

انتخاب رسائل جامعہ

جلد پنجم

اشاریہ رسائل جامعہ

۱۹۲۳-۱۹۲۷ و ۱۹۶۰-۲۰۰۸

مرتب

شہاب الدین انصاری

جامعہ ملیہ اسلامیہ

انتخاب رساله جامعه

جلد پنجم

اشاریه رساله جامعه

(۱۹۲۳ - ۱۹۴۷ء و ۱۹۶۰ - ۱۹۹۴ء)

مع ضمیمہ

(۱۹۹۴ء - ۲۰۰۸ء)

مرتب

شہاب الدین انصاری

جامعہ ملیہ اسلامیہ

اشاریہ رسالہ جامعہ

جامعہ ملیہ اسلامیہ

مرتب	:	شہاب الدین انصاری
پہلا ایڈیشن	:	جنوری ۲۰۱۲ء
تعداد	:	تین سو (مجلد)
قیمت	:	تین سو روپے
سرورق	:	محمد افسر
ناشر	:	ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز جامعہ ملیہ اسلامیہ، جامعہ نگر، نئی دہلی۔ ۱۱۰۰۲۵

تقسیم کار	:	مکتبہ جامعہ لمیٹڈ جامعہ نگر، نئی دہلی ۱۱۰۰۲۵ اردو بازار، دہلی۔ ۱۱۰۰۰۶ پرنس بلڈنگ، ممبئی۔ ۴۰۰۰۰۳ شمشمار کیٹ، علی گڑھ، ۲۰۲۰۰۲
-----------	---	---

مطبع	:	کلاسک آرٹ پرنٹرز پنودی ہاؤس، دریا گنج، نئی دہلی۔ ۱۱۰۰۰۲
------	---	--

مشاورتی کمیٹی

.....	صدر	پروفیسر مشیر الحسن
.....	کنوینر	پروفیسر شمیم حنفی

اراکین

سید شاہد مہدی

پروفیسر صدیق الرحمن قدوائی

ڈاکٹر شہاب الدین انصاری

پروفیسر اختر الواسع

نعیم اللہ صدیقی

پروفیسر شمس الحق عثمانی

پروفیسر انیس الرحمن

فرحت احساس

ڈاکٹر تجمل حسین خاں

ترتیب

۹	حرف آغاز
۱۱	ابتدائیہ
۲۱	رسالہ جامعہ کی اشاعت - پس منظر

پہلا حصہ

۲۸	جدول اشاعتی تفصیلات
۳۱	رسالہ جامعہ کے خاص نمبر
۳۲	رسالہ جامعہ کے عنوانات: ایک جائزہ
۴۰	رسالہ جامعہ کے مدیران اور ارکان مجلس مشاورت
۴۲	رسالہ جامعہ اور ارکان مجلس مشاورت مع مدت ممبری
۴۳	رسالہ جامعہ کے مدیران مع مدت ادارت
۴۵	مولانا اسلم جیراچپوری
۴۷	ڈاکٹر سید جمال الدین
۴۸	پروفیسر صفرا مہدی

۴۸	پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی
۵۱	ڈاکٹر سید عابد حسین
۵۳	پروفیسر محمد عاقل
۵۷	پروفیسر عبدالعلیم
۵۸	عبداللطیف اعظمی
۶۱	پروفیسر نور الحسن ہاشمی
۶۳	جناب نور الرحمن صاحب
۶۳	پروفیسر یوسف حسین خاں
۶۶	شذرات: موضوعی اشاریہ
۱۱۵	شذرات بہ اعتبار مدیر

دوسرا حصہ

۱۲۳	مقالات
۳۱۱	موضوعی اشاریہ مقالات
۳۷۱	اشاریہ مترجمین و مرتبین مقالات

تیسرا حصہ

۳۷۹	اشاریہ اردو کلام
۳۸۱	شعری تخلیقات: اردو
۴۷۹	اشاریہ فارسی کلام
۴۸۸	تعلیمی دنیا — تعلیمی مسائل
۵۰۰	اشاریہ احوال و کوائف جامعہ
۵۳۵	افسانے، انشائیے، ڈرامے، کہانیاں

چوتھا حصہ ضمیمہ

(۱۹۹۳ - ۲۰۰۸ء)

۵۶۵	اداریے: شمیم حنفی
۵۶۹	مضامین
۶۱۳	اشاریہ تخلیقی ادب
۶۱۵	تبصرے
۶۲۰	کتابیات
۶۲۱	شذرات و ادارے: اختر الواسع
۶۲۳	مضامین

حرفِ آغاز

رسالہ جامعہ کے منتخبات کی اشاعت کے سلسلے کی یہ پانچویں اور آخری قسط جامعہ کے مکمل اور تفصیلی اشاریے کی صورت میں پیش خدمت ہے۔ اس طرح اس عہد ساز علمی جریدے کی تمام تر صحافتی، فکری اور ادبی اثاثے کے بہترین منتخب حصے کی یکجا پیش کش کی یہ کوشش انجام کو پہنچی۔ مگر یہ انجام تبھی ثمر مند ہوگا جب اسے ایک نئے آغاز کی بنیاد بنایا جائے، آغاز رسالہ جامعہ کی علمی و فکری خدمات کے ایک مبسوط اور بے لاگ جائزے کا جس کے تحت ادبی صحافت کی اس عظیم زندہ روایت کے چھوڑے ہوئے نقوش، قائم کئے گئے معیارات اور پیش کردہ نصب العین کی گہری تفہیم کی جائے اور اس کی بنیاد پر خود جامعہ ملیہ اسلامیہ کی موجودہ صورت حال کو سمجھنے کے جتن کئے جائیں۔

یہ اشاریہ محض رسالے میں شائع ہونے والے مضامین اور ان کے مصنفین کی زمانی ترتیب میں پیش کی گئی معلومات کا مجموعہ نہیں بلکہ اس سے کہیں بڑھ کر اردو زبان و ادب اور اس کے فکری و علمی ارتقا کی گزشتہ ایک صدی کی ایک ایسی تاریخی دستاویز ہے جس کے آئینے میں ہماری علمی و فکری پیش رفت کے ایسے عکس منور نظر آتے ہیں جن کی روشنی اب ہم سے دور ہوتی جا رہی ہے۔ یہ اشاریہ ہمیں اس روشنی سے ازسرنو وابستہ ہونے، اسے اپنے اندر جذب کر کے اس کا تحفظ کرنے اور اس کی بنیاد پر اس روایت کو برقرار رکھنے کی تحریک دیتا ہے۔ اس اشاریے سے ظاہر ہوتا ہے کہ بیسویں صدی کی دوسری دہائی کے وسط میں جامعہ ملیہ اسلامیہ کے قیام کے بعد اس تعلیمی تحریک کے جلو میں جو ذہن یکجا ہوئے ان کے علمی و فکری سروکار کتنے وسیع اور متنوع تھے جن کا بھرپور اظہار رسالہ جامعہ کے توسط سے ہوا۔ اشاریے سے معلوم ہوتا ہے کہ ان ذہنوں نے اپنے زمانے کے تقریباً تمام علوم اور علمی موضوعات سے گہرا ربط پیدا کیا اور ترجمے اور طبع زاد مضامین کے ذریعے اس علمی سرمایے کے اردو کی علمی و فکری بساط کو وسیع تر اور ثروت مند کیا۔ اس اشاریے سے یہ حقیقت بھی سامنے آتی ہے کہ اس وقت کی جامعہ نے اردو میں علمی اظہار کرنے والے کتنے بہت سے ذہنوں کو یکجا کر لیا تھا جو تقریباً تمام موضوعات کیا سماجیات و اقتصادیات، کیا فلسفہ و نفسیات اور کیا ادب و شاعری پر بے تکان لکھ سکتے تھے۔ ان میں سے بہت سے لکھنے والوں اور ترجمہ کاروں کے نام زمانے کی گرد میں دب چکے ہیں۔ یہ اشاریہ ہمیں دعوت دیتا ہے کہ تحقیق کار آئیں اور ان ناموں پر لگی گرد صاف کر کے انہیں دوبارہ چمکانے کی کوشش کریں تاکہ اردو کی علمی تاریخ میں ان کی جگہ محفوظ کی جاسکے۔

رسالہ جامعہ اور جامعہ ملیہ اسلامیہ کی تاریخ تقریباً ایک ہی نقطے سے شروع ہوتی ہے کہ جامعہ کے پیدا ہونے کے چند سال بعد ہی رسالہ جامعہ نے بھی وجود حاصل کیا اور پھر یہ دونوں ایک دوسرے کے لئے لازم و ملزوم اور ناگزیر ہو گئے۔ رسالہ جامعہ دراصل جامعہ ملیہ اسلامیہ کے دل و دماغ کی تمام تر اندرونی کیفیات کا لازمی ذریعہ اظہار تھا۔ اس کے بغیر جامعہ کا مقصد اپنی ٹھوس شکل و صورت حاصل ہی نہیں کر سکتا تھا۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ جس نصب

اعین کے تحت قائم کی گئی تھی، رسالہ جامعہ اس کے علمی اظہار کا وسیلہ تھا۔ اس طرح اگر رسالہ جامعہ نہ ہوتا تو جامعہ ملیہ اسلامیہ علمی لحاظ سے وجود نہ رکھتی۔

رسالہ جامعہ کے اس سلسلہ انتخاب نے اس رسالے کا تمام تر علمی و فکری منظر نامہ ہمارے سامنے کھول کر رکھ دیا ہے۔ یہ ہماری ایک نہایت بیش قیمت اور گراں قدر علمی میراث ہے۔ لیکن اس میراث کو ماضی کے خانہ تاریک میں بند رکھا گیا تو اس کی روشنی ماند پڑتے پڑتے ایک دن تاریخ کے گرد و غبار میں گم ہو جائے گی۔ اس میراث کو ایک زندہ روایت کے طور پر باقی رکھنے کے لئے ضروری ہے کہ اس کے ساتھ رشتہ و فائز سر نو استوار کیا جائے اور اس عہد کی تجدید کی جائے جو ہمارے بزرگوں نے بیسویں صدی کے اوائل اور انیسویں صدی کے دوران دیکھا تھا۔ رسالہ جامعہ کا علمی سرمایہ دراصل سرسید اور ان کے رفقا کی قائم کردہ علمی روایت کا ہی تسلسل تھا۔ یہ روایت نہ ہوتی تو اس کے بعد آنے والے اب تک لفظ و معنی کے درمیان رشتے قائم کرنے سے محروم رہے ہوتے۔ اس لحاظ سے رسالہ جامعہ کا یہ انتخاب سرسید کی برپا کردہ مسلم نشاۃ الثانیہ کی برکتوں اور خدمتوں کو بہ صورت دیگر ہمارے سامنے لانے کا ایک وسیلہ بھی ہے۔ لیکن ہمیں اس انتخاب تک محدود نہیں رہنا ہے یہ تو محض ایک منتخب صورتوں کا آئینہ ہے جس کا مقصد قاری کو اس تمام علمی و فکری نگار خانے میں داخل کرتا ہے جسے رسالہ جامعہ نے اپنے صفحات پر آراستہ کر رکھا ہے۔ ہمیں چاہیے کہ رسالہ جامعہ کی اس آخری جلد میں پیش کردہ اشاریہ اس رسالے کو بالاستیعاب اور بہ تمام و کمال پڑھے جانے کا ذریعہ بنیں تاکہ اس جریڈے سے وابستہ تاریخ کو سمجھنے کا سلسلہ شروع ہو اور اس کی پیدا کردہ روایت کو مضبوط تر کرنے کی کوششیں شروع ہوں۔ ہم جانتے ہیں کہ روایتیں اگر فراموش کر دی جائیں تو محض ماضی کی یادگار بن کر رہ جاتی ہیں۔ ہمیں رسالہ جامعہ کو ماضی کی تجدید کا ذریعہ بنانا ہے۔ آئیے عہد کریں کہ رسالہ جامعہ کو اپنے اندر موجود تمام تر علمی و فکری توانائی سے مزید ثروت مند کریں گے تاکہ یہ روایت نئی علمی کامرانیوں کا نقطہ آغاز بن سکے۔

ہمارے لیے فخر و طمانیت کی بات ہے کہ یہ اشاریہ ایک ایسی ماہر فن شخصیت کی محنت شقہ کا نتیجہ ہے جس نے جامعہ ملیہ اسلامیہ کے کتب خانہ، ڈاکٹر ذاکر حسین لاہوری کو جدید خطوط پر منظم اور استوار کیا۔ جا۔ نہ کی دور جدید کی جب بھی تاریخ لکھی جائے گی، جناب شہاب الدین انصاری صاحب کا نام اساطین جامعہ میں شمار کیا جائے گا۔ رسالہ جامعہ کے دور ثانی کے مدیران سے انصاری صاحب کا جس طرح کا ذاتی اور گہرا تعلق رہا ہے اور انھیں اس رسالہ سے جو جذباتی وابستگی رہی ہے، اس بنا پر واقعتاً یہ انھیں کا حق تھا کہ وہ اس کام کو سر انجام دیتے۔ ہم جامعہ برادری اور تمام علمی حلقوں کی طرف سے اس کے لیے سراپا سپاس ہیں۔ آخر میں طباعت کے مرحلوں کو آسان بنانے میں ڈاکٹر تجمل حسین خان، ذہین اختر ندوی اور ڈاکٹر عطاء الرحمن صدیقی صاحبان کی کاوشوں کا اعتراف بھی میرے لیے ضروری ہے۔

ابتدائیہ

رسالہ جامعہ کا اشاریہ

(۱۹۲۳-۲۰۰۴ء)

سماجی زندگی کے دورِ اوّل سے آج تک جملہ اقسام کی معلومات کے ذرائع ابلاغ مختلف ادوار سے گزرے ہیں۔ جب خیالات ابلاغ کے لیے اشاروں کے محتاج تھے تو ہر دو فریق یعنی کہنے والے اور سننے والے کو ایک ہی وقت میں ایک جگہ پر ہونا لازمی تھا۔ جب انھیں الفاظ کا جامہ ملا تو پہلے حافظہ ضروری ہوا، اور جب الفاظ کے لیے حروف وضع ہوئے تو انھیں محفوظ رکھنے اور ان کے ابلاغ کی ضرورت نئے وسیلے کی متلاشی ہوئی۔ تلاشِ وسیلہ کا یہ عمل مٹی، پتھر، چھال، کپڑا، چمڑے کے وسیلوں سے ہوتا ہوا، کاغذ تک پہنچا۔ ایک لمبے عرصے تک کاغذ کی حکمرانی رہی لیکن جب قلم کی جگہ مشین نے لے لی تو کاغذ کو چسپاں نے بے دخل کر دیا اور آج نہ کاغذ کی ضرورت رہ گئی نہ قلم کی۔ معلومات اور علم برقی رو پر آواز کی طرح ہمہ وقت گردش میں ہیں۔ اب آپ جب چاہیں جہاں چاہیں اور جتنی مقدار چاہیں حصول ممکن ہے۔ لیکن یہ کہنا درست نہیں کہ ہم علم اور معلومات تک دسترس کے لیے کاغذ پر ثبت مواد علمی سے پورے طور پر آزاد ہو گئے ہیں۔ علم اپنے کاغذی پیرہن میں کتاب اور رسالہ دونوں شکلوں میں موجود اور دستیاب رہے گا۔ رسالہ کتاب ہی کی ایک شکل ہے جو کتاب کے ذریعے ابلاغ میں درکار مدت کی مجبوری سے بچ نکلنے کی ایک صورت کے طور پر وجود میں آیا اور دید و دریافت میں اولیت حاصل کرنے کی ضرورت کے

تحت تحقیق و تصنیف کے دائرے میں اہمیت اختیار کر گیا۔ تاریخ کے اعتبار سے ایک ہی نام سے ایک متعین وقفہ سے شائع ہونے والا پہلا رسالہ پبلنگ گزٹ کہا گیا ہے جس کی اشاعت ساتویں صدی عیسوی میں بتلائی جاتی ہے۔ لیکن دور جدید میں رسالہ شائع ہونے کی ابتدا یورپ میں سترہویں صدی میں ہوئی۔ ۱۶۶۵ء میں انگلینڈ اور جرمنی سے تقریباً ایک ساتھ سائنسی موضوعات پر دو رسالے نکلے۔ 'فلاسفیکل ٹرانزیکشن' (رائل سوسائٹی لندن) اور 'جرنل وی وی اسکوینا' دونوں کو اولیت حاصل ہے۔ الریچ (Ulrich) پریاڈیکل ڈائرکٹری (۲۰۰۴ء) کے مطابق آج ایک لاکھ ساٹھ ہزار رسالے شائع ہو رہے ہیں۔ ہندوستان سے انگریزی زبان میں شائع ہونے والا پہلا رسالہ ایشیاٹک ریسرچز (Asiatic Researches) ہے جو کلکتہ سے ۱۷۷۸ء میں شائع ہونا شروع ہوا تھا۔ اردو زبان میں شائع ہونے والے رسالوں میں سب سے پہلا نام خیر خواہ ہند کا ہے جو ۱۸۳۷ء میں مرزا پور سے شائع ہوا تھا۔ انیسویں صدی کے نصف آخر میں قرن السعدین (۱۸۴۵ء)، تہذیب الاخلاق (۱۸۶۸ء)، حسن (۱۸۸۰ء)، افسر (۱۸۹۷ء)، علی گڑھ میگزین (۱۸۹۳ء) اور بیسویں صدی کے ساتھ معارف (علی گڑھ)، اور مخزن (لاہور) شائع ہونا شروع ہوئے۔

جیسا کہ اوپر ذکر ہوا رسالہ شائع کرنے کی ضرورت کے پیچھے معلومات کو کتاب کی بہ نسبت زیادہ تیز رفتاری سے پہنچانا مقصود ہوتا ہے۔ کسی مسئلے پر نئے پہلو سے روشنی، کسی مشاہدے سے حاصل جانکاری کا ابلاغ، کسی تجربے کے نتائج کی جلد از جلد تشہیر اور کسی موضوع پر ایک خیال یا نظریہ جو ابھی کتاب کی حیثیت اختیار کرنے کی حد کو نہیں پہنچا ہے، مضمون کی شکل میں پیش کیا جاتا ہے۔ اور اس ضرورت کی تکمیل رسالے سے ہوتی ہے۔ کسی بھی مضمون میں تحقیق کے عمل کو مزید آگے بڑھانے میں رسالے کا رول بہت اہم ہوتا ہے۔ اپنے مخصوص دائرہ علم میں رسالہ وہی رول ادا کرتا ہے جو خطوط و اشخاص کے درمیان تبادلہ خیال میں ادا کرتے ہیں۔

لیکن جہاں تحقیق و جستجو کی پیش رفت سے واقفیت کے لیے رسالے کا مطالعہ ناگزیر ہے اسی جگہ رسالے میں شائع مضامین کی نشان دہی خصوصاً کسی نسبتاً بڑے مضمون کی نشان دہی اور ان کے حصول کا کام کتابوں کے مقابلے میں کہیں زیادہ مشکل ہے۔ کتب خانوں میں کتابوں کا

اندراج فہرست یا کیٹلاگ میں مصنف کے نام، کتاب کے نام اور اگر کسی غیر زبان سے ترجمہ ہے تو مترجم کے نام سے ہوتا ہے۔ اگر کتاب تلاش کرنے والے کو ان میں سے کوئی نام یاد نہیں ہے تو وہ موضوعی کیٹلاگ میں مضمون پر موجود تمام کتابوں کو دیکھ کر اپنی ضرورت کی کتاب طلب کر سکتا ہے۔ اس کے برعکس رسائل کا اندراج محض اس کے نام سے ہوتا ہے اس میں موجود مضامین، تبصرے، مختصر نوٹ، ادارہ، اعلانات، مراسلے، غرض ایک شمارے میں اتنی کچھ معلومات ہوتی ہیں اور پھر اپنے وقفہ اشاعت کے اعتبار سے ایک سال اور پھر چند برسوں میں ان کی تعداد اتنی زیادہ ہو جاتی ہے کہ کتب خانے کا کیٹلاگ اس سلسلے میں قاری کی مدد کرنے سے مجبور ہو جاتا ہے۔ اس مشکل کا ایک حل خود رسائل پیش کرتے ہیں جب وہ سال کے آخر میں تمام مطبوعہ شماروں کے اندراجات کا ایک اشاریہ شائع کرتے ہیں۔ لیکن درکار مضمون کی تلاش میں یہ سالانہ شائع اشاریے اسی وقت مفید ہو سکتے ہیں جب تلاش کنندہ مضمون کا سن اشاعت یاد ہو یا کسی طرح معلوم ہو جائے۔ اگر کسی ایک موضوع پر کسی ایک رسالے کے مختلف شماروں میں طبع مضامین دیکھنے کی ضرورت ہو یا مختلف رسالوں میں ایک موضوع پر شائع مضامین کی تلاش کی ضرورت پڑے تو یہ مشکل دو چند ہو جاتی ہے۔

رسائل کے مضامین تک دسترس کی ان مشکلات کے حل کے طور پر دو طرح کے اشاریے وجود میں آئے۔ ایک قسم ان اشاریوں کی ہے جو کسی ایک رسالے کے ایک سے زیادہ شماروں کے مجموعی اندراجات پر مشتمل ہوتے ہیں۔ دوسری قسم ان کی ہے جو ایک ہی موضوع پر مختلف رسالوں میں موجود اندراجات پر مشتمل ہوتے ہیں۔

کتاب کا اشاریہ ہو یا رسالے کا، اس کا بنیادی مقصد مضمون میں مذکور اصطلاحات، اشخاص کے نام و اماکن اور مضمون کے ذیلی موضوعات تک پہنچنے میں رہنمائی ہوتی ہے اور اسی لیے اسے مرتب کیا جاتا ہے۔ لیکن ترتیب کے اعتبار سے اس میں اندراجات متن کے متوازی نہ ہو کر اس سے مختلف اور عموماً الفبائی ترتیب میں ہوتے ہیں۔ اشاریے کی مدد سے کسی مضمون کے خاص حصے یا مضمون میں بحث کے کسی مخصوص پہلو کی شناخت آسان ہو جاتی ہے اور مواد کو تلاش کرنے والا اس حصے یا پہلو تک وقت ضائع کیے بغیر پہنچ جاتا ہے۔

اشاریہ سازی کی تاریخ بہت پرانی ہے۔ اس کی ابتداء مذہبی صحیفوں کے سلسلے میں ہوئی۔ مذہبی صحیفوں میں کسی اصطلاح، واقعہ یا روایت کی نشان دہی کے لیے مُرتَّب اشاریوں کو کنکارڈینس یا گنجینۃ الفاظ/کشف الفاظ کا نام دیا گیا۔ انیسویں صدی اور اس کے بعد کے برسوں میں تصنیف و تحقیق کے میدان میں بڑھتی ہوئی سرگرمیوں کی بدولت رسالوں کی تعدادِ اشاعت بھی متاثر ہوئی۔ ان کی تعداد میں بہت تیزی سے اضافے کی بدولت محققین کو اپنی ضرورت کے مضامین کی تلاش میں پریشانی کا احساس ہوا، اور اسی ضرورت نے رسائل کے مضامین کی اشاریہ سازی کی طرف توجہ مبذول کرائی۔ امریکہ میں بیسویں صدی کے شروع میں ولیم فریڈرک پول نے ”۴۷۰“ امریکی اور برطانوی رسائل میں ۱۸۸۸-۱۹۰۲ء کے درمیان شائع مضامین کا ایک مجموعی اشاریہ کئی جلدوں میں ۱۸۸۲-۱۹۰۷ء شائع کیا۔ آج یہ حالت ہے کہ دائرۂ علم کے تمام مضامین میں سے شاید ہی کوئی مضمون اور اس کے ذیلی موضوعات ہوں گے جن میں مطبوعہ رسائل کے اشاریے دستیاب نہ ہوں۔

اردو زبان میں اشاریہ سازی کی روایت بہت پرانی نہیں ہے اور اشاریہ سازی ہی کیا اردو میں معیاری سطح کی حوالجاتی کتابیں، لغات کے استثنائے ساتھ، تقریباً ناپید ہیں۔ راقم کی محدود معلومات کے مطابق رسالوں کی موضوعی اشاریہ سازی کی جانب توجہ پہلی بار جناب محمد عتیق صدیقی مرحوم نے دلائی۔ انھوں نے اردو ادب کے ۱۹۶۲ء کے شمارہ نمبر ۲ میں مولانا ابوالکلام آزاد کے اخبار الہلال کے انڈکس کی تجویز پیش کی۔ اشاریہ سازی کی جانب توجہ دلاتے ہوئے انھوں نے لکھا: ’ان بیش بہا نوادرات سے استفادہ کے لیے ضروری ہے کہ الہلال کا مبسوط اشاریہ (انڈکس) تیار کیا جائے۔ یہ کام دشوار ہے اور اس وجہ سے اور بھی دشوار معلوم ہوتا ہے کہ اردو ہندی میں تحقیق کی یہ بدعت جو تحقیق کی ایک اہم شاخ ہے نایاب ہونے کی حد تک کم یاب ہے۔‘ انھوں نے نہ صرف یہ کہ اس کی ضرورت اور اہمیت کی جانب اشارہ کیا بلکہ الہلال کا اشاریہ تیار کرنے کا ایک خاکہ بھی پیش کیا۔ ان کے مطابق یہ اشاریہ چار حصوں پر مشتمل ہوگا:

☆ مضامین کی شماره وار فہرست

☆ یکجا موضوعی فہرست مضامین جو حروف تہجی کے اعتبار سے

مرتب ہوگی۔

☆ مصنف اشاریہ

☆ مضامین کا عام اشاریہ (غالباً اس سے ان کی مراد جملہ مضامین اپنے عنوان کے حروف تہجی کے مطابق ایک تسلسل میں درج ہوں گے۔)

انھوں نے اپنے مضمون میں الہلال کے موضوعی اشاریہ کی الف کی تقطیع پر مشتمل ایک نمونہ بھی پیش کیا ہے۔ ڈاکٹر عابد رضا بیدار نے اس روایت کو آگے بڑھاتے ہوئے رسالہ برہان کے اپریل تا جون ۱۹۶۶ء کے شماروں میں 'علوم اسلامیہ کی ایک انسائیکلو پیڈیا' کے عنوان کے تحت معارف (اعظم گڑھ) اور برہان کے مضامین کے اشاریے شائع کرائے۔ اشاریہ سازی کے اس سفر میں تیسرا نام غالباً ڈاکٹر انصار اللہ کا ہے جنھوں نے 'تحقیقی مقالات' اردو ادب میں تنقید و تحقیق اور 'ہماری زبان کے تبصرے' جیسے عنوانات پر اشاریہ مرتب کر کے 'سہ ماہی' اردو ادب میں شائع کرایا۔

اردو زبان کے رسائل کی اشاریہ سازی تحریک کو اس وقت مزید قوت ملی جب ڈاکٹر بیدار نے خدابخش اور نیشنل پبلک لائبریری کی ڈائرکٹر شپ قبول کی اور اشاریہ سازی کے ایک منصوبے کے تحت نگار، برہان، جامعہ، خدابخش جرنل، نیا دور، سچ وغیرہ کے اشاریے تیار کرائے۔ اپنے اس مقصد کی وضاحت کرتے ہوئے انھوں نے بڑی خوبصورت بات لکھی: '... وقت کے قیمتی سرمایے کو بچانا، ضرورت مندوں کو ضروری اطلاع بہم پہنچا دینا اور متعلقہ علم و فن میں حق و صداقت کے متلاشی کی براہ راست اور بہ عجلت مدد کرنا اس قسم کے اشاریوں سے میرا مقصد رہا ہے۔' بیدار صاحب کی تحریک کو کامیابی ملی اور گزشتہ چند برسوں میں آج کل، ایوان ارو، الرشاد، اسلام اور عصر جدید وغیرہ بہت سے رسالوں کے اشاریے شائع ہوئے ہیں۔ انڈین کونسل آف سوشل سائنس ریسرچ کے جنوبی ہند کے علاقائی مرکز حیدرآباد سے سماجی علوم کے مضامین کے ایک اشاریے کا نیم طباعتی شکل میں سلسلہ شروع ہوا ہے لیکن وہ عام طور پر دستیاب نہیں ہے۔

جیسا کہ اوپر ذکر ہوا کہ رسالہ جامعہ کا ایک اشاریہ خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری پٹنہ سے ۱۹۹۵ء میں چھپا تھا۔ اسے شعائر اللہ خاں نے اپنے دو رفقاء کار کی مدد سے مرتب کیا ہے۔ اشاریہ دو حصوں پر مشتمل ہے۔ پہلا حصہ اشاریے کا متن ہے جس میں شماروں کے جملہ مندرجات کو ادب، اخلاقیات، تاریخ، تذکرہ، کتب خانے، اور ہندوستانی مسلمان جیسی چند موضوعی سرخیوں کے تحت ان کو الفبائی ترتیب سے درج کیا گیا ہے۔ کسی ایک سرخی کے تحت مقالات، افسانے، کہانیاں وغیرہ کو ایک الفبائی تسلسل میں درج کیا گیا ہے۔ مضمون کی نشان دہی کے لیے جلد و شمارہ نمبر، سن و مہینہ کی تفصیل دی گئی ہے۔ لیکن صفحات کے نمبر شمار نہیں دیے گئے ہیں۔ صفحات کے نمبر شمار نہ ہونے کی وجہ سے یہ فیصلہ کرنا مشکل ہے کہ مضمون مذکور محض مختصر نوٹ کی شکل میں ہے یا موضوع پر مفصل بحث ہے۔ موضوعی سرخیاں بھی مضامین کا صحیح طور پر احاطہ نہیں کر پائی ہیں۔ تذکرہ کے تحت خاکے اگر ادیب کے ہیں تو ادب کے تحت اور اگر مورخ کے ہیں تو تاریخ کے تحت درج کرنا زیادہ مناسب تھا۔ اشاریے کا دوسرا حصہ مصنف اشاریہ ہے جس میں مصنف کے نام کے سامنے متن اشاریہ میں اس کے مضمون کا نمبر درج کیا گیا ہے۔

رسالہ جامعہ کا دوسرا اشاریہ فرزانہ بی بی نے اپنے پی ایچ ڈی تھیسس کے طور پر مرتب کیا ہے۔ انھوں نے متن اشاریہ کو آٹھ موضوعی عنوانات کے تحت تقسیم کیا ہے۔ جن کے نام شذرات، تعلیمی مضامین، تاریخی مضامین، تہذیبی مضامین، سیاسی مضامین، شخصی مضامین اور ادبی مضامین ہیں۔ ہر عنوان کے تحت پہلے مضامین عنوانات کی الفبائی ترتیب میں درج ہیں اس کے بعد چند مضامین پر وضاحتی انداز سے چند سطر نوٹ ہیں۔ لیکن شذرات کا اندراج الفبائی ترتیب کے برعکس تاریخ وار ہے۔ اشاریہ میں مصنف اشاریہ نہ ہونے کی وجہ سے اس کی حوالہ جاتی افادیت کم ہو جاتی ہے۔ موضوعی عنوانات بھی مضامین کی وضاحت نہیں کرتے۔ مثال کے طور پر شذرات، ادب، سیاست، تہذیب و تاریخ کسی بھی موضوع پر ہو سکتا ہے۔ لیکن بذات خود کوئی موضوع نہیں ہے۔ اسی طرح شخصی مضامین کے تحت پستالوزی پر درج مضمون کو تعلیمی مضامین کے تحت ہونا چاہیے تھا۔ دراصل شخصی مضامین کو بھی سیاسی، تاریخی، ادبی مضامین وغیرہ کے عنوانات کے تحت فرد کے دائرہ اختصاص کے مطابق درج کرنا زیادہ مناسب تھا۔ شعری تخلیقات کا اندراج

نظموں کے عنوانات سے کیا گیا ہے۔ اگرچہ عنوانات کی جگہ تخلص کے اعتبار سے درج کرنا زیادہ صحیح تھا۔

مذکورہ بالا دونوں اشاریے رسالے کے دورِ اوّل یعنی ۱۹۲۳ تا ۱۹۴۷ء تک شائع شدہ مندرجات کا احاطہ کرتے ہیں۔ رسالہ جامعہ کا ایک اشاریہ محفوظ الرحمان خاں سابق ڈپٹی لائبریرین ڈاکٹر ذاکر حسین لائبریری نے بھی مرتب کیا تھا جس میں ۱۹۸۹ء تک کے مندرجات کا احاطہ کیا گیا ہے۔ لیکن کسی وجہ سے وہ اشاریہ شائع نہیں کیا جاسکا۔ پیش نظر اشاریہ تیسرا مطبوعہ اشاریہ ہے جو اپنی ترتیب کے اعتبار سے ان سب سے مختلف ہے۔ اس اشاریے میں ۱۹۲۳ء سے جنوری ۱۹۹۴ء تک کے مطبوعہ شماروں کے مکمل مندرجات کا احاطہ کیا گیا ہے۔ فروری ۱۹۹۴ء سے رسالے کے مندرجات کا انداز بھی بدل گیا ہے اور وقفہ اشاعت بھی۔ اس کے لئے ایک ضمیمہ تیار کیا گیا ہے جو اشاریے کا حصہ چہارم ہے۔ اس طرح یہ رسالہ جامعہ کا ۱۹۲۳ تا ۲۰۰۴ء تک کا مکمل اشاریہ ہے۔

رسالہ جامعہ کا یہ اشاریہ چار حصوں میں تقسیم کیا گیا ہے۔ پہلا حصہ رسالہ جامعہ کی طباعتی تفصیلات پر مشتمل ہے دوسرے حصے میں مدیروں کی تفصیل اور اس کے عنوانات کا جائزہ لیا گیا ہے۔ تیسرا حصہ متن اشاریہ ہے جس کو مقالات، شذرات، تعلیمی دنیا، افسانے وغیرہ، شعری تخلیقات، کوائف جامعہ، اوروفیات کے عنوانات کے تحت مرتب کیا گیا ہے۔ چوتھا حصہ ضمیمہ اشاریہ برائے ۱۹۹۴ء تا ۲۰۰۴ء ہے۔

شذرات مدیر کے خیالات کی ترجمانی کرتے ہیں اور ان کے تحت افراد اور واقعات پر علمی، سماجی اور ادبی وغیرہ موضوعات پر اظہار خیال ہوتا ہے۔ اشاریے کا سب سے اہم مقصد کسی موضوع پر موجود مواد کی نشان دہی ہوتا ہے اس لیے شذرات کے اشاریے کو مدیر کے نام کی الفبائی ترتیب میں درج کرنے کے بجائے موضوعی سرخیوں کے تحت مرتب کیا گیا ہے تاکہ کسی ایک موضوع پر رسالے میں موجود جملہ مواد کی نشان دہی ہو جائے۔ کون سا ادارہ کس نے لکھا، اس کی شناخت کے لئے مدیر کا نام بھی دیا گیا ہے، اس کے علاوہ ایک اشاریہ مدیر مرتب کیا گیا ہے جس میں مدیر کے نام کے سامنے اس کے جملہ شذرات کے نمبر اندراج دیئے گئے ہیں۔

مقالات کا اشاریہ مصنف کے نام کی الفبائی ترتیب پر مرتب ہے۔ لیکن کسی ایک موضوع پر جملہ مواد کی نشان دہی کے لیے ایک موضوعی اشاریہ موضوع کی سرخی اور اشاریہ مصنف میں دیے گئے نمبر اندراج کی مدد سے مرتب کیا گیا ہے۔ کچھ مقالے انگریزی، جرمن، ترکی، عربی اور فارسی زبانوں سے ترجمہ ہوئے ہیں جب کہ چند دوسرے مضامین کی شکل میں نہیں لکھے گئے تھے بلکہ کسی نے اسے مرتب کر کے مضمون کے طور پر شائع کرایا ہے۔ ہر دو صورتوں میں انہیں مصنف کے نام کے تحت درج کرنے کے علاوہ ایک اشاریہ مترجمین اور مرتبین، علاحدہ سے مرتب کیا گیا ہے۔

تعلیمی دنیا یا تعلیمی مسائل کے عنوان کے تحت مختلف شماروں میں جائزے دو یا تین ماہرین تعلیم نے پیش کیے ہیں۔ اکثر صورتوں میں یہ تعلیم سے متعلق پیش رفت کے جائزے ہیں۔ ایک ہی جائزے میں تعلیم کے کئی پہلوؤں کو پیش کیا گیا ہے، کئی ملکوں کا ذکر ہے اس لیے اسے موضوعی سرخیوں کے تحت موضوعی اشاریہ کے طور پر مرتب کیا گیا ہے تاکہ کسی ایک موضوع سے متعلق سب جائزوں کی نشان دہی ہو سکے۔

تعلیمی مسائل ہی کی طرح حالات حاضرہ کا جائزہ بھی چند مخصوص ماہرین نے سلسلہ وار پیش کیا ہے۔ اس کی تفصیل جامعہ کے عنوانات کے تحت دی گئی ہے۔ چوں کہ یہ جائزے ملکوں کے داخلی اور خارجی معاملات یا معاشی و سیاسی صورت حال پر مبنی ہیں اس لیے ان کا اشاریہ جغرافیائی خطوط پر ملکوں کے نام کے تحت مرتب کیا گیا ہے۔ ہر ملک کے نام کے نیچے چند بڑی سرخیوں کی مدد سے ملکوں کے متعلق خبروں کو ترتیب دیا ہے۔

احوال و کوائف جامعہ، جامعہ ملیہ اسلامیہ میں ہونے والے انتظامی، تعلیمی، علمی، ادبی اور ثقافتی واقعات اور سرگرمیوں کے ساتھ ساتھ جامعہ نگر اور شہر دہلی کی علمی اور ثقافتی سرگرمیوں کا بھی احاطہ کرتا ہے۔ کوائف جامعہ کا عنوان اشاعت کے دوسرے دور میں اپنایا گیا تھا۔ اس سے پہلے اس طرح کی سرگرمیوں کا ذکر شذرات میں کیا جاتا تھا۔ اشاریے میں ان سب کو کوائف جامعہ کے تحت ہی درج کیا گیا ہے۔ جملہ کوائف کو ۱۶ زمروں میں تقسیم کر کے انتظامی سرگرمیوں کو منظمہ ڈھانچے سے مطابقت رکھتے ہوئے مرتب کیا گیا ہے جب کہ تعلیمی سرگرمیوں کو

شعبہ جات کے ناموں کے تحت درج کیا گیا ہے۔ جہاں تک ممکن ہو سکا ہے الفبائی ترتیب اپنائی گئی ہے لیکن اگر ایک جیسی خبروں کا اعادہ ہے تو انہیں تاریخ وار درج کیا گیا ہے۔

ادبی تخلیقات میں نثری حصہ مصنف وار الفبائی ترتیب میں ہے اور شعری تخلیقات شاعر

کے تخلص کے تحت درج کی گئی ہیں۔ غزل مصرعہ اولیٰ کی ردیف کی ترتیب میں درج کی گئی ہے اور رباعی اور قطعہ کے لیے صرف پہلے مصرعہ کو ترتیب کے لیے اپنایا گیا ہے۔ اشاریہ وفیات مرحومین کے ناموں کی ترتیب میں درج کیا گیا ہے۔ مارچ ۱۹۹۴ء سے رسالے کے چند مستقل عنوانات کی جگہ دوسرے غیر مستقل عنوانات قائم ہوئے ہیں اس لیے ضمیمے میں ان کو اشاریہ، ادارہ، مضامین، تبصرہ اور تخلیقی ادب کے تحت ترتیب دیا گیا ہے۔

ابتدائیہ ختم کرنے سے پہلے میں ان تمام معاونین کا شکریہ ادا کرنا چاہتا ہوں جن کے تعاون سے اشاریہ طباعت کی منزل تک پہنچا ہے۔ ان معاونین میں سرفہرست نام میری بیٹی شگفتہ یاسمین اور کتب خانے میں میری رفیقہ کار عامرہ افضال ہیں جنہوں نے اشاریہ سازی کے لیے تمام کارڈ تیار کیے ہیں۔ کتب خانے کے دوسرے رفقاء میں فہیم الدین صاحب، محمد اختر صاحب اور پرویز صاحب نے نہایت خوشدلی سے میری ضرورت کا مواد مجھے فراہم کیا جس کے لیے میں ان کا ممنون ہوں۔ ضمیمے کی تیاری میں میرے عزیز شاگرد اور لائبریرین مرکزی اسلامی لائبریری، نئی دہلی، تنویر عالم آفاقی نے نہایت تندہی اور خلوص سے میری مدد کی ہے۔ اشاریہ مرتب کرنے کا کام یوں تو ایک عرصے سے چل رہا تھا لیکن اس میں برق رفتاری اس وقت آئی جب سابق شیخ الجامعہ، جامعہ ملیہ اسلامیہ جناب سید شاہد مہدی نے اسے رسالہ جامعہ کے منتخب مضامین کے اشاعتی پروگرام میں شامل کرنے کی منظوری عنایت فرمائی اور ان کی اس کرم فرمائی کا شکریہ ادا کرنا میرا خوش گوار فرض ہے۔ پروفیسر اختصار الواسع صاحب اعزازی ڈائریکٹر ڈاکٹر ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز نے اشاریے کی کمپوزنگ کے کام کو جس دل چسپی اور خوش اخلاقی کے ساتھ ممکن بنایا اس کے لیے میں نہ صرف ان کا ممنون ہوں بلکہ یہ اعتراف کرتا ہوں کہ اگر ان کا مخلصانہ تعاون نہ ملتا تو ممکن ہے اس اشاریے کی اشاعت کی

غیر یقینی صورت ختم نہ ہو پاتی۔ اشاریہ سازی بقول محمد عتیق صدیقی مرحوم تحقیق کی ایک اہم شاخ ہے اور تحقیق کے کام میں جس انہماک کی ضرورت ہوتی ہے اسے میرے لیے ممکن بنانے میں میری اہلیہ نے خاصی مدد کی ہے اس کے لیے میں ان کا ممنون ہوں۔ اشاریے کی ترتیب میں میری کوشش رہی ہے کہ اشاریہ محققین کے لیے تلاش مواد کے سلسلے میں رہنمائی کے قابل ہو سکے، لیکن پھر بھی اگر قارئین کو اس میں کوتاہیاں نظر آئیں تو اس کے لیے میں معذرت چاہوں گا۔

شہاب الدین انصاری

رسالہ جامعہ کی اشاعت پس منظر

رسالہ جامعہ کا پہلا شمارہ جنوری ۱۹۲۳ء میں علی گڑھ سے نور الرحمن صاحب کی ادارت میں نکلنا شروع ہوا۔ افتتاحیہ میں اشاعت کی غرض و غایت بتاتے ہوئے نور الرحمن صاحب نے لکھا: ہر دارالعلوم کی قدیمی سنت ہے کہ اس کا ایک مخصوص علمی رسالہ ہو۔ لیکن جامعہ کے سلسلے میں اس وقت تک ضروری نہیں سمجھا گیا کہ طلبہ کے علمی ذوق، مشاغل تصنیف و تالیف کی مقبولیت اور جامعہ کی علمی زندگی کی تدریجی ترقی کے ساتھ خود رسالے کا وجود بھی مسئلہ ارتقاء کے عالمگیر اثر میں پیدا نہ ہو جائے۔ چنانچہ ایک سال تک طلبائے جامعہ اپنے رسالہ جوہر کو قلمی نکالتے رہے اور اس طرح وہ تمام اسباب جو ایک علمی رسالے کی اشاعت کے لیے ناگزیر ہوتے ہیں خود ہی فراہم ہو گئے۔ طلبہ کے علمی ذوق کی پختگی کا اندازہ پہلے شمارے میں شامل مضامین سے بخوبی ہو جاتا ہے۔ چنانچہ بین الاقوامی سیاست جیسے پیچیدہ اور وسیع دائرہ موضوع پر یوسف حسین، جرمنی پر پہلی جنگ عظیم کے سلسلے میں عائد تاوان جنگ، پر شفیق الرحمن قدوائی اور ہندوستانی تعلیم پر ٹیگور کے مضامین کا سعید انصاری کے ذریعہ ترجمہ، پہلے شمارے کے چند مضامین ہیں، اسی طرح دوسرے شمارے میں شامل مضامین میں بھی نصف مضامین جامعہ کے طلبہ کے لکھے ہوئے ہیں۔

اشاعتی زندگی کے ابتدائی دنوں میں جامعہ ملیہ کی مالی مشکلات نے رسالے کی اشاعت پر بھی اثر ڈالا۔ مئی تا اگست ۱۹۲۴ء کا شمارہ جولائی۔ اگست کے شمارے کی شکل میں شائع کیا گیا۔ ۱۹۲۵ء میں

مارچ سے اگست تک کوئی شمارہ منظر عام پر نہیں آیا۔ اپریل تا ستمبر ۱۹۲۵ء کے شمارے میں اس کی وضاحت کرتے ہوئے شذرات میں لکھا گیا: 'پانچ چھ مہینے جامعہ کے متعلقین کو جن دشواریوں کا سامنا رہا اس کا اثر رسالے پر پڑا، اور مارچ کے بعد سے اگست تک رسالہ نہیں نکل سکا لیکن حالات کی سختی نے اراکین جامعہ کے پائے استقلال میں لغزشیں نہیں آنے دیں۔ اسی نوٹ میں ہمیں یہ جملے بھی ملتے ہیں 'جامعہ کے شاندار مستقبل کے ساتھ ہمیں رسالہ جامعہ سے بڑی امیدیں قائم ہیں۔' یہ وہ دور تھا جب ڈاکٹر ذاکر حسین، ڈاکٹر سید عابد حسین اور پروفیسر محمد مجیب اپنی تعلیم کے سلسلے میں علوم و فنون کے جدید رجحانات کے مرکز جرمنی میں تھے۔ ان کی بدولت رسالے کو ایسے مواقع حاصل تھے کہ اس میں علوم کے جدید رجحانات اور عصری حالات کے جائزے جیسے مضامین شائع ہو سکیں۔ رسالے کی یہ صفت اسے اپنے معاصرین میں ممتاز حیثیت کا مستحق بنادیتی تھی۔ جولائی ۱۹۲۷ء کے شذرات میں اس خصوصیت کا ذکر ان الفاظ میں کیا گیا: 'جامعہ ایک بڑی تعلیمی ضرورت کو پورا کر رہا ہے کیوں کہ ہندوستان کی علمی اور سرکاری زبان انگریزی ہونے کی وجہ سے سیاست حاضرہ اور علوم جدیدہ سے متعلق اچھے مضامین اسی زبان میں نکلتے ہیں اردو داں پبلک ان سے کوئی فائدہ نہیں اٹھا سکتی۔'

اپنے معروضی انداز کی بدولت رسالہ جامعہ کے مضامین اکثر معاصرین کی تنقیدوں کا نشانہ بنتے تھے۔ نومبر ۱۹۲۸ء کے شمارے میں ایک مضمون ابن عباس پر شائع ہوا تھا۔ معارف (اعظم گڑھ) اور سیج (لکھنؤ) نے اپنے اداروں میں اس مضمون پر سخت تنقیدی فقرے لکھے۔ مدیر رسالہ جامعہ (ڈاکٹر سید عابد حسین) نے پہلے تو چند نامناسب فقروں کے لیے معذرت کے کلمات لکھے لیکن فوراً بعد اپنے شگفتہ انداز میں طنز کرتے ہوئے لکھتے ہیں: 'عجیب بات ہے کہ دونوں نقادوں (سید سلیمان ندوی اور مولانا عبد الماجد دریابادی) نے اس سے دو مختلف فائدے حاصل کرنے کی کوشش کی ہے۔ مدیر سیج کو تو مجھ سے عناد ہے اس لیے اس موقع پر میرے عقیدے کی توہین سے اپنے ایمان کی پختگی کا اظہار کر کے قلب کی تشفی فرمائی ہے اور مدیر معارف نے اس ایک غلطی پر مغربی یونیورسٹی کے عربی تعلیم یافتہ افراد کے جملہ حقوق تحقیق ضبط کر کے مشرقی مدارس کے طلبہ کے حوالے کر دیئے ہیں۔'

رسالے کو خوب سے خوب تر بنانے کی سعی میں مدیران جامعہ قارئین سے مشورہ بھی لیتے رہتے تھے لیکن مشورہ طلب کرنے کے ساتھ یہ بھی واضح کرتے تھے کہ مشورہ دینے میں قارئین کے لیے

اس بات کا لحاظ رکھنا مناسب ہوگا کہ رسالے کا معیار کسی طرح کم نہ ہونے پائے بلکہ جہاں تک ممکن ہو بڑھے۔ علمی مضامین پر توجہ کے ساتھ ادبی مضامین کے معیار کو بلند کرنے کی سعی، مدیران کے نزدیک ایک مشن کا درجہ رکھتی تھی۔ رسالے کے ہر شمارے میں ایک افسانہ ضرور شامل ہوتا تھا۔ یہ اکثر کسی معروف یورپی ادیب کے افسانے کا ترجمہ ہوا کرتا تھا۔ ترجموں کی قدر و قیمت سے صرف نظر کیے بغیر ہندوستان میں سماجی زندگی سے متعلق طبع زاد افسانے لکھوانے کی غرض سے افسانہ نویسی کے مقابلے کرائے جاتے تھے۔ کتابوں پر تبصرے ماہرین مضامین سے ہی کرائے جاتے اور کتابوں کو تبصرے کے لیے دہلی سے باہر بھی بھیجا جاتا تھا۔ اکتوبر ۱۹۳۱ء سے 'عالم اسلامی اور دوسرے بیرونی ممالک کے اہم واقعات پر اہم تبصرے' کے عنوان سے ایک نیا فیچر شروع کیا گیا۔ ان تبصروں کے لیے منتخب مبصرین نہ صرف سیاسیات اور دوسرے سماجی علوم کا صحیح ذوق رکھتے تھے بلکہ انگریزی اور دوسری یورپی زبانوں میں شائع مضامین سے اپنے مسلسل مطالعے کی بدولت باخبر رہتے تھے۔

اردو کو ایک علمی زبان کی حیثیت سے فروغ دینے کے لیے جامعہ ملیہ اسلامیہ میں شعبہ تصنیف و تالیف قائم کیا گیا۔ کچھ عرصے بعد اس کا نام اردو اکادمی رکھ دیا گیا۔ اکادمی کے ماہانہ جلسے میں کسی معروف عالم کو تقریر کے لیے مدعو کیا جاتا اور تقریر کا متن قسط وار رسالے میں شائع کیا جاتا تھا۔ رسالے کے معیار کو بہتر بنانے اور اس میں شامل ہونے والے مضامین کو بہتر ڈھنگ سے پیش کرنے کے لیے ترتیب مضامین میں نئے تجربات بھی کیے جاتے تھے۔ ۱۹۳۳ء کے دسمبر کے شمارے کے ادارے میں قارئین کو مطلع کیا گیا کہ جنوری ۱۹۳۴ء سے رسالہ نئی ترتیب سے شائع کیا جائے گا۔ ڈاکٹر ذاکر حسین، ڈاکٹر سید عابد حسین، مولانا اسلم جیرا چپوری، پروفیسر محمد مجیب اور ڈاکٹر عبدالعلیم احراری پر مشتمل مجلس ادارت کی تشکیل کی گئی۔ سال کے بارہ شماروں کو اسلامیات، اجتماعیات اور ادبیات کے تحت چار چار شماروں کے اعتبار سے تقسیم کیا گیا۔ پہلے ایک شمارہ اسلامیات پر دوسرا اجتماعیات پر اور تیسرا ادبیات پر شائع کیا گیا۔ اسی طرح دوسرا اور پھر تیسرا دور مکمل ہوا۔ غالباً یہ تجربہ کچھ کامیاب نہیں رہا، کیوں کہ ہم دیکھتے ہیں کہ جنوری ۱۹۳۵ء سے شماروں میں مضامین کی ترتیب پھر سے پرانے انداز پر ہونے لگی۔ دسمبر ۱۹۳۸ء کے شذرات میں جامعہ ملیہ اسلامیہ کے یوم تاسیس پر رسالے کا سالگرہ نمبر شائع کرنے کا ذکر ملتا ہے۔ اس نمبر میں ہندوستان میں مسلمانوں کی تعلیم سے متعلق تحریکوں کے جائزے کو پیش کرنے

کی تجویز تھی۔ سالگرہ نمبر میں جامعہ ملیہ اسلامیہ، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی، دارالعلوم ندوۃ العلماء، جامعہ عثمانیہ حیدرآباد اور دارالعلوم دیوبند پر مضامین ہیں۔ لیکن یہ تجربہ بھی دیر پا ثابت نہ ہو سکا۔ رسالہ جامعہ کی اشاعت کے پہلے دور کا آخری شمارہ جولائی ۱۹۴۷ء میں شائع ہوا۔

۱۹۴۷ء کی شکست و ریخت نے جامعہ ملیہ اسلامیہ کو بھی انتہائی درجہ متاثر کیا۔ رفقاء کا ایک طبقہ جن کا وطن پنجاب، سرحدی صوبہ یا صوبہ سندھ تھا، پاکستان مراجعت کر گیا۔ ذاکر صاحب علی گڑھ مسلم یونیورسٹی کی تعمیر نو میں مصروف ہو گئے اور حالات کے سختی کے باعث جامعہ کی اشاعت بند ہو گئی۔ آزاد ہندوستان میں حکومت کی سرپرستی کے بغیر اب جامعہ ملیہ کا باقی رہنا مشکل نظر آنے لگا۔ جامعہ ملیہ کے سامنے ایک بڑا سوال یہ تھا کہ اسے کس طرح کی یونیورسٹی بنایا جائے۔ پہلے اسے زرعی یونیورسٹی بنانے کے خیال سے رورل انسٹی ٹیوٹ قائم کیا گیا۔ بنیادی تعلیم کے فروغ کے لیے اساتذہ کی ترتیب کے کام کو زیادہ اہمیت دی گئی۔ آزادی کے ساتھ خلاف توقع رسالہ جامعہ کی اشاعت کے لیے امید کی ایک کرن ۱۹۶۰ء میں چمکی۔ ڈاکٹر ذاکر حسین، جواب بہار کے گورنر تھے، ان کے کسی شیدائی نے دو ہزار روپے یہ کہہ کر دیئے کہ وہ اسے سماجی بہبود کے کسی کام میں صرف کر دیں۔ جامعہ ملیہ کے حالات سے ذاکر صاحب سے زیادہ کون واقف تھا؟ انھوں نے وہ رقم مجیب صاحب کو بھجوا دی۔ رسالہ جامعہ کی اشاعت کے لیے مالی وسائل کے جو سوتے سوکھ گئے تھے دوبارہ پھوٹ پڑے۔ اس رقم سے رسالہ جامعہ کو دوبارہ شائع کرنے کا سلسلہ چل نکلا۔ عبداللطیف اعظمی صاحب نے جوان دنوں مجیب صاحب کے ساتھ کام کرتے تھے، اپنی انتظامی اور علمی صلاحیتوں کے بل بوتے پر مجیب صاحب کی رہنمائی میں رسالہ شائع کرنے کی جملہ انتظامی ذمہ داریوں کا بوجھ اپنے کندھوں پر اٹھالیا۔ کندھے جو بظاہر کمزور نظر آتے تھے عملی طور پر آہنی ثابت ہوئے۔ ادارتی نگرانی کے لیے پروفیسر محمد مجیب، ڈاکٹر سید عابد حسین، پروفیسر سلامت اللہ اور پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی پر مشتمل ایک کمیٹی بنائی گئی۔ نومبر ۱۹۶۰ء میں رسالہ جامعہ کے دوسرے دور کا پہلا شمارہ منظر عام پر آیا۔ اس میں شذرات کے تحت پروفیسر محمد مجیب نے اگست ۱۹۴۷ء سے اکتوبر ۱۹۶۰ء تک رسالہ سالانہ شائع کیے جانے کے عوامل پر روشنی ڈالی اور رسالے کی غرض و غایت کی وضاحت کرتے ہوئے لکھا: 'اس کی حیثیت علمی اور ادبی رہے گی لیکن مضامین۔۔۔ بات میں اس کا خیال رکھا جائے گا کہ صرف مخصوص دلچسپیاں رکھنے والوں کے لیے نہ

ہوں بلکہ ایسے ہوں جو زندگی کے اہم مسائل کی جانب توجہ دلائیں۔ رسالہ جامعہ کا یہ مقصد کبھی نہیں رہا کہ وہ خاص عقائد کی تبلیغ کرے۔ اس نے ایسی جانب داری سے پرہیز کیا جس کی وجہ سے کسی کو موافق یا مخالف قرار دیا جاسکے اور ایسی جانب داری سے بھی کہ اس کے مضمون نگار کوئی ایسی رائے ظاہر نہ کر سکیں جس سے اختلاف کرنے والے بہت ہوں۔ اس نئے دور میں ہمارا یہی مسلک رہے گا۔

نومبر ۱۹۶۰ء کے شمارے کو ۱۹۶۱ء کے آخری شمارے کی جلد نمبر کے تسلسل کی خاطر جلد ۴۵ کا پہلا شمارہ لکھا گیا اور یہ جلد اکتوبر ۱۹۶۱ء کے شمارے کے ساتھ مکمل ہو گئی۔ اگلی جلد کا پہلا شمارہ نومبر ۱۹۶۱ء کا تھا لیکن رسالے کو پرانی روش اشاعت پر لانے کی غرض سے جون ۱۹۶۲ء (شمارہ نمبر ۸) کے ساتھ جلد نمبر ۴۶ مکمل کر دی گئی اور جولائی ۱۹۶۲ء سے جلد نمبر ۴۷ شروع کی گئی۔

اشاعت کے دوسرے دور کے دوسرے شمارے میں شذرات کے تحت بیگم قدسیہ زیدی کے انتقال پر ایک تعزیتی نوٹ ہے جس کے نیچے لفظ 'ادارہ' تحریر ہے۔ تیسرے شمارے سے شذرات کی جگہ پر دو نئے عنوانات، کوائف جامعہ اور حالات حاضرہ قائم کیے گئے۔ کوائف جامعہ میں عام طور پر جامعہ ملیہ میں ہونے والی علمی، ادبی اور سماجی سرگرمیوں نیز اشخاص جامعہ سے متعلق خبروں کا اندراج ہوا تھا۔ حالات حاضرہ پر لکھنے کے لیے 'روزنامہ' منقومی آواز کے ایڈیٹر عشرت علی صدیقی کی خدمات حاصل کی گئیں۔ مئی ۱۹۶۳ء میں پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی رسالہ جامعہ کے مدیر ہوئے اور شذرات لکھے جانے کا سلسلہ دوبارہ شروع ہوا۔ اب 'شذرات'، 'مقالے'، 'کوائف جامعہ'، 'حالات حاضرہ' اور 'نئی مطبوعات' پر تبصرہ رسالہ جامعہ کے مستقل عنوانات قرار پائے۔

نومبر ۱۹۸۸ء تک رسالہ جامعہ کی اشاعت کی ذمہ داری جامعہ ملیہ اسلامیہ کے مرکزی وفاتر پر تھی اگرچہ رسالے کی ترتیب ڈاکٹر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز میں ہوتی تھی کیوں کہ پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی اپنی تدریسی ذمہ داریوں کے ساتھ ساتھ انسٹی ٹیوٹ کے اعزازی ڈائریکٹر بھی تھے۔ پروفیسر فاروقی کے جامعہ ملیہ کی ملازمت سے سبک دوش ہونے پر ڈاکٹر سید جمال الدین انسٹی ٹیوٹ کے اعزازی ڈائریکٹر ہوئے اور رسالہ جامعہ کی ادارت بھی انہیں کے ذمے ہو گئی۔ اب اشاعت کی ذمہ داری بھی انسٹی ٹیوٹ ہی نے سنبھالی۔ اس طرح دسمبر ۱۹۸۸ء سے رسالہ جامعہ ڈاکٹر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز سے شائع ہونے لگا۔ ڈاکٹر جمال الدین ۱۹۸۹ء تا ۱۹۹۳ء کے وقفہ کے ساتھ اکتوبر ۱۹۹۳ء تک رسالے کے مدیر رہے۔ نومبر ۱۹۹۳ء سے پروفیسر شمیم حنفی نے ادارت کی ذمہ

داری سنبھالی اور جامعہ میں شائع مواد کی ترتیب اور عنوانات کا انداز ایک بار پھر بدل گیا۔ مدت اشاعت کے اعتبار سے رسالہ جامعہ اردو کے علمی اور ادبی رسائل میں معارف (اعظم گڑھ) کے بعد غالباً سب سے قدیم رسالہ ہے جو ۱۹۲۳ء سے آج تک (درمیان کے ۱۳ سال کے وقفہ کے ساتھ) پابندی سے شائع ہو رہا ہے۔ پہلے اس کی شاعت کی ذمہ داری جامعہ ملیہ اسلامیہ کے شعبہ تصنیف و تالیف کی تھی۔ علی گڑھ سے شائع ہونے والا آخری شمارہ مارچ ۱۹۲۵ء کا تھا۔ ۱۹۲۷ء میں اس شعبے کو اردو اکادمی کا نام دیا گیا اور اب رسالہ اردو اکادمی کا ماہانہ رسالہ ہو گیا۔ یہ صورت ۱۹۳۴ء تک رہی۔ اس کے بعد ۱۹۳۵ء سے ناشر کا نام جامعہ ملیہ اسلامیہ ہو گیا۔ ۱۹۳۹ء کے شمارے پر ناشر کے نام کی جگہ ادارہ اجتماعیات، جامعہ ملیہ اسلامیہ کا ماہوار رسالہ لکھا گیا۔ ۱۹۴۰ء سے رسالہ 'مکتبہ جامعہ ملیہ اسلامیہ' کی طرف سے شائع ہونا شروع ہوا، اور جولائی ۱۹۴۷ء تک اس کی اشاعت کی ذمہ داری 'مکتبہ جامعہ' پر رہی۔

اشاعت کے پہلے برس ایک جلد چھ شماروں پر مشتمل رکھی گئی۔ لیکن ۱۹۲۴ء اور ۱۹۲۵ء میں جلد اور شمارہ نمبر لکھنے میں بڑی بے قاعدگی رہی۔ ۱۹۲۶ء میں جلد نمبر ۶ سے جو جنوری تا جون پر مشتمل تھی، دوبارہ چھ شماروں پر جلد مکمل کی جانے لگی۔ یہ سلسلہ دسمبر ۱۹۳۳ء (جلد نمبر ۲۱) تک چلا۔ ۱۹۳۴ء اور ۱۹۳۵ء میں یہ پالیسی بدل دی گئی لیکن ۱۹۳۶ء تا ۱۹۴۳ء (۱۹۴۰ء کے استثناء کے ساتھ) جلدیں دوبارہ ۶ شماروں پر مکمل کی گئیں۔ ۱۹۴۴ء سے جولائی ۱۹۴۷ء کے درمیان کبھی تو اشاعت کچھ مدت کے لیے ملتوی رہی کبھی دو سال تک جلد نمبر نہیں بدلا گیا، یہاں تک پہلا دور اشاعت اختتام کو پہنچ گیا، دوبارہ اشاعت کے شروع کے دو سالوں میں جلد اور سال کا تال میل بگڑا رہا۔ جولائی - دسمبر ۱۹۴۲ء (جلد نمبر ۴۷) سے دوبارہ (۱۹۶۴ء کے استثناء کے ساتھ) دسمبر ۱۹۷۵ء تک رسالہ ۶ شماروں پر مشتمل جلد کی روایت کے مطابق شائع ہوا، لیکن ۱۹۷۶ء سے ایک جلد ۱۲ شماروں پر مکمل کی گئی اور یہ روش دسمبر ۱۹۹۴ء تک رہی جنوری ۱۹۹۵ء سے رسالے کی ماہانہ اشاعت کا سلسلہ ختم ہو گیا۔

پہلا حصہ

جدول اشاعتی تفصیلات

سن اشاعت	ماہ اشاعت	جلد نمبر	شمارہ نمبر	کیفیت
۱۹۲۳	جنوری۔ جون	۱	۶-۱	
"	جولائی۔ دسمبر	۲	۶-۱	
۱۹۲۴	جنوری۔ مارچ	۳	۳-۱	تین شماروں پر چلد مکمل ہوئی۔
"	اپریل	۴	۴	
"	مئی۔ جون	۴	۶-۵	
"	جولائی۔ اگست	۴	۸-۷	
"	ستمبر	۴	۹	جلد ۴ مکمل کی گئی۔
"	اکتوبر	۵	۱۰	شمارہ نمبر تسلسل قائم جلد نمبر تبدیل۔
"	نومبر	۶	۱۱	" " "
"	دسمبر	۴	۶	دونوں تبدیل۔
۱۹۲۵	جنوری۔ مارچ	۵	۳-۱	تین شمارے یکجا جلد نمبر ۵ دوبارہ ڈالا گیا۔
"	اپریل۔ اگست			اشاعت معطل رہی۔
"	ستمبر	۵	۹	دہلی سے پہلا شمارہ شائع ہوا۔
"	اکتوبر۔ دسمبر	۵	۱۲-۱۰	جلد نمبر ۵ مکمل۔
۱۹۲۶				
تا	جنوری۔ جون	۶		

۱۹۳۳	جولائی۔ دسمبر	۲۱	۶-۱	ہر چھ شماروں پر ایک جلد مکمل ہوئی۔
۱۹۳۴	جنوری۔ دسمبر	۱	۱۲-۱	مضامین کی ترتیب کا ایک نیا انداز اپنایا گیا۔
۱۹۳۵	جنوری۔ جون	۲۴	۶-۱	جلد مکمل۔
”	جولائی۔ دسمبر	۲۵	۱۲-۷	جلد مکمل مگر شماروں کے نمبروں میں تسلسل رہا۔
۱۹۳۶	جنوری۔ جون	۲۶	۶-۱	
”	جولائی۔ دسمبر	۲۷	۶-۱	
۱۹۳۷	جنوری۔ جون	۲۸	۶-۱	
”	جولائی۔ دسمبر	۲۸	۶-۱	چھ شماروں پر جلد مکمل ہوئی لیکن جلد نمبر نہیں بدلا۔
۱۹۳۸	جنوری۔ جون	۲۹	۶-۱	
”	جولائی۔ دسمبر	۳۰	۶-۱	
۱۹۳۹	جنوری۔ جون	۳۱	۶-۱	
”	جولائی۔ دسمبر	۳۲	۶-۱	ادارہ اجتماعات، جامعہ ملیہ اسلامیہ کا رسالہ۔
۱۹۴۰	جنوری۔ جون	۳۳	۶-۱	
”	جولائی۔ دسمبر	۳۳	۱۲-۷	شماروں پر نمبر تسلسل میں رہا اور جلد نمبر بھی نہیں تبدیل ہوا۔
۱۹۴۱	جنوری۔ جون	۳۴	۶-۱	
تا				چھ ماہ پر جلد مکمل ہوتی رہی اور یہ سلسلہ جلد نمبر ۳۹ جولائی۔ دسمبر تک قائم رہا۔
۱۹۴۳	جولائی۔ دسمبر	۳۹	۶-۱	
۱۹۴۴	جنوری۔ ستمبر			اشاعت معطل رہی۔
۱۹۴۴	اکتوبر۔ دسمبر	۴۰	۳-۱	
۱۹۴۵	جنوری۔ ستمبر	۴۰	۱۲-۴	جلد نمبر تبدیل نہیں ہوا شماروں کا نمبر ایک تسلسل میں رہا۔
۱۹۴۵	اکتوبر۔ دسمبر	۴۱	۳-۱	

۱۹۴۶	جنوری۔ جون	۴۱	۴-۹	دونوں برس جلد نمبر تبدیل نہیں ہوئے اور شماروں پر نمبر ایک تسلسل میں رہا۔
۱۹۴۶	جولائی۔ دسمبر	۴۲	۵-۱	اس جلد میں صرف پانچ شمارے شائع ہوئے۔
۱۹۴۷	جنوری۔ جولائی	۴۳	۷-۱	جلد نمبر ۴۳ کسی جلد پر نہیں ڈالا گیا اور اشاعت جولائی کے شمارے کے ساتھ بند ہو گئی۔

اشاعت دوبرہ دوم

۱۹۶۰	نومبر۔ دسمبر	۴۵	۲-۱	دو ریٹانی میں شمارہ نمبر دور اول کے تسلسل سے ڈالا گیا۔
۱۹۶۱	جنوری۔ جون	"	۸-۳	
"	جولائی۔ اکتوبر	"	۱۲-۹	جلد مکمل ہوئی۔
۱۹۶۱	نومبر۔ دسمبر	۴۶	۲-۱	
۱۹۶۲	جنوری۔ جون	"	۸-۳	جلد مکمل ہوئی۔
۱۹۶۲	جولائی۔ دسمبر	۴۷	۶-۱	
۱۹۶۳	جنوری۔ جون	۴۸	۶-۱	
۱۹۶۳	جولائی۔ دسمبر	۴۹	۶-۱	پچھٹے شماروں پر جلد مکمل کی گئی۔
۱۹۶۴	جنوری۔ جون	۵۰	۶-۱	
"	جولائی۔ دسمبر	۵۰	۱۲-۷	جلد مکمل کی گئی۔
۱۹۶۵	جنوری۔ جون	۵۱		
۱۹۷۵	جولائی۔ دسمبر	۷۲		پچھٹے شماروں پر ایک جلد مکمل کی گئی۔
۱۹۷۶	جنوری۔ دسمبر	۷۳	۱۲-۱	
۱۹۹۴	جنوری۔ فروری	۹۱	۲-۱	بارہ شماروں پر جلد مکمل کی گئی۔ ماہانہ اشاعت کا آخری شمارہ جس کے ساتھ اشاعت کا دوسرا دور ختم ہوا۔

رسالہ جامعہ کے خاص نمبر

خاص نمبر	سنہ و سال	جلد و شمارہ نمبر	کیفیت
اقبال کی یاد میں	جنوری۔ مارچ ۱۹۷۸	۷۵ (۱-۳)	
پریم چند کی یاد میں	جولائی۔ اگست ۱۹۸۹	۸۶ (۷-۸)	
ڈاکٹر انصاری نمبر	جون۔ جولائی ۱۹۸۱	۷۸ (۶-۷)	
جشن زریں جامعہ نمبر	نومبر ۱۹۷۰	۶۲ (۵)	
جواہر لال نہرو کی یاد میں	دسمبر ۱۹۸۹	۸۶ (۱۲)	
جوبلی نمبر	نومبر۔ دسمبر ۱۹۳۶	۴۲ (۵)	
سالگرہ نمبر	دسمبر ۱۹۳۸	۳۰ (۶)	
غالب نمبر	فروری۔ مارچ ۱۹۶۹	۵۹ (۲-۳)	
گاندھی نمبر	نومبر ۱۹۶۹	۹۵ (۵)	
مجیب نمبر	ستمبر۔ اکتوبر ۱۹۸۶	۸۳ (۹-۱۰)	
مولانا محمد اسلم جیرا چپوری نمبر	مارچ۔ مئی ۱۹۸۲	۷۹ (۳-۵)	
مولانا محمد علی نمبر ۱	اپریل ۱۹۷۹	۷۶ (۴)	شمارے پر شمارہ نمبر ۳ چھپا ہے
مولانا محمد علی نمبر ۲	جنوری۔ فروری ۱۹۸۰	۷۷ (۱-۲)	

رسالہ جامعہ کے عنوانات

ایک جائزہ

جامعہ ملیہ اسلامیہ کا قیام آزادی ملک کی تحریک کے تعلیمی محاذ پر جدوجہد کی سمت میں ایک قدم تھا اور اس کا مقصد قوم کے نونہالوں کو ایسی تعلیم فراہم کرنا تھا جو مروج نظام تعلیم، جو غلامانہ ذہنیت کو فروغ دینے کے لیے وضع کی گئی تھی، کے برعکس انہیں سماج کے لیے ایک مفید فرد بنانے میں معین و مددگار ہو، تعلیم جو آزادی فکر کے ساتھ ساتھ زندگی کی اعلیٰ قدروں کا انہیں رمز شناس بھی بنا سکے۔ یہ رمز شناسی دین کے صحیح مفہوم کے ادراک کے بغیر ممکن نہیں تھی۔ اس لیے اس نظام تعلیم میں دین کی روح کو نصاب کا ایک جزو بنایا گیا تھا۔ بانیان جامعہ اور ان کے نوجوان رفقاء جو نہ صرف یہ کہ خود مغربی تعلیم کے پروردہ تھے بلکہ یورپ میں کئی برس گزارنے کی بدولت اس کے زیر اثر پیدا مغربی تہذیب کے منفی پہلوؤں سے بھی واقف تھے۔ تعلیم میں مادری زبان کی اہمیت اور اس کے کلیدی رول کو سمجھتے تھے۔ اس لیے وہ اردو زبان کی ترویج کو جامعہ ملیہ کی تحریک کا ایک جزو سمجھتے تھے۔ تعلیم کے ساتھ انہوں نے اردو کو دنیا کی ترقی یافتہ زبانوں کی صف میں لانے کی غرض سے مغرب کی بنیادی کتابوں کو اردو میں ترجمہ کرنے کا کام بھی شروع کیا۔ دوسری جانب اردو میں اعلیٰ سطح کے علمی مضامین کی اشاعت کی خاطر رسالہ جامعہ کا اجراء قیام جامعہ کے تیسرے سال سے ہی شروع کر دیا۔

رسالے کی اشاعت بھی تحریک کا حصہ تھی اس لیے اس کے اندراجات میں روایتی عنوانات کے ساتھ چند ایسے عنوانات بھی قائم کیے گئے جن کا مقصد اردو کے قارئین کو عصری معلومات سے اسی

طرح باخبر رکھنا تھا جس طرح انگریزی زبان کے رسالوں کے مطالعے کی بدولت انگریزی داں حضرات ہوتے ہیں۔ چنانچہ ہم دیکھتے ہیں کہ رسالے میں شذرات، مقالے، تبصرے، شعری و نثری تخلیقات کے ساتھ ساتھ دنیا کی رفتار، رفتار تعلیم، اپنی اصلاح، دنیاۓ ادب، حالات حاضرہ، اقتباسات جیسے عنوانات بھی ملتے ہیں۔ ذیل میں ان عنوانات پر ایک سرسری نظر الی گئی ہے۔

شذرات

شذرات یا ادارے مدیر کی قارئین سے گفتگو کا وسیلہ ہوتے ہیں۔ مدیر اس کے تحت زندگی کے علمی، ادبی، سیاسی یا سماجی کسی بھی ایک سے زائد پہلوؤں پر اپنے تاثرات پیش کرتا ہے۔ شذرات میں ہی رسالے کی پالیسی اور اگر رسالہ کسی ادارہ یا تحریک کا نقیب ہے تو اس کے مقصد و منہاج کی وضاحت کی جاتی ہے۔ عموماً ادارہ یا شذرات رسالے کے ابتدائی صفحات پر ہوتے ہیں۔ رسالے میں شروع کے تین شماروں تک شذرات ابتدائی صفحات پر ہی ہوتے تھے لیکن اپریل ۱۹۲۳ء سے یہ آخری صفحات پر درج کیے گئے اور یہ روش دور اول کے آخری شمارے تک قائم رہی۔ ۱۹۶۰ء میں جب رسالہ دوبارہ شائع ہونا شروع ہوا تو اس میں شذرات عام روش کے مطابق ابتدائی صفحات پر ہی لکھے گئے اور یہ روایت آج بھی قائم ہے۔

دور اول کے شذرات میں ہمیں جامعہ ملیہ اور جامعہ ملیہ سے متعلق ہونے والی سرگرمیوں کا ذکر بڑی تفصیل سے ملتا ہے۔ ۱۹۲۶ء کے شذرات میں جامعہ ملیہ میں سروجنی نائیڈو کی آمد، امیر جامعہ حکیم اجمل خاں کے ذریعے جامعہ ملیہ کے مقاصد کی وضاحت، ملکی زبان کے استعمال پر گورنر مدراس کی ناراضگی پر تبصرے وغیرہ ملتے ہیں۔ ۱۹۲۷ء میں حکیم صاحب کی اپنی دختر کی شادی کے موقع پر جامعہ کے لیے مالی امداد اور ان کی ہمنوائی میں حکیم کبریا خاں کی جانب سے بھی مالی امداد کا ذکر ہے۔ اس کے علاوہ ہندوستانی تہذیب و تمدن سے مغربی اقوام کی عدم واقفیت پر تاسف کا اظہار کیا گیا ہے۔

۱۹۳۱ء کے ادارے میں شذرات کے دائرہ کا تعین کرتے ہوئے لکھا گیا ہے: 'ہم جامعہ کے صفحات میں صرف جامعہ ملیہ اور دوسرے تعلیمی و اصلاحی اداروں اور تحریکوں پر نظر رکھیں گے۔ ایک

اداریے میں اردو میں طبع زاد افسانوں کے نہ لکھے جانے پر تبصرہ ملتا ہے۔ 'ہم کئی سال سے اس کی پابندی کر رہے ہیں کہ ہر نمبر میں ایک افسانہ ضرور چھپے۔ ہمارے ملک کے ادیبوں کو ابھی اس صنف سے ذوق نہیں ہوا ہے۔ ہمارے رسالوں میں عموماً یورپی زبانوں کے افسانوں کے ترجمے شائع ہوتے رہے ہیں۔ جامعہ میں بھی سوائے پروفیسر مجیب اور حیات اللہ انصاری صاحب کے طبع زاد افسانوں کے ترجمے شائع ہوتے ہیں۔... زبان و ادب کی ترقی کے لیے اور ہماری معاشرتی اور تمدنی اصلاح کے لیے اس کی ضرورت ہے کہ ہندوستان کی زندگی کے متعلق طبع زاد افسانے بھی لکھے جائیں۔' جنوری ۱۹۳۲ء کے شذرات میں نصیر الدین خیال کے مضمون 'ہماری شاعری پر تبصرہ ہے۔ اپریل کے شمارے میں ڈاکٹر ذاکر حسین اور خواجہ غلام السیدین کے مابین موجودہ تعلیم کے نقائص کے موضوع پر مباحثہ کا خلاصہ پیش کیا گیا ہے۔ اسی طرح ۱۹۳۳ء میں ایک شمارے میں سید سلیمان ندوی کے اردو اکیڈمی کے جلسے میں مسلمانوں کی آئندہ تعلیم کے موضوع پر خطبے کا ذکر ہے تو دوسرے شمارے میں سر محمد اقبال کے لندن سے غرناطہ تک کے سفر یورپ کا تذکرہ کیا گیا ہے۔ شذرات سے ہی ہمیں انگلستان میں آزادی فکر پر قدغن کی بات معلوم ہوتی ہے جس کی بدولت پروفیسر ٹو این بی کو یونیورسٹی کی پروفیسر شپ سے استعفیٰ دینا پڑا۔ اسی طرح مساوات جنس کے موضوع پر مسلم اور عیسائی خواتین کے خیالات، مسلم لیگ کے احیاء اور اسے اپنے پرانے اصول کو ترک کرنے کا مشورہ بھی شذرات ہی کے واسطے سے قارئین تک پہنچتا ہے۔

بیسویں صدی کے تیسرے دہے کے ابتدائی چند برس اور ۱۹۳۰ء تا ۱۹۴۷ء شذرات نہیں لکھے گئے۔ اس کی ایک وجہ غالباً ڈاکٹر سید عابد حسین کی چند دوسرے علمی کاموں میں مصروفیت تھی اور وہ جامعہ کی ادارتی ذمہ داریوں سے رخصت لے چکے تھے۔ یہ وہ دور تھا جب پروفیسر عاقل مرحوم کو اکثر پورا شمارہ اپنے مضامین یا معاشی جائزے سے پُر کرنا پڑتا تھا۔

پابندی سے شذرات لکھے جانے کی راویت رسالہ کے دوسرے دور میں ۱۹۶۷ء کے ماہ اگست سے شروع ہوتی ہے۔ ۱۹۶۴ء میں پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی رسالہ کے مدیر بنائے گئے۔ ضیاء صاحب ادارہ نگاری کا وسیع تجربہ رکھتے تھے۔ انہوں نے ۱۹۵۰ء کے دوران مدینہ (بجنور) اخبار میں ادارے لکھے تھے۔ اسی زمانہ میں انہوں نے مولانا آزاد سے بالمشافہ گفتگو کر کے مختلف

موضوعات پر ان کے خیالات پر مبنی انٹرویو شائع کیا تھا۔ مدینہ کے علاوہ ضیاء صاحب جمعیت العلماء کے انگریزی ہفت روزہ دی میسج (انگریزی) کے بھی مدیر رہ چکے تھے۔ دور اول میں جہاں جامعہ کے شب و روز، وسائل کی فراہمی کے لیے جدوجہد اور جامعہ کے تعلیمی منصوبوں کی وضاحت وغیرہ شذرات کا موضوع رہے تھے۔ دور ثانی میں ان کا دائرہ وسیع ہو کر مذہب، ادب، سیاست، لسانیات، فکر اسلامی کی تشکیل جدید، تصوف، اسلام کا نظام تعلیم وغیرہ کا احاطہ کرتا نظر آتا ہے۔ ایک جانب پنڈت ہردے ناتھ کنزروصدر، انجمن ترقی اردو ہند، سنیتی کمار چٹرجی، ماہر لسانیات پر تعزیتی نوٹ ہیں تو دوسری جانب ژاں پال سارتر، سیومن دی بوا، ایللی آزل اور اسٹیس مین اخبار کے سابق مدیر اسٹیفنس کی اموات پر بھی شذرات لکھے گئے۔ ذاکر حسین کے تصور مذہب، ان کی کہانی، کچھوا اور خرگوش جہاں ادارہ کے موضوعات میں تنوع کی یہ روایت ضیاء صاحب کے بعد آنے والے مدیران نے بھی قائم رکھی ہے۔

تبصرے

شذرات کے بعد اہمیت کے اعتبار سے دوسرا مستقل عنوان تبصروں کا ہے۔ جامعہ کے اساتذہ، اردو اکیڈمی نیز مکتبہ جامعہ کے اراکین کے تعلقات اردو زبان و ادب کے مشاہیر سے نہایت قریبی نوعیت کے تھے۔ اپنی تصانیف و تراجم کی بدولت اردو دنیا کا شاید ہی کوئی معروف ادیب یا شاعر ہوگا جس کی ملاقات ارباب جامعہ سے نہ ہوئی ہو۔ اسی طرح اسلامی علوم اور عربی زبان و ادب کے مصنفین بھی جامعہ میں موجود مولانا سورتی، خواجہ عبدالحی، مولانا اسلم جیراچپوری، مولانا عبدالسلام ندوی وغیرہ کے مبلغ علم کے معترف تھے۔ اس لیے رسالہ جامعہ میں تبصرے کے لیے ملک کے معروف علماء، ادباء اور شعراء کرام کی مطبوعات موصول ہوتی تھیں۔ یہ کتابیں موضوع کے اعتبار سے دینیات، ادب، سیاست، تاریخ غرض جملہ علوم انسانی پر محیط ہیں۔ رسالوں کے پہلے شمارے اور خصوصی شمارے بھی تبصرے کے لیے موصول ہوتے تھے۔ دور اول اور دور دوم میں تبصرے کے لیے موصول کتابوں کی تعداد تقریباً دو ہزار ہے۔ یہ تبصرے عموماً جامعہ کے اساتذہ لکھتے تھے۔ لیکن ۱۹۳۱ء کے اکتوبر کے شمارے کے ادارے میں اس بات کا اشارہ ملتا ہے کہ تبصرے کے لیے کتابیں دہلی سے باہر کے ماہرین کے پاس بھی بھیجی جاتی تھیں۔ جامعہ کے مبصرین میں ہمیں محمد تکی تنہا، عبادت بریلوی،

میکش اکبر آبادی، آل احمد سرور، قاضی عبدالودود، قاضی عبدالغفار، گوپی ناتھ امن، راجندر ناتھ شیدا، شہاب الدین دسنوی، شاہد احمد دہلوی، رشید حسن خاں اور ابن فرید کے نام بھی ملتے ہیں۔ کتابوں پر تبصرے کے علاوہ قارئین کو نئی مطبوعات سے واقف کرانے کی غرض سے کسی ایک موضوع پر اہم تصانیف کا جائزہ بھی پیش کیا جاتا تھا۔ جنوری ۱۹۳۴ء کے شمارے میں ذاکر صاحب نے معاشی منصوبہ بندی کے موضوع پر انگریزی زبان میں شائع کتابوں کا تعارف پیش کیا ہے۔ جنوری ۱۹۳۸ء کے شمارے میں ذاکر صاحب کا ایک مضمون سیاسیات عالم پر چند مفید کتابیں کے عنوان سے ملتا ہے۔ مئی۔ جون ۱۹۶۳ء کے شمارے میں علی جواد زیدی صاحب نے ۱۹۶۲ء کے شعری ادب پر شائع کتابوں کا جائزہ پیش کیا ہے۔ ۱۹۶۱ء کی اردو مطبوعات پر ایک نظر کے عنوان سے عبداللطیف اعظمی صاحب نے ایک مضمون سپرد قلم کیا ہے۔

حالات حاضرہ

مرتبین رسالہ کی ہمیشہ سے یہ خواہش رہی کہ جامعہ میں بھی انگریزی رسائل کی طرح عصری معلومات کے جائزے کا التزام کیا جائے۔ اس سلسلے میں جولائی ۱۹۲۷ء کے شذرات میں یہ نوٹ ملتا ہے:

ہندوستان کی علمی اور سرکاری زبان انگریزی ہونے کی وجہ سے سیاسیات حاضرہ اور علوم جدیدہ پر اچھے مضامین اسی زبان میں نکلتے ہیں۔ اردو داں پبلک ان سے کوئی فائدہ نہیں اٹھا سکتی اور یہ دیکھتے ہوئے کہ اردو کے جو رسالے آج کل جاری ہیں اور جن کا یہ فرض ہونا چاہیے کہ وہ نئے مسائل اور نئی باتوں سے پبلک کو آگاہ کریں، ان میں سے کم اپنے فرض کو محسوس کرتے اور کم ادا کر سکتے ہیں

اسی فرض کفایہ کو ادا کرنے اور اپنی خواہش کی تکمیل کے طور پر دنیا کی رفتار عنوان کے تحت ایک مستقل کالم اکتوبر ۱۹۳۱ء کے شمارے سے شروع کیا گیا۔ عنوان کا نام بدلتا رہا۔ کبھی اسے رفتار عالم کہا گیا کبھی حالات حاضرہ اور کبھی سیاسی ڈائری۔ لیکن کسی نہ کسی عنوان سے یہ کالم دور دوم کے آخر تک قائم رہا۔ اس کے تین ذیلی عنوانات ممالک غیر، عالم اسلامی اور

ہندوستان رکھے گئے۔ ممالک غیر کے تحت مغربی ممالک اور جاپان و چین میں ہونے والی سیاسی تبدیلیوں کا جائزہ ابتدائی دور میں ڈاکٹر ذاکر حسین لکھتے تھے۔ تیسرے دہے کے آخری برسوں میں اور چوتھے دہے میں یہ جائزہ پروفیسر محمد مجیب نے لکھا اور دوسرے دور میں حالات حاضرہ کے عنوان کے تحت یہ جائزہ کئی برسوں تک 'روزنامہ قومی آواز' کے ایڈیٹر عشرت علی صدیقی صاحب نے لکھا۔ کئی جائزے ظفر پیامی (دیوان بریندر ناتھ) کے لکھے ہوئے ہیں۔ ذاکر صاحب نے کبھی جائزہ خود نہ لکھ کر کسی جرمن یا انگریزی رسالے کے تازہ مضمون کا ترجمہ کر دیا ہے۔ مثال کے طور پر دسمبر ۱۹۳۰ء میں ایتھوپیا (سابق حبش) کے سلسلے میں اٹلی اور برطانیہ کی ریشہ دوانیوں کا حال ایک جرمن اخبار میں شائع مضمون کا ترجمہ ہے۔

عالم اسلامی کے ذیلی عنوان کے تحت مغربی ایشیا اور شمالی افریقہ کے مسلم ملکوں کی سیاسی تبدیلیوں کا جائزہ اشاعت کے دور اول میں نذیر نیازی اور محمد سرور پیش کرتے تھے۔ ان جائزوں کی مدد سے مشرق وسطیٰ کی جغرافیائی سیاست، برطانیہ کی ان ممالک کے اندرونی معاملات میں مداخلت، مصر میں وفد پارٹی کے اثرات کم کرنے کی کوششیں، ایران عراق کے درمیان شط العرب پر بالادستی کا قضیہ اور خلیج عقبہ پر برطانوی تسلط کی معلومات حاصل ہوتی ہیں۔

ہندوستان

ہندوستان کے ذیلی عنوانات پر لکھنے والوں میں شفیق الرحمن صاحب اور پروفیسر محمد عاقل شامل تھے۔ بالعموم یہ جائزہ ملک کی معیشت پر ہوتا تھا۔ لیکن ملک کے سیاسی تناظر میں مسلمانوں کی سیاسی حالت پر تبصرہ کرتے ہوئے لکھتے ہیں: 'اقتدار اور رہنمائی کی جگہوں میں مسلمانوں کی تعداد بہت کم ہو گئی ہے۔ خود غرض اغیار اپنا کام نکالنے کے لیے انہیں کبھی کبھی اونچی جگہوں پر بٹھادیتے ہیں۔ سچا رفیق اور دوست کوئی نہیں'۔ ستر برس بعد آج بھی عاقل صاحب کا تجزیہ صحیح معلوم ہوتا ہے۔

تعلیمی دنیا تعلیمی مسائل

تعلیم کا موضوع جامعہ ملیہ اسلامیہ میں بنیادی اہمیت کا حامل رہا ہے۔ جامعہ کے دور اول کے اراکین میں بڑی تعداد ایسے افراد کی رہی ہے جن کا شمار ملک کے معروف مفکرین تعلیم میں ہوتا ہے۔ بنیادی تعلیم جسے ہم وردھا اسکیم کے نام سے جانتے ہیں، اس کا خاکہ جامعہ ملیہ

اسلامیہ میں ہی بنایا گیا، بنیادی تعلیم کے اساتذہ کی تربیت کا کام بھی جامعہ سے ہی شروع ہوا۔ قومی تعلیم کا فروغ ہی مہاتما گاندھی کو جامعہ ملیہ کے قریب لانے کا محرک بنا تھا۔ اس پس منظر میں رسالہ جامعہ میں 'رفتار تعلیم' کے عنوان کے تحت تعلیم کے میدان میں پیش رفت اور تعلیمی مسائل پر خبر و نظر کے کالم کارکھنا ایک لازمی امر تھا۔ رسالے کے جون ۱۹۲۳ء کے شمارے میں تعلیم سے متعلق نوٹ میں اس کی وضاحت کرتے ہوئے لکھا ہے کہ ہمارا مقصد بھی تعلیم و ترقی کے ساتھ قومی نصب العین اور اس کے اہم پہلوؤں کو جو موجودہ حالات میں اکثر تبدیل ہوتے رہتے ہیں، پیش کرنا قرار پائے گا۔ چنانچہ رفتار تعلیم کے نام سے ایک مستقل عنوان قائم کر دینے کے علاوہ ہمیشہ یہ کوشش رہی ہے کہ کوئی معقول تعلیمی مضمون شائع ہو۔ ابتداء میں اس عنوان کے تحت ملک اور بیرون ملک کی تعلیمی سرگرمیوں اور خیالات اور میلانات کا خلاصہ 'معلم' کے فرضی نام کے تحت پیش کیا گیا۔ جولائی ۱۹۳۷ء سے علی گڑھ مسلم یونیورسٹی کے شعبہ تعلیم میں استاد چودھری عبدالغفور صاحب نے 'تعلیمی دنیا' کے عنوان کے تحت یہ جائزہ لکھنا شروع کیا۔ ۱۹۳۸ء مارچ کے شمارے میں ہمیں وردھا اسکیم پر ملک کے مختلف تعلیمی حلقوں کا رد عمل ملتا ہے، ہندوستانی زبان کے مسئلہ پر بہار حکومت کی قائم کی گئی تحقیقاتی کمیٹی کی اطلاع بھی اسی شمارے میں دی گئی ہے۔ نوبل انعام یافتہ مصنف راجر مارٹن دوگارڈ پر ایک نوٹ ہے آل انڈیا تعلیمی کانفرنس (لکھنؤ) کی تجویز کہ ابتدائی درجہ سے اعلیٰ درجہ تک ذریعہ تعلیم مادری زبان ہو، پر کانفرنس کے شرکاء کا رد عمل پیش کیا گیا ہے۔

۱۹۶۰ء میں جب رسالہ دوبارہ شروع کیا گیا تو تعلیم کے موضوع پر 'تعلیمی مسائل' کے نئے عنوان کے تحت سعید انصاری صاحب، پرنسپل استادوں کا مدرسہ نے جائزہ لکھنا شروع کیا۔ لیکن جائزہ پیش کرنے کا یہ سلسلہ ناغے کے ساتھ، اپریل ۱۹۶۹ء تک جاری رہ کر بند ہو گیا۔

ادبیات

اشاعت کے پہلے ہی دور سے 'ادبیات' کا ایک عنوان قائم کیا گیا تھا اور اسی کے تحت ملک کے معروف شعراء کی غزلیں، قطعات اور نظمیں اردو اور کبھی کبھی فارسی زبان میں شائع ہوتی تھیں۔ اقبال، ثاقب لکھنوی، جگر مراد آبادی، روش صدیقی، اختر انصاری، اثر صہبائی کا کلام پابندی سے شائع ہوتا تھا۔ جامعہ کے شعراء میں مولانا محمد علی جوہر، ڈاکٹر سید عابد حسین، مولانا اسلم جیرا جپوری، غلام ربانی

تاباں، قیصر زیدی اور انور صدیقی کے اشعار اکثر رسالے کی زینت بنے۔ فارسی میں حکیم اجل خاں شیدا، نکہت سہوانی، حامد حسن قادری اور ہادی مچھلی شہری کا کلام شائع کیا گیا۔

کوائف جامعہ

۱۹۶۰ء میں جب رسالہ دوبارہ شائع ہونا شروع ہوا تو عبداللطیف اعظمی صاحب نے اس عنوان کے تحت جامعہ کی ادبی و علمی سرگرمیوں کا جائزہ پیش کرنا شروع کیا۔ کالم ایک طرح سے دور اول کے ابتدائی دور کے شذرات کی روش پر جامعہ کے شب و روز کا جائزہ تھا۔ جب کبھی بھی جامعہ کی علمی، ادبی اور ثقافتی سرگرمیوں کا جائزہ لکھا جائے گا تو 'کوائف جامعہ' کے کالم کے تحت تفصیل بنیادی مواد کے طور پر استعمال کی جائے گی۔

پروفیسر ہاشمی نے اپنے دور ادارت میں دو نئے عنوانات اپنی اصلاح اور 'دنیاۓ ادب' کے نام سے شروع کیے۔ اپنی اصلاح کے تحت مسلمانوں کی توجہ ان کی سماجی زندگی کے منفی پہلو کی جانب ملتفت کرائی جاتی تھی جب کہ 'دنیاۓ ادب' کا موضوع ملک کی اردو کے علاوہ دوسری زبانوں میں ہونے والی ادبی سرگرمیاں تھیں۔ مثال کے طور پر مئی ۱۹۴۰ء کے شمارے میں ملک راج آنند اور اقبال سنگھ کالندن سے انڈین رائٹنگ نامی رسالہ نکالنے کی تجویز کا ذکر ہے۔ جون کے شمارے میں گجراتی، بنگالی اور تمل زبانوں میں ہونے والی سرگرمیوں کا ذکر ہے۔

عنوانات کے اس مختصر جائزے سے یہ بات بخوبی واضح ہو جاتی ہے کہ رسالہ جامعہ محض ایک ادبی یا علمی رسالہ نہ رہ کر اردو زبان کی ترویج کی تحریک کا ایک فعال ترجمان رہا ہے۔ جس نے پیش قدمی کے لیے راستوں کا ہی تعین نہیں کیا بلکہ ان پر چل کر بھی دکھایا ہے۔

نوٹ: تبصرے اور حالات حاضرہ کے اشاریوں کو اتنے برسوں بعد اپنی معنویت کھودینے کے خیال اور مطبوعہ اشاریہ کی ضخامت کو مناسب حدود میں رکھنے کی ضرورت کے تحت انھیں شامل اشاعت نہیں کیا گیا ہے۔

رسالہ جامعہ کے مدیران اور

ارکان مجلس مشاورت

رسالہ جامعہ کی ابتداء جنوری ۱۹۲۳ء میں طلبہ جامعہ ملیہ اسلامیہ کے ایک رسالے کی حیثیت سے ہوئی اور ادارت کی ذمہ داری نور الرحمن صاحب کے سپرد کی گئی جو جامعہ ملیہ اسلامیہ کے شعبہ تصنیف و تالیف کے نگراں تھے، ۱۹۲۳ء اور ۱۹۹۴ء کے درمیان سات دہوں کا فاصلہ ہے۔ اس مدت میں سے اگست ۱۹۴۷ء تا اکتوبر ۱۹۶۰ء کے تیرہ سالوں کے تعطل کو جب اشاعت بند تھی، اگر نکال دیا جائے تو رسالے کا اشاعتی دور ۵۷ برس کا ہوتا ہے۔ اس دور میں دس مختلف دانش وران جامعہ نے کبھی تنہا اور کبھی شرکت میں رسالے کی ادارتی ذمہ داریاں سنبھالیں۔ اس کے علاوہ جامعہ کے اساتذہ کی ایک قابل ذکر تعداد مختلف اوقات میں مجلس ادارت میں شریک رہی۔ نور الرحمن صاحب کا دور بہت مختصر رہا، جو مئی۔ جون ۱۹۲۴ء کے شمارے کے ساتھ ختم ہو گیا اور ادارتی ذمہ داری مولانا اسلم جیراچپوری کے سپرد کر دی گئی۔ مولانا جو اسلامی علوم اور عربی زبان و ادب کے ایک ممتاز عالم تھے رسالہ جامعہ کے ۱۹۲۴ء سے ۱۹۳۴ء یعنی دس برس تک مدیر رہے۔ اس عرصے میں مختصر مدت کے لیے پروفیسر یوسف حسین خاں اور پھر ڈاکٹر سید عابد حسین ان کے شریک کار رہے۔ ڈاکٹر سید عابد حسین رسالے سے بحیثیت شریک مدیر ۱۹۲۶ء میں جرمنی سے واپسی پر ہی منسلک ہو گئے تھے اور ان کا یہ تعلق ۱۹۳۸ء تک قائم رہا۔ ۱۹۳۵ء اور ۱۹۳۶ء میں جامعہ میں معاشیات کے استاد پروفیسر محمد عاقل عابد صاحب کے معاون رہے۔ پروفیسر محمد عاقل کا رسالہ جامعہ کی ادارت

سے جو تعلق مئی ۱۹۳۵ء سے شروع ہوا تھا وہ ۱۹۴۷ء تک رہا۔ اس عرصے میں ایسی صورت بھی سامنے آئی کہ پروفیسر عاقل کو اپنے مضامین کے ذریعے ہی پورا شمارہ مکمل کرنا پڑا۔ اکتوبر ۱۹۳۹ء سے دسمبر ۱۹۴۳ء تک رسالے کی ادارت پروفیسر نور الحسن ہاشمی کے سپرد رہی۔ عبداللطیف اعظمی صاحب کے مطابق وہ رسالہ بھوپال سے مرتب کر کے بھیجتے تھے۔ غالباً عبداللطیف صاحب کو سہو ہوا ہے۔ ہاشمی صاحب ان دنوں علی گڑھ مسلم یونیورسٹی میں پی ایچ ڈی کر رہے تھے۔ جہاں ان کے نگراں پروفیسر رشید احمد صدیقی تھے۔ ۱۹۴۴ء میں جنوری تا ستمبر رسالے کی اشاعت بند رہی۔ فروری ۱۹۴۷ء میں ایک بار پھر ڈاکٹر سید عابد حسین صاحب مدیر جامعہ بنائے گئے۔ ان کا یہ دور ادارت ۱۹۴۷ء کے روح فرسا واقعات کے پیش نظر جولائی ۱۹۴۷ء کے شمارے کے ساتھ ختم ہوا۔

نومبر ۱۹۶۰ء میں جب رسالے کی اشاعت دوبارہ شروع کی گئی تو ادارتی ذمے داریوں کے لیے پروفیسر محمد مجیب، ڈاکٹر سید عابد حسین، پروفیسر سلامت اللہ اور پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی پر مشتمل ایک مجلس ادارت تشکیل دی گئی۔ رسالے کی اشاعت اور مضامین اور ذیلی عنوانات کے تحت مواد کی ترتیب کی ذمے داری عبداللطیف اعظمی صاحب کے سپرد کی گئی۔ پہلے دو برسوں تک انہیں ناشر لکھا گیا۔ لیکن اپریل ۱۹۶۲ء سے انہیں مرتب لکھا جانے لگا۔ مئی ۱۹۶۳ء میں پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی رسالہ جامعہ کے مدیر بنائے گئے۔ ضیاء صاحب کا دور ادارت نومبر ۱۹۸۸ء تک ایک چوتھائی صدی کو محیط ہے۔

دسمبر ۱۹۸۸ء میں ڈاکٹر سید جمال الدین صاحب ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز کے ڈائریکٹر مقرر ہوئے اور دسمبر کے شمارے پر ان کے نکات تھ مدیر اعلیٰ لکھا گیا۔ مدیر کی حیثیت سے ڈاکٹر صفرا مہدی ان کی رفیق کار ہوئیں۔ ۱۹۹۰ء کے وسط میں پروفیسر مقبول احمد انسٹی ٹیوٹ کے ڈائریکٹر مقرر ہوئے اور جون کے شمارے پر ان کا نام بحیثیت 'مدیر اعلیٰ' لکھا گیا جب کہ ڈاکٹر جمال الدین صاحب مدیر ہوئے۔ جنوری ۱۹۹۲ء کے شمارے پر آخری بار پروفیسر مقبول احمد کا نام بحیثیت 'مدیر اعلیٰ' شائع ہوا۔ فروری ۱۹۹۲ء سے ڈاکٹر جمال الدین تنہا مدیر رسالہ جامعہ رہ گئے۔ جنوری ۱۹۹۳ء کے شمارے کے ساتھ رسالہ جامعہ کا دوسرا دور اشاعت اور ڈاکٹر سید جمال الدین کا دور ادارت دونوں اختتام کو پہنچے۔ فروری ۱۹۹۳ء سے پروفیسر شمیم حنفی کو رسالہ جامعہ کی ادارت سپرد کی گئی اور اگلے ماہ سے یہ رسالہ تین مہینے یا چھ مہینے کے وقفے سے شائع ہونے لگا۔

رسالہ جامعہ کے لیے پہلی بار مجلس ادارت ۱۹۳۴ء میں ترتیب دی گئی اور ڈاکٹر سید عابد حسین، ڈاکٹر ذاکر حسین، پروفیسر محمد مجیب اور پروفیسر عبدالعلیم احراری اس کے رکن بنائے گئے۔ یہ

مجلس رسالے کو موضوعی ترتیب پر مرتب کر کے شائع کرنے کے لیے بنائی گئی تھی جس کے تحت اسلامیات، اجتماعیات اور ادبیات پر چار چار شمارے شائع کیے گئے لیکن یہ تجربہ ایک سال سے آگے نہیں بڑھا اور مجلس ادارت اسی کے ساتھ ختم ہو گئی۔ دوسری بار یہ مجلس نومبر ۱۹۶۰ء میں بنائی گئی۔ اس کے ارکان اگرچہ بدلتے رہے لیکن یہ سلسلہ آج بھی قائم ہے البتہ دسمبر ۱۹۸۸ء سے اس کا نام مجلس مشاورت رکھ دیا گیا ہے۔

رسالہ جامعہ اور ارکان مجلس مشاورت مع مدت ممبری

ارکان مجلس	مدت مجلس
مولانا اسلم جیرا چوری، ڈاکٹر ذاکر حسین، ڈاکٹر عابد حسین، پروفیسر محمد مجیب، پروفیسر عبدالعلیم۔	۱۹۳۴ء
پروفیسر محمد مجیب، ڈاکٹر سید عابد حسین، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی۔	نومبر ۱۹۶۰ء تا جون ۱۹۶۷ء
پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر محمد مجیب، ڈاکٹر سید عابد حسین، پروفیسر سلامت اللہ۔	جولائی ۱۹۷۳ء تا اگست ۱۹۷۹ء
پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر محمد مجیب، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی۔	ستمبر ۱۹۷۹ء تا فروری ۱۹۸۵ء
پروفیسر علی اشرف، پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی۔	مارچ ۱۹۸۵ء تا نومبر ۱۹۸۸ء
پروفیسر علی اشرف، پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر محمد عاقل، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر شمس الرحمن محسنی، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی۔	دسمبر ۱۹۸۸ء تا مئی ۱۹۸۹ء

جون ۱۹۸۹ء تا اگست ۱۹۸۹ء ڈاکٹر سید ظہور قاسم، پروفیسر علی اشرف، پروفیسر مسعود حسین،
پروفیسر محمد عاقل، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر شمس الرحمن محسنی،
پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی۔

ستمبر ۱۹۸۹ء تا ستمبر ۱۹۹۱ء ڈاکٹر سید ظہور قاسم، پروفیسر علی اشرف، پروفیسر مسعود حسین،
پروفیسر محمد عاقل، پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر شمس الرحمن
محسنی، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی، جناب عبداللطیف اعظمی۔

اکتوبر ۱۹۹۱ء تا فروری ۱۹۹۲ء ڈاکٹر سید ظہور قاسم، پروفیسر مجیب حسین رضوی،
پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر محمد عاقل، پروفیسر سلامت اللہ،
پروفیسر شمس الرحمن محسنی، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی،
جناب عبداللطیف اعظمی۔

مارچ ۱۹۹۲ء تا اگست ۱۹۹۳ء پروفیسر بشیر الدین احمد، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی، پروفیسر مسعود
حسین، پروفیسر سید مقبول احمد، پروفیسر محمد عاقل،
پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر مجیب رضوی، پروفیسر مشیر الحسن،
پروفیسر شمس الرحمن محسنی، جناب عبداللطیف اعظمی۔

ستمبر ۱۹۹۳ء تا جنوری ۱۹۹۴ء پروفیسر بشیر الدین احمد، پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی،
پروفیسر مسعود حسین، پروفیسر سید مقبول احمد، پروفیسر محمد عاقل،
پروفیسر سلامت اللہ، پروفیسر محمد مجیب حسین رضوی، پروفیسر
مشیر الحسن، جناب جمال عبدالواحد، جناب عبداللطیف اعظمی۔

رسالہ جامعہ کے مدیران

مع مدتِ ادارت

مولانا اسلم جیرا چوری جولائی ۱۹۲۴ء تا مارچ ۱۹۲۵ء

ستمبر ۱۹۲۵ء تا فروری ۱۹۲۶ء (شریک مدیر یوسف حسین خاں)

- مارچ ۱۹۲۶ء تا دسمبر ۱۹۳۳ء (شریک مدیر ڈاکٹر سید عابد حسین)
 ۱۹۳۴ء (ممبر مجلس ادرات، کوئی مدیر نہ تھا)
- ڈاکٹر سید جمال الدین دسمبر ۱۹۸۸ء تا اگست ۱۹۸۹ء (مدیر اعلیٰ (شریک مدیر ڈاکٹر صفرا مہدی)
 ستمبر ۱۹۸۹ء تا جنوری ۱۹۹۴ء
- ڈاکٹر صفرا مہدی دسمبر ۱۹۸۸ء تا اگست ۱۹۸۹ء (مدیر اعلیٰ ڈاکٹر جمال الدین)
 دسمبر ۱۹۸۹ء تا مئی ۱۹۹۰ء (مدیر اعلیٰ پروفیسر مقبول احمد، شریک
 مدیر ڈاکٹر جمال الدین)
- ڈاکٹر سید عابد حسین مارچ ۱۹۲۶ء تا دسمبر ۱۹۳۳ء (شریک مدیر مولانا اسلم جیرا پوری)
 مجلس ادرات
- ۱۹۳۴ء ممبر مجلس ادرات (کوئی مدیر نہ تھا)
 جنوری - اپریل ۱۹۳۵ء
 مئی ۱۹۳۵ء تا اگست ۱۹۳۶ء (شریک مدیر پروفیسر محمد عاقل)
 ستمبر ۱۹۳۶ء تا اکتوبر ۱۹۳۸ء
 فروری - جولائی ۱۹۴۷ء
 مئی ۱۹۳۵ء تا دسمبر ۱۹۳۳ء (شریک مدیر ڈاکٹر سید عابد حسین)
 نومبر ۱۹۳۸ء تا ستمبر ۱۹۳۹ء
 اکتوبر ۱۹۴۴ء تا جنوری ۱۹۴۷ء
- پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی مئی ۱۹۶۴ء تا نومبر ۱۹۸۸ء
 پروفیسر مقبول احمد ستمبر ۱۹۸۹ء تا جون ۱۹۹۲ء (مدیر اعلیٰ (مدیر ڈاکٹر جمال الدین)
 جناب نور الرحمن صاحب جنوری ۱۹۲۳ء تا جون ۱۹۶۴ء
 پروفیسر نور الحسن ہاشمی اکتوبر ۱۹۳۹ء تا دسمبر ۱۹۴۳ء
 پروفیسر یوسف حسین خاں ستمبر ۱۹۲۵ء تا فروری ۱۹۲۶ء (شریک مدیر مولانا اسلم جیرا چپوری)

مولانا اسلم جیراچپوری

جامعہ ملیہ اسلامیہ کے شعبہ تصنیف و تالیف کی جانب سے ۱۹۲۳ء کے ماہ جنوری میں جب رسالہ جامعہ شائع ہوا تو بحیثیت ناظم شعبہ تصنیف و تالیف نور الرحمن صاحب اس کے مدیر ہوئے۔ لیکن ان کی یہ ذمہ داری ڈیڑھ سال بعد جون ۱۹۲۴ء کے شمارے کے ساتھ ختم ہو گئی۔ جولائی ۱۹۲۴ء سے رسالہ جامعہ مولانا اسلم جیراچپوری کی ادارت میں شائع ہونا شروع ہوا۔ مولانا کا رسالے سے یہ تعلق تقریباً ایک دہے تک رہا۔ اس عرصے میں پروفیسر یوسف حسین خاں جو ابھی مزید تعلیم کے لیے فرانس نہیں گئے تھے، ان کے معاون رہے۔ ۱۹۲۴ء میں جب ڈاکٹر سید عابد حسین جرمی سے جامعہ ملیہ آئے تو وہ بھی مولانا اسلم جیراچپوری کے شریک کار ہو گئے۔

مولانا اسلم جیراچپوری ۲۷ جنوری ۱۸۸۲ء میں آعظم گڑھ کے موضع جیراچپور میں پیدا ہوئے لیکن کم عمری میں ہی اپنے والد کے پاس بھوپال آ گئے۔ مولانا کے والد مولوی سلامت اللہ ریاست بھوپال میں مہتمم تعلیمات ہونے کے ساتھ ساتھ واعظ شہر بھی تھے۔ ان کے حلقہ احباب میں اس دور کے معروف ماہرین عربی زبان و ادب اور اسلامی علوم کے علماء تھے۔ مولانا کو پہلے قرآن حفظ کرایا گیا۔ پھر والد کی نگرانی میں عربی و فارسی زبان و ادب کی تعلیم مکمل کرائی گئی۔ مولانا نے جلد ہی اتنی لیاقت بہم پہنچالی کہ اپنے ہم سبقوں کو درس دینے لگے۔ خداداد ذہانت، مولوی سلامت اللہ جیسے عالم دین کی تعلیم و تربیت، ریاست میں موجود عربوں کی صحبت اور شہر کا علمی ماحول سب نے مل کر مولانا کی علمی شخصیت کو ایک منفرد حیثیت عطا کی۔ مولانا نے اپنی تعلیم کی تفصیل 'میری طالب علمی' نام کے اپنے ایک مضمون میں دی ہے۔ یہ مضمون رسالہ جامعہ کے اسلم جیراچپوری نمبر میں دوبارہ شائع ہوا ہے۔

تعلیم مکمل کرنے کے بعد مولانا اسلم کچھ عرصہ لاہور میں پیسہ اخبار کے دفتر میں بحیثیت عربی مترجم ملازم رہے۔ پھر ۱۹۰۲ء میں علی گڑھ کالجیٹ اسکول میں عربی فارسی کے استاد ہو گئے۔ چند سالوں بعد اینگلو اورینٹل کالج کی لٹن لائبریری (مولانا آزاد لائبریری، علی گڑھ) شعبہ مشرقیات کے مہتمم مقرر ہوئے۔ یہاں انھوں نے کتب خانہ کی کتابوں کی ایک فہرست مرتب کی، پھر علی گڑھ کالج میں عربی و فارسی کے پروفیسر ہو گئے۔ افتاد طبع کے اعتبار سے مولانا ان علماء

میں سے تھے جنہوں نے ملک پر انگریزوں کے اقتدار کو کبھی پسند نہیں کیا اور جب ۱۹۲۰ میں ترک موالات کی تحریک کے نتیجے میں جامعہ ملیہ اسلامیہ قائم ہوئی تو مولانا محمد علی کی دعوت پر لبیک کہتے ہوئے زیادہ تنخواہ اور آرام آشنائیں کی ملازمت کو چھوڑ کر بے سروسامانی اور تنگ دستی کے ماحول سے عبارت جامعہ ملیہ میں آ گئے اور پھر یہیں کے ہو کر رہ گئے مولانا اسلم ایک منہج عالم دین، اسلام کی تاریخ اور عربی زبان و ادب کے منفرد عالم تھے، اس کے ساتھ عربی فارسی اور اردو زبان کا اعلیٰ ذوق رکھتے تھے جس کا نمونہ ان کا فارسی اور اردو کلام ہے۔ مزاج میں درویشی اور استغنا بدرجہ اتم موجود تھی۔ قدیم طرز تعلیم اور مسلک اہل حدیث کے زیر اثر تربیت کے باوجود اپنے فطری روشن خیالی کی بدولت عصری رجحانات اور خیالات سے بے خبر نہیں رہتے تھے۔ مذہب کی تعبیر و تشریح میں قرآن کو آخری حکم مانتے تھے اور حدیث کی صحت اور عدم صحت کا معیار بھی ان کے نزدیک قرآن ہی تھا۔ اسی لیے ایک حلقہ میں اہل قرآن کے نام سے معروف تھے۔ اپنے عقیدہ رکھنے والے سے بھی بڑی رواداری سے پیش آتے تھے۔ ان کے ایک عزیز شاگرد اور سابق ممبر پریس کمیشن معین الدین حارث کے مطابق 'ان کی وسیع النظری فراخ دلی اور رواداری کا یہ عالم تھا کہ جہاں وہ اپنی رائے پر پختگی سے جے رہتے تھے وہیں فریق ثانی کو اپنی رائے رکھنے کا پورا حق بھی دیتے تھے۔' مولانا اسلم کی عصری رجحانات و میلانات سے واقفیت کی ان کی خوبی کا اعتراف کرتے ہوئے پروفیسر مجیب لکھتے ہیں: 'مولانا اپنے علم کو جامد رکھنے کے قائل نہیں تھے، ان کا علم کتابی نہیں تھا، زمانے سے بے خبر نہیں تھا، دوسروں کے ذہن پر حکومت کرنا اپنا حق نہیں سمجھتا تھا۔ ان کا ذہن نئے تصورات ان کی طبیعت نئے اثرات قبول کرنے کے لیے تیار رہتی تھی۔'

کچھ عجیب اتفاق ہے کہ رسالہ جامعہ کے اس مدیر کی تصنیفی زندگی کی ابتداء بھی صحافتی ماحول سے ہوئی۔ تعلیم مکمل کرنے کے بعد مولانا نے ملازمت کی زندگی انیسویں صدی کے معروف پیسہ اخبار سے شروع کی۔ علی گڑھ کی ملازمت کے دوران تصنیف و تالیف کی ابتداء ہوئی، جہاں جرجی زیدان کی ایک کتاب کا ترجمہ علوم عرب کے نام سے کیا۔ اسی زمانے میں تاریخ القرآن لکھی جو عرصے تک علی گڑھ کالج میں دینیات کے نصاب میں شامل رہی۔ عبداللطیف اعظمی صاحب نے ان کی کتابوں کی ایک فہرست مرتب کی ہے جو جامعہ کے

اسلم جیراچوری نمبر میں شائع ہوئی ہے۔ اس میں اٹیس کتابوں کا ذکر ہے۔ اس میں شامل تاریخ الامت آٹھ جلدوں میں ہے۔ ابتدائی دور کے اسلامی قلمرو میں شامل ملکوں کی اردو زبان میں یہ ایک منفرد تصنیف ہے۔ رسالہ جامعہ میں مولانا کے چالیس مضامین شامل ہیں جو علوم کے ایک وسیع دائرے پر محیط ہیں۔ مولانا کے ادبی ذوق کی داد ڈاکٹر اقبال نے بھی دی ہے۔ ان کی ایک درجن شعری تخلیقات رسالہ جامعہ میں شائع ہوئی ہیں۔ 'روح جامعہ' کے عنوان سے جامعہ ملیہ پر لکھی گئی ان کی نظم آج بھی اپنی غنائیت اور داخلی کیفیت کی بدولت اپنی مقبولیت قائم رکھے ہوئے ہے۔

مولانا اسلم کے کتابوں پر تبصرے مختصر لیکن گہری علمی بصیرت لیے ہوئے ہیں۔ قرآن مجید کے اردو ترجمے کے سلسلے میں مولانا نے بعض مقامات پر مولانا محمود حسن کے ترجمے پر ڈپٹی نذیر احمد کے ترجمے کو فوقیت دی ہے علامہ مشرقی کی 'اشارات' پر تبصرہ لکھتے وقت کتاب کے سماجی خدمت کی اہلیت کو بڑھاوا دینے کی صفت کی بہت تعریف کی ہے اور مسلمانوں کو ایثار اور خدمت کے جذبے کے فروغ دینے کی ترغیب دی ہے۔

”رسالہ جامعہ نے اپنے سابق مدیر کو بھلایا نہیں.....“ اور ان کی ولادت کے سوویں برس مئی ۱۹۸۲ء میں مارچ تا مئی کے شماروں پر مشتمل ایک خاص نمبر شائع کیا۔ تیرہ مضامین پر مشتمل یہ نمبر جس میں خود مولانا کا لکھا ہوا مضمون 'میری طالب علمی' بھی شامل ہے، مولانا کی علمی اور ذاتی زندگی پر ایک مکمل دستاویز ہے۔

ڈاکٹر سید جمال الدین

ڈاکٹر سید جمال الدین جامعہ کے ہونہار طالب علم، جامعہ سے ایم۔ اے ہسٹری کی سند لے کر جامعہ ملیہ اسلامیہ کے شعبہ تاریخ و ثقافت میں لکچرار مقرر ہو گئے۔ مارہرہ کے صوفی خانوادے کے فرد ہونے کے ناطے مزاج میں وسیع الشماسی اور انکساری بدرجہ اتم تھی۔ انھوں نے اردو میں تاریخ نگاری پر وقیع مضامین لکھے۔ ان کی صلاحیت اور شخصیت میں جامعہ کی روایت کی پاس داری کے پیش نظر پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی کے ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز کے اعزازی ڈائرکٹر شپ سے ۱۹۹۸ء میں سبک دوشی پر انھیں انسٹی ٹیوٹ کا اعزازی ڈائرکٹر مقرر کیا گیا۔ ساتھ ہی رسالہ جامعہ کی ادارت بھی سونپی گئی۔ انھوں

نے ۱۹۹۴ء جنوری تک رسالے کی ترتیب و تدوین کی ذمے داریوں کو نہایت خوش اسلوبی سے نبھایا۔ اپنے دورِ ادارت میں انھوں نے پروفیسر صغرا مہدی کے تعاون سے رسالہ جامعہ کے 'پریم چند نمبر' اور جواہر لال نہرو کی یاد میں 'نمبر شائع کیے۔ فروری ۱۹۹۴ء سے پروفیسر شمیم حنفی نے رسالے کی ادارت کی ذمے داری سنبھالی اس طرح رسالہ جامعہ اب اپنی اشاعت کے تیسرے دور میں داخل ہوا جو اپنے عنوانات اور اندراجات کی بدولت پچھلے دو ادوار سے بڑی حد تک مختلف ہے۔

پروفیسر صغرا مہدی

جامعہ ملیہ اسلامیہ میں شعبہ اردو کی سابق پروفیسر اردو کی معروف ادیبہ، فعال سماجی کارکن اور خواتین کے جائز حقوق کے لیے ہمہ وقت سینہ سپر پروفیسر صغرا مہدی کا رسالہ جامعہ سے تعلق بہت مختصر رہا۔ صغرا مہدی دسمبر ۱۹۸۸ء سے مئی ۱۹۹۰ء تک رسالے کی تدوین میں ڈاکٹر سید جمال الدین کی شریک رہیں۔ لیکن رسالہ جامعہ کی ادارت سے اپنی وابستگی کے دوران انھوں نے 'پریم چند کی یاد میں' کے نام سے رسالہ جامعہ کا ایک خاص نمبر مرتب کیا۔

پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی

رسالہ جامعہ کے مدیر پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی کی مدتِ ادارت سب سے طویل ہے۔ رسالہ جامعہ سے ان کا تعلق نومبر ۱۹۶۰ء میں رسالے کے دوسرے دورِ اشاعت سے اس وقت شروع ہوا جب وہ رسالے کی مجلسِ ادارت کے رکن بنائے گئے۔ رسالے کی ادارت کی ذمے داری ضیاء صاحب نے مئی ۱۹۶۴ء میں سنبھالی اور وہ نومبر ۱۹۸۸ء تک اس کے مدیر رہے۔ پچیس سال کے اس عرصے میں انھوں نے رسالے کے لیے تقریباً ڈھائی سو شذرات لکھے۔ شذرات کے علاوہ انھوں نے مضامین بھی لکھے جن کی تعداد ساٹھ سے زیادہ ہے۔ ضیاء صاحب نے مہینوں رسالہ جامعہ کے مستقل کالم 'حالاتِ حاضرہ' کے تحت جائزہ پیش کیا اور کتابوں کی ایک بڑی تعداد پر تبصرہ بھی لکھا۔

ضیاء صاحب نے ابتدائی تعلیم اپنے وطن ٹانڈہ اور پھر فیض آباد میں پائی۔ انھوں نے علی گڑھ مسلم یونیورسٹی سے ۱۹۴۸ء میں بی اے اور الہ آباد یونیورسٹی سے ۱۹۵۰ء میں ایم اے کے امتحانات پاس کیے۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ میں ملازمت کے دوران تعلیمی وظیفہ پر وہ

میک گل یونیورسٹی کناڈا گئے، جہاں سے اسلامک اسٹڈیز میں دوسرا ایم اے کیا۔

ملازمت کی ابتداء ضیاء صاحب نے ۱۹۵۰ء میں مدینہ اخبار (بجنور) کے ایڈیٹر مل اسٹاف میں شریک ہو کر کی جامعہ ملیہ اسلامیہ کی ملازمت سے سبک دوشی کے وقت وہ رسالہ جامعہ، اسلام اور عصر جدید اور اسلام اینڈ دی ماڈرن ایج (انگریزی) کے مدیر تھے۔ اس طرح پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی کا تصنیف و تالیف کا سفر بھی ڈاکٹر سید عابد حسین ہی کی طرح بحیثیت صحافی کے شروع ہوا، اور عابد حسین صاحب ہی کی طرح ۱۹۸۸ء میں جامعہ ملیہ کے تینوں رسائل کی ادارت سے سبک دوشی کی شکل میں تکمیل کو پہنچا، اگرچہ اس کے بعد انھوں نے شہید جستجو اور مولانا آزاد، ٹوورڈس فریڈم (انگریزی) مع اردو ترجمہ جیسی کتابیں بھی مکمل کیں۔

ضیاء صاحب بجنور سے غالباً ۱۹۵۲ء میں دہلی آئے اور جمعیتہ العلماء ہند کے انگریزی 'ہفت روزہ دی مسیج کے مدیر ہوئے۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ میں ملازمت انھوں نے ۱۹۵۳ء میں جامعہ کالج کے ایک لکچرر کی حیثیت سے شروع کی۔ لکچرر سے کالج کے پرنسپل پھر جامعہ ملیہ میں ڈین، پروفیسر، قائم مقام شیخ الجامعہ اور اعزازی ڈائرکٹر ڈاکٹر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز وغیرہ عہدوں پر خوش اسلوبی سے ذمے داریاں ادا کر کے ۱۹۸۸ء میں جامعہ ملیہ کی ملازمت سے سبک دوش ہوئے۔ ۱۹۹۱ء میں جامعہ ملیہ اسلامیہ میں ضیاء صاحب دو سال کے لیے ڈاکٹر حسین چیئر کے پروفیسر بھی مقرر ہوئے۔

اپنے دورِ ادارت میں ضیاء صاحب نے رسالہ جامعہ کو نئی سمت عطا کی۔ رسالے کے دورِ اول میں شذرات بڑی حد تک جامعہ ملیہ اسلامیہ کی تعلیمی اور انتظامی سرگرمیوں کے خبر نامے ہوتے تھے۔ ضیاء صاحب نے شذرات کو علمی، ادبی، سیاسی اور ثقافتی موضوعات اور معروف افراد پر اظہار خیال کا ذریعہ بنایا۔ انھوں نے شذرات کے دائرہ مضامین کو وسعت دے کر اس کے تحت تصوف، اخلاقیات، اسلام، ہندوستانی مسلمانوں کے تعلیمی و ثقافتی مسائل، اردو زبان و ادب، ملکی اور عالمی سیاسی مسائل جیسے موضوعات پر فکر انگیز ادارے لکھے۔ شذرات میں تعزیتی نوٹ کا دائرہ محض جامعہ ملیہ اور مسلمانوں تک محدود نہ رہ کر علمی دنیا تک پھیل گیا۔ انھوں نے سیمن دی بوا، سنیتی کمار چٹرجی، سارتر، عبدالحلیم محمود، پنڈت ہر دے ناتھ کنزرو، سچد انند، وٹسائن

اگئے، طہ حسین، گب اور ڈاکٹر تارا چند پر تعزیتی نوٹ لکھے۔

ضیاء صاحب کے دورِ ادارت سے پہلے رسالہ جامعہ کے صرف دو خاص نمبر ملتے ہیں، 'سالگرہ نمبر' اور 'جوبلی نمبر'۔ ضیاء صاحب نے 'غالب'، 'مہاتما گاندھی'، 'اقبال'، 'مولانا محمد علی'، 'ڈاکٹر مختار احمد انصاری'، 'پروفیسر محمد مجیب' اور 'مولانا اسلم جیر اجپوری' پر خصوصی نمبر مرتب کیے۔ ڈاکٹر سید عابد حسین کے انتقال کے بعد اکتوبر ۱۹۷۸ء سے ضیاء صاحب نے اسلام اور عصرِ جدید اور اسلام اینڈ دی ماڈرن ایج کی بھی ادارت کی ذمہ داری سنبھال لی۔ ۱۹۷۸ء سے ۱۹۸۸ء تک ضیاء صاحب بیک وقت تین رسالوں کے مدیر رہے۔ اردو صحافت کی تاریخ میں غالباً کوئی ایسی دوسری مثال نہیں ملتی۔ مدینہ اخبار کے زمانہ ملازمت سے ہی انھوں نے ہندوستان کے آزادی کے بعد کے بدلتے ہوئے منظر نامے کے پس منظر میں، مسلمانوں کے مقام اور ان کو درپیش مسائل کو اپنے غور و فکر کا مرکز بنایا تھا۔ رسالہ جامعہ میں انھوں نے مسلمانوں کے ملی تشخص کا مسئلہ، افکارِ آزاد کی معنویت ہندوستانی مسلمانوں کے لیے ہندوستانی مسلمان سیکولر ریاست جیسے موضوعات پر مضامین لکھے۔ ہندوستانی مسلمانوں کے مسائل کے ساتھ ساتھ تصوف، اسلام کا نظامِ تعلیم اور اسلام میں راسخ الاعتقادی وغیرہ چند دوسرے موضوعات ہیں جن پر انھوں نے اپنے مضامین میں اظہارِ خیال کیا ہے۔ انھوں نے حضرت جنید بغدادی پر ایک کتاب مکمل کی اور ملفوظات حضرت نظام الدین اولیاء فوائد الفواد کو انگریزی کا جامہ پہنایا۔ ان کی شہید جستجو کے نام سے لکھی گئی ڈاکٹر ذاکر حسین کی سوانحِ عمری اردو کے سوانحی ادب میں ایک قابلِ قدر اضافہ ہے۔ مولانا آزاد، ضیاء صاحب کے مطالعے کا موضوع ان کے زمانہ طالب علمی سے ہی رہے ہیں۔ مولانا آزاد سے ملاقات کا شرف انہیں ۱۹۵۱ء میں حاصل ہوا جب مدینہ اخبار کے نمائندے کی حیثیت سے انھوں نے مولانا آزاد سے انٹرویو کیا تھا۔ انٹرویو کو بنیاد بنا کر انھوں نے مدینہ اخبار میں 'خانقاہِ عظمت اسلام' کے عنوان سے ادارہ لکھا۔ کچھ عجب اتفاق ہے کہ ضیاء صاحب کی زندگی کی آخری تصنیف انگریزی میں مولانا ابوالکلام آزاد کی سوانحِ عمری کا حصہ اول ہے۔ ضیاء صاحب نے انگریزی کتاب کا اردو ترجمہ بھی مکمل کر لیا تھا۔ لیکن ابھی انگریزی کتاب چھپ کر باہر نہیں آئی تھی کہ اجل آگئی اور ۳۱ جولائی ۱۹۹۶ء کی شب ضیاء صاحب ابدی نیند سو گئے۔

ڈاکٹر سید عابد حسین

ڈاکٹر سید عابد حسین کا شمار ڈاکٹر ذاکر حسین اور پروفیسر محمد مجیب کے ساتھ جامعہ ملیہ اسلامیہ کے ارکانِ ثلاثہ میں ہوتا ہے۔ وہ ۱۹۲۶ء میں ذاکر صاحب اور مجیب صاحب کے ساتھ جرمنی سے جامعہ ملیہ اسلامیہ آئے اور ۱۳ دسمبر ۱۹۷۸ء کو اپنی زندگی کے تراسی سال پورے کر کے جامعہ کی بستی میں ہی ابدی نیند ہو گئے۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ سے ڈاکٹر سید عابد حسین کا تعلق گہرا اور کئی حیثیتوں سے رہا۔ شیخ الجامعہ بھی رہے، پروفیسر بھی رہے۔ انھوں نے منتظم مشیر اور مدیر رسالہ کی حیثیت سے بھی جامعہ ملیہ اسلامیہ کی خدمت کی۔ جامعہ ملیہ سے باہر بھی علم و ادب کے ممتاز اداروں نے ان سے کسب فیض کیا۔ ان میں خاص طور پر قابل ذکر انجمن ترقی اردو ہند، ساہتیہ اکیڈمی، آل انڈیا ریڈیو اور علی گڑھ مسلم یونیورسٹی ہیں۔ انھوں نے مولوی عبدالحق کے ساتھ انگلش اردو ڈکشنری مرتب کی اور حکومت ہند کی سرکاری زبان کمیشن کے رکن بھی رہے۔

عابد صاحب کے بزرگوں کا وطن داعی پور (قنوج) ہے لیکن ان کی پیدائش اور پرورش بھوپال میں ہوئی جہاں ان کے دادا اور والد ملازمت کے سلسلے سے مقیم تھے۔ بچپن اور ابتدائی تعلیم کے دن بھوپال میں گزارے۔ بھوپال سے ہائی اسکول پاس کرنے کے بعد مزید تعلیم کے لیے میو کالج الہ آباد میں داخلہ لیا۔ الہ آباد یونیورسٹی سے بی اے درجہ اول میں پاس کر کے انگریزی میں ایم اے کرنے کی غرض سے علی گڑھ مسلم یونیورسٹی پہنچے لیکن حالات کو نا سازگار پا کر دوبارہ الہ آباد یونیورسٹی واپس آئے اور پھر ۱۹۲۱ء میں انگلستان جا کر آکسفورڈ یونیورسٹی میں داخل ہوئے۔ جب وہاں بھی حالات موافق نہیں نظر آئے تو جرمنی پہنچے۔ جرمنی میں برلن یونیورسٹی سے تعلیم کے موضوع پر مقالہ لکھ کر پی ایچ ڈی کی سند لی۔ جرمنی میں ڈاکٹر ذاکر حسین اور پروفیسر محمد مجیب کی رفاقت ملی۔ یہاں دورانِ تعلیم ان تینوں نوجوانوں کی ملاقات ڈاکٹر مختار احمد انصاری اور حکیم اجمل خاں سے ہوئی جو یورپ کے دورے پر گئے ہوئے تھے۔ تینوں اصحاب نے جامعہ ملیہ اسلامیہ میں خدمت کرنے کا وعدہ کیا۔ جرمنی میں عابد صاحب نے پردہ غفلت نامی ڈرامہ لکھا اور کاویانی پریس، برلن سے دیوان غالب شائع کرنے میں ڈاکٹر ذاکر حسین کے شریک رہے۔ جامعہ کے یہ ارکان ثلاثہ جرمنی سے ۱۹۲۶ء میں جامعہ ملیہ آئے۔ رسالہ جامعہ کی ادارت میں عابد صاحب کی شرکت ان کے ۱۹۲۶ء میں جرمنی سے واپس آنے کے فوراً بعد سے ہی شروع ہو گئی جب وہ مولانا اسلم جیراچپوری کے ساتھ

رسالے کے شریک مدیر بنائے گئے۔ ان کا رسالے سے یہ تعلق ۱۹۳۸ء تک قائم رہا۔ اس تمام عرصے میں کبھی پروفیسر محمد عاقل ان کے معاون رہے کبھی انھوں نے تنہا یہ خدمت انجام دی۔ تقریباً آٹھ سال کے وقفے کے بعد فروری ۱۹۴۷ء میں ایک پھر انھوں نے یہ ذمہ داری سنبھالی، لیکن ۱۹۴۷ء کے روح فرسا حالات کے تحت اگست ۱۹۴۷ء سے رسالے کی اشاعت بند کر دی گئی۔ رسالے کی اشاعت کا پہلا دور ختم ہوا، اور اسی کے ساتھ عابد صاحب کا رسالے سے بحیثیت مدیر تعلق بھی ختم ہو گیا۔ ان دنوں رسالہ جامعہ کی اشاعت کی ذمہ داری 'اردو اکادمی' پر تھی اور عابد صاحب 'اردو اکادمی' کے بھی روح رواں تھے۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ کے ابتدائی دنوں میں اسے قائم رکھنے اور اس کے منصوبوں پر عمل کرنے کے سلسلے میں جامعہ کے بزرگوں نے کیسی کیسی پریشانیوں کا سامنا کیا اور کس طرح اپنے رفقاء کی ہمت بندھائے رکھی اس کی واضح جھلک عابد صاحب کے شذرات میں ملتی ہے۔ چند معروف عصری جرائد اکثر اپنے اداریوں یا نوٹ میں جامعہ ملیہ اسلامیہ کے بزرگوں کے اسلامی عقائد اور رسالہ جامعہ میں شائع مضامین میں اسلامی تعلیمات سے انحراف وغیرہ موضوعات پر سخت تنقید لکھتے لیکن عابد صاحب ان سب کا مدلل جواب نہایت شگفتہ انداز میں دیتے تھے۔

ادارتی ذمہ داریوں اور اکادمی کے کاموں کی دیکھ بھال کے ساتھ عابد صاحب کا مضامین لکھنے اور ترجمہ کرنے کا کام بھی جاری رہا۔ رسالہ جامعہ میں تعلیم، ادب، تاریخ، مذہب اور فلسفہ جیسے موضوعات پر ان کے تقریباً چالیس مضامین ہیں۔ ۱۹۲۶ء میں عابد صاحب نے مسلمانوں کی تعلیم اور جامعہ ملیہ اسلامیہ کے عنوان سے رسالے کے پانچ شماروں میں شائع ایک مفصل مضمون لکھا۔ اس مضمون کے ذریعہ انھوں نے جامعہ ملیہ اسلامیہ کے تعلیمی مقاصد کی وضاحت کی ہے۔ عابد صاحب شاعری کا بھی ذوق رکھتے تھے اور بقول مالک رام صاحب اپنے طالب علمی کے دور میں اپنے ایک فارسی قطعہ پر اکبر الہ آبادی مرحوم سے داد تحسین حاصل کر چکے تھے۔ لیکن علمی کاموں کی لگن شاعری کے شوق پر غالب رہی۔ رسالہ جامعہ میں ان کے کلام کے سولہ نمونے ملتے ہیں۔ اسی طرح انھوں نے افسانے بھی لکھے ہیں۔

ڈاکٹر سید عابد حسین معلم، مفکر، منتظم اور مدیر ہونے کے ساتھ ایک صاحب طرز مصنف اور مترجم بھی تھے۔ ان کے تراجم کی فہرست لمبی ہے۔ انھوں نے نفسیات عنوان شباب (ایڈورڈ اشرنگر)، تنقید عقل محض (کانٹ)، مکالمات افلاطون (افلاطون)، تلاش حق (مہاتما

گاندھی) اور تلاش ہند (جواہر لال نہرو) جیسی کتابیں جرمن اور انگریزی زبانوں سے اردو میں ترجمہ کیں۔ قوی تہذیب کا مسئلہ اور ہندوستانی مسلمان آئینہ ایام میں جیسی کتابیں لکھیں۔ اپنے تراجم اور تصانیف کے ذریعہ جامعہ کی روایت کے مطابق انھوں نے اردو کو ایک علمی زبان بنانے میں اہم رول ادا کیا ہے۔ ان کے طرز تحریر کے بارے میں خواجہ غلام السیدین لکھتے ہیں: 'خواہ وہ تصنیف کریں یا ترجمہ اس میں نہ صرف عالم کی پختگی اور وضاحت خیال ہوتی ہے بلکہ ایک باکمال ادیب کی تراش خراش اور آب و تاب بھی'۔

عابد حسین صاحب ایک دردمند دل لے کر آئے تھے۔ انھوں نے اپنی تمام عمر اپنے مضامین اور اپنی کتابوں کے ذریعے قوم کو اس کی فلاح و بہبود کا ادراک کرانے اور اس کی مشکلات کا امکانی حل پیش کرنے میں صرف کی۔ آزادی کے فوراً بعد کے دور میں، جب مسلمان مایوسی اور ذہنی پراگندگی کے دور سے گزر رہے تھے، عابد صاحب نے اپنی ادارت میں ایک 'ہفت روزہ' اخبار نئی روشنی کے نام سے شائع کرنا شروع کیا۔ خود اپنے اور دوسرے صحیح الفکر مسلمانوں کے مضامین کے ذریعے انھوں نے قوم میں خود اعتمادی پیدا کرنے اور تعمیری ذہن رکھنے کی ضرورت پر زور دیا۔ اپنی زندگی کے آخری دور میں جب اکثر لوگ اپنے گزرے ہوئے دور کے واقعات کی کھٹونی میں لگ جاتے ہیں ڈاکٹر سید عابد حسین نے اسلام اینڈ دی مارڈن ایج سوسائٹی قائم کی، سوسائٹی کا مقصد جدید دور کے تقاضوں کے پس منظر میں اسلام کے بنیادی اصولوں کی تفہیم و ترغیب تھا۔ انھوں نے سوسائٹی کی جانب سے اسلام اور عصر جدید (اردو) اور اسلام اینڈ دی مارڈن ایج (انگریزی) دوسہ ماہی رسالے شائع کرنا شروع کیے۔ عابد صاحب کی عملی زندگی کی ابتدا مسلم ہوسٹل لے باؤ کے میگزین کے طالب علم مدیر کی حیثیت سے شروع ہوئی تھی، مذکورہ بالا دونوں رسائل کے ایڈیٹر کی حیثیت سے ۱۳ دسمبر ۱۹۷۸ء میں اختتام کو پہنچی اور ملک کا یہ بھی خواہ ہمیشہ کے لیے خاموش ہو گیا۔

پروفیسر محمد عاقل

رسالہ جامعہ کے مدیر کی حیثیت سے عاقل صاحب کا تعلق پروفیسر عابد حسین اور پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی صاحب کے بعد سب سے زیادہ طویل عرصے کا رہا ہے۔ وہ یکم اپریل ۱۹۳۴ء کو جامعہ آئے اور جامعہ کے حیاتی رکن بن گئے۔ ۱۹۳۵ء میں عابد حسین صاحب کے ساتھ رسالہ جامعہ کے معاون مدیر ہوئے اور ادارت سے تعلق کا یہ سلسلہ ۱۹۴۷ء تک تقریباً

تیرہ برس قائم رہا۔ اس عرصے میں عابد حسین صاحب کی عدم موجودگی میں انھوں نے تنہا بھی ادارت کی ذمہ داری سنبھالی۔ یہی نہیں بلکہ اکثر حالات میں پورے کا پورا شمارہ اپنی تحریروں سے مکمل کیا۔

عاقلاً صاحب نے علی گڑھ سے ایم۔ اے (معاشیات) میں سندلی اور جامعہ ملیہ آگئے (۱) اور زندگی کے پچیس سال مختلف حیثیتوں سے جامعہ میں گزار کر جنوری ۱۹۶۲ء میں ملازمت سے استعفا دے کر اپنے وطن سہارنپور چلے گئے۔ سہارنپور میں رہ کر انھوں نے کبھی پلاننگ کمیشن میں ملازمت کے لیے ترلوک سنگھ کی مدد چاہی، کبھی دہلی یونیورسٹی میں پروفیسر بی این گنگولی کے ساتھ کام کرنے کی خواہش کا اظہار کیا لیکن جو تعلق جامعہ اور جامعہ والوں سے قائم ہو گیا تھا اس کی کشش انھیں ۱۹۷۰ء کے دہے کے وسط میں دوبارہ جامعہ لائی۔ اس بار وہ سہارنپور میں اپنی کشتی جلا کر آئے۔ مکان فروخت کر دیا، کتابیں جو ان کا کل اثاثہ تھیں ایک ٹرک میں بھروائیں اور جامعہ آ کر جامعہ کے مہمان خانہ میں مقیم ہو گئے۔ زندگی کے بقیہ دن جامعہ نگر میں گزار کر جہاں اب وہ ماضی کی جامعہ کی ایک قدیم یادگار کی حیثیت اختیار کر چکے تھے ۱۹۹۵ء میں انتقال سے چند ماہ پہلے علی گڑھ اپنے ایک عزیز کے پاس گئے اور وہیں ان کی مٹی عزیز ہو گئی۔ رسالہ جامعہ میں ان کے تقریباً ساٹھ مضامین شائع ہوئے ہیں۔ موضوع کے اعتبار سے یہ مضامین معاشیات، سماجیات، تاریخ کے علاوہ ادب اور تعلیم پر بھی ہیں۔ ان کے چند مضامین ان کے نام کے بغیر بھی شائع ہوئے ہیں۔ ان کی پہلی نگارش آل انڈیا مسلم ایجوکیشن کانفرس کی کتاب مسلمانوں کے افلاس کا علاج پر تبصرہ ہے جو جولائی ۱۹۳۴ء کے شمارے میں شائع ہوا۔ انھوں نے ’انوکھا ظلم‘ کے نام سے ترکی انشاء پرداز عمر سیف الدین کے ایک افسانے کا ترجمہ بھی کیا جو اپریل کے شمارے میں شائع ہوا۔

عاقلاً صاحب پہلے ماہر معاشیات ہیں جنھوں نے مسلمانوں کی مختلف برادریوں کا سماجی و معاشی جائزہ اردو زبان میں لکھا۔ انھوں نے سہارنپور کی مختلف برادریوں کے علاوہ دہلی کی لاہوری اور پنجابی برادری پر بھی مضامین لکھے۔ انجمن ترقی اردو کی فرمائش پر انھوں نے (چیز) کی کتاب کا ترجمہ آدمی اور مشین کے نام سے کیا۔ جامعہ عثمانیہ کے لیے انھوں نے برگس اور جازڈن

(۱) کچھ عرصے بریلی میں سرکاری دفتر اور پھر علی گڑھ مسلم یونیورسٹی میں ملازمت کے بعد جامعہ آئے۔

کی کتاب کا ترجمہ معاشی تاریخ کے نام سے کیا۔ اس کے علاوہ ان کی چند دوسری کتابیں جامعہ ملیہ میں اجتماعی زندگی کی ابتداء، سیاسیات کی پہلی کتاب، آبادی کا مسئلہ اور ہندوستان کا قرض ہیں۔ عاقل صاحب نے گھریلو صنعتوں کا جائزہ بھی لیا۔ ان کا ایک مضمون 'علی گڑھ کی تالے اور لوہے کی صنعت' کے عنوان سے ہے۔

جامعہ ملیہ میں تعلیم و تعلم کے ساتھ پروفیسر محمد عاقل نے کئی انتظامی ذمے داریاں بھی سنبھالیں۔ وہ عرصے تک کتب خانہ جامعہ ملیہ کے اعزازی لائبریرین رہے اور کتب خانے سے استفادے میں سہولت کے لیے ایک کتاب رہنمائے کتب خانہ مرتب کی جس میں نہ صرف جامعہ کے کتب خانے کی ابتدائی تاریخ ہے بلکہ اس کے وسائل کا ایک سرسری جائزہ اور مقامی طور پر درجہ بندی کے لیے ڈیوی اسکیم میں کی گئی ترمیم بھی دی گئی ہے۔ ۱۹۵۰ء میں جب حکومت نے جامعہ ملیہ کو ایک زرعی یونیورسٹی بنانے کی تجویز رکھی تو اسے عملی جامہ پہنانے کے لیے عاقل صاحب کو انگلستان بھیجا گیا جہاں انھوں نے آکسفورڈ یونیورسٹی میں زرعی معاشیات کے معروف ماہر پروفیسر ایش بی (Ashby) کی رہنمائی میں زرعی معاشیات کا مطالعہ کیا۔ انگلستان سے واپسی پر وہ شعبہ معاشیات زرعی و اجتماعیات دیہی کے ڈائرکٹر بنائے گئے۔ شعبے کی نگرانی میں جامعہ میں زراعت پر عملی تحقیق کے لیے سبزی اگانے کا تجربہ کیا گیا اور عاقل صاحب نے سبزی کی کاشت پر دو کتابیں مرتب کرائیں۔

اپنی طبیعت کے اعتبار سے عاقل صاحب ایک آزاد منش انسان تھے اور ہر ایک سے اسی مزاج کی توقع رکھتے تھے۔ غالباً علی گڑھ میں دوران تعلیم انھوں نے جامعہ ملیہ کے آزاد ماحول کے بارے میں سن رکھا تھا اس لیے تعلیم مکمل کر کے جامعہ آ گئے۔ اپنے ایک مضمون میں لکھتے ہیں: 'جائز و ناجائز تنقید اور محاسبہ کی جس قدر آزادی جامعہ ملیہ میں ہے مشکل ہی سے کسی دوسرے ادارے میں ہوگی۔ تنقید سے کوئی شخص شیخ الجامعہ سے چپراسی تک کوئی بچا ہوا نہیں ہے..... جامعہ آزاد لوگوں کی جماعت ہے۔' (جامعہ جوبلی نمبر)۔ آزادی کے اس جذبے کی زد ان کی طبیعت پر ایسی پڑی کہ مزاج سے ٹھہراؤ ہمیشہ کے لیے رخصت ہو گیا۔ جس تیزی سے کوئی فیصلہ کرتے اسی رفتار سے اسے بدل بھی دیتے تھے لیکن اعصاب مضبوط تھے۔ ناگواری کا اظہار بھی غالب کے اشعار کی مدد سے کرتے تھے۔ جب جامعہ آئے تھے تو جامعہ کے ماحول پر ذاکر

صاحب کے مزاج کا پر تو بدلے ہوئے ماحول سے ہم آہنگ کرنے میں بے چینی محسوس کرتے تھے۔ ملک کے سیاسی قائدین جو جامعہ کے حامی اور معین رہ چکے تھے اب نئے دور کے ارباب اقتدار بن چکے تھے اور ان کے اور جامعہ کے درمیان کے رشتے اپنی پائیداری کھوتے ہوئے نظر آرہے تھے۔ اب ان قائدین کے سامنے جامعہ کو ساتھ لے کر جدوجہد کرنے کی جگہ پورے ملک کی تعمیر نو کے مسائل تھے۔ دوسری طرف جامعہ کی ملک کی آزادی کی خاطر اپنی قربانیاں تھیں۔ لیکن جامعہ کے بزرگ اس کی قیمت طلب کرنے کے بجائے دوسروں میں اس احساس کے پیدا ہونے کے متوقع تھے۔ اس پاس وضع نے جامعہ کے مستقبل کے لیے مسائل کھڑے کر دیے تھے لیکن ان پیچیدگیوں کا ادراک ہر ایک کے بس کی بات نہیں تھی۔ خود عاقل صاحب نے بھی اپنے کو متزلزل پایا، جو مکان جامعہ میں بنایا تھا اسے فروخت کر دیا پھر اسے واپس لینا چاہا۔ جامعہ سے استعفیٰ دے کر پھر واپس لے لیا۔ جامعہ میں دہلی دہلی سی گروہ بندی شروع ہو گئی تھی جس میں ایک گروہ کے سرخیل عاقل صاحب بھی تھے۔ آخر یہاں کے حالات کو نا سازگار دیکھ کر ہی جنوری ۱۹۶۲ء میں جامعہ کو خیر باد کہا تھا اور سہارنپور واپس چلے گئے تھے۔ اپنی ذہنی تکلیفوں کا اظہار ذاکر صاحب سے کرتے تھے اور اکثر جوابی خطوط میں ذاکر صاحب نے ان کے لیے کسی دوسرے ادارے میں ملازمت کی کوشش کا ذکر کیا ہے۔ ذاکر صاحب ان کی دلجوئی بھی کرتے تھے۔ ایک خط میں لکھتے ہیں: 'عاقل صاحب دکھ اسی لیے ہوتے ہیں کہ انھیں سہا جائے۔'

عاقل صاحب کمیونسٹ تحریک سے شروع ہی سے متاثر تھے۔ انھیں سوویت یونین کی ہر چیز پسند تھی۔ انھوں نے سوویت کا سفر بھی کیا تھا۔ ایمرجنسی کے دوران جب بائیں بازو کے کچھ افراد گرفتار ہوئے تو ان میں عاقل صاحب بھی تھے۔ جیل کے معمولات جہاں دوسروں کے لیے باعث پریشانی تھے عاقل صاحب اس ماحول میں بھی نہایت سکون سے رہے۔ انھوں نے اپنی ضرورتوں کو اتنا مختصر کر لیا تھا کہ اب حوالات کی چہار دیواری اس کو مزید مختصر کرنے میں خود کو معذور پاتی تھی۔ حوالات میں کھانے کے لیے دلیہ ملتا تھا جس کے جملہ سیاسی قیدی شاکی تھے لیکن دلیہ تو عاقل صاحب کی برسوں سے مرغوب غذا بن چکی تھی۔ جامعہ کی زندگی میں عاقل صاحب کو کبھی رکشے پر آتے جاتے نہیں دیکھا گیا، وہ اوکھلا، جامعہ نگر، بٹلہ ہاؤس، ذاکر نگر جملہ بستیوں میں اپنے ملاقاتیوں کے گھر پابندی سے جاتے تھے لیکن ہمیشہ پیدل چلتے ہوئے دیکھے گئے۔

رسالہ جامعہ کا ایک مقصد اردو زبان کو علمی زبان کی حیثیت سے فروغ دینا تھا۔ عاقل صاحب نے معاشیات اور سماجیات کے موضوعات پر اردو میں مضامین اور کتابیں لکھیں اور ترجے کیے۔ دوران جنگ ملک کے سیاسی و معاشی حالات پر جائزے پیش کیے۔ اس طرح عاقل صاحب کا شمار اردو زبان کے ان مصنفین میں ہوگا جنہوں نے سماجی علوم پر مضامین اور کتابیں لکھ کر اسے خالص ادبی زبان کی جگہ علمی زبان بنانے میں قابل ذکر رول ادا کیا ہے۔

پروفیسر عبدالعلیم

رسالہ جامعہ کے مدیروں میں پروفیسر عبدالعلیم کا دور مختصر ترین تھا۔ وہ ۱۹۳۴ء کی مجلس ادارت کے ایک رکن تھے اور یہ مجلس ادارت رسالہ جامعہ کو نئے طور پر مرتب کرنے کے لیے تشکیل دی گئی تھی جس کے مطابق رسالے کے بارہ شماروں کو اسلامیات، اجتماعیات اور ادبیات پر تقسیم کیا گیا اور ہر ایک موضوع پر چار شمارے شائع کرنا قرار پایا۔ جامعہ کی اشاعت کا یہ تجربہ ایک جلد کے ساتھ ہی ختم ہو گیا اور پروفیسر عبدالعلیم مجلس ادارت کی رکنیت سے سبکدوش ہوئے۔

پروفیسر عبدالعلیم ۵ دسمبر ۱۹۰۷ء کو غازی پور کے موضع بیر گنج میں پیدا ہوئے۔ ان کے والد عبدالعظیم صاحب پیشے کے اعتبار سے وکیل تھے۔ عبدالعلیم صاحب نے ابتدائی تعلیم غازی پور کے مدرسہ چشمہ رحمت میں پائی۔ بلیا سے ہائی اسکول پاس کر کے والد صاحب کی رائے کے برخلاف علی گڑھ مسلم یونیورسٹی میں داخلہ نہ لے کر جامعہ ملیہ آئے جہاں سے بی اے کی سند لے کر ۱۹۲۹ء میں جرمنی پہنچے اور برلن یونیورسٹی سے تاریخ عقیدہ اعجاز القرآن کے موضوع پر مقالہ لکھ کر پی ایچ ڈی کی سند لی۔ ہندوستان واپس آ کر جامعہ میں اردو اکیڈمی کے فیلو ہوئے لیکن کچھ ہی دنوں بعد پہلے علی گڑھ مسلم یونیورسٹی اور پھر لکھنؤ یونیورسٹی چلے گئے۔ ۱۹۵۰ء میں دوبارہ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی بحیثیت ریڈر اور صدر شعبہ عربی بلائے گئے جہاں ریڈر سے پروفیسر، بانی و ڈائریکٹر انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز اور پھر وائس چانسلر بنے۔ اسی دوران انڈین اسکول آف انٹرنیشنل اسٹڈیز کے شعبے برائے ویسٹ ایشین اسٹڈیز دہلی میں وزیٹنگ پروفیسر بھی رہے۔ وائس چانسلر کی مدت پوری کیے بغیر علی گڑھ سے مستعفی ہو کر دہلی چلے آئے جہاں ترقی اردو بورڈ کے چیئرمین متعین ہوئے۔ اسی حیثیت میں دہلی میں فروری ۱۹۷۶ء میں انتقال فرما گئے۔

پروفیسر عبدالعلیم کا تصنیفی کارنامہ تو بہت مختصر ہے لیکن ان کی علمی شخصیت کا پرتو ترقی پسند

ادب کی تحریک اور ہندوستانی علوم اسلامی کے مطالعے پر بہت گہرا پڑا۔ وہ بولنے سے زیادہ سننا پسند کرتے تھے اور ہر مسئلے پر جوان کے سامنے پیش ہوتا تھا نہایت صائب رائے پیش کرتے تھے۔ ایک روایت کے مطابق ڈاکٹر ذاکر حسین اپنے علی گڑھ کے زمانہ وائس چانسلری میں عبدالعلیم صاحب کی رائے پر بہت اعتماد کرتے تھے۔ عبدالعلیم صاحب انجمن ترقی پسند مصنفین کے بانیوں میں سے تھے اور برسوں اس کے روح رواں رہے۔

اردو ادب کے رجحانات پر ایک نظر، عقیدہ اعجاز القرآن کی تاریخ، سیرت نبوی اور مستشرقین یہی ان کا تصنیفی سرمایہ ہے۔ لیکن اپنی فہم و فراست اور ژرف بینی سے انھوں نے ایک پوری ادبی تحریک کے سمت کو متعین کرنے کا رول ادا کیا۔ سجاد ظہیر نے اپنی کتاب روشنائی میں ان کی شخصیت کا خاکہ ان الفاظ میں کھینچا ہے: 'ان کی اپنی ذات میں شرعی تعلیم، علی گڑھ یونیورسٹی، جامعہ ملیہ اور جرمن تربیت کا ایک میل ہوا ہے۔ ان کے منطقی ذہن میں سیاسی اور ادبی ترقی پسندی نے اس طرح جگہ بنالی ہے جیسے عربی مصادر کی گردانوں نے۔ ان کی وسیع المشرقی میں ایک دلکش سخت گیری ہے اور ان کی آزاد خیالی اور جدید سائنسی فکر قومی روایات کے مضبوط اور چمکدار چوکھٹے سے گھری ہوئی معلوم ہوتی ہے۔'

عبداللطیف اعظمی

عبداللطیف اعظمی صاحب جامعہ رسالے کے مدیر کبھی نہیں رہے۔ مدیر معاون بھی وہ بہت عرصے بعد بنائے گئے۔ لیکن ان کے ذکر کے بغیر مدیران جامعہ کے سوانحی خاکوں کا یہ حصہ نامکمل سا رہے گا۔ رسالے سے ان کا تعلق بحیثیت طابع و ناثر، نومبر ۱۹۶۰ء میں اس کی اشاعت کے دوسرے دور سے شروع ہوتا ہے۔ رسالہ جامعہ کے مضمون نگاروں کی صف میں وہ دسمبر ۱۹۳۸ء میں ہی اپنے مضمون علی گڑھ، ندوۃ العلماء اور جامعہ عثمانیہ کی اشاعت کی بدولت شامل ہو چکے تھے۔ اگست ۱۹۶۲ء میں انہیں رسالے کا مرتب بھی لکھا گیا۔ اس وقت تک بحیثیت مدیر کسی کا نام نہیں شائع ہوتا تھا۔ ۱۹۶۳ء میں پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی مدیر جامعہ بنائے گئے۔ کچھ عرصے بعد عبداللطیف اعظمی صاحب کے نام کے ساتھ مدیر معاون لکھا جانے لگا۔ دسمبر ۱۹۸۸ء میں جب رسالے کی ادارت ڈاکٹر جمال الدین کے حصے میں آئی تو اعظمی صاحب مشیر بنائے گئے اور پھر ستمبر ۱۹۸۹ء سے رکن مجلس مشاورت ہو گئے۔ یہ تعلق

زندگی کے آخری دم تک قائم رہا۔ لیکن رسالہ جامعہ کے سلسلے میں اعظمی صاحب کی شخصیت کی اہمیت کا اندازہ ان کی دستوری حیثیت سے لگانا صحیح نہیں ہوگا۔

۱۹۴۷ء کے قیامت خیز ہنگامے میں جامعہ ملیہ کو بھی بڑا نقصان اٹھانا پڑا۔ قردلبارغ میں واقع جامعہ ملیہ کے مرکزی دفاتر فساد کی زد میں آ گئے۔ جامعہ ملیہ کا کتب خانہ، مکتبہ جامعہ کی کتابیں اور دوسرے سامان لوٹ مار اور آتش زدگی کا شکار ہو گئے۔ جامعہ ملیہ نہ تو کسی ریاستی حکومت کے قانون کے تحت قائم ہوئی تھی اور نہ مرکزی حکومت کے کسی قانون کے تحت اس کے مالی وسائل کا انحصار قوم کے جذبے اور دو ایک دیسی ریاستوں کی مالی اعانت پر تھا۔ اب صورت حال یہ تھی کہ قوم کا وہ نظم جس سے مالی وسائل فراہم ہوتے تھے بکھر چکا تھا۔ برصغیر کی سرحدیں سیاسی انقلاب کی بدولت ایک بار پھر تبدیلی سے ہمکنار ہو گئی تھیں۔ جامعہ اسٹاف کی کئی اہم شخصیتیں اب اپنے آبائی وطن کو ایک دوسرے ملک میں دیکھ رہی تھیں اور وطن کی محبت میں جامعہ کو خیر باد کہنے پر مجبور تھیں۔ اس کے نتیجے میں جامعہ ملیہ کے مالی اور انسانی دونوں ہی وسائل اس حد تک متاثر ہوئے کہ عرصے تک رسالے کو دوبارہ جاری کرنا ممکن نہ ہو سکا۔

نومبر ۱۹۶۰ء میں رسالہ جامعہ کی دوبارہ اشاعت ایک غیبی امداد کی رہن منت ہے جس کی پوری تفصیل عبداللطیف اعظمی صاحب نے رسالہ جامعہ کے اکتوبر ۱۹۷۹ء کے شمارے میں اپنے ایک مضمون میں دی ہے۔ یہ غیبی امداد ایسی بابرکت ثابت ہوئی کہ رسالے کی اشاعت آج بھی نہ صرف جاری ہے بلکہ علمی اور ادبی رسائل میں یہ رسالہ ایک ممتاز مقام حاصل کر چکا ہے۔

رسالہ جامعہ کی اشاعت کے دور ثانی میں عبداللطیف اعظمی صاحب نے رسالے کی اشاعت کی ذمہ داری کچھ اس طرح سنبھالی کہ مدیر جامعہ کی عدم موجودگی بھی رسالے کی بروقت اشاعت میں کبھی حارج نہیں ہوئی۔ انھوں نے اشاعتی ذمے داریوں کے ساتھ ساتھ رسالے میں کوائف جامعہ بھی لکھے۔ کتابوں پر تبصرے بھی کیے اور جب کبھی مدیر کی مصروفیت کی بنا پر شذرات نہ لکھا جاسکا تو اعظمی صاحب نے شذارت بھی لکھے۔ اشاعت کے لیے موصول دوسروں کے مضامین میں بھی اگر کوئی وضاحت طلب بات ہوتی تو اپنے نوٹ کے ذریعے اس کی کو بھی پورا کر دیتے تھے۔ اگر کسی قاری نے کسی مضمون میں کسی خامی یا حقائق کی غلطی کے سلسلے میں کوئی مراسلہ لکھا تو اصل مصنف سے پہلے خود اعظمی صاحب مراسلہ نگار سے

بھڑ جانے“ سے بھی دریغ نہیں کرتے تھے۔ بحثی کا ہنر انھوں نے اپنی تعلیم کے دور اوّل میں مدرسۃ الاصلاح اور ندوہ میں اچھی طرح سیکھ لیا تھا۔ علمی بحث میں وہ کسی سے ان کی حیثیت کی بناء پر مرعوب ہونا نہیں جانتے تھے۔ موضوع بحث کسی لفظ کا کوئی لسانی پہلو ہو یا بات تاریخی حقائق کی ہو۔ کسی شعر کا مفہوم زیر بحث ہو یا اس کا وزن، عبداللطیف اعظمی ہر میدان کے مرد تھے۔ اپنے اوپر کی گئی تنقید کو نہایت صبر سے سنتے تھے اگرچہ جوابی وار کیے بغیر نہیں رہتے تھے۔ لیکن جوابی وار کے دوران چہرے کی مسکراہٹ فریق ثانی کو یہ احساس کرائے بغیر نہ رہتی تھی کہ ”معرکہ سخت ہے“۔ عبداللطیف اعظمی صاحب نے رسالے کے لیے سو سے زیادہ مضامین لکھے۔ ان میں کچھ ترجمے بھی ہیں، ذاکر صاحب اور اسلم جیراچپوری کے مضامین اور کتابوں کی فہرستیں ہیں، ان لوگوں کی نیز پروفیسر آل احمد سرور اور پروفیسر مشیر الحق مرحوم کی زندگی سے متعلق اہم تاریخیں ہیں۔ اعظمی صاحب متعدد کتابوں کے مصنف و مرتب ہیں۔ ہندوستانی اردو مصنفین کی ایک ڈائرکٹری انھوں نے بڑی محنت سے مرتب کی تھی جو دہلی اردو اکادمی (دہلی) نے شائع کی ہے۔ عبداللطیف اعظمی صاحب عابد صاحب کے اخبار نئی روشنی کی مجلس ادارت میں بھی شریک رہے ہیں اور انجمن ترقی اردو، دہلی شاخ کے رسالہ صبح کے مدیر معاون بھی رہے۔ جب تک صحت نے ساتھ دیا، دہلی کی علمی یا ادبی محفل میں چاہے وہ جمنا کے اس پار ہو یا اس پار شریک ہوئے بغیر نہیں رہتے تھے اور شرکت محض برائے نام نہیں، بھرپور ہوتی تھی۔

۱۹۱۷ء میں اعظم گڑھ کے ایک نو مسلم خاندان میں پیدا ہوئے۔ عبداللطیف اعظمی صاحب نے اسکولی تعلیم مدرسہ الاصلاح، اعظم گڑھ اور دارالعلوم ندوۃ العلماء لکھنؤ میں حاصل کی۔ ۱۹۳۶ء میں جامعہ آئے جہاں سے بی اے کی سند اول درجے میں حاصل کی۔ طالب علمی کے زمانے میں جامعہ کے قلمی رسالے جوہر کے ایڈیٹر رہے اور مولوی عبدالحق پر رسالے کا ایک خاص نمبر مرتب کیا۔ بی اے کے بعد ہی وہ جامعہ میں ملازم ہو گئے۔ جہاں مدرسہ میں اتالیق رہے، مکتبہ جامعہ اور کتب خانہ میں کام کیا اور پھر مرکزی دفاتر میں شیخ الجامعہ کے دفتر میں تقرری ہوئی جہاں سے بحیثیت سیکرٹری شیخ الجامعہ ملازمت سے سبکدوش ہوئے۔ دوران ملازمت علی گڑھ مسلم یونیورسٹی سے اردو میں ایم اے بھی کر لیا۔ جہاں رہے اپنا کام نہایت فرض شناسی کے ساتھ انجام دیا۔ چنانچہ بحیثیت سیکرٹری شیخ الجامعہ پہلے مجیب صاحب اور پھر مسعود حسین

خاں صاحب کے گرد ایسا آہنی حصار کھینچ رکھا تھا کہ بیشتر کم ہمت افراد شیخ الجامعہ سے ان کے دفتر میں ملنے کا خیال دل سے نکال دیتے تھے۔ لیکن ان کا یہ بانک پن محض دفتر تک محدود تھا۔ مزاج کی درشتگی کا یہ انداز دفتر سے باہر شگفتگی کے انداز میں بدل جاتا تھا۔ علم و ادب کی دنیا کے لوگ بھی برتری بر بنائے عہدہ کے عیب سے مبرا نہیں۔ اعظمی صاحب عہدے کے اعتبار سے انتظامیہ کے فرد تھے، غالباً اسی لیے علمی حلقوں میں ان کی وہ پزیرائی نہیں ہوئی جس کے وہ بجا طور پر مستحق تھے۔ انھیں بھی اس کا بخوبی احساس تھا لیکن ساتھ ہی انھیں خود کو پس پشت کر لینے کا ہنر خوب آتا تھا۔ ان کی اس صفت سے واقف افراد نے، جب بھی چاہا، ان کا ”علمی استحصال“ کیا۔ اردو ادب میں ان کی خدمات کے اعتراف کے طور پر جو کتاب مرتب کی گئی، وہ مکتبہ جامعہ سے عبد اللطیف اعظمی: حیات و خدمات کے نام سے ۱۹۸۵ء میں شائع ہوئی، اس میں درج مضامین میں سے اکثر میں بھی ان کی صلاحیتوں کے اعتراف کے انداز میں اعتراف سے زیادہ تمسخر کا پہلو نمایاں ہے۔

جامعہ ملیہ اسلامیہ کی اقدار کا یہ عاشق، شبلی، ذاکر حسین اور ابوالکلام آزاد کا پرستار دہلی کی ادبی و ثقافتی مجلسوں کا حاضر باش، علمی مناظرے کا بانکہ، ادب، نقاد اور صحافی ایک بھرپور ادبی زندگی گزار کر ۱۱ مئی ۲۰۰۲ء میں جان جان آفریں کے سپرد کر کے ہمیشہ کے لیے خاموش ہو گیا۔

پروفیسر نور الحسن ہاشمی

پروفیسر نور الحسن ہاشمی رسالہ جامعہ کے اکتوبر ۱۹۳۹ء سے دسمبر ۱۹۴۳ء تک مدیر رہے۔ یہ زمانہ تھا جب وہ علی گڑھ میں اپنا تحقیقی مقالہ بھی لکھ رہے تھے۔ بقول عبد اللطیف اعظمی اکثر و بیشتر وہ رسالے کی ترتیب کا کام بھی علی گڑھ میں ہی کرتے تھے اور مرتب کیا ہوا مسودہ دہلی بھیج دیتے تھے۔ ان کے دور ادارت کے کل چار عدد شذرات کا سراغ ملتا ہے جن میں سے دو رسالے کے لیے مضامین طلب کرنے کے لیے لکھے گئے ہیں۔ ہاشمی صاحب نے رسالے میں دو نئے عنوانات قائم کیے۔ ان میں سے ایک اپنی اصلاح کے نام سے موسوم تھا۔ اس کا مقصد مسلمانوں میں پائی جانے والی سماجی برائیوں کی جانب ان کی توجہ مبذول کرانا تھا۔ اس عنوان کے تحت لوگوں سے مسلمان اور انجمن باہمی، مسلمان اور شعری و شاعری، مسلمانوں کی مذہبی تعلیم اور ہمارے یتیم خانے وغیرہ موضوعات پر مضامین رسالے

میں ملتے ہیں دوسرا عنوان 'دنیا ئے ادب' کا تھا۔ اس عنوان کے تحت ہندوستان اور مغربی ممالک کی زبان و ادب میں ہونے والی ادبی سرگرمیوں سے اردو داں طبقے کو واقف کرایا جاتا تھا۔ ایک شمارے میں لندن میں ملک راج آنند اور اقبال سنگھ کے اشتراک سے انڈین رائٹنگ نامی رسالے کے شائع کرنے کی تجویز کا ذکر ملتا ہے ایک دوسرے شمارے میں گجراتی زبان میں انسائیکلو پیڈیا کی اشاعت کے متعلق معلومات فراہم کی گئی ہیں۔ ہاشمی صاحب نے انگریزی ناولوں کے مختصر تراجم کی بھی بنا ڈالی اور جامعہ میں شائع کیا۔ آدم بیڈ کا اختصار خود انھوں نے کیا۔ نور الحسن ہاشمی صاحب نے ہندوستانی مسلمانوں کے تہذیب و تمدن کا عنوان بھی قائم کیا اور اس کے تحت پروفیسر محمد مجیب، مظہر الدین صدیقی، عبدالقوی اور عبدالحمید وغیرہ کے مضامین ملتے ہیں۔ لیکن پروفیسر ہاشمی کے دورِ ادارت کے ختم ہونے کے ساتھ ہی یہ عنوانات بھی ختم کر دیے گئے۔

پروفیسر نور الحسن ہاشمی اودھ کی ایک مردم خیز بستی سندیلہ میں اگست ۱۹۱۱ء کو پیدا ہوئے۔ اسکول اور کالج کی تعلیم لکھنؤ میں مکمل کی جہاں لکھنؤ یونیورسٹی سے انگریزی زبان و ادب میں ایم اے کی سند لی۔ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی سے دوسرا ایم اے اردو اور فارسی میں امتیازی نمبروں سے پاس کیا اور پروفیسر رشید احمد صدیقی کی نگرانی میں دلی کا دبستان شاعری کے موضوع پر مقالہ لکھ کر پی ایچ ڈی کی سند پائی۔ لکھنؤ یونیورسٹی میں دورانِ ملازمت کلیات ولی مرتب کیا، جس پر لکھنؤ یونیورسٹی نے ڈی لٹ کی سند عطا کی۔ ہاشمی صاحب نے ملازمت کی ابتداء دہلی کالج میں لکچرر کی حیثیت سے ۱۹۳۴ء میں کی لیکن ایک سال بعد ہی لکھنؤ یونیورسٹی کے شعبہ اردو فارسی میں لکچرر ہو کر لکھنؤ واپس آ گئے اور ۱۹۷۶ء میں اسی جگہ سے بحیثیت پروفیسر امیرٹس ریٹائر ہوئے۔

ہاشمی صاحب نے اپنا علمی سفر اردو ادب میں تحقیق و تنقید سے شروع کیا اور تمام عمر تحقیق و تدوین متن میں مصروف رہے۔ نو طرزِ مرصع، مثنوی سراپا سوز، طوطی نامہ، سب رس، بکٹ کھانی، کلیات حسرت دہلوی، ایک نادر روز نامچہ وغیرہ ان کی تدوین کی ہوئی چند معروف کتابیں ہیں۔ پروفیسر ولی الحق انصاری کے مطابق 'جہاں تک درستی متن کا سوال ہے وہ اس فن میں گئے چنے پروفیسروں میں سے ایک تھے۔ اس کے علاوہ ہاشمی صاحب نے لکھنؤ اور جنگ آزادی، ادب کیا ہے؟ ادب اور مقصد، ناول کیا

ہے؟ جیسی تنقیدی کتابیں بھی لکھیں۔

ہاشمی صاحب کا تعلق ایک ایسے خاندان سے تھا جو دینی اور دنیوی دونوں قسم کے علوم میں دستگاہ رکھتا تھا۔ والد مولوی سید مجتبیٰ علی سے طبیعت میں درویشی ملی تھی۔ مزاج میں انکساری اور شرمیلا پن خاصا تھا۔ اگرچہ شاعری کا اعلیٰ ذوق رکھتے تھے اور کلام کا مجموعہ شائع بھی ہو چکا ہے لیکن بہت کم لوگ ان کی شعری صلاحیتوں سے واقف ہیں۔

پروفیسر نور الحسن ہاشمی صاحب نے طویل عمر پائی اور علمی دنیا میں بڑی قدر و منزلت حاصل کی۔ ریاستی اور مرکزی حکومتوں سے توصیفی سندیں ملیں۔ غالب انسٹی ٹیوٹ، یوپی اردو اکادمی، آل انڈیا میرا کادمی وغیرہ نے انعام و اکرام سے نوازا۔ اردو زبان و ادب کا یہ ممتاز محقق ۲۸ نومبر ۲۰۰۰ء کو وفات پا گیا۔

جناب نور الرحمن صاحب

جناب نور الرحمن صاحب رسالہ جامعہ کے بانی مدیر کا ادبی ذوق بہت نکھرا ہوا تھا۔ یہ جامعہ کے اول دور میں طالب علم تھے اس دور میں اس کے پرنسپل مولانا محمد علی تھے۔ ڈاکٹر ذاکر حسین، کنور محمد اشرف، سید محمد ٹونگی، عبدالعلیم احراری اور سعید انصاری ان کے علی گڑھ کے ساتھیوں میں تھے۔ نور الرحمن صاحب میں لکھنے کا شوق دور طالب علمی ہی سے تھا۔ چنانچہ ان کے اکثر مضامین علی گڑھ میگزین میں شائع ہوئے۔ انھوں نے میر اور اکبر الہ آبادی کے کلام کا انتخاب الگ الگ کتابی صورت میں شائع کیا۔ ۱۹۴۷ء میں جب انجمن ترقی اردو کی تنظیم نو ہوئی اور علی گڑھ اس کا دفتر قرار پایا تو نور الرحمن صاحب اس کے سیکریٹری مقرر ہوئے لیکن پھر جلد ہی پاکستان چلے گئے جہاں ۱۹۷۲ء کو ان کا انتقال ہو گیا۔

رسالہ جامعہ کی ان کی مدت ادارت ڈیڑھ سال (جنوری ۱۹۲۳ء تا جون ۱۹۲۴ء) کی ہے۔

پروفیسر یوسف حسین خاں

رسالہ جامعہ کی اشاعت جامعہ ملیہ اسلامیہ کے دور علی گڑھ سے نور الرحمن صاحب کی ادارت میں شروع ہوئی۔ لیکن جامعہ ملیہ کے دہلی منتقل ہونے پر دہلی ہی سے ستمبر ۱۹۲۵ء کا شمارہ جب شائع ہوا تو نور الرحمن صاحب کی جگہ مدیر کی حیثیت سے مولانا اسلم جیرا جپوری اور یوسف حسین خاں کا نام تھا۔ یوسف حسین خاں اس وقت جامعہ ملیہ اسلامیہ

کے طالب علم تھے۔ لیکن رسالہ جامعہ کے پہلے شمارے میں بین الاقوامی سیاسیات کے عنوان سے اپنے ایک مضمون کی بدولت ایک مضمون نگار کی حیثیت سے یوسف حسین خاں کا تعلق رسالے سے اس کے روز اول سے قائم ہو چکا تھا۔

یوسف صاحب کی اسکول کی تعلیم اپنے بڑے بھائی ڈاکٹر ذاکر حسین کے ساتھ مسلم اسکول، اٹاوہ میں ہوئی۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ سے بی۔ اے کی سند لے کر اعلیٰ تعلیم کے لیے وہ فرانس گئے جہاں سے سوربون یونیورسٹی سے تاریخ میں پی ایچ ڈی کی سند لی۔ فرانس میں ان کے اساتذہ میں پروفیسر لیوی اور پروفیسر مسینو تھے۔ ہندوستان واپس آ کر کچھ عرصے مولوی عبدالحق کے ساتھ انگریزی اردو ڈکشنری کی ترتیب میں شریک رہے پھر عثمانیہ یونیورسٹی کے شعبہ تاریخ میں استاد ہو گئے۔ عثمانیہ سے پروفیسر کی حیثیت سے ۱۹۵۷ء میں سبکدوش ہوئے۔ یونیورسٹی کی ملازمت کے دوران ریاست کی آرکائیوز سے بھی تعلق رہا۔ شاہجہاں اور اورنگ زیب کے عہد کی منتخب دستاویزوں کی ترتیب اور نظام اور ایسٹ انڈیا کمپنی کے درمیان خط کتابت، سلاطین دکن کے فرامین اور ریاست کے ۱۷۶۷ء تا ۱۷۹۹ء کے خبرنامے وغیرہ کی ترتیب و اشاعت اسی دور کی یادگار ہیں۔

حیدرآباد سے سبکدوش ہونے پر انہیں ڈائریکٹر نیشنل آرکائیوز، دہلی اور علی گڑھ یونیورسٹی سے پرووائس چانسلرشپ کی پیش کش ہوئی۔ یوسف صاحب نے علی گڑھ مسلم یونیورسٹی کی پیش کش قبول کر لی جہاں وہ ۱۹۶۷ء تک رہے۔ اس عرصے میں انہوں نے یونیورسٹی لائبریری کی اعزازی لائبریرین شپ کی ذمہ داری بھی سنبھالی اور یونیورسٹی آرکائیوز کی ترتیب و تدوین کر کے منتخب دستاویزوں پر مشتمل کتاب شائع کی۔ ۱۹۶۸ء میں یوسف صاحب انڈین انسٹی ٹیوٹ آف ایڈوانسڈ اسٹڈیز کے سینئر فیلو ہو کر شملہ چلے گئے جہاں انہوں نے انڈو مسلم پولیٹی نامی کتاب تصنیف کی۔ دہلی واپس آ کر ۱۹۷۴ء تا ۱۹۷۷ء غالب انسٹی ٹیوٹ کے سیکرٹری رہے۔ ۱۹۷۷ء سے زندگی کے بقیہ دن تصنیف و تالیف میں گزار کر فروری ۱۹۷۹ء میں داعی اجل کو لبیک کہا۔

یوسف صاحب کے مطالعے کا دائرہ بہت وسیع تھا۔ اردو غزل اور روح اقبال یوسف صاحب کی دو کتابیں کلاسیکی حیثیت حاصل کر چکی ہیں۔ انہوں نے غالب صدی کے بین

الاقوامی سمینار کی روداد انگریزی اور اردو دونوں زبانوں میں مرتب کی۔ حسرت کی شاعری پر ایک کتاب بھی لکھی۔ فرانسیسی ادب پر کتاب اور کاروان فکر کے نام سے کا جائزہ لکھا۔ غالب کی اردو فارسی غزلوں کے منتخب کلام کو انگریزی کا جامہ پہنایا۔ ہندوستان کے دستور اور تاریخ کے موضوع پر کتابیں لکھیں۔ حیدرآباد کے زمانے میں سیاست نام سے رسالہ نکالا اور علی گڑھ کے دوران قیام فکر و نظر کے بانی مدیر رہے۔

رسالہ جامعہ میں یوسف صاحب کے تاریخ، ادب، سیاست، اسلام وغیرہ موضوعات پر متعدد مضامین موجود ہیں۔

یوسف صاحب کی علمی و ادبی خدمات کا اعتراف علمی اور سرکاری دونوں سطحوں پر کیا گیا۔ ساہتیہ کلاپریشد، دہلی نے ایوارڈ پیش کیا۔ حکومت ہند نے پدم بھوشن کا خطاب عطا کیا اور سب سے بڑا خطاب ان کی تصانیف کو بنیادی مواد تسلیم کر کے دیا گیا۔

شذرات: موضوعی اشاریہ

نمبر شمار	موضوع	نام مدیر	جلد شمار مہینہ	سال	صفحات
نمبر شمار	موضوع	نام مدیر	جلد شمار مہینہ	سال	صفحات
۱	آریہ بھٹ، خلائی سیارہ	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵	۱۹۷۵	۲۲۸-۲۲۷
۲	آزاد، ابوالکلام، اسلوب بیان	صفراء مہدی	۲	۱۹۸۹	۴-۳
۳	" " انڈیانس فریڈم، تمیں صفحات	جمال الدین	۱	۱۹۸۹	۱۳-۱۰
۴	" " سیاسی و ادبی افکار	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴	۱۹۷۳	۱۷۴-۱۷۱
۵	" " علم و دین کی ترغیب	" "	۲	۱۹۸۳	۶
۶	" " غیر مطبوعہ خط	" "	۶	۱۹۶۸	۲۸۶-۲۸۳
۷	" " فکر و نظر	" "	۳	۱۹۶۸	۱۱۸-۱۱۵
۸	" " " " " "	" "	۹	۱۹۸۸	۴-۳
۹	" " " " " "	" "	۲	۱۹۸۶	۶-۳
۱۰	" " " " " "	" "	۳	۱۹۷۶	۱۱۷-۱۱۵
۱۱	" " ممبر شپ، انجمن دی فیلوشپ	عابد حسین	۴	۱۹۷۷	۳۲۰-۳۱۹
۱۲	آزاد، احمد علی، استاد جامعہ، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۳	۱۹۷۷	۱۱۸
۱۳	آزادی، مفہوم	" "	۳	۱۹۶۸	۱۱۸-۱۱۶
۱۴	آفتاب احمد خاں، صاحبزادہ، اور مسئلہ خلافت	نور الرحمن	۳	۱۹۲۳	۱۸۴-۱۸۳
۱۵	" " " " کھدر پوشی	" "	۹	۱۹۲۳	۴۳۵-۴۳۴
۱۶	" " وفات	عابد حسین	۱	۱۹۳۰	۷۶
۱۷	آمریت مخالف غزلیں	فاروقی (ضیاء الحسن)	۱	۱۹۸۲	۴-۳
۱۸	آنند، ستیہ، (سامجی کارکن) وفات	جمال الدین	۵	۱۹۹۳	۶-۳
۱۹	ابوالعرفان خاں ندوی (استاد ندوۃ العلماء، لکھنؤ) وفات	صفراء مہدی	۱	۱۹۸۹	۹-۷
۲۰	اتحاد دینی، بین الاقوامی ادارہ (جینوا) قیام	عابد حسین	۹	۱۹۷۷	۱۴۲-۱۴۱

۳۲۲-۳۲۱ ۱۹۳۰	اکتوبر	۴	۱۵	۲۱	اجمل خاں، حکیم، امیر جامعہ، سوانح عابد حسین حیات
۸۰-۷۹ ۱۹۲۷	جنوری	۱	۸	۲۲	" " " " عقد دختر، جامعہ کی امداد
۷۶ ۱۹۲۸	فروری	۲	۱۰	۲۳	" " " " میموریل فنڈ، تشکیل
۷۹ ۱۹۲۸	مئی	۵	۱۰	۲۴	" " " " دورہ برائے چندہ
۷۶ ۱۹۲۸	جون	۶	۱۰	۲۵	" " " " " " " "
۷۸ ۱۹۲۸	ستمبر	۶	۱۱	۲۶	" " " " " " " "
۷۸-۷۵ ۱۹۲۸	جنوری	۱	۱۲	۲۷	" " " " " " " "
۲۳۸-۲۳۷ ۱۹۲۶	ستمبر	۳	۷	۲۸	" " " " اچھوت طبقہ، تعلیم (کشمیر)
۸۲۲ ۱۹۳۰	اکتوبر	۴	۳۳	۲۹	ہاشمی (نور الحسن) احسن مارہروی، وفات
۶-۵ ۱۹۸۷	نومبر	۱۱	۸۴	۳۰	فاروقی (ضیاء الحسن) احمد جمال پاشا، وفات
" "	جولائی	۷	"	۳۱	" " " " احمد عباس، خواجہ
۶۲۷-۶۲۶ ۱۹۲۴	دسمبر	۶	۴	۳۲	اسلم جیراچپوری احمدیہ جماعت، جامعہ میں
۴۵۴ ۱۹۷۶	ستمبر	۹	۷۳	۳۳	فاروقی (ضیاء الحسن) اختر، جانشین، وفات
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۷	مئی	۵	۷۴	۳۴	عبداللطیف اعظمی اختر اورینٹی (اختر احمد)
۳۳۲-۳۳۱ ۱۹۷۹	جولائی / اگست	۸، ۷	۷۶	۳۵	فاروقی (ضیاء الحسن) اخلاقی بحران، نیگور کی حسب حال نظم
۱۷۲-۱۷۱ ۱۹۶۷	اکتوبر	۴	۵۶	۳۶	" " " " انحطاط
۳۳۳-۳۳۱ ۱۹۷۸	جولائی / اگست	۸، ۷	۷۵	۳۷	" " " " " " " "
۴-۳ ۱۹۸۷	جون	۶	۸۴	۳۸	" " " " " " " "
۶-۳ ۱۹۷۵	جولائی / اگست	۸، ۷	۷۲	۳۹	" " " " تعلیمات، اور قرآن و تورات
۶۲-۵۹ "	ستمبر	۳	۷۲	۴۰	" " " " حکایات مثنوی معنوی و گلستان سعدی
۱۱۸-۱۱۷ ۱۹۶۸	"	۳	۵۸	۴۱	" " " " ہمہ گیر اعلیٰ مقاصد، جدو جہد برائے حصول

[illegible]

۹۸	اسلام، نظام زندگی	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۷	۷	جولائی	۱۹۸۰	۲۹۹-۳۰۲
۹۹	اسلم جیراچپوری، فکر و نظر	" "	۷۹	۵	مارچ مئی	۱۹۸۲	۳-۸
۱۰۰	" " لکچر مصر کی قدیم تہذیب، اسلام	عابد حسین	۱۸	۴	اپریل	۱۹۳۲	۳۸۹
۱۰۱	اظہر پرویز، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۱	۵	مئی	۱۹۸۴	۵-۶
۱۰۲	اظہر الدین، کرکٹ کپتان	" "	۸۲	۴	اپریل	۱۹۸۵	۶
۱۰۳	افغانستان، امان اللہ خاں، دورہ ہندوستان	اسلم جیراچپوری	۹	۶	دسمبر	۱۹۲۷	۷۹-۸۰
۱۰۴	افغانستان، انقلاب، داؤد خاں	فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۸	۲	اگست	۱۹۷۳	۵۹-۶۱
۱۰۵	" " " " " " کرگل عبدالقادر	" "	۷۵	۵	مئی	۱۹۷۸	۲۱۹-۲۲۲
۱۰۶	" " " " " " اصلاحات امان اللہ خاں، عابد حسین	عابد حسین	۱۲	۴	اپریل	۱۹۲۹	۷۵-۷۹
۱۰۷	" " " " " " " " " " " "	" "	۱۵	۱	جولائی	۱۹۳۰	۷۸-۸۰
۱۰۸	" " " " " " بغاوت (امان اللہ خاں)	" "	۱۲	۲	فروری	۱۹۲۹	۷۵-۷۹
۱۰۹	" " " " " " (نادر خاں)	" "	۱۳	۴	اکتوبر	"	۳۲۳-۳۲۵
۱۱۰	" " " " " " خطبہ فارسی میں	اسلم جیراچپوری	۵	۱۲	دسمبر	۱۹۲۵	۷۷-۷۹
۱۱۱	" " " " " " سنساری قادیانی (نعت اللہ)	" "	۴	۹	ستمبر	۱۹۲۴	۳۳۳-۳۳۴
۱۱۲	" " " " " " " " " " " "	" "	۵	۱۰	اکتوبر	"	۳۹۰-۳۹۱
۱۱۳	" " " " " " " " " " " "	" "	۵	۲	فروری	۱۹۲۵	۱۲۸
۱۱۴	افلاطون: ری پبلک (ترجمہ، ذاکر حسین)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۶	۴	اکتوبر	۱۹۶۷	۱۷۲-۱۷۳
۱۱۵	اقبال (سر محمد)، اور ریاست حیدر آباد	" "	۸۲	۱۲	دسمبر	۱۹۸۵	۳-۶
۱۱۶	" " " " " " پیام مشرق	نور الرحمن	۱	۵	مئی	۱۹۳۲	۶۱-۶۲
۱۱۷	" " " " " " خطاب (انجمن اتحاد)	عابد حسین	۲۰	۴	اپریل	۱۹۳۲	۲۸۲-۲۸۳
۱۱۸	" " " " " " شخصیت و شاعری	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۵	"	"	۱۹۷۸	۱۶۳-۱۶۶
۱۱۹	" " " " " " طلوع اسلام	نور الرحمن	۱	۳	مارچ	۱۹۲۳	۸

۱۲۰	انتقال (مرحوم) کشمیری ترجمہ کلام	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۲	۱۲	دسمبر	۱۹۸۵	۶-۳
۱۲۱	" " " وفات	عابد حسین	۲۸	۵	مئی	۱۹۳۸	۵۲۰-۵۱۶
۱۲۲	اکبر بادشاہ اور پاکستانی عوام	جمال الدین	۸۹	۱۲	دسمبر	۱۹۹۲	۶-۳
۱۲۳	اکیسے (سچہ اندو تسانے)، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۴	۵	مئی	۱۹۸۷	۶-۳
۱۲۴	امان اللہ، شاہ، (خانقاہ مجیبیہ) وفات	" "	۸۲	۷	جولائی	۱۹۸۵	۶
۱۲۵	امریکہ، اسلام دشمن پالیسی،	جمال الدین	۹۰	۴	اپریل	۱۹۹۳	۴
۱۲۶	" " " قدیم باشندے، سیاسی	نور الرحمن	۱	۱	جنوری	۱۹۲۳	۵
	بیداری						
۱۲۷	امریکہ، چین تعلقات، امریکن	فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۳	۲	اگست	۱۹۷۱	۶۲-۵۹
	صدر دورہ چین						
۱۲۸	امریکن یونیورسٹی (بیروت)،	عابد حسین	۱۰	۶	جون	۱۹۲۸	۸۰-۷۹
	تاریخ، نصاب						
۱۲۹	امن، عالمی مذاہب کانفرنس	" "	۱۲	۵	مئی	۱۹۲۹	۳۹۸-۳۹۵
	(جینوا)						
۱۳۰	" " " (لووین)،	عبداللطیف اعظمی	۷۰	۳	ستمبر	۱۹۷۳	۱۱۸-۱۱۷
۱۳۱	" " " " " " " " " "	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۰	۴	اکتوبر	"	۱۷۳-۱۷۱
۱۳۲	" " " " " " " " " "	" "	۷۰	۵	نومبر	"	۱۷۲-۲۲۷
۱۳۳	امن پسندوں کا تشدد	عبداللطیف اعظمی	۶۵	۴	اپریل	۱۹۷۲	۱۷۲-۱۷۱
	کانفرنس (ہالینڈ)						
۱۳۴	امیر خسرو، بین الاقوامی سیمینار	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۳	۲	فروری	۱۹۷۶	۶۲-۵۹
۱۳۵	امیر علی، جسٹس، وفات	عابد حسین	۱۱	۳	اگست	۱۹۲۸	۷۹-۷۷
۱۳۶	انجمن اقوام، اخراجات، ہندوستان	" "	۷	۶	دسمبر	۱۹۲۶	۴۷۵
	کا حصہ						
۱۳۷	" " " اغراض و مقاصد شامل نصاب	" "	۹	۱	جولائی	۱۹۲۷	۷۳-۷۳
	(انگلستان)						

جلد پنجم	۷۷-۷۶	۱۹۲۷	جولائی	۱	۹	عابد حسین	۷۳	اشاریہ رسالہ جامعہ انجمن التواکلم اقتصادی کانفرنس، سفارشات	۱۳۸
	۲۸۸-۲۸۷	۱۹۳۳	"	۳	۱	عبدالعلیم		انجمن الجمعۃ المحمدیہ والعائشہ (جاوا) نام مضحکہ خیز	۱۳۹
	۱۲۴-۱۲۳	۱۹۲۳	اگست	۲	۲	نور الرحمن		انجمن متحدہ مذاہب	۱۴۰
	۴۷۵	۱۹۲۶	دسمبر	۶	۷	عابد حسین		انجمن مستشرقین (جرمنی)، سالانہ جلسہ، روئداد	۱۴۰
	۱۳-۱۰	۱۹۸۹	جنوری	۱	۸۶	جمال الدین		انڈیاؤنس فریم: آزاد، تیس صفحات	۱۴۱
	۶۰-۵۹	۱۹۲۵	"	"	۵	احمد اسلم جبراجپوری		انڈین نیشنل کانگریس، اجلاس (احمد آباد) خطبہ صدارت مہماتما گاندھی	۱۴۲
	۴۷۱	"	دسمبر	۱۲	"	"	"	اجلاس (کانپور) خطبہ صدارت مہرجن ٹائیڈو	۱۴۳
	۱۸۴	۱۹۲۳	دسمبر	۳	۲	اجلاس نور الرحمن		دو دو (دہلی) خطبہ صدارت، مولانا آزاد	۱۴۴
	۶-۵	۱۹۸۷	اگست	۷	۸۴	عوام سے فاروقی (ضیاء الحسن)		دو دو رابطہ،	۱۴۵
	۶-۳	۱۹۸۴	مارچ	۳	۸۱	"	"	انصاری (سعید)، وفات	۱۴۶
	۷-۶	۱۹۹۱	"	"	۸۸	جمال الدین		" (ظ)	۱۴۷
	۳۰۵	۱۹۲۳	(۵-۶ مئی) / جون	۴		نور الرحمن		" (عبدالعزیز)	۱۴۸
	۳۲	۱۹۹۰	مارچ	۳	۸۷	جمال الدین		" (محمد رضا)، مفتی، وفات	۱۴۹
	۴۰۱	۱۹۳۷	مئی	۵	۲۸	عابد حسین		" (مختار احمد) (امیر جامعہ)، عابد حسین برسی	۱۵۰
	۱۶۸	۱۹۳۱	جنوری	۱	۱۶	"	"	" (مختار احمد) (امیر جامعہ)، قید سے رہائی	۱۵۱

۱۵۲	انصاری (مختار احمد) (امیر جامعہ)، عابد حسین گرفتاری	۱۵	۲	اگست	۱۹۳۰	۱۵۹
۱۵۳	" ، " ، " ، سزائے قید	"	۴	اکتوبر	"	۳۲۱
۱۵۴	" ، " ، " ، صحت (جرمنی میں)	۲۰	۱	جنوری	۱۹۳۳	۹۰-۹۴
۱۵۵	" ، " ، " ، صحت ع-ق (جرمنی میں)	۱	۴	ستمبر	۱۹۳۴	۲۹۰
۱۵۶	" ، " ، " ، شخصیت فاروقی (ضیاء الحسن) ۷-۶ جون / وکارتاے جولائی	۷-۶	۷-۶	جون	۱۹۸۱	۶-۳
۱۵۷	انصاری (نور الحسن)، وفات	۸۵	۱	جنوری	۱۹۸۸	۶
۱۵۸	انگلستان، آزادی فکر نور الرحمن	۳	۱	"	۱۹۲۴	۵۷-۵۶
۱۵۹	" ، انتخاب (قص و سرود کی خواتین کامیاب)	۲	۱	جولائی	۱۹۲۳	" "
۱۶۰	" ، " ، لیبر پارٹی کامیاب	۳	۲	فروری	۱۹۳۴	۱۱۶-۱۱۵
۱۶۱	" ، بحری مشن برائے یونان عابد حسین	۷	۶	دسمبر	۱۹۲۶	۴۷۵-۴۷۴
۱۶۲	" ، ٹریڈ یونین بل	۸	۶	جون	۱۹۲۷	۴۷۹-۴۷۸
۱۶۳	" ، دیوانہ پن، کمیشن رپورٹ	۷	۲	اگست	۱۹۲۶	۱۵۹-۱۵۸
۱۶۴	" ، کوئلہ مزدور ہڑتال	"	"	"	۱۹۲۶	۱۵۹
۱۶۵	" انسائیکلو پیڈیا آف سوشل سائنس	۹	۳	ستمبر	۱۹۲۷	۲۳۹-۲۳۸
۱۶۶	ارینٹل کانفرنس (الہ آباد) روداد ع-ح	۷	۵	نومبر	۱۹۲۶	۳۹۷-۳۹۶
۱۶۷	اولیس ندوی نگرانی (محمد)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۳	۱۲	دسمبر	۱۹۷۶	۶۲۲
۱۶۸	ایٹم بم (ناگاساکی اور ہیروشیما)، " " برسی	۸۲	۹	ستمبر	۱۹۸۵	۶-۳
۱۶۹	ایران، دینی تعلیم پر پابندی	۱۰	۶	جون	۱۹۲۸	۷۹-۷۸
۱۷۰	" ، خانہ جنگی	۵	۱۱	نومبر	۱۹۲۵	۴۱۶-۴۱۴

۱۷۱	ایوان اشاعت (گورکھپور) - عابد حسین	۱۵	۶	دسمبر	۱۹۳۰	۳۸۶
	دستور العمل					
۱۷۲	بابری مسجد، انہدام	۹۰	۱	جنوری	۱۹۹۳	۵-۳
۱۷۳	بدایوں، صحیح نام	۶	۴	اپریل	۱۹۲۶	۲۷۸
۱۷۴	براؤن، مششرق، سوانحی خاکہ	۷	۱	جولائی	"	۵۲۶
۱۷۵	بریٹن (لیونڈ)، وفات	۷۹	۱۲	نومبر	۱۹۸۲	۳-۳
۱۷۶	برکات احمد: "محمد اینڈ دی جیوز"	۷۶	۱۰	اکتوبر	۱۹۷۹	۳۸۶-۳۸۳
۱۷۷	بڑودہ، صنعتی پیش رفت	۱	۱	جنوری	۱۹۲۳	۶-۵
۱۷۸	بکسل (سکھ دیو پرساد)، وفات	۷۲	۶	دسمبر	۱۹۷۵	۲۸۶
۱۷۹	بشیر الدین، شیخ الجامعہ، جامعہ ملیہ جمال الدین	۸۹	۳	مارچ	۱۹۹۲	۵-۳
	اسلامیہ، تقرر					
۱۸۰	بنگلہ دیش، پاکستانی مظالم	۶۳	۱	جولائی	۱۹۷۱	۶-۵
۱۸۱	"، پس منظر پر نظر	"	۵	مئی	"	۲۳۰-۲۲۷
۱۸۲	"، تحریک آزادی	۶۳	۳	ستمبر	۱۹۷۱	۱۱۶-۱۱۵
۱۸۳	"، "، قیام بنگلہ دیش	۶۵	۱	جنوری	۱۹۷۲	۶-۳
۱۸۴	"، بہاری، مسلمان	"	۳	مارچ	"	۱۱۷
۱۸۵	"، مشرقی پاکستان پناہ	۶۳	۶	جون	۱۹۷۱	۲۸۶-۲۸۳
	گزین، پاکستانی رویہ					
۱۸۶	بولیو (مارگریٹ) علم سے شیفنگی	۴	۳	ستمبر	۱۹۲۳	۱۸۵
۱۸۷	بھاوے (دونوبا) وفات	۷۹	۱۲	نومبر	۱۹۸۲	۹-۳
	دسمبر					
۱۸۹	بجبت وہبی، جامعہ میں	۱	۲	اپریل	۱۹۳۳	۱۹۰-۱۸۹
۱۹۰	بھوپال، نواب (حمید اللہ خاں)	۶	۶	جون	۱۹۲۶	۳۳۸-۳۳۷
۱۹۱	" (سلطان جہاں بیگم)، جامعہ میں	۸	۲	فروری	۱۹۲۷	۱۵۶-۱۵۵

۱۹۲ بھوپال نواب (سلطان جہاں بیگم)، عابد حسین ۱۳ ۵ مئی ۱۹۳۰ ۳۹۶-۳۹۵ وفات

۱۹۳ بی اماں (والدہ محمد علی)، وفات اسلم جیرا چوری ۶ ۱۱ نومبر ۱۹۲۳ ۵۵۹-۵۵۸
 ۱۹۴ بیدی (فریدا)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۴ ۷۴ اپریل ۱۹۷۷ ۱۷۳-۱۷۴
 ۱۹۵ بیک (مرزا محمود)، وفات عبداللطیف اعظمی ۱ ۷۳ جنوری ۱۹۷۶ ۶-۵
 ۱۹۶ بین الاقوامی کشاکش، (جنوبی ایشیا، فاروقی (ضیاء الحسن) ۹ ۷۷ ستمبر ۱۹۸۰ ۳۱۵-۳۱۱
 بحر ہند، مغربی ایشیا)

۱۹۷ بین الاقوامی جائزہ (۱۹۹۰) جمال الدین ۱ ۸۸ " ۱۹۹۱ ۳-۳
 ۱۹۸ " " (۱۹۹۱) " ۱ ۸۹ " ۱۹۹۲ ۳
 ۱۹۹ پاکستان، اردو سانی صوبہ مطالبہ فاروقی (ضیاء الحسن) ۶ ۶۶ دسمبر ۱۹۷۲ ۲۸۵-۲۸۳
 ۲۰۰ " ، پاکستانی جنگی قیدی " ۳ ۶۵ مارچ ۱۹۷۲ ۱۱۷-۱۱۷
 (ہندوستان)

۲۰۱ " ، پولیس ہڑتال (پشاور) " " " ۱۱۸-۱۱۷
 ۲۰۲ " ، جمہوری نظام بحالی " ۱۰ ۸۰ اکتوبر ۱۹۸۳ ۶-۵
 تحریک

۲۰۳ " ، جماعت اسلامی پاکستان " ۸ " اگست " ۲۰، ۶-۳
 ۲۰۴ " ، خارجی تعلقات (چین) " ۳ ۶۵ مارچ ۱۹۷۲ ۱۱۷-۱۱۷
 ۲۰۵ " ، فوجی انقلاب (جنرل عبداللطیف اعظمی ۷ ۷۴ جولائی ۱۹۷۷ ۳۳۲-۳۳۱
 ضیاء الحق)

۲۰۶ " ، قومی تشخص اور نئی نسل فاروقی (ضیاء الحسن) ۲ ۸۲ فروری ۱۹۸۵ ۵-۳
 ۲۰۷ " " " " " ۶ ۶۷ جون ۱۹۷۳ ۲۸۶
 ۲۰۸ " ، مذہبی جنگ نظری " ۵ ۵۸ نومبر ۱۹۶۸ ۲۳۰-۲۲۹
 ۲۰۹ " ، منشیات " ۵ ۸۱ مئی ۱۹۸۳ ۳-۳
 ۲۱۰ " ، مہاجرین مسئلہ جمال الدین ۷ ۸۷ جولائی ۱۹۹۰ ۵-۳
 ۲۱۱ پرواز (عبدالرحمن اصلاحی)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۲ ۸۲ فروری ۱۹۸۵ ۶-۵
 ۲۱۲ پریس کی غلط بیانی، مضر اثرات، نور الرحمن ۴ ۲ اکتوبر ۱۹۲۳ ۲۵۹-۲۵۸

مضمون نارمن اینگل

۲۱۳	پریم چند کی افسانہ نگاری	صغرامہدی	۸۶	۷-۸ جولائی	۱۹۸۹	۵-۹
۲۱۴	” کا ایک کردار	جمال الدین	”	”	”	۱۳-۱۵
۲۱۴	پولینڈ، سیاسی حالات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۸	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۱
۲۱۵	پیام تعلیم (رسالہ)، اشاعت، عابد حسین		۶	۴	اپریل	۱۹۲۶
	غرض و غایت					
۲۱۶	تاباں (غلام ربانی)، وفات	جمال الدین	۹۰	۳	مارچ	۱۹۹۳
۲۱۷	تاریخ الامت: اسلم جیراچپوری، اسلم جیراچپوری		۹	۴-۱۵	اکتوبر	۱۹۲۷
	جواب تبصرہ مدیر ”سچ“					
۲۱۸	تاریخ ہند: دور قدیم، خاکہ کتاب عابد حسین		۲۰	۱	جنوری	۱۹۳۳
	اکبر شاہ خاں					
۲۱۹	تاریخ نگاری، اسلامی نقطہ نظر	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۶	۲	اگست	۱۹۶۷
۲۲۰	” ، فرقہ واریت اور علاقائی	”	۸۴	۱۲	دسمبر	۱۹۸۷
	تعصب					
۲۲۱	” ، مورخ کی ذمہ داریاں، جمال الدین		۸۶	۵	مئی	۱۹۸۹
	مضمون سیتارام گوئل					
۲۲۲	” ، (انڈین ہسٹری	”	۸۹	۳	مارچ	۱۹۹۲
	کانگریس)					
۲۲۳	” ، نصابی کتابیں (اثر	”	”	۹	ستمبر	”
	پردیش)					
۲۲۴	” ” ” ” ”	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۴	۱۰	اکتوبر	۱۹۷۷
۲۲۵	تحریک آزادی، ہندوستان، مضمون عابد حسین		۹	۲	اگست	۱۹۲۷
	سنڈر لینڈ					
۲۲۶	” ، ” تقسیم ہند، جنگ، فاروقی (ضیاء الحسن)		۸۰	۴	اپریل	۱۹۸۳
	مضمون ایم این داس					
۲۲۷	” ، ” تعلیم یافتہ طبقہ	عابد حسین	۱۳	۵	نومبر	۱۹۲۹
۲۲۸	” ، ” ، سیاسی بے چینی، ”	”	”	۲	اگست	”
	(سی دی رمن)					

۲۲۹	تحریک آزادی، ہندوستان، طلباء عابد حسین اور احساس قومیت	۸	۳	مارچ	۱۹۲۷-۲۳۶
۲۳۰	" " " طلباء سرکاری مدارس	۱۴	۴	اپریل	۱۹۳۰-۳۲۰
۲۳۱	" " " مکمل آزادی، تجویز	۱۳	۶	دسمبر	۱۹۲۹-۴۸۸
۲۳۲	تحریک ترک موالات، کانگریس اسلم جیراج پوری پارٹی اعلان	۴	۶	دسمبر	۱۹۲۴-۶۲۳
۲۳۳	تحریک عدم اعتماد، طلبہ احمد آباد عابد حسین	۱۴	۳	مارچ	۱۹۳۰-۲۳۶
۲۳۴	ترقی پسند ادب، مقالہ "گفتگو" فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۷	۲	فروری	۱۹۶۸-۶۲
۲۳۵	" " " دامت جون پوری و نیاز حیدر	۸۱	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۴-۶-۱
۲۳۶	ترکی، اتحاد دول، صلح نامہ نور الرحمن	۲	۲	اگست	۱۹۲۳-۱۱۹
۲۳۷	" " " اصلاحات	۲	۱	جولائی	" ۵۹
۲۳۸	" " " اسلم جیراج پوری	۶	۱	جنوری	۱۹۲۶-۵۳۴-۵۳۷
۲۳۹	" " " (انسداد مئے نور الرحمن نوشی)	۲	۱	جولائی	۱۹۲۳-۵۷
۲۴۰	" " " جدید نظام اساسی، تشکیل	۲	۴	اکتوبر	" ۲۵۷-۲۵۷
۲۴۱	" " " جدید نظام اساسی، تشکیل اسلم جیراج پوری	۶	۱	جنوری	۱۹۲۶-۵۳۴-۵۳۷
۲۴۲	" " " دور جدید، ترکی تصانیف، عابد حسین اردو تراجم، ضرورت	۹	۱	جولائی	۱۹۲۷-۷۷-۷۸
۲۴۳	" " " سلطان عبدالجید، معزولی نور الرحمن	۳	۳	مارچ	۱۹۲۴-۱۸۱-۱۸۰
۲۴۴	" " " خواتین، مساوات حقوق اسلم جیراج پوری	۵	۱۰	اکتوبر	" ۴۹۱-۴۹۲
۲۴۵	" " " عالمگیر جنگ، اثرات نور الرحمن	۱	۴	اپریل	۱۹۲۳-۶۶
۲۴۶	" " " عرب بغاوت (شریف اسلم جیراج پوری حسین)	۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۲۴-۴۸۸-۴۸۹

۲۳۷	ترکی ، ترک قیدی (ہندوستان) ، عبدالعلیم واپسی وطن	۱	۳	جولائی	۱۹۳۴-۲۸
۲۳۸	تعلیم ، آل انڈیا ایجوکیشنل کانفرنس ، عابد حسین سلور جوبلی	۲۶	۵	مئی	۱۹۳۶-۴۰۳
۱۳۹	" تعلیم ، آل پارٹیز کانفرنس "	۱۱	۲	اگست	۱۹۲۸-۷۹
۲۵۰	" " " " (نہرو کمیٹی) ، رپورٹ	۱۱	۳-۵	ستمبر / اکتوبر	۱۰۴-۹۱
۲۵۱	" " ، اعلیٰ سطحی تعلیم ، بین الاقوامی اسٹی ٹیوٹ (جینوا) قیام	۸	۶	جون	۱۹۲۷-۴۷۷
۲۵۲	" " " ، مذاکرہ (جامعہ ملیہ اسلامیہ)	۱۸	۴	اپریل	۱۹۳۲-۳۹۲
۲۵۳	" " " ، مقاصد (جادو ناتھ سرکار)	۱۰	۳	مارچ	۱۹۲۸-۷۶
۲۵۴	" " ، اسکول سطحی تعلیم ، ضرورت ، (سی ایف اینڈ ریوز)	۱۰	۱	جنوری	۷۷
۲۵۵	" " ، پالیسی و مقصد ، رادھا کرشنن	۸	۵	مئی	۱۹۲۷-۴۰۰
۲۵۶	" " ، تعلیمی اخراجات ، امریکہ - ہندوستان تقابل	۸	۴	اپریل	۱۹۲۷-۳۲۰
۲۵۷	" " ، تحصیل علم ، غرض و غایت اسلم جیراج پوری	۶	۱۱	نومبر	۱۹۲۳-۵۵۷
۲۵۸	" " ، صوبہ بمبئی اسکیم نور الرحمن	۱	۱	جنوری	۱۹۲۳-۴
۲۵۹	" " ، صحیح تعلیم اسلم جیراج پوری	۵	۲	فروری	۱۹۲۵-۱۲۸
۲۶۰	" " ، فلسفہ تعلیم ، ایچ۔ جی۔ ویلس یوسف حسین خان	۶	"	"	۱۹۲۶-۱۲۷
۲۶۱	" " ، نظام تعلیم (ہندوستان) فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۰	"	اگست	۱۹۷۴-۶۲
۲۶۲	" " ، تعلیم پالیسی (ہندوستان)	۵۸	"	"	۱۹۶۸-۶۲-۵۹
۲۶۳	" " " " ، عابد حسین (مجوزہ دستور اساسی)	۱۷	"	"	۱۹۳۱-۱۳۳

۲۶۳ تعلیم، تعلیم پالیسی، بحکمہ تعلیم عابد حسین
وہندوستانی افسران

۲۶۵ " ، " نئی پالیسی جمال الدین ۹۰ ۷ " ۱۹۹۳ ۴-۳

۲۶۶ تعلیم نسواں (پنجاب)، پیش رفت عابد حسین ۱۸ ۵ مئی ۱۹۳۲ ۴۹۰

۲۶۷ " ، مادری زبان ذریعہ " " ۶ جون " ۵۸۸-۵۸۶

تعلیم (رامانند چترجی)

۲۶۸ " مسلم خواتین، بنگال، تعلیمی " ۸ ۳ مارچ ۱۹۲۷ ۲۳۷

۲۶۹ " اور جامعہ ملیہ " ۱۸ ۵ مئی ۱۹۳۲-۳۹۲

۲۷۰ تلک مہاراشٹر وڈیا پتہ، قیام، نورالرحمن ۱ ۱ جنوری ۱۹۲۳ ۳

۲۷۱ تنقید شعرا لعموم: شیرانی

۲۷۲ ٹریڈنگ (ہر کی دون) تاثرات جمال الدین ۸۸ ۸ اگست ۱۹۹۱ ۷-۳

۲۷۳ نوائین بی، (مورخ لندن یونیورسٹی نورالرحمن
۱ ۳ جنوری ۱۹۲۳ ۵۷-۵۷
مستغنی)

۲۷۴. " وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۲ ۵ نومبر ۱۹۷۵ ۲۲۷-۲۲۹

۲۷۵ ٹیگور، رابندر ناتھ: پیغام امن اسلم جیراج پوری ۴ ۸/۷ جولائی / ۱۹۲۳ ۳۶۳-۳۶۷
اگست

۲۷۶ جاپان، توسیع تجارت، رد عمل فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۲ ۱۰ اکتوبر ۱۹۸۵ ۵-۳

٢٤٤ " نزول نور الرحمن ٢ ٣ ستمبر ١٩٢٣-١٨٨-١٨٩

۲۷۸ جارج (ایبی)، (کیرالہ) انگریزی فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۳ ۵ مئی ۱۹۸۷

۲۷۹ "الجامعہ" (مولانا ابولکلام آزاد) نور الرحمن
۱ ۴ اپریل ۱۹۲۳ ۶۵-۶۶
اجراء

۲۸۰ ”جامعہ“ رسالہ (جامعہ ملیہ ”
اسلامیہ)، اشاعت، غرض و غایت

۲۸۸-۲۸۷	۱۹۲۵	۹/۴ اپریل / ستمبر	۵	اسلم جیراچپوری	جامعہ، اشاعتی تاخیر و عدم ترتیب	۲۸۱
۳۶۷	۱۹۲۴	۸-۷ جولائی / اگست	۴	" "	" " "	۲۸۲
۲۰۸-۲۰۷	۱۹۲۶	مارچ	۶	عابد حسین	" " "	۲۸۳
۴۷۵	۱۹۲۹	جون	۱۲	"	" " "	۲۸۴
۳۲۴	"	اکتوبر	۱۳	"	" " "	۲۸۵
۵۴۲	۱۹۳۲	دسمبر	۱۹	"	" " "	۲۸۶
۲۳۲-۲۳۱	۱۹۳۱	ستمبر	۱۷	"	" ، افسانہ نویسی مقابلہ	۲۸۷
۱۰۰	۱۹۳۲	جنوری	۱۸	"	" ، نتیجہ	۲۸۸
۴-۳	۱۹۷۸	۳-۱ جنوری / مارچ	۷۵	عبدالطیف اعظمی	" ، اقبال نمبر	۲۸۹
۱۷۴-۱۷۳	۱۹۷۲	اکتوبر	۶۶	" "	" ، انتظامی بندوبست	۲۹۰
۸۰-۷۹	۱۹۷۷	جولائی	۹	عابد حسین	" ، ادبی و علمی خدمات	۲۹۱
۵۶-۵۵	۱۹۲۳	جون	۱	نور الرحمن	" ، تدابیر بہتری	۲۹۲
۷۷-۷۶	۱۹۲۹	مارچ	۱۲	عابد حسین	" ، "	۲۹۳
۵-۴	۱۹۸۹	مئی	۸۶	مشورے صغرا مہدی	" ، " ، " ، مشورے صغرا مہدی	۲۹۴
۸۷-۸۶	۱۹۶۳	۶-۵ مئی / جون	۴۸	عبدالطیف اعظمی	" ، جائزہ نمبر	۲۹۵
۴۷۸-۴۷۷	۱۹۳۸	دسمبر	۳۰	محمد عاقل	" ، سالگرہ نمبر اشاعت	۲۹۶
۱۰۴-۱۰۳	۱۹۶۲	۵-۴ اپریل / مئی	۴۶	عبدالطیف اعظمی	" ، سالنامہ	۲۹۷
۴۳۵	۱۹۲۶	جون	۶	اسلم جیراچپوری	" ، مجلس ادارت	۲۹۸
۶-۳	۱۹۷۴	جولائی	۷۰	عبدالطیف اعظمی	" ، مجلس ادارت	۲۹۹
۲-۱	۱۹۸۶	اپریل	۸۳	" "	" ، مجیب نمبر	۳۰۰
۳-۱	"	اگست	۸۳	" "	" ، " ، "	۳۰۱
۲-۱	"	ستمبر	۸۳	" "	" ، " ، "	۳۰۲

۳۰۳	جامعہ، رسالہ، مضمون برکت علی عابد حسین قریشی "صدق" اور "معارف" رد عمل		۱۲	۱	جنوری	۱۹۲۹	۷۹-۸۰
۳۰۴	" ، معیار مضامین، تعین	"	۱۷	۴	اکتوبر	۱۹۳۱	۳۲۷-۳۲۸
۳۰۵	" ، موضوعات کا دائرہ	"	۲۶	۵	مئی	۱۹۳۶	۴۰۱
۳۰۶	" ، نئی ترتیب موضوعات	"	۲۱	۱	دسمبر	۱۹۳۳	۵۷۸-۵۷۷
۳۰۷	" ، " ، "	عبدالعلیم	۱	۱	جنوری	۱۹۳۴	۸۹-۹۳
۳۰۸	" ، " ، "	عابد حسین	۱	۱	مارچ	"	۱۰۱-۱۰۲
۳۰۹	جامعہ ملیہ اسلامیہ....	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۹	۵	مئی	۱۹۶۹	۳-۱۰
۳۱۰	" ، اساتذہ، دیگر اراکین	اسلم جیرا چوری	۶	۲	فروری	۱۹۲۶	۱۲۷-۱۲۸
۳۱۱	" ، ارکان ثلاثہ (ذاکر حسین، صفرا مہدی عابد حسین، محمد مجیب)		۸۶	۵	مئی	۱۹۸۹	۳-۴
۳۱۲	" ، تحریک آزادی اور اراکین عابد حسین جامعہ		۱۵	"	نومبر	۱۹۳۰	۴۰۰-۴۰۱
۳۱۳	" ، " ، " ، "	"	۱۶	۳	مارچ	۱۹۳۱	۲۶۳
۳۱۴	" ، " ، طلبائے جامعہ	"	۱۵	۴	اکتوبر	۱۹۳۰	۳۲۱
۳۱۵	" ، " ، " ، "تبصرہ معارف"	"	۷	۲	اگست	۱۹۲۶	۱۵۸
۳۱۶	" ، تدریس علوم اسلامی	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۶	۲-۱	جنوری / فروری	۱۹۷۸	۱-۳، ۸
۳۱۷	" ، ترقیاتی منصوبے	جمال الدین	۸۹	۵	مئی	۱۹۹۲	۳
۳۱۸	" ، تعطیل ماہ سرما	عابد حسین	۱۵	۶	دسمبر	۱۹۳۰	۴۸۷-۴۸۷
۳۱۹	" ، تعطیل ماہ گرما، اساتذہ و طلباء پروگرام سفر	"	۱۶	۵	مئی	۱۹۳۱	۴۳۵-۴۳۶
۳۲۰	" ، تعلیمی درس گاہ	"	۷	۴	اکتوبر	۱۹۲۶	۳۱۰-۳۱۲
۳۲۱	" ، تعلیمی معیار، مالی وسائل	"	۹	۱	جولائی	۱۹۲۷	۷۸-۷۹
۳۲۲	" ، تعلیمی سیشن	"	۸	۴	اپریل	۱۹۲۷	۳۱۸
۳۲۳	" ، تعمیر سر گرمیاں، سنگ و بنیاد جامعہ اسکول عمارت	"	۲۴	۲	فروری	۱۹۳۵	۱۸۹-۱۹۲

۳۲۲	جامعہ ملیہ اسلامیہ، تعمیر سرگرمیاں، عابد حسین	۱۵	۵	نومبر	۱۹۳۰	۴۰۰
	تلاش زمین					
۳۲۵	، ، ، رہائی مسائل نور الرحمن	۴	۵-۶	مئی	۱۹۲۴	۳۶-۳۵
				جون		
۳۲۶	، ، ، مالی وسائل عابد حسین	۲۴	۳	مارچ	۱۹۳۵	۲۸۹-۲۸۸
۳۲۷	، جائزہ کارکردگی جمال الدین	۹۰	۱۲	دسمبر	۱۹۹۲	۳
۳۲۸	، ، ، فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۸	۹	ستمبر	۱۹۸۱	۶-۳
۳۲۹	، جلسہ تقسیم اسناد نور الرحمن	۳	۲	فروری	۱۹۲۴	۱۱۵
۳۳۰	، ، ، خطبہ	۳	۳	مارچ	"	۱۸۰-۱۷۹
	(پکتنال)					
۳۳۱	، ، ، خطبہ (پی سی اسلم حیراچوری	۴	۶	دسمبر	"	۶۲۶-۶۲۴
	رائے)					
۳۳۲	، جنتا حکومت تعلیمی فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۴	۵	مئی	۱۹۷۷	۲۲۹-۲۲۷
	منصوبے					
۳۳۳	، فلاحی سرگرمیاں عابد حسین	۱۴	۴	اپریل	۱۹۳۰	۳۱۹-۳۱۷
۳۳۴	، تعلیم یتیمان کوئٹہ زلزلہ	۲۴	۶	جون	۱۹۳۵	۳۸۲-۳۸۱
۳۳۵	، ، ، شعبہ جات، اسکول اور کالج نظام، تبدیلی	۶	۴	اپریل	۱۹۲۶	۲۷۸-۲۷۶
۳۳۶	، شعبہ تصنیف و تالیف	۹	۶	دسمبر	۱۹۲۷	۷۹-۷۸
	نیانام، اردو اکیڈمی					
۳۳۷	، ، ، شعبہ صنعت و حرفت نور الرحمن	۴	۵-۶	مئی	۱۹۲۴	۳۰۶-۳۰۵
				جون		
۳۳۸	، کنڈرگارٹن کلاس، عابد حسین	۲۱	۲	اگست	۱۹۳۳	۱۸۶
۳۳۹	، معلم ابتدائی مدارس، تربیتی	۲۴	۴	اپریل	۱۹۳۵	۲۸۵-۲۸۴
	شعبہ					
۳۴۰	، طلبائے جامعہ، شرکت	۱۰	"	"	۱۹۲۸	۷۹-۷۸
	جلسہ گورنر کل کانگری					

۳۴۱ جامعہ ملیہ اسلامیہ، طلبائے جامعہ، عابد حسین
بیرون ہند تعلیم کے لئے روانہ

۱۶۷-۱۶۶ ۱۹۲۹	اگست	۲	۱۳
۱۶۵ "	"	"	"
۵۸۰-۵۷۹ ۱۹۳۳	دسمبر	۶	۲۱
۱۹۸-۱۹۷ "	فروری	۲	۲۰
۲۳۵ ۱۹۲۷	مارچ	۳	۸
۱۹۲-۱۸۹ ۱۹۳۵	فروری	۲	۲۴
۵۸۰ ۱۹۲۳	دسمبر	۶	۲۱
۳۸۵-۳۸۴ ۱۹۳۵	مئی	۵	۲۴
۲۳۵ ۱۹۲۶	ستمبر	۳	۷
۷۶-۷۵ ۱۹۲۸	جنوری	۱	۱۰
۸۸-۸۷ ۱۹۳۲	جولائی	۱	۱۹
۷۹-۷۸ ۱۹۲۷	جنوری	۱	۱۸
۱۵۵ "	فروری	۲	"
۲۳۵ "	مارچ	۳	"
۱۶۶-۱۶۵ ۱۹۲۹	اگست	۲	۱۳
۲۴۴ "	ستمبر	۳	"
۳۲۴ "	اکتوبر	۴	"
۱۰۰ ۱۹۳۲	جنوری	۱	۱۸
۵۷۸-۵۷۷ ۱۹۳۳	جون	۶	۲۰
۲۳۵ ۱۹۲۶	"	"	۶
۴۲۴-۴۲۳ "	جولائی	۱	۷
۱۵۸ "	اگست	۲	۷
۳۱۲ "	اکتوبر	۴	۷

۳۴۲	"	"	"	"	معیار صحت
۳۴۳	"	"	"	"	طلبائے قدیم، جلسہ
۳۴۴	"	"	"	"	عید کارڈ (پیغام عمل)
۳۴۵	"	"	"	"	کھیل کود و سالانہ مقابلے
۳۴۶	"	"	"	"	"
۳۴۷	"	"	"	"	لاری، عطیہ لالہ نندن سرن
۳۴۸	"	"	"	"	مالی وسائل فراہمی، اپیل
۳۴۹	"	"	"	"	دورہ پروگرام
۳۵۰	"	"	"	"	دورہ وفود (ڈاکٹر انصاری)
۳۵۱	"	"	"	"	برما ویلیون
۳۵۲	"	"	"	"	بہار
۳۵۳	"	"	"	"	"
۳۵۴	"	"	"	"	"
۳۵۵	"	"	"	"	بھوپال و حیدرآباد
۳۵۶	"	"	"	"	"
۳۵۷	"	"	"	"	"
۳۵۸	"	"	"	"	"
۳۵۹	"	"	"	"	"
۳۶۰	"	"	"	"	"
۳۶۱	"	"	"	"	"
۳۶۲	"	"	"	"	"
۳۶۳	"	"	"	"	کاشیادار

۳۶۴	جامعہ ملیہ اسلامیہ، مالی وسائل فراہمی، عابد حسین	۱۸	۵	مئی	۱۹۳۲	۳۸۹-۳۹۰
	دورہ فوڈ، لنکا، مالدیپ، برما، مالا بار					
۳۶۵	" ، " ، " ، متحدہ آگرہ و اودھ "	۲۴	۳	مارچ	۱۹۳۵	۲۸۸-۲۸۹
۳۶۶	" ، " ، " ، "	۲۴	۴	اپریل	"	۲۸۴-۲۸۵
۳۶۷	مرکزی اردو فاروقی (ضیاء الحسن) ۶۸	۱		جولائی	۱۹۷۳	۴-۶
	یونیورسٹی، تجوین					
۳۶۸	مرکزی یونیورسٹی درجہ جمال الدین	۸۶	۲	فروری	۱۹۸۹	۸-۱۱
۳۶۹	مقاصد عابد حسین	۷	۵	نومبر	۱۹۲۶	۳۹۵
۳۷۰	مقاصد و جائزہ کارڈگی نور الرحمن	۲	۶	دسمبر	۱۹۲۳	۳۰۴-۳۰۶
۳۷۱	" " ، " " اسلم جیرا چپوری	۵	۹-۴	ستمبر	۱۹۲۵	۲۸۴-۲۸۷
۳۷۲	" " ، " " عابد حسین	۷	۴	اکتوبر	۱۹۲۶	۳۱۰-۳۱۲
۳۷۳	" " ، " " "	۷	۶	دسمبر	"	۳۷۳
۳۷۴	" " ، " " "	۹	۱	جولائی	۱۹۲۷	۷۸-۷۹
۳۷۵	" " ، " " "	۹	۲	اگست	"	۱۵۴-۱۵۶
۳۷۶	" " ، " " "	۹	۳	ستمبر	"	۲۳۶
۳۷۷	" " ، " " "	۱۲	۶	جون	۱۹۲۹	۳۷۶-۳۷۸
۳۷۸	" " ، " " "	۱۳	"	دسمبر	"	۳۸۳-۳۸۴
۳۷۹	" " ، " " "	۱۹	۱	جولائی	۱۹۳۲	۸۶-۸۷
۳۸۰	" " ، " " "	"	۳	ستمبر	"	۲۷۵-۲۷۶
۳۸۱	" " ، " " "	۲۱	۱	جولائی	۱۹۳۳	۸۹-۹۳
۳۸۲	" " ، " " "	"	۲	اگست	"	۱۸۷-۱۸۸
۳۸۳	" " ، " " "	۲۱	۵	نومبر	"	۳۸۳-۳۸۴
۳۸۴	فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۲	۵	نومبر	۱۹۷۰	۳-۸
۳۸۵	عبداللطیف اعظمی	۷۸	۸	اکتوبر	۱۹۸۱	۳-۶
۳۸۶	جمال الدین	۸۶	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۹	۳-۷

۲۸۷ جامعہ ملیہ اسلامیہ، مقاصد حکایت فاروقی (ضیاء الحسن) ۵۶ ۵ نومبر ۱۹۶۷ ۲۲۷

”مثنوی“ کے حوالے سے

۱۲۱-۱۱۶ ۱۹۷۰	مارچ	۳	۶۱	”	”	۲۸۸
۷۸-۷۷ ۱۹۲۸	دسمبر	۶	۱۱	عابد حسین	” اور دوسرے قومی مدارس	۲۸۹
۴-۳ ۱۹۹۲	جولائی	۷	۸۹	جمال الدین	” اور علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	۲۹۰
۹۱-۹۰ ۱۹۳۳	جولائی	۱	۲۱	عابد حسین	” ، نظم و نسق	۲۹۱
۱۸۴-۱۸۳ ۱۹۲۵	مارچ	۳	۵	اسلم جیراچپوری	” ، دہلی منتقل	۲۹۲
۱۵۶-۱۵۴ ۱۹۲۷	اگست	۲	۹	عابد حسین	” ، مدیر ”سچ“ تبصرہ	۲۹۳
۲۳۶ ۱۹۲۷	ستمبر	۳	۹	”	” ، مدیر ”معارف“ تبصرہ	۲۹۴
۷۲۰-۷۲۴ ۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	”	” ، مدیر ”نگار“ مشورہ	۲۹۵
۷۷ ۱۹۲۸	مئی	۵	۱۰	”	” ، ”مجلس امناء“ قیام	۲۹۶
۱۹۸ ۱۹۳۳	فروری	۲	۲۰	”	” ، ہمدردان جامعہ	۲۹۷
۵۷۶-۵۶۳ ۱۹۷۷	نومبر	۱۱	۷۴	فاروقی (ضیاء الحسن)	” ، یوم پیمائش	۲۹۸
۶-۵ ۱۹۸۲	دسمبر	۱۲	۷۹	عبدالطیف اعظمی	” ، ”	۲۹۹
۵-۳ ۱۹۹۱	”	”	۸۸	جمال الدین	” ، ”	۳۰۰
۴-۳ ۱۹۹۲	نومبر	۱۱	۸۹	”	” ، ”	۳۰۱
۵-۳ ۱۹۹۳	”	”	۹۰	”	” ، ”	۳۰۲
۶-۵ ۱۹۶۹	جولائی	۱	۶۰	عبدالطیف اعظمی	” ، جشن زریں	۳۰۳
۱۲۱-۱۱۶ ۱۹۷۰	مارچ	۳	۶۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	” ، مالی مسائل	۳۰۴
۱۱۸-۱۱۷ ”	ستمبر	۳	۶۲	عبدالطیف اعظمی	” ، تقریبات	۳۰۵
۱۷۳-۱۷۰ ”	اکتوبر	۴	۶۲	”	” ، تقریبات	۳۰۶
۳۰۰-۲۹۹ ۱۹۲۶	نومبر	۵	۷	اسلم جیراچپوری	” جامعہ مصریہ، ذریعہ تعلیم، پالیسی	۳۰۷
۴۷۸ ۱۹۲۹	جون	۶	۱۳	عابد حسین	” جرمن اکادمی برائے جرمن ادب	۳۰۸

وظائف

۵۹-۵۸ ۱۹۲۳	”	”	۱	نور الرحمن	” جرمنی، مالی بحران	۳۰۹
۲۳۶ ۱۹۲۶	ستمبر	۳	۷	اسلم جیراچپوری	” ، مجلس اقوام ممبرہ	۳۱۰
۱۱۸-۱۱۵ ۱۹۷۱	مارچ	۳	۶۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	” جمال الدین افغانی	۳۱۱

۲۴۳	۱۹۳۰	ستمبر	۳	۱۵	عابد حسین	۴۱۲	جمعیتہ العلماء ہند، مالی اعانت
۶	۱۹۹۲	دسمبر	۱۲	۸۹	جمال الدین	۴۱۳	جماعت اسلامی ہند، نظریات
۹-۳	۱۹۹۱	مئی	۵	۸۸	"	۴۱۴	جمہوریت اور عصری حیثیت
۵۳۰-۵۳۷	۱۹۲۶	جنوری	۱	۶	یوسف حسین خاں	۴۱۵	جنوبی افریقہ ہندوستانی باشندگان یوسف حسین خاں مخالف قاتون
۶۷۶	۱۹۲۵	اگست	۸	۲۵	عابد حسین	۴۱۶	جوش ملیح آبادی، "کاخ بلند"
۱۱۷-۱۱۵	۱۹۷۱	ستمبر	۳	۶۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۱۷	"، "یادوں کی بارات"، "فاروقی (ضیاء الحسن)"
							پابندی تحریک (پاکستان)
۳۳۰	۱۹۷۹	"	۹	۷۶	"	۴۱۸	جے پرکاش زرائن، وفات
۲۸۶-۲۸۳	۱۹۷۷	جون	۶	۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۱۹	چڑجی، (سونتی کمار)، وفات
۶-۳	۱۹۸۳	مئی	۵	۸۰	"	۴۲۰	چلیپتی راؤ، (جرنلٹ) سابق مدیر "نیشنل ہیرالڈ"
۳۸۰-۳۷۹	۱۹۲۹	جون	۶	۱۲	عابد حسین	۴۲۱	چین-روس تعلقات، کشیدگی
۱۶۰-۱۵۹	۱۹۲۶	اگست	۲	۷	"	۴۲۲	چین اور دول یورپ، لارڈ بالفور بیان
۱۱۸-۱۱۷	۲۹۶۷	ستمبر	۳	۵۶	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۲۳	چین، تہذیبی انقلاب
۷۷	۱۹۲۷	جنوری	۱	۸	عابد حسین	۴۲۴	"، قومیت کا تصور، بیداری
۳۹۸	۱۹۲۶	نومبر	۵	۷	اسلم جیراچپوری	۴۲۵	"، مسلم لٹریچر سوسائٹی، رسالہ اسلم جیراچپوری
							"چینا مسلم" اشاعت
۱۵۷	۱۹۲۷	اگست	۲	۹	عابد حسین	۴۲۶	"، مغربی تعلیمی ادارے اور تعلیم عابد حسین یافتہ طلباء
۵۷۸	۱۹۳۳	جون	۶	۲۰	"	۴۲۷	"، چینی ترکستان، شورش
۵-۳	۱۹۸۳	ستمبر	۹	۸۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۲۸	حارث (معین الدین) وفات
۱۷۲	۱۹۶۷	اکتوبر	۴	۵۶	"	۴۲۹	حافظ شیرازی کا شعر، تصحیح
۳۱۳-۳۱۲	۱۹۲۶	"	۴	۷	اسلم جیراچپوری	۴۳۰	جج بایکٹ، تجویز (جج کانفرنس، اسلم جیراچپوری لکھنو)
۶-۳	۱۹۸۷	ستمبر	۹	۸۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۳۱	جج کی ادائیگی، تاثرات

۶۲-۶۰ ۱۹۷۵	فروری	۲	۷۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۳۲	حج کی ادائیگی، امکان
۲۸۶-۲۸۵ ۱۹۷۶	جون	۶	۷۳	عبداللطیف اعظمی	۴۳۳	حج ہاؤس (بمبئی)، تجویز تعمیر
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۳۱	ستمبر	۳	۱۷	اسلم جیراچپوری	۴۳۴	حدیث، منکر بن حدیث
۷۳ ۱۹۲۸	مارچ	۳	۱۰	عابد حسین	۴۳۵	"، حدیث انڈکس

از: اے جے وینزنگ

۲۸۵-۲۸۴ ۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	"	۴۳۶	حفظ جالندھری: "شاہنامہ اسلام"، ج: ۲
--------------	-------	---	----	---	-----	-------------------------------------

۶-۵ ۱۹۸۴	جون	۷-۶	۸۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۳۷	حکم چند شاستری، وفات
۲۸۸-۲۸۷ ۱۹۳۰	دسمبر	۶	۱۵	اسلم جیراچپوری	۴۳۸	حمید الدین فراہی، "
۲۹۱-۲۹۰ ۱۹۳۴	ستمبر	۴	۱	عابد حسین	۴۳۹	خالدہ ادیب خانم، تعارف
۵۱۰-۵۰۸ "	دسمبر	۴	۱	"	۴۴۰	"، جامعہ میں، لکچر پروگرام

۸۹ ۱۹۳۵	جنوری	۱	۲۴	"	۴۴۱	"، " (اردو اکیڈمی)
۱۹۰-۱۸۹ ۱۹۲۳	ستمبر	۳	۲	نور الرحمن	۴۴۲	"، قیام برلن
۵-۳ ۱۹۸۳	فروری	۲	۸۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۴۳	خدا، عصر حاضر میں تصور خدا کا نفرنس

(فلوریڈا)، روداد

۶۰ ۱۹۲۵	جنوری	۱	۵	اسلم جیراچپوری	۴۴۴	خلافت کانفرنس (بیلگام)
۲۷۸-۲۷۷ ۱۹۲۶	اپریل	۴	۶	سلیمان عابد حسین	۴۴۵	خلافت کمیٹی وفد (لیڈر: سلیمان عابد حسین)

ندوی) برائے مؤتمر اسلامی

۱۸۴-۱۸۳ ۱۹۲۴	مارچ	۳	۳	نور الرحمن	۴۴۶	خلافت مسئلہ اور آفتاب احمد خاں
۵۸ ۱۹۲۳	جون	۶	۱	"	۴۴۷	خلافت، خولجہ کمال الدین کا نظریہ
۶ ۱۹۸۵	"	"	"	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۴۸	خورشید عالم خاں، امیر جامعہ، فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۴

انتخاب

۳ ۱۹۸۹	ستمبر	۹	۸۶	صفرا مہدی	۴۴۹	"، " گورنر، گوا
۳۹۸ ۱۹۷۶	اگست	۸	۷۳	"	۴۵۰	خلائی سیارہ، مریخ
۲۷۸-۲۷۶ ۱۹۷۸	جون	۶	۷۵	"	۴۵۱	خلیل الرحمن اعظمی، وفات

۴۵۲	خواتین، آل انڈیا خواتین کانفرنس عابد حسین (دہلی)	۱۰	۳	مارچ	۱۹۴۸	۷۵-۷۴
۴۵۳	"، پہلی مجسٹریٹ خاتون نور الرحمن (مدراں)	۱	۳	مارچ	۱۹۴۳	۷
۴۵۴	"، تعداد ازدواج، مسلم لیڈز کانفرنس (علی گڑھ)، تجویز	۳	۱	جنوری	۱۹۴۳	۵۶-۵۵
۴۵۵	"، مضمون "علی گڑھ" میگزین	"	"	"	"	۵۸-۵۷
۴۵۶	"، مساوات جنس، عیسائی و مسلم خواتین کے خیالات	۳	۲	فروری	"	۱۱۸-۱۱۷
۴۵۷	" حق انتخاب، تجویز، جلسہ اسلام جیراچوری انجمن نسواں (شملہ)	۳	۸/۷	جولائی، اگست	"	۳۶۷-۳۶۶
۴۵۸	"، " (انگلستان) نور الرحمن	۳	۳	مارچ	"	۱۸۳-۱۸۲
۴۵۹	"، حقوق زوجین، ضابطہ عابد حسین ریاست بھوپال، تبصرہ	۱۸	۲	فروری	۱۹۴۲	۱۸۸-۱۸۷
۴۶۰	"، خانہ داری، پیکش محنت، نور الرحمن مطالعہ (امریکہ)	۱	۲	فروری	۱۹۴۳	۶-۵
۴۶۱	"، طلاق، مسئلہ جمال الدین	۹۰	۸	اگست	۱۹۹۳	۵
۴۶۲	خودستائی فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۳	۶	دسمبر	۱۹۷۱	۲۸۳-۲۸۲
۴۶۳	خیال (نصیر الدین)، مضمون ہماری عابد حسین شاعری، تبصرہ	۱۸	۱	جنوری	۱۹۴۲	۱۰۰
۴۶۴	دارالحدیث رحمانیہ، قیام اسلام جیراچوری	۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۴۳	۳۹۶
۴۶۵	دارالعلوم دیوبند اور دور جدید کا فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۷	۳	مارچ	۱۹۸۰	۱۳۳-۱۳۱
۴۶۶	دارالمصنفین (اعظم گڑھ)، جشن زریں	۵۱	۱	جنوری	۱۹۶۵	۵۵-۵۴
۴۶۷	"، علمی خدمات	۶۵	۲	فروری	۱۹۷۲	۶۲-۵۹

۲۳۷-۲۳۴	۱۹۲۹	ستمبر	۳	۱۳	عابد حسین	۴۶۸	داس (جیتند راتھ) جیل میں خودکشی
۳	۱۹۹۰	جون	۶	۸۷	جمال الدین	۴۶۹	دانش ور اور سیاسی بحران
۵-۳	۱۹۹۳	فروری	۲	۹۰	"	۴۷۰	اوریکولر نظام سیاسی
۴-۳	۱۹۸۹	نومبر	۱۱	۸۶	"	۴۷۱	دلائی لامہ، نو بل انعام برائے امن
۴-۳	۱۹۹۳	اپریل	۴	۹۰	"	۴۷۲	دہشت گردی، بم دھماکے (بمبئی، کلکتہ)
۴	"	اکتوبر	۱۰	"	"	۴۷۳	دہلی دہلی ہند، اسمبلی انتخابات
۲۹۲-۲۸۹	۱۹۳۲	مارچ	۳	۱۸	عابد حسین	۴۷۴	دہلی یونیورسٹی، جلسہ تقسیم اسناد، خطبہ (راما سوای ایئر)
۶-۵	۱۹۸۲	نومبر	۱۱	۷۹	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۷۵	دیش مکھ (سی ڈی)، سابق وزیر، وفات
۳۰۸	۱۹۷۹	جون	۶	۷۶	عبداللطیف اعظمی	۴۷۶	ڈار (بشیر احمد)، وفات
۶۲-۵۹	۱۹۷۴	فروری	۲	۶۹	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۷۷	ڈیوگاریا اور امریکہ
۲۳۰-۲۲۷	۱۹۷۶	مئی	۵	۷۳	"	۴۷۸	ذکر حسین، تعلیمی خیالات
۴۳	۱۹۹۰	فروری	۲	۸۷	صغرامہدی	۴۷۹	" " "
۶-۳	۱۹۸۷	مارچ	۳	۸۴	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۸۰	" ، جشنِ ذکر تقریبات
۲۳۰-۲۲۷	۱۹۷۰	مئی	۵	۶۱	عبداللطیف اعظمی	۴۸۱	" ، شخصیت
۶-۴	۱۹۸۹	فروری	۲	۸۶	صغرامہدی	۴۸۲	" ، "
۷۹-۷۸	۱۹۲۸	اپریل	۴	۱۰	عابد حسین	۴۸۳	" ، صدارت جلسہ ادبی، گورنر کل کانگری (ہردوار)
۲۸۸-۲۸۳	۱۹۷۰	جون	۶	۶۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۸۴	" ، کہانی " کچھو اور خرگوش " کافلسفہ
۶-۳	۱۹۸۶	مئی	۵	۸۳	"	۴۸۵	" ، مجیب صاحب کی نظر میں
۶-۵	۱۹۸۷	فروری	۲	۸۴	"	۴۸۶	" ، مذہب کا تصور
۵-۳	۱۹۶۹	فروری	۳/۲	۵۹	عبداللطیف اعظمی	۴۸۷	" ، یادگاری تقریبات
۲۳۰-۲۲۹	۱۹۷۰	مئی	۵	۷۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	۴۸۹	رادھا کرشنن (ایس)، وفات
۶	۱۹۸۳	جولائی	۷	۸	"	۴۹۰	راشد القادری، طالب علم جامعہ، وفات

۱۵۸-۱۵۷	۱۹۲۷	اگست	۲	۹	عابد حسین	۳۹۱	رائل ایشیاٹک سوسائٹی (لندن)، ڈاکٹر مارگولیتھ، تقریر
۱۵۹-۱۵۷	۱۹۳۰	" "	"	۱۵	راؤنڈ ٹیبل کانفرنس (لندن)، کانگریس ع ق	۳۹۲	پارٹی شرکت
۱۹۷۶	۲	جنوری	۱	۷۳	عبداللطیف اعظمی	۳۹۳	رضوی (سفارش حسین)، وفات
۲۳۰-۲۲۷	۱۹۷۲	نومبر	۵	۶۶	فاروقی (ضیاء الحسن)	۳۹۴	رنجیت موہن چیت سنگھ، سماجی کارکن
۲۸۸-۲۸۷	۱۹۲۹	دسمبر	۶	۱۳	عابد حسین	۳۹۵	روس، انقلاب، وضاحت
۲۸۲-۲۷۹	۱۹۳۳	مارچ	۳	۲۰	"	۳۹۶	رؤف بے (ترکی) جامعہ میں
۲۳۹-۲۳۸	۱۹۲۶	جون	۶	۶	"	۳۹۷	رومیں رولان جشن ساٹھ سالہ
۱۷۱	۱۹۶۸	اکتوبر	۴	۵۸	فاروقی (ضیاء الحسن)	۳۹۸	"روہیل کھنڈ" ہفتہ وار اشاعت موقوف
۳۵۸-۳۵۵	۱۹۸۰	اگست	۸	۷۷	"	۳۹۹	ریا کاری
۳۱۹-۳۱۸	۱۹۳۰	اپریل	۴	۱۳	عابد حسین	۵۰۰	ریٹ پیرس ایسوسی ایشن قرول باغ، عابد حسین قیام
۲۳۶	۱۹۲۶	ستمبر	۳	۷	"	۵۰۱	زبان، ہلکی زبان، گورنر مدارس کا مشورہ
۴-۳	۱۹۹۲	اپریل	۴	۸۹	جمال الدین	۵۰۲	زیدی (بشیر حسین) (کرل)، وفات
۱۸۸-۱۸۷	۱۹۸۰	"	"	۷۷	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۰۳	سارتر (جین پال)، فلسفہ وجودیت
۶-۵	۱۹۸۴	مئی	۵	۸۱	"	۵۰۴	ساغر نظامی، وفات
۳۵۴-۳۵۱	۱۹۷۷	ستمبر	۹	۷۳	"	۵۰۵	سائپرس، تاریخ
۶۱-۶۰	۱۹۷۴	اگست	۲	۷۰	"	۵۰۶	"، انقلاب
۵۲۵	۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	عابد حسین	۵۰۷	"، یونانی النسل باشندے عابد حسین اور مسلم آبادی
۲۴۶-۲۴۳	۱۹۸۰	مئی جون	۶	۷۷	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۰۸	سائنس، اختصاص کار جحان
۷	۱۹۲۳	فروری	۲	۱	نور الرحمن	۵۰۹	سائنسی ایجادات، اسٹلکی و تار برقی
۲۲۹	۱۹۶۸	نومبر	۵	۵۸	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۱۰	"، اثرات
۶	۱۹۷۵	جنوری	۱	۷	عبداللطیف اعظمی	۵۱۱	سابقہ اکیڈمی انعامات (۱۹۵۵-۱۹۷۵)
۵۴۲	۱۹۳۲	دسمبر	۶	۱۹	عابد حسین	۵۱۲	سجاد ظہیر، لکچر جامعہ دارالکیندی

۲۲۹	۱۹۶۸	نومبر	۵	۵۸	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۱۳	سید احمد خاں، سر تعلیمات
۶-۳	۱۹۷۲	مئی	۵	۶۵	عبداللطیف اعظمی	۵۱۴	"، "، معنویت و اہمیت
۶	۱۹۷۵	جنوری	۱	۷۱	"	۵۱۵	سرور، آل احمد، سہ ماہیہ اکیڈمی انعام
۴۷۶-۴۷۵	۱۹۷۷	جون	۶	۸	عابد حسین	۵۱۶	سرٹش آف انڈیا سوسائٹی
۷۹	۱۹۷۷	جنوری	۱	۸	"	۵۱۷	سری نواس آئنگر (کانگریس صدر) جامعہ میں
۶-۳	۱۹۸۶	دسمبر	۱۲	۸۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۱۸	سعدی شیرازی، ہندوستان پر اثرات
۶-۳	۱۹۵۸	جولائی	۷	۸۲	"	۵۱۹	سعید احمد اکبر آبادی، وفات
۶۱-۶۰	۱۹۷۰	فروری	۲	۶۱	"	۵۲۰	سفر، بمبئی و مالی گاؤں
۴۷۸-۴۷۵	۱۹۷۹	جون	۶	۷۶	"	۵۲۱	سفر، تاشقند
۲۳۰-۲۲۸	۱۹۶۷	نومبر	۵	۵۶	"	۵۲۲	سفر، گجرات
۱۵۶-۱۵۵	۱۹۷۷	فروری	۲	۸	عابد حسین	۵۲۳	سلطان جہاں بیگم (نواب بھوپال)، جامعہ میں
۷۷-۷۶	۱۹۸۲	اگست	۲	۱۱	"	۵۲۴	سلیم پانی پتی (وحید الدین)، وفات
۴-۳	۱۹۸۵	اپریل	۴	۸۲	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۲۵	سلیمان ندوی، ولایت صدی تقریبات
۳۸۲	۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	عابد حسین	۵۲۶	سلیمان ندوی، (لکچر: اردو اکادمی جامعہ)
۲۸۶-۲۸۳	۱۹۶۸	جون	۶	۵۷	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۲۷	ساج، صالح معاشرہ
۸۰	۱۹۲۸	مئی	۵	۱۰	عابد حسین	۵۲۸	سمیع الدین (طالب علم)، وفات، جامعہ میں
۵۹-۵۷	۱۹۲۳	جولائی	۱	۲	نور الرحمن	۵۲۹	سندھ تبلیغ تصوف انجمن، قیام
۴۷۱-۴۶۸	۱۹۲۵	دسمبر	۱۲	۵	یوسف حسین خاں	۵۳۰	سوراج پارٹی اجلاس (کانپور)، پروگرام
۶-۵	۱۹۹۰	اپریل	۴	۸۷	جمال الدین	۵۳۱	سویت یونین، تعمیر نو پالیسی
۸۰-۷۹	۱۹۲۸	"	۴	۱۰	عابد حسین	۵۳۲	"، "، دانشوروں کو سہولیات
۴-۲	۱۹۲۳	مارچ	۳	۱	جمال نور الرحمن	۵۳۳	سیاسی نظریات، اسلامی نظریہ، (پاشا)
۷	۱۹۸۹	فروری	۲	۸۶	صغر مہدی	۵۳۴	سید، عبدالرفیق، وفات

۵۳۵ سیلوم، استاد جامعہ ملیہ، نگران شعبہ نور الرحمن ۴ ۶۵ مئی جون ۱۹۳۳ ۳۰۵
سائنس

۵۳۶ سیمون دی بوا، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۶ ۸۳ جون ۱۹۸۶ ۶-۳
۵۳۷ ” ، ” فورینز آف سرکس ٹینسز ” ۱ ۸۱ جنوری ۱۹۸۳ ۵-۳
۵۳۸ شاد، مہاراجہ سرکشن پرشاد، وفات ہاشمی (نور الحسن) ۲ ۳۳ اگست ۱۹۴۰ ۶۶۶
۵۳۹ شاد عظیم آبادی، وفات عابد حسین ۱ ۸ اگست ۱۹۴۷ ۷۶-۵۷
۵۴۰ شاگرہ ندیم (کارکن کتب خانہ) ، فاروقی (ضیاء الحسن) ۹ ۸۰ ستمبر ۱۹۸۳ ۶
وفات

۵۴۱ شام، فرانس کے مظام، لیگ آف نیشنز یوسف حسین خاں ۵ ۱۱ نومبر ۱۹۲۵ ۴۱۶
بے حس

۵۴۲ ” ، امریکن یونیورسٹی عابد حسین ۱۹ ۲ اگست ۱۹۳۲ ۱۸۳-۱۸۲
بیروت، پیش رفت

۵۴۳ شانتی نکیتن، بقرر پروفیسر این ونر سٹر نور الرحمن ۱ ۱ جنوری ۱۹۲۳ ۴
۵۴۴ شاہجہاں بیگم (اہلیہ ڈاکٹر ذاکر حسین) جمال الدین ۸۷ ۱۱ نومبر ۱۹۹۰ ۴-۳
وفات

۵۴۵ شاہنواز خاں، جنرل (آئی این اے) فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۱ ۱ جنوری ۱۹۸۳ ۶-۵
وفات

۵۴۶ شردھانند، سوامی، قتل عابد حسین ۷ ۶ دسمبر ۱۹۲۶ ۴۸۰
۵۴۷ شدھی سنگٹن اور ہندو مسلم فساد اسلم جیراچوری ۵ ۱۰ اکتوبر ۱۹۳۳ ۴۸۷-۴۸۶
۵۴۸ شرع عبدالحلیم، وفات عابد حسین ۸ ۱ جنوری ۱۹۴۷ ۷۷-۷۶
۵۴۹ شعیب عمری، ” فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۱ ۹ ستمبر ۱۹۸۳ ۶-۵
۵۵۰ شیوانر، ولیم متعارف نور الرحمن ۱ ۵ مئی ۱۹۳۳ ۶۱-۶۰
۵۵۱ شورش کاشمیری، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۲ ۵ نومبر ۱۹۷۵ ۲۳۰
۵۵۲ شوکت علی، جامعہ میں عابد حسین ۱۶ ۳ مارچ ۱۹۳۶ ۲۶۱
۵۵۳ ” شہید جستجو ” تبصرہ جمال الدین ۸۶ ۲ فروری ۱۹۸۹ ۱۵-۱۲
۵۵۴ شیروانی (تصدق حسین خاں) وفات عابد حسین ۲۳ ۳ مارچ ۱۹۳۵ ۲۸۸

۵۵۵	شیروانی (حبیب الرحمن خاں) لکچر، عابد حسین	۲۸	۵	مئی	۱۹۳۷	۲-۲
	جامعہ اردو اکیڈمی					
۵۵۶	شیطان، انسانوں کا کھلا دشمن	۸۶	۴	اپریل	۱۹۸۹	۱۱-۹
۵۵۷	شیکسپیر انجمن (جرمنی) سالانہ جلسہ	۸	۵	مئی	۱۹۲۷	۳۹۸-۳۹۷
۵۵۸	صباح الدین عبدالرحمن، وفات	۸۵	۱	جنوری	۱۹۸۸	۴-۳
۵۵۹	صادقین (آرٹس)، وفات	۸۳	۶	جون	۱۹۸۷	۵-۴
۵۶۰	صدیقی (رشید احمد): "عزیزانِ ندوہ"	۵۶	۶	دسمبر	۱۹۶۷	۲۸۵-۲۸۴
	کے نام					
۵۶۱	" " ، وفات	۷۴	۲	فروری	۱۹۷۷	۶۵-۶۴
۵۶۲	صوفی، اشتہاری صوفی	۱	۳	مارچ	۱۹۲۳	۵-۴
۵۶۳	طہ حسین: "فی اشعر الجاہلی"	۷	۳	ستمبر	۱۹۶۲	۲۳۰-۲۲۹
۵۶۴	طبیہ کالج (دہلی)	۱۵	۴	اکتوبر	۱۹۳۰	۳۲۰
۵۶۵	طیب (محمد) قاری، وفات	۸۰	۹	ستمبر	۱۹۸۳	۶-۵
۵۶۶	ظفر پیامی (دیوان بریندر ناتھ)، صغرامہدی	۸۷	۱	جنوری	۱۹۹۰	۵-۴
	وفات					
۵۶۷	ظہور قاسم، وائس چانسلر، تقرر	۸۶	۶	جون	۱۹۸۹	۵-۴
۵۶۸	عابد حسین، خدمات برائے جامعہ	۶	۲	فروری	۱۹۲۶	۱۲۸-۱۲۷
۵۶۹	عابد حسین، ڈاکٹر، وفات	۷۵	۱۴	دسمبر	۱۹۷۸	۵۵۸-۵۵۷
۵۷۰	عالم اسلام، اسباب زوال (بہجت عبدالعلیم)	۱	۲	اپریل	۱۹۳۳	۱۹۰-۱۸۹
۵۷۱	عالمی تجارتی کانفرنس (دہلی)	۵۷	۲	فروری	۱۹۶۸	۵۹
۵۷۲	عباسی (انیس احمد)، وفات	۷۲	۶	دسمبر	۱۹۷۵	۲۸۶
۵۷۳	عباسی (محمد عدیل)، وفات	۷۷	۴	اپریل	۱۹۸۰	۱۹۰-۱۸۹
۵۷۴	عبدالرزاق (استاد جامعہ و حیاتی رکن)، صغرامہدی	۸۷	۱	جنوری	۱۹۹۰	۴-۳
	وفات					
۵۷۵	عبدالسلام (پروفیسر) نوبل انعام فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۸	"	"	۱۹۸۱	۶-۵
	یافتہ، وفات					

۳۶۲-۳۶۱	۱۹۳۲	نومبر	۵	۱۹	اسلم جیراچپوری	۵۷۶	عبدالعظیم احراری، لکچر، اردو اکیڈمی
۱۱۸-۱۱۷	۱۹۷۶	مارچ	۳	۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۷۷	، ، وفات
۱۸۷-۱۸۶	۱۹۳۲	فروری	۲	۱۸	جمال الدین عابد حسین	۵۷۸	عبدالغفار، (قاضی)، وفات
							افغانی کی سیرت، لکچر، اردو اکیڈمی
۳۳۲-۳۳۱	۱۹۷۶	جولائی	۷	۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۷۹	عبدالغفار خاں انبالوی، وفات
۳۱۵-۳۰۷	۱۹۶۹	دسمبر	۶	۶۰	"	۵۸۰	عبدالغفار خاں (خان) جامعہ میں
۷-۳	۱۹۸۵	دسمبر	۶	۸۶	"	۵۸۱	عبداللہ (شیخ محمد): "آتش چنار"
۶-۳	۱۹۸۲	ستمبر	۹	۷۹	"	۵۸۲	، ، وفات
۶-۵	۱۹۸۶	نومبر	۱۱	۸۳	"	۵۸۳	عبداللہ (سید محمد)، ادیب، وفات
۲۸۳	۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	عابد حسین	۵۸۴	عبداللہ یوسف علی، جامعہ میں
۳۲۷	۱۹۲۹	اکتوبر	"	۱۳	اسلم جیراچپوری	۵۸۵	عبدالماجد دریا آبادی: مضمون "حیثیت رسول"
۶۱-۶۰	۱۹۷۴	فروری	۲	۷۴	عبداللطیف اعظمی	۵۸۶	، ، وفات
۶-۳	۱۹۸۴	اپریل	۴	۸۲	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۸۷	عبدالودود، (قاضی)، وفات
۵-۳	۱۹۸۴	جون	۷	۸۱	"	۵۸۸	عثمانی (عتیق الرحمن)
		جولائی					مفتی، وفات
۵-۳	۱۹۸۷	اپریل	۴	۸۴	"	۵۸۹	عثمانی (محمد) شاہ "ٹوٹے ہوئے تارے"
۴۷۰-۴۶۷	۱۹۸۰	اکتوبر	۱۰	۷۷	"	۵۸۹	عراق، ایران جنگ، پس منظر
۶۲-۵۹	۱۹۷۳	فروری	۲	۶۷	"	۵۹۰	عرب اور علوم عقلی (ذبح اللہ صفا)
۶-۴	۱۹۷۰	جنوری	۱	۶۱	"	۵۹۱	عرب-اسرائیل جنگی قوت
۱۶۰-۱۵۸	۱۹۷۷	فروری	۲	۸	عابد حسین	۵۹۲	عرب سائنسی علوم، قدیم تصانیف،
							اشاعت ثانی (جرمنی)
۶-۳	۱۹۷۴	جنوری	۱	۶۹	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۹۳	عرب تیل پالیسی سیاسی حربہ
۶۳۲-۶۲۹	۱۹۳۳	دسمبر	۶	۴	اسلم جیراچپوری	۵۹۴	عرب ممالک (مجلد عراق، شرق کی)
							عربی الامارات) کانفرنس، روداد
۵-۳	۱۹۸۳	جولائی	۷	۸۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۹۵	عرب نوجوان، اخلاقی انحطاط

۵۹۶ "عربوں کا تمدن" اشاعت عابد حسین ۱۳ ۱ جولائی ۱۹۲۹ ۸۰-۸۳

معاصر "پچ" تبصرہ

۵۹۷ " " " " " " ۱۳ ۵ نومبر ۱۹۲۹ ۲۰۶

مزید صراحت ضروری

۵۹۸ عرشی، امتیاز علی خاں، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۸ ۳ مارچ ۱۹۸۱ ۱۱۵-۱۱۸

۵۹۹ عشرت لکھنوی، (خواجہ عبدالرؤف)، ہاشمی (نور الحسن) ۳۳ ۲۰ اگست ۱۹۳۰ ۶۶۶

وفات

۶۰۰ عشقی، حسین حلمی، ترکی ادب فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۳ ۱۱ نومبر ۱۹۷۶ ۵۶۳-۵۶۶

۶۰۱ عفود احسان " " ۷۵ ۹ ستمبر ۱۹۷۸ ۳۸۷-۳۹۰

۶۰۲ عقیدہ کی اہمیت " " ۷۰ ۲ اگست ۱۹۷۴ ۶۲

۶۰۳ علاقائی عصیت، (پر جاسوشلسٹ پارٹی) " " ۵۶ ۳ ستمبر ۱۹۷۷ ۱۱۷

۶۰۴ " " " " " " ۸۰ ۳ مارچ ۱۹۸۳ ۶-۳

جذبہ حب الوطنی
کافقدان

۶۰۵ " " " " " " ۸۳ ۷ جولائی ۱۹۸۶ ۶-۳

۶۰۶ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی، تعلیم اسلامیات و اسلام جیراچپوری
دینیات، بیگم بھوپال، تاثرات

۶۰۷ " " " " " " ۱۲ ۵ مئی ۱۹۲۹ ۳۹۸-۳۹۹

پرو واکس چانسلر، تقرر عابد حسین
(پنشنہ کالج پرنسپل، ہارون)

۶۰۸ " " " " " " ۱۳ ۶ جون ۱۹۳۰ ۳۸۰

۶۰۹ " " " " " " ۵ ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۳ ۳۸۸

مسٹر پولک: گاندھی جی کا اسلام جیراچپوری
نقش قدم

۶۱۰ " " " " " " ۱۰ ۴ اپریل ۱۹۲۸ ۷۸-۷۴

تحقیقاتی کمیٹی عابد حسین
سفارشات

۶۱۱ " " " " " " ۵ ۳ مارچ ۱۹۲۵ ۱۸۱-۱۸۲

جلسہ تقسیم اسناد تقریبات، اسلام جیراچپوری
بنارس ہندو یونیورسٹی سے موازنہ

۶۱۲	، ،	” :خواجہ ناظم الدین :عابد حسین	۱۷	۶	دسمبر	۱۹۳۶	۵۱۵-۵۱۱
		صنعتی تعلیم کی ضرورت					
۶۱۳	، ،	” :جوبلی تقریبات، اسلم جیراچپوری	۵	۱۱	نومبر	۱۹۲۵	۴۱۴-۴۱۳
		تعلیم کا مطمح نظر					
۶۱۴	، ، ،	” ، ” ، تقاریر	”	”	دسمبر	”	۴۷۵-۴۷۲
۶۱۵	، ،	” :سلیمان شاہ محمد، عابد حسین	۱۴	۵	مئی	۱۹۲۹	۳۹۹
		قائم مقام وائس چانسلر					
۶۱۶	، ،	” :طلبائے علی گڑھ مضمون، جمال الدین	۸۸	۳	مارچ	۱۹۹۱	۶-۳
		انڈین ایکسپریس					
۶۱۷	، ،	” :کالج صد سالہ تقریبات عبد الطیف اعظمی	۷۴	۲	فروری	۱۹۷۷	۶۵
۶۱۸	، ،	” :مجوزہ اسکول، عابد حسین	۲۱	۳	ستمبر	۱۹۳۳	۲۸۴-۲۸۱
		داخلہ پالیسی					
۶۱۹	، ،	” :نصاب شعبہ اسلم جیراچپوری	۶	۱۱	نومبر	۱۹۲۴	۵۵۵-۵۵۰
		اسلامک اسٹڈیز					
۶۲۰	، ،	” :یونیورسٹی ایکٹ، فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۶	۳	ستمبر	۱۹۷۲	۱۱۸-۱۱۵
		ڈرامائی پس منظر					
۶۲۱	، ،	” :یونیورسٹی ترمیمی ایکٹ	”	”	”	”	”
		اور اردو اخبارات					
۶۲۲	، ،	” :امکان ترمیم عبد الطیف اعظمی	۷۴	۴	”	”	۳۴۲
۶۲۳		” :عمران خاں (محمد) عالم دین، فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۱۴	دسمبر	۱۹۸۶	۶
		وفات					
۶۲۴		” :عنایت اللہ خاں مشرقی :” تذکرہ، اسلم جیراچپوری	۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۲۴	۴۹۵-۴۹۳
		جواب مضمون ”الناظر“					
۶۲۵		” :عیسیٰ (حضرت) ولادت، مضمون رسالہ	”	”	”	”	”
		”بلاغ“					
۶۲۶	، ،	” :مضمون رسالہ ”فیض“	”	”	”	”	”
		”مضمون رسالہ ”فیض“					

۶۲۷	عیسائی اقلیت، ہندوستانی عیسائی	اسلم جیرا چپوری	۵	۱	جنوری	۱۹۲۵	۶۲
	کانفرنس (بمبئی)						
۶۲۸	غالب (اسد اللہ خاں)، دیوان	"	۴	۹	ستمبر	۱۹۲۴	۴۳۴
	(پاکٹ ایڈیشن) اشاعت						
۶۲۹	غالب اور جدید تعلیم یافتہ طبقہ	"	۶	۱۱	نومبر	"	۵۵۸
۶۳۰	غالب صدی تقریبات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۹	۳-۲	فروری	۱۹۶۹	۴-۳
		مارچ					
۶۳۱	"	"	"	"	اپریل	"	۳۶۲-۳۶۱
۶۳۲	غلام السیدین: نفس کا حقیقی مفہوم،	عابد حسین	۱۹	۳	ستمبر	۱۹۳۲	۲۶۹-۲۶۸
	لکچر جامعہ اردو اکیڈمی						
۶۳۳	غلام کبریا خاں، حکیم، مالی امداد	"	۸	۱	جنوری	۱۹۲۷	۸۰-۷۹
	برائے جامعہ						
۶۳۴	فارقلیط (محمد عثمان) صحافی، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۳	۷	جولائی	۱۹۷۶	۳۳۱-۳۳۹
۶۳۵	فاروقی (ضیاء الحسن)، علالت	عبداللطیف اعظمی	۶۲	۳	ستمبر	۱۹۷۰	۱۱۶-۱۱۵
۶۳۶	"	"	"	"	اکتوبر	۱۹۷۲	۱۷۲-۱۷۱
۶۳۷	"	مدیر و ڈائریکٹر ذاکر حسین صفرا مہدی	۸۵	۱۲	دسمبر	۱۹۸۸	۴
	انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز،						
	سبکدوشی						
۶۳۸	فتوت، جواں مردی، مفہوم، رسالہ	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۵	۱۱	نومبر	۱۹۷۸	۵۰۲-۴۹۹
	قشیریہ کے حوالے سے						
۶۳۹	فراق (برکت علی)، وفات	"	۷۴	۳	مارچ	۱۹۷۷	۱۱۸
۶۴۰	فخر الدین علی احمد، صدر جمہوریہ،	"	"	"	"	"	"
	وفات						
۶۴۱	فرقہ پرستی، پرائم فئیر انڈرا گاندھی،	"	۷۷	"	"	"	"
	تقریر						
۶۴۲	"	تشدد پسندی رجحان	۸۶	۳	"	۸۹	۵-۳
۶۴۳	"	تعلیم یافتہ طبقہ رجعت پسند	۶۲	۲	اگست	۱۹۷۰	۶۲-۶۱

۶۴۴	"	جل، ادراک مذہب	"	۵۷	۵	مئی	۱۹۶۸	۲۲۳-۲۲۷
۶۴۵	"	"	جمال الدین	۸۶	۶	جون	۱۹۸۹	۶-۱۳
		حکومت						
۶۴۶	"	"	"	۸۷	۱۱	نومبر	۱۹۹۰	۳-۶
۶۴۷	"	"	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۰	۱	جنوری	۱۹۸۳	۳-۶
۶۴۸	"	"	"	۸۳	۷	جولائی	۱۹۸۷	۳-۵
		ضرورت مقابلہ						
۶۴۹	"	فلمی دنیا میں (شیوینا)	جمال الدین	۹۰	۶	جون	۱۹۹۳	۳-۴
۶۵۰		فرقہ پرستی، لسانی پہلو	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۸	۳	ستمبر	۱۹۶۸	۱۱۵-۱۱۸
۶۵۱	"	سیاست میں	جمال الدین	۸۷	۲۱	دسمبر	۱۹۹۰	۳-۶
۶۵۲	"	مخالف تحریک، کمزوری	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۱۱	نومبر	۱۹۸۷	۳-۵
۶۵۳		فرقہ وارانہ فسادات (احمد آباد)	"	۶۰	۴	اکتوبر	۱۹۶۹	۱۷۵-۱۷۷
۶۵۴	"	"	"	۸۳	۸	اگست	۱۹۸۷	۳-۶
		کامنگریس پارٹی						
۶۵۵	"	"	جمال الدین	۸۶	۱۱	نومبر	۱۹۹۸	۳-۶
		بھومی						
۶۵۶	"	"	نور الرحمن	۱	۴	اپریل	۱۹۲۳	۶۷-۶۸
۶۵۷	"	"	فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۲	۲	اگست	۱۹۷۰	۵۹-۶۱
		خاتون						
۶۵۸	"	"	اسلم جیرا چوری	۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۲۴	۲۸۶-۲۸۷
۶۵۹	"	"	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۸	اگست	۱۹۸۷	۳-۶
۶۶۰	"	"	جمال الدین	۹۱	۱	جنوری	۱۹۹۴	۳
۶۶۱		فضا، صدر الدین، وفات	عبدالطیف اعظمی	۷۴	۵	مئی	۱۹۷۷	۲۳۰
۶۶۲		فضل الرحمن (ڈائریکٹر ادارہ تحقیقات اسلامی (پاکستان)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۸	۵	نومبر	۱۹۶۸	۲۲۹-۲۳۰
۶۶۳		فضل اللہ رحمانی، وفات، تعزیتی نوٹ	عبدالطیف اعظمی	۷۶	۶	جون	۱۹۷۹	۲۷۵-۲۷۸

۶۶۳	فلپسورن، گرڈا، استاد جامعہ اسکول عابد حسین	۲۰	۱	جنوری ۱۹۳۳	۹۵
۶۶۵	فلسطین، ریاست قیام	۸۶	۱	جنوری ۱۹۸۹	۱۶-۱۵
۶۶۶	فلسطین، سعودی تجاویز	۷۸	۱۱	نومبر ۱۹۸۱	۶-۳
۶۶۷	"، عرب اسرائیل جنگ	۸۶	۵	نومبر ۱۹۷۳	۲۳۰-۲۲۷
۶۶۸	"، "، "، "، کیمپ ڈیوڈ معاہدہ	۷۵	۱۰	اکتوبر ۱۹۷۸	۳۳۶-۳۳۳
۶۶۹	"، "، "، "، "، پس منظر جی کارٹر کتاب	۷۹	"	"	۵-۳ ۱۹۸۲
۶۷۰	فلسطین، فلسطین-اسرائیل معاہدہ جمال الدین	۹۰	۱۰	اکتوبر ۱۹۹۳	۴-۳
۶۷۱	"، فلسطین انداز فکر	۹۶	۳	مارچ ۱۹۷۳	۱۱۸-۱۱۵
۶۷۲	"، فلسطینی عرب، اسرائیلی	۸۲	۱۱	نومبر ۱۹۸۵	۶-۳
۶۷۳	جاریت، امریکی پشت پناہی مسجد اقصی، آتش زنی	۶۰	۳	ستمبر ۱۹۶۹	۱۱۶-۱۱۵
۶۷۴	"، "، یاسر عرفات، جامعہ ملیہ اسلامیہ، سیاست	۷۹	۶	جون ۱۹۸۲	۶-۳
۶۷۵	"، "، یہودی آبادی کاری منصوبہ، ترکی	۶۷	۳	مارچ ۱۹۷۳	۱۱۸-۱۱۳
۶۷۶	"، "، یہودی قوم، عادت غارت گری تصدیق عہد نامہ عتیق	۷۹	۸	اگست ۱۹۸۲	۶-۵
۶۷۷	فیاض احمد (حافظ) تحریک آزادی، عابد حسین گرفتاری	۱۵	۵	نومبر ۱۹۳۰	۴۰۱-۴۰۰
۶۷۸	"، "، "، "، رہائی	۱۶	۳	مارچ ۱۹۳۱	۲۶۳
۶۷۹	فیصل شاہ، (سعودی عرب)، قتل	۷۱	۴	اپریل ۱۹۷۵	۱۷۴-۱۷۱
۶۸۰	فیض (فیض احمد)، وفات	۸۲	۱	جنوری ۱۹۸۵	۶-۳
۶۸۱	فیض (آصف علی اصغر)، وفات	۷۸	۱۲	دسمبر ۱۹۸۱	۴-۳
۶۸۲	قادیانی عقیدہ ختم نبوت، مضمون ریویو آف ریلیجنز	۷	۴	اکتوبر ۱۹۲۶	۳۲۰-۳۱۸

۶۸۳	قدوائی (انیس)، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸	۷۹	اگست	۱۹۸۲	۳-۴
۶۸۴	قدوائی (شفیق الرحمن)، تحریک آزادی، گرفتاری	عابد حسین	۲	۱۵	"	۱۹۳۰	۱۵۹
۶۸۵	" ، " ، " ، "	"	۴	۱۵	اکتوبر	"	۳۲۰
۶۸۶	" ، " ، رہائی	"	۳	۱۶	مارچ	۱۹۳۱	۲۶۳
۶۸۷	" ، (عبدالسلام)، ناظم، دارالمصنفین، تقرر	عبداللطیف اعظمی	۱	۷۱	جنوری	۱۹۵۷	۶-۴
۶۸۸	قدوائی (عبدالسلام)، ناظم، دارالمصنفین، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸/۷	۷۶	جولائی / اگست	۱۹۷۹	۳۳۳-۳۳۳
۶۸۹	قرآن مجید، ترجمہ مارماڈیوک پکھتال (انگریزی)	عابد حسین	۳	۱۵	ستمبر	۱۹۳۰	۲۴۴-۲۴۴
۶۹۰	" ، عقیدہ اعجاز قرآن، تاریخ	اسلم جیراچوی	۵	۱۹	نومبر	۱۹۳۲	۴۲۲-۴۶۱
۶۹۱	قرون وسطی، ضرورت تحقیق، (اورینٹل کانفرنس الہ آباد)	"	۵	۷	نومبر	۱۹۲۶	۳۹۷-۳۹۶
۶۹۲	قرۃ العین حیدر، گیان پیٹھ آوارڈ	جمال الدین	۸	۸۷	اگست	۱۹۹۰	۵-۷
۶۹۳	قومی تعلیم، مقصد، وضاحت (بی سی نور الرحمن رائے)	"	۲	۱	فروری	۱۹۲۳	۵-۱
۶۹۴	قومی زبان، (رادھا کرشنن)	عابد حسین	۵/۴	۹	اکتوبر / نومبر	۱۹۲۷	۱۴۴-۱۴۳
۶۹۵	قومی یکجہتی، تعلیمی اداروں کا رول	جمال الدین	۸	۸۹	اگست	۱۹۹۲	۴-۳
۶۹۶	" ، دانش وروں کا رول	"	۲	۸۹	فروری	۱۹۹۲	۳
۶۹۷	" ، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی کارول (جے پرکاش زاین)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۳	۵۷	مارچ	۱۹۶۸	۱۱۸-۱۱۷
۶۹۸	" ، مسلم جوڑے کا نکاح گیتا جینی پر	جمال الدین	۱	۹۱	جنوری	۱۹۹۳	۴
۶۹۹	" ، مسلم خاندان کی میزبانی غیر مسلموں کے لئے	"	۸/۷	۸۶	جولائی / اگست	۱۹۸۹	۱۲-۱۰

۷۰۰ قومیت اور بین الاقوامیت عابد حسین ۱۵ ۵ نومبر ۱۹۳۰، ۳۰۱-۳۰۳ جلد پنجم
(جادو ناتھ سرکار)

۷۰۱ کالج آف انجینئرنگ (جامعہ مدنیہ جمال الدین ۸۷ ۱۰ اکتوبر ۱۹۹۰ ۳-۶
اسلامیہ) تقریب تنصیب سنگ
بنیاد

۷۰۲ کامروپ انوسنڈھن کمیٹی (آسام) عابد حسین ۹ ۳ ستمبر ۱۹۲۷ ۲۳۰
قیام

۷۰۳ "کامریڈ" اور "ہمدرد"، نور الرحمن ۴ ۵ مئی ۱۹۲۳ ۳۰۸
اشاعت ثانی
رجون

۷۰۴ کامن ویلتھ ایجوکیشن کانفرنس عابد حسین ۸ ۶ جون ۱۹۲۷ ۳۷۸-۳۷۷

۷۰۵ کانفرنسوں اور انجمنوں کی بے عملی " ۱۰ ۲ فروری ۱۹۲۸ ۷۷-۷۷

۷۰۶ کتب خانہ اردو (بھاو پور) قیام " ۸ ۴ اپریل ۱۹۲۷ ۳۱۶

۷۰۷ کتب خانہ جامعہ عطیہ کتب نور الرحمن ۱ ۵ مئی ۱۹۲۳ ۶۳-۶۲

۷۰۸ کتب خانہ، جدید شاہی کتب خانہ اسلم جیرا چوری ۵ ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۳ ۳۹۷
(جرمنی)

۷۰۹ "گیان لوک دار لطلالہ (دیرہ فاروقی) (ضیاء الحسن) ۶۶ ۶ دسمبر ۱۹۷۲ ۲۸۶-۲۸۵
دون، پدم کمار جین)

۷۱۰ "وان بیر شتم ذخیرہ کتب عابد حسین ۶ ۵ مئی ۱۹۲۶ ۳۵۹-۳۵۸
برائے جینوا

۷۱۱ کرشن چندر، وفات عبداللطیف اعظمی ۷۴ ۴ اپریل ۱۹۷۷ ۱۷۳-۱۷۱

۷۱۲ کرشنا نارتھ (سی) (سابق رکن " " " " " ۱۷۳

جامعہ) پدم بھوشن خطاب

۷۱۳ کلیم الدین احمد، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۸۱ ۲ فروری ۱۹۸۳ ۵-۳

۷۱۴ کمال عاطف (عزیز، خالدہ عابد حسین ۲۴ ۱ جنوری ۱۹۳۵ ۸۸

ادیب خانم) وفات

۷۱۵ کمال الدین (خولجہ) محمد علی اسلم جیرا چوری ۴ ۶ دسمبر ۱۹۲۳ ۶۲۷-۶۲۷

ومرزا یعقوب بیگ، جامعہ میں

۱۶	کیونسٹ بلاک، شکست و ریخت	جمال الدین	۸۷	۱۲	"	۱۹۹۰	۳
۱۷	کنزرو (ہردے ناتھ)، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۵	۶	جون	۱۹۷۸	۱۶۶
۱۸	کول (کیلاش زاین)، پدم بھوشن خطاب	عبداللطیف اعظمی	۷۳	۴	اپریل	۱۹۷۷	۱۷۴
۱۹	کنیز (جان مے نارڈ) (ماہر معاشیات)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۰	۶	جون	۱۹۸۲	۶-۳
۲۰	کوئٹہ "زلزلہ" یتیم، تعلیم و تربیت جامعہ میں	عابد حسین	۲۴	"	"	۱۹۳۵	۳۸۲-۳۸۱
۲۱	کویت، عراق قبضہ، اثرات	جمال الدین	۸۷	۹	ستمبر	۱۹۹۰	۵-۳
۲۲	"، "، "، ہندو پاک رد عمل	"	۸۸	۲	فروری	۱۹۹۱	۷-۳
۲۳	"، "، جنگ	"	۸۸	۳	مارچ	۱۹۹۱	۶
۲۴	کوئی (ایم ایل)، نیا طریقہ علاج	نور الرحمن	۲	۵	نومبر	۱۹۲۳	۳۳۵-۳۳۳
۲۵	کیمبرج مارڈن ہسٹری، اشاعت	عابد حسین	۸	"	مئی	۱۹۲۷	۳۹۷
۲۶	کینیا، ہندوستانی النسل باشندے، ناگفتہ بہ حالت	نور الرحمن	۲	۲	اگست	۱۹۲۳	۱۲۶-۱۲۴
۲۷	"، "، "، سرتج بہادر سپرو	"	۲	۴	اکتوبر	"	۲۵۸-۲۵۷
۲۸	گاندھی (اندرا) وفات،	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۱	۱۲	دسمبر	۱۹۸۴	۶-۳
۲۹	گاندھی (دیوداس) کارکن جامعہ تحریک آزادی، قید، رہائی	عابد حسین	۱۶	۳	مارچ	۱۹۳۱	۲۶۳
۳۰	گاندھی (راجیو)، شخصیت و کارنامے	جمال الدین	۸۸	۶	جون	۱۹۹۱	۶-۳
۳۱	گاندھی (موہن داس کرم چند)، فسادات مخالف برت	اسلم جیرا چوری	۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۲۴	۳۸۶-۳۸۷
۳۲	"، "، تقریر (التوائے تحریک ترک مولات، قومی تعلیم)	"	۴	۶	دسمبر	"	۶۲۳-۶۲۱

۲۲۸-۲۲۷ ۱۹۶۸	نومبر	۵	۵۸	فاروقی (ضیاء الحسن)	" "	تعلیمات	۷۳۳
۳۶۰-۳۵۹ ۱۹۲۶	مئی	۵	۶	عابد حسین	" "	خودنوشت سوانح	۷۳۴
۴۸۷-۴۸۶ ۱۹۲۴	اکتوبر	۱۰	۵	اسلم جیراچپوری	" "	شخصیت	۷۳۵
۶۷۶-۶۷۵ ۱۹۳۵	اگست	۸	۲۵	صدر قتی تقریر، ہندی کانفرنس (اندور) //	" "	اشاعت رسالہ ہنس	۷۳۶

۱۱۷-۱۱۵ ۱۹۲۴	فروری	۲	۳	نور الرحمن	گاندھی، (موہن داس کرم چند)،	۷۳۷
قید سے رہائی، صدر انجمن صحافین						

۶-۳ ۱۹۸۶	جنوری	۱	۸۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	گریوز، (رابرٹ)، شخصیت و شاعری	۷۳۸
۱۰-۲۳ ۱۹۹۲	جون	۶	۸۹	جمال الدین	گھوڑاچوکی مزار درگاہ (شملہ)	۷۳۹
۵۲۸ ۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	عابد حسین	گولڈ سیئر لکچرس، اشاعت ثانی	۷۴۰
۷۷ ۱۹۲۸	"	"	۱۱	"	لا دینیت کی لہر (یورپ)، اثرات	۷۴۱
۱۲۲-۱۲۱ ۱۹۲۳	اگست	۲	۲	نور الرحمن	لائل، (جیمس) وفات	۷۴۲
۶۲-۶۱ ۱۹۲۵	جنوری	۱	۵	اسلم جیراچپوری	لبرل پارٹی (ہندوستان) اجلاس	۷۴۳
لکھنؤ، تباہ و تباہیز						

۴۵۳-۴۵۱ ۱۹۷۶	ستمبر	۹	۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	لبنان، خانہ جنگی	۷۴۴
۶ ۱۹۷۸	جنوری	۳	۷۵	"	لغت نویسی سیمینار (جامعہ ملیہ اسلامیہ)	۷۴۵
۶-۳ ۱۹۸۳	دسمبر	۱۲	۸۰	"	لو تھر (مارٹن)، بنیادی عقیدہ	۷۴۶
۶-۴ ۱۹۸۲	جنوری	۱	۷۹	"	لیبیا، امریکہ تعلقات، قتل امریکی افسران، رد عمل	۷۴۷

۵-۳ ۱۹۹۲	اکتوبر	۱۰	۸۹	جمال الدین	ماریشش، اردو زبان و ادب	۷۴۸
۶-۳ ۱۹۸۴	ستمبر	۹	۸۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	ماتسکی، دین کاٹیا آنگر، فلسفہ ادب	۷۴۹
۴-۳ ۱۹۹۰	اپریل	۴	۸۷	جمال الدین	مالدیپ، صدر مامون عبدالقیوم، سند اعزازی جامعہ ملیہ اسلامیہ	۷۵۰

۶۲۱-۶۱۹ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)	مالرو (اندورے)، وفات، تمزیتی	۷۵۱
نوٹ						

۷۵۲	مامون اعظمی (طالب علم جامعہ)،	ناروتی (ضیاء الحسن)	۸۳	۲	فروری ۱۹۸۷	۷-۶
	وفات:					
۷۵۳	مائیسوری طریقہ تعلیم، (لندن)	عابد حسین	۸	۵	مئی ۱۹۲۷	۳۹۹-۳۹۸
۷۵۴	مجنوں گورکھپوری (احمد صدیق)،	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۵	۱	جنوری ۱۹۸۸	۶-۴
	وفات:					
۷۵۵	مجلس اسلامیہ ہند، تجویز تشکیل	نور الرحمن	۲	۳	ستمبر ۱۹۲۳	۱۸۸-۱۸۵
۷۵۶	مجیب (محمد)، اتر پردیش	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۴	۴	اپریل ۱۹۷۷	۱۷۴
	اردو اکیڈمی انعام					
۷۵۷	" " " " تعلیمی و علمی خدمات،	"		۷۳	جون ۱۹۷۶	۲۸۵-۲۸۳
	یادگار کتاب، تجویز					
۷۵۸	" " " " پدم بھوشن خطاب	"		۵۱	جنوری ۱۹۶۵	۵۴-۵۳
۷۵۹	" " " " خدمات جامعہ کے لئے	اسلم جیراچپوری	۶	۲	فروری ۱۹۲۶	۱۲۸-۱۲۷
۷۶۰	" " " " (شخصیت و افکار)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۱۰/۹	ستمبر اکتوبر ۱۹۸۶	۱۶-۷
۷۶۱	" " " " وفات، تعزیتی نوٹ	"		۸۲	مارچ ۱۹۸۵	۶-۳
۷۶۲	مجیب نمبر، جامعہ، ایک نظر میں	ادارہ		۸۳	اپریل ۱۹۸۶	۲-۱
۷۶۳	" " " " فہرست متوقع مضامین	"		۸۳	اگست ۱۹۸۶	۳-۱
۷۶۴	" " " " متوقع اشاعت	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۹	ستمبر ۱۹۸۶	۲-۱
۷۶۵	محسنی (شمس الرحمن)، وفات،	جمال الدین		۹۰	جنوری ۱۹۹۳	۵
۷۶۶	محمد الحسن ندوی، وفات، تعزیتی نوٹ	عبداللطیف اعظمی	۷۶	۶	جون ۱۹۷۹	۲۷۸-۲۷۷
۷۶۷	محمد اینڈی جیوز (برکات احمد)	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۶	۱۰	اکتوبر ۱۹۷۹	۲۸۶-۲۸۵
۷۶۸	محمد علی، سیرت محمد علی،	عابد حسین		۱۹	جولائی ۱۹۳۲	۸۷
	رئیس احمد جعفری، تکمیل مسودہ					
۷۶۹	" " " " اشاعت	"		۱۹	نومبر	۳۶۱
۷۷۰	" " " " سیاسی و مذہبی خیالات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۷۶	۴۳	اپریل ۱۹۷۹	۲۰۷، ۱۰-۵
۷۷۱	" " " " قیدت ربائی	نور الرحمن		۲	اگست ۱۹۲۳	۱۲۰-۱۱۹

- ۷۷۲ " ، کلام جوہر، اشاعت ثانی لکھنؤ الرحمن ۱ ۶ جون ۱۹۲۳ ۵۹-۶۰
- ۷۷۳ " ، مذہبی فکر کے عناصر فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۷ ۱-۲ جنوری ۱۹۸۰ ۵-۸ فروری
- ۷۷۴ " ، وفات تعزیتی نوٹ عابد حسین ۱۶ ۱ جنوری ۱۹۳۱ ۷۸-۸۲
- ۷۷۵ محمد علی یادگار، تجاویز " ۱۶ ۳ مارچ " ۲۶۲
- ۷۷۶ محمد علی بن الاقوامی سمنا، رپورٹ عبدالطیف اعظمی ۷۶ ۳ مارچ ۱۹۷۹ ۶-۷
- ۷۷۷ محمد علی جوہر صد سالہ تقریبات، تجویز " ۷۵ ۱-۳ جنوری ۱۹۷۸ ۵-۶ مارچ
- ۷۷۸ محمد علی، صاحبزادی محمد علی کا انتقال عابد حسین ۱۳ ۲ اگست ۱۹۲۹ ۱۶۶
- ۷۷۹ محمد علی لاہوری جامعہ میں اسلم جیراچپوری ۴ ۶ دسمبر ۱۹۲۳ ۲۲۷-۲۲۷
- ۷۸۰ محمد میاں (شیخ الحدیث مدرسہ امینہ)، فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۲ ۵ نومبر ۱۹۷۵ ۲۲۹-۲۳۰ وفات
- ۷۸۱ محوی صدیقی (محمد حسین)، وفات عبدالطیف اعظمی ۷۲ ۶ دسمبر ۱۹۷۵ ۲۸۶
- ۷۸۲ مدرسہ نظام تعلیم (ہندوستان)، اسلم جیراچپوری ۱۵ ۳ ستمبر ۱۹۳۰ ۲۳۱-۲۳۲ نصاب
- ۷۸۳ " " ، مدرسہ انزائیشن بورڈ " ۱۶ ۶ جون ۱۹۳۱ ۲۹۸-۲۹۹ بہار اڑیسہ
- ۷۸۴ " ، اسباب بے چینی فاروقی (ضیاء الحسن) ۶۲ ۱ جولائی ۱۹۷۰ ۳-۶
- ۷۸۵ مذہب، نیشن اخبار (لندن) سوالنامہ عابد حسین ۷ ۳ ستمبر ۱۹۲۶ ۲۳۸-۲۳۹
- ۷۸۶ " ، صحیح مذہب (ایچ جی ویلیس) " ۱۱ ۱ جولائی ۱۹۲۸ ۷۸-۸۰
- ۷۸۷ مذہب اور تقسیم ملک فاروقی (ضیاء الحسن) ۶۵ ۳ مارچ ۱۹۷۲ ۱۱۵-۱۱۶
- ۷۸۸ مذہب اور دینداری " ۶۹ ۴ اپریل ۱۹۷۳ ۱۷۳-۱۷۳
- ۷۸۹ مذہب، تبدیلی مذہب مہاراجہ کوٹھ عابد حسین ۷ ۳ ستمبر ۱۹۲۶ ۲۳۸
- ۷۹۰ مذہب اور مغربی تہذیب " ۱۱ ۱ جولائی ۱۹۲۸ ۷۷
- ۷۹۱ مذہب و سیاست (ہندوستان) جمال الدین ۹۰ ۸ اگست ۱۹۹۳ ۵-۶

۴۳۳-۴۳۰	۱۹۲۴	ستمبر	۹	۴	اسلم جیراچپوری	۷۹۲	مراکش، تحریک آزادی، شیخ عبدالکریم ریفی
۴۳۴-۴۳۳	۱۹۲۴	جولائی	۸-۷	۴	وو	۷۹۳	مرتد، تعریف، مشکلات
		اگست					
۴۷۵	۱۹۲۶	دسمبر	۶	۷	مستشرقین، انجمن مستشرقین جرمنی عابد حسین	۷۹۴	مستشرقین، انجمن مستشرقین جرمنی عابد حسین سالانہ جلسہ، روداد
۵۲۸-۵۲۶	۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	وو	۷۹۵	” ، براؤن، سوانحی خاکہ
۵۲۸	۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	وو	۷۹۶	” ، ” ، گولڈسیئر کے لکچر، اشاعت ثانی
۱۲۲-۱۲۱	۱۹۲۳	اگست	۲	۲	لال، جیمس، وفات، سوانحی نور الرحمن	۷۹۷	” ، لال، جیمس، وفات، سوانحی نور الرحمن خاکہ، تصانیف
۸۰	۱۹۲۷	دسمبر	۶	۹	عابد حسین	۷۹۸	” ، ہائز لوزرس، کلکتہ یونیورسٹی میں مدعو
۲۳۹	۱۹۲۷	مارچ	۳	۸	” ، ہرگووینے (لیڈن یونیورسٹی) وو	۷۹۹	” ، ہرگووینے (لیڈن یونیورسٹی) وو برسی
۱۱۶-۱۱۵	۱۹۲۹	ستمبر	۳	۶۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۰۰	مسجد اقصیٰ آتشزنی
۳۳۱-۳۳۰	۱۹۷۷	جولائی	۷	۷۴	شیخ الجامعہ عبداللطیف اعظمی	۸۰۱	مسعود حسین خان، شیخ الجامعہ عبداللطیف اعظمی جامعہ ملیہ اسلامیہ
۱۷۴-۱۷۱	۱۹۷۳	اکتوبر	۴	۶۸	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۰۲	” ، ” ، ”
۱۷۳-۱۷۲	۱۹۷۲	اپریل	۴	۶۵	عبداللطیف اعظمی	۸۰۳	مسلم پرنس لاء (طاہر محمود) اشاعت
۶۲-۶۱	۱۹۶۹	اگست	۲	۶۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۰۴	مسلم صحافت
۳۵۶-۳۵۵	۱۹۲۶	مئی	۵	۶	عابد حسین	۸۰۵	” ”
۳۵۲-۳۵۰	۱۹۲۵	اکتوبر	۱۰	۵	اسلم جیراچپوری	۸۰۶	مسلم کمیٹی برائے فروغ تعلیم، دہلی میونسپل کمیٹی
۶۱	۱۹۲۵	جنوری	۱	۵	مسلم لیگ، اجلاس (لکھنؤ) احرار وو	۸۰۷	مسلم لیگ، اجلاس (لکھنؤ) احرار وو پارٹی شرکت

رجون

۸۵۳ مغربی تہذیب، مضمون، (فرانس " ۱ ۳ مارچ ۱۹۲۳ ۶-۵
 نیگ ہسپنڈ)

۸۵۴	”	ملک گیری و باہمی رقابتیں	”	۱	۶	جون	”	۵۷
۸۵۵	مقاصد اعلیٰ، راہ حصول	فاروقی (ضیاء الحسن)	۵۸	۳	ستمبر	۱۹۶۸	۱۱۷-۱۱۸	
۸۵۶	مقبول احمد، ڈائرکٹر، ذاکر حسین صفراء مہدی	۸۶	۹	”	”	۱۹۸۹	۳-۳	

انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز

۸۵۷ مکر جی، اسوتوش، شیخ الجامعہ کلکتہ نور الرحمن
یونیورسٹی، وفات

۸۵۸ ممتاز علی، (مولوی) عابد حسین ۲۵ ۳ ستمبر ۱۹۳۵ ۷۷۸-۷۷۷

۸۵۹	منظور حسین، (خواجه) وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۳	۱۱	نومبر	۱۹۸۶	۵-۳
۸۶۰	مؤتمر اسلامی، تجویز انعقاد	عابد حسین	۶	۵	مئی	۱۹۲۶	۳۵۸-۳۵۶
۸۶۱	” ” جواب تنقید معاصر ” ”	” ”	۶	۶	جون	”	۴۳۶

۱۵۷-۱۵۵ " اگست ۲ ۷ " " " " " ۸۶۲

۸۶۳ مودودی (ابوالاعلیٰ)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن) ۷۶ ۹ ستمبر ۱۹۷۹ ۴۳۰-۴۲۷

۸۶۳ موسیقی، تعلیم موسیقی، ہندوستان عابد حسین ۹ ۱ جولائی ۱۹۲۷ ۷۸

۸۶۵ موہن جو داڑو (پنجاب و سندھ) اسلام جیرا چوری ۶ ۴ دسمبر ۱۹۲۳ ۶۲۷-۶۲۹ آثار قدیمہ

۸۶۶ میک ری اس (آرچ فاروقی (ضیاء الحسن) ۹ ۷۴ ستمبر ۱۹۷۷-۲۵۳-۲۵۱

۸۶۷ میو: بدر انڈیا، رد عمل عابد حسین ۱۰ ۶ جون ۱۹۲۸ ۷۶-۷۸

۸۶۸ نائیڈو، (سروجنی)، جامعہ میں ۱۱ ۷ ۳ ستمبر ۱۹۲۶ ۲۳۵

۳۹۸۳۹۵	۱۹۷۶	اگست	۸	۷۳	۸۶۹	نادا بنگلی پالیسی، تقریر اندرا گاندھی فاروقی (ضیاء الحسن)
۲۸۶-۲۸۳	۱۹۷۵	دسمبر	۶	۷۲	۸۷۰	ندوة العلماء (لکھنؤ) اور جامعہ ملیہ عبداللطیف اعظمی اسلامیہ
۱۷۳-۱۷۱	"	اکتوبر	۴	۷۲	۸۷۱	" " ، پچاس سالہ جشن تعلیمی فاروقی (ضیاء الحسن)
۳۹۶-۳۹۰	۱۹۲۶	نومبر	۵	۷	۸۷۲	" " ، سالانہ جلسہ عابد حسین
۵۱۰-۵۰۷	۱۹۷۶	اکتوبر	۱۰	۷۳	۸۷۳	نذر الاسلام، (قاضی)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن)
۱۷۳-۱۷۱	۱۹۷۰	اپریل	۴	۶۱	۸۷۴	حضرت نظام الدین اولیاء، تصور عبادت (پروفیسر محمد حبیب)
۳۳۳-۳۳۲	۱۹۷۹	جولائی	۸	۷۶	۸۷۵	" " نقد و نظر (علی گڑھ)، اجراء
		اگست				
۶۲	۱۹۸۱	فروری	۲	۷۸	۸۷۶	گم (دیازائن)، صدی تقریبات، عبداللطیف اعظمی تجویز
۶	۱۹۸۳	مئی	۵	۸۰	۸۷۷	" " ، یادگاری صحیفہ، اشاعت
۶	۱۹۸۵	نومبر	۱۱	۸۲	۸۷۸	نندہ (گلزاری لال)، شخصیت
۸۲۲	۱۹۳۰	اکتوبر	۱۰	۳۳	۸۷۹	نوبل انعام، رضی الدین صدیقی، ہاشمی (نور الحسن) اطلاع
۵۸۲-۵۷۹	۱۹۸۰	دسمبر	۱۲	۷۷	۸۸۰	نوبل انعامات، طریقہ انتخاب فاروقی (ضیاء الحسن) مشتبہ
۶-۳	۱۹۸۳	نومبر	۱۱	۸۰	۸۸۱	" " نور مغربی، اخبار، فائل انڈیا آفس لائبریری
۴-۳	۱۹۹۳	اگست	۸	۹۰	۸۸۲	نور الحسن، گورنر مغربی بنگال، وفات جمال الدین
۱۶۸	۱۹۳۱	جنوری	۱	۱۶	۸۸۳	نہرو، (موتی لال) وفات عابد حسین
۶-۳	۱۹۸۳	نومبر	۱۱	۸۱	۸۸۴	نیاز فتحپوری، خیالات (مذہب اور اخلاقیات)
۶۲-۵۹	۱۹۸۱	فروری	۲	۷۸	۸۸۵	نیازی (نذیر)، وفات عبداللطیف اعظمی
۶-۵	۱۹۸۷	جون	۶	۸۳	۸۸۶	واصف (حفیظ الرحمن)، وفات فاروقی (ضیاء الحسن)

۸۸۷	وانزل (ایلی)، نوبل انعام تقریر	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۲	۱	جنوری ۱۹۸۷	۸-۳
۸۸۸	وجد (سکندر علی)، وفات	"	۸۰	۷	جولائی ۱۹۸۳	۶-۵
۸۸۹	وحید مرزا،	"	۷۳	۱۲	دسمبر ۱۹۷۶	۶۲۲-۶۲۱
۸۹۰	"ورود مسعود"، خود نوشت سوانح، صفراء مہدی مسعود حسین خاں	"	۸۶	۱	جنوری ۱۹۸۹	۷-۴
۸۹۱	وسط ایشیائی جمہوریتیں، اسلامی بلاک قیام، امریکی خدشہ	جمال الدین	۸۹	۴	اپریل ۱۹۹۲	۶-۴
۸۹۲	دشوبند و سمیلین (امریکہ)	"	۹۰	۸	اگست ۱۹۹۳	۵-۴
۸۹۳	ولی شا جہاں پوری، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۴	۷	جولائی ۱۹۸۷	۶-۵
۸۹۴	ولی الدین، میر، وفات	عبداللطیف اعظمی	۷۳	۱	جنوری ۱۹۷۶	۵-۴
۸۹۵	وہاج الدین: نفسیات مذہب،	عابد حسین	۱۸	۱	" ۱۹۳۲	۱۰۰-۹۹
۸۹۶	ویت نام جنگ، جنگ بندی	فاروقی (ضیاء الحسن)	۶۷	۲	فروری ۱۹۷۳	۶۲
۸۹۷	ویت نام، کمبوڈیا، نئے دور کا آغاز	"	۷۱	۵	مئی ۱۹۷۵	۲۲۹-۲۲۸
۸۹۸	ہائرس لوڈرس (مستشرق)	عابد حسین	۹	۶	دسمبر ۱۹۷۷	۸۰
۸۹۹	الہاشمی (رحم علی)، وفات	فاروقی (ضیاء الحسن)	۸۵	۱	جنوری ۱۹۸۸	۶
۹۰۰	ہرگوینے (استوک)، ستر سالہ بری	عابد حسین	۸	۳	مارچ ۱۹۷۷	۲۳۹
۹۰۱	ہری جن، داخلہ مندر، پریم چند کا کردار	جمال الدین	۸۶	۸/۷	جولائی ۱۹۸۹	۱۵-۱۳
۹۰۲	ہندو دھرم، دلت لیڈر راج شیگرہ کے خیالات	"	۹۰	۹	ستمبر ۱۹۹۳	۴-۳
۹۰۳	ہندو سبھا، سالانہ اجلاس (بیلگاؤں) تقریر لاپتہ رائے	اسلم جیرا چوری	۵	۱	جنوری ۱۹۷۵	۶۱

۳۳۲-۳۳۲	۱۹۲۳	نومبر	۵	۲	نور الرحمن	۹۲۲	یورپ، پان یورپ، تجویز
۱۵۵-۱۵۴	۱۹۳۰	اگست	۲	۱۵	عق	۹۲۳	"، تہذیب و تمدن اور سائنس
۱۵۵-۱۵۴	۱۹۳۰	فروری	۲	۱۴	عابد حسین	۹۲۴	"، سیاسی منظر نامہ
۵-۳	۱۹۸۴	جنوری	۱	۸۱	فاروقی (ضیاء الحسن)	۹۲۵	"، مغربی یورپ

امریکہ مخالف جذبات

۱۷۴	۱۹۷۷	اپریل	۴	۷۴	فاروقی (ضیاء الحسن)	۹۲۶	یوسف حسین خان، اتر پردیش
-----	------	-------	---	----	---------------------	-----	--------------------------

اردو اکیڈمی انعام

"	"	"	"	"	"	۹۲۷	"، پدم بھوشن خطاب
۵-۱	۱۹۷۹	مارچ	۳	۷۶	عبدالطیف اعظمی	۹۲۸	"، سوانحی خاکہ
۳۸۳-۳۸۱	۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	عابد حسین	۹۲۹	یوسف علی (عبداللہ)
۴۷۴-۴۷۳	۱۹۲۶	دسمبر	۶	۷	"	۹۳۰	یونان، انقلاب
۵-۳	۱۹۸۳	فروری	۲	۸۰	فاروقی (ضیاء الحسن)	۹۳۱	یونی فیکیشن چرچ (ریورینڈ مومن)،

تعارف

شذرات بہ اعتبار مدیر

نمبر اندراج شذرات: موضوعی اشاریہ

مولانا محمد اسلم جیرا چپوری

۱۴۲	۱۱۳-۱۱۰	۴۳	۴۲	۳۲	۱۵
۲۳۲	۲۱۷	۱۹۲	۱۷۰	۱۶۹	۱۴۳
۲۵۹	۲۵۷	۲۴۶	۲۴۴	۲۴۱	۲۳۸
	۳۳۱	۳۱۰/۲۹۸	۲۸۲	۲۸۱۲	۲۷۵
۴۲۵	۴۱۰	۴۰۷	۳۹۲	۳۷۱	۳۶۳
۴۶۴	۴۵۷	۴۴۴	۴۳۸	۴۳۴	۴۳۰
۵۹۴	۵۸۵	۵۷۶	۵۶۸	۵۶۳	۵۴۷
۶۵۸	۶۴۹-۶۴۴	۶۱۹	۶۱۴	۶۱۳	۶۰۶
۷۳۱	۷۱۵	۷۰۸	۶۹۱	۶۹۰	۶۸۲
۷۸۲	۷۷۹	۷۴۳	۷۳۶	۷۳۵	۷۳۲
۸۳۷	۸۲۴	۸۰۸	۷۹۳	۷۹۲	۷۸۳
۹۲۰	۹۱۹	۹۰۸	۹۰۳	۸۶۵	۸۴۷

ڈاکٹر سید جمال الدین

۱۴۷	۱۴۱	۱۴۵	۱۴۲	۱۸	۳
۲۱۰	۱۹۸	۱۹۷، ۱۷۹	۱۷۲	۱۶۹	۱۴۹
۳۱۷	۲۷۲	۲۶۵	۲۲۳-۲۲۱	۲۱۶	۲۱۳
۴۶۱	۴۱۴-۴۱۳	۴۰۲-۴۰۰	۳۹۰	۳۶۸	۳۲۷
۵۵۳	۵۴۴	۵۳۱	۵۰۲	۴۷۳	۴۶۹

۶۵۱	۶۴۹	۶۴۶	۶۴۵	۶۱۶	۵۵۶
۶۹۵	۶۹۲	۶۷۰	۶۶۵	۶۶۰	۶۵۵
۷۲۳-۷۲۱	۷۱۶	۷۰۱	۶۹۹	۶۹۸	۶۹۶
۸۲۱	۷۶۵	۷۵۰	۷۴۸	۷۳۹	۷۳۰
۹۰۱	۸۹۲	۸۹۱	۸۸۲	۸۵۰	۸۴۰
				۹۰۹	۹۰۲

پرفیسر صفرا مہدی

۲۹۴	۲۱۳	۶۷	۴۶	۱۹	۲
۵۳۴	۴۸۲	۴۷۹	۴۵۱	۴۴۹	۳۱۱
۸۵۶	۶۴۲	۶۳۷	۵۷۴	۵۶۷	۵۶۶
					۸۹۰

ڈاکٹر سید عابد حسین

۵۴-۴۷	۴۶	۴۵	۲۸-۲۰	۱۶	۱۱
۱۰۹-۱۰۶	۱۰۰	۸۳	۷۸	۷۰	۶۵
۱۶۶-۱۶۱	۱۳۹-۱۳۵	۱۲۹	۱۲۸	۱۲۱	۱۱۷
۲۱۸	۲۱۵	۱۹۲-۱۸۹	۱۷۴	۱۷۳	۱۷۱
۲۹۱	۲۶۴-۲۶۳	۲۵۶-۲۴۸	۲۴۲	۲۳۳	۲۳۱-۲۲۷
۳۲۶	۳۲۴-۳۱۸	۳۱۵-۳۱۲، ۳۰۸، ۳۰۶-۳۰۳			۲۹۳
۳۸۳-۳۷۲، ۳۶۹، ۳۶۶-۳۶۴	۳۶۲-۳۳۸، ۳۳۶-۳۳۴				۳۳۳
۴۱۶	۴۱۲	۴۰۸، ۳۹۷-۳۹۳	۳۹۱		۳۸۹
۴۳۶-۴۳۵	۴۲۷	۴۲۶	۴۲۴	۴۲۲	۴۲۱

۴۶۳ ۴۵۹	۴۵۲	۴۴۵	۴۴۱_۴۴۰	۴۳۹	
۵۰۱_۵۰۰	۴۹۷_۴۹۵	۴۹۱	۴۸۳	۴۷۴	۴۶۸
۵۲۸	۵۲۶	۵۲۴	۵۱۷_۵۱۶	۵۱۲	۵۰۷
۵۵۲	۵۴۸	۵۴۶	۵۴۲	۵۳۹	۵۳۲
۵۹۲	۵۸۴	۵۷۸	۵۶۴	۵۵۷ ۵۵۵_۵۵۴	
۶۱۲	۶۱۰	۶۰۸	۶۰۷	۵۹۷	۵۹۶
۶۸۶_۶۸۴	۶۷۸_۶۷۷	۶۶۴	۶۳۳_۶۳۲	۶۱۸	۶۱۵
۷۱۰	۷۰۶_۷۰۴	۷۰۲	۷۰۰	۶۹۴	۶۸۹
۷۴۱_۷۴۰	۷۳۴	۷۲۹	۷۲۵	۷۲۰	۷۱۴
۷۹۰_۷۸۹	۷۸۶_۷۸۵	۷۷۸, ۷۷۵_۷۷۴	۷۶۹_۷۶۸		۷۵۴
۸۱۲, ۸۰۵	۷۹۹	۷۹۸	۷۹۶_۷۵۹		۷۹۴
۸۴۲	۸۳۸	۸۳۳_۸۳۱	۸۲۵	۸۲۲	۸۲۰_۸۱۴
۸۶۸	۸۶۷	۸۶۴	۸۶۲_۸۶۰	۸۵۸	۸۵۱
۹۰۷_۹۰۴	۹۰۰	۸۹۸	۸۹۹	۸۸۳	۸۷۲
	۹۳۰	۹۲۹	۹۲۴	۹۲۱	۹۱۵_۹۱۳

پروفیسر محمد عاقل

۲۹۶

پروفیسر عبدالعلیم

۵۷۰ ۳۰۷ ۲۴۷ ۱۳۹

ع۔ق (عبدالقادر)

۱۵۵ ۴۹۲ ۹۲۳

جناب عبداللطیف اعظمی

۱۳۳	۱۳۰	۸۲	۷۹	۶۴	۳۴
۲۹۰	۲۸۹	۲۰۵	۱۹۵	۱۸۷	۱۷۵
۳۹۹	۳۸۵	۳۰۲-۳۰۰	۲۹۹	۲۹۷	۲۹۵
۴۸۱	۴۷۶	۴۳۳	۴۰۶	۴۰۵	۴۰۳
۵۶۹	۵۶۱	۵۱۵-۵۱۴	۵۱۱	۴۹۳	۴۸۷
۶۶۳	۶۶۱	۶۳۶-۶۳۵	۶۳۲	۶۱۷	۵۸۶
۷۷۷	۷۷۶	۷۶۶	۷۱۷	۷۱۲-۷۱۱	۶۸۷
۸۸۵	۸۷۶	۸۷۰	۸۰۳	۸۰۱	۷۸۱
			۹۲۸	۹۱۱	۸۹۴

پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی

۳۱	۳۰	۱۷	۱۳-۱۲	۱۰-۴	۱
۶۹	۶۶-۶۷	۶۳-۵۶	۴۵-۴۴	۴۱-۳۵	۳۳
۱۱۵-۱۱۴	۱۰۵-۱۰۴	۱۰۲-۱۰۱	۹۹-۸۴	۸۱-۸۰	۷۷-۷۲
۱۳۴	۱۳۲-۱۳۱	۱۲۷	۱۲۴-۱۲۳	۱۲۰	۱۱۸
۱۷۶	۱۶۸-۱۶۷	۱۵۷	۱۵۶	۱۵۳	۱۴۶-۱۴۵
۲۰۹-۲۰۶	۲۰۴-۱۹۹	۱۹۶	۱۹۴	۱۸۵-۱۸۰	۱۷۸
۲۳۵-۲۳۴	۲۲۶	۲۲۴	۲۲۰-۲۱۹	۲۱۴	۲۱۱
۳۱۶	۳۰۹	۲۷۸	۲۷۶	۲۷۴	۲۶۲-۲۶۱

۳۹۸،۳۸۸_۳۸۷	۳۸۴	۳۶۷	۳۳۲	۳۲۸	
۳۳۲_۳۳۱ ۳۲۹_۳۲۸	۳۲۳	۳۲۰_۳۱۷	۳۱۱	۳۰۴	
۳۷۸_۳۷۷	۳۷۵	۳۶۷_۳۶۵	۳۶۲	۳۴۸	۳۴۳
۵۰۸	۵۰۶_۵۰۳	۴۹۹_۴۹۸	۴۹۰_۴۸۹،۴۸۶_۴۸۴	۴۸۰	
۵۳۶	۵۲۷	۵۲۵	۵۲۲_۵۱۸	۵۱۳	۵۱۰
۵۵۹	۵۵۸	۵۴۹	۵۴۵	۵۴۰	۵۳۷
۵۹۳	۵۹۱_۵۸۷	۵۸۳_۵۷۹	۵۷۷،۵۷۳_۵۷۱	۵۶۵	
۶۳۱_۶۳۰	۶۲۳	۶۲۱_۶۲۰	۶۰۵_۶۰۰	۵۹۸	۵۹۵
۶۵۷	۶۵۴_۶۵۲	۶۵۰	۶۴۸_۶۴۷	۶۴۱_۶۳۸	۶۳۴
۶۸۳	۶۸۱_۶۷۹	۶۷۶_۶۷۱	۶۶۹_۶۶۶	۶۶۲	۶۵۹
۷۱۹	۷۱۷	۷۱۳	۷۰۹	۶۹۷	۶۸۸
۷۵۲_۷۵۱	۷۴۹،۷۴۷_۷۴۴	۷۳۸	۷۳۳	۷۲۸	
۷۷۳	۷۷۰	۷۶۷	۷۶۴_۷۶۰	۷۵۸_۷۵۶	۷۵۴
۸۰۴	۸۰۲	۸۰۰،۷۸۸_۷۸۷	۷۸۴	۷۸۰	
۸۳۶_۸۳۴	۸۲۹	۸۲۸	۸۲۳	۸۱۳	۸۱۱_۸۱۰
۸۶۳	۸۵۵	۸۴۸	۸۴۴_۸۴۳	۸۴۱	۸۳۹
۸۸۴	۸۸۱_۸۸۰	۸۷۳	۸۷۱	۸۶۹	۸۶۶
۹۱۲	۹۱۰	۸۹۹	۸۹۷_۸۹۶	۸۹۳	۸۸۹_۸۸۶
۹۳۱ ۹۲۷_۹۲۵ ۹۱۸_۹۱۷					

جناب نور الرحمن

۱۳۴	۱۳۰	۱۲۶	۱۱۹-۱۱۶	۵۵	۱۵-۱۴
۲۳۷-۲۳۸	۲۱۲	۱۸۶	۱۷۷	۱۶۰-۱۵۸	۱۴۸

۲۴۱-۲۴۰	۲۵۸	۲۴۵	۲۴۳	۲۴۰-۲۳۹	
۳۲۹	۳۲۵	۲۹۲	۲۸۰-۲۷۹	۲۷۷	۲۷۳
۴۴۲	۴۰۹	۳۷۰	۳۵۹	۳۳۷	۳۳۰
۵۰۹	۴۶۰	۴۵۸	۴۵۶-۴۵۳	۴۴۷	۴۴۶
۵۶۲	۵۵۰	۵۴۳	۵۳۵	۵۳۳	۵۲۹
۷۲۷-۷۲۶	۷۲۴	۷۰۷	۷۰۳	۶۹۳	۶۵۶
۸۰۹	۷۹۷	۷۷۲	۷۷۱	۷۵۵	۷۴۲
۸۹۷	۸۸۹	۸۵۷	۸۵۴-۸۵۲	۸۴۶	۸۴۵
				۹۲۲	۹۱۶

پروفیسر نور الحسن ہاشمی

۸۲۷	۸۲۶	۵۹۹	۵۳۸	۷۱	۲۹
				۸۷۹	۸۵۴

پروفیسر یوسف حسین خاں

۵۴۱	۵۳۰	۴۱۵	۲۶۰
-----	-----	-----	-----

دوسرا حصہ

مقالات

نمبر شمار	مصنف	عنوان	ماہ و سال	صفحات
۱	آرزو	آسوان	جولائی ۶۸	۱۳-۷
	(مختار الدین احمد)			
۲	آزاد (ابوالکلام)	تعلیم نسوان ہماری قوم میں کیوں کر ہو سکتی ہے	مئی ۸۶	۵۴-۵۱
۳	-	حکایات برق خرمن	فروری ۸۸	۳۳-۱۸
۴	-	قومی زبان کیا ہو؟	نومبر ۸۸	۱۳-۷
		تقریر دستور ساز اسمبلی میں		
۵	-	مسلمانوں کا لائحہ عمل	ستمبر ۸۸	۱۳-۵
		(دسمبر ۱۹۴۷ء لکھنؤ کانفرنس)		
۶	-	ملک اگر تقسیم نہ ہوتا	فروری ۷۲	۵۳-۴۶
		(تقریر مرتبہ عتیق صدیقی)		
۷	-	مولانا آزاد کا ایک ابتدائی غیر مطبوعہ خط مرتبہ عتیق صدیقی	ستمبر ۶۱	۵۸۳-
				۵۸۶
۸	-	مولانا آزاد کا ایک اہم خط ایم۔ ای۔ ذکر یا کے نام	اپریل ۶۵	۱۷۱-۱۶۶
۹	-	مولانا آزاد کا خط بنام غلام رسول مہر	فروری ۸۸	۶۹-۶۶
۱۰	-	مولانا آزاد کی آخری تقریر مرتبہ عبداللطیف اعظمی	دسمبر ۸۸	۱۷-۱۵

۵۳-۴۶	مارچ ۶۳	مولانا آزاد کے چند خطوط	آزاد (ابوالکلام)	۱۱
		مرتبہ ابوسلمان الہندی		
۷۶۲-۷۵۳	اگست ۳۹	بنیادی قومی تعلیم میں ربط سے کیا	آزاد (احمد علی)	۱۲
		مراد ہے؟		
۱۲۱-۱۱۷	اگست ۴۱	تعلیم کب موثر ہوتی ہے	-	۱۳
۳۴-۳۲	جنوری ۴۱	تعلیم میں سیر کی اہمیت	-	۱۴
۲۰۵-۱۹۸	اپریل ۷۱	جامعہ میں ابتدائی تعلیم کے	-	۱۵
		تجربے		
۲۶۹-۲۵۹	مئی ۷۱	-	-	۱۶
۳۰۹-۲۲۹	جون ۷۱	-	-	۱۷
۳۹-۲۹	جولائی ۷۱	-	-	۱۸
۹۰-۸۰	اگست ۷۱	-	-	۱۹
۲۷۰-۲۵۹	ستمبر ۷۱	-	-	۲۰
۲۳۰-۲۲۱	دسمبر ۷۱	-	-	۲۱
۱۶۲-۱۵۳	مارچ ۷۲	-	-	۲۲
۱۶۰-۱۴۵	ستمبر ۷۲	-	-	۲۳
۲۰۹-۲۰۵	اکتوبر ۷۲	-	-	۲۴
۲۷۴-۲۶۸	نومبر ۷۲	-	-	۲۵
۳۳۶-۳۲۰	دسمبر ۷۲	-	-	۲۶
۳۸-۲۹	جنوری ۷۳	-	-	۲۷
۸۴-۷۶	فروری ۷۳	-	-	۲۸
۴۷-۴۳	جولائی ۶۹	ذاکر صاحب	-	۲۹

۳۵۴-۳۴۵	مئی ۴۱	طلباء کی تعلیم میں کمزوری کے اسباب	آزاد (احمد علی)	۳۰
۲۸۵-۲۴۸	ستمبر ۳۹	کیا حرفوں کے ذریعہ تمام مضامین پڑھائے جاسکتے ہیں	-	۳۱
۴۱۹-۴۱۲	اکتوبر ۳۹	-	-	-
۲۳۱-۲۲۸	مارچ ۴۱	نئی تعلیم کا نفسیاتی اثر	-	۳۲
۳۰۰-۲۹۳	اکتوبر ۴۱	نئی تعلیم کے پڑھانے والے کیسے ہوں	-	۳۳
۲۸-۱۱	جنوری ۳۷	غزل کی حمایت: اعتراضات و جوابات	آزاد (الطاف احمد انصاری)	۳۴
۳۴-۲۸	جنوری ۷۶	اقبال اور جدید فکر مغرب	آزاد (جگن ناتھ)	۳۵
۳۶۷-۳۶۳	جولائی ۷۶	انجمن کشمیری مسلمانان لاہور: اقبال کی سوانح کا پس منظر	-	۳۶
۱۱۱-۸۹	جنوری، مارچ ۷۸	تڑپ رہا ہے فلاطوں بیان غیب حضور "حیات اقبال کا... باب"	-	۳۷
۸۵-۷۶	اگست ۶۵	کچھ یادیں کچھ تاثرات تلخیص عبداللطیف اعظمی (سوانحی خود نوشت)	-	۳۸
۱۱۱-۱۰۲	نومبر ۷۰	مدرسہ ابتدائی ۱۹۳۸ تا ۱۹۷۰	آزاد رسول	۳۹
۲۹-۲۴	جولائی ۹۱	میرزا باقر خاں نجم ثانی، مع انتخاب غزلیات	آصف نعیم	۴۰
۳۷۷-۳۷۳	جولائی ۶۳	پنڈت جواہر لال نہرو	آصفہ مجیب	۴۱

۲۹-۲۵	دسمبر ۸۸	پنڈت جواہر لال نہرو	آصفہ مجیب	۴۲
۵۲-۳۰	اکتوبر ۱۹۹۱	بزرگان دین و مشاہیر ملت کے	آفتاب احمد خاں	۴۳
		قطععات وفات		
۴۱-۲۱	ستمبر ۱۹۹۱	چند بزرگان دین کے قطععات	-	۴۴
		تاریخ وفات		
۴۷-۲۵	نومبر ۱۹۹۱	مشاہیر شعرائے اردو کے	-	۴۵
		قطععات وفات		
۱۷-۱۳	جنوری ۶۳	عہد قاجار میں فارسی شاعری کا	آفتاب اختر	۴۶
		احیاء		
۱۳۷-۱۳۳	ستمبر ۶۲	فردوسی کا شاہنامہ اور داستان	-	۴۷
		بیزن و مینوہ		
۲۰۸-۷	ستمبر، نومبر ۲۸	- [رپوٹ]	آل پارٹیز کانفرنس	۴۸
			[کمیٹی]	
۲۹-۲۵	ستمبر ۹۳	میرے شکار کے تجربے	آوارہ فرضی نام	۴۹
۱۵۳-۱۲۸	اگست ۳۳	اسلام اور حالات حاضرہ	ابراہیم (محمد)	۵۰
۸۸-۷۴	فروری ۷۶	مصطفیٰ صادق الرفاعی	-	۵۱
۲۳۱-۲۲۳	اپریل ۲۶	ابن رشد [ترجمہ و تلخیص]	-	۵۲
۲۱۰-۱۹۱	جولائی ۳۳	رموز مملکت [الفخری کا مقدمہ]	ابن طقطقے	۵۳
		ترجمہ زبید احمد		
۳۱-۱۶	جولائی ۸۶	اسکالر علی گڑھ: اردو میں	ابوالبرکات کربلائی	۵۴
		پیروڈی پر پہلا اہم نمبر		

جلد پنجم	۱۲۷	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۳-۷	جولائی ۸۵	۵۵ ابوالبرکات کربلائی مثنوی قطب مشتری میں کردار نگاری
۳۳-۳۸	جولائی ۲۳	۵۶ ابوالجلال اسلام اور سرمایہ داری
۲۸-۲۰	جنوری ۲۸	۵۷ - دانیالی بشارتیں
۱۸-۱۰	فروری ۲۸	۵۸ - -
۲۵-۱۵	مارچ ۲۸	۵۹ - -
۳۹۲-۳۸۶	جولائی ۲۶	۶۰ ابوالجلال ندوی الفاظ کو اپنانا
۲۵۸-۲۳۸	مئی، جون ۲۳	۶۱ - سلاطین مغل کے عہد میں پولس کا انتظام
۱۹۷-۱۸۶	اپریل ۷	۶۲ - جاپان کی مطبوعاتی صنعت: ترجمہ محمد خلیق صدیقی
۳۹-۳۲	اپریل ۷	۶۳ ابوالحسن علی ندوی مولانا محمد علی جوہر، چند نقوش و تاثرات
۱۵-۹	ستمبر ۱۹۹۱	۶۴ ابوالحسنات ندوی زہیر بن ابی سلمیٰ
۳۶-۳۹	فروری ۹۲	۶۵ - عربی زبان: ایک تعارف اور تاریخی پس منظر
۲۳-۱۷	نومبر ۹۱	۶۶ - عمرو بن کلثوم الغلسی: فخریہ شاعری کا امام
۷۸-۶۹	اگست ۲۳	۶۷ ابوالحسنات مرزا کرمانی
۷۴۰-۷۲۷	اگست ۳۶	۶۸ ابوالقاسم ڈاکٹر تارا چند سے دو دو باتیں
۳۵۰-۳۳۶	مئی ۶۱	۶۹ ابوالکلام ٹیگور کی شخصیت کی چند جھلکیاں
۱۳-۷	نومبر ۸۵	۷۰ ابوالمعاد تعلیم اور فنون لطیفہ

جلد پنجم	۱۲۸	اشاریہ رسالہ جامعہ
۶۰-۴۲	جولائی ۳۰	ابو مسلم خراسانی: بانی سلطنت عباسیہ
۴۸۵-۴۷۷	دسمبر ۳۰	سوڈان میں مصری قربانیاں
۴۸۲-۴۷۳	جون ۳۱	مصری لشکر عہد فراعنہ میں: اس کی تنظیم اور قوت
۲۵-۱۹	مارچ ۴۶	پس ماندہ ممالک کی معاشی ترقی
۴۱-۳۷	مئی ۴۷	مسئلہ فلسطین اور یو۔ این۔ او
۱۱۴-۱۰۰	فروری ۸۸	”الہلال“ کلکتہ: تاریخ خصائص و مقاصد اور فن کی روشنی میں
۱۴۹-۱۳۹	مارچ ۷۷	مولانا عبد الماجد دریا آبادی
۵۹-۴۲	جولائی ۹۲	جدید عربی ادب اور اپولو تحریک
۵۴-۴۴	اپریل ۹۲	عربی ادب میں رومانیت
۲۸-۲۴	جولائی ۶۲	مکاتیب شبلی
		بنام ابوالکلام آزاد دہلوی
۴۲-۳۸	جنوری ۶۳	”عظمت رفتہ“ ایک تاثر
۳۷-۲۸	اگست ۸۲	مولانا اسلم جیراج پوری
۲۱۲-۲۰۱	ستمبر ۲۵	دنائیشور، ایک مطالعہ
		ترجمہ غلام ربانی
۴۲۴-۴۱۷	جون ۶۱	اقبال پر چکبست کی تنقید کا جائزہ
۱۸۴-۱۷۳	مارچ ۲۷	مقدمہ انتخاب سودا
۳۰۶-۲۹۱	اپریل ۲۷	-

۶۹۴-۶۸۴	ستمبر ۴۰	افلاطون کی ریاست اور اس کا نظام تعلیم	اثر (فضل الدین)	۸۷
۲۹۲-۲۷۰	اکتوبر ۴۱	رہب کے نصب العین کا ارتقاء	-	۸۸
۳۲۰-۳۱۳	نومبر ۴۱	-	-	۸۹
۴۶۲-۴۵۰	جون ۴۰	قدیم ہندوستان کا نظام تعلیم	-	۹۰
۱۲۹-۱۱۹	فروری ۴۰	کھیل اور تعلیم	-	۹۱
۳۴۱-۳۳۶	مئی ۴۳	نمخانہ جاوید: جلد پنجم پر ایک نظر	اثر صہبائی	۹۲
۱۵۲-۱۴۷	مارچ ۷۲	ابوالعلاء المعری	اجتہادوی (محمد)	۹۳
۱۴۴-۱۳۸	مارچ ۷۱	امام شافعی: شاعر اور ادیب	-	۹۴
۴۱۶-۴۰۹	دسمبر ۷۰	تصوف پر علامہ ابن خلدون کی ایک نادر کتاب: شفاء السائل الجهذیب المسائل	-	۹۵
۳۰۸-۲۹۸	جون ۷۹	عربی کا دیگر زبانوں پر عمل اور رد عمل	-	۹۶
۱۸۹-۱۸۲	اکتوبر ۷۱	نظام الملک طوسی اور اس کے مدارس	-	۹۷
۲۵۱-۲۴۲	اپریل ۳۰	مسیح الملک مرحوم کا سفر نامہ یورپ مرتبہ: عبدالغفار	اجمل خاں (محمد) حکیم	۹۸
۷۵-۶۸	فروری ۷۳	حکیم اجمل خاں کے چند خطوط بنام سر منزل اللہ خاں شریوانی مرتبہ: محمد ندیم	-	۹۹

۵۶	جنوری ۶۷	حکیم اجمل خاں کا خط بنام ذاکر حسین	اجمل خاں (محمد) حکیم	۱۰۰
۴۸-۴۶	اگست ۸۲	حکیم اجمل خاں مرحوم کا ایک خط (مرسلہ عزیز الدین حسین)	-	۱۰۱
۲۱۰-۲۰۴	اپریل ۷۳	خطوط مسیح الملک حکیم اجمل خاں بنام صدر یار جنگ	-	۱۰۲
۵۰۵-۵۰۴	دسمبر ۳۸	مولانا حبیب الرحمن شیروانی دین، حرفہ، سادگی اور مادری زبان (سپاس نامہ برائے غازی امان اللہ خاں)	-	۱۰۳
۲۴-۱۸	جنوری ۹۲	سویتی تاجیکی ادبیات کے بانی پر ایک نظر	اجملی (اجمل)	۱۰۴
۵۳-۴۶	جولائی ۷۳	ابن قتیہ کے تنقیدی افکار کا مطالعہ	احشام احمد	۱۰۵
۱۰۳-۱۰۰	اگست ۷۲	ادب اور سائنس	-	۱۰۶
۱۴۱-۱۳۵	ستمبر ۷۳	اردو اصطلاح سازی میں عربی کی اہمیت	-	۱۰۷
۱۹۶-۱۹۲	اپریل ۷۴	افسانہ کا معیار عظمت	-	۱۰۸
-۲۴	مارچ	الکرنک پر ایک تنقیدی نظر (مصری ناول)	-	۱۰۹
۷۷، ۲۸	۹۱			
۴۶-۴۳	جولائی ۶۶	تدوین احادیث کا تاریخی جائزہ	احشام احمد	۱۱۰
۲۸-۲۳	جنوری ۶۵	جدید عربی شاعری کے دو مکاتیب فکر	-	۱۱۱

۸۸-۸۱	مئی ۷۲	دنیا چھوڑنے سے دین جاتا ہے:	احتشام احمد	۱۱۲
		سرسید تحریک کا ایک حقیقت		
		پسندانہ نظریہ		
۲۱۷-۲۰۷	اپریل ۶۶	ڈاکٹر احمد امین	-	۱۱۳
۳۱۲-۳۰۲	دسمبر ۷۱	ڈاکٹر طحسین: عصر جدید کے	-	۱۱۴
		ایک بڑے ناقد اور مفکر		
۷-۳	نومبر ۹۱	علامہ محمد امین کانہی:	-	۱۱۵
		درویشی میں شاہی کی جلوہ گری		
۲۰۷-۱۹۸	اپریل ۶۴	محمود سامی بارودی:	-	۱۱۶
		جدید عربی شاعری کا معمار		
۱۰۱-۸۶	اگست ۷۴	معری کی دو شخصیتیں	-	۱۱۷
۳۱۴-۳۱۱	جون ۷۱	ادب اور آزادی	-	۱۱۸
۱۵۴-۱۵۰	مارچ ۷۱	ادب اور نئی نسلیں	-	۱۱۹
۴۱۹-۴۱۷	دسمبر ۷۰	ادبی تخلیق کیا ہے؟	-	۱۲۰
۴۲۸-۴۲۵	دسمبر ۶۷	تحریک اپولو جدید عربی ادب کی	-	۱۲۱
		ایک عظیم تحریک		
۵۷۷-۵۷۰	ستمبر ۶۱	اردو تحقیق و تنقید: ہماری جدید	احتشام حسین	۱۲۲
		ثقافتی زندگی سے اس کا تعلق		
۵۹۲-۵۴۸	نومبر ۶۴	آمدی اور اس کا تنقیدی نظریہ	-	۱۲۳
۱۶۱-۱۴۸	مارچ ۶۶	روزنامہ اور نگ زیب	احتشام الدین (محمد)	۱۲۴
۵۹۷-۵۹۲	جون ۳۸	ہندوستانی کاشتکاروں کی مالی	احسن	۱۲۵
		ضروریات		

جلد پنجم	۱۳۲	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۳۶۵-۳۵۹	۳۰ مئی	تاریخ نثر اردو	۱۲۶ احسن مارہروی
۳۷۰-۳۳۶	۳ اکتوبر	عرب اور موالی تلخیص حسین حسان	۱۲۷ احسن امین
۲۱۸-۲۱۱	۳۳ جولائی	عہد عباسی کی اجتماعی زندگی: مملکت اسلامی کے عناصر	۱۲۸ -
۵۹۸-۵۸۷	۳۹ جون	انقلاب ایران	۱۲۹ احمد خاں
۲۰-۱	۳۱ جولائی	مالیات جنگ	۱۳۰ -
۵۶-۵۵	۸۳ جنوری	مراسلہ: اہم گزارش (ڈاکٹر محمد حمید اللہ کے خطوط کا تحفظ)	۱۳۱ -
۳۵-۲۶	۲۵ جولائی	ہندوستان کی بنک کاری کا مستقبل	۱۳۲ -
۸۷-۸۵	۸۰ جنوری، فروری	مولانا محمد علی کی شخصیت کے عناصر اربعہ	۱۳۳ احمد سجاد
۲۸۰-۲۷۹	نومبر ۷۵	کلکتہ میں اردو ایڈیٹرز کانفرنس (مراسلہ)	۱۳۴ احمد سعید ملیح آبادی
۱۱۰-۱۰۵	۳۱ فروری	قرآن مجید کے ترجمے مشرقی زبانوں میں	۱۳۵ احمد میاں
۲۲۸-۲۰۸	۴۰ مارچ	احساس کمتری	۱۳۶ اختر (محمد)
۲۸۵-۲۷۰	۴۰ اپریل	-	۱۳۷ -
۴۷۶-۴۶۹	۳۸ مئی	جارج برنارڈشا	۱۳۸ -
۲۸-۱۸	۹۱ اپریل	قصہ ”حسن و دل“ کی عالمی شہرت اور روایت	۱۳۹ اختر (نور السعید)

۱۴۰	اختر حسین	ہماری آبادی	مارچ ۴۲	۱۹۱-۲۰۴
۱۴۱	اختر علی تلہری	چین کا فلسفہ زندگی	اکتوبر ۴۳	۱۸۴-۱۸۹
۱۴۲	-	شعر و شاعری اور ذوق سلیم	دسمبر ۴۲	۳۰۳-۳۱۳
۱۴۳	-	نگار کا نظیر نمبر اور موجودہ طرز تنقید	مارچ ۴۰	۲۲۹-۲۴۳
۱۴۴	اختر الواسع	ایک برصغیر تین ملک: اشتراک اور تعاون کی بنیادیں	نومبر ۸۵	۴۱-۴۸
۱۴۵	اختر مہدی	جدید فارسی شاعری: ایک مطالعہ	مارچ ۷۶	۱۵۶-۱۶۵
۱۴۶	اخلاق اثر	احتشام حسین اور مقدمہ نگاری	جولائی، اگست ۷۵	۳۵-۴۹
۱۴۷	-	ریڈیو ڈراما اور اسٹیج ڈراما	جولائی ۷۴	۷-۲۴
۱۴۸	اخلاق حسین	مولانا آزاد کا تفسیری شاہکار: ترجمان القرآن	جولائی ۸۷	۱۸-۲۲
۱۴۹	-	مولانا ابوالکلام آزاد کا علمی مقام و مرتبہ	اکتوبر ۸۸	۵-۱۶
۱۵۰	اخلاق الرحمن	قومیت کی تعمیر میں سائنس کی اہمیت	اگست ۳۸	۱۵۲-۱۶۲
۱۵۱	ادریس (محمد)	ثالسانی: ایک تعارف	مارچ ۶۱	۲۵۰-۲۶۲
۱۵۲	ادیب (محمد حسین)	کیا اردو شاعری محض نقالی ہے؟	مارچ ۳۱	۱۹۹-۲۲۲
۱۵۳	-	-	اپریل ۳۱	۲۶۶-۲۹۰
۱۵۴	-	-	مئی ۳۱	۳۶۸-۳۸۸
۱۵۵	-	غزل گوئی اور نظریہ الہام	اگست ۳۰	۱۱۶-۱۳۶

جلد پنجم	۱۳۴	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۳۸۶-۳۷۷	مئی ۳۰	ایک بد نصیب انسان ابن راوندی اور اس کی محبوبہ ترجمہ محمد حسین مجوی	ادیب (محمود کامل)
۲۶۲-۲۵۷	نومبر ۴۲	لکھنؤ ادب کا سماجی پس منظر	ادیب (مسعود حسن رضوی)
۲۴۸-۲۳۷	مئی ۷۱	ترکی میں مشرق و مغرب: ترجمہ ضیاء الحسن فاروقی	ادیوار (عبدالحق) عدنان
۹۵-۹۰	اگست ۷۰	پن چکی (اورنگ آباد کی تاریخی عمارت)	ارج
۲۲-۹	مئی ۲۸	اردو اکیڈمی	-
۱۳۱-۱۱۹	اپریل ۳۴	عربی لہجوں کی تاریخی اہمیت ترجمہ حسین حسان	ارسلان (امیر شکیب)
۴۱-۳۱	فروری ۲۸	امریکہ انگریزی مصنفین کے زواہ نگاہ سے ترجمہ محمد یحییٰ تنہا	ارونگ (واشنگٹن)
۲۲-۱۹	فروری ۲۸	تاریخ عالم کی تعبیر ترجمہ عابد حسین	اسپنگلر (اوسوالڈ)
۴۴۹-۴۴۲	دسمبر ۲۶	زوال مغرب ترجمہ عبدالقادر	-
۳۷-۲۱	جولائی ۲۳	جدید عالم اسلامی ترجمہ یوسف حسین خاں	اسٹوڈرڈ (لوٹھروپ)
۸-۷	جولائی ۷۱	۱۸۵۷ کی جنگ آزادی: سہارنپور اور مظفرنگر کے دیہی علاقوں کی بغاوت ترجمہ ماجد حسین	اسٹوکس (ارک)
۳۵۷-۳۴۸	نومبر ۴۱	عاشقی ترجمہ اقبال انصاری	اسٹیوینسن

جلد پنجم	۱۳۵	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۵۱-۴۶	جولائی ۹۰	آرکائیوز: ایک اجمالی تعارف	اسحاق (محمد) ۱۶۸
۴۶-۴۱	دسمبر ۸۳	بھگتی تحریک	- ۱۶۹
۵۲-۴۶	جون ۸۶	تاریخ نگاری میں حقائق اور نکتہ نظر کی بحث	- ۱۷۰
۵۱-۴۰	اگست ۹۰	تحفیظ و بقا	- ۱۷۱
۲۴-۱۸	دسمبر ۸۸	جامعہ کا تاریخی کردار: ایک مطالعہ	- ۱۷۲
۵۱-۴۵	مارچ ۹۱	خلیجی جنگ اور مشرق وسطیٰ میں مغربی مفاد کا تحفظ	- ۱۷۳
۲۵-۲۰	مارچ ۹۱	مولانا ابوالکلام آزاد: واردات قلبی کے چند نقوش	- ۱۷۴
۴۳-۳۹	ستمبر ۸۸	مولانا محمد حنیف ندوی مرحوم	- ۱۷۵
۹۳۹-۹۲۷	نومبر ۳۶	اساس اسلام	اسد (محمد) ۱۷۶
۱۶۱-۱۵۵	مارچ ۷۴	یونانی علوم اور عرب	اسد حیدر ۱۷۷
۲۵۳-۲۳۹	اکتوبر ۴۲	اخگر مراد آبادی مرحوم (امداد حسین اخگر)	اسد ملتانی ۱۷۸
۳۱-۲۴	دسمبر ۸۷	ہندوستان کا تعلیمی نظام: ایک جائزہ	اسد الدین (محمد) ۱۷۹
۲۹۴-۲۷۷	اکتوبر ۳۰	جوش ملیح آبادی	اسرائیل احمد خاں ۱۸۰
۶۴-۴۹	ستمبر، نومبر ۲۸	زرتشت اور بدھ: موازنہ سیرت و دعوت	- ۱۸۱
۳۸-۱۲	جنوری ۲۹	-	- ۱۸۲

۳۸-۳۹	مئی ۸۴	اردو زبان اور مصر	اسلم (محمد)	۱۸۳
۲۳-۷	اکتوبر ۸۴	ایم۔ اسلم: شخصیت اور فن	-	۱۸۴
۳۹-۳۱	مئی ۸۸	چودھری عبدالغفور مرحوم	-	۱۸۵
۲۷-۱۷	مئی ۸۴	خلیفہ عبدالکیم مرحوم:	-	۱۸۶
		چند تاثرات		
۳۸-۳۵	جون ۸۵	دیال سنگھ کالج لاہور میں میرازمانہ طالب علمی	-	۱۸۷
۴۹-۴۶	فروری ۸۶	سلطان علاء الدین خلجی کے دو تقرری سکے	-	۱۸۸
۳۴-۲۲	جنوری ۸۵	شاہ محمد جعفر پھلواری: یادیں اور تاثرات	-	۱۸۹
۵۶-۴۸	ستمبر ۸۲	ڈراما عربی ادب میں	اسلم اصلاحی (محمد)	۱۹۰
۲۱۳-۱۹۷	ستمبر ۳۴	اردو رسم الخط	اسلم جیرا جپوری	۱۹۱
۴۳۸-۴۲۷	مئی ۳۸	اسباب زوال امت	-	۱۹۲
۵۷۰-۵۶۶	جون ۳۸	-	-	۱۹۳
۳۲۹-۳۳۱	اپریل ۳۸	اسلامی نظام	-	۱۹۴
۵۷۰-۵۶۶	جون ۳۸	-	-	۱۹۵
۸۰-۶۵	فروری ۲۵	اہل نجد	-	۱۹۶
۲۷۵-۲۶۸	مارچ ۳۹	ایران میں ریلوے	-	۱۹۷
۱۵۱-۱۴۲	اپریل ۳۴	ایک تاریخ عقدہ (مسلمانوں کا عروج)	-	۱۹۸
۱۶۳-۱۴۵	ستمبر ۲۳	پیام مشرق	-	۱۹۹

۲۰۰	اسلم جیراچپوری	تاریخ الامت کا ایک ورق:	دسمبر ۲۷	۷۷-۷۰
		آخری فاطمی خلیفہ عاضد الدین		
		اللہ ۵۵۶ھ سے ۵۶۷ھ		
۲۰۱	-	تاریخ عثمانیہ پر ایک نظر	نومبر ۲۹	۳۳۲-۳۳۰
۲۰۲	-	تفاسیر القرآن	اکتوبر ۳۵	۸۵۸-۸۵۲
۲۰۳	-	تفہیمات الالہیہ	اپریل ۳۷	۱۱۲-۱۰۳
		از شاہ ولی اللہ		
۲۰۴	-	حضرت اولیس قرنی	اکتوبر، نومبر ۲۷	۳۲-۳۲
۲۰۵	-	حقیقت حج	جنوری ۲۹	۳۷-۳۹
۲۰۶	-	سلطان سلیمان اعظم قانونی	مارچ ۲۹	۴۰-۳۲
۲۰۷	-	سفر حج	اگست ۲۸	۳۴-۲۲
۲۰۸	-	-	ستمبر، نومبر ۲۸	۳۱-۱۹
۲۰۹	-	-	دسمبر ۲۸	۶۹-۵۵
۲۱۰	-	سیرۃ النبی جلد سوم	اکتوبر ۳۳	۳۰۱-۲۸۵
۲۱۱	-	سیرۃ النبی جلد چہارم	نومبر ۳۳	۳۸۶-۳۸۳
۲۱۲	-	سیل تاتار	جنوری ۲۴	۳۶-۲۸
۲۱۳	-	عالم برزخ از روئے قرآن کریم	جنوری ۳۴	۶۸-۵۷
۲۱۴	-	فلاکت اور ارباب کمال	مئی ۲۶	۳۱۴-۳۰۶
۲۱۵	-	قبہ خضرا	اکتوبر ۲۵	۳۰۰-۲۹۱
۲۱۶	-	قتل مرتد	اکتوبر ۲۴	۴۳۸-۴۳۲
۲۱۷	-	قسنطنیہ کا تعلق اسلام کے ساتھ	اکتوبر ۲۳	۱۹۸-۱۹۱
۲۱۸	-	کتب خانہ جامعہ ملیہ اسلامیہ	فروری ۲۳	۴۶-۴۲

۲۸۴-۲۸۰	اپریل ۳۰	کتب لغت عربی	اسلم جیراچپوری	۲۱۹
۱۹۸-۱۷۰	مارچ ۳۱	مثنوی مخزن الاسرار	-	۲۲۰
۱۲۲-۱۲۱	مارچ ۲۳	مسئلہ خلافت	-	۲۲۱
۳۰۹-۲۹۴	اپریل ۳۲	مصر کی قدیم تہذیب پر اسلام کا اثر	-	۲۲۲
۴۱۲-۳۹۴	مئی ۳۲	-	-	۲۲۳
۳۶۴-۳۵۵	نومبر ۲۵	معادۂ نبوی کوہ طور کے راہبوں کے ساتھ	-	۲۲۴
۱۶۴-۱۶۲	ستمبر ۳۱	منکرین حدیث	-	۲۲۵
۶۴-۹	مارچ، مئی ۸۲	میری طالب علمی	-	۲۲۶
۳۴۷-۳۲۱	مئی ۲۷	تائینائی	-	۲۲۷
۳۵۳-۳۲۹	نومبر ۲۶	نادر شاہ اور اتحاد فرقہ ہائے اسلام	-	۲۲۸
۳۴۰-۳۲۶	نومبر ۳۰	وضع حدیث	-	۲۲۹
۷-۲	دسمبر ۴۵	وقف کی دینی حیثیت	-	۲۳۰
۲۰۶-۲۰۱	فروری ۳۸	یوم اقبال	-	۲۳۱
۳۲-۱۷	فروری ۸۷	حوصی زبان میں فارسی اور ہندوستانی الفاظ	اسماعیل (شیث محمد)	۲۳۲
۲۲-۱۴	نومبر ۸۵	عربی ادب میں ترجموں کا دور	-	۲۳۳
۴۸-۴۳	نومبر ۸۴	جامعہ میں جامعہ کے ایک قدیم طالب علم کی آمد (شیث محمد اسماعیل)	-	۲۳۴
۷۹۹-۷۹۵	اکتوبر ۳۵	مولانا حالی کے آباء و اجداد	اسماعیل پانی پتی	۲۳۵

جلد پنجم	۱۳۹	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۳۳-۲۱۵	مئی ۶۵	اردو کامایہ ناز و اسوخت (رضی احمد رضی)
۳۰۶-۲۸۶	اپریل ۳۱	منشی پریم چند
۳۶۶-۳۵۵	مئی ۳۱	-
۲۹۰-۲۷۴	اپریل ۲۷	جرمنی میں رفاہ عام کے کام ترجمہ حامد علی خاں
۴۴۰-۴۲۶	مئی ۳۹	فرقہ وارانہ مسئلہ اور اس کے حل کرنے کے مختلف تاریخی طریقے
۵۸۶-۵۶۲	جون ۳۹	-
۱۳۳-۱۱۸	اگست ۲۷	عنفوان شباب کی مجموعی نفسی سیرت ترجمہ عابد حسین
۹۲-۸۶	فروری ۲۴	لینن ۱۸۷۰-۱۹۲۴
۱۳۹-۱۲۹	جولائی، اگست ۸۹	منشی پریم چند کا کسان اور جافالگان
۴۱-۲۸	مئی ۸۶	شرح مرغوب القلوب سے معراج العاشقین تک
۴۴۴-۴۲۳	جون ۳۰	مشرقی و مغربی تہذیب کا مقابلہ
۲۳-۲۱	جولائی ۴۷	یونیسکو اور ہندوستان
۴۵۸-۴۴۲	دسمبر ۳۱	الاعتصام بالحدیث والسنہ
۴۴۶-۴۳۷	جون ۷۲	ملا عبد القادر بدایونی
۴۱-۳۵	جولائی ۴۱	مارکسزم اور فلسفہ اخلاق
۴۲۳-۴۱۸	جون ۷۳	نذیر احمد کے قصے
۲۳۶		اسماعیل حسن خاں
۲۳۷		اسماعیل خاں (محمد)
۲۳۸		-
۲۳۹		اسمیڈ لے (اگنس)
۲۴۰		اسیر و ادم (ایدی)
۲۴۱		-
۲۴۲		اشپرنگر (ایڈورڈ)
۲۴۳		اشتراکی فرضی نام
۲۴۴		اشتیاق (محمد)
۲۴۵		اشرف
۲۴۶		(قطب الدین)
۲۴۷		اشرف (محمد)
۲۴۸		اشرف (محمد طہ)
۲۴۹		اشرفی (ضیاء علی)
۲۵۰		اشفاق احمد
۲۵۱		اشفاق احمد اعظمی

۱۳۵-۱۲۳	مارچ ۶۷	جدید شاعری	اشفاق محمد خاں	۲۵۲
۴۳-۲۹	جنوری ۶۵	ہے ولی پوشیدہ اور کافر کھلا (غالب)	-	۲۵۳
۲۹۴-۲۸۷	جون ۴۳	آپ ہنستے کیوں ہیں؟	اصغر علی (مترجم)	۲۵۴
۲۲۶-۲۱۸	مئی ۴۳	بچے جھوٹ کیوں بولتے ہیں؟	-	۲۵۵
۱۹۸-۱۹۰	فروری ۴۱	ادب کیا ہے	اطہر پرویز	۲۵۶
۹۳-۸۷	مارچ، مئی ۸۲	ایک عالم، ایک انسان (اسلم جیراچپوری)	-	۲۵۷
۴۶۹-۴۵۵	ستمبر ۷۷	آبادی اور ترقی	اطہر رضا بلگرامی	۲۵۸
۴۶-۳۷	مارچ ۹۲	ایک ماہ ماسکو میں: یاد رفتگان	-	۲۵۹
۲۳-۱۶	اپریل ۹۲	-	-	۲۶۰
۳۱-۲۴	مئی ۹۲	-	-	۲۶۱
۵۴-۴۷	اپریل ۸۹	بازار: اقتصادی و سماجی تعارف	-	۲۶۲
۴۵-۳۸	اپریل ۹۳	بجٹ ۱۹۹۳-۹۴	-	۲۶۳
۳۶۷-۳۵۹	اگست ۸۰	ترقی پذیر ممالک کی دفاعی سرگرمیاں: ایک اقتصادی جائزہ	-	۲۶۴
۳۱-۱۲	دسمبر ۹۱	زرعی سیکٹر میں کاشت کی معقول قطعہ آراضی کے انتخاب کا مسئلہ	-	۲۶۵
۳۲-۲۱	نومبر ۸۹	قومی تحویل میں آئے بینکوں کے بیس سال: ایک تنقیدی جائزہ	-	۲۶۶
۱۱۱-۱۰۲	فروری ۶۷	ہندوستان کی معاشی ترقی اور بیدا کرنے والا طبقہ	-	۲۶۷

۲۶۸	اعزاز الدین	مولانا محمد علی پر پہلا مضمون	جنوری،	۴۷-۴۴
			فروری ۸۰	
۲۶۹	اعظم (محمد)	اردو افسانہ نگاری اور پریم چند،	جولائی، اگست	۹۸-۹۶
		ترجمہ وہاج الدین علوی	۸۹	
۲۷۰	افضل حسین	مجنوں کے ناولوں پر ایک نظر	جون ۷۷	۳۱۷-۲۹۹
۲۷۱	افضل الرحمن	طاہر علی صاحب: ایک تاثر	جنوری ۹۲	۱۷، ۴۵-۴۲
۲۷۲	افضل اقبال	فورٹ ولیم اور سینٹ جارج کالج	جنوری ۸۳	۵۴-۴۹
۲۷۳	افلاطون	افلاطون کی وصیت:	جنوری ۳۷	۵۹-۵۱
		معلمین اور متعلمین کے لیے		
		ترجمہ: عبداللہ سلفی		
۲۷۴	افیرس (ماربن)	فرانس اور اسلام	نومبر ۴۰	۸۵۲-۸۳۱
		ترجمہ: ف۔ ا۔ کرمانی		
۲۷۵	اقبال (محمد)	اضافیت اور خودی	جنوری ۲۶	۴۹۵-۴۹۰
		ترجمہ نذیر نیازی		
۲۷۶	-	اقبال کا ایک سینسر شدہ خط	اپریل ۹۰	۴۴-۳۷
		مرتبہ شائستہ خاں		
۲۷۷	-	فلسفہ خودی ترجمہ ارشاد الحق	دسمبر ۲۷	۱۶۸-۱۶۲
۲۷۸	اقبال حسین (محمد)	اندلس میں عربی مضمون نگاری	اکتوبر ۹۳	۱۶، ۲۸-۱۷
۲۷۹	-	-	نومبر ۹۳	۴۳-۲۹
۲۸۰	-	-	دسمبر ۹۳	۱۳، ۵۳-۳۹
۲۸۱		خلیل مطران اور جدید عربی	دسمبر ۹۰	۳۲-۲۴

۵۱۷-۵۱۳	دسمبر ۳۳	محمد تغلق اور ضیا برنی	اکبر شاہ خاں	۲۸۲
۳۰-۲۵	جنوری ۳۳	ہندو اور آریہ کی وجہ تسمیہ	-	۲۸۳
۳۱۹-۳۱۵	جون ۷۵	ذاکر صاحب ترجمہ انور صدیقی	اکبر علی خاں	۲۸۴
۱۷-۸	اکتوبر ۸۹	جامعہ ملیہ اسلامیہ:	اکرام (محمد) شیخ	۲۸۵
		سر سید کے خواب کی تعبیر		
۲۵۷-۲۵۱	مئی ۷۷	بچوں کے جذباتی مسائل	اکرام خاں (محمد)	۲۸۶
۲۹-۲۳	جنوری ۸۶	تعلیم اور اس کا دائرہ عمل	-	۲۸۷
۱۸-۵	فروری ۹۰	تعلیم کے لیے سازگار	-	۲۸۸
		ماحول کی ضرورت		
۵۵-۴۵	فروری ۸۹	تعلیم نو	-	۲۸۹
۳۷-۳۳	جولائی ۸۶	رہنمائی اور اس کی ضرورت	-	۲۹۰
۳۱۷-۳۰۶	جون ۷۸	شیر خوارگی اور بچپن کے مسائل	-	۲۹۱
۴۰-۳۶	نومبر ۸۵	نظم و ضبط (ڈسپلن)	-	۲۹۲
۲۱۳-۱۹۵	نومبر ۴۳	برطانیہ کی سرمایہ دارانہ منصوبہ	اکرام قمر	۲۹۳
		بندی جنگ سے پہلے		
۱۵۲-۱۴۶	مارچ ۴۳	سوویت روس کا اقتصادی نظام	-	۲۹۴
۱۷۶-۱۵۵	اپریل ۴۳	-	-	۲۹۵
۴۴۳-۴۳۶	جون ۴۲	سیاسی نصب العین اور انکا اثر	التفات حسین	۲۹۶
		عملی سیاست پر		
۴۰-۳۷	جنوری ۸۸	ابراہیم عبدالقادر المازنی:	امانت اللہ	۲۹۷
		شخصیت اور فن	(شمیم الحسن)	

۲۹۸	امتیاز حسین خاں	حکومت اور گرانی: قیمت کا مسئلہ	فروری ۲۳	۸۷-۱۰۴
۲۹۹	امجدی بیگم	خطوط بیگم محمد علی: مولانا محمد علی کے نام	جنوری، فروری ۸۰	۵۷-۷۴
۳۰۰	امداد صابری	افسانے کا اسٹائل	جولائی ۳۶	۶۰۳-۶۱۰
۳۰۱	-	افسانہ کا پلاٹ	اپریل ۳۶	۳۳۱-۳۵۱
۳۰۲	-	انجمن مناظرہ دہلی	اگست ۶۳	۸۱-۹۴
۳۰۳	-	مولانا فضل حق خیر آبادی	نومبر ۶۲	۲۶۰-۲۷۵
۳۰۴	امن (گوپی ناتھ)	ہندوستان، جمہوریت اور ہندو	جولائی ۶۳	۳۶۰-۳۶۵
۳۰۵	-	ہندوستانی قومیت اور مسلمان	ستمبر ۶۳	۱۶۳-۱۶۷
۳۰۶	امیر عارفی	وحید الدین سلیم کے تعلیمی نظریات	جنوری ۷۲	۱۷-۲۴
۳۰۷	امیر علی (ہاشم)	خاکساران جہاں: دیہاتی زندگی کا ایک دلچسپ پہلو	جولائی ۳۲	۳۵-۵۸
۳۰۸	-	شانختی نکیتن	مئی ۶۱	۳۵۹-۳۶۴
۳۰۹	-	قرآن مجید کے حروف مقطعات	نومبر ۶۱	۳-۱۴
۳۱۰	-	کلام غالب کی مہک انگریزی کے گلدستہ میں	دسمبر ۶۸	۲۸۷-۲۹۵
۳۱۱	امین (محمد)	میاں جاں (پروفیسر محمد مجیب)	ستمبر، اکتوبر ۸۶	۵۳-۶۵

۳۱۲	امین احسن اصلاحی	حروف مقطعات کے متعلق مولانا	نومبر ۶۱	۱۵-۱۹
		فرائی کی تحقیقات		
۳۱۳	انتظار حسین	تقابلی لسانیات کا طریقہ کار	اگست ۴۶	۲-۸
۳۱۴	-	قواعد کی ابتدا	اپریل ۴۶	۲-۸
۳۱۵	انجم (غلام یحییٰ)	پروفیسر محمد مبشر جلالی:	جون ۹۳	۱۲-۱۶، ۲۸
		ایک مختصر تعارف		
۳۱۶	انڈر ہل (ایولن)	کبیر، ترجمہ اسرائیل احمد خاں	جون ۲۸	۲۴-۵۱
۳۱۷	انصاری (اختر)	اردو افسانے پر مغرب کا اثر	جولائی ۷۰	۴۹-۵۴
۳۱۸	-	اردو زبان کی تعلیم کے مقاصد	جنوری ۳۶	۳۵-۴۶
۳۱۹	-	ایک مثنوی ”نیا زمانہ نیا ترانہ“ (شرح فتح پوری)	جنوری ۷۶	۳۵-۴۲
۳۲۰	-	شاد عارفی	اپریل ۷۲	۱۹۱-۲۱۴
۳۲۱	انصاری (اسلوب احمد)	اقبال کا ذہنی ارتقاء	فروری ۴۱	۱۳۴-۱۶۳
۳۲۲	-	-	مارچ ۴۱	۱۸۹-۲۱۴
۳۲۳	-	المیہ کیا ہے؟	اپریل ۹۲	۳۳۹-۳۴۹
۳۲۴	-	”پردہ ساز“ پر ایک نظر	جنوری ۸۸	۷-۱۳
۳۲۵	انصاری (بشیر احمد)	ایک سبق آموز تعلیمی تجربہ	اپریل ۴۷	۱۴-۱۹
۳۲۶	-	منشی پریم چند	نومبر ۳۶	۹۴۱-۹۴۹
۳۲۷	-	مولوی نذیر احمد	مارچ ۳۸	۲۵۲-۲۷۲
۳۲۸	-	ہندوستانی کاشتکاروں کا افلاس	مئی ۳۸	۴۹۱-۴۹۷
۳۲۹	انصاری (حیات اللہ)	اردو کا مسئلہ	جون ۹۲	۱۱-۲۲

۷۲-۵۹	فروری ۲۳	مسلمانان ہند اور تحریک اصلاح	انصاری (سجاد)	۳۳۰
۴۱-۳۸	فروری ۲۳	آثار فراعنہ مصر (اخذ از المقتطف)	انصاری (سعد) مترجم	۳۳۱
۳۷۴-۳۶۵	دسمبر ۲۳	امید اور جاہ طلبی	-	۳۳۲
۵۶-۴۹	مارچ ۲۳	فرعون: توت عیخ امون	-	۳۳۳
۳۹-۳۴	جنوری ۲۵	ذبح اللہ	-	۳۳۴
۹۶-۸۹	فروری ۲۵	-	-	۳۳۵
۱۶۵-۱۵۳	مارچ ۲۵	-	-	۳۳۶
۱۹۰-۱۷۱	اپریل ۶	افلاطون، قدیم یونان کا سب سے بڑا معلم	انصاری (سعید)	۳۳۷
۱۰-۳	جولائی ۳۸	بچہ اور اس کی اخلاقی تربیت	-	۳۳۸
۸۵-۷۸	نومبر ۴۶	بنیادی تعلیم	-	۳۳۹
۱۷-۲	اپریل ۲۸	پانچ ہزار سال قبل کی ہندوستان کی تہذیب: سندھ اور پنجاب کے حیرت انگیز انکشافات	-	۳۴۰
۸-۲	مئی ۲۸	-	-	۳۴۱
۱۷-۷	مئی ۲۳	تاریخ اور اس کا موضوع	-	۳۴۲
۳۴۱-۳۲۹	اکتوبر ۲۵	تاریخی قصوں کی وقعت	-	۳۴۳
۴۵-۳۴	جون ۴۶	تعلیم اور سماج	-	۳۴۴
۳۴-۲۵	اکتوبر ۴۴	تعلیم میں ہاتھ کا کام	-	۳۴۵
۳۲-۱۳	فروری ۴۵	-	-	۳۴۶

۳۴۷	انصاری (سعید)	جان ڈوئی: دور جدید کا	جولائی ۶۴	۳۴۳-۳۵۹	جلد پنجم
		سب سے بڑا معلم			
۳۴۸	-	چھوٹے بچوں کی تعلیم کا ایک نیا	اکتوبر ۶۷	۱۸۳-۱۷۵	
		تجربہ			
۳۴۹	-	سلطان جلال الدین خلجی	اگست ۲۶	۱۲۱-۱۱۰	
۳۵۰	-	فرویل: کنڈرگارٹن کا بانی	مارچ ۶۸	۱۴۲-۱۲۳	
۳۵۱	-	-	اپریل ۶۸	۱۹۲-۱۸۵	
۳۵۲	-	فلسفہ تعلیم اور قومی زندگی	اپریل ۶۴	۱۸۲-۱۷۱	
۳۵۳	-	مولانا ابوالکلام آزاد: تعلیم اور	اکتوبر ۹۶	۱۸۳-۱۷۱	
		انسان دوستی کی روشنی میں			
۳۵۴	-	مولانا اسلم جیراج پوری اور	مارچ، مئی ۸۲	۱۳۷-۱۳۱	
		جامعہ ملیہ اسلامیہ			
۳۵۵	-	مولانا شبلی اور اصلاح تعلیم	جولائی ۶۵	۲۴-۸	
۳۵۶	-	ہندوستان کا قدیم تمدن:	ستمبر ۲۷	۲۱۹-۲۱۱	
		جدید تعلیم کی بنا پر			
۳۵۸	-	ہندوستان میں جدید تعلیم کی رفتار:	فروری ۷۱	۸۴-۶۳	
		تعلیمی دستاویزوں کی روشنی میں			
۳۵۹	انصاری	ڈاکٹر انصاری کی کتاب ”ری	جون، جولائی	۶۸-۶۵	
	(شہادب الدین)	جزیشن ان مین“	۸۱		
۳۶۰	-	ڈاکٹر انصاری کے چند خطوط	اگست ۸۱	۳۸-۳۱	
۳۶۱	-	مجیب صاحب: چند یادیں	مارچ ۸۵	۴۵-۴۱	
۳۶۲	انصاری (طیب)	روح تنقید پر ایک نظر	فروری ۶۸	۸۳-۷۷	

۵۶-۵۴	مارچ ۸۳	ڈاکٹر انصاری / اشاریہ سازی (نوٹ)	انصاری (ضیاء الدین)	۳۶۳
۲۱-۱۳	جنوری ۸۳	مولانا محمد علی اور مولانا حسین احمد مدنی کے تعلقات پر ایک نظر	-	۳۶۴
۲۱۷-۲۰۴	اپریل ۷۵	ایک فارسی روزنامہ [عبدالعلیم نصر اللہ خوشگی]	انصاری (محمد اظہر)	۳۶۵
۲۰۸-۱۹۳	اکتوبر ۷۵	شعوبیہ: ایک عرب مخالف رجحان	انصاری (محمد اقبال)	۳۶۶
۱۲۷-۱۰۷	جنوری، فروری ۸۰	مولانا محمد علی اور مولانا فرنگی محلی	انصاری (محمد رضا)	۳۶۷
۱۹-۳	مارچ ۹۰	برادر طریقت مولانا محمد علی	-	۳۶۸
۴۰۲-۳۹۵	مئی ۳۶	ڈاکٹر انصاری اور ہندوستان کی مشترکہ قومی زبان	انصاری (مختار احمد)	۳۶۹
۱۸-۹	ستمبر ۹۲	غالب کی فارسی شاعری	انصاری (ولی الحق)	۳۷۰
۳۵-۲۹	مارچ ۸۷	عربی ادب میں خودنوشت سوانح ترجمہ شیث محمد اسماعیل	انوار الجندی	۳۷۱
۳۴۹-۳۴۱	مئی ۴۲	دیوان غالب اردو کا ایک نایاب نسخہ	انور (انور علی)	۳۷۲
۵۷۳-۳۶۷	جولائی ۳۷	چین و برما کا سرحدی قضیہ	انوری (اسد علی)	۳۷۳
۳۴۵-۳۴۱	مئی ۳۷	چینی جمہوریت	-	۳۷۴
۶۰، ۴۶-۱۴	مئی ۹۱	داستان نلدمن از فیضی	انیس (صوفیہ جاریہ)	۳۷۵
۴۱-۳۷	مئی ۸۵	مجیب صاحب: احوال و افکار	انیس الرحمن	۳۷۶

۳۷۷	ادریان (جان)	اسٹریلیا میں اسلام کی اشاعت	جولائی ۷۷	۳۷۶-۳۷۷
		ترجمہ شہاب الدین انصاری		
۳۷۸	اوڈیڈ (اے)	مغربی ایشیا: اسرائیلی نقطہ نظر سے	ستمبر ۶۷	۱۳۱-۱۳۲
		ترجمہ: جعفر رضا بلگرامی		
۳۷۹	آ سوالڈک	جاپانی شاعری ترجمہ ریاض الاسلام	جون ۴۰	۴۷۰-۴۷۳
۳۸۰	اوصاف احمد	اردو اور ترکی زبانوں میں	اکتوبر ۹۱	۲۹-۱۳
		مشترک دخیل الفاظ		
۳۸۱	-	سماجی تحقیق میں نظری طریقہ	جنوری ۸۲	۱۸-۷
		تفتیش، علم معاشیات کے		
		نقطہ نظر سے		
۳۸۲	-	صنعتی لائسنس پالیسی اور	اکتوبر ۸۱	۲۲-۷
		علاقائی ترقی		
۳۸۳	-	ہندوستان کا معاشی فلسفہ	جون ۸۲	۱۵-۷
۳۸۴	اوصاف احمد	گا ہے گا ہے باز خواں...	دسمبر ۹۱	۶۶-۶۳
۳۸۵	ایبر کرامی	ادب ایک فن کی حیثیت سے	دسمبر ۳۴	-۴۳۶
		ترجمہ: وقار عظیم		۴۴۶
۳۸۶	ایڈون	الحمد ادبلی میں	دسمبر ۷۶	۴۹۷-۴۹۰
	(الفریڈ جے)	ترجمہ سعید انصاری		
۳۸۷	ایٹلی (سی) اور	انگلستان کے معاشی حالات	مئی ۴۷	۳۶-۳۴
	ایڈن (اے)	ترجمہ عابد حسین		
۳۸۸	ایرکن ترکمان ☆	ہندوستان میں ترکوں کا ورثہ	اپریل ۸۴	۵۲-۴۶

۲۲۲-۲۰۹	اپریل ۲۶	جرمنی کے نئے مدرسے	ایرانٹرایزش (الفریڈ)	۳۸۹
۹۷۱-۹۲۳	نومبر ۳۷	ترکی میں تعلیم	ایشیائیک ریویو	۳۹۰
۶۲۶-۶۱۹	اگست ۳۷	برف اور انسان کا مقابلہ	ایک جامعی	۳۹۱
			<u>فرضی نام</u>	
۱۰۶-۹۹	اگست ۳۸	قومیت و ملیت	-	۳۹۲
۲۰۰-۱۹۳	ستمبر ۳۸	-	-	۳۹۳
۶۴۴-۶۴۱	اگست ۳۷	بین الاقوامی سیاست	ایک طالب علم	۳۹۴
			<u>فرضی نام</u>	
۵۰-۳۵	مئی ۲۸	جوہر فرد، اس کی ساخت اور خواص	-	۳۹۵
۵۳-۴۲	جولائی ۳۰	حکومت کے فرائض	-	۳۹۶
۶۵۸-۶۴۵	اگست ۳۷	مسلمان، کانگریس اور مسلم لیگ	ایک قوم پرست	۳۹۷
			<u>مسلمان - فرضی نام</u>	
۷۵۳-۷۴۷	ستمبر ۳۷	مسلمان اور کانگریس	ایک مسلمان -	۳۹۸
			<u>فرضی نام</u>	
۲۶-۱۱	جولائی ۳۸	جناح نہرو خط و کتابت اور مسلمانوں کے لیے آئندہ پروگرام	ایک مسلم سوشلسٹ -	۳۹۹
			<u>فرضی نام</u>	
۲۵۴-۲۳۹	مئی ۸۱	دہلی کا بین الاقوامی سیمینار چودھویں صدی کے اختتام کے موقع پر	ایک مشاہد کے قلم سے	۴۰۰
			<u>فرضی نام</u>	

۴۰۱	ایمن	جدید سیاسی دستور بین الاقوامیت (تلخیص)	ستمبر ۴۰	۷۰۶-۷۰۰
۴۰۲	ایوب (محمد)	آزادی رائے اور اسلام	اگست ۳۶	۷۵۰-۷۴۱
۴۰۳	ایوبی (اکمل)	ریاضیات اور جغرافیہ میں خوارزمی کی خدمات ترجمہ صفیہ عامر	اپریل ۹۳	۳۷-۲۵
۴۰۴	باقر (محمد)	انگلستان میں مشرقی زبانوں کی تدریس	جون ۴۷	۱۱-۲
۴۰۵	باقر حسین	اخلاق	اپریل ۴۳	۱۹۰-۱۷۷
۴۰۶	-	ایک اہم ادبی تحریک	ستمبر ۴۳	۱۲۳-۹۹
۴۰۷	-	-	اکتوبر ۴۳	۱۷۲-۱۵۶
۴۰۸	-	-	دسمبر ۴۳	۲۶۹-۲۵۱
۴۰۹	-	معیار فن	مارچ ۴۳	۱۲۹-۱۱۹
۴۱۰	باقر علی	دلی کا انوکھا پن اور پھبن	اکتوبر ۲۹	۲۹۳-۲۸۵
۴۱۱	باقر مہدی	تعلیم اور انسانی اقدار: سیدین صاحب کی شخصیت اور تعلیم فکر کے چند پہلو	مارچ ۸۹	۲۱-۱۴
۴۱۲	-	موجودہ دور میں ذاکر صاحب کے تعلیمی نظریات کی معنویت	جون ۹۱	۲۵-۱۹
۴۱۳	باقی (عبدالقیوم خاں)	علامہ اقبال کا فلسفہ	نومبر ۴۱	۳۴۷-۳۳۸
۴۱۴	بدر الحسن	حیدر علی	اپریل ۳۵	۳۶۳-۳۵۵

۳۵۹-۳۴۲	مئی ۳۵	حیدر علی	بدر الحسن	۴۱۵
۳۸۵-۳۷۶	اپریل ۳۹	قومی زبان	-	۴۱۶
۲۶۰-۲۴۷	مارچ ۳۵	ویدول پر ایک سرسری نظر	-	۴۱۷
۲۳-۱۹	ستمبر ۹۰	امراء القیس کی شاعری میں نسوانی تمدن	بدرالدین الحافظ	۴۱۸
۱۰۰-۱۹	فروری ۸۱	سعودی عرب میں ادب کی رفتار ترقی	-	۴۱۹
۳۸۳-۳۷۲	اکتوبر ۷۸	محمود تیموری اور عربی ناول نگاری	-	۴۲۰
۴۳۰-۴۱۶	جون ۲۹	ٹالسٹائی اور مشرق	بدرالدین چینی	۴۲۱
۳۷۹-۳۷۳	نومبر ۳۱	چین کا نظام تعلیم	-	۴۲۲
۴۶۸-۴۵۹	دسمبر ۳۱	-	-	۴۲۳
۳۴۵-۳۳۴	اکتوبر ۳۴	چین میں عربی اور اسلامی علوم کی اشاعت	-	۴۲۴
۵۷۳-۵۶۲	جون ۳۳	چینی ترکستان میں شورش	-	۴۲۵
۶۸-۳۸	جنوری ۳۱	چینی قومیت اور جمہوریت	-	۴۲۶
۱۴۳-۱۱۱	فروری ۳۱	-	-	۴۲۷
۴۳۳-۴۰۴	مئی ۳۱	-	-	۴۲۸
۱۸۹-۱۸۰	فروری ۳۳	چینی مسلمان	-	۴۲۹
۲۴۵-۲۱۴	ستمبر ۳۳	سن کیاٹنگ یا چینی ترکستان کا مسئلہ	-	۴۳۰
۴۶۳-۴۳۸	جون ۳۱	مسلمانان چین	-	۴۳۱

۲۳-۷	دسمبر ۸۴	اقبال اور پیغمبر	بدیع الزماں (محمد)	۴۳۲
۹۷-۷۰	فروری ۷۰	اقبال اور وطنیت	-	۴۳۳
۵۵-۴۷	مئی ۹۱	بانگ درا کی مختصر نظمیں:	-	۴۳۴
		ایک مطالعہ		
۳۱-۷	جون ۸۶	صاحب لولاک		۴۳۵
۱۴-۸	مارچ ۹۲	حائل قرآن ہونے کی ذمے داریاں	-	۴۳۶
۳۹-۲۶	جون ۹۰	حیات و موت پر اقبال کے تصورات قرآن کی روشنی میں	-	۴۳۷
۱۶-۷	جولائی ۹۰	-	-	۴۳۸
۱۹-۵	اپریل ۹۳	ضرب کلیم میں فن کے زوال کی الزام تراشی	-	۴۳۹
۴۸-۳۹	نومبر ۹۰	فراق کا نظریہ حسن و عشق	-	۴۴۰
۴۴۱-۴۲۹	دسمبر ۲۶	جاہظ اور تاریخ طبعی ترجمہ عبدالعلیم	بذل الرحمن	۴۴۱
۳۵-۳۳	جنوری ۲۷	-	-	۴۴۲
۳۱۴-۳۰۷	دسمبر ۷۴	خوش حالی کا بہترین اشاریہ ترجمہ محمد محمود فیضی	برج نرائن	۴۴۳
۱۲-۵	مارچ ۸۸	نازش سخن نارش	برق (طلحہ رضوی)	۴۴۴
۱۸-۳	ستمبر، نومبر ۲۸	قرون وسطیٰ کے یورپین مصنفین اور بانی اسلام	برکت علی	۴۴۵

۴۴۶	برکتی (عبدالرحمن)	پروفیسر سوہنی کمار چٹرجی:	اگست ۷۷	۳۹۹-۴۱۸
		حیات اور کارنامے		
۴۴۷	-	پروفیسر محمد زبیر صدیقی مرحوم	جولائی ۷۶	۳۵۴-۳۶۲
۴۴۸	برکت (ولفریڈ)	مشرق وسطیٰ کی جنگ: ایک مضمون پر تبصرہ ترجمہ محمد خلیق	دسمبر ۷۳	۳۲۶-۳۳۴
۴۴۹	برکس (نیازی)	ضیا گوکلپ اور ترکی قومیت کی تشکیل	جنوری ۶۹	۸-۳
۴۵۰	برٹن وڈزکا راضی نامہ	زرکابین الاقوامی ذخیرہ نقد اور از سر نو تعمیر ترقی کے لیے بین الاقوامی بینک	فروری ۴۶	۱۲-۲۱
۴۵۱	-	-	مارچ ۴۶	۳۰-۳۶
۴۵۲	برنٹائن (تھامس پی)	چینی معیشت کمیون کے دور میں ترجمہ شہاب الدین انصاری	نومبر ۸۳	۴۷-۵۴
۴۵۳	بزی (ابوسعید)	اسلام اور عورت	جنوری ۳۵	۱-۳۸
۴۵۴	بشیر احمد	آئرلینڈ کی جنگ آزادی	اگست ۳۸	۱۳۹-۱۳۹
۴۵۵	بنرجی (برجندر ناتھ)	بادشاہ دہلی اور کمپنی بہادر کی خط و کتابت ترجمہ سعید انصاری	جولائی ۲۶	۴۹۳-۵۰۴
۴۵۶	بنرجی (پی۔ این)	اردو ہے جس کا نام	مئی ۶۷	۲۶۳-۲۷۰
۴۵۷	-	میری زبان سیکھنے کی کہانی	دسمبر ۶۳	۷۷۲-۷۷۴
۴۵۸	بنہم (ف)	صنعتی انقلاب اور اس کے بعد کی معاشی ترقی	اپریل ۴۵	۲۶-۳۱

۳۵۹	بول چند	فاشزم کی حقیقت	اگست ۴۲	۱۱۵-۱۰۱
۳۶۰	بھارت بھوشن	اسلام کا دوسرا رخ:	دسمبر ۹۳	۵۷-۵۴
		ترجمہ جبین انجم		
۳۶۱	بھاوے (دوبا)	ستیہ اور اہنسا	نومبر ۶۹	۶۳-۶۰
۳۶۲	بھٹا چاریہ (اجیت)	عرب اور اسرائیل جنگ کا پس منظر، ایک نفسیاتی جائزہ ترجمہ جعفر رضا بلگرامی	جولائی ۷۰	۳۶-۱۷
۳۶۳	بھٹا چاریہ (شانتی رنجن)	ہندوستان میں میڈیکل تعلیم کی ابتدا	مئی ۷۱	۲۵۸-۲۴۹
۳۶۴	بھٹی (محمد اسحاق)	پروفیسر محمد سرور جامعی	جون، جولائی ۸۴	۴۲-۳۳
۳۶۵	بہرے (چارلس - ایچ)	پاکستان اور ہندوستان کے معدنی وسائل دولت	دسمبر ۴۴	۲۲-۲
۳۶۶	بھولانا تھو و عبد الواحد ندوی	اقبال کی ایک نظم پر بحث مرتبہ عابد رضا بیدار	اپریل ۶۲	۳۵۳-۳۶۰
۳۶۷	بیدار (عابد رضا)	جامعہ کا اقبال: نمبر چند رائیں	جون ۷۸	۳۲۷-۳۲۶
۳۶۸	-	علوم اسلامیہ ہندوستان میں	اپریل ۶۴	۱۹۷-۱۸۴
۳۶۹	-	کچھ اردو کے قدیم اخبارات و رسائل	مارچ ۶۱	۲۴۹-۲۳۸
۳۷۰	بیری (جے۔ بی)	حیرت فکر ترجمہ بلال احمد	مارچ ۴۳	۱۴۵-۱۳۸

۵۶-۳۳	جنوری ۳۲	اسلام، ایک تاریخی عقدہ / ترجمہ عبدالعلیم احراری	بیکر (کارل)	۴۷۱
۱۷۳-۱۶۴	فروری ۴۱	انقلاب روس کا تاریخی پس منظر	بیک (اشفاق)	۴۷۲
۳۶-۱۴	جنوری ۸۸	اردو رسم الخط: تدریسی نقطہ نظر سے	بیک (خلیل احمد)	۴۷۳
۴۵۶-۴۴۷	اکتوبر ۷۸	اردو رسم الخط اور املا	-	۴۷۴
۱۵۰-۱۴۳	مارچ ۸۰	اردو کی کوزی آوازیں اور ان کا ارتقا	-	۴۷۵
۴۵-۲۲	اپریل ۸۴	اسلوب: توضیح و تشکیل	-	۴۷۶
۲۳-۷	اکتوبر ۸۳	اسلوبیات:	-	۴۷۷
		ادبی تنقید کی ایک نئی جہت		
۴۳-۲۵	جنوری ۸۷	اقبال کی نظری و عملی شعریات:	-	۴۷۸
		اقبالیات میں ایک گرانقدر اضافہ		
۴۶-۴۲	ستمبر ۸۴	پروفیسر مغنی تبسم اور ان کی تصنیف ”آواز اور آدمی“	-	۴۷۹
۴۳-۲۳	فروری ۸۳	سترہویں صدی کی اردو: چند صوتی خصوصیات	-	۴۸۰
۴۱۰-۴۸۷	جون ۷۶	قدیم اردو: ایک جائزہ	-	۴۸۱
۴۸۸-۴۷۹	جون ۷۹	قدیم اردو ماسر مایہ الفاظ	-	۴۸۲
۱۴۸-۱۱۹	مارچ ۷۷	مرکبات عطفی کا اسلوبیاتی	-	۴۸۳
۱۸۸-۱۸۰	اپریل ۷۷	تجزیہ: پروفیسر رشید احمد صدیقی کی تصانیف کی روشنی میں		

۲۷۲	مئی ۷۹	مولانا محمد علی نمبر:	-	۴۸۴
		چند خطوط		
۱۱۸-۱۰۷	مارچ ۴۳	ایک گمنام شاعر	بیک (فرحت اللہ)	۴۸۵
۲۹۹-۲۸۶	اپریل ۲۹	نئی دہلی	-	۴۸۶
۱۶۳-۱۳۹	فروری ۳۸	جدید تصویریت	بیک (محبوب)	۴۸۷
۶۴۰-۶۲۷	اگست ۳۷	عہد حاضر کا فلسفہ	-	۴۸۸
۷۴۶-۷۳۱	ستمبر ۳۷	-	-	۴۸۹
۳۶-۲۳	جولائی ۸۷	عربی ناول نگاری:	بیک (محمد فیضان)	۴۹۰
		ایک عمومی جائزہ		
۲۶-۷	اگست ۸۷	-		۴۹۱
۱۴۴-۱۴۰	ستمبر ۷۲	سیکولر معاشرے میں تعلیمی نظام	بیک (محمود)	۴۹۲
۲۷-۲۴	اکتوبر ۹۲	گل حمید بیگن سے	بیگن (گل حمید) و	۴۹۳
		ایک ملاقات	جاوید (انعام الحق)	
۹۰-۷۹	اگست ۲۳	جہانگیر و نور جہاں: ایک تاریخی	بنی پرشاد	۴۹۴
		غلطی کا ازالہ ترجمہ: سعید انصاری		
۵۳-۴۸	جنوری ۴۳	عالمگیر امن: مسئلہ زر کا حل ترجمہ	بیورج (ولیم)	۴۹۵
		مذنب الرحمن		
۲۰-۲	اکتوبر ۴۶	فکری آزادی ترجمہ ہلال احمد	بیوری (جے۔ بی)	۴۹۶
۵۲۷-۵۱۶	نومبر ۳۹	یہودی دنیا میں کب اور	پاٹھک (بہاری لال)	۴۹۷
		کس طرح پھیلے		
۳۵۱-۳۳۹	مئی ۴۰			۴۹۸

۱۳۹-۱۳۵	مارچ ۷۱	خانخاناں کی اخلاقی لمھاری	پاٹھک (رادھے شیاہ)	۴۹۹
۲۵۸-۲۵۱	نومبر ۷۱	ہندو مذہب	-	۵۰۰
۱۳۵-۱۳۲	ستمبر ۶۷	ہندی ناول	-	۵۰۱
۶۴-۵۴	جنوری ۳۹	پاکستان	_____	۵۰۲
۲۹۸-۲۹۱	مارچ ۳۹	-	_____	۵۰۳
۳۵۷-۳۳۸	دسمبر ۲۳	دولت گپتا	پانیکار (کے۔ ایم)	۵۰۴
۲۹۲-۲۷۹	نومبر ۲۳	دولت موریہ	-	۵۰۵
۲۴-۷	ستمبر ۸۳	شبلی اور ان کے ناقدین	پرواز (عبدالرحمن)	۵۰۶
۱۹۳-۱۸۶	اپریل ۷۵	عبدالرحیم دہری کی خودنوشت سوانح عمری	-	۵۰۷
۲۷-۷	جنوری ۷۶	مخدوم علی مہائے کے علمی آثار	-	۵۰۸
۸۶-۷۸	مارچ/مئی ۸۲	وہ مرد درویش (اسلم جیراچوری)	پرویز غلام احمد	۵۰۹
۱۷-۱۶	جولائی، اگست ۸۹	پریم چند بنام خواجہ غلام السیدین	پریم چند	۵۱۰
۴۶	جولائی، اگست ۸۹	منشی پریم چند کی تمنائیں [ایک خط کا اقتباس]	-	۵۱۱
۳۸-۳۳	جولائی ۲۸	اسلام اور جدید تعلیم ترجمہ اسرائیل احمد	پکتھال (مارٹن یوک)	۵۱۲

۱۳۲-۱۲۲	مئی ۳۳	بے روزگاری	پلے (پ-ب)	۵۱۳
۳۵۶-۳۵۰	نومبر ۳۳	جدید معاشی انقلاب	-	۵۱۴
۶۲۲-۶۱۷	جولائی ۳۶	مشرق و مغرب میں صنعتی مقابلہ	-	۵۱۵
۶۹-۶۴	نومبر ۶۹	نواکھالی میں گاندھی شانتی مشن	پیارے لال	۵۱۶
۴۳۳-۴۲۶	جون ۲۶	چین میں اعلیٰ تعلیم	ہیکن یونیورسٹی چانسلر	۵۱۷
		ترجمہ ذاکر حسین		
۲۴۰-۲۳۶	نومبر ۷۳	خط تقدیر	تاباں (غلام ربانی)	۵۱۸
۴۵-۴۲	ستمبر ۸۹	دشت آرزو [سوانحی خاکہ]	-	۵۱۹
۱۸-۱۵	فروری ۹۲	کچھ اپنے متعلق	-	۵۲۰
۳۰-۲۷	جنوری ۷۴	میری پسندیدہ غزل	-	۵۲۱
۲۴۵-۲۴۲	مئی ۷۴	-	-	
۱۵۴-۱۵۱	مارچ ۷۴	نوطر زمر صغ	-	۵۲۲
۲۶۸-۲۶۲	مئی ۷۶	یاد آ یاے	-	۵۲۳
۳۰-۲۶	فروری ۹۰	سلسلہ صدقیہ کا ایک اہم قلمی نسخہ	تابش (عین)	۵۲۴
۲۸۷-۲۷۱	جون ۶۵	خطبہ صدارت آل انڈیا اسلامک اسٹڈیز کانفرنس (حیدر آباد)	تارا چند	۵۲۵
		ترجمہ انور صدیقی		
۴۰-۳۸	اگست ۸۴	قاضی عبدالودود کا پہلا تحقیقی مقالہ	تحریر انجم	۵۲۶

۵۲۷	تحسین یازمکی	سماع مولانا روم کے عہد میں ترجمہ شعیب اعظمی	مارچ ۷۶	۱۳۶-۱۵۵
۵۲۸	تحسین الرحمن	جامعہ کیوں اور کس لیے؟	دسمبر ۹۰	۳۷-۵۰
۵۲۹	ترکمن (ایرکان) ☆	اردو اور ترکی	ستمبر ۸۱	۷-۱۱
۵۳۰	-	ترکی جمہوریت کی اصلاح و ترقی کے تیس سال	مئی ۳۶	۳۰-۵۲
۵۳۱	ترلوک سنگھ	دیہات کا مشترک نظام	جنوری ۳۶	۱۶-۲۵
۵۳۲	-	دیہی افلاس اور گاؤں کی مشترک تنظیم	اگست ۳۶	۹-۱۵
۵۳۳	تسمیہ محی	عرائس المروج [خلیل جبران کی کتاب]	اپریل ۹۱	۳۵-۴۰
۵۳۴	-	مصطفیٰ الطفی منفلوطی اور جبران خلیل جبران: ایک جائزہ	دسمبر ۹۰	۱۲-۲۳
۵۳۵	تشریق احمد خاں	جامعہ تاریخ کے آئینہ میں: ایک جائزہ	دسمبر ۹۱	۵۹-۶۳
۵۳۶	تقی (محمد)	اشالین کاروس	نومبر ۳۱	۳۲۲-۳۲۷
۵۳۷	تناکا (توچی)	جاپان اور امریکہ ترجمہ عبدالغفور	نومبر ۳۴	۳۵۷-۳۶۳

۵۲-۴۹	نومبر ۸۵	افغان مجاہدین کی انقلابی شاعری	تنویر فاطمہ	۵۳۸
۴۶-۳۳	جنوری ۳۳	انشاء	تنہا (محمد یحییٰ)	۵۳۹
۵۴۷-۵۳۹	دسمبر ۳۳	حالی کے حال میں	-	۵۴۰
۲۴۵-۲۳۴	ستمبر ۳۳	خواجه میر درد	-	۵۴۱
۳۱۴-۳۰۵	اکتوبر ۲۹	سلیم کی یاد میں	-	۵۴۲
۵۳۳-۵۱۴	دسمبر ۳۲	سودا	-	۵۴۳
۸۸-۶۵	اکتوبر، نومبر ۲۷	مولوی محمد حسین آزاد	-	۵۴۴
۷۲۶-۷۰۷	اگست ۳۶	مومن	-	۵۴۵
۵۴۹-۵۳۹	جون ۳۳	نظیر	-	۵۴۶
۴۲-۳۰	جولائی ۳۳	یقین	-	۵۴۷
۱۰۷-۹۹	اگست ۲۳	اقطاب انگورہ	توحیدی (عبدالقدوس)	۵۴۸
۱۷۴-۱۶۴	ستمبر ۲۳	-	-	۵۴۹
۳۰۷-۳۰۱	نومبر ۲۳	-	-	۵۵۰
۴۷-۳۵	جنوری ۸۵	اقبال اور دعوت اسلام	توقیر احمد خاں	۵۵۱
۲۸-۱۵	دسمبر ۸۵	ایم جری، اردو اور اقبال	-	۵۵۲
۲۳-۱۹	مارچ ۸۵	مجیب صاحب: ایک ملاقات	-	۵۵۳
۲۵۶-۲۵۴	اکتوبر ۴۲	بچوں کے لیے فلمیں	توکل حسین	۵۵۴
۲۴۰-۲۳۲	مارچ ۴۱	مسئلہ تعلیم اور والدین	توکل ڈباوی	۵۵۵
۵۸-۵۶	دسمبر ۲۷	نالشائے کے عشقیہ خطوط بنام ویلریا آر سیف ترجمہ محمد اسلم	نالشائے (لیو)	۵۵۶

۵۶۳-۵۳۶	جون ۳۸	حکیم نالٹائے کے اعترافات	نالٹائے (لیو)	۵۵۷
		ترجمہ محمد اسلم		
۴۶-۲۹	جنوری ۴۰	لیون ٹرانسکی کا بیان	ٹرانسکی (لیون)	۵۵۸
		ترجمہ ایم۔ ایم جوہر		
۱۰۰-۸۱	فروری ۴۰	-	-	۵۵۹
۱۹۲-۱۶۷	مارچ ۴۰	-	-	۵۶۰
۲۹-۱۸	مئی ۲۳	ہندوستان عربوں کی نظر میں	ٹریٹن	۵۶۱
		ترجمہ: سعید انصاری		
۴۳-۳۳	جون ۲۳	-	-	
۴۴۱-۴۳۰	نومبر ۳۳	ہندوستان میں قومی خیالات کا	ٹوپا (ایشونا تھ)	۵۶۲
		تدریجی ارتقاء		
۶۰-۵۲	فروری ۳۳	ہندوستانی بدھ متی مبلغین	-	۵۶۳
		چین میں ۶۰۰ تک		
۴۱۱-۴۰۱	جون ۶۱	تعلیم تہذیب ترجمہ ضیاء الحسن	ٹیگور (رابندر ناتھ)	۵۶۴
		فاروقی		
۴۶-۳۸	فروری ۲۳	ہندوستانی تعلیم کا مرکز	-	۵۶۵
		ترجمہ سعید انصاری		
۳۷-۲۹	فروری ۲۳	-	-	۵۶۶
۲۷-۲۱	مارچ ۲۳	-	-	۵۶۷
۴۷۶-۴۷۴	جولائی ۲۶	مشرق و مغرب:		۵۶۸
		رابندر ناتھ ٹیگور سے ایک گفتگو	دسونانی (الدے)	
۴۳۶-۴۳۴	جون ۶۱	-	-	۵۶۹

۵۷۰	ثروت صولت	جامعہ ملیہ میں میرے ۳+۴ سال: جولائی ۸۸	۱۵-۴۲
		کچھ یادیں کچھ تاثرات	
۵۷۱	—	جاپان کی اقتصادی کمزوری اور قوت	۴۲ جنوری ۷۸-۷۱
		ترجمہ: ا۔ا۔ف	
۵۷۲	جامعہ ملیہ اسلامیہ	جامعہ ملیہ میں تعلیم بالغاں کے	۴۷ جنوری ۱۴-۲۹
		تجربے	
۵۷۳	-	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	۷۸ اپریل ۲۱۶-۲۱۲
۵۷۴	-	جامعہ ملیہ اسلامیہ: مقصد اور موقف	۷۰ فروری ۹۸-۱۰۹
۵۷۵	-	جامعہ ملیہ اسلامیہ: تحریک	۲۵ مئی ۷-۷
۵۷۶	جامعہ	جنگی بیڑے	۳۰ فروری ۱۵۲-۱۵۰
۵۷۷	-	غذا کی اصلاح و ترقی	۲۵ جون ۱۲-۲
۵۷۸	-	غذا کی کمی سے نجات	۲۶ جولائی ۱۹-۳۳
۵۷۹	-	کیا جنگ کے بعد قیمتیں یکبارگی کم ہو جائیں گی	۲۵ مارچ ۳۸-۴۳
۵۸۰	-	کیا مزدوروں کی معاشیات سرمایہ داروں کی معاشیات سے مختلف ہے	۳۹ فروری ۱۶۸-۱۶۴
۵۸۱	-	مسئلہ تاوان جنگ	۳۰ اپریل ۲۷۹-۲۷۵
۵۸۲	-	معاشی آزادی	۳۹ اگست ۲۷۹-۳۹۶
۵۸۳	-	ہندوستان کی زراعت کا مسئلہ	۳۶ ستمبر ۱۶-۱
۵۸۴	-	-	۳۶ اکتوبر ۳۲-۱۷
۵۸۵	-	-	۳۶ نومبر ۴۸-۳۳

جلد پنجم	۱۶۳	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۴۹-۴۲	ستمبر ۹۱	ذاکر صاحب کے تعلیمی افکار	جبین انجم ۵۸۶
۴۳-۳۴	دسمبر ۹۲	رسالہ عصمت: افتتاحی جلد کا جائزہ	- ۵۸۷
۳۷-۳۲	دسمبر ۹۱	عصمت چغتائی: روایت شکن	- ۵۸۸
ادیب			
۲۴-۱۱	جنوری ۳۰	افلاس ہند اور جدید معاشی تحقیقات	جعفر حسن ۵۸۹
۱۷۷-۱۰۲	فروری ۳۰	-	- ۵۹۰
۳۱-۱۰	جولائی ۳۰	تعلیم اور مرفہ الحالی	- ۵۹۱
۹۹-۸۲	اگست ۳۰	-	- ۵۹۲
۲۳۴-۲۱۹	مارچ ۳۶	جدید تحقیق اور ہندوستان کا	- ۵۹۳
مسئلہ آبادی			
۲۱۰-۱۹۶	ستمبر ۳۰	عمرانیات و مسئلہ تعلیم ہند: مسئلہ تعلیم	- ۵۹۴
ہند کی تشریح و توضیح			
۱۱۸-۱۰۳	اگست ۳۲	مالیات ہند: مرکزی حکومت ہند	- ۵۹۵
۲۳۳-۲۱۶	ستمبر ۳۲	کے اخراجات	-
۱۱۱-۱۰۱	فروری ۳۶	مسئلہ آبادی کے متعلق جدید تحقیق	- ۵۹۶
۳۱۵-۳۰۱	مئی ۳۵	ہندی زبان اور ادب	- ۵۹۷
۴۱۹-۴۰۸	جون ۳۵	ہندی کے دو منتخب دوہے	- ۵۹۸
۱۲۸-۱۱۹	ستمبر ۶۸	آزادی	جعفر رضا بلگرامی ۵۹۹
۲۱۳-۲۰۸	اپریل ۶۳	ابتدائی دور کے سیاسی ادارے	- ۶۰۰
۴۸۲-۴۷۷	ستمبر ۶۳	افریقہ	- ۶۰۱
۱۹۵-۱۸۹	اپریل ۶۵	اقوام متحدہ اور ہندوستان	- ۶۰۲
۲۱۰-۲۰۶	اکتوبر ۶۹	جمہوریت کا بحرانی دور	- ۶۰۳

۲۰-۷	جنوری ۶۸	قومیت عہد حاضر میں	جعفر رضا بلگرامی	۶۰۴
۲۱۳-۲۰۶	اپریل ۷۱	کیرلا	-	۶۰۵
۶۰۹-۶۰۵	نومبر ۶۴	مالٹا: ۱۸۰۲-۱۹۶۴	-	۶۰۶
۱۵۳-۱۴۵	ستمبر،	مجیب صاحب:	-	۶۰۷
	اکتوبر ۸۶	ایک فکر انگیز شخصیت	-	
۴۵-۳۶	اپریل ۸۳	ناوابستہ تحریک پر ایک نظر	-	۶۰۸
۱۳۴-۱۳۰	ستمبر ۷۳	نظریہ انصاف	-	۶۰۹
۱۹۶-۱۹۱	اکتوبر ۶۳	نوآبادیات کی آزادی کے لیے اقوام متحدہ میں ہندوستان کی جدوجہد	-	۶۱۰
۸۲-۶۹	دسمبر ۸۹	نہرو، صاحب بصیرت، حقیقت پسند رہنما	-	۶۱۱
۲۰۲-۱۹۷	اپریل ۷۰	ہماری خود غرضیاں	-	۶۱۲
۳۱-۲۷	اگست ۸۷	ہمارے عہد کا مزاج	-	۶۱۳
۲۵۸-۲۲۹	مارچ ۳۴	رام پور کا ایک ملک الشعراء	جعفری (رئیس احمد) ☆	۶۱۴
۳۴۸-۳۳۵	اکتوبر ۳۳	قربانی کی دینی حیثیت	-	۶۱۵
۲۴۴-۲۲۱	اکتوبر ۳۲	مامون کا عہد حکومت (احمد فرید رفاہی)	- مترجم	۶۱۶
۱۵۹-۱۵۷	مارچ، مئی ۸۲	مولانا اسلم: بحیثیت استاد	-	۶۱۷
۱۸۳-۱۷۵	اپریل ۸۱	خان بہادر پروفسر ایم محفوظ الحق اور ان کے علمی کارنامے	جعفری (کمال)	۶۱۸
۳۱۵-۳۰۸	نومبر ۲۳	جاپان اور زلزلے	جعفری (محمد)	۶۱۹

۶۲۰	جعفری (نقی حسین)	دنیا کی کہانی مجیب صاحب کی زبانی	ستمبر، اکتوبر ۸۶	۱۳۴-۱۲۰
۶۲۱	-	ذاکر صاحب کی کہانیوں کا تمثیلی پہلو	نومبر ۸۷	۱۳-۷
۶۲۲	-	ذاکر صاحب کی کہانیوں میں دیدہ و گوش کی دنیا	جون ۹۱	۷۵-۶۶
۶۲۳	جگت سنگھ	آئینے میں	اکتوبر ۶۹	۲۲۳-۲۱۹
۶۲۴	-	میری زندگی	دسمبر ۶۶	۳۲۶-۳۲۱
۶۲۵	جگر مراد آبادی	جگر مرحوم کے دو خط ابرار الرحمن قدوائی کے نام	اکتوبر ۶۲	۱۹۹
۶۲۶	-	حضرت جگر اور ان کا ایک خط مرتبہ عابد رضا بیدار	اکتوبر ۶۱	۶۵۷-۲۵۲
۶۲۷	جلال الدین احمد	محبوب فرنگی نتھے	اگست ۴۳	۸۳-۷۵
۶۲۸	-	شیلی	جولائی ۴۳	۴۸-۴۲
۶۲۹	جلالی (امین الدین)	عربی اور فارسی شاعری کے امتیازات	جون ۳۳	۵۱۶-۵۰۱
۶۳۰	-	-	جولائی ۳۳	۲۵-۱
۶۳۱	-	-	اگست ۳۳	۱۸۲-۱۵۴
۶۳۲	-	-	اکتوبر ۳۳	۳۱۲-۳۰۲
۶۳۳	-	-	نومبر ۳۳	۴۲۹-۴۲۰
۶۳۴	جلالی شاہ جہاں پوری	بدھ عہد کی ترقیاں: تہذیب و ثقافت و صنعت و تجارت	نومبر ۷۴	۲۶۷-۲۵۶

۶۳۵	جلالی شاہجہاں پوری	بدھ عہد کی ترقیاں: تہذیب و ثقافت و صنعت و تجارت	دسمبر ۷۴	۲۸۷-۳۰۷
۶۳۶	-	دنیا کی اولین تجارت پیشہ قوم: فنیقی عرب	ستمبر ۷۴	۱۳۶-۱۳۶
۶۳۷	-	طب ہندی کی قدامت اور عباسی دور میں اس کا رسوخ	جولائی ۷۴	۳۳-۴۵
۶۳۸	-	کشمیر کی قدیم صنعت: قالین سازی اور شال بانی	جنوری ۶۷	۷-۱۸
۶۳۹	-	ہند کی قدیم برآمدی تجارت	اگست ۶۶	۷۷-۹۴
۶۴۰	-	ہندی موسیقی کی جامعیت	اپریل ۶۷	۲۱۳-۲۲۴
۶۴۱	جلیل الرحمن	بلاغت اور اس کی تاریخ	مئی ۳۳	۲۲۰-۲۲۶
۶۴۲	-	خطابت اور اس کی مختصر تاریخ	فروری ۳۵	۱۰۷-۱۲۵
۶۴۳	-	-	مارچ ۳۵	۲۳۱-۲۳۶
۶۴۴	جمال الدین	ابن خلدون کا نظریہ عصبیت	ستمبر ۶۹	۱۳۶-۱۴۰
۶۴۵	-	پیشم: تاریخ نویسی کا سنگ میل	اگست ۸۲	۱۸-۲۷
۶۴۶	-	پروفیسر مشیر الحق مرحوم کا نقش اول ابتدائی تصنیفات کی روشنی میں	مئی ۹۰	۲۳-۲۸
۶۴۷	-	پولی۔ بی۔ اس: جدید ذہن سے قریب ایک قدیم مورخ	جنوری ۷۷	۱۷-۲۹
۶۴۸	-	تھوسید ڈیز: عقلیت پسند مورخ	نومبر ۷۶	۵۸۱-۵۹۲
۶۴۹	-	جامعہ کی فکری تشکیل اور	نومبر ۸۷	۱۵-۲۵

جلد پنجم	۱۶۷	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۰-۳	جون ۸۸	جمال الدین ۶۵۰
		خواجه حسن نظامی کے سفر نامے:
		فکری تاریخ کی جھلکیاں
۱۸-۸	فروری ۹۱	۶۵۱
		سید شاہ برکت اللہ:
		صوفی، مفکر اور شاعر
۴۸-۳۹	جنوری ۶۷	۶۵۲
		کلیسا اور ریاست عہد وسطیٰ میں
۲۷۳-۲۶۷	نومبر ۶۷	۶۵۳
		گاندھی جی، اہنسا اور ہم
۸۹-۸۰	اگست ۷۰	۶۵۴
		لیوپولڈ رائے
۳۴-۲۴	ستمبر ۸۱	۶۵۵
		ہندی مسلم فن تعمیر، مقصد تکنک اور
		جمالیات کا ایک جائزہ
۳۲-۲۳	اکتوبر ۸۱	۶۵۶
		-
۵۱۱-۵۲۱	اکتوبر ۷۶	۶۵۷
		ہیروڈوٹس: علم تاریخ کا بانی
۴۱-۳۳	دسمبر ۹۰	۶۵۸
		[جامعہ میں]
		جمال الدین اور فاروقی
		قومی یکجہتی مہینہ ویوم تائیس
		(سہیل احمد) مرتبین
۲۹۷-۲۸۷	جون ۷۱	۶۵۹
		جمال الدین افغانی
		اسلام اور سائنس:
		موسیوریناں کی تقریر کا جواب ترجمہ
		عظیم الشان صدیقی
۲۱۷-۲۱۲	اپریل ۲۴	۶۶۰
		سید جمال الدین کے خطوط
		بنام مسٹر بلنٹ
۴۲۵-۴۱۰	دسمبر ۲۹	۶۶۱
		مسئلہ قضا و قدر ترجمہ محمد حسین محوی
۳۱۳-۳۱۱	اکتوبر ۳۰	۶۶۲
		جمیل (محمد)
		مسیح الملک مرحوم کے احباب کی
		خدمت میں: مکتوب
		جناب حکیم جمیل خان صاحب

۷۸-۷۳	فروری ۷۳	اولین آثار شعر فارسی	جنیدی (عظیم الحق)	۶۶۳
۱۱-۲	نومبر ۴۴	پاکستان: ایک حیات بخش نصب العین کی حیثیت سے	جواں ہمت فرضی نام	۶۶۴
۴۶-۳۷	مئی ۴۵	جمعیتہ العلماء اور مسلم لیگ	-	۶۶۵
۳۹-۳۳	اپریل ۴۵	لیگی سیاست کے نئے میلانات	-	۶۶۶
۲۹۸-۲۸۶	اپریل ۴۰	اشتمالیت ترجمہ برکت علی فراق	جوڈ	۶۶۷
			(ایس۔ ایم۔ سی)	
۲۰۵-۱۹۲	مارچ ۳۰	روس کی ایک اسلامی جمہوریت: جمہوریہ آذربائیجان ترجمہ: حسین حسان	الجوزی (ب)	۶۶۸
۴۴۸-۴۴۰	جون ۴۱	اقبال اور کارل مارکس	جوہر (م۔ م)	۶۶۹
۳۲-۲۱	جولائی ۴۱	اقبال اور مارکس کے زاویہ نگاہ	-	۶۷۰
۱۹۸-۱۸۲	ستمبر ۴۲	ٹالستائے	-	۶۷۱
۱۹۶-۱۸۷	ستمبر ۴۱	جرمنی اور سوویت کی جنگ: لینن اور ٹراٹسکی کا خیالی مکالمہ	-	۶۷۲
-۸۵۳	نومبر ۴۰	روس اور جرمنی کا اتحاد	-	۶۷۳
۸۶۰				
۲۶-۱۵	مارچ ۴۵	صحیفہ ونڈل وکی: امریکی سیاست داں کی کتاب وحدت عالم پر مبنی	-	۶۷۴
-۵۷۸	دسمبر ۳۹	سرمایہ داری کارل مارکس کی نظر میں	-	۶۷۵
۵۹۵				
۱۰۷-۹۸	اگست ۴۱	علامہ اقبال کا فلسفہ	-	۶۷۶

۴۱۶-۴۰۹	دسمبر ۴۱	علامہ اقبال کا فلسفہ	جوہر (م-م)	
۴۲-۲۲	جنوری ۴۳	کارل مارکس	-	۶۷۷
۲۳۸-۲۲۳	اکتوبر ۴۲	گورکی اور ٹالسٹائی	-	۶۷۸
۴۱۶-۴۰۵	جون ۴۲	موجودہ جنگ کا رخ	-	۶۷۹
۲۸۷-۲۶۳	نومبر ۴۲	گورکی اور لینن	-	۶۸۰
۲۱۰-۲۰۳	مئی ۴۳	لینن	-	۶۸۱
۲۱۹-۲۰۹	جون ۴۳	-	-	۶۸۲
۲۹-۲۳	جولائی ۴۳	-	-	۶۸۳
۲۹۷-۲۸۷	دسمبر ۷۳	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد	جیکب (جارج)	۶۸۴
		[جامعہ] ۱۹۷۳		
۱۸-۱۴	ستمبر ۸۸	مولانا آزاد: چند یادیں [الجمعیۃ اخبار سے نقل]	چتر ویدی (بنارس داس)	۶۸۵
۲۳۵-۲۳۰	مئی ۷۹	اثر لکھنوی	چغتائی (سعید النظر)	۶۸۶
۲۱۸-۲۱۱	اکتوبر ۶۹	مولود خوانی کی روایت مسلمانوں بالخصوص ترکوں میں	چغتائی (نشت)	۶۸۷
		ترجمہ: نذیر الدین مینائی		
۳۲۱-۳۱۴	اپریل ۶۱	اقبال پر چکبست کی تنقید	چکبست (برج نرائن)	۶۸۸
		مرتبہ عابد رضا بیدار		
-۳۵۳	اپریل ۶۲	اقبال کی ایک نظم پر بحث	-	۶۸۹
۳۶۰		مرتبہ عابد رضا بیدار		
۴۰-۳۰	جولائی ۹۱	مجھے یاد سب ہے ذرا ذرا: پاکستان سے متعلق یادیں	چندن (گر بجن)	۶۹۰

۶۹۱	چوہان (وجے)	نوسودن کی اندھیری رات	نومبر ۶۶	۲۹۷-۲۷۴
		ترجمہ رادھے شyam پانٹھک		
۶۹۲	حارث	استاد محترم مولانا محمد اسلم جیراچپوری	مارچ، مئی	۱۱۵-۱۰۸
	(معین الدین)		۸۲	
۶۹۳	-	جامعہ ملیہ اسلامیہ: ایک معزز قدیم	نومبر ۶۷	۲۶۵-۲۵۷
		طالب علم کے تاثرات		
۶۹۴	-	جامعہ سے متعلق: ایک قدیم طالب	فروری ۷۰	۸۴-۷۳
		علم کے افکار و تاثرات		
۶۹۵	-	خطبہ صدارت جلسہ طلبائے قدیم	دسمبر ۷۰	۳۹۹-۳۸۳
		جامعہ		
۶۹۶	-	عقیدت کے چند آنسو (مولانا محمد	اپریل ۷۹	۶۲-۵۵
		علی)		
۶۹۷	-	مدیر جامعہ کے نام حارث صاحب	ستمبر ۸۳	۴۵
		مرحوم کا آخری خط		
۶۹۸	-	مولانا شہاب مالیر کوٹلوی کا انتقال	اپریل ۷۶	۱۹۹-۱۹۲
۶۹۹	-	ہندوستان کی زراعتی کمزوریاں:	مئی ۲۷	۳۶۴-۳۴۸
		ہندوستان کا مقروض کسان		
۷۰۰	-	ہندوستانی زراعتی کمزوریاں: زمین	اکتوبر ۲۶	۲۶۴-۲۴۹
۷۰۱	حاکمی (اسماعیل)	اخوت اور فتوت اسلامی	ستمبر ۹۰	۱۸-۱۳
۷۰۲	حالی (الطاف حسین)	دنیا کی کل علم سے چلتی ہے یا عمل	اکتوبر ۳۵	۸۱۸-۸۱۵
۷۰۳	-	کیا مسلمان ترقی کر سکتے ہیں	اکتوبر ۲۵	۸۱۴-۸۰۶

۸۰۰	اکتوبر ۲۵	مولانا حالی کی ایک غیر مطبوعہ تحریر (اپنے استاد کی قبر کا کتبہ)	حالی (الطاف حسین)	۷۰۴
۸۲۶-۸۱۹	اکتوبر ۲۵	ہم جیتے ہیں یا مر گئے	-	۷۰۵
۴۲۰-۴۰۸	اگست ۷۶	حافظ اور اقبال	حامد (سید)	۷۰۶
۲۳۹-۲۳۱	نومبر ۷۵	حسرت موہانی:	-	۷۰۷
		ایک آزاد منش شخصیت		
۱۳-۴	دسمبر ۹۳	مسلمانوں کی زبوں حالی	-	۷۰۸
۳۲۳-۳۲۰	دسمبر ۴۲	اردو شاعری پر سیاسی خیالات کا اثر:	حامد بکگرا می	۷۰۹
		ہنگامہ غدر سے قبل		
۱۲-۲	فروری ۴۵	اردو شاعری پر سیاسی خیالات کا اثر:	-	۷۱۰
		سر سید آزاد اور حالی کا زمانہ		
۵۳۸-۵۳۵	جون ۳۳	ناول کیا ہے؟	حامد حسن بکگرا می	۷۱۱
۲۶-۱۹	فروری ۹۲	سر اس مسعود اور ای۔ ایم۔ فارسٹر	حامد حسین	۷۱۲
۶۳۱-۶۲۳	دسمبر ۷۷	کلام اصغر کا صوتی حسن	-	۷۱۳
۱۳۱-۱۳۷	اپریل ۷۹	مولانا محمد علی کا ارادہ خود کشی	-	۷۱۴
۳۲۵	جون ۷۸	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	-	۷۱۵
۲۱۷-۲۱۵	مارچ ۴۱	اشتراکیت اور اشتمالیت	- مترجم	۷۱۶
۲۷۵-۲۴۶	اکتوبر ۲۴	تاسیس سلطنت برطانیہ	حامد علی خاں	۷۱۷
۵۲۷-۵۱۸	نومبر ۲۴	-	-	۷۱۸
۴۴-۳۱	جنوری ۷۵	جمہوریہ روس میں بیدل کا مطالعہ	حبیب (اسد اللہ)	۷۱۹
		ترجمہ شعیب اعظمی		

۷۲۰	حبیب (محمد)	انقلاب پسند مولانا [کتاب مرتبہ ہمایوں کبیر سے اخذ]	اپریل ۸۸	۲۲-۳
۷۲۱	-	ایران جدید	فروری ۳۲	۱۳۵-۱۳۴
۷۲۲	-	-	جون ۳۲	۵۰۳-۴۹۳
۷۲۳	-	مبادی سیاسیات: سلطنتوں کی تقسیم	مئی، جون	۲۷۱-۲۵۹
۷۲۴	حبیب الحق ندوی	اردو کی اہمیت: دنیا کی تیسری سب سے بڑی بول چال کی زبان... ترجمہ احتشام الدین اعظمی	مئی ۹۳	۴۰-۲۸
۷۲۵	حبیب الرحمن	تقسیم و انتشار آراضی	نومبر ۳۷	۹۵۱-۹۴۲
۷۲۶	-	زرعی قرضداری: قرضہ کی ضرورت	مئی ۳۸	۴۶۷-۴۵۲
۷۲۷	-	فروخت پیداوار	دسمبر ۳۷	۱۰۱۹-۱۰۰۹
۷۲۸	-	ہندوستانی زراعت کے بعض معاشی مسائل: کھاد کا استعمال	مئی ۳۷	۳۵۶-۳۴۷
۷۲۹	-	ہندوستانی مسلمانوں کے ذرائع آمدنی	اگست ۳۸	۱۲۰-۱۰۷
۷۳۰	حبیب الرحمن (پنڈت)	فلسفہ انبساط	اگست ۲۹	۱۳۵-۱۳۵
۷۳۱	حبیب ناز	مطالعہ ”حرف برہنہ“	جون ۹۳	۳۲-۱۸
۷۳۲	حرمت الکرام	ظفر کی غزل گوئی اور اس کا پس منظر	مئی ۶۶	۲۷۸-۲۶۹
۷۳۳	-	فیض اور ان کا فن	ستمبر ۶۶	۱۴۳-۱۳۲
۷۳۴	-	مجاز کی شاعرانہ انفرادیت	نومبر ۶۵	۲۵۹-۲۴۸

۴۹-۴۸	جولائی ۶۹	ایک قدیم طالب علم کے تاثرات	حزین	۷۳۵
		[ذاکر صاحب کے انتقال پر]	(صلاح الدین)	
۱۰۹-۹۹	اگست ۲۶	حضور سرور کائنات ﷺ	حسام الدین کا کوروی	۷۳۶
۱۸۴-۱۷۷	ستمبر ۲۶	-	-	۷۳۷
۲۳-۲	جون ۲۸	ابن مقفع	حسان (محمد حسین)	۷۳۸
۴۱-۳۳	جولائی ۲۹	ادبیات ایران کی ترقی میں سلطان محمود غزنوی کا حصہ	-	۷۳۹
۱۹۲-۱۸۰	ستمبر ۲۹	-	-	۷۴۰
-۳۸۳	نومبر ۲۹	-	-	۷۴۱
۳۹۵				
۴۳۸-۴۲۶	دسمبر ۲۹	-	-	۷۴۲
۶۱-۵۵	فروری ۶۲	بچوں اور بالغوں کی کتابیں	-	۷۴۳
۱۰۴-۱۰۲	فروری ۶۴	مقالوں کے خلاصے: گارساں	حسن (محمد)	۷۴۴
		دناسی		
۵۴۱-۵۲۳	جون ۳۶	قدیم ترین تراجم	حسن (میر)	۷۴۵
-۵۵۴	دسمبر ۷۸	اقبال کے سیاسی افکار:	حسن احمد	۷۴۶
۵۵۹		چند خطوط کی روشنی		
۴۴۵-۴۱۹	مئی ۳۲	ادب الجاحظ ترجمہ رئیس احمد جعفری	حسن الندوی	۷۴۷
۵۴۴-۵۱۰	جون ۳۲	-	-	۷۴۸
۴۵-۳۳	فروری ۴۵	اردو اور فارسی کے یورپین اور انڈو یورپین شعراء	حسن برنی	۷۴۹

۴۹۵-۴۸۵	دسمبر ۳۳	سلطان تغلق کا دہلی کو اجاڑنا اور دولت آباد کو دارالسلطنت بنانا	حسن برنی	۷۵۰
۴۷-۲	دسمبر ۲۸	ضیاء الدین برنی: مصنف تاریخ فیروز شاہی	-	۷۵۱
۴۰۹-۳۹۷	نومبر ۳۳	محمد تغلق اور ضیا برنی	-	۷۵۲
۳۴-۳۲	اکتوبر ۹۲	اردو ہمارے بزرگوں کی زبان	حسنو (فاروق)	۷۵۳
۳۵۴-۳۴۸	اپریل ۳۳	جراثیم ملیریا کی تاریخ	حسنی (ابو حمزہ زبیر)	۷۵۴
۲۵۸-۲۴۶	ستمبر ۳۳	حضرت ابراہیم علیہ السلام کے شہر کے کھنڈر: اثری تحقیقات سے طوفان نوح کی تائید	-	۷۵۵
۴۷-۴۳	جولائی ۳۳	سلطان عبدالحمید خاں مرحوم کے بعض چشم دید حالات	-	۷۵۶
۱۶۸-۱۵۳	فروری ۳۵	شعاع اور حیات	-	۷۵۷
۶۱-۵۱	مئی ۲۸	مفتی محمد عبیدہ	-	۷۵۸
۴۷-۳۹	جولائی ۲۸	-	-	۷۵۹
۹۴۶-۹۳۸	دسمبر ۴۰	تربیت، تہذیب، امن عالم	الحسنی (صدر الدین)	۷۶۰
		مترجم		
۴۷-۳۲	جنوری ۳۲	قدراول کے ستارے	حسنی (محمد عاصم)	۷۶۱
۴۵-۴۱	جولائی ۳۱	مشتری	-	۷۶۲
۳۳-۲۸	جولائی ۳۲	ایڈین	حسنی (محمد عمر)	۷۶۳
-۹۷۳	دسمبر ۴۰	اپنی اصلاح: مسلمان اور شعرو شاعری	حسین (م)	۷۶۴
۹۷۵				

۴۲-۳۳	اپریل ۸۹	مطالعہ بیدی کی چند اہم جہات	حسین الحق	۷۶۵
۲۱-۱۵	مارچ ۹۲	میر خلیل الرحمن: دہلی اور پرانی یادیں	حسینی (عبدالوحید)	۷۶۶
۵۵۱-۵۳۳	جولائی ۳۷	مراۃ العروس	حسینی (علی عباس)	۷۶۷
۹۶-۸۱	فروری ۳۷	مولانا نذیر احمد کی تصانیف کا عام رنگ	-	۷۶۸
۱۹۰-۱۷۱	مارچ ۳۷	ابن الوقت	-	۷۶۹
۴۳-۳۹	جولائی ۶۲	دنیا کی ایک بڑی طاقت امریکہ	حفیظ (ایم۔ اے)	۷۷۰
۲۰۲-۱۹۳	اکتوبر ۷۴	ایک حسین و جمیل شخصیت: مولوی حسین حسان ندوی	حفیظ الدین (محمد)	۷۷۱
۱۴۵-۱۴۲	اگست ۳۰	ہندوستانی بچے	حمید ایس۔ اے	۷۷۲
۱۲۰-۸۹	فروری ۲۷	ہندستان کے مسلمانوں میں اعلیٰ مغربی تعلیم	حمید احمد	۷۷۳
۲۳۵-۲۲۳	مارچ ۳۱	سرور کائنات کی حکومت، اس کا قیام اور انتظام	حمید اللہ (محمد)	۷۷۴
۳۰۱-۲۹۰	اپریل ۳۱	-	-	۷۷۵
۱۵۱-۱۴۳	مارچ ۶۸	قرآن سے متعلق جرمنوں کی خدمات ترجمہ عماد الحسن آزاد	-	۷۷۶
۳۲۷-۳۱۴	جون ۶۸	نظام زر بحران میں	حمیدہ سالم	۷۷۷
۵۹-۵۱	جولائی، اگست ۸۶	پریم چند کی معنویت کا معاملہ	حنفی (شمیم)	۷۷۸
۴۱-۳۲	جون ۸۶	جوش کی یاد میں	-	۷۷۹
۸-۵	جولائی ۹۳	ذاکر صاحب	-	۷۸۰

۱۵-۷	دسمبر ۸۳	سلیم احمد کی یاد میں	حنفی (شمیم)	۷۸۱
۲۷-۱۸	جولائی ۸۳	عابد صاحب کے ادبی تصورات	-	۷۸۲
۱۱۹-۱۱۲	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب کی ڈرامہ نگاری	-	۷۸۳
۵۵۶-۵۵۱	نومبر ۸۰	منہ نظر آتے ہیں دیواروں کے بیچ (خواجہ حسن نظامی)	-	۷۸۴
۱۶-۷	نومبر ۸۳	یلدرم کی رومانیت	-	۷۸۵
۲۶۳-۲۴۶	مئی ۷۹	تذکرہ آثار الشعراء	-	۷۸۶
۳۳۵-۳۲۷	جون ۷۶	زبان کے تخلیقی استعمال کے مسائل جدید اردو ادب میں	-	۷۸۷
۴۰-۱۹	جولائی ۸۲	شاد عارفی کی نثر	حنفی مظفر	۷۸۸
۳۷۸-۳۷۴	جولائی، اگست ۷۹	غزل کی زبان	-	۷۸۹
۵۲۸-۵۱۸	دسمبر ۳۳	فاہیان کی تیرتھ یا ترا	حیدر حسن، مترجم	۷۹۰
۲۵۰-۲۴۳	دسمبر ۴۳	علم النفس	حیدر عباس	۷۹۱
۳۳-۷	جون ۸۷	احمد امین اور محمد اقبال ترجمہ بدرالدین بٹ	خالد (ڈیلٹیو)	۷۹۲
۹۰۵-۸۹۵	نومبر ۳۵	احیلر (انجمن صوفیان اہل حرفہ)	خالدہ ادیب خانم	۷۹۳
۴۳۷-۴۲۵	نومبر ۴۰	ترکی اور اس کے حلیف ترجمہ ریاض الاسلام	-	۷۹۴
۲۱۱-۱۹۶	مارچ ۳۵	ترکی اور جنگ آزادی	-	۷۹۵
۵۰-۴۱	مارچ ۲۹	ترکی قوم پرستی اور اتحاد تورانی: ترجمہ ذاکر حسین خاں	-	۷۹۶

جلد پنجم	۱۰۸-۹۹	اگست ۲۹	ترکی اور جنگ عظیم ترجمہ ذاکر حسین خاں	خالدہ ادیب خانم	۷۹۷
	۱۸۸-۱۷۲	اپریل ۶۵	خالدہ ادیب خانم کے تاثرات ہندوستانی مشاہیر کے متعلق مرتبہ عبداللطیف	-	۷۹۸
	۱۳۴	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب خالده ادیب خانم کی نظر میں ترجمہ سید ہاشمی	-	۷۹۹
	۲۵۰-۲۳۶	نومبر ۷۱	اصلاح کلام: حالی کی مثال	خالدی (ابونصر محمد)	۸۰۰
	۲۲۶-۲۲۵	جون ۷۸	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	خالدی (محمد یونس)	۸۰۱
	۸۵-۷۳	فروری ۲۴	پیغمبر اسلام ترجمہ سعید انصاری	خدا بخش	۸۰۲
				(صلاح الدین)	
	۲۱۱-۲۰۴	اپریل ۲۴	-	-	۸۰۳
	۳۹۷-۳۸۵	جون ۲۶	شادی	خفاش کرمانی	۸۰۴
	۲۷۰-۲۶۵	مئی ۷۳	امریکہ اور مشرق بعید	خلیق (محمد)	۸۰۵
	۳۳۰-۳۲۴	جون ۷۳	ایران اور برصغیر	-	۸۰۶
	۲۲۱-۲۱۵	اکتوبر ۷۳	جاپان: ایک اقتصادی معجزہ	-	۸۰۷
	۲۷۶-۲۷۱	نومبر ۷۳	کچھ مشرق وسطیٰ کی جنگ کے بارے میں	-	۸۰۸
	۱۵۵-۱۵۲	ستمبر ۷۳	ہندوستان اور ایران	-	۸۰۹
	۱۹۸-۱۹۰	اکتوبر ۶۷	ہندوستان کی ایٹمی پالیسی	-	۸۱۰
	۴۳۰-۴۲۶	مئی ۳۳	جمالیہ عربک کالج، مدراس	خلیل احمد	۸۱۱
	۴۱۶-۳۹۵	نومبر ۳۲	فلسفہ عرب و یورپ اور اس کا تدریجی ارتقا	-	۸۱۲

۳۷۲-۳۶۱	نومبر ۳۱	مصر کا مشہور ترین ادیب	خلیل احمد	۸۱۳
		جرجی زیدان		
۳۰۷-۳۰۳	اپریل ۶۱	ادب اور حقیقت پسندی	خلیل الرحمن اعظمی	۸۱۴
۳۲۴-۳۲۳	جون ۷۸	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	-	۸۱۵
-۳۸۳	جون ۶۹	دو خط (ذاکر حسین صاحب کے	خلیل شرف الدین	۸۱۶
۳۸۴		انتقال پر)		
۲۳۰-۲۱۹	نومبر ۴۳	مزدوری اور سرمایہ داری کی کشمکش کا	خورشید احمد	۸۱۷
		اسلامی حل		
۷۹-۶۹	مئی ۷۲	سر سید کا طرز فکر	خوند میری (عالم)	۸۱۸
۳۲-۱۷	اکتوبر ۸۸	صلصلۃ البحر (عمیق حنفی کی نظم)	-	۸۱۹
۶۷-۵۹	اگست ۶۲	فراق کا شعور غم	-	۸۲۰
۳۱-۲	جنوری ۳۲	ہماری شاعری	خیال (نصیر حسین)	۸۲۱
۳۳-۲۶	مئی ۴۷	زمین سے محروم مزدور	دانٹ والا	۸۲۲
		ترجمہ م۔ ع	(ایل۔ ایل)	
۳۵-۲۴	اپریل ۹۲	مولانا حافظ شاہ محمد جان ادیب	دانش اختر	۸۲۳
		بحری آبادی		
۴۸-۴۳	مئی ۹۲	-	-	۸۲۴
۵۶-۴۲	جون ۹۲	-	-	۸۲۵
-۳۶۴	مئی ۲۹	سید قاسم آذر بایجان	درد کا کوروی	۸۲۶
۳۷۵				
۳۳۰-۳۲۴	جولائی ۸۰	مسافر حیات	دشگیر (محمد خاں)	۸۲۷
۱۶۰-۱۵۱	مارچ ۸۰	نواب محسن الملک	-	۸۲۸

۲۲۷-۲۲۴	اپریل ۶۳	مختلف مذہبوں کی پارلیامنٹ	دھرم سروپ	۸۲۹
۳۶۹-۳۶۱	اپریل ۶۲	مضمون کی فرمائش کے جواب میں (اپنی زندگی اور سماجی مسائل)	-	۸۳۰
۹۸-۹۷	فروری ۶۳	اردو ہندوستان کی مقبول ترین زبان ہے	دیشکھ (سی ڈی)	۸۳۱
۳۳۴-۳۳۳	دسمبر ۶۲	جاوید نامہ کا انگریزی ترجمہ، ایک تصحیح	ڈار (اشرف)	۸۳۲
۱۵۱-۱۳۹	مارچ ۷۳	ہندی اور اردو کا مسئلہ اور دستور ساز اسمبلی/ترجمہ: جعفر رضا بلگرامی	ڈٹمر (کیرن)	۸۳۳
۳۷-۲۵	جنوری ۳۰	تعلیم، اس کی ماہیت اور اس کا اثر ترجمہ: یوسف حسین خاں	ڈرکیم (ایمل)	۸۳۴
۱۵۵-۱۴۷	اکتوبر ۴۳	میرا سیاسی عقیدہ ترجمہ رحمن مذنب	ڈکنسن (جی۔ لوز)	۸۳۵
۴۸-۴۴	نومبر ۹۳	کہاں ہیں گاندھی: مہاتما گاندھی کے پیغام رواداری کی بازیافت ترجمہ: جبین انجم	ڈنڈوتے (مدھو)	۸۳۶
۹۶-۸۹	جنوری ۳۹	ہندوستان کی بنیادی صنعتوں کا مسئلہ	دوبے (وی۔ ایس)	۸۳۷
۳۰۱-۲۹۴	دسمبر ۷۱	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد جامعہ، نومبر ۱۹۷۱	ڈھلوں (گردیاں سنگھ)	۸۳۸
۷۱۴-۷۷	ستمبر ۳۷	ہندوستان کا کسان/ترجمہ: محمد عاقل	ڈی میلو (ایف۔ ایم)	۸۳۹
۳۲۳-۳۱۴	جولائی ۸۰	محمد علی اور پن پال: ایک تلخ بحث ۱۹۱۹-۱۹۲۵/ترجمہ انور صدیقی	ڈے (امیلندو)	۸۴۰

۲۹۵-۲۸۳	جون ۷۴	اردو رسم الخط کے مسائل	ذاکر (محمد)	۸۴۱
۳۲-۲۵	جولائی ۷۴	اردو کے لیے رومن املا	-	۸۴۲
۱۰۵-۱۰۲	فروری، مارچ	اردوئے معلیٰ کا ایک ایڈیشن	-	۸۴۳
	۶۹			
۱۱-۷	دسمبر ۹۰	برصغیر: تہذیبی اور ثقافتی ورثہ اور عصری احساس میں ہم آہنگی	-	۸۴۴
۳۹۱-۳۷۹	جون ۷۸	تخلیقی تحریک کی آزادی	-	۸۴۵
۳۴۹-۳۳۵	جولائی،	-	-	۸۴۶
	اگست ۷۸			
۴۰۳-۳۹۱	ستمبر ۷۸	-	-	۸۴۷
۳۲-۲۸	جولائی ۶۶	حافظ نبی احمد مرحوم	-	۸۴۸
۲۹-۱۴	دسمبر ۹۳	ذوق کی غزل	-	۸۴۹
۱۸۷-۱۸۲	اکتوبر ۷۴	زبان، خیال اور حقیقت	-	۸۵۰
۲۳-۷	نومبر ۸۱	سید سجاد حیدر یلدرم: ایک ادبی مطالعہ	-	۸۵۱
۳۹-۳۳	جنوری ۶۴	فلاح کی راہ (جذبہ خدمت)	-	۸۵۲
۱۳-۷	جون، جولائی ۸۴	فنکار، سماج اور حکومت	-	۸۵۳
۳۲۲-۳۰۶	جون ۶۴	مرزا غالب: ایک تعارف	-	۸۵۴
۱۵-۷	اگست ۸۲	معیاری اردو لغت	-	۸۵۵
۴۱-۶	جنوری ۹۳	مقدمہ انتخاب غزلیات آبرو	-	۸۵۶
۴۹۳-۴۸۳	ستمبر ۶۴	میر اور ان کی غزل: ایک اجمالی تعارف	-	۸۵۷

۲۳۷-۲۶۱	نومبر ۶۵	نثر اور نثری اسلوب	ذاکر (محمد)	۸۵۸
۱۲-۶	ستمبر ۹۰	نظیر اکبر آبادی کی نظم ”آدمی نامہ“	-	۸۵۹
۱۸-۲	مارچ ۴۶	ابتدائی اور اس سے پہلے کی تعلیم	ذاکر حسین	۸۶۰
۱۴-۱۱	فروری ۸۸	ابوالکلام آزاد: ایک ہمہ گیر شخصیت	-	۸۶۱
۴۵-۳۹	نومبر ۶۹	اخلاقی بیداری:	-	۸۶۲
		ترجمہ عبداللطیف اعظمی		
۲۴-۱۴	فروری ۲۶	اشتراک	-	۸۶۳
۲۸۵-۲۷۶	اپریل ۲۹	-	-	۸۶۴
۳۲-۲۴	جولائی ۲۸	بردولی اور رعیت داری بندوبست	-	۸۶۵
۳۸۰-۳۷۱	نومبر ۲۶	بندوبست دوائی	-	۸۶۶
۲۸۷-۲۸۳	دسمبر ۶۲	بہادر شاہ ظفر ترجمہ سید عابد حسین	-	۸۶۷
۷-۵	نومبر،	پچیس سال گزر گئے، جامعہ کے	-	۸۶۸
	دسمبر ۴۶	پچیس سال		
۱۳۴-۱۲۹	نومبر ۷۰	پہلے امیر جامعہ حکیم اجمل خاں	-	۸۶۹
		۱۹۲۷-۱۹۲۰		
۲۳۵-۱۲۷	نومبر ۶۲	تعلیم اور روایتی قدریں ترجمہ عابد حسین	-	۸۷۰
۷۱-۵۳	نومبر ۷۰	تقریر شیخ الجامعہ بہ تقریب جشن سیمیں منعقدہ ۳۰ نومبر ۱۹۴۶	-	۸۷۱
۴۸۴-۴۷۹	دسمبر ۳۸	جامعہ کیا ہے	-	۸۷۲
۴-۳	نومبر، دسمبر ۴۶	جامعہ والوں سے	-	۸۷۳
۲۲۸-۲۲۷	نومبر ۶۳	جگر مرحوم کو خراج عقیدت	-	۸۷۴

۷-۳	اگست ۸۸	جگر مراد آبادی: رنگین نوا شاعر	ذاکر حسین	۸۷۵
		خوش خو، خوش خیال		
۹-۲	ستمبر ۴۶	جنگ کے بعد تعلیم	-	۸۷۶
۵۶۳-۵۵۳	اکتوبر ۶۳	(خطبہ) جلسہ تقسیم اسناد (جامعہ)	-	۸۷۷
۴۳-۳۷	مئی ۸۷	خطبہ صدارت جشن زریں	-	۸۷۸
		دارالمصنفین اعظم گڑھ		
۱۳۸-۱۳۵	نومبر ۷۰	دوسرے امیر جامعہ ڈاکٹر مختار احمد انصاری	-	۸۷۹
۱۰-۷	جون، جولائی ۸۱	-	-	۸۸۰
الف-د	اپریل ۳۶	ڈاکٹر انصاری امیر جامعہ کا انتقال	-	۸۸۱
۴۳-۲۹	اکتوبر ۸۹	ڈاکٹر ذاکر حسین کے انتظامی و تعلیمی	-	۸۸۲
		مراسلات مرتبہ عبداللطیف اعظمی		
۳۶-۳۴	اکتوبر ۸۳	ڈاکٹر ذاکر حسین کی ایک اہم تقریر	-	۸۸۳
		(مدینہ یونیورسٹی کے طلباء سے خطاب)		
۱۰۹-۱۰۶	فروری ۷۱	ذاکر صاحب کا ایک خط (نواب	-	۸۸۴
		مزل اللہ خاں کے نام جامعہ کے		
		موضوع پر) مرسلہ - ندیم		
-۳۷۴	نومبر ۳۹	ذاکر صاحب کا خط (سفر یورپ کی	-	۸۸۵
۴۷۸		تفصیل)		
۲۳۵-۲۳۱	مئی ۷۱	ذاکر صاحب کی ایک تقریر	-	۸۸۶
		(سنگ بنیاد گرو گوبند سنگھ بھون)		
۱۰۱۸-۱۰۱۱	دسمبر ۳۶	روس اور ایشیا میں	-	۸۸۷
		صنعت جدید کی ترقی		

۱۲۹-۱۲۷	مارچ ۷۱	طالب علم کی زندگی	ذاکر حسین	۸۸۸
۶۹۳-۶۷۹	ستمبر ۳۵	قومی تعلیم کا نصب العین	-	۸۸۹
۲۳-۱	فروری ۳۳	کساد بازاری	-	۸۹۰
۲۴۰-۲۳۱	نومبر ۶۷	گاندھی جی کا راستہ: سچی تعلیم اور قومی زندگی کی تعمیر کا راستہ	-	۸۹۱
۱۹۱-۱۷۹	مارچ ۳۰	مذہب اشتراک کے بانی	-	۸۹۲
۱۷۲-۱۶۱	مارچ ۲۷	مشرق و مغرب (تمدن)	-	۸۹۳
۲۶۷-۲۵۵	اپریل ۲۶	معاشیات	-	۸۹۴
۵۱-۴۷	جنوری ۲۳	مکتوب جرمنی (شرح مبادلہ، صنعتی تعلیم، مغرب میں مشرقی مبلغ)	-	۸۹۵
۱۳۵-۱۰۵	جنوری ۳۸	وردھا ایجوکیشن کمیٹی کی رپورٹ	-	۸۹۶
۲۴۲-۲۳۵	مارچ ۳۸	وردھا کی تعلیمی اسکیم	-	۸۹۷
۴۶۳-۴۴۹	جولائی ۲۶	ہندوستان کی معیشت زرعی پرائگریزی قبضہ کا اثر بنگال میں عطا دیوانی سے قبل	-	۸۹۸
۱۳۴-۱۲۲	اگست ۲۶	-	-	۸۹۹
۲۹۴-۲۴۲	اپریل ۴۲	یادگار حسین	-	۹۰۰
۱۱-۳	مئی ۸۸	یوم غالب ۱۹۶۰: دہلی یونیورسٹی میں ذاکر حسین کی تقریر	-	۹۰۱
۵۵۸-۵۵۶	اکتوبر ۶۴	جلسہ تقسیم اسناد و جلسہ یوم تاسیس مرتبہ عبداللطیف اعظمی	ذاکر حسین اور مجیب (محمد) وغیرہ	۹۰۲
۴۵۱-۴۲۷	مئی ۳۶	سابق صدر کانگریس اور ہندوستان کی مشترکہ زبان	راجندر پرشاد	۹۰۳

۱۸۰-۱۶۲	۳۰ ستمبر	جامعہ ازہر مصر اور تجدید و اصلاح کی موجودہ اسکیم	راغب احسن	۹۰۴
۹۹-۸۲	۳۱ اگست	مولانا محمد علی جوہر کی شہادت عظمیٰ نفیات اجتماعی کی روشنی میں	-	۹۰۵
۴۸-۴۴	نومبر ۹۲	گیہوں بنام گلاب ترجمہ عطاء اللہ	رام برکش بنی پوری	۹۰۶
۵۵-۴۹	جنوری ۲۷	ہندو فلسفہ پر ایک نظر ترجمہ سعید انصاری	رام چندرن	۹۰۷
۸۸-۸۱	فروری ۲۷	ہندو فلسفہ کی خصوصیت ترجمہ سعید انصاری	-	۹۰۸
۷۱۵-۷۱۰	ستمبر ۴۰	استالین اور انقلاب اسپین ترجمہ آفتاب احمد خاں	رائے (ایم۔ این)	۹۰۹
۸۰۴-۷۹۹	اکتوبر ۴۰	کانٹنی ٹیونٹ اسمبلی	-	۹۱۰
۶۸-۶۱	اگست ۲۳	جرمنی کی تعلیمی زندگی ترجمہ عابد حسین	رائش (فریڈرک) ایرنٹ	۹۱۱
۱۳۴-۱۱۷	ستمبر ۲۳	-	-	۹۱۲
۷-۱	جنوری ۲۴	-	-	۹۱۳
۱۹۱-۱۸۴	اپریل ۲۴	-	-	۹۱۴
۴۴-۳۳	اکتوبر ۹۰	جامعہ ملیہ اسلامیہ میں غازی رؤف پاشا اور اقبال	رحمانی (اکبر)	۹۱۵
۳۶۷-۳۵۹	ستمبر ۳۹	کمپنی کی تجارت ہندوستان میں	رحمانی (منت اللہ)	۹۱۶
۷۳-۶۳	فروری ۷۵	افراط زر اور معاشی بحران: ایک عالمی مسئلہ	رحمت علی	۹۱۷

۲۵۰-۲۳۸	مئی ۷۳	بجٹ اور معیشت	رحمت علی	۹۱۸
۴۱۹-۴۱۰	اگست ۶۴	معاشی ترقی میں	-	۹۱۹
		غیر معاشی محرکات کا حصہ		
۱۴۵-۱۲۹	ستمبر ۶۸	معاشی زندگی کا ارتقا	-	۹۲۰
۲۱۳-۲۰۱	اکتوبر ۶۸	-	-	۹۲۱
۲۷۶-۲۵۹	نومبر ۶۸	-	-	۹۲۲
۲۰۵-۱۹۸	اکتوبر ۶۹	ہندوستانی معیشت اور بینک کاری	-	۹۲۳
۱۵۳-۱۴۹	ستمبر ۶۶	اُپ بھرنش	رزمی (آغا کامل)	۹۲۴
۲۵-۱۹	مارچ ۸۴	اوزان رباعی	رستوگی (تارا چرن)	۹۲۵
۳۳۰-۳۲۲	مئی ۲۹	آزادی کی راہیں ترجمہ حامد علی خاں	رسل (برٹنڈ)	۹۲۶
۴۰۷-۴۰۲	جون ۲۹	-	-	۹۲۷
۲۳-۲	جولائی ۲۹	-	-	۹۲۸
۹۸-۹۰	اگست ۲۹	-	-	۹۲۹
۱۷۹-۱۷۰	ستمبر ۲۹	-	-	۹۳۰
۱۳-۸	فروری ۲۹	اگر میں واعظ ہوتا	-	۹۳۱
		ترجمہ یوسف حسین خاں		
۴۲۴-۴۰۶	دسمبر ۳۰	تعلیم جدید ترجمہ غلام السیدین	-	۹۳۲
۹-۱	جولائی ۲۳	تعلیم و آزادی فکر ترجمہ ذاکر حسین	-	۹۳۳
۲۸۰-۲۶۵	اکتوبر ۲۶	چینی اور مغربی تہذیب کا مقابلہ	-	۹۳۴
		ترجمہ عابد حسین		
۲۲۵-۲۱۷	ستمبر ۲۶	دنیا کا آئندہ نظام ترجمہ عابد حسین	-	۹۳۵
۳-۱	اپریل ۲۳	راہ عمل ترجمہ ذاکر حسین	-	۹۳۶

۲۳۱-۲۲۳	مئی ۷۹	اسلام میں تصور ریاست	رشید احمد	۹۳۷
۲۱۲-۱۹۱	اپریل ۶۷	اصغر صاحب	-	۹۳۸
۲۳۹-۲۲۷	مئی ۶۷	-	-	۹۳۹
۱۵۲-۱۳۶	ستمبر ۶۷	-	-	۹۴۰
۳۰۲-۲۹۱	دسمبر ۶۶	ایک مسلم رام بھگت قدیم صوفی	-	۹۴۱
		شاعر علاء الدین وصالی		
۴۱-۲۶	جنوری ۶۶	شیخ غلام اشرف ثار: ہندی کا ایک	-	۹۴۲
		مایہ ناز صوفی شاعر		
۱۱۲-۹۵	فروری ۶۶	-	-	۹۴۳
۱۶۸-۱۶۷	مارچ ۶۶	-	-	۹۴۴
۱۵۳-۱۳۶	ستمبر ۶۵	علامہ آر۔ پی ڈیو ہرسٹ: ایک	-	۹۴۵
		یورپین مستشرق کی شخصیت کے		
		خدوخال		
۱۹۹-۱۸۹	اکتوبر ۶۵	-	-	۹۴۶
۳۲-۲۳	ستمبر ۴۵	ذہین بیوی: ایک مکالمہ	رشید احمد وغیرہ	۹۴۷
۷۹-۷۵	جنوری،	مولانا محمد علی کی آخری علالت	رشید احمد خاں	۹۴۸
	فروری، ۸۰			
۵۵۴-۵۴۸	ستمبر ۳۳	شیر شاہ اور کسان	رشید اختر	۹۴۹
۱۶۴-۱۶۱	ستمبر ۷۲	عش عش یا اش اش	رشید حسن خاں	۹۵۰
۲۵۴-۲۲۷	مئی ۶۶	ایک نیا انتخاب	-	۹۵۱
۶۱-۵۴	جولائی ۴۲	فرانڈ اور اس کا فلسفہ	رشید الدین	۹۵۲
۱۳۲-۱۱۶	اگست ۴۲	-	-	۹۵۳

۹۵۴	رشید الدین	فرائد اور اس کا فلسفہ	ستمبر ۴۲	۱۶۴-۱۷۳
۹۵۵	رشید الدین خاں	مولوی غلام ربانی مرحوم	اکتوبر ۷۷	۵۲۳-۵۳۳
۹۵۶	رشید الوحیدی	شکر کی حقیقت اور اصلاح معاشرہ	جولائی، اگست ۷۹	۳۹۹-۴۰۷
۹۵۷	-	صبر: اصلاح معاشرہ کا ذریعہ	جون ۷۹	۳۰۹-۳۱۹
۹۵۸	-	مولانا حبیب الرحمن اعظمی	مئی ۹۲	۴-۱۴
۹۵۹	رشیدی (جی)	مغربی ایشیا: عرب نقطہ نظر ترجمہ رحمت علی	ستمبر ۶۷	۱۲۶-۱۳۳
۹۶۰	رضا (کالی داس)	مثنوی مولوی کا ایک مطبوعہ نسخہ	ستمبر ۷۷	۴۹۴-۴۹۹
۹۶۱	-	-	اکتوبر ۷۷	۵۳۲-۵۳۳
۹۶۲	رضا علی	سجاد حیدر یلدرم مرحوم: سجاد حیدر کی قبر پر عقیدت اور محبت کے دو پھول رضا علی کی طرف سے	جولائی ۴۳	۳-۱۲
۹۶۳	رضوان اللہ	رام نرائن حاجی پوری: عہد عالمگیر کا ایک فارسی انشا پرداز	جولائی ۸۸	۴۳-۵۷
۹۶۴	رضوان اللہ (محمد)	بہار نا ایک ہندو فارسی گو شاعر: منشی کیولا پر شاد فقیر	نومبر ۸۶	۴۱-۵۴
۹۶۵	رضوان قیصر	جدید تاریخ نگاری میں مولانا آزاد کی تفہیم: ایک تجزیاتی مطالعہ	نومبر ۹۱	۱۶-۲۸
۹۶۶	رضوی (سفارش حسین)	حالی	فروری ۴۷	۲-۱۰
۹۶۷	-	مدرسہ میں دل نہ کہ دماغ	جولائی ۴۷	۳۶-۴۴

۱۳۷-۱۳۱	مارچ ۷۰	شاد عظیم آبادی کی مرثیہ گوئی	رضوی (سفارش حسین)	۹۶۸
۲۵-۱۵	نومبر ۹۲	مولانا حسرت موہانی کا سنہ پیدائش (مع نوٹ عبداللطیف اعظمی)	رضوی (شفقت)	۹۶۹
۴۸-۳۶	نومبر ۸۸	مولانا حسرت موہانی کے اولین مجموعہ کلام	-	۹۷۰
۲۸۶-۲۷۰	جون ۴۳	جدید شاعری پر ایک نظر	رضوی (صمد)	۹۷۱
۵۶۲-۵۵۴	جون ۳۶	اردو رسم الخط میں ایک تبدیلی کا مشورہ	رضوی (ع-ق)	۹۷۲
۴۴-۴۱	جولائی ۸۲	بھرتی ہری	رضوی (مجیب)	۹۷۳
۵۴۵-۵۳۶	اکتوبر ۶۴	بھگتوں کی رادھا	-	۹۷۴
۳۷۱-۳۶۸	اگست ۸۰	تلسی داس جی	-	۹۷۵
۵۸-۵۲	جنوری ۸۹	جامعہ: ایک تعلیمی تجربہ گاہ	-	۹۷۶
۴۷-۳۹	اگست ۸۱	دیوانہ مر گیا آخر (پنڈت سند رلال)	-	۹۷۷
۱۸-۱۵	جون ۹۱	قتل ہوا کون؟	-	۹۷۸
۲۲۳-۲۱۱	اپریل ۶۳	نئی کویتا	-	۹۷۹
۲۰۳-۱۹۵	اپریل ۷۵	ہمارا تعلیمی نظام اور اصلاح کی ناکام کوشش	-	۹۸۰
۵۵۰-۵۴۴	نومبر ۸۰	ہندوستانی فکر: بہو جن ہتائے بہو جن سکھائے	-	۹۸۱
		دیکھئے جعفری (رئیس احمد)	رفاعی (احمد فرید)	
۳۰-۱۶	مئی ۸۸	منشی ذکاء اللہ بحیثیت مضمون نگار	رفعت جمال	۹۸۲

۵۵-۴۲	مئی ۸۹	فیض: عہد ساز شاعر اور دانشور	رفعت سروش	۹۸۳
۲۵۵-۲۳۱	نومبر ۷۴	اصول تعلیم	رفیع الدین احمد	۹۸۴
۶۸-۳۷	مئی ۷۲	سر سید کے تعلیمی افکار و خیالات	-	۹۸۵
۲۱۱-۱۹۷	اپریل ۷۷	نئی اور پرانی تعلیم	-	۹۸۶
۱۳۱-۱۲۴	جنوری،	اقبال کا ڈکشن: اقبال کی	رفیعہ سلطانہ	۹۸۷
	مارچ ۷۸	شاعری کی زبان		
۲۴۰-۲۳۱	نومبر ۴۳	مسلمانوں کے عہد میں کنٹرول	رفیق (سعید احمد)	۹۸۸
		سٹم		
۴۶-۴۰	اکتوبر ۴۶	سوویت یونین کا چوتھا	رفیق احمد	۹۸۹
		پنج سالہ منصوبہ		
۳۹-۳۶	اگست ۹۳	طلاق کا مسئلہ اور سپریم کورٹ کے	رفیق زکریا	۹۹۰
		اختیارات ترجمہ سہیل فاروقی		
۳۲-۱	جنوری ۳۴	اعجاز القرآن مرتبہ عبدالعلیم	رمانی (علی بن عیسیٰ)	۹۹۱
۲۲-۷	نومبر ۸۴	امریکی تعلیم میں پروفیسر کا دائرہ	روڈلف	۹۹۲
		اختیار ترجمہ شہاب الدین انصاری	(فریڈرک)	
۸۶۴-۸۵۹	اکتوبر ۳۵	علم سیاست اور اجتماعی تباہی	روما (موسکا)	۹۹۳
		ترجمہ ذاکر حسین		
۱۳۶-۱۱۹	اگست ۳۱	وضع حدیث	رئیس احمد ☆	۹۹۴
۳۴۱-۳۲۴	اپریل ۳۳	عربوں کے آثار: دنیائے علم و	مترجم	۹۹۵
		عمران میں		
۴۶۱-۴۵۹	ستمبر ۷۹	مولانا محمد علی نمبر کے بارے میں مراسلہ	رئیس منظر	۹۹۶

۳۳۲-۳۲۵	اکتوبر ۳۲	ابن القطاع الصقلی	ریاست علی	۹۹۷
۱۳-۲	جنوری ۴۷	دہلی سلطنت کا تعلیمی نظام	ریاض الاسلام	۹۹۸
۴۷۴-۴۶۰	جون ۴۱	والثیر	-	۹۹۹
۴۶۱-۴۵۳	مئی ۳۹	ہندوستان اور بین الاقوامی تجارت	ریاض الحسن	۱۰۰۰
۲۳۲-۲۲۹	فروری ۳۸	۱۹۳۷ کا ریلوے بجٹ	ریاض الدین	۱۰۰۱
۳۲۱-۳۱۲	اپریل ۳۶	برطانوی مزدوروں کا طرز عمل	ریاض الدین احمد	۱۰۰۲
		جنگ عظیم سے پہلے		
۶۲۲-۶۱۶	اگست ۳۵	برطانوی مزدوروں کی بیداری صنعتی	-	۱۰۰۳
		انقلاب کے دور میں		
-۱۰۲۳	دسمبر ۳۵	برطانیہ میں نئی روشنی:	-	۱۰۰۴
۱۰۳۹		مزدور سبھا کا اقتدار		
۵۶۰-۵۵۳	جولائی ۳۷	ہندوستان اور مزدوری	-	۱۰۰۵
۷۳۰-۷۱۵	ستمبر ۳۷	ہندوستان میں مزدور تحریک:	-	۱۰۰۶
		ابتدائی قانونی کوششیں		
۱۰۰۸-۹۸۹	دسمبر ۳۷	-	-	۱۰۰۷
۸۳۶-۸۳۱	اکتوبر ۳۷	مسلمان، کانگریس اور مسلم لیگ	ریاض حسن	۱۰۰۸
۳۷-۳۳	دسمبر ۸۴	انیسویں صدی کے چند اہم	ریحان غنی	۱۰۰۹
		اخبارات و رسائل		
۳۴-۳۱	ستمبر ۸۴	بہار کا ایک پندرہ روزہ جریدہ	-	۱۰۱۰
		”امارات“		
۴۳-۳۷	جولائی ۸۵	بہار میں اردو صحافت کا آغاز و ارتقا	-	۱۰۱۱
۲۱-۱۰	اگست ۹۲	داراشکوہ، مشترکہ تہذیب کا ترجمان	ریحانہ خاتون	۱۰۱۲

۳۴-۲۳	جولائی ۹۲	دیوان حافظ کا پہلا مصرعہ: حقیقت کی جستجو	ریحانہ خاتون	۱۰۱۳
۴۱-۲۵	جنوری ۹۲	دیوان سراجی میں علم نجوم کا اثر	-	۱۰۱۴
۴۳-۴۰	جنوری ۷۱	انڈین یا ہندوستانی: تلخیص و ترجمہ جعفر رضا بلگرامی	رے (آنند شنکر)	۱۰۱۵
۳۵۰-۳۴۳	جولائی ۷۷	سترہویں صدی کا طرز معاشرت	زاہد علی	۱۰۱۶
۴۴۲-۴۳۸	اگست ۷۷	-	-	۱۰۱۷
۱۱-۲	جنوری ۲۹	کیا اکبر امی محض تھا؟	زبید احمد	۱۰۱۸
۱۷۰-۱۶۳	نومبر ۷۰	پہلے شیخ الجامعہ مولانا محمد علی	زبیری	۱۰۱۹
		۱۹۲۱-۹۱۲۰	(عبدالحمید) ☆	
۸۶۲-۸۴۷	اکتوبر ۳۶	جدید تمدن انسانی کی تخلیق اور اسلام	-	۱۰۲۰
۵۷-۴۳	اپریل ۲۸	جنگ کا حق اور موجودہ ضمیر انسانیت	-	۱۰۲۱
۳۱۳-۲۸۷	اکتوبر ۳۸	زندگی یا موت	-	۱۰۲۲
۴۵۳-۴۴۱	ستمبر ۷۹	فتوت ترجمہ شعیب اعظمی	زریں کوب (عبدالحسنین)	۱۰۲۳
۱۲۱-۱۰۱	مئی ۳۴	سرمایہ داری کا مستقبل	زومبارٹ (ورنر)	۱۰۲۴
۱۵۵-۱۴۵	فروری ۳۲	مکالمہ عالم ارواح ترجمہ ابو حمزہ زبیر حسنی	زیدان (ایمل)	۱۰۲۵
۵۵۷-۵۴۵	جون ۳۲	-	-	۱۰۲۶
۲۳۰-۲۲۹	نومبر ۶۳	جگر مرحوم کا سلوک خوردوں کے ساتھ	زیدی (ابولکاسم قیصر)	۱۰۲۷

۸۱-۷۵	۶ اگست	زبان شاد وصف میں حسن کے لال (میر حسن کی مثنوی)	زیدی (ابولکلام قیصر)	۱۰۲۸
۱۸۰-۱۷۷	۶۹	متاع بردہ: دیوان غالب کا دوسرا جرمن ایڈیشن	-	۱۰۲۹
۴۳-۲۹	نومبر ۹۳	اندلس میں عربی تاریخ نگاری	زیدی (اقبال حسین)	۱۰۳۰
۴۱-۳۷	دسمبر ۸۶	بہ یاد نہرو	زیدی (بشر حسین)	۱۰۳۱
۳۲۱-۲۹۱	جون ۶۶	اردو ادب کی تاریخ	زیدی (علی جواد)	۱۰۳۲
۱۹۹-۱۸۴	اکتوبر ۶۶	بدلتا افغانستان	-	۱۰۳۳
۲۵-۲۰	جنوری ۴۵	بچوں کا ادب	زیدی (قیصر حسین)	۱۰۳۴
۱۹-۱۳	مارچ ۴۷	تعلیم کی اصلاح	زیدی (مجتبیٰ حسین)	۱۰۳۵
۲۳-۲۰	اپریل ۴۷	تعلیم میں مضامین	-	۱۰۳۶
۳۱۳-۳۰۹	اپریل ۴۰	ترکی پر ایک نظر	”س“ فرضی نام	۱۰۳۷
۳۸۴-۳۶۸	جولائی ۷۶	بیان میرٹھی کی نظم نگاری	ساحل (محمد شرف الدین)	۱۰۳۸
۴۴۶-۴۳۴	ستمبر ۸۰	حافظ محمد ولایت اللہ حافظ	-	۱۰۳۹
۹۰-۸۱	اپریل ۷۹	مولانا محمد علی کی سیاسی زندگی	-	۱۰۴۰
۲۳۵-۲۲۷	مئی ۴۳	جمہوریت کا مستقبل	ساز بلگرامی	۱۰۴۱
۲۲۴-۲۲۱	اکتوبر ۶۶	فن جرح و تاویل: تلخیص و ترجمہ احتشام احمد ندوی	السباعی (مصطفیٰ)	۱۰۴۲

جلد پنجم	۱۹۳۳	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۳۹-۲۱۵	ستمبر ۳۸	وفاق ہند
۱۶-۲	اپریل ۳۵	اقبال اور قومیت
۱۸۱-۱۷۴	ستمبر ۳۲	اشیائے خوردنی
۱۷۰-۱۶۵	فروری ۳۸	انڈین اکنامک کانفرنس
۸۵۱-۸۳۷	اکتوبر ۳۷	انگلستان بنک
۲۳-۱۳	جولائی ۳۳	۱۹۳۲ کا معاشی ماحول
۳۰۹-۳۰۳	اپریل ۳۲	۱۹۳۲-۱۹۳۳ کا بجٹ
۳۷۹-۳۶۸	مئی ۳۲	برما
۲۵۸-۲۵۱	جون ۳۳	جنگ کے معاشی اثرات
۱۱۶-۱۰۲	جنوری ۳۹	زرعی قرضداری اور حیدرآباد کے
		نئے قوانین
۳۱۹-۳۱۴	دسمبر ۳۲	صوبہ متحدہ کی صنعتیں
۲۵۷-۲۴۸	اکتوبر ۳۱	گرانی اور ہندوستان
۶۸۱-۶۵۸	جولائی ۳۹	معاشی نظم
۴۸۹-۴۷۷	مئی ۳۸	ہندوستان اور مسئلہ روزگاری
۵۲-۴۰	جنوری ۳۲	ہندوستان کی آبادی ۱۹۳۱
۷۱-۷۱	جنوری ۳۸	ہندوستانی بنکار
۸۶-۷۵	فروری ۳۶	جنگ کا نیا طریقہ
۲۵-۱۲	جون ۹۰	اورنگ زیب: سیاست اور شخصیت
۳۷۲-۳۶۶	جولائی ۶۳	اسلام میں غیر مسلم محسنوں کی
		احسان شناسی
۱۶۱-۱۵۸	مارچ ۷۵	ذکر ذاکر
		(زین العابدین)
		سپاہی - فرضی نام
		ستیش چندر
		سجاد
		(زین العابدین)

جلد پنجم	۱۹۴۲	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۴-۳۰	جولائی ۷۱	ذکر شہادت حسین سجاد (زین العابدین)
۹۸-۹۱	اگست ۷۱	-
۵۲۳-۵۱۳	اگست ۶۱	عہد عباسی کی معاشرت کے روشن و تاریک پہلو
۲۷۲-۲۶۷	مئی ۷۳	عہد نبوی کے تاریخی جائزے کا سرسری جائزہ
۱۸۴-۱۷۶	اکتوبر ۶۳	مسلم حکومتوں میں غیر مسلم وزراء
۱۲۷-۱۱۱	نومبر، دسمبر ۴۶	ہندوستان کی عام زبان کیا ہو
۴۳-۱۹	اپریل ۸۷	ہندی ہندوی پر ایک نظر سحر (ابو محمد)
۳۶-۷	مئی ۸۷	-
۳۵۷-۳۴۹	مئی ۳۰	جدید علم کلام سرفراز حسین
۴۲۲-۴۱۴	جون ۳۰	-
۱۴۵-۱۱۹	مارچ ۷۵	اردو شاعری میں انسان کا تصور سرور (آل احمد)
۲۰۱-۱۹۸	اپریل ۶۸	اردو نثر میں مولانا آزاد کا اجتہاد
۱۳۵-۱۱۹	ستمبر ۷۱	تراجم اور اصطلاح سازی کے مسائل
۴۲۲-۴۰۷	جون ۳۷	جدید اردو شاعری کے بعض میلانات
۵۲۶-۵۱۷	جولائی ۳۷	-
۲۸۳-۲۷۳	اپریل ۴۲	خطبہ صدارت: ثانوی تعلیمی کانفرنس میرٹھ
۳۳۹-۳۲۱	مئی ۷۲	سرسید کا تہذیبی تصور اور موجودہ دور میں اس کی معنویت

۳۶-۲۶	مئی ۶۹	سرور (آل احمد) سرسید کے اسلام کی آج اہمیت کیا ہے	۱۰۸۰
۱۷-۸	ستمبر ۳۵	غالب اور اس کے نقاد	۱۰۸۱
۸۸۷-۸۸۰	نومبر ۴۰	مکاتیب مہدی	۱۰۸۲
۱۳۵-۱۲۲	مارچ ۶۳	مولانا آزاد کی چھٹی برسی پر	۱۰۸۳
		کچھ خیالات	
۲۷۱-۲۷۰	مئی ۷۹	مولانا محمد علی نمبر: چند خطوط	۱۰۸۴
۲۰-۳	مارچ ۶۳	ہندوستانی قومیت اور مسلمان:	۱۰۸۵
		مولانا آزاد کی پانچویں برسی کے	
		موقع پر چند خیالات	
۶۰۳-۵۹۳	نومبر ۶۳	ہندی علوم کا عربوں پر اثر	۱۰۸۶
۳۶۷-۲۵۷	مارچ ۳۹	غازی مصطفیٰ کمال پاشا	۱۰۸۷
۱۳۵-۱۳۱	ستمبر ۴۲	مولانا محمد سورتی مرحوم	۱۰۸۸
۴۳-۳۸	جولائی ۸۶	مولانا محمد سورتی مرحوم (مع نوٹ	۱۰۸۹
		مدیر پروفیسر فاروقی)	
۱۷۶-۱۷۱	فروری ۳۸	فیڈریشن یا وفاق	۱۰۹۰
۲۶۶-۲۶۰	اگست ۳۴	ہندوستان میں وفاقی حکومت	۱۰۹۱
۴۴-۴۰	جون ۹۰	اسٹیفن اسپنڈر: ایک تعارف	۱۰۹۲
۱۴۴-۱۳۹	فروری ۳۲	انقلاب سے پہلے	۱۰۹۳
		اردو شاعری کی حالت	
۲۲۲	اپریل ۸۱	ایک مراسلہ اور اس کا جواب	۱۰۹۴
		(مولانا آزاد کی برسی سے متعلق)	
۳۳-۲۴	اکتوبر ۸۳	پروفیسر ہارون خاں شیروانی	۱۰۹۵

۲۱-۱۷	جنوری ۸۵	پکاسو: چند تاثرات	سری نواس لاہوٹی	۱۰۹۶
۵۶-۵۲	فروری ۸۴	ڈاکٹر رادھا کرشنن: زندگی اور عمل	-	۱۰۹۷
۳۲-۲۶	جنوری ۴۵	جدید ترکی پر ایک نظر	-	۱۰۹۸
۲۵-۱۹	جون ۴۵	مولانا حالی کے سیاسی افکار	-	۱۰۹۹
۵۹-۵۲	فروری ۲۸	یورپ اور ایشیا (تہذیب تعلیم)	سعید (محمد)	۱۱۰۰
۴۳۲-۴۱۹	دسمبر ۲۵	سید علی حیدر طباطبائی اور مرزا غالب کی دردناک رسوائی	سعید بریلوی	۱۱۰۱
۸۹-۸۱	فروری ۲۶	-	-	۱۱۰۲
۲۵۴-۲۴۵	اپریل ۲۶	-	-	۱۱۰۳
۳۹۱-۲۸۲	مئی ۴۰	ارود کا ایک جوان مرگ شاعر: جمیل الرحمن جمیل	سعید احمد اکبر آبادی	۱۱۰۴
۳۰-۷	دسمبر ۸۶	مولانا اکبر آبادی کی ڈائری کے آخری اوراق مرتبہ مختار الدین احمد		۱۱۰۵
۹۲-۸۹	فروری ۷۵	آزادی فکر و رائے	سعید جنگ	۱۱۰۶
۴۹۸-۴۷۹	نومبر ۳۹	کیریو ترجمہ عابد حسین	سقراط	۱۱۰۷
۳۴۴-۳۳۷	جولائی ۸۰	پنڈت بشن نرائن درابر لکھنوی	سکینہ	۱۱۰۸
			(وریندر پرشاد)	
۴۰-۲۸	دسمبر ۸۱	چودھری جگت موہن لال رواں	-	۱۱۰۹
		۱۹۳۴-۱۸۸۹		
۳۱۶-۳۱۰	دسمبر ۹۲	رسالہ ”زمانہ“	-	۱۱۱۰
۹۸-۹۲	فروری ۶۳	رسالہ ”نقیب“ مرحوم	-	۱۱۱۱
۳۹۹-۳۸۷	اگست ۸۰	منشی درگاشہائے سرور جہاں آبادی	-	۱۱۱۲

۲۸۹-۲۸۳	مئی، جون	منشی مادھورام جوہر	سکینہ	۱۱۱۳
۸۰			(وریندر پرشاد)	
۵۰۹-۵۰۰	اکتوبر ۸۰	منشی مہاراج بہادر برق دہلوی	-	۱۱۱۴
۱۴۸-۱۴۴	ستمبر ۶۶	ایک خط	سلام مچھلی شہری	۱۱۱۵
۳۳۱-۳۲۶	جون ۶۶	بنگلہ کا ایک آتش نو شاعر:	-	۱۱۱۶
		نذر الاسلام		
۱۶۵-۱۶۳	مارچ ۷۳	پہلا تاثر (پدم شری ملنے پر)	-	۱۱۱۷
۴۱-۳۶	نومبر ۶۱	نغمہ نیگور	-	۱۱۱۸
۶۷-۶۳	فروری ۷۳	برہمتی ہوئی آبادی اور	سلامت اللہ	۱۱۱۹
		ان پڑھوں کا مسئلہ		
۱۲۳-۱۱۵	جنوری ۶۲	بنیادی قومی تعلیم کا سماجی کردار	-	۱۱۲۰
۴۰۸-۴۰۰	مئی ۶۲	تعلیم اور فلسفہ کا باہمی تعلق	-	۱۱۲۱
۳۸۱-۳۷۴	مئی ۴۰	تعلیم اور مسئلہ معاش	-	۱۱۲۲
۱۸۲-۱۷۵	فروری ۶۱	تعلیم کا منصب	-	۱۱۲۳
۱۸۱-۱۷۱	ستمبر، اکتوبر	تعلیمی مواقع کی برابری: واہمہ یا	-	۱۱۲۴
۸۶		حقیقت		
۳۵۸-۳۵۱	مئی ۶۱	نیگور بحیثیت معلم	-	۱۱۲۵
۲۹۹-۲۹۲	دسمبر ۷۲	ثانوی تعلیم اور ہندوستانی مسلمان	-	۱۱۲۶
		ترجمہ انور صدیقی		
۱۶-۷	جولائی ۷۰	ڈاکٹر ذاکر حسین: افکار و نظریات	-	۱۱۲۷
۱۱۰-۸۶	نومبر، دسمبر ۴۶	سویٹ یونین کا نظام تعلیم	-	۱۱۲۸
۳۵۹-۳۵۰	مئی ۴۲	شہریت کی تعلیم	-	۱۱۲۹

جلد پنجم	۱۹۸	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۲۳-۱۲	جولائی ۶۲	عنفوان شباب کے مسائل	سلامت اللہ ۱۱۳۰
۶۳۴-۶۲۷	دسمبر ۶۳	قومی نظام تعلیم	- ۱۱۳۱
۱۸۱-۱۷۵	اکتوبر ۳۶	لسانی اقلیتوں کی تعلیم اور استادوں کی ٹریننگ	- ۱۱۳۲
۷۰۵-۶۹۹	اگست ۳۶	افلاطون	سلفی (عبداللہ) ۱۱۳۳
۲۸-۲۲	اپریل ۸۹	مولانا ابوالکلام آزاد اور مقامات درویشی	سلیم احمد ۱۱۳۴
۴۱۵-۴۰۸	جون ۲۹	ہندوستان میں فن تنقید کا دور جدید: فن اور تنقید فن	سلیم الزماں ۱۱۳۵
۲۰۸-۱۹۳	ستمبر ۲۹	-	- ۱۱۳۶
۳۲۸-۳۲۲	مئی ۳۰	-	- ۱۱۳۷
۶۵-۶۲	فروری ۸۸	ترجمان القرآن، ج ۱	سلیمان (ندوی) ۱۱۳۸
۴۰۴-۳۸۷	مئی ۳۳	مسلمانوں کی آئندہ تعلیم	- ۱۱۳۹
۵۰۰-۴۸۱	جون ۳۳	-	- ۱۱۴۰
۱۳۱-۱۲۹	ستمبر ۶۵	مولانا سید سلیمان ندوی کے دو غیر مطبوعہ خطوط (سلام مچھلی شہری اور محمود حسین کے نام)	- ۱۱۴۱
۵۳-۴۹	فروری ۲۹	ہندو کش عالمگیر کے عہد کی دو عجیب	- ۱۱۴۲
۱۶۲-۱۵۲	اپریل ۳۴	ہندو کتابیں کتب خانہ جامعہ میں کتاب المنتظم ترجمہ و تلخیص	سموگی ۱۱۴۳
۲۶-۱۶	جنوری ۷۴	سعد انصاری	(جوزف - وی) ۱۱۴۴
		تصوف اور اس کے متعلقات	سمیع اللہ ۱۱۴۴

۱۱۴۵	سمیع اللہ	زبان کی تشکیل: ایک مذہبی نقطہ نظر	ستمبر ۷۵	۹۷-۹۲
۱۱۴۶	-	عربی: ام السنہ	مارچ ۷۳	۱۳۸-۱۲۵
۱۱۴۷	-	-	جولائی ۷۳	۲۷-۷
۱۱۴۸	-	فورٹ ولیم کالج اور فورٹ سینٹ کالج: ایک تقابلی مطالعہ	ستمبر ۸۳	۲۴-۱۲
۱۱۴۹	سندر لال	اردو، ہندی، ہندوستانی، سندر لال	اکتوبر ۳۶	۸۷۹-
	(پنڈت)	جی کا خط مہاتما گاندھی کے نام		۸۸۴
۱۱۵۰	-	ہندوستانی قومیت کی تعمیر میں مسلمانوں کی اہمیت	فروری ۳۶	۱۵۳-۱۳۰
۱۱۵۱	-	-	مارچ ۳۶	۲۵۷-۲۵۳
۱۱۵۲	-	ہندوستانی مسلمان تاریخ کے تناظر میں	مئی ۸۹	۳۱-۱۵
۱۱۵۳	سنڈر	شاعر عظیم ترجمہ قاضی احمد میاں اختر	اپریل ۳۳	۳۳۶-۳۳۴
	لینڈ (جے۔ ٹی)			
۱۱۵۴	سنگھ (جنگ بہادر)	جامعہ، ابتدا میں انتہا	نومبر ۷۰	۸۵-۷۹
۱۱۵۵	-	مغلیہ زمانہ میں ہندو مسلم برتاؤ اور تیوہار ترجمہ شیام سروپ شرما	دسمبر ۶۳	۳۱۳-۳۰۷
۱۱۵۶	-	مولانا محمد علی: ایک دلاویز قد آور شخصیت ترجمہ شہاب الدین انصاری	اپریل ۷۹	۸۰-۶۳
۱۱۵۷	سنگھ	پریم چند اور کسان تحریک	جولائی،	۱۲۸-۱۱۸
	(مرلی منوہر پرشاد)		اگست ۸۹	
۱۱۵۸	سنہا (ایس۔ این)	بہاری ست سٹی	مارچ ۴۲	۲۲۷-۲۱۶
۱۱۵۹	سورما (ال۔ ال۔ ایم)	اسلام اور عقلیت	مئی ۲۸	۳۴-۲۸

۱۵۸-۱۵۲	مارچ ۶۳	اعلیٰ شاعری میں ڈرامائی عنصر کی اہمیت	سوز (انوار علی خاں)	۱۱۶۰
۲۲-۲۹	اپریل ۲۸	امریکہ کی سیاست خارجہ	سیاسی - فرضی نام	۱۱۶۱
۲۵-۲۳	اگست ۹۳	اسلام سے خطرہ محض مبالغہ آرائی	سینٹھ (ایس۔ پی)	۱۱۶۲
۳۳۵-۳۲۵	جولائی، اگست ۲۴	”الاخلاق والیسیر“ علم الاخلاق میں علامہ ابن حزم کی ایک اہم تصنیف	سید محمد - مترجم	۱۱۶۳
۴۰۹-۳۹۹	اگست ۶۴	جگر مراد آبادی	سیدہ جعفر	۱۱۶۴
۴۷۳-۴۶۷	جولائی ۶۱	مجتہد اور مجاہد ابوالکلام آزاد	سیدہ سلامت اللہ	۱۱۶۵
۸۲-۷۴	فروری ۷۵	جہانگیر اور راجپوت	سیف اللہ (خالد)	۱۱۶۶
۱۵۸-۱۵۱	ستمبر ۷۰	مختص: ایک شعری کردار	سیفی پریمی	۱۱۶۷
۴۸۹-۴۷۷	جنوری ۲۶	ہندوستان کا قدیم فن طب و جراحت ترجمہ سعید انصاری	سین سرسوتی (گنگا ناتھ)	۱۱۶۸
۳۰۴-۲۹۳	اکتوبر ۲۹	ہندوستان: فن طب کا اصل مولد ترجمہ سعید انصاری	سینٹ (پی۔ جانسن)	۱۱۶۹
۷۱-۵۳	جنوری ۴۲	روسی وسائل: ان کی پرانی اور نئی جائے وقوع	ش۔ ا۔ ک۔ فرضی نام مترجم	۱۱۷۰
۱۷-۷	اپریل ۸۵	الہام سرمد	شارق (محمد مشتاق)	۱۱۷۱
۲۷۳-۲۶۷	جولائی، اگست ۷۹	تذکرہ نویسی میں میرٹھ کا حصہ	-	۱۱۷۲
۳۱-۲۶	مارچ ۸۴	عبدالسمیع بیدل: تلمذ غالب	-	۱۱۷۳
۱۶-۷	جنوری ۸۵	-	-	۱۱۷۴

۲۳۱-۲۳۲	مئی ۷۸	مولوی عبدالحق: حیات اور ارنامے	شارق (محمد مشتاق)	۱۱۷۵
۶۰۱-۵۹۴	دسمبر ۷۸	مولوی عبدالحق کے تنقیدی تصورات	-	۱۱۷۶
۶۱۴-۶۰۳	دسمبر ۸۰	ندرت میرٹھی	-	۱۱۷۷
۳۳۳-۳۳۲	دسمبر ۶۲	حضرت جگر کے خطوط مطبوعہ جامعہ	شاعر لکھنوی۔	۱۱۷۸
		کی صحیح تاریخ	فرضی نام	
۵۳-۴۴	مارچ ۸۴	کتب خانہ موتی محل: گج پتی آنند	شاکرہ خاتون	۱۱۷۹
		کی ادب نوازی	(اے۔ ڈبلیو)	
۳۰-۲۱	نومبر ۸۶	شرح ”مرغوب القلوب“ کا مصنف	-	۱۱۸۰
۳۴۷-۳۲۵	ستمبر ۳۹	قومی تنظیم	شاہ (کے۔ ٹی)	۱۱۸۱
۱۶۱-۱۵۶	ستمبر ۶۵	ہندی ادب کا عہد جدید	شاہد حسین	۱۱۸۲
۱۵۴-۱۴۹	جولائی،	غشی پریم چند اور ڈاکٹر رشید جہاں	شاہدہ بانو	۱۱۸۳
	اگست ۸۹			
۳۲-۲۹	اپریل ۸۹	حافظ: عہد اور شاعری	شاہنگیاں	۱۱۸۴
			(محمد حسین)	
۵۱۸-۵۱۱	اکتوبر ۶۴	تعلیم اور مستقبل ترجمہ محمد مجیب	شیرانگر	۱۱۸۵
-۲۳۳	ستمبر، اکتوبر	-	-	۱۱۸۶
۲۴۰	۸۶			
۵۳۶-۵۲۸	نومبر ۲۴	اردو زبان کی قومی شاعری	شرف الدین	۱۱۸۷
۳۴، ۴۱-۳۵	جولائی ۹۲	حضرت سعد ابن وقاص اور چین	-	۱۱۸۸
		میں تبلیغ اسلام		
۱۱۰-۹۷	فروری ۲۵	شعراء کی بد مذاتی کی شکایت میں قاضی	-	۱۱۸۹
		عبد الغفار صاحب سے ہم نوائی		

جلد و نمبر	۲۰۲	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۶۰۱-۵۸۹	دسمبر ۲۳	غالب بحیثیت قومی شاعر	۱۱۹۰ شرف الدین
۹۷-۸۹	فروری ۷۶	مکتی بودہ: ایک تعارف ترجمہ	۱۱۹۱ شرما (اشوک)
		کبیر احمد جاسی	
۳۳-۲۷	اکتوبر ۸۳	پنڈت موتی لال نہرو	۱۱۹۲ شروانی (ہارون خاں)
۱۳۰-۱۲۲	مارچ ۸۳	اسلم شیدائے طراز خن	۱۱۹۳ شعیب اعظمی
۳۲۶-۳۱۱	جون ۷۶	امیر علی شیر نوائی	۱۱۹۴ -
۵۸۱-۵۶۷	نومبر ۷۷	حافظ شیرازی و امیر تیمور گورگانی	۱۱۹۵ -
۲۱۴-۲۰۳	اکتوبر ۷۳	حضرت نظام الدین اولیا کا علمی و ادبی ذوق	۱۱۹۶ -
۲۲-۲۱	مئی ۹۰	حق کا خون ناحق	۱۱۹۷ -
		(مشیر الحق بحری آبادی)	
۲۸۲-۲۷۱	مئی، جون ۸۰	رسالہ در نظم تمدن و تعاون	۱۱۹۸ -
۱۶۷	فروری،	شبلی، منکر غالب	۱۱۹۹ -
۱۷۶	مارچ ۶۹		
۶۶۳-۶۶۰	دسمبر ۷۷	عبدالرزاق قریشی مرحوم	۱۲۰۰ -
۳۲۹-۳۱۶	جون ۶۷	علمائے چریاکوٹ	۱۲۰۱ -
۴۶-۳۱	نومبر ۸۳	فارسی ادب میں تنقید	۱۲۰۲ -
۵۰-۳۶	مئی ۸۳	فارسی شاعری: ایران کی تمدنی میراث	۱۲۰۳ -
۴۲-۳۷	اگست ۸۵	سنتا ہار کا پہلا اور آخری رسالہ "دستک"	۱۲۰۴ شعیب اعظمی
۵۴-۵۳	جون ۸۶	سہ ماہی "دائرہ" کا ایک تفصیلی جائزہ	۱۲۰۵ -

جلد پنجم	۲۰۳	اشاریہ رسالہ جامعہ		
۳۱-۳۵	ستمبر ۸۴	ششماہی "قلم کار" ڈھاکہ: ایک تفصیلی جائزہ	شعیب عظیم	۱۲۰۶
۵۶-۵۳	جنوری ۸۴	"عزم نو" پارٹی پور: ایک جائزہ	-	۱۲۰۷
۳۸-۳۱	مئی ۸۴	"اختر" بولائی (مبین سنگھ): ایک تفصیلی جائزہ	-	۱۲۰۸
۳۸-۳۳	فروری ۸۵	مصور ماہنامہ "دربار" ڈھاکہ کا ایک تفصیلی جائزہ	-	۱۲۰۹
۵۹۳	اگست ۳۵	پندنامہ شغلی دکنی مرتبہ ابواللیث بدایونی	شغلی دکنی	۱۲۱۰
۵۹۹	اپریل ۷۹	جوہر ہند اور جوہری مصر	شفا (محمد حسین خاں)	۱۲۱۱
۶۰۴-۵۹۹	جون ۳۸	دنیا	شفیع (محمد)	۱۲۱۲
۱۲۷-۱۲۳	اگست ۳۸	-	-	۱۲۱۳
۲۵۱-۲۴۸	ستمبر ۳۸	-	-	۱۲۱۴
۳۵۲-۳۴۷	اکتوبر ۳۸	-	-	۱۲۱۵
۸۱-۷۳	دسمبر ۶۱	ہندوستان میں چینی سیاح	شفیع الرحمن	۱۲۱۶
۱۱-۲	اگست ۲۸	دیہات کی اصلاح و ترقی	-	۱۲۱۷
۲۷۴-۲۶۸	اپریل ۳۰	مالیات ہند	-	۱۲۱۸
۲۴۷-۲۳۷	اگست ۳۴	تیل اور جنگ ترجمہ عبدغفور	شکا (انتون)	۱۲۱۹
۴۱۶-۴۱۲	جون ۶۱	تعلیم اور احساس ذمہ داری	شکلا (سریش چند)	۱۲۲۰
۲۱-۷	اپریل ۸۴	قاضی عبدالودود کا پہلا مقالہ اور اس کی بازیافت	شکیب ایاز	۱۲۲۱

۱۲۲۲	شکیب ایاز	قاضی عبدالودود کا پہلا مقالہ	نومبر ۸۴	۳۲-۲۷
۱۲۲۳	شکیل	اقبال کا تصور آزادی	ستمبر ۶۳	۱۳۵-۱۳۱
	(مصباح الدین)			
۱۲۲۴	شلز (ایڈورڈ)	ہندوستانی دانش ور کے معاشی مسائل ترجمہ مشیر الحق	دسمبر ۶۵	۳۰۱-۲۸۲
۱۲۲۵	شمس بدایونی	بدایوں کے چند قدیم یادگار مشاعرے	فروری ۸۴	۴۴-۳۳
۱۲۲۶	-	سید میر محفوظ علی، کچھ غیر معروف حالات	اکتوبر ۸۲	۴۸-۳۸
۱۲۲۷	شمس تبریز خاں	جگر کا اسلوب تغزل "آتش گل" کے آئینے میں	نومبر ۶۶	۲۶۷-۲۵۴
۱۲۲۸	-	ذاکر حسین	جنوری ۷۱	۳۹-۳۴
۱۲۲۹	-	کتابیں جو چھپ نہ سکیں	نومبر ۶۵	۲۶۴-۲۶۰
۱۲۳۰	شمس الحسن	جگر کی شخصیت کے چند پہلو	نومبر ۶۳	۲۴۵-۲۴۰
۱۲۳۱	شمسی (مغنی الدین)	فلسفہ اور مذہب	جولائی ۳۲	۲۷-۱۸
۱۲۳۲	شمیم اختر	پروفیسر امرت لال عشرت: شخصیت اور کارنامے	جولائی ۹۳	۴۰-۳۰
۱۲۳۳	شوکت تھانوی	پریم چند	جولائی،	۹۵-۷۳
			اگست ۸۵	
۱۲۳۴	شوکت علی	مولانا محمد علی کی ابتدائی زندگی	جنوری،	۴۳-۹
	(مولانا)		فروری ۸۰	

۱۲۳۵	شوکت علی (مولانا)	ہماری خانہ ویرانی (محمد علی)	اکتوبر ۸۲	۳۵-۲۷
۱۲۳۶	شوکت نہال	مرزا محمد خاں قزوینی: ایک تعارف	اکتوبر ۸۰	۴۹۹-۴۹۳
۱۲۳۷	شوقی ضیف	”لڑو میات“ کا تنقیدی مطالعہ	ستمبر ۷۶	۴۸۳-
		ترجمہ و تلخیص احتشام ندوی		۴۸۹
۱۲۳۸	الشہاب - فرضی نام	ہندوستان ترجمہ ابراہیم عمادی	جولائی ۳۱	۴۹-۳۷
۱۲۳۹	شہاب (مہر محمد)	”آزادی ہند“ کی غلطیاں	دسمبر ۶۷	۳۲۴-۳۱۰
	(خاں)			
۱۲۴۰	-	اختلافات کے باوجود مل	اکتوبر ۷۱	۲۰۸-۲۰۱
		بیٹھنے کی صورت		
۱۲۴۱	-	دین الہی اور اس کا پس منظر:	جولائی ۷۲	۳۵-۱۸
		ایک تبصرہ		
۱۲۴۲	-	-	اگست ۷۲	۹۰-۷۴
۱۲۴۳	-	-	ستمبر ۷۲	۱۳۹-۱۲۶
۱۲۴۴	-	-	اکتوبر ۷۲	۱۹۸-۱۸۰
۱۲۴۵	-	شاد عظیم آبادی کی مرثیہ گوئی	مئی ۷۰	۲۷۰-۲۶۵
۱۲۴۶	-	”فسانہ بتلا“	مارچ ۷۲	۱۴۶-۱۳۷
۱۲۴۷	-	مراسلہ: اصغر صاحب	جون ۶۷	۳۳۶-۳۳۰
۱۲۴۸	-	مراسلہ: سیما کی تلاش	اپریل ۷۱	۲۲۴-۲۱۷
۱۲۴۹	شہاب الدین دستوی	اسکول کے ذریعہ یکجہتی	اکتوبر ۷۷	۲۲۴-۲۱۷
۱۲۵۰	-	دیسہ لاہری مرحوم	فروری ۸۶	۴۵-۳۷
۱۲۵۱	-	مراسلہ: مسلمانوں کے تعلیمی	ستمبر ۸۱	۵۵-۵۴
		سروے کا پروگرام		

۱۲۵۲	شہاب الدین دسنوی	معین الدین حارث: مرد درویش	ستمبر ۸۳	۵۵-۳۶
۱۲۵۳	شہاب الدین (محمد)	ابن المقفع کلیدہ و دمنہ کے آئینے میں	ستمبر ۹۱	۲۰-۱۶
۱۲۵۴	شہناز انجم	پریم چند: تنقیدی و تحقیقی مضامین کی	جولائی،	۲۰۴-۱۶۲
		وضاحتی فہرست	اگست ۸۹	
۱۲۵۵	-	جنگ آزادی کی ایک مجاہدہ:	جنوری ۹۰	۲۷-۲۳
		بیگم حضرت محل		
۱۲۵۶	-	دہلی میں اردو تعلیم کی صورت حال:	مئی ۹۲	۵۸۰-۵۴
		ایک رپورٹ		
۱۲۵۷	-	عباسی کالج اکبر (پریم چند کا ایک کردار)	اگست ۹۳	۴۵، ۴۲-۴۰
۱۲۵۸	شی	چین اور جاپان تعلقات:	اپریل ۳۶	۳۳۸-۳۷۹
		ڈاکٹر شی کی چٹھی		
۱۲۵۹	شیدا (راجندر ناتھ)	پچھلے دو سال کا تحقیقی و تنقیدی ادب	فروری ۶۲	۲۶-۱۵
۱۲۶۰	-	جگر "آتش گل" کی روشنی میں	اکتوبر ۶۱	۶۴۱-۶۳۲
۱۲۶۱	-	-	اکتوبر ۶۲	۱۸۱-۱۷۱
۱۲۶۲	شیروانی	اقبال اور آزاد: سیاسی افکار و اعمال	جولائی ۸۷	۱۷-۷
	(ریاض الرحمن)	کے آئینے میں		
۱۲۶۳	-	امام الہند: ایک جائزہ	مارچ ۶۳	۶۲-۵۴
۱۲۶۴	-	ایک مثالی استاد (سید محمد ٹونگی)	مئی ۸۳	۳۵-۲۶
۱۲۶۵	-	پروفیسر ہارون خاں شیروانی	اگست ۸۱	۳۰-۱۶
۱۲۶۶	-	ذاکر صاحب: ذاتی تاثرات	جولائی ۶۹	۴۲-۲۶
۱۲۶۷	-	علی گڑھ اور جامعہ ملیہ	جنوری ۸۶	۲۱-۷
۱۲۶۸	-	فیض کے ساتھ	اگست ۸۵	۱۱-۷

۱۲۶۹	شیروانی	فیض کے ساتھ	ستمبر ۸۵	۳۳-۷	جلد پنجم
	(ریاض الرحمن)				
۱۲۷۰	-	قومی یکجہتی	ستمبر، اکتوبر ۸۶	۲۵۰-۲۳۱	
۱۲۷۱	-	مراسلہ بہ سلسلہ مضمون "مولانا فضل الحق خیر آبادی"	جنوری ۶۴	۵۴-۵۳	
۱۲۷۲	-	مولانا آزاد کی معنویت دور حاضر میں	مارچ ۸۱	۱۳۱-۱۱۹	
۱۲۷۳	شیریں باسط	امجد نجمی کا فنی شعور	دسمبر ۸۵	۵۶-۵۱	
۱۲۷۴	-	مثنوی قطب مشتری میں کردار نگاری	اگست ۸۴	۲۱-۷	
۱۲۷۵	شیمیل (اناماری)	حمد و دعا مولانا روم کی نظر میں، ترجمہ کبیر احمد جائسی	جولائی، اگست ۷۸	۳۵۰-۳۶۹	
۱۲۷۶	-	-	ستمبر ۷۸	۴۲۵-۴۱۵	
۱۲۷۷	-	مولانا جلال الدین رومی: ترجمہ ضیاء الحسن ندوی	مارچ ۷۵	۱۵۷-۱۴۶	
۱۲۷۸	-	-	اپریل ۷۵	۱۸۵-۱۷۵	
۱۲۷۹	-	-	مئی ۷۵	۲۷۴-۲۶۳	
۱۲۸۰	-	-	جون ۷۵	۲۹۷-۲۸۸	
۱۲۸۱	-	غالب ایک مستشرق کی نظر میں	فروری، مارچ ۶۹	۱۹۲-۱۹۱	
۱۲۸۲	صالحہ عابد حسین	ادیب پڑھنے والے سے کیا چاہتا ہے	فروری ۶۱	۲۱۵-۲۱۲	
۱۲۸۳	-	امام حسین کا پیغام	جون ۶۴	۳۳۹-۳۳۳	
۱۲۸۴	-	پریم چند کے کچھ نسوانی کردار	نومبر ۶۳	۲۶۷-۲۵۶	

۳۸۵-۳۷۷	مئی ۶۱	ٹیگور کا ایک ناول	صالحہ عابد حسین	۱۲۸۵
۶۴-۵۴	دسمبر ۸۶	خواتین جامعہ	-	۱۲۸۶
۳۷-۳۰	جنوری ۶۳	رزم حق و باطل	-	۱۲۸۷
		(ہندوستان چین جنگ)		
۳۱۳-۳۰۸	جون ۶۸	عورت اقبال کی شاعری میں	-	۱۲۸۸
۱۷-۷	جولائی ۸۳	غالب کی نثر	-	۱۲۸۹
۸۵-۷۵	فروری ۶۷	غزل کی آپ بیتی	-	۱۲۹۰
۵۲-۴۵	ستمبر -	مجیب صاحب اور بھابھی آصفہ:	-	۱۲۹۱
	اکتوبر ۸۶	کچھ یادیں کچھ باتیں		
۳۱-۲۴	اپریل ۴۷	مسلمان لڑکیوں کی تعلیم	-	۱۲۹۲
۶۰-۵۶	ستمبر ۸۳	معین الدین حارث	-	۱۲۹۳
۹۹-۹۲	ستمبر ۶۰	میر انیس	-	۱۲۹۴
۱۴۳-۱۳۶	مارچ ۶۴	میرے مولانا	-	۱۲۹۵
		(ابوالکلام آزاد)		
۷۵-۶۲	اگست ۶۵	میں نے یہ جانا کہ گویا یہ بھی میرے	-	۱۲۹۶
		دل میں ہے (غالب)		
۵۳-۳۹	جنوری ۳۵	اسلامی جمہوریت و اشتراکیت	صبح الدین	۱۲۹۷
۱۵۲-۱۲۶	فروری ۳۵	-	-	۱۲۹۸
۳۸۶-۳۷۸	نومبر ۳۴	عربوں کا تعلیمی نظریہ	-	۱۲۹۹
۳۹۹-۳۹۱	مئی ۶۲	ہندوستان کے سلاطین، علما اور	صبح الدین	۱۳۰۰
		مشائخ کے تعلقات پر ایک نظر	عبدالرحمن	
۴۵۶-۴۴۳	جون ۶۲	-	-	۱۳۰۱

۲۱۳-۲۰۳	ستمبر ۳۳	انسان کی پیدائش کا مقصد	صدائے حق،	۱۳۰۲
			<u>فرضی نام</u>	
۵۳۳-۵۱۶	جون ۳۳	پردہ	-	۱۳۰۳
۲۹-۲۶	جولائی ۳۳	زکوٰۃ	-	۱۲۰۳
۱۲۷-۱۲۰	اگست ۳۳	قربانی	-	۱۱۰۵
۱۰۰-۹۵	اگست ۶۶	ایک ملاقات، ایک یاد (سلام مچھلی شہری)	صدیقی (آفاق حسین)	۱۳۰۶
۴۳۵-۴۳۰	جون ۴۲	اشتراکیت اور خود مختاریت	صدیقی (احسان رشید)	۱۳۰۷
۳۶-۳۲	نومبر ۴۴	مسلمان اور اسکا ونگ کی تحریک	صدیقی (اخلاص احمد)	۱۳۰۸
-۵۴۶	اکتوبر ۶۴	افغانوں کے عہد میں ہندوی کی ترقی	صدیقی (اقتدار حسین)	۱۳۰۹
۵۵۲		از ۱۴۵۱ عیسوی تا ۱۵۵۵ عیسوی		
۴۲-۳۳	جولائی ۶۵	تاریخ داؤدی	-	۱۳۱۰
۴۲۸-۴۲۰	اگست ۶۴	واقعات مشتاقی	-	۱۳۱۱
۲۳۵-۲۳۱	نومبر ۷۳	آڈن اور زرودا: ایک تاثر	صدیقی (انور)	۱۳۱۲
۲۳۵-۲۳۱	مئی ۷۴	احتشام حسین کا ادبی شعور	-	۱۳۱۳
۱۵۹-۱۵۳	ستمبر ۶۹	اردو کے نئے شاعر: مخمور سعیدی	-	۱۳۱۴
۱۳۵-۱۳۲	ستمبر ۶۵	اردو نثر کی تشکیل کا مسئلہ	-	۱۳۱۵
۴۶۲-۴۵۵	ستمبر ۶۴	اشاریت کی تہذیبی بنیادیں	-	۱۳۱۶
۷۸-۶۸	اگست ۷۳	اقبال کی عصری معنویت	-	۱۳۱۷
۱۵۰-۱۴۱	مارچ ۷۴	انسان مغربی ادب کے آئینے میں	-	۱۳۱۸
۲۹-۱۹	جنوری ۶۷	پطرس بخاری: ایک تجزیہ	-	۱۳۱۹

۸۷-۷۵	فروری ۶۵	ٹی۔ ایس۔ ایلٹ: ایک تعارف	صدیقی (انور)	۱۳۲۰
۳۱۸-۳۱۰	دسمبر ۶۶	جامعہ کی کچھ ممتاز ادبی شخصیتیں	-	۱۳۲۱
۲۰۸-۲۰۲	اپریل ۶۸	جدید شاعری کے کچھ مسائل	-	۱۳۲۲
۶۶۶-۶۴۱	دسمبر ۶۴	جذبی "فروزاں" سے سخن مختصر تک	-	۱۳۲۳
۲۷۰-۲۶۲	مئی،	جین پال سارتر:	-	۱۳۲۴
	جون ۸۰	فکرو فن کی ایک نئی فضا	-	
۸۵-۷۹	فروری ۸۴	خواجه حسن نظامی کا ادبی مقام	-	۱۳۲۵
۱۵۳-۱۵۰	مارچ ۷۷	ذاکر صاحب، ایک تصور، ایک تصویر	-	۱۳۲۶
۱۸۴-۱۷۵	اپریل ۷۱	روش، ایک رومانی شاعر	-	۱۳۲۷
۱۶۸-۱۵۹	اپریل ۷۹	شعلے کی سرگزشت (محمد علی)	-	۱۳۲۸
۴۸-۴۱	دسمبر ۷۰	علم و دانش کا چراغ "برٹنڈرسل"	-	۱۳۲۹
۹۱-۷۱	فروری،	غالب: ارضیت اور عینیت کی	-	۱۳۳۰
	مارچ ۶۹	کشمکش میں	-	
۴۴-۴۲	مارچ ۸۲	فراق گورکھپوری	-	۱۳۳۱
۱۳۰-۱۲۶	مارچ ۷۰	کچھ انگریزی ادب کے اثرات	-	۱۳۳۲
		کے بارے میں	-	
۱۲۵-۱۱۹	ستمبر ۶۷	کچھ فانی کے بارے میں	-	۱۳۳۳
۲۶۴-۲۶۰	مئی ۷۰	کچھ نثر کے بیان میں	-	۱۳۳۴
۲۰۷-۲۰۰	اکتوبر ۶۶	مجاز، ایک جائزہ	-	۱۳۳۵
۱۴-۱۲	مارچ ۸۸	مجیب صاحب کی یاد میں	-	۱۳۳۶
۳۱-۲۷	جنوری ۶۹	نہرو، ایک ادیب	-	۱۳۳۷
۲۵۹-۲۴۹	مئی ۷۶	صدیقی (اولاد احمد) بین الاقوامی کرنسیوں کا اتار چڑھاؤ	-	۱۳۳۸

۱۳۳۹ صدیقی (اولاد احمد) عالمی زر کا بحران اور اس کے چند اکتوبر ۷۲ ۱۹۹-۲۰۴

مسائل

۱۳۴۰ - مجیب صاحب بحیثیت مسلم دانش ور ستمبر، اکتوبر ۸۶-۱۰۰

۸۶

۱۳۴۱ - ہندوستانی مسلمان اور پروفیسر محمد مجیب اکتوبر ۶۷ ۱۹۹-۲۱۳

۱۳۴۲ صدیقی (رشید احمد) احسن مارہروی اکتوبر ۴۱ ۲۳۵-۲۴۷

۱۳۴۳ - جامعہ کی دوسری جوبلی جنوری ۶۱ ۱۲۴-۱۳۱

۱۳۴۴ - خطبہ افتتاحیہ (مشاعرہ جشن مارچ ۶۵ ۱۴۴-۱۴۸)

جمہوریت

۱۳۴۵ - خطبہ جلسہ تقسیم اسناد جامعہ ۱۲۹ اکتوبر نومبر ۶۸ ۲۳۱-۲۵۰

۱۹۶۸

۱۳۴۶ - ڈاکٹر انصاری مرحوم مئی ۳۷ ۲۶۳-۲۶۹

۱۳۴۷ - دیگرہ ڈاکٹر صاحب اپنے ساتھیوں مئی ۷۰ ۲۷۶-۲۸۰

کی نظر میں

۱۳۴۸ - طنزیات: ابتدا اور ارتقا اپریل ۲۴ ۱۹۲-۲۰۳

۱۳۴۹ - مئی، جون ۲۴ ۲۷۲-۲۸۲

۱۳۵۰ - دسمبر ۲۴ ۵۶۹-۵۸۸

۱۳۵۱ - مرحوم اصغر گونڈوی اگست ۴۰ ۵۸۹-۶۰۷

۱۳۵۲ - یادوں کی دنیا پر ایک نظر اکتوبر ۶۸ ۱۷۵-۱۹۸

۱۳۵۳ صدیقی تعلیم و تربیت کا مقصد اور نومبر، دسمبر ۶۶-۷۷

۴۶

نصب العین

(رضی الدین)

۱۳۵۴ - سائنس کی تعلیم فروری ۳۹ ۱۳۳-۱۴۲

۲۷۷-۲۶۷	اپریل ۴۱	ہماری تعلیم کے دورخ	صدیقی	۱۳۵۵
			(رضی الدین)	
۷۱-۶۹	دسمبر ۶۱	محروم وادی غزل میں	صدیقی (روش)	۱۳۵۶
۴۱۲-۴۰۱	جون ۲۷	وائے برون	صدیقی (زبیر)	۱۳۵۷
۱۴-۲	دسمبر ۲۷	-	-	۱۳۵۸
۱۲-۲	جنوری ۲۸	-	-	۱۳۵۹
۲۷۰-۲۵۹	نومبر ۷۳	نزاع زوجین میں تحکیم کی اہمیت	صدیقی	۱۳۶۰
			(زین الساجدین)	
۲۷۰-۲۶۳	اپریل ۲۹	رائز میریار لکے	صدیقی	۱۳۶۱
			(سلیم الزماں)	
۴۱-۳۸	مئی ۸۹	نوعی خوشانی	صدیقی	۱۳۶۲
			(شمس الدین)	
۹۶۱-۹۵۲	نومبر ۳۷	ہندوستان کے مزدور	صدیقی (ضمیر)	۱۳۶۳
۴۰-۳۲	جنوری ۹۱	تحریک آزادی اور صحافت	صدیقی	۱۳۶۴
			(ضیاء الرحمن)	
۴۷-۴۳	ستمبر ۹۰	تحریک آزادی اور اودھ پنچ	-	۱۳۶۵
۱۳۸-۱۳۰	جولائی،	تحریک آزادی اور پریم چند	-	۱۳۶۶
	اگست ۸۹			
۲۳۷-۲۱۵	اپریل ۸۰	مولانا شبلی کی شاعری	صدیقی	۱۳۶۷
			(ظفر احمد)	
۲۲-۱۸	مارچ ۹۳	شادیوں کا لازمی رجسٹریشن ترجمہ:	صدیقی	۱۳۶۸
		صدیق الرحمن قدوائی	(ظفر محمد شاہد)	

۱۱-۵	جون ۹۳	ہندوستانی زبان: مشترکہ تہذیب کو زندہ کرنے کی تمنا	صدیقی (ظفر محمد شاہد)	۱۳۶۹
۱۰۵-۹۸	ستمبر ۷۵	قرآن شریف کے اردو تراجم	صدیقی (ظہیر احمد)	۱۳۷۰
۳۲۵-۳۱۳	جون ۶۶	قومی یکجہتی اور اردو شاعری	-	۱۳۷۱
۳۸-۳۰	جولائی ۶۷	یہ خطہ خطہ یوناں ہے یہ وادی وادی ایمن ہے (علی گڑھ یونیورسٹی)	-	۱۳۷۲
۲۷۲	مئی ۷۹	مولانا محمد علی نمبر: چند خطوط	صدیقی (ظہیر علی)	۱۳۷۳
۱۳-۱	جنوری ۴۱	اسلامی ہندی تمدن	صدیقی (عبدالحمید)	۱۳۷۴
۴۲۵-۴۰۷	دسمبر ۳۴	تاریخ ادبیات ہند	صدیقی (عطاء الرحمن)	۱۳۷۵
۱۲-۳	اکتوبر ۹۱	اردو افسانہ آزادی کے بعد	صدیقی (عظیم الشان)	۱۳۷۶
۱۱-۷	جنوری ۹۱	اردو اور ادھی کارشتہ	-	۱۳۷۷
۱۱-۶	دسمبر ۹۱	اردو اور برج بھاشا کارشتہ	-	۱۳۷۸
۲۳-۱۲	جولائی ۹۱	اردو کی خواتین ناول نگار	-	۱۳۷۹
۴۱۴-۴۰۴	ستمبر ۷۸	امراؤ جان ادا اور سماجی معنویت	-	۱۳۸۰
۴۷۸-۴۵۷	اکتوبر ۷۸	-	-	۱۳۸۱
۱۶-۵	اکتوبر ۹۳	پریم چند کے افسانوں کی زبان و بیان	-	۱۳۸۲
۳۹-۱۷	جولائی ۹۰	پریم چند کے دیہی افسانے: کسان	-	۱۳۸۳

۳۷-۷	دسمبر ۹۲	تیکھے لب دلچ کی شاعری: شاہجہاں جعفری حجاب	صدیقی (عظیم الشان)	۱۳۸۴
۳۲-۲۳	جون ۹۲	جامعہ ملیہ اسلامیہ میں اردو تحقیق کی صورت حال	-	۱۳۸۵
۳۲۳-۳۱۸	جون ۷۷	جدید افسانوی ادب اور ماضی	-	۱۳۸۶
۲۳-۱۵	مئی ۹۲	حیات اللہ انصاری: شخصیت کے چند پہلو	-	۱۳۸۷
۲۴-۶	فروری ۹۳	دکن کی ایک خاتون افسانہ نگار حسی سرور	-	۱۳۸۸
۶۴-۵۱	جون، جولائی	ڈاکٹر مختار احمد انصاری	-	۱۳۸۹
	۸۱	عابد صاحب کی نظر میں	-	
۲۶۱-۲۵۷	مئی ۷۶	زبان کا تخلیقی استعمال اور ناول: ایک سوال	-	۱۳۹۰
۲۴-۱۰	نومبر ۹۰	کسان اور فطرت کے رشتے	-	۱۳۹۱
۱۷-۳	اپریل ۹۱	”کفن“ ایک تجزیہ	-	۱۳۹۲
۳۶-۲۹	مارچ ۹۱	کیرالہ کا ایک شاعر: سید محمد سرور	-	۱۳۹۳
۸-۳	ستمبر ۹۱	میسور کا علمی و ادبی منظر نامہ	-	۱۳۹۴
۵۹۰-۵۸۲	نومبر ۷۷	ناول کا آغاز	-	۱۳۹۵
۱۷-۵	مارچ ۹۳	”نشر“: ترجمہ طبع زاد	-	۱۳۹۶
۲۷-۱۲	مئی ۹۳	نظیر اکبر آبادی اور پریم چند: مماثلتوں کی تلاش میں	-	۱۳۹۷
۳۰-۲۲	مارچ ۹۲	نیا معاشرہ نیا اردو افسانہ	-	۱۳۹۸
۱۵-۹	جولائی ۹۳	”وطن میں اجنبی“	-	۱۳۹۹

(جگن ناتھ آزاد کا مجموعہ کلام)

۳۸-۳۰	دسمبر ۹۳	نازک الملائکہ: حالات زندگی	صدیقی (فرحانہ)	۱۴۰۰
۸۸-۸۳	فروری ۷۵	حفیظ جالندھری کی منظوم رامائن کتھا	صدیقی (مبشر علی)	۱۴۰۱
۳۲۱-۳۱۶	جون ۷۴	دیوان غالب کے نظامی ایڈیشن	-	۱۴۰۲
۳۰۵-۲۹۲	جون ۷۸	شاعر خوش بیاں	-	۱۴۰۳
		پروفیسر امیر چند بہار		
۴۰-۳۵	جنوری ۷۴	شبلی کے چند اہم مقالات	-	۱۴۰۴
۲۵۸-۲۵۲	نومبر ۷۳	عبدالحلیم شرر لکھنوی	-	۱۴۰۵
۱۵۳-۱۴۸	ستمبر ۷۴	غالب اور اردو خطوط نویسی	-	۱۴۰۶
۶۰۶-۶۰۱	نومبر ۷۶	مولوی ذکاء اللہ دہلوی	-	۱۴۰۷
۸۹-۸۴	اگست ۷۳	نذیر احمد اردو کے پہلے ناول نگار	-	۱۴۰۸
-۷۴۵	اکتوبر ۴۰	اردو تراجم، اٹھارویں	صدیقی	۱۴۰۹
۷۵۷		انیسویں صدی میں	(محمد ابوللیث)	
۷۱-۶۰	جنوری ۴۱	امانت کی غزل گوئی پر ایک نظر	-	۱۴۱۰
۱۸۱-۱۷۴	فروری ۴۱	-	-	۱۴۱۱
۳۷۶-۳۶۷	مئی ۴۱	لکھنویت کیا ہے؟	-	۱۴۱۲
۴۰۸-۴۰۱	دسمبر ۴۱	-	-	۱۴۱۳
۵۳۳-۵۲۴	اگست ۶۱	مولانا ابوالکلام آزاد کے فکری ارتقا	صدیقی	۱۴۱۴
		کی ایک اہم کڑی	(محمد عتیق)	
۱۳۹-۱۳۲	جنوری،	اقبال صدی اور اقبال شناسی	-	۱۴۱۵
	مارچ ۷۸			
۲۰۸-۲۰۰	اپریل ۷۶	سر سید، ۱۸۵۷ کی بغاوت:	-	۱۴۱۶
		ایک نقطہ نظر		

۱۳۱۷	صدیقی (محمد عتیق)	سر سید کا ایک مخالف، اخبار: میو میموریل گزٹ	دسمبر ۶۰	۸۸-۹۱
۱۳۱۸	-	قلعہ معلیٰ سے غالب کے تعلقات: ”اسد الاخبار“ اور ”سراج الاخبار“ کی روشنی میں	فروری ۶۱	۱۹۹-۲۰۶
۱۳۱۹	-	مولانا محمد علی بنام ڈاکٹر سر محمد اقبال	نومبر ۹۳	۶-۱۵
۱۳۲۰	- مرتب	مولانا محمد علی کے خاندانی حالات مقتبس ”تذکرہ کاملان رامپور“	اپریل ۷۹	۱۷۹-۱۸۴
۱۳۲۱	-	۱۹ اگست	ستمبر ۷۰	۱۳۳-۱۳۶
۱۳۲۲	صدیقی (محمد قاسم)	سید محمود کی تعلیمی خدمات	نومبر ۸۱	۳۷-۴۲
۱۳۲۳	صدیقی (محمد نعیم)	اکبر الہ آبادی اور سید سلیمان ندوی	ستمبر ۷۷	۴۷۰-۴۸۴
۱۳۲۴	-	جدید مشرقی تنقید کا دبستان شبلی	مئی ۷۹	۲۳۳-۲۳۹
۱۳۲۵	-	-	جون ۷۹	۲۸۹-۲۹۷
۱۳۲۶	-	-	جولائی، اگست	۳۵۳-۳۶۶
۱۳۲۷	-	سید سلیمان ندوی کی ہمہ گیری اور جامعیت	دسمبر ۷۵	۲۸۷-۳۰۸
۱۳۲۸	-	عہد اسلامی کے ہند میں مشترکہ تہذیب کا ارتقا	اپریل ۷۸	۱۶۷-۱۸۰
۱۳۲۹	-	مولانا محمد علی اور سید سلیمان ندوی	اپریل ۷۹	۱۰۹-۱۲۹
۱۳۳۰	صدیقی (مظہر الدین)	اشتراکیت کی فلسفیانہ بنیادوں پر ایک تنقیدی نگاہ	اپریل ۸۰	۲۹۹-۳۰۸

۱۳۳۱	صدیقی	جمہوریت جدید اور اسلام	اکتوبر ۳۹	۴۷۳-۴۶۹	جلد پنجم
	(منظہر الدین)				
۱۳۳۲	-	نیا نظام عالم	جولائی ۴۰	۵۲۸-۵۱۱	
۱۳۳۳	-	ہندوستانی مسلمانوں کا تمدن	ستمبر ۴۰	۶۷۳-۶۶۷	
۱۳۳۴	صدیقی	امیر خسرو کی شاعری اور قومی یکجہتی	جون ۸۹	۵۱-۴۶	
	(نور الاسلام)				
۱۳۳۵	-	ڈاکٹر زور کی فارسی خدمات:	نومبر ۸۹	۳۵-۳۴	
		ایک جائزہ			
۱۳۳۶	-	”نوادرا لالفاظ“: ایک بے مثال لغت	نومبر، دسمبر	۶۳-۵۶	
			۸۳		
۱۳۳۷	صغرامہدی	اردو شاعری میں عورت کا تصور	جون ۸۳	۴۴-۳۱	
۱۳۳۸	-	اکبر کی شاعری میں عورت کا تصور	جولائی ۸۸	۱۳-۳	
۱۳۳۹	-	جامعہ: ایک طرز زندگی	دسمبر ۹۱	۵۵-۵۰	
۱۳۴۰	-	چلتے ہو تو موریشش کو چلیے	مارچ ۹۲	۳۶-۳۱	
۱۳۴۱	-	-	اپریل ۹۲	۱۵-۷	
۱۳۴۲	-	خدیجہ مستور کا فن	جنوری ۸۶	۳۵-۳۰	
۱۳۴۳	-	شا جہاں بیگم: ایک شمع رہ گئی تھی	نومبر ۹۰	۹-۷	
۱۳۴۴	-	عصمت کی افسانہ نگاری اور اردو	جون ۹۳	۳۷-۳۳	
		کی افسانہ نگار خواتین			
۱۳۴۵	-	”مسافر کی ڈائری“ ایک جائزہ	اگست ۲۹	۹-۵	
۱۳۴۶	ضیا	مسلمان کیا کریں	اپریل ۴۰	۲۶۹-۲۵۳	
۱۳۴۷	ضیاء الدین احمد	بامقصد تعلیم کا نظریہ	اپریل ۴۱	۳۱۳-۳۰۷	

جلد پنجم	۲۱۸	اشاریہ رسالہ جامعہ
۸۷۵-۸۶۸	نومبر ۴۰	تخلیقی مدنیت ضیاء الدین احمد ۱۳۴۸
۴۷۸-۴۷۵	جون ۴۱	جان ڈیوی کا نظریہ جمہوریت - ۱۳۴۹
۱۳۳-۱۲۴	فروری ۴۱	جان ڈیوی کے فلسفہ تعلیم کا اثر - ۱۳۵۰
۱۱۶-۱۰۸	اگست ۴۱	جدید تعلیمی نظریہ - ۱۳۵۱
۷۹۰-۷۷۲	اکتوبر ۴۰	ڈیوی کا نظریہ تعلیم - ۱۳۵۲
۲۳-۷	ستمبر ۸۱	منشی رجب علی کی ضیاء الدین لاہوری ۱۳۵۳
		اسناد خیر خواہی
۳۵-۲۲	اگست ۹۰	جدید عربی نثر کے مختلف رنگ ضیاء اُسن ندوی ۱۳۵۴
۴۰-۳۵	نومبر ۸۷	سید محمد ثونکی مرحوم ضیاء الرحمن ۱۳۵۵
۵۶-۴۸	جنوری ۸۰	مولانا محمد علی مرحوم - ۱۳۵۶
۵۶-۴۷	مارچ ۹۲	مصر میں جدید عربی زبان و ادب طارق جمیل فلاحی ۱۳۵۷
۵۴۳	اکتوبر ۷۶	ابوالحسن ابن تغری بروی، طارق مختار ۱۳۵۸
۵۵۲		مورخ و عالم
۵۰-۴۴	اکتوبر ۹۰	جامعہ ملیہ اسلامیہ ایکٹ: ایک جائزہ طالب (محمد) ۱۳۵۹
۲۱۶-۱۹۹	ستمبر ۳۱	”قیس و لبنی“ ترجمہ عبدالحجیب طہ حسین ۱۳۶۰
۳۸-۳۰	اکتوبر ۸۵	رزمیہ شاعری اور میر انیس طاہر حسین ۱۳۶۱
۵۶-۵۵	جنوری ۸۶	مراسلہ: رزمیہ شاعری اور میر انیس - ۱۳۶۲
۷۰-۶۵	جنوری ۳۹	بنگال اور پنجاب کے مسلمانوں کا مسئلہ طفیل احمد ۱۳۶۳
۵۸۰-۵۴۹	دسمبر ۳۸	دارالعلوم دیوبند - ۱۳۶۴
۱۰-۸	جون ۴۶	مولانا طفیل احمد مرحوم کا آخری پیغام - ۱۳۶۵
۳۱-۱	اکتوبر، نومبر ۲۷	بلاغت قرآن طہ ۱۳۶۶
۲۵-۳۴، ۲۳	فروری ۹۳	ہندوستان میں عورتوں کی تعلیم طلعت عزیز ۱۳۶۷

۱۳۶۸	طنطاوی (محمد)	جامعہ ازہر ترجمہ محمد اجتہاندوی	جون ۷۳	۳۰۱-۳۱۷
۱۳۶۹	طوسوں (عمر)	عمر طوسوں کے خیالات مرتبہ:	فروری ۳۱	۱۳۳-۱۳۴
		منظور سرورش		
۱۳۷۰	طولسٹائے و میکال	طولسٹائے و میکالوچ کی خط و	دسمبر ۲۹	۴۶۲-۴۳۹
	وچ	کتابت ترجمہ محمود حسین خاں		
۱۳۷۱	طیب (محمد)	جامعہ ملیہ اسلامیہ قرول باغ میں	دسمبر ۸۶	۳۷-۳۷
۱۳۷۲	ظفر پیامی فرضی نام	اردو افسانہ: ایک تاثراتی جائزہ	مئی، جون	۵۱-۶۰
	(دیوان بریندر ناتھ)		۶۳	
۱۳۷۳	-	غیر ملکی امداد: افسانہ یا حقیقت	اگست ۶۲	۱۰۵-۱۰۲
۱۳۷۴	ظفر حسن	جمہوریت ترکیہ کا نظام سیاسی	مارچ ۲۶	۱۲۹-۱۳۷
۱۳۷۵	ظہور قاسم	پنڈت نہرو اور ہندوستانی سائنس	دسمبر ۸۹	۵۴-۶۸
		ترجمہ محمد اسحاق		
۱۳۷۶	-	خاموش ہو گیا ہے چمن بولتا ہوا	جون ۹۱	۱۱-۱۳
		(راجیو گاندھی)		
۱۳۷۷	-	شیخ الجامعہ ڈاکٹر ظہور قاسم صاحب	مئی ۹۰	۱۴-۱۵
		کا تعزیتی پیغام (مشیر الحق)		
۱۳۷۸	-	ماحولیاتی آلودگی: ناقابل تلافی	مارچ ۹۱	۱۱-۱۸
		نقصان ترجمہ محمد اسحاق		
۱۳۷۹	عابد پشوری۔ فرضی نام	خولجہ میر درد کی تاریخ وفات	نومبر ۷۵	۲۵۸-۲۶۷
۱۳۸۰	-	”دریائے لطافت“ کا ایک قلمی نسخہ	مئی ۸۱	۲۳۱-۲۳۸
۱۳۸۱	-	”دریائے لطافت“ کا ایک ناقص	ستمبر ۸۲	۲۵-۳۸
		لیکن اہم مخطوط		

۱۳۸۲	عابد پشوری۔ فرضی نام	”سلک گوہر“ کا دوسرا اور ”رانی کیتکی کی کہانی“ کا تیسرا مخطوطہ	دسمبر ۸۰	۶۰۲-۵۸۳
۱۳۸۳	عابد (عابد علی)	غالب کی فارسی شاعری	ستمبر ۳۲	۲۰۷-۱۸۵
۱۳۸۴	-	-	اکتوبر ۳۲	۲۰۰-۱۸۵
۱۳۸۵	-	-	نومبر ۳۲	۳۸۱-۳۶۱
۱۳۸۶	-	-	دسمبر ۳۲	۴۸۰-۴۵۰
۱۳۸۷	عابد حسین	ادب اور نفسیات	فروری ۶۱	۱۷۳-۱۷۱
۱۳۸۸	-	اقبال کا مقام	اپریل ۶۱	۲۸۶-۲۸۳
۱۳۸۹	-	انگریز اور ان کی تہذیب	اکتوبر ۴۵	۱۷-۲
۱۳۹۰	-	انگریزوں کی زندگی کی تاریخی اور تمدنی بنیادیں	جنوری ۳۶	۲۷-۱۱
۱۳۹۱	-	ایک سچا افسانہ (حکیم اجمل خاں)	جنوری ۲۸	۵۷-۵۰
۱۳۹۲	-	بازیچہ اطفال ہے دنیا میرے آگے	فروری، مارچ	۹۷-۹۲
			۶۹	
۱۳۹۳	-	برنارڈشا	جنوری ۳۰	۱۰-۲
۱۳۹۴	-	-	مارچ ۳۰	۱۷۸-۱۶۲
۱۳۹۵	-	ترکیبی ادب	اگست ۶۱	۵۱۱-۵۰۷
۱۳۹۶	-	تصادم اور تقسیم	فروری ۸۹	۲۷-۱۸
۱۳۹۷	-	تمدن اور مذہب	جولائی ۹۸	۸-۱
۱۳۹۸	-	جامعہ ملیہ: ماضی، حال، مستقبل (۱۹۳۰ء سے ۱۹۴۶ء تک)	دسمبر ۶۳	۲۹۸-۲۹۱

۵۷۶-۵۷۱	نومبر ۶۳	جواہر لال نہرو: انسانیت، امن اور رواداری کا علمبردار	-	۱۳۹۹
۷۹۳-۷۷۹	اکتوبر ۳۵	حالی	-	۱۵۰۰
۲۸۵-۲۷۳	اکتوبر ۲۹	ڈرامہ کیا چیز ہے؟	-	۱۵۰۱
۳۵۷-۳۴۳	نومبر ۲۹	-	-	۱۵۰۲
۶۳-۵۹	اگست ۶۶	سائنس کا اثر مذہب و اخلاق پر	-	۱۵۰۳
۲۶-۲۱	جولائی ۳۱	صحبت کا اثر تعلیم کی جان	-	۱۵۰۴
۲۲-۱۳	نومبر ۶۰	عہد وسطیٰ کی مسلم تہذیب	-	۱۵۰۵
۳۹۰-۳۸۷	مئی ۶۲	غزل کا مستقبل	-	۱۵۰۶
۱۷-۱۴	اپریل ۹۰	کبیر کا پیغام	-	۱۵۰۷
۲۷۲-۲۶۸	نومبر ۶۳	کیا جمہوریت کا تجربہ ہندوستان میں کامیاب ہوا	-	۱۵۰۸
۲۰-۱۴	نومبر ۶۹	گاندھی جی کی سادگی	-	۱۵۰۹
۳۶۳-۳۵۱	مئی ۲۹	مہذب کی بڑ	-	۱۵۱۰
۳۱۳-۳۰۳	جون ۷۰	مرد مومن مرد حق (ڈاکٹر ذاکر حسین)	-	۱۵۱۱
۲۹۸-۲۸۹	مئی ۲۶	مسلمانوں کی تعلیم اور جامعہ ملیہ	-	۱۵۱۲
۳۷۶-۳۶۹	جون ۲۶	-	-	۱۵۱۳
۸۸-۸۱	اگست ۲۶	-	-	۱۵۱۴
۲۴۸-۲۴۱	اکتوبر ۲۶	-	-	۱۵۱۵
۳۲۸-۳۲۱	نومبر ۲۶	-	-	۱۵۱۶
۷۳-۶۳	فروری ۷۲	معنی لفظ آدمیت تھا	-	۱۵۱۷

۲۵۳-۲۴۶	اکتوبر ۳۰	مقدمہ نفسیات شباب	عابد حسین	۱۵۱۸
۶۴۰-۶۳۵	دسمبر ۶۴	مولانا آزاد کا ادبی مقام	-	۱۵۱۹
۷-۱	جولائی ۳۲	مہاتما گاندھی اور میڈیم مانٹسوری	-	۱۵۲۰
۲۴۴-۲۳۲	اپریل ۲۶	ہسپانیہ میں عربوں کی حکومت	-	۱۵۲۱
۸-۵	جنوری ۶۴	ہمارے آئین کی روح	-	۱۵۲۲
۴۰۰-۳۹۵	جون ۶۱	ہمارے زمانے کی اردو نثر میں	-	۱۵۲۳
طنز نگاری				
۵۳-۳۳	نومبر، دسمبر ۴۶	ہندوستان میں انگریزی تہذیب اور تعلیم	-	۱۵۲۴
۲۴۷-۲۳۱	مئی ۶۴	ہندوستانی مسلمان آئینہ ایام میں	-	۱۵۲۵
۶۳-۵۵	فروری ۲۳	ہنسی	-	۱۵۲۶
۱۹-۲	مارچ ۲۹	گیارہویں صدی عیسوی کے نصف اول میں علوم صحیحہ کی حالت	- مترجم	۱۵۲۷
۶۵-۵۸	اگست ۴۳	چین میں اشتمالیت	عابد علی خاں	۱۵۲۸
۲۹۴-۲۸۸	نومبر ۴۲	روح انقلاب	-	۱۵۲۹
۲۵۶-۲۴۸	مئی ۶۴	آزاد ہندوستان میں عربی اور فارسی کا مطالعہ	عابدی (امیر حسن)	۱۵۳۰
۸۹-۸۲	اگست ۶۷	افغانستان و ہند	-	۱۵۳۱
۳۰۷-۳۰۲	دسمبر ۶۵	”معدن الجواہر“	-	۱۵۳۲
۲۳۸-۲۳۱	نومبر ۶۳	ملا صوفی مازندرانی	-	۱۵۳۳
۱۸۶-۱۸۰	ستمبر ۴۱	دیسی صنعتیں	عارف	۱۵۳۴
(آیت اللہ بیگ)				

۱۳۵-۱۲۷	فروری ۴۲	ہمارا معاشرہ اور اس کا اثر معاش پر	عارف	۱۵۳۵
			(آیت اللہ بیگ)	
۳۳۱-۳۲۱	نومبر ۴۱	ہماری آبادی	-	۱۵۳۶
۳۱۱-۳۰۱	اکتوبر ۲۵	عشق و رقابت	عارف ہسوی	۱۵۳۷
۵۴-۵۱	دسمبر ۹۰	جامعہ: ماضی اور حال ترجمہ: فیضان اعظمی	عارفہ کلثوم جاوید	۱۵۳۸
۵۰-۴۵	جولائی ۷۱	نیاز فتح پوری کی عقلیت پسندی	عارفی (امیر)	۱۵۳۹
۳۲۳-۳۱۱	اپریل ۳۵	آزادی	عاقل (محمد)	۱۵۴۰
۸۱۶-۸۰۷	ستمبر ۳۶	اٹلی کا دستور	-	۱۵۴۱
۳۹۰-۳۸۱	نومبر ۳۸	اسلام، آزادی اور خوش حالی	-	۱۵۴۲
۱۹۳-۱۸۸	فروری ۳۹	امریکہ کا دستور اساسی	-	۱۵۴۳
۴۰۸-۳۶۸	اپریل ۳۹	انگلستان میں صنعتی انقلاب	-	۱۵۴۴
۵۱۶-۴۹۷	مئی ۳۹	برطانیہ کس طرح دنیا کی ترجیحات کا مرکز بن گیا	-	۱۵۴۵
۵۶۱-۵۳۹	جون ۳۹	برطانیہ کی عالمگیر سلطنت	-	۱۵۴۶
۱۱-۳	ستمبر ۴۵	برطانیہ کی مزدور پارٹی	-	۱۵۴۷
۳۲-۱۸	اکتوبر ۴۶	-	-	۱۵۴۸
۳۹-۳۲	اپریل ۴۶	بخاروں کی برادری	-	۱۵۴۹
۲۱۳-۲۰۸	فروری	بنک	-	۱۵۵۰
۱۸۱-۱۷۴	فروری ۳۹	پبلک زندگی کی اخلاقی صفات	-	۱۵۵۱
۱۸۷-۱۸۲	-	تقریر اور اخبار	-	۱۵۵۲
۲۶-۲۰	اگست ۴۵	جنگ اور ہندوستان کی مالیات عامہ	-	۱۵۵۳

۱۵۵۴	عاقل (محمد)	جنگ کے بعد قیمتوں اور شرح مبادلہ کو کس طرح پر قائم کیا جائے	جولائی ۳۵	۲-۹
۱۵۵۵	-	جواہر لال نہرو	مارچ ۳۶	۲۸۴-۲۹۰
۱۵۵۶	-	-	اپریل ۳۶	۳۵۹-۳۷۱
۱۵۵۷	-	-	دسمبر ۸۹	۷-۲۴
۱۵۵۹	-	چوپ فروشوں کی برادری	مئی ۴۶	۲۹-۳۹
۱۵۶۰	-	حکومت ہند کا مجوزہ دستور	جولائی ۳۵	۳۸۳-۳۹۸
۱۵۶۱	-	دنیا کے مختلف اور تغیر پذیر تمدن	فروری ۳۹	۱۶۹-۱۷۳
۱۵۶۱	-	دہلی کی قوم پنجابیاں	جون ۴۶	۱۱-۳۳
۱۵۶۲	-	دہلی اور گھریلو صنعتیں	نومبر ۳۴	۳۱۳-۳۲۹
۱۵۶۳	-	دیہی قرض: ایک گاؤں کے قرضے کی تفصیلی پیمائش	مئی ۳۴	۱۵-۱۶۹
۱۵۶۴	-	دیہی قرض کا مسئلہ	اگست ۴۳	۲۰۷-۲۲۰
۱۵۶۵	-	روپیہ کی اہمیت	ستمبر، نومبر ۲۸	۳۴-۴۸
۱۵۶۶	-	رہنے سہنے کے نئے اور پرانے طریقے	اگست ۳۹	۷۳۶-۷۴۴
۱۵۶۷	-	زرعی ترقی کے لیے حکومت ہند کا منصوبہ	ستمبر ۴۵	۲۹-۴۴
۱۵۶۸	-	زمین اور آبادی	فروری ۳۹	۱۴۳-۱۶۳
۱۵۶۹	-	سہارن پور کا معاشی جائزہ: آبادی کے مختلف عناصر کا باہمی مقابلہ	نومبر ۴۵	۲۱-۳۶
۱۵۷۰	-	سہارن پور کی برادریوں کا جائزہ	دسمبر ۴۵	۳۷-۴۶
۱۵۷۱	-	سہارن پور کی سکنائی جائداد کا جائزہ	ستمبر ۴۵	۱۲-۲۱

۱۵۷۲	عادل (محمد)	سہارن پور کی قریش برادری	مارچ ۳۳	۳۷-۳۷
۱۵۷۳	-	سہارن پور کی کنبہ برادری	جون ۳۶	۵۲-۳۶
۱۵۷۴	-	سہارن پور میں گاؤں کی برادری	فروری ۳۶	۲۹-۲۲
۱۵۷۵	-	سیاسی تعلیم	نومبر ۳۸	۳۳۳-۳۳۶
۱۵۷۶	-	شیوخ کی برادری	اگست ۳۶	۳۲-۲۸
۱۵۷۷	-	شیخ زادوں اور سیدوں کی برادری	اگست ۳۶	۳۵-۳۳
۱۵۷۸	-	ضلع سہارن پور کے زمین دار اور	مئی ۳۶	۲۸-۱۶
		کاشت کار		
۱۵۷۹	-	علی گڑھ کے تالے اور دھات کی	اکتوبر ۳۵	۳۹-۳۳
		صنعت کا جائزہ		
۱۵۸۰	-	-	نومبر ۳۵	۵۵-۳۷
۱۵۸۱	-	غریبی	فروری ۳۹	۲۰۰-۱۹۴
۱۵۸۲	-	عہد وسطیٰ میں یورپ کی حالت	مارچ ۳۹	۳۱۸-۲۹۹
۱۵۸۳	-	قوت محرکہ کی کہانی	اگست ۳۹	۷۳۵-۷۱۹
۱۵۸۴	-	قومی معاشی تنظیم	جولائی ۳۹	۶۵۷-۶۴۷
۱۵۸۵	-	کاروبار کی تنظیم کی مختلف شکلیں	ستمبر ۳۹	۴۰۷-۳۸۹
۱۵۸۶	-	کانگریس کی پچاس سالہ جوہلی	دسمبر ۳۵	۱۰۶۲-۱۰۵۵
۱۵۸۷	-	کیا معاشی اصول سے سودنا جائز ہے؟	نومبر ۳۴	۳۷۷-۳۶۴
۱۵۸۸	-	مسلم راجپوت برادری	جنوری ۳۶	۴۰-۳۳
۱۵۸۹	-	مسلمانان ہند کی معاشی حالت کا جائزہ	مئی ۳۵	۱۳-۸
۱۵۹۰	-	مسلمانان ہند کے لیے آئندہ راہ عمل	مارچ ۳۶	۲۹۵-۲۹۱
۱۵۹۱	-	-	اپریل ۳۶	۲۷۸-۲۷۲

۳۸۸-۳۸۲	۳۶ مئی	-	عقل (محمد)	۱۵۹۲
۴۱۴-۳۹۶	نومبر ۳۸	معاشی ترقی کی مختلف منزلیں	-	۱۵۹۳
۷۹۵-۷۷۸	اگست ۳۹	مقابلہ	-	۱۵۹۴
۷۷۷-۷۶۳	-	ملکیت ذاتی (ملکیت ذاتی، ارتقا اور ملکیت ذاتی کے نظریے)	-	۱۵۹۵
۴۳۵-۴۲۹	نومبر ۳۵	نقشے کے مطابق شہر بسانا	-	۱۵۹۶
۱۰۱۷-۹۹۷	دسمبر ۳۵	ہندو اور مسلم قومی تحریکیں: ہندوستانی قومیت کی تحریک	-	۱۵۹۷
۷۲۹-۷۱۸	ستمبر ۳۵	ہندوستان کا زر و بینک	-	۱۵۹۸
۴۴۹-۴۴۱	جون ۳۷	ہندوستان کا مسئلہ آبادی	-	۱۵۹۹
۲۲۹-۲۲۳	فروری ۳۸	ہندوستان کی مالیات	-	۱۶۰۰
۲۵۱-۲۴۳	مارچ ۳۸	ہندوستان میں بے روزگاری کا مسئلہ	-	۱۶۰۱
۹۵۲-۹۳۷	نومبر ۳۵	ہندوستان میں صنعت کی موجودہ حالت	-	۱۶۰۲
۳۹۵-۳۹۱	نومبر ۳۸	ہندوستانی تمدن و تہذیب	-	۱۶۰۳
۲۶۵-۲۵۴	جولائی ۳۴	ایرانی عورتیں	- مترجم	۱۶۰۴
۲۱۸-۲۱۴	نومبر ۴۳	تقلید	عقل اور نگ آبادی	۱۶۰۵
۳۱۳-۳۰۸	اپریل ۶۱	علامہ اقبال کی ایک لازوال نظم	عبادت بریلوی	۱۶۰۶
۶۴-۶۰	جولائی، اگست ۸۹	پریم چند کی تخلیقی بصیرت	عبدال بسم اللہ	۱۶۰۷
۴۸، ۴۵-۴۱	جولائی ۹۳	مشرکہ تہذیب کی جھلک:	-	۱۶۰۸
		عبدالرحیم خان خاناں کی روشنی میں		
۳۸-۳۷	مارچ ۹۱	میگھ دوت میں موسم کا ذکر	-	۱۶۰۹

۱۶۱۰	عبدالجلیل	عربی سیادت کے خلاف عجمی تحریکیں	اپریل ۳۲	۳۱۰-۳۲۰
۱۶۱۱	-	-	مئی ۳۲	۳۴۶-۳۶۰
۱۶۱۲	-	قلعہ دہلی کے میوزیم پر ایک نظر	جولائی ۲۹	۴۲-۴۸
۱۶۱۳	-	معتزلہ	اپریل ۳۰	۲۵۲-۲۶۷
۶۱۴	عبدالحسیب	زندگی اور موت سائنس کی روشنی میں	ستمبر ۴۱	۱۹۷-۲۰۱
۶۱۵	عبدالحفیظ	قانون کی ابتدا	مارچ ۴۵	۲-۱۴
۱۶۱۶	-	مسلمانوں کی علمی ترقی پر ایک نظر	دسمبر ۳۳	۵۳۱-۵۳۷
۱۶۱۷	عبدالحق	عربی فلسطینی احتجاجی ادب	اکتوبر ۸۵	۱۷-۲۹
۱۶۱۸	-	-	نومبر ۸۵	۲۳-۳۰
۱۶۱۹	عبدالحق خاں	ہائر سکندری اسکول	نومبر ۷۰	۹۷-۱۰۱
۱۶۲۰	عبدالحلیم	بیسویں صدی میں عربی ادب کا ارتقا	فروری ۶۷	۶۸-۹۵
۱۶۲۱	-	-	مارچ ۶۷	۱۳۶-۱۴۷
۱۶۲۲	-	عربی ادب میں افسانہ نگاری: رومان پسند مکتب فکر	دسمبر ۶۷	۲۹۷-۳۰۹
۱۶۲۳	-	-	جنوری ۶۸	۲۲-۴۶
۱۶۲۴	-	عربی میں انسائیکلو پیڈیا کی تحریک	فروری ۶۵	۸۸-۹۸
۱۶۲۵	-	”نہایۃ الارب“ کا ایک اجمالی تعارف	مارچ ۶۵	۱۲۷-۱۳۸
۱۶۲۶	عبدالحمد ☆	اسلامی ہندی تمدن	دسمبر ۴۰	۹۰۱-۹۱۳
۱۶۲۷	-	پستالوزی	مئی ۳۵	۲۸۸-۳۰۰
۱۶۲۸	-	-	جنوری ۳۶	۱-۱۰

۲۷۲-۲۵۰	اپریل ۴۲	تمدن انسانی کا انتشار	عبدالحمید	۱۶۲۹
۷۹۸-۷۸۵	ستمبر ۳۶	جدید اسلامی تحریک قومیت	-	۱۶۳۰
۳۳۶-۳۲۵	اپریل ۳۹	جدید انقلاب اور مسلمانان ہند کے تعلیمی مسائل	-	۱۶۳۱
۶۳۸-۶۱۷	جولائی ۳۹	-	-	۱۶۳۲
۴۰۷-۳۸۷	جون ۳۵	جدید مغربی تمدن کی ماہیت	-	۱۶۳۳
۴۵۸-۴۵۱	جون ۳۷	روسو کا نظریہ تعلیم	-	۱۶۳۴
۵۱۶-۵۰۹	جولائی ۳۷	مسلمانان ہند کا نصب العین	-	۱۶۳۵
۹۸-۹۱	اگست ۲۳	معاشی تاریخ ہند کا ایک ورق	-	۱۶۳۶
۳۱۰-۲۹۹	اپریل ۳۵	ہندوستان کا تعلیمی نصب العین: فلسفہ تاریخ و تمدن کی روشنی میں	-	۱۶۳۷
۳۱۱-۲۹۹	اپریل ۳۶	ہندوستانی تحریک قومیت	-	۱۶۳۸
۳۶-۳۰	مئی ۲۳	نظام اشتراکی	عبدالحمید خاں	۱۶۳۹
۴۰-۲۰	ستمبر ۴۶	ایران کا سیاسی پس منظر	عبدالرحمن	۱۶۴۰
۲۷-۱۸	جنوری ۶۳	ڈاکٹر بجنوری کے چند خطوط مرتبہ:	عبدالرحمن بجنوری	۱۶۴۱
نادم سیتاپوری				
۵۵-۴۰	نومبر، دسمبر	قرون وسطیٰ کے مسلم سکے اور کتبے	عبدالرحیم	۱۶۴۲
۸۲				
۲۳۳-۲۲۸	اپریل ۶۳	سونتا: ایک قدرتی بجا	عبدالرشید	۱۶۴۳
۳۲-۲۴	فروری ۸۴	تصوف: ایک اجمالی تعارف	عبدالرؤف خاں	۱۶۴۴
۱۵۶-۱۴۵	مارچ ۸۱	طلیطلہ سے تری ایسٹ تک: تجدید عہد ترجمہ: شہاب الدین انصاری	عبدالسلام	۱۶۴۵

۲۰۰-۱۸۵	ستمبر ۲۶	دانتے اور اسلام	عبدالعلیم	۱۶۴۶
۲۶۲-۲۴۳	اپریل ۲۹	سیرت نبوی اور مستشرقین	-	۱۶۴۷
۲۷۲-۲۶۲	ستمبر ۲۵	عربی زبان عصر جاہلی میں	-	۱۶۴۸
۲۴-۱	جنوری ۳۳	عقیدہ اعجاز القرآن کی تاریخ	-	۱۶۴۹
۱۱۵-۹۷	فروری ۳۳	-	-	۱۶۵۰
۴۱۷-۴۰۵	ستمبر ۲۴	سحر اور اس کے اقسام	-	۱۶۵۱
۲۱۲-۱۹۹	اکتوبر ۲۳	شیر شاہ اور اس کا نظام حکومت	- مترجم	۱۶۵۲
۸-۲	فروری ۲۸	اجمل خاں	عبدالغفار (قاضی)	۱۶۵۳
۳۴۸-۳۳۶	جولائی،	اردو زبان کی قومی شاعری: غالب،	-	۱۶۵۴
	اگست ۲۴	اقبال، اکبر شبلی، جوہر، حسرت	-	
۳۹۷-۳۸۴	ستمبر ۲۴	-	-	۱۶۵۵
۴۱۲-۴۰۲	جون ۳۰	ارض خفی: وسط ایشیا کی تاریخ	-	۱۶۵۶
		حاضرہ پر ایک نظر	-	
۱۹-۱۱	جون،	ڈاکٹر مختار احمد انصاری	-	۱۶۵۷
	جولائی ۸۱		-	
۴۰۳-۱۹۰	مارچ ۳۲	جمال الدین افغانی	-	۱۶۵۸
۳۷-۳۲	ستمبر ۹۰	حاجی جان محمد چھوٹانی	-	۱۶۵۹
۳۴۸-۳۴۰	مئی ۳۰	سنجیدگی کا دوسرا رخ	-	۱۶۶۰
۱۰۴-۹۶	جنوری،	مولانا محمد علی بحیثیت صحافی	-	۱۶۶۱
	فروری ۸۰		-	
۳۶-۲۹	مارچ ۲۳	رومۃ الکبریٰ	-	۱۶۶۱
۳۰-۲۲	اپریل ۲۳	-	-	۱۶۶۳

۳۸۲-۳۷۹	جون ۶۹	دو خط ”ذاکر حسین صاحب کے انتقال پر“	عبدالغفار مدھولی	۱۶۶۴
۴۵۶-۴۴۳	دسمبر ۲۵	زبان اردو کس طرح ترقی کر سکتی ہے	-	۱۶۶۵
۳۴-۳۳	جولائی ۴۱	ارتباط نصاب	عبدالغفور	۱۶۶۶
۴۳۹-۴۲۳	جون ۴۱	استاد اور اس کے مسائل	-	۱۶۶۷
۲۰۷-۱۹۳	مارچ ۴۰	امتحان	-	۱۶۶۸
۵۳۸-۵۲۲	جون ۳۹	بچہ اور تعلیم	-	۱۶۶۹
۱۹-۱۲	جنوری ۴۵	پرانے اور نئے ادب کی آویزش	-	۱۶۷۰
۳۷۵-۳۶۲	اپریل ۳۹	تعلیم اور جبلتیں	-	۱۶۷۱
۸۸-۷۸	جنوری ۳۹	تعلیم سے کیا مراد ہے	-	۱۶۷۲
۲۹۰-۲۷۶	مارچ ۳۹	تعلیم کی نفسیاتی بنیادیں	-	۱۶۷۳
۴۰۰-۳۸۳	دسمبر ۴۱	تعلیمی بجٹ	-	۱۶۷۴
۲۵۲-۲۴۸	اگست ۳۴	جاپان کا بحری مطالبہ	-	۱۶۷۵
۷۳-۶۱	فروری ۳۴	جاپانی مقابلہ: جاپان صنعتی دنیا کا ایک زبردست حریف	-	۱۶۷۶
۳۹۶-۳۸۷	اپریل ۳۸	چین کے جاپان پر احسانات	-	۱۶۷۷
۳۴۵-۳۳۸	اکتوبر ۳۸	ڈاکٹر انصاری اور فن مصوری	-	۱۶۷۸
۳۵۹-۳۵۳	مئی ۴۰	سزا	-	۱۶۷۹
۵۴۰-۵۲۹	جولائی ۴۰	سزا دینے والے	-	۱۶۸۰
۷۷۱-۷۵۸	اکتوبر ۴۰	سماج اور استاد	-	۱۶۸۱
۱۸-۱۳	جون ۴۵	نہنے کے سوالات	-	۱۶۸۲
۷۵-۶۸	اگست ۶۲	ہندوستان عربوں کی نظر میں	- مترجم	۱۶۸۳

جلد: پنجم	۲۳۱	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۱۷۱-۱۲۸	نمبر، دسمبر ۳۶	عبدالغفور مترجم ہندوستان کی تعلیمی تحریکیں (جائزہ)	۱۶۸۴
۳۴-۳۳	جولائی ۳۲	انقلاب فرانس	۱۶۸۵
۳۷۵-۳۶۵	نمبر ۲۵	بحری طاقت کا اثر ہندوستان کی تاریخ پر	۱۶۸۶
۱۳۰-۱۱۹	فروری ۳۷	پابندیاں: مجلس اقوام کی طرف سے اطالیہ کے خلاف عائد کردہ پابندیاں	۱۶۸۷
۵۶۵-۵۶۱	جولائی ۳۷	تہذیب حاضر کا خاتمہ: یورپ کے کوڑ مغزوں کے نام	۱۶۸۸
۱۷۶-۱۶۱	ستمبر ۲۶	خلافت پر ایک نظر	۱۶۸۹
۳۸-۲۹	دسمبر ۲۷	روحانی کلام اور روحانی عمل	۱۶۹۰
۴۴۶-۴۲۱	جون ۲۷	سلطنت برطانیہ کا جدید تخیل: سلطنت میں نوآبادیوں کا درجہ	۱۶۹۱
۳۳۹-۳۲۰	مئی ۳۰	سیاسیات پر چند عربی تصانیف	۱۶۹۲
۳۳۴-۳۲۳	اکتوبر ۳۳	فرانس کی حالت انقلاب کے وقت	۱۶۹۳
۳۹۱-۳۸۶	دسمبر ۲۳	مجلس اقوام	۱۶۹۴
۱۰۳۱-۱۰۱۹	دسمبر ۳۶	معاشی تاریخ مطالعہ جدید کے نقطہ نظر سے	۱۶۹۵
۵۵۵-۵۴۸	دسمبر ۳۹	نظریہ انقلاب کے چند اہم پہلو	۱۶۹۶
۴۵-۳۷	جنوری ۲۴	ہندوستان کا افلاس	۱۶۹۷
۱۰۱-۹۳	فروری ۴۲	-	۱۶۹۸

۱۶۹۹	عبدالقدوس	تصور باری کا ارتقاء	مارچ ۳۳	۲۵۵-۲۳۹
۱۷۰۰	-	-	اپریل ۳۳	۳۱۳-۲۹۶
۱۷۰۱	عبدالقوی دسنوی	ابوالفضل محمد عباس رفعت شروانی:	فروری -	۱۱۳-۱۰۷
		مرزا غالب کے ایک فاضل شاگرد	مارچ ۶۹	
۱۷۰۲	-	اقبالیات	جولائی ۶۶	۲۶-۱۳
۱۷۰۳	-	راجندر سنگھ بیدی ساڑھے چودہ	مئی ۶۷	۲۶۱-۲۵۰
		گھنٹے بھوپال میں: رپورتاژ		
۱۷۰۴	عبدالقوی	ہندوستانی مسلمانوں کی تہذیب و	اکتوبر ۴۰	۷۹۸-۷۹۱
		تمدن کیا ہے		
۱۷۰۵	عبدالقیوم (شاہ)	امریکہ اور مشرق وسطیٰ	دسمبر ۶۱	۹۰-۸۲
۱۷۰۶	-	انقلاب مصر کا تاریخی پس منظر	فروری ۶۳	۹۱-۸۱
۱۷۰۷	-	کامن ویلتھ اور ہندوستان	جون ۶۲	۴۷۶-۴۷۱
۱۷۰۸	-	مسئلہ فلسطین اور اس کا سیاسی حل	نومبر ۷۲	۲۶۵-۲۵۷
۱۷۰۹	-	مغربی ایشیا کی مسلم ریاستوں میں	مارچ ۶۲	۳۰۸-۳۰۲
		فوجی انقلاب		
۱۷۹۱	عبدالقیوم (مامون)	تقریر جلسہ تقسیم اسناد خصوصی	اپریل ۹۰	۱۳-۱۰
۱۷۱۱	عبدالکریم (محمد)	ملت اسلامیہ دکن کی معاشی ترقی	اکتوبر ۴۴	۲۴-۹
		کے لیے ایک لائحہ عمل		
۱۷۱۲	عبداللطیف اعظمی	آل انڈیا اسلامک اسٹڈیز کا	نومبر ۷۸	۵۳۱-۵۲۳
		آٹھواں اجلاس (۱)		
۱۷۱۳	-	-	دسمبر ۷۸	۵۹۳-۵۷۸

جلد پنجم	۲۳۳	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۱۰-۹۹	اگست ۷۱	۱۷۱۳ عبد اللطیف اعظمی اردو صحافت نگاروں کا سیمینار:
		ایک رپورٹ تاثر
۲۱۹-۲۱۱	اکتوبر ۶۵	۱۷۱۵ اردو نثر کے مختلف اسالیب -
۱۱۲-۱۱۰	فروری ۷۰	۱۷۱۶ اسلامک اسٹڈیز کانفرنس: چھٹا -
		اجلاس
۲۱۳-۲۰۳	اکتوبر ۷۳	۱۷۱۷ اسلامک اسٹڈیز کانفرنس: -
		ساتواں اجلاس ۱۹۷۷
۲۹۳-۲۸۸	جون ۶۵	۱۷۱۸ اصلاح معاشرہ کی کوشش -
		مولانا نذیر احمد کے ناولوں میں
۸-۷	جنوری، مارچ ۷۸	۱۷۱۹ اقبال اور جامعہ ملیہ -
		۷۸
۸-۳	جنوری ۶۳	۱۷۲۰ امیر جامعہ عبد المجید خولجہ مرحوم -
۶۶۶-۶۶۴	دسمبر ۷۷	۱۷۲۱ امیر خسرو ایک نظر میں -
۲۲۳-۲۰۹	اپریل ۷۴	۱۷۲۲ اندرا گاندھی اور عابد حسین کی اردو -
		خدمات کا اعتراف
۱۵۷-۱۴۸	مارچ ۶۷	۱۷۲۳ ”انڈیا ونس فریڈم“ کیا مولانا -
		آزاد کی تصنیف ہے؟
۴۴-۳۸	اگست ۸۲	۱۷۲۴ انیس آپا، ستمبر ۱۹۰۶ -
		۱۶ جولائی ۱۹۸۲
۴۱-۳۵	جنوری ۶۵	۱۷۲۵ ۱۹۶۳ کا سیاسی جائزہ: ہندوستان -
۲۲۳-۲۲۲	اپریل ۸۱	۱۷۲۶ ایک مراسلہ (سری نواس لاہوتی) -
		اور اس کا جواب

جلد پنجم	۲۳۲	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۳۳-۳۳۰	دسمبر ۶۳	ایک مختصر بزم مشاعرہ
۶۰۰-۵۹۶	ستمبر ۶۱	بابائے اردو مولوی عبدالحق
۱۰۷-۱۰۱	فروری ۸۱	بجھے کیا کیا چراغ خانماں افروز
۲۱۱-۲۰۷	اپریل ۸۱	-
۲۵۹-۲۵۶	مئی ۸۱	-
۲۰-۱۷	مئی ۹۰	پروفیسر مشیرالحق مرحوم: ایک نظر
۴۵، ۵۶	نومبر ۸۳	پروفیسر محمد سرور کی وفات
۵۳-۴۲	دسمبر ۸۹	پنڈت نہرو اور جامعہ ملیہ اسلامیہ
۴۵-۴۴	فروری ۶۲	تراجم
۲۲۱-۲۱۴	اکتوبر ۶۷	تلوک چند محروم کی یاد:
		ایک رپورٹ تاثر
۱۴۴-۱۳۹	نومبر ۷۰	تیسرے امیر جامعہ عبدالحجید خواجہ،
		۱۹۶۲-۱۹۳۷
۳۴۵-۳۴۰	مئی ۶۱	ٹیکور: مختصر حالات زندگی
۳۲۰-۳۱۸	دسمبر ۶۶	جامعہ اور اس کے طلباء قدیم
۲۸۰-۲۷۳	مئی ۷۲	جامعہ کا ایک چراغ اور بجھا: ارشاد
		الحق صاحب کا انتقال
۱۷۹-۱۷۳	اکتوبر ۷۰	جامعہ کا جشن زریں ۱۹۷۰-۱۹۲۰
۴۳۲-۴۲۱	دسمبر ۷۰	-
۵۶-۴۴	جنوری ۷۱	-
۱۶۴-۱۶۲	ستمبر ۶۲	جامعہ میں صحبت شعرو سخن
۴۳۶-۴۳۳	مئی ۶۲	جامعہ میں ہندو پاک مشاعرہ

۳۹۲	مئی ۶۱	جامعہ میں یوم ٹیگور	عبداللطیف اعظمی	۱۷۴۶
۵۹-۵۶	فروری ۸۹	جامعہ ملیہ اسلامیہ میں اردو کا مقام	-	۱۷۴۷
۲۸۳	دسمبر ۶۳	جامعہ ملیہ: ماضی، حال اور مستقبل (مختلف واقعات کی تاریخیں)	-	۱۷۴۸
۶۶۵-۶۶۴	اکتوبر ۶۱	جگر وفات کے بعد	-	۱۷۴۹
۴-۳	جنوری ۶۴	حامد صاحب کی وفات	-	۱۷۵۰
۱۹۵-۱۹۴	نومبر ۷۰	حامد علی خاں ۱۹۶۳-۱۹۱۵	-	۱۷۵۱
۵۶، ۵۳-۴۹	جنوری ۶۷	حکیم اجمل خاں	-	۱۷۵۲
۱۸۴-۱۷۳	مارچ-مئی	حیات اسلم کی اہم تاریخیں	-	۱۷۵۳
	۸۲			
۱۵۵-۱۴۴	مارچ ۶۵	خالدہ ادیب خانم	-	۱۷۵۴
۱۰۴-۹۹	فروری ۶۵	دارالمصنفین کی طلائی جوبلی	-	۱۷۵۵
۵۰-۴۱	جون،	ڈاکٹر انصاری اور	-	۱۷۵۶
	جولائی ۸۱	حکیم اجمل خاں	-	
۷۲-۶۹	جون، جولائی ۸۱	ڈاکٹر انصاری اور میڈیکل مشن	-	۱۷۵۷
۴۲۳-۴۱۹	جون ۶۹	ڈاکٹر ذاکر حسین: اہم تاریخیں	-	۱۷۵۸
۱۱-۴	جون ۹۰	ڈاکٹر ذاکر حسین: معمار انسانیت	-	۱۷۵۹
۲۸۰-۲۷۵	مئی ۷۵	ڈاکٹر محمود حسین خاں مرحوم	-	۱۷۶۰
		۱۹۷۵-۱۹۰۷		
۵-۲	مارچ ۷۹	ڈاکٹر یوسف حسین صاحب کی وفات	-	۱۷۶۱
۱۳۶-۱۳۰	مارچ ۷۱	ڈاکٹر صاحب کے ابتدائی حالات زندگی	-	۱۷۶۲

۱۶۲-۱۶۰	مارچ ۷۱	ذاکر حسین صاحب کی ۷۴ ویں سالگرہ	عبداللطیف اعظمی	۱۷۶۳
۵۵-۴۶	جون ۹۱	ذاکر صاحب کی خطابت	-	۱۷۶۴
۱۶۰-۱۵۴	ستمبر ۷۴	روش مرحوم کی چند ابتدائی نظمیں	-	۱۷۶۵
۵۶-۴۵	جون ۹۱	زمیں کھاگئی آسمان کیسے کیسے	-	۱۷۶۶
۱۵-۷	مارچ ۸۴	سعید انصاری مرحوم	-	۱۷۶۷
۴۵-۴۱	جنوری ۷۴	سلام پھلی شہری کی یاد میں	-	۱۷۶۸
۶۱۶	نومبر ۷۶	سید غلام ربانی کی وفات	-	۱۷۶۹
۲۹۴-۲۸۹	جون ۶۷	صدر جمہوریہ ڈاکٹر ذاکر حسین	-	۱۷۷۰
۱۷۳-۱۶۸	مارچ ۸۰	عابد صاحب پر سیمینار:	-	۱۷۷۱
		ایک رپورٹ تاثر		
۱۶۸-۱۶۴	ستمبر ۷۲	عرض تبصرہ نگار (رشید حسن خاں کے مراسلے کا جواب)	-	۱۷۷۲
۵۴۷-۵۱۷	دسمبر ۳۸	علی گڑھ، ندوۃ العلماء، جامعہ عثمانیہ	-	۱۷۷۳
۱۹۴-۱۹۲	فروری، مارچ ۶۹	”عود ہندی“ کا پہلا ایڈیشن	-	۱۷۷۴
۱۹۰-۱۸۱	فروری، مارچ ۶۹	غالب: اہم تاریخی	-	۱۷۷۵
۲۱۱-۲۰۷	فروری ۶۱	فن اور فن کار	-	۱۷۷۶
۱۵۳-۱۴۸	مارچ ۶۶	قومی زبان، گاندھی جی اور جامعہ	-	۱۷۷۷
۳۱-۲۷	اپریل ۴۶	کوریہ کی تحریک آزادی	-	۱۷۷۸
۵۳۱-۵۲۳	اکتوبر ۷۹	ماہنامہ ”جامعہ“ پر ایک نظر جنوری ۱۹۲۳- جولائی ۱۹۴۷	-	۱۷۷۹
۳۴۳-۳۴۱	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب: اہم تاریخی	-	۱۷۸۰

۱۹۸-۱۹۱	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب: شخصیت اور اسلوب نگارش	عبداللطیف اعظمی	۱۷۸۱
۴۸-۴۶	مارچ ۸۵	مجیب صاحب کا آخری سفر	-	۱۷۸۲
۱۵۲-۱۴۱	ستمبر ۶۹	مخدوم محی الدین	-	۱۷۸۳
۸۵-۸۱	فروری ۶۴	مسلم پرسنل لاء پر نظر ثانی	-	۱۷۸۴
۵۱-۴۴	جولائی ۷۲	مسلم یونیورسٹی اور سرسید	-	۱۷۸۵
۸۸-۸۴	فروری ۶۸	مسلم یونیورسٹی کے نئے وائس چانسلر پروفیسر عبدالعلیم	-	۱۷۸۶
۱۰۷-۹۸	فروری ۷۴	مصور فطرت خواجه حسن نظامی	-	۱۷۸۷
۷۹-۶۳	مارچ ۶۳	مولانا آزاد اپنے معاصرین کے خطوط کی روشنی میں	-	۱۷۸۸
۱۶۱-۱۵۴	مارچ ۷۷	مولانا آزاد کی انیسویں برسی: ایک رپورٹاژ	-	۱۷۸۹
۲۰۳-۱۹۸	اپریل ۷۸	مولانا آزاد کی بیسویں برسی	-	۱۷۹۰
۱۶۸-۱۵۷	مارچ ۸۱	مولانا آزاد کی ۲۳ ویں برسی	-	۱۷۹۱
۱۱۴-۱۰۷	فروری ۷۲	مولانا آزاد کی پیشین گوئی جو حرف حرف پوری ہوئی	-	۱۷۹۲
۱۶۳-۱۵۶	مارچ ۶۸	مولانا آزاد کی دسویں برسی: ایک رپورٹاژ	-	۱۷۹۳
۳۴-۳۰	مارچ ۸۳	مولانا ابولکلام آزاد	-	۱۷۹۴
۳۲۹-۳۱۴	دسمبر ۶۳	مولانا ابولکلام آزاد اور مولانا سید سلیمان ندوی کے باہمی تعلقات ان کے خطوط کی روشنی میں	-	۱۷۹۴

جلد پنجم	۲۳۸	اشاریہ رسالہ جامعہ
۴-۲	فروری ۸۲	مولانا اسلم جیرا چوری نمبر ایک نظر میں عبداللطیف اعظمی ۱۷۹۵
۱۵۶-۱۳۸	مارچ- مئی ۸۲	مولانا اسلم کی اقبال شناسی - ۱۷۹۶
۱۷۲-۱۶۵	مارچ- مئی ۸۲	مولانا اسلم کی کتابوں کی توضیحی پہلو گرانی - ۱۷۹۷
۲۱۵-۲۰۵	مارچ ۸۲	مولانا شبلی نعمانی بحیثیت مورخ اور سوانح نگار - ۱۷۹۸
۲۰۰-۱۹۷	اپریل ۷۹	مولانا محمد علی اور جامعہ ملیہ اسلامیہ - ۱۷۹۹
۳۶۷-۳۶۲	ستمبر ۷۹	مولانا محمد علی نمبر کے بارے میں مراسلہ کا جواب - ۱۸۰۰
۵۳-۴۱	دسمبر ۸۱	مہاراشٹر میں اردو: ایک سفر ایک رپورتاژ - ۱۸۰۱
۱۳-۵	نومبر ۹۲	ناز انصاری مرحوم: کچھ یادیں کچھ باتیں - ۱۸۰۲
۳۲۹-۳۲۰	دسمبر ۷۴	نگارشات مجیب: ایک تاثر - ۱۸۰۳
۷۴-۶۹	مئی ۶۳	ہندوستان کے تصنیفی ادارے - ۱۸۰۴
۵۶-۵۲	جنوری ۶۸	یاد رفتگاں: ایک مخلص جامعی یوسف صاحب کا انتقال - ۱۸۰۵
۲۱۹-۲۱۰	اپریل ۶۸	یوم شبلی: ایک رپورتاژ - ۱۸۰۶
۵۵۳-۵۴۶	جون ۳۶	دنیا میں ذخیرہ غذا - مترجم ۱۸۰۷

۱۸۰۸	- مرتب	ہندوستان کی یونیورسٹیاں، ان کا سن تائیس اور اردو فارسی عربی تعلیم	جولائی ۷۷	۳۸۲-۳۷۷
۱۸۰۸	-	'جامعہ' کے پچاس سال	نومبر ۷۰	۵۲-۹
۱۸۰۹	عبداللہ (ایس - ایم)	سوویٹ اسکولوں میں تنظیمی تجربات	مارچ ۴۵	۲۹-۲۷
۱۸۱۰	عبداللہ (محمد)	اشاریہ "صحیفہ" لاہور جون ۱۹۵۷	جنوری ۸۳	۳۲-۳۳
	<u>مرتب</u>	تا اپریل ۱۹۷۸		
۱۸۱۱	-	-	فروری ۸۳	۴۸-۴۳
۱۸۱۲	-	-	اپریل ۸۳	۵۲-۴۶
۱۸۱۳	-	-	مئی ۸۳	۵۶-۵۱
۱۸۱۴	-	-	جون ۸۳	۵۶-۵۴
۱۸۱۵	عبداللہ (محمد) (شیخ)	پنڈت نہرو میرے دوست	دسمبر ۸۹	۲۹-۲۵
۱۸۱۶	عبداللہ زمانی	ہندوستانی صنعتوں کو تحفظ کی ضرورت	مئی ۳۹	۴۸۵-۴۷۲
۱۸۱۷	عبداللہ اندیم	مصر میں تعلیم: گزشتہ و موجودہ حالات ترجمہ محمد حسین محوی	فروری ۲۳	۵۳-۴۷
۱۸۱۸	-	-	اپریل ۲۳	۵۳-۴۶
۱۸۱۹	عبدالماجد دریا آبادی	تاریخ تصوف کا ایک ورق: کشف المحجوب	نومبر ۲۳	۲۶۸-۲۶۱
۱۸۲۰	-	-	دسمبر ۲۳	۳۳۷-۳۳۲
۱۸۲۱	-	جوہر اور ان کی شاعری	جون ۲۳	۱۷-۱
۱۸۲۲	-	جوہر کی شاعری	نومبر ۳۵	۸۹۳-۸۷۹

۱۸۲۳	عبدالماجد	دریا آبادی کے خط بحری آبادی کے نام مرتبہ مشیرالحق	اگست ۷۷	۴۱۹-۴۳۷
۱۸۲۴	-	روزنامہ ہمدرد	اپریل ۷۹	۱۹۰-۱۹۶
۱۸۲۵	-	مولانا عبدالماجد دریا آبادی کا مکتوب گرامی	اگست ۶۱	۵۵۷-۵۶۰
۱۸۲۶	عبدالحمید	ادب و بلاغت کا عربی تصور	جنوری ۸۷	۹-۳۳
۱۸۲۷	عبدالمالک	اہل بہار کی خدمت حدیث	اکتوبر ۳۴	۲۸۹-۳۲۴
۱۸۲۸	-	ذاکر صاحب مرحوم کی یاد میں	ستمبر ۸۶	۵-۶
۱۸۲۹	-	اسلامی دنیا میں تیل کا خزانہ	دسمبر ۳۷	۱۰۲۰-۱۰۳۲
۱۸۳۰	عبدالمالک (محمد)	پروفیسر محمد مجیب صاحب کے چند مذہبی پہلو	اکتوبر ۸۶	۱۹۹-۲۰۰
۱۸۳۱	-	جامعہ ملیہ کو مولانا محمد علی کا آخری پیغام	ستمبر ۸۶	۳-۴
۱۸۳۲	-	ذاکر صاحب مرحوم کی یاد	ستمبر ۸۶	۵-۶
۱۸۳۳	-	مولانا محمد علی کی آخری تقریر اور آخری تقریب	اپریل ۷۹	۱۷۲-۱۷۸
۱۸۳۴	عبدالملک جامعی	گم شدہ خطوط	ستمبر ۸۳	۲۵-۳۴
۱۸۳۵	عبدالواحد (جمال)	کڑکھا بھگونت سنگھ	اگست ۹۳	۷-۳۵
۱۸۳۶	عبدالواحد سندھی	افغانوں کا سیاسی عروج و زوال	اپریل ۳۲	۳۲۱-۳۴۱
۱۸۳۷	-	افغانی اور برطانوی جنگیں	نومبر ۳۲	۴۱۷-۴۳۱
۱۸۳۸	-	امیر عبدالرحمن خاں مرحوم	جنوری ۳۱	۱۷-۳۵
۱۸۳۹	-	-	مارچ ۳۱	۲۳۶-۲۵۲

۱۸۴۰	عبدالواحد سندھی	امیر عبدالرحمن خاں مرحوم	اپریل ۳۱	۳۱۶-۳۰۲
۱۸۴۱	-	برطانوی اور افغانی معاہدات	جولائی ۳۳	۶۹-۵۶
۱۸۴۲	-	بہائیت	فروری ۳۰	۱۳۸-۱۱۸
۱۸۴۳	•	قرۃ العین	نومبر ۳۰	۳۷۱-۳۵۸
۱۸۴۴	عبیدالحق	ذاکر صاحب ایک شاگرد کی نظر	جون ۶۹	۴۰۸-۳۹۹
میں				
۱۸۴۵	عثمانی (شمس الحق)	اردو ادب اور نشاۃ الثانیہ	ستمبر ۹۲	۳۳-۲۹
۱۸۴۶	-	ٹیرھی لکیروں کا اذیت نامہ	فروری ۹۳	۳۸-۲۳
۱۸۴۷	عثمانی (محمد) شاہ	ذاکر صاحب: یادوں کے نقوش	دسمبر ۸۷	۱۳-۱۲
۱۸۴۸	عثمانی (محسن)	عربی صحافت اور جدید عربی ادب	اکتوبر ۸۷	۴۱-۳۹
۱۸۴۹	عثمانی (محمد نصیر احمد)	ہندسہ کی حقیقت	فروری ۲۵	۸۰-۶۵
۱۸۵۰	-	-	مارچ ۲۵	۱۵۲-۱۴۲
۱۸۵۱	-	عراق کی حیثیت مشرق وسطیٰ میں	جنوری ۴۲	۹۱-۸۵
ترجمہ ا-ا-ف				
۱۸۵۲	عرش تیموری	الفاظ	جولائی ۴۰	۵۵۴-۵۵۱
۱۸۵۳	عرشی (امتیاز علی خاں)	اسلامیات کا مطالعہ	اکتوبر ۸۲	۲۶-۱۲
۱۸۵۴	-	دیوان غالب اردو کے ابتدائی نسخے	ستمبر ۴۲	۱۶۳-۱۴۶
۱۸۵۵	-	کتب خانہ رام پور	جولائی ۴۷	۲۰-۲
۱۸۵۶	عرشی (محمد حسین)	دین، اسلامی نقطہ نظر سے	دسمبر ۳۲	۴۸۸-۴۸۱
۱۸۵۷	-	کلام بیدل عظیم آبادی	فروری ۳۳	۱۵۰-۱۳۹
۱۸۵۸	عرشی عظیمی	اشتراکیت کی فلسفیانہ بنیادیں	ستمبر ۴۰	۷۰۹-۷۰۷
۱۸۵۹	عرفان (عبدالرب)	ابوطالب کلیم کے چند قطعات تاریخ	جون ۸۹	۴۱-۲۴

۳۹-۳۲	دسمبر ۸۷	”چهارمقالہ“ میں ایک محل نظر لفظ	عرفان (عبدالرب)	۱۸۶۰
۳۸-۱۹	ستمبر ۸۸	”راحت القلوب“ کا ایک غیر	-	۱۸۶۱
		معروف مخطوطہ		
۳۵-۳۱	نومبر ۸۵	تاریخ نگاری اور اس کی مشکلات	عرفان (محمد)	۱۸۶۲
۴۲-۳۸	اکتوبر ۸۵	تھکازی سوشلر پلے: زندگی کی	-	۱۸۶۳
		حقیقتوں کا ترجمان ملیا لم ادیب		
۴۳-۳۸	دسمبر ۸۴	جامعہ میں یوم تاسیس اور تعلیمی میلہ	-	۱۸۶۴
۵۰-۳۸	دسمبر ۸۵	جامعہ میں یوم تاسیس اور تعلیمی میلہ	-	۱۸۶۵
		ایک رپورٹ		
۴۰-۳۷	جولائی ۸۷	خواجہ احمد عباس: ایک نوجوان	-	۱۸۶۶
		صحافی چل بسا		
۴۸-۴۴	مئی ۸۷	ذاکر صاحب:	-	۱۸۶۷
		دانشوری اور تصور مذہب		
۲۵-۷	ستمبر ۸۷	سلطنت مغلیہ کے زوال کے	-	۱۸۶۸
		اسباب: جدید تحقیق کی روشنی میں		
۱۷۰-۱۶۳	اکتوبر ۸۶	گاندھی جی کی معنویت مجیب	-	۱۸۶۹
		صاحب کی نظر میں		
۳۷-۳۴	مارچ ۸۹	لفظ ”سلطان“ کی تاریخی اہمیت	-	۱۸۷۰
۵۲-۴۷	اکتوبر ۸۵	ہندو اسلامی تہذیب کا ارتقا	-	۱۸۷۱
۴۳-۳۵	ستمبر ۸۳	ہندوستان میں ترک سلطنت کا	-	۱۸۷۲
		سیکولر کردار		
۴۰-۲۳	نومبر ۸۴	یاسر عرفات کی دعوت جہاد	-	۱۸۷۳

۱۸۷۴	عرفان خاں ندوی	نثر اردو کی تدریجی ترقی: سرسید اور ان کے رفقاء تک	اپریل ۴۱	۳۲۲-۳۳۰
۱۸۷۵	-	-	مئی ۴۱	۳۹۸-۳۷۷
۱۸۷۶	-	معاشرتی اصلاح اور قومی ترقی	ستمبر ۳۸	۲۶۸-۲۵۲
۱۸۷۷	عروج الحسن	تعلیم اور کھیل	نومبر ۳۸	۴۴۹-۴۴۴
۱۸۷۸	عزل (علی عباس)	گوئنگے بول (ہڑپا کی مہریں)	جولائی ۸۵	۳۳-۲۴
۱۸۷۹	عزیز (محمد)	حالی اور ابن رشیق: ایک غلط فہمی کا ازالہ	دسمبر ۸۵	۱۴-۷
۱۸۸۰	عزیز احمد	روس میں افسانوں کا ارتقاء	مئی ۳۰	۳۷۶-۳۶۶
۱۸۸۱	عزیز احمد قاسمی	ضمیر اور آزادی ضمیر	مارچ ۷۱	۱۵۷-۱۵۵
۱۸۸۲	عزیز الحق	مطالعہ اسلامیات کا مستقبل	جنوری ۴۵	۱۱-۲
		ترجمہ: ضمیر جعفری		
۱۸۸۳	عزیز الدین حسین (محمد)	آگرہ کے آثار قدیمہ: ایک جائزہ	اپریل ۹۰	۳۶-۳۴
۱۸۸۴	-	استاد قمر جلالوی پر ایک نظر	اکتوبر ۸۱	۴۷-۴۳
۱۸۸۵	-	بدھ دھرم: ایک تاریخی جائزہ	اکتوبر ۸۰	۴۹۲-۴۷۹
۱۸۸۶	-	-	نومبر ۸۰	۵۶۶-۵۵۷
۱۸۸۷	-	خوشحال خاں خٹک: عہد اور نگ	جنوری ۹۱	۲۰-۱۲
		زیب کا احتجاجی شاعر		
۱۸۸۸	-	”رقائم کرائم“: اورنگ زیب کے خطوط کا ایک مجموعہ	جولائی ۸۳	۴۶-۴۳
۱۸۸۹	-	دہ مجلس	جون ۸۸	۱۵-۱۱

۱۸۹۰	عزیز الدین حسین	”شفق جات عالمگیری“: عہد	جون، جولائی	۳۳-۳۷
	(محمد)	اورنگ زیب کی تاریخ کا ایک ماخذ	۸۳	
۱۸۹۱	-	شیخ احمد عبدالحق ردو لوی:	جولائی ۹۳	۱۶-۲۹
	—	حیات و تعلیمات		
۱۸۹۲	-	عبدالرحیم خان خاناں کا مقبرہ	ستمبر ۹۰	۳۸-۵۲، ۳۲
۱۸۹۳	-	عہد اورنگ زیب کلیات جعفر	نومبر ۹۰	۲۵-۳۸
		زٹلی کی روشنی میں		
۱۸۹۴	-	غدر ۱۸۵۷ سے متعلق ایک غیر	فروری ۸۳	۴۹-۵۱
		مطبوعہ سند		
۱۸۹۵	-	فتح پور کی ایک قدیم مسجد	جولائی ۸۵	۲۳-۳۳
۱۸۹۶	-	لکھنؤ کے آثار قدیمہ: ایک جائزہ	مئی ۹۱	۸-۱۳
۱۸۹۷	-	”مرقعات حسن“: عہد شاہجہاں و	جون ۸۶	۳۱-۴۵
		۱ اورنگ زیب کا ایک ماخذ		
۱۸۹۸	-	مولانا سید غلام حسین کنٹوری اور	مارچ ۸۹	۲۲-۲۳
		نظام تعلیم میں اصلاح کی کوششیں		
۱۸۹۹	عزیز حسن (محمد)	رسم پرستی کے خلاف غالب کی	نومبر ۸۹	۲۵-۳۵
		آواز		
۱۹۰۰	-	علامہ اقبال کا حرف شیریں	اکتوبر ۸۷	۲۵-۳۸
۱۹۰۱	عسکری	آنسوؤں سے زیادہ حسین	دسمبر ۸۳	۱۶-۲۳
	(محمد حسن)	(یورپ میں فکری رجحان)		
۱۹۰۲	-	اکبر الہ آبادی	فروری ۸۴	۷-۲۳

۱۹۰۳	عطاء اللہ	پنجاب کے زمیں داروں کا قرضہ اور اس کے متعلقات	اپریل ۳۸	۳۸۴-۳۶۸
۱۹۰۴	عطاء الرحمن	اپنی اصلاح: محفل میلاد النبیؐ	نومبر ۴۰	۸۹۸-۸۹۵
۱۹۰۵	-	دنیا ہماری دماغی کیفیات کا عکس ہے	مارچ ۲۸	۱۴-۹
۱۹۰۶	عطا خورشید، مرتب	مشاہیر کی چند نادر تحریریں	ستمبر ۸۹	۵۵-۴۷
۱۹۰۷	عظیم (بدرالدین)	جان کیٹس کی زندگی	فروری ۴۲	۱۵۲-۱۳۶
۱۹۰۸	-	علم النفس	اگست ۴۳	۹۰-۸۴
۱۹۰۹	-	قدیم مصری ادب	اپریل ۴۲	۳۰۲-۲۹۱
۱۹۱۰	- مترجم	دولت و فرد	جولائی ۴۲	۵۳-۴۷
۱۹۱۱	عقیل (محمد)	الہ آباد: ایک ادبی اور تہذیبی مرکز	مئی ۷۷	۲۳۹-۲۳۱
۱۹۱۲	-	پریم چند ایک سماجی حقیقت نگار	جولائی، اگست ۸۹	۴۵-۲۹
۱۹۱۳	علوی (احمد علی)	اردو ادب اور اس کے سیاسی رجحانات پر ایک نظر	اکتوبر ۳۸	۳۳۷-۳۱۵
۱۹۱۴	-	-	نومبر ۳۸	۴۶۵-۴۵۰
۱۹۱۵	علوی (تنویر احمد)	انتخاب، دواوین (مرتبہ صہبائی)	جولائی ۸۰	۳۱۲-۳۰۳
۱۹۱۶	-	تحقیق تنقید	اکتوبر ۸۰	۴۷۸-۴۷۱
۱۹۱۷	-	تصوف اور عہد ملوکیت	ستمبر ۷۳	۱۲۹-۱۱۹
۱۹۱۸	-	-	اکتوبر ۷۳	۱۸۳-۱۷۵
۱۹۱۹	-	حضرت میاں جیونور صاحب	اپریل ۷۴	۱۸۶-۱۷۸
۱۹۲۰	-	خواتین کو بلا: کلام انیس کے آئینہ	اگست ۷۳	۹۴-۹۰

جلد پنجم	۷۹-۶۳	اگست ۷۴	عہد محمد شاہی کی کچھ جھلکیاں ”مرقع دہلی“ کے آئینہ میں	علوی (تنویر احمد)	۱۹۲۱
	۱۳۵-۱۱۹	ستمبر ۷۴	-	-	۱۹۲۲
	۱۸۱-۱۷۵	اکتوبر ۷۴	-	-	۱۹۲۳
	۲۱-۱۴	جنوری ۸۱	غالب کی شعوری انفرادیت کا ایک پہلو	-	۱۹۲۴
	۳۵۲-۳۳۵	جولائی، اگست ۷۹	مولوی امام بخش صہبائی	-	۱۹۲۵
	۲۵-۱۴	فروری ۶۸	ادب عربی کا مفہوم اور اس کے معانی کا ارتقا	علوی (مسعود انور)	۱۹۲۶
	۴۵-۲۹	ستمبر ۸۹	حافظ شیرازی اور تصوف	-	۱۹۲۷
	۲۴-۱۳	جنوری ۹۴	حضرت بابا فرید الدین گنج شکر قدس سرہ کے چند خلفاء و مریدین	-	۱۹۲۸
	۴۱-۳۸	جون ۹۲	حضرت سید عبدالرزاق بانسوی: مشرکہ تہذیب کی علامت	-	۱۹۲۹
	۳۵-۳۱	اگست ۹۲	حضرت شاہ تراب علی قلندر کا کوروی: مشرکہ تہذیب کی علامت	-	۱۹۳۰
	۳۳-۱۹	اپریل ۸۵	حضرت شاہ تراب علی قلندر کا کوروی اور ان کی اردو شاعری	-	۱۹۳۱
	۳۸-۲۸	فروری ۸۹	سفیر شاہ اودھ اور ان کا تادرسفر نامہ لندن: ایک تعارف	-	۱۹۳۲
	۳۴-۲۹	اپریل ۹۱	کا کوری: یہ خلد بریں ارمانوں کی	-	۱۹۳۳
	۲۸-۷	ستمبر ۸۷	ہندوستان کے پہلے شیعہ مجتہد: سید دلدار علی نصیر آبادی	-	۱۹۳۴

۶۸-۶۳	مارچ ۸۹	”جاوید نامہ“	علوی (دہاج الدین)	۱۹۳۵
۴۷-۳۸	جنوری ۸۹	”حزن اختر“: ایک منظوم خودنوشت	-	۱۹۳۶
۴۴-۳۹	مارچ ۹۱	مسئلہ اشرف المخلوقات اور شیخ کلیم اللہ ولی شاہ جہاں آبادی	-	۱۹۳۷
۲۸-۲۴	فروری ۲۳	فارسفورس	علی احمد	۱۹۳۸
۴۴-۴۰	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب مرحوم: ایک یاد جو آتی رہے گی	علی اشرف	۱۹۳۹
۱۴۱-۱۳۵	مارچ ۸۰	مولانا محمد علی کے سیاسی افکار کا ایک اور پہلو	-	۱۹۴۰
۲۸۵-۲۷۸	اپریل ۴۱	تاریخ کا مادی نظریہ	علی امام	۱۹۴۱
۴۲۹-۴۱۷	جون ۴۲	سوویت روس کی خارجہ پالیسی	-	۱۹۴۲
۴۶-۳۷	جولائی ۴۲	-	-	۱۹۴۳
۱۸۳-۱۷۶	اکتوبر ۴۳	-	-	۱۹۴۴
۲۷۷-۲۷۰	دسمبر ۴۳	-	-	۱۹۴۵
۳۶۷-۳۶۰	مئی ۴۴	مارکسیت	-	۱۹۴۶
۴۵۳-۴۲۷	دسمبر ۳۰	عمادی (محمد ابراہیم) آثار عرب: یعنی مشرقی اور مغربی ممالک میں عربوں کی مشہور تعمیر کردہ شہر اور عمارتیں زمانہ جاہلیت سے عہد اسلام تک	-	۱۹۴۷
۴۸۷-۴۸۳	جون ۳۱	عہد قدیم میں عربوں کی تجارت	-	۱۹۴۸
۳۵۷-۳۴۲	نومبر ۳۰	عہد عباسی کا ایک نامور شاعر ابو العتاہیہ اور اس کی زندگی کے پر لطف حالات	-	۱۹۴۹

جلد پنجم	۲۴۸	اشاریہ رسالہ جامعہ	
۲۵۹-۲۳۵	نومبر ۶۲	اکبر اور جذباتی ہم آہنگی	۱۹۵۰ عمر (محمد)
۳۰۱-۲۸۲	اپریل ۶۹	غالب کا عہد	- ۱۹۵۱
۲۶۷-۲۵۲	مئی ۶۸	مسلمانوں میں حقہ نوشی	- ۱۹۵۲
۸۲-۶۳	فروری ۸۱	ہندی اسلامی سماج:	- ۱۹۵۳
		تہذیبی لین دین	
۱۳۴-۱۳۲	مارچ ۸۱	-	- ۱۹۵۴
۳۲-۲۵	جولائی ۲۷	آسمانی بجلی	۱۹۵۵ عمر جو ناگڑھی (محمد)
۴۶-۴۳	اگست ۲۸	برف سازی	- ۱۹۵۶
۱۹۹-۱۹۱	ستمبر ۲۷	دور بین	- ۱۹۵۷
۴۹-۸۲	اگست ۲۷	روشنی کی رفتار	- ۱۹۵۸
۱۹۸-۱۸۶	ستمبر ۳۱	ستاروں کا بعد	- ۱۹۵۹
۴۶۱-۴۵۳	جون ۲۷	قوت برق	- ۱۹۶۰
۱۱۵-۱۰۰	اگست ۳۰	نظام شمسی	- ۱۹۶۱
۴۹-۲۷	جولائی ۳۸	ہندوستان کی تجارت خارجہ	- ۱۹۶۲
۵۴۴-۵۴۰	اگست ۶۱	تاریخ کا مطالعہ	عمر الہی ۱۹۶۳
۳۶-۳۴	اگست ۸۷	ڈاکٹر ذاکر حسین سے ایک ملاقات	- ۱۹۶۴
۱۹۵-۱۹۱	اپریل ۴۳	مستقبل	عنایت کبریا ۱۹۶۵
۶۴۶-۶۳۴	جولائی ۳۶	ایڈیٹر رسالہ جامعہ کے نام کھلی چٹھی	عندلیب (حسن) ۱۹۶۶
		اور اس کا جواب (زبان اردو بمقابلہ	یحییٰ)
		ہندوستانی)	
۹۷-۹۰	اگست ۶۷	مولوی محمد یحییٰ تنہا	۱۹۶۷

۱۹۶۸	عنوان چشتی (افتخار الحسن)	ابوالکلام آزاد کی شخصیت	جولائی ۹۱	۱۰-۳
۱۹۶۹	-	اردو کی صوفیانہ شاعری	ستمبر ۶۶	۱۶۰-۱۵۴
۱۹۷۰	-	احسن مارہروی	مارچ ۹۱	۲۳-۱۹
۱۹۷۱	-	اسلوب کے نظریے	دسمبر ۷۳	۳۲۵-۳۰۹
۱۹۷۲	-	انگریزی سے اردو میں منظوم ترجمہ کی روایت	نومبر ۷۳	۲۵۳-۲۴۳
۱۹۷۳	-	جہان غالب	ستمبر ۶۸	۱۶۲-۱۴۷
۱۹۷۴	-	حضرت شیخ شہاب الدین سہروردی کا نظریہ تصوف	ستمبر ۸۵	۴۴-۳۵
۱۹۷۵	-	رباعی: فن اور جائزہ	دسمبر ۶۸	۳۲۴-۳۱۷
۱۹۷۶	-	شعری آہنگ کا تجزیہ	مئی ۷۴	۲۶۶-۲۴۶
۱۹۷۷	-	عظمت اللہ خاں کا نظریہ فن	مئی ۷۳	۲۶۱-۲۵۱
۱۹۷۸	-	غالب اور غالب فہمی	فروری، مارچ ۶۹	۱۶۳-۱۵۴
۱۹۷۹	-	فن اصلاح سخن	فروری ۹۲	۱۴-۴
۱۹۸۰	-	گیت کی خصوصیات	فروری ۷۴	۹۷-۸۶
۱۹۸۱	-	معراظم کا ارتقاء	ستمبر ۷۵	۹۱-۷۸
۱۹۸۲	-	-	اکتوبر ۷۵	۲۱۱-۲۰۹
۱۹۸۳	-	میکش اکبر آبادی	نومبر ۶۴	۶۱۹-۶۱۰
۱۹۸۴	-	نئی شاعری میں علامت کا طلسم	فروری ۷۶	۷۳-۶۳
۱۹۸۵	-	یادوں اور یادداشتوں کا منظر نامہ	مارچ ۸۹	۶۲-۵۴

۱۹۸۶	عنوان چشتی اور	ادبی مکالمے کا فن: پروفیسر عنوان	اپریل ۹۲	۳۶-۳۳	جلد پنجم
	رضوی (نعیم الدین)	چشتی سے ادبی مکالمے کے فن پر ایک			
		موضوعی انٹرویو			
۱۹۸۷	عیدین	نیشنل اردو انسٹی ٹیوٹ (ماریشش)	اکتوبر ۹۲	۲۰-۲۳	
	(عنایت حسین)	کے بیس سال			
۱۹۸۸	عیش امروہوی	غول بیابانی	مئی ۳۳	۳۳۱-۳۳۶	
۱۹۸۹	غازی (عابد اللہ)	راجہ رام موہن رائے کی شخصیت پر	جولائی ۹۲	۵-۲۲	
		اسلامی اثرات ترجمہ: صغریٰ مہدی			
۱۹۹۰	—	غذا کی کمی سے نجات	جولائی ۴۶	۱۹-۳۳	
۱۹۹۱	غفر علی	اپنی اصلاح: مسلمانوں کی مذہبی تعلیم	جولائی ۴۰	۵۸۴-۵۸۸	
۱۹۹۲	غفوروف (بی۔ جی۔)	نہرو اور ان کی شخصیت	نومبر ۶۶	۲۴۵-۲۵۲	
۱۹۹۳	— وغیرہ	خطبوں کے خلاصے ترجمہ عبداللہ	فروری ۶۴	۷۰-۷۳	
۱۹۹۴	غلام حیدر	ماحولیات اور بچے: رپورٹاژ	فروری ۹۱	۲۹-۳۴	
۱۹۹۵	غلام السیدین	اسلام اور دور حاضر کے مسائل	نومبر ۸۸	۱۷-۲۴	
۱۹۹۶	—	اقبال کا ابلیس	مئی ۴۷	۲-۸	
۱۹۹۷	—	اقبال کی انسان دوستی	اپریل ۶۱	۲۸۷-۲۹۵	
۱۹۹۸	—	پریم چند کی دنیا	جولائی،	۱۸-۲۸	
		اگست ۸۹			
۱۹۹۹	—	تعلیم اور ایک بہتر معاشرے کی تعمیر	نومبر، دسمبر ۴۶	۹-۳۲	
۲۰۰۰	—	جمہوری نظام کی برکتیں	مارچ ۶۱	۲۲۷-۲۲۹	
۲۰۰۱	—	جینے کا سلیقہ	ستمبر ۶۳	۱۱۵-۱۳۱	

جلد پنجم	۲۵۱	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۱-۷	جنوری ۷۱	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد آگرہ یونیورسٹی، ۸ دسمبر ۱۹۷۰
۲۸۱-۲۷۰	اپریل ۶۹	خطبہ تقسیم اسناد، میرٹھ یونیورسٹی
۱۳۷-۱۱۶	فروری ۳۳	روح تہذیب
۲۱۸-۱۱۹	مارچ ۳۳	-
۱۳-۹	مارچ ۹۸	قومی نظریہ اور تعلیم
۳۶-۳۰	دسمبر ۸۹	مبارکباد جواہر لال نہرو: مکتوب خواجہ غلام السیدین بنام پنڈت جواہر لال نہرو
۱۹۷-۱۹۳	اپریل ۶۸	مولانا آزاد بحیثیت ایک انسان کے
۱۸۸-۱۸۲	اپریل ۷۰	نامہ خلوص [پاکستانیوں کے نام]
۱۸۹-۱۷۷	فروری ۳۸	وردھا کمیٹی رپورٹ
۱۲-۹	جنوری ۶۴	ہمارے آئین کی سیکولر نوعیت
۲۹۰-۲۸۱	اکتوبر ۶۲	ہندوستان کے تعلیمی حالات
۲۲-۱	جنوری ۲۷	یونیورسٹی اور حیات قومی
۷۹-۷۵	اگست ۷۱	اجتنا کا تحفظ
۲۷۳-۲۶۸	نومبر ۷۵	اخبار "کامریڈ"
۳۴-۳۱	جنوری ۷۴	الف لیلہ
۱۲۹-۱۲۱	فروری ۲۷	"باغ و بہار"
۲۶۸-۲۶۱	مئی ۶۶	بہمنی سکے
۴۰-۳۸	جولائی ۷۳	پول
۵۲۳-۵۱۹	اکتوبر ۶۴	پیتل کھورا کے غار
۱۶-۹	جنوری ۶۵	تاج محل کی تعمیر

۱۹۱-۱۸۷	اپریل ۷۴	تصاویر اجنتا کی خصوصیات	غلام ربانی	۲۰۲۲
۱۰۱-۹۸	فروری ۷۶	توہمات	-	۲۰۲۳
۵۳-۵۰	جولائی،	خفتگان خاک کی زبان سے	-	۲۰۲۴
	اگست ۷۵	[قبرستان شاہی کے کتبے]		
۴۸-۳۷	جولائی ۷۰	دلی کی قدیم مسجدیں	-	۲۰۲۵
۳۰۲-۲۹۵	جون ۶۷	دلی کے مقبرے	-	۲۰۲۶
۲۵-۹	جولائی ۶۳	ڈاکٹر غلام یزدانی	-	۲۰۲۷
۳۲-۲۵	جولائی ۶۵	روزمرہ	-	۲۰۲۸
۴۵۲-۴۴۷	جون ۲۷	سرائے	-	۲۰۲۹
۷۷-۶۵	اگست ۶۶	سکے اور شاعری	-	۲۰۳۰
۳۰-۲۵	جنوری ۷۵	سلاطین دلی کے سکے	-	۲۰۳۱
۳۳-۱۷	جنوری ۲۵	شاعری اور تارے	-	۲۰۳۲
۱۳۶-۱۳۱	مارچ ۷۲	ظروفِ گلی	-	۲۰۳۳
۲۱۸-۲۱۴	اکتوبر ۶۸	علم ہیئت تاریخی زمانہ سے پہلے	-	۲۰۳۴
۸۹-۸۵	فروری ۷۰	فن اور زندگی	-	۲۰۳۵
۱۹۶-۱۸۹	اپریل ۷۰	فیروز شاہ تغلق کی یادگار	-	۲۰۳۶
۲۵۶-۲۵۲	نومبر ۷۲	قدیم قبریں	-	۲۰۳۷
۱۸۸-۱۸۴	اکتوبر ۶۷	کائنات کا تصور	-	۲۰۳۸
۸۵-۸۰	اگست ۷۴	کائنات کا مذہبی تصور	-	۲۰۳۹
۴۳-۳۶	جولائی ۷۲	لال قلعہ	-	۲۰۴۰
۱۷۵-۱۷۱	اکتوبر ۶۵	محراب	-	۲۰۴۱
۴۸۲-۴۷۹	ستمبر ۷۶	مسجد	-	۲۰۴۲

۱۴-۷	جنوری ۷۳	مسلمان اور تھیل	غلام ربانی	۲۰۴۳
۲۷۳-۲۶۹	مئی ۷۶	مولوی عبدالحق: چند یادیں	-	۲۰۴۴
۲۴۰-۲۳۴	نومبر ۶۵	مینار	-	۲۰۴۵
۱۸۹-۱۸۵	اپریل ۷۹	ہفتہ وار "کامریڈ"	-	۲۰۴۶
۲۲۲-۲۰۹	ستمبر ۲۹	اسلامی اور مسیحی اخلاق	غلام الحسنین	۲۰۴۷
۲۰-۲	جولائی ۳۱	پہلی صدی ہجری میں مسلمانوں کے مراکز	غلام سرور	۲۰۴۸
۱۱۷-۱۰۰	اگست ۳۱	-	-	۲۰۴۹
۳۶۰-۳۴۶	نومبر ۳۱	تفسیر کا دور اول	-	۲۰۵۰
۲۳۸-۲۱۱	ستمبر ۳۰	جغرافیہ اور اہل یورپ	-	۲۰۵۱
۳۶۷-۳۵۴	مئی ۳۱	نفیات عرب	- مترجم	۲۰۵۲
۳۸-۳۳	جنوری ۶۷	ادب میں انسان دوستی	غلام سمٹانی	۲۰۵۳
۳۸۹-۳۸۶	جولائی،	جاہلی ادب	غلام مرسلین	۲۰۵۴
	اگست ۷۹			
۱۰۱۰-۹۹۷	دسمبر ۳۶	کرناتک کی دو فارسی تاریخیں (انور نامہ و توڑک والا جاہی)	غوث (محمد)	۲۰۵۵
۱۴۰-۱۳۲	ستمبر ۶۳	الجبرا کا آغاز	غوری (شبیر احمد خاں)	۲۰۵۶
۲۶۲-۲۳۱	مئی ۷۵	حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ	فاروقی (ابوالحسن زید)	۲۰۵۷
۱۶-۱۲	جون ۴۷	ادب اور مذہب: ٹی۔ ایس ایلٹ کے نقطہ نظر سے	فاروقی (خولجہ احمد)	۲۰۵۸
۱۶۳-۱۵۹	ستمبر ۷۰	اردو میں وہابی ادب	-	۲۰۵۹

۲۹-۲۳	نومبر ۶۰	بقا	۲۰۶۰	فاروقی (خواجه احمد)
۹۵۱-۹۴۷	دسمبر ۴۰	تاریخی نظریہ کا ارتقاء	۲۰۶۱	-
۳۶۶-۳۵۸	نومبر ۴۱	سراغ رسانی کے قصے	۲۰۶۲	-
۸۷۹-۸۷۶	نومبر ۴۰	علم تاریخ کی اہمیت	۲۰۶۳	-
۹۸-۹۴	فروری ۶۲	مستشرقین کی خدمات اردو:	۲۰۶۴	-
		مستشرقین کا خیر مقدم		
۱۰۱-۱۰۰	فروری ۶۲	مقالوں کے خلاصے: ڈاکٹر الوے	۲۰۶۵	-
		اشپرنگر ترجمہ صدیق الرحمن قدوائی		
۶۰۲-۵۹۶	جون ۳۹	نازیت کا پس منظر	۲۰۶۶	-
۵۶۱-۵۵۶	دسمبر ۳۹	واقعات حاضرہ کی تعلیم	۲۰۶۷	-
۱۲۰-۱۱۷	جنوری ۳۹	یہودیوں کا مستقبل	۲۰۶۸	-
۳۲-۳۱	مئی ۹۰	پروفیسر مشیر الحق مرحوم:	۲۰۶۹	فاروقی (زبیر احمد)
		ایک مثالی شخصیت		
۶۰-۵۶	مئی ۹۱	پہلا پروفیسر مشیر الحق یادگاری خطبہ:	۲۰۷۰	فاروقی (سہیل احمد)
		رپورتاژ		
۶۱-۵۷	مئی ۸۹	غالب کا شعور زیست	۲۰۷۱	-
۸۹-۷۲	اگست ۶۹	ناول کافن اور شرر	۲۰۷۲	فاروقی (شکیل اختر)
۳۶۸-۳۶۳	جون ۶۹	آہ امیر جامعہ (ذاکر حسین)	۲۰۷۳	فاروقی (ضیاء الحسن)
۶-۳	مارچ ۸۴	آہ سعید صاحب	۲۰۷۴	-
۱۸۱-۱۷۵	اپریل ۷۳	ابوالکلام آزاد، ایک دانشور	۲۰۷۵	-
۲۹۶-۲۸۵	مارچ ۶۲	ارسطو کے سیاسی افکار	۲۰۷۶	-

۱۱۸-۱۱۵	مارچ ۸۱	افسوس اب عرشی صاحب بھی نہیں رہے	۲۰۷۷	فاروقی (ضیاء الحسن)
۳۰۴-۲۸۷	جون ۶۸	افکار آزاد اور چند قومی مسائل	۲۰۷۸	-
۱۳-۷	فروری ۸۶	افکار آزاد کی معنویت آزاد	۲۰۷۹	-
		ہندوستان کے مسلمانوں کے لیے		
۱۱-۵	فروری ۸۸	-	۲۰۸۰	-
۴۳۳-۴۱۵	ستمبر ۸۰	انیسویں صدی میں ہندوستانی مسلمان	۲۰۸۱	-
۶-۳	جنوری ۸۵	ایک چراغ اور بجھا: فیض اب اس دنیا میں نہیں رہے	۲۰۸۲	-
۱۲۲-۱۱۵	ستمبر ۶۲	ایک شمع رہ گئی تھی: مولانا حفظ الرحمن کے انتقال پر ایک تقریر	۲۰۸۳	-
۲۹۶-۲۹۱	دسمبر ۶۷	ایک علمی اجتماع: اسلامک اسٹڈیز کانفرنس کا پانچواں اجلاس	۲۰۸۴	-
۷۷-۶۳	ستمبر ۷۵	بغداد کا مدرسہ نظامیہ	۲۰۸۵	-
۲۲۰-۲۱۸	اپریل ۷۲	پاکستان کے دانشوروں سے	۲۰۸۶	-
۲۸۰-۲۷۷	نومبر ۶۸	پروفیسر نجیب اشرف ندوی	۲۰۸۷	-
۷۷-۶۴	دسمبر ۶۰	ترکی کی اٹھارہویں انیسویں صدی کی نظریاتی کشمکش پر ایک نظر	۲۰۸۸	-
۱۱۹-۱۱۴	فروری، مارچ ۶۹	تقریظ آئین اکبری	۲۰۸۹	-
		تہذیب و تمدن دیکھئے ضیاء گوکلب	۲۰۹۰	-
۹۶-۸۹	نومبر ۷۰	جامعہ کالج	۲۰۹۱	-

۲۰۹۲	فاروقی (ضیاء الحسن)	جامعہ ملیہ اسلامیہ ایک تعلیمی تحریک	فروری ۸۵	۱۵-۷
۲۰۹۳	-	جامعہ ملیہ اور علوم اسلامیہ	جنوری، فروری ۷۹	۸۰۳-۱
۲۰۹۴	-	جامعہ میں مشاعرہ	مئی ۷۰	۲۷۵-۲۷۱
۲۰۹۵	-	جشن مجیب	دسمبر ۸۴	۴۸-۴۴
۲۰۹۶	-	جگر مراد آبادی اپنے خطوط کے آئینے میں	اکتوبر ۶۵	۱۸۸-۱۷۶
۲۰۹۷	-	جمال الدین افغانی	دسمبر ۶۱	۶۸-۵۹
۲۰۹۸	-	حافظ اور اقبال	نومبر ۷۶	۵۸۰-۵۶۷
۲۰۹۹	-	-	دسمبر ۷۶	۶۳۹-۵۲۳
۲۱۰۰	-	حافظ کا ایک شعر	جنوری ۶۶	۴۶-۴۲
۲۱۰۱	-	حضرت جنید بغدادی	نومبر ۷۸	۵۱۱۲-۵۰۳
۲۱۰۲	-	حضرت نظام الدین اولیا	اگست ۷۳	۸۳-۷۹
۲۱۰۳	-	دو ہفتے امام بخاری، بابر اور احمد دانش کے دیس میں	سبتمبر ۷۹	۴۴۰-۴۳۱
۲۱۰۴	-	-	اکتوبر ۷۹	۵۲۲-۴۸۷
۲۱۰۵	-	دور حاضر میں سرسید کے مذہبی فکر کی معنویت	مئی ۷۳	۲۵-۱۳
۲۱۰۶	-	ڈاکٹر سونیتی کمار چٹرجی	ستمبر ۶۹	۱۳۰-۱۱۹
۲۱۰۷	-	ڈاکٹر صاحب کے چند پسندیدہ اشعار	مارچ ۷۱	۱۲۶-۱۱۹
۲۱۰۸	-	رشید رضا	جولائی ۶۱	۴۶۶-۴۵۸
۲۱۰۹	-	زبان کیسی اور کیوں	جنوری ۶۶	۲۵-۱۹
۲۱۱۰	-	ژان ژاک روسو ۱۷۱۲ء-۱۷۷۸ء	فروری ۶۸	۷۵-۶۲
۲۱۱۱	-	-	مارچ ۶۸	۱۳۲-۱۱۹

۱۸۴-۱۷۵	اپریل ۶۸	ثانِ ثاک روسو ۱۷۱۲ء-۱۷۷۸ء	۲۱۱۲
۸۷-۷۲	فروری ۶۶	سر سید احمد خاں مورخ کی حیثیت سے	۲۱۱۳
۴-۳	اکتوبر ۸۸	شبلی معاندانہ تنقید کی روشنی میں	۲۱۱۴
۴۶۴-۴۵۷	جون ۶۲	شیخ محمد عبدہ	۲۱۱۵
۱۱-۷	مئی ۹۳	شیخ کی آنکھوں میں نم ہے برہمن افسردہ ہے شوکت علی فہمی اور مالک رام	۲۱۱۶
۱۵-۷	جنوری ۷۴	ضیا پاشا	۲۱۱۷
۷۲-۶۳	فروری ۷۴	-	۲۱۱۸
۱۴۰-۱۳۰	مارچ ۷۴	-	۲۱۱۹
۳۰۵-۲۸۷	جون ۶۴	ضیا گوکلب	۲۱۲۰
۳۳۶-۳۲۷	جون ۷۲	عجب روانی عمرے کہ در سفر گزرد	۲۱۲۱
۱۷-۷	جولائی ۷۲	عجب روانی عمرے کہ در سفر گزرد	۲۱۲۲
۹۹-۹۱	اگست ۷۲	-	۲۱۲۳
۲۵۱-۲۴۱	نومبر ۷۲	-	۲۱۲۴
۷۴-۶۳	اگست ۶۷	عرب اور اسرائیل	۲۱۲۵
۱۴۱-۱۲۲	مارچ ۶۶	علامہ شبلی مورخ کی حیثیت سے	۲۱۲۶
۱۹۱-۱۴۱	اپریل ۶۶	-	۲۱۲۷
۶-۳	دسمبر ۸۴	غم تیرہ شمی: مسز اندرا گاندھی اب اس دنیا میں نہیں رہیں	۲۱۲۸
۱۲۶-۱۱۷	مارچ ۶۵	فرض کفایہ	۲۱۲۹
۱۶-۸	نومبر ۸۸	قرآن و سنت اور تمدن اسلامی: کلام اقبال کے حوالے سے	۲۱۳۰

جلد پنجم	۲۵۸	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۹۲-۱۷۵	اکتوبر ۷۵	قیام مدارس کی تحریک دنیاۓ اسلام میں ۲۱۳۱ فاروقی (ضیاء الحسن)
۷۱-۶۵	فروری ۶۶	لال بہادر شاستری ۲۱۳۲ -
۶۹-۵۹	اگست ۶۳	لطف اللہ کی آٹو بیو گرافی ۲۱۳۳ -
۷۶-۱۶	فروری، مارچ ۶۹	متاع از دست رفتہ ۲۱۳۴ -
		[غالب کا فارسی کلام]
۱۶-۷	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب آپ ہمیشہ یاد آئیں ۲۱۳۵ -
		گے
۶-۳	مارچ ۸۵	مجیب صاحب اب اس دنیا میں نہیں ۲۱۳۶ -
		رہے
۱۰۸-۹۹	اپریل ۷۹	محمد علی اور ابوالکلام: مسلم یونیورسٹی کی ۲۱۳۷ -
		تحریک کے پس منظر کی ایک جھلک
۶۹-۵۹	فروری ۶۳	مستشرقین کی بین الاقوامی کانگریس ۲۱۳۸ -
		نئی دہلی میں
۱۳۵-۱۱۹	مارچ ۷۶	مسلمانوں کا نظام تعلیم ۲۱۳۹ -
۱۹۱-۱۷۵	اپریل ۷۶	-
۲۳۸-۲۳۱	مئی ۷۶	-
۲۵-۷	مئی ۸۳	مسلمانوں کا نظام تعلیم عہد وسطیٰ کے ۲۱۴۲ -
		ہندوستان میں
۳۷-۲۹	دسمبر ۸۵	مسلمانوں کے ملی تشخص کا مسئلہ ۲۱۴۳ -
۳۷۶-۳۷۰	جولائی، اگست	مناجات پیر ہرات ۲۱۴۴ -

جلد: پنجم	۲۵۹	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۹۳-۱۸۷	نومبر ۷۰	۲۱۴۵ فاروقی (ضیاء الحسن)
		مولانا محمد اسلم جیرا چوری
		۱۸۸۲-۱۹۵۷
۱۳-۳	جولائی ۶۶	۲۱۴۶ نیاز فتح پوری
۱۶-۱۶۲	مارچ ۶۶	۲۱۴۷ ہسٹری سیمینار
۲۸-۱۹	جولائی ۶۷	۲۱۴۸ ہندوستان اور اسلام
		موجودہ عہد میں
۲۰-۷	اگست ۸۲	۲۱۴۹ ہندوستان میں تصوف کلام قلندر اور
		شعر مسعود کے آئینے میں
۱۲۸-۱۱۵	ستمبر ۶۵	۲۱۵۰ ہندوستانی مسلمان آئینہ ایام میں
۷۴-۵۹	فروری ۶۵	۲۱۵۱ ہندوستانی مسلمان اور
		سیکولر ریاست
۷۶-۷۲	اگست ۶۶	۲۱۵۲ یحییٰ کمال: ایک تعارف
		[ترک شاعر]
۲۳۸-۲۲۷	نومبر ۶۶	۲۱۵۳ یونانی تہذیب کا پھیلاؤ ارسطو اور
		سکندر کے بعد
۷۳-۵۹	فروری ۶۷	۲۱۵۴ یونانی فلسفہ: افلاطون اور ارسطو کے
		بعد
۱۲۲-۱۱۵	مارچ ۶۷	۲۱۵۵ -
۵۶۸-۵۶۱	دسمبر ۲۴	۲۱۵۶ فاروقی (عبدالحی) خطبہ جمعہ
		خولجہ
۸۸-۸۱	فروری ۲۵	۲۱۵۷ -
۲۰۰-۱۸۶	ستمبر ۲۵	۲۱۵۸ مکی و مدنی آیات کا فرق

۳۷۵-۳۶۸	ستمبر ۳۹	۲۱۵۹	فاروقی (عبدالعزیز) فلسفہ نراج: کیا نراج انارکزم اور دہشت انگیزی ہم معنی ہیں
۵۰-۴۵	ستمبر ۸۵	۲۱۶۰	فاروقی (علاء الحسن) جرمنی کا سفر (آباد)
۳۶۵-۳۵۱	جولائی ۷۷	۲۱۶۱	فاروقی (عماد الحسن) بھکتی اور بھگت کبیر (آزاد)
۳۰-۲۹	مئی ۹۰	۲۱۶۲	پروفیسر مشیر الحق مرحوم: شخصیت کے چند پہلو
۴۹-۳۵	جولائی ۶۸	۲۱۶۳	سید جمال الدین افغانی
۴۶-۲۲	جنوری ۶۹	۲۱۶۴	شعوبیہ، تاریخ اسلام کی ایک اہم تحریک
۹۷-۷۷	فروری ۸۸	۲۱۶۵	علامہ اقبال اور مولانا آزاد: خطابت اور ”ترجمان القرآن“ کی روشنی میں
۲۶۷-۲۶۴	مئی ۷۷	۲۱۶۶	”مثنوی معنوی“ کا قدیم نسخہ
۲۷-۲۰	دسمبر ۸۱	۲۱۶۷	ہندی مسلمان اور ہندوستانی مذاہب
۶۵۹-۶۴۹	دسمبر ۷۷	۲۱۶۸	فاروقی (محمد ابرار) دہلی کی دوسری سترہویں یعنی عرس حسین (حضرت امیر خسرو)
۲۸-۱۸	اگست ۸۸	۲۱۶۹	فاروقی (محی الحق) سید صباح الدین عبدالرحمن مرحوم: ایک روشن چراغ تھانہ رہا
۷۲-۶۵	جولائی، اگست ۸۹	۲۱۷۰	فاطمی (علی احمد) پریم چند کی مقبولیت اور عدم مقبولیت

۷۲۸-۷۱۶	ستمبر ۴۰	محسن کاکوروی اور غزل	فانی (سراج الدین	۲۱۷۱
			(علوی)	
۱۳-۸	جنوری ۷۷	خطبہ افتتاحیہ سمینار ”فکر اسلامی کی تشکیل جدید کا مسئلہ	فخر الدین علی احمد	۲۱۷۲
۹۷-۹۳	فروری ۷۵	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد	-	۲۱۷۳
		[جامعہ ملیہ اسلامیہ]		
۵۰۵-۵۰۶	نومبر ۳۹	اشتراکیت اجتماعی کے ربط خاص کے ساتھ	فراق (برکت علی)	۲۱۷۴
۲۱۸-۱۹۱	مارچ ۳۷	اقبال کا فلسفہ حیات	-	۲۱۷۵
۱۱۸-۱۰۱	فروری ۴۰	ترکی کی حربی اور سیاسی اہمیت	-	۲۱۷۶
۸۶۵-۸۵۳	اکتوبر ۳۸	دنیا کی تجارت میں مشرق کا مقابلہ	-	۲۱۷۷
۳۹۹-۳۹۸	جون ۶۹	ذاکر صاحب: تاثرات	-	۲۱۷۸
۶۰-۵۱	جنوری ۳۸	زمینداروں کا ماضی اور حال	-	۲۱۷۹
۵۲-۴۸	جنوری ۷۵	محمد حسین صاحب	-	۲۱۸۰
۳۶-۲۹	جنوری ۳۷	یورپ کے نوجوان	-	۲۱۸۱
۲۵۷-۲۴۱	مارچ ۴۱	کچھ اپنی شاعری کے متعلق	فراق گورکھپوری	۲۱۸۲
			(رگھوپتی سہائے)	
۹۳۳-۹۱۴	دسمبر ۴۰	عربوں کا مستقبل ترجمہ مظہر الدین صدیقی	فراگو (ایل)	۲۱۸۳
۴۱۸-۴۱۳	مئی ۳۲	اناطول فرانس کا فلسفہ زندگی: انسانی زندگی	فرانس (اناطول)	۲۱۸۴

۱۸-۱۵	مارچ ۸۵	پروفیسر محمد مجیب: ایک طالبہ کے تاثرات	فرحت جہاں	۲۱۸۵
۳۱-۳۰	جنوری ۷۷	مہجری ادب: تاریخ اور پس منظر	فرزانہ فیروز حبیب	۲۱۸۶
۹۷-۸۵	فروری ۷۷	-	-	۲۱۸۷
۴۳-۳۴	فروری ۶۲	۶۰-۱۹۶۱ کا مزاحیہ ادب	فرقت کاکوروی (غلام احمد)	۲۱۸۸
۳۸۶-۳۷۲	اگست ۸۰	ایرانی ادبیات کی خدمت میں پارسیان ہند کا حصہ ترجمہ: شعیب اعظمی	فرہاد آبادانی	۲۱۸۹
۴۲-۲۹	جنوری ۷۰	اردو زبان کی تمدنی اہمیت	فریدہ بیگم	۲۱۹۰
۱۱۸-۹۵	اپریل ۳۳	عہد عباسی میں ساہوکار کی ابتدا ترجمہ محمد عاقل	فشل (والٹر)	۲۱۹۱
۳۵-۳۱	اپریل ۸۸	عربی میں ادب کی لفظی تحقیق	فضل کبریا	۲۱۹۲
۸۷-۷۹	جنوری ۴۲	فلسطین جنگ کے زمانہ میں ترجمہ: ا-ا-ف	-	۲۱۹۳
۳۲-۲۰	اکتوبر ۹۰	ہماری جامعہ کی تاریخ	فیاض احمد	۲۱۹۴
۳۰-۲۳	مارچ ۹۳	علامہ مخدوم علی مہانگی اور ان کے علمی آثار -	فہد فلاحی (احسان اللہ)	۲۱۹۵
۳۷-۳۴	جون ۸۷	ذاکر صاحب اپنے استاد کی نظر میں	فیاض خاں (محمد)	۲۱۹۶
۱۸-۷	جولائی ۸۲	فراق گورکھپور سے ایک ملاقات	فیاض علی	۲۱۹۷
۵۳-۴۹	مئی ۹۲	اقبال سے متعلق تین خبریں	فیروز احمد	۲۱۹۸
۴۶-۴۲	ستمبر ۹۰	افتتاحی خطبہ یوم تاسیس (جامعہ)	فیروز محمد خاں	۲۱۹۹

۲۲۰۰	فیروزہ قمر	امیر خسرو، ایک اجمالی نظر	جولائی، ۳۸۵-۳۷۹	اگست ۷۹
۲۲۰۱	فیضان احمد	شیخ عبدالحق محدث سے قبل ہندوستان میں علوم اسلامی	جنوری ۹۴	۳۶-۲۸
۲۲۰۲	-	المجمع العلمی العربی	جنوری ۸۹	۶۵-۵۹
		عربی زبان و ادب کا ایک اہم ادارہ		
۲۲۰۳	فیضی (اے۔ اے)	قاضی نعمان: ترجمہ و تلخیص سعید انصاری	جولائی ۳۴	۲۴۱-۲۲۹
۲۲۰۴	قادری (حامد حسین)	احوال غالب از کلام غالب (فارسی کلام غالب پر مبنی)	مئی ۲۷	۳۸۰-۳۶۵
۲۲۰۵	قادری (محی الدین)	شمالی اور دکھنی اردو کی علاحدگی	دسمبر ۲۸	۵۴-۴۹
۲۲۰۶	قادری (عبد اللہ ولی بخش)	”آتش گل“ کے اشعار آئینہ ایام میں	جنوری ۶۲	۱۴۳-۱۲۵
۲۲۰۷	-	آج کل کے شیخ چلی	مارچ ۶۱	۲۶۶-۲۶۳
۲۲۰۸	-	اردو کی درسی کتابیں	اگست ۶۹	۷۰-۶۳
۲۲۰۹	-	استادوں کا مدرسہ	نومبر ۷۰	۱۱۷-۱۱۲
۲۲۱۰	-	اللئے قدم	مئی ۶۴	۲۶۱-۲۵۷
۲۲۱۱	-	تعصب	ستمبر ۹۰	۲۶-۲۴
۲۲۱۲	-	جامعہ اور اساتذہ کی تربیت	دسمبر ۶۶	۳۰۹-۳۰۶
۲۲۱۳	-	جامعہ اور گاندھی جی	اکتوبر ۶۵	۲۱۰-۲۰۰
۲۲۱۴	-	جامعہ ملیہ اسلامیہ جامعہ نگر میں	دسمبر ۸۶	۵۳-۴۵
۲۲۱۵	-	جمہوری ہندوستان اور اقلیتی تشخص	ستمبر ۹۳	۱۷، ۱۲-۶
۲۲۱۶	-	دھوکہ	نومبر ۶۰	۳۳-۳۰

۴۷۰-۴۶۵	جون ۶۲	دیاجب رنج بتوں نے	قادری (عبداللہ ولی بخش)	۲۲۱۷
۴۷۶-۴۷۰	مئی ۶۸	دیوانہ گر نہیں ہے تو ہشیار بھی نہیں	-	۲۲۱۸
۲۱-۱۴	جون ۸۹	ڈاکٹر ذاکر حسین، ایک ماہر تعلیم	-	۲۲۱۹
۶۵-۵۶	جون ۹۱	ذاکر صاحب کی تعلیمی فکر کے مناظر و	-	۲۲۲۰

مظاہر

۴۶۸-۴۶۲	ستمبر ۷۶	زندگی کا زہر: تشویش	-	۲۲۲۱
۲۲۴-۲۲۰	نومبر ۶۲	عکس رخ	-	۲۲۲۲
۱۳۶-۱۳۱	فروری، مارچ ۶۹	غالب کا کلام: نفسیاتی زاویہ	-	۲۲۲۳
۱۹۰-۱۸۵	اکتوبر ۶۳	غیر کا سہارا	-	۲۲۲۴
۳۲۶-۳۲۰	دسمبر ۶۵	قومی ذہن کی تعمیر	-	۲۲۲۵
۲۱۰-۲۰۶	اپریل ۶۳	کج نگاہی	-	۲۲۲۶
۱۴۳-۱۹	مارچ ۶۵	کچھ تو ہے جس کی پردہ داری ہے	-	۲۲۲۷
۱۴۱-۱۳۸	ستمبر ۶۲	کھوئے گئے ہم ایسے کہ اغیار پا گئے	-	۲۲۲۸
۵۳۹-۵۳۵	اگست ۶۱	کیا بنے بات جہاں بات بنائے نہ بنے	-	۲۲۲۹
۱۴۷-۱۴۲	مارچ ۶۶	گاندھی جی: بنیادی تعلیم اور ہم	-	۲۲۳۰
۵۹-۵۳	نومبر ۶۹	گاندھی جی کا نظریہ تعلیم	-	۲۲۳۱
۴۱۸-۴۰۹	جون ۶۹	متاع کارواں جاتا رہا (انتقال ذاکر حسین)	-	۲۲۳۲

حسین

۱۹۰-۱۸۲	ستمبر، اکتوبر ۸۶	مجیب صاحب کی تعلیمی فکر	-	۲۲۳۳
۳۰۱-۲۹۴	جون ۶۵	محرومی: نفسیاتی مطالعہ	-	۲۲۳۴
۲۶-۲۴	جنوری ۹۱	مسرت	-	۲۲۳۵
۴۵-۳۷	مارچ ۶۳	مولانا آزاد کے تعلیمی نظریے	-	۲۲۳۶

۲۲۳۷	قادری (عبداللہ ولی بخش)	نامرادی	جولائی ۹۰	۴۳-۴۵
۲۲۳۸	-	نزلہ بر عضو ضعیف	ستمبر ۶۴	۴۶۸-۴۷۳
۲۲۳۹	-	ہمارا سیکولر مزاج	جنوری ۹۰	۱۸-۲۲
۲۲۴۰	-	ہمارے عجیب صاحب	مارچ ۸۵	۳۳-۴۰
۲۲۴۱	قادری (فضیل)	عظیم روایتوں کے امین حضرت مولانا	اکتوبر ۸۷	۷-۲۴
	(احمد)	امان اللہ قادری پھلواری		
۲۲۴۲	قادری (معین)	ماضی کے دیار (حیدر آباد)	اکتوبر ۸۱	۳۳-۴۱
	(الدین احمد)			
۲۲۴۳	قدوائی (ابرار)	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	جون ۷۸	۲۲۸
	(الرحمن)			
۲۲۴۴	قدوائی	مولانا عبدالحق کی تنقید نگاری	دسمبر ۴۰	۹۲۳-۹۳۷
	(اخلاق الرحمن)			
۲۲۴۵	-	-	جنوری ۴۱	۱۴-۳۱
۲۲۴۶	-	-	فروری ۴۱	۱۱۸-۱۲۳
۲۲۴۷	قدوائی (انیس)	نئے ادب کی کہانی	دسمبر ۸۸	۳۵-۴۱
۲۲۴۸	قدوائی (جلیل احمد)	مومن کا طنزیہ کلام	اپریل ۳۳	۳۱۴-۳۲۳
۲۲۴۹	-	حسرت موہانی کی شاعری	مارچ ۲۸	۲۶-۴۰
۲۲۵۰	-	منتخبات مشتاق	جون ۳۳	۱۴۹-۱۵۹
۲۲۵۱	قدوائی (شافع)	”کانفرنس گزٹ“ اور ”تہذیب	اگست ۹۱	۴۳-۶۳
		اخلاق“		
۲۲۵۲	قدوائی (شفیق الرحمن)	جادو وہ جو سر پر چڑھ کر بولے	مئی ۲۹	۳۵۹-۳۶۳
۲۲۵۳	-	روپے کی شرح مبادلہ	مارچ ۲۷	۲۰۲-۲۱۹

۲۲۵۴	قدوائی (شفیق الرحمن)	سرکاری قرضہ	جون ۳۰	۲۲۵-۲۵۵
۲۲۵۵	-	مسئلہ تاوان جنگ	جنوری ۲۳	۳۸-۳۰
۲۲۵۶	-	مسئلہ کینیا: ہندوستان کے موجودہ سیاسی مسائل میں مسئلہ کینیا کی اہمیت	نومبر ۲۳	۳۰۰-۲۹۳
۲۲۵۷	-	ہندوستان کا افلاس	مئی ۲۶	۳۴۲-۳۲۲
۲۲۵۸	-	یورپ کی موجودہ حالت	مارچ ۲۴	۱۵۰-۱۳۴
۲۲۵۹	قدوائی (صدیق الرحمن)	ڈاکٹر جان بورتھوک گل کرسٹ	فروری ۶۴	۱۰۷-۱۰۴
۲۲۶۰	قدوائی (عبد السلام)	ارشاد الحق صاحب	جولائی، اگست ۷۵	۳۴-۱۵
۲۲۶۱	-	اپہین کا عہد سعادت	نومبر ۳۲	۳۹۴-۳۸۲
۲۲۶۲	-	جامعہ ۱۹۲۰ء سے ۱۹۳۰ء تک	دسمبر ۶۳	۲۹۰-۲۸۴
۲۲۶۳	-	رئیس احمد جعفری: تاثرات اور یادیں	دسمبر ۶۸	۳۰۳-۲۹۶
۲۲۶۴	-	شاہ معین الدین احمد ندوی	جنوری ۷۵	۱۴-۷
۲۲۶۵	-	شمس الائمہ سرخسی	نومبر ۶۴	۵۸۳-۵۷۷
۲۲۶۶	-	صاحب قاموس مجد الدین فیروز آبادی	مئی ۷۰	۲۵۹-۲۴۹
۲۲۶۷	-	عربوں کی رواداری: تاریخ اندلس کا ایک ورق	اکتوبر ۳۰	۲۶۱-۲۵۴
۲۲۶۸	-	مولانا آزاد کی ایک آرزو	اپریل ۶۳	۲۰۵-۲۰۰
۲۲۶۹	-	مولانا اسلم میری نظر میں	مارچ، مئی ۸۲	۷۷-۷۱
۲۲۷۰	-	مولانا محمد علی: کچھ یادیں	اپریل ۷۹	۴۸-۴۰

۲۲۷۱	-	یورپ میں عربوں کی پیش قدمی کے	جنوری ۶۱	۱۳۵-۱۳۵
		اسباب		
۲۲۷۲	قدوائی (محمد سالم)	امیر خسرو، ہندوستان کا مایہ ناز سپوت	ستمبر ۷۷	۶۳۱-۶۳۲
۲۲۷۳	-	ایک نادر تفسیر	اگست ۶۵	۸۸-۸۶
۲۲۷۴	-	تفسیر اور علوم قرآنی میں ہندوستان کا	جولائی ۸۳	۳۶-۲۸
		حصہ		
۲۲۷۵	-	مولانا اسلم بحیثیت استاد	مارچ، مئی ۸۲	۱۶۴-۱۶۲
۲۲۷۶	-	ہندوستان کے عربی مدارس کا نظام	ستمبر ۷۷	۴۹۳-۴۷۵
		تعلیم: ایک جائزہ		
۲۲۷۷	-	محمد علی اور جواہر لال نہرو	جولائی ۸۰	۲۳۶-۲۳۱
۲۲۷۸	قدوائی (مشیر حسین)	اسلام میں ملکیت ذاتی پر پابندیاں	نومبر ۳۸	۴۲۸-۴۱۵
۲۲۷۹	-	اندلس اور ریف	جنوری ۲۵	۱۰-۱
۲۲۸۰	-	ترکی کا مستقبل	اکتوبر ۲۳	۲۲۴-۲۱۳
۲۲۸۱	قدوسی (محمد الیاس)	صوفیائے کرام اور ہندوستانی سماج	اکتوبر ۸۳	۴۴-۳۷
۲۲۸۲	قریشی (اشتیاق حسین)	ایوان اعلیٰ	اگست ۳۴	۱۵۰-۲۳۱
۲۲۸۳	-	سیاسی زندگی	مئی ۳۴	۱۵۰-۱۳۴
۲۲۸۴	-	فیڈریشن یا وفاق	اگست ۳۵	۵۹۳-۵۷۹
۲۲۸۵	قریشی (بدرالدین)	جامعہ اور آج کے تقاضے	ستمبر ۹۱	۵۸-۵۶
۲۲۸۶	قریشی (برکت علی)	اسباب زوال بنی امیہ	مارچ ۲۵	۱۳۵-۱۲۹
۲۲۸۷	قریشی (حکیم الدین)	جدید فارسی شاعری میں نئے	جون ۷۴	۳۰۷-۲۹۶

۲۲۸۸	قریشی (عبد الرزاق)	ایم۔ اے۔ اوکالج علی گڑھ: پس منظر اور اغراض و مقاصد	جولائی ۶۱	۳۸۱-۳۷۴
۲۲۸۹	-	چینی مسلمان اور جاپان	جولائی ۴۳	۳۶-۳۰
۲۲۹۰	قریشی (عبدالمجید)	آنریبل جسٹس سید محمود مرحوم	دسمبر ۶۲	۳۰۹-۳۰۱
۲۲۹۱	-	کتابیں جو چھپ نہ سکیں	جولائی ۶۳	۳۹-۲۶
۲۲۹۲	قمر اقبال	مولانا محمد علی جوہر: چند خطوط	مئی ۷۹	۲۷۲
۲۲۹۳	قمر رئیس	اردو افسانہ اور ناول	فروری ۶۲	۳۳-۲۷
۲۲۹۴	قمر رئیس	ٹیگور کا اثر اردو نثر پر	مئی ۶۱	۳۹۱-۳۸۶
۲۲۹۵	قمر غفار	ایرانی فن تعمیر کے اثرات دکن میں	مارچ ۸۷	۲۷-۷
۲۲۹۶	-	”تاریخ جہانکشاہ جوینی“	مارچ ۸۳	۲۹-۲۱
۲۲۹۷	-	چهار مقالہ کی ادبی اور تاریخی اہمیت	اگست ۸۷	۳۷-۲۸
۲۲۹۸	-	سلجوقی دور کا فارسی ادب: ایک مختصر جائزہ	فروری ۸۵	۲۱-۱۶
۲۲۹۹	-	عہد غزنوی کی ادبی سرگرمیاں	جنوری ۸۴	۵۲-۴۷
۲۳۰۰	-	فرخی	جنوری ۸۶	۴۶-۳۶
۲۳۰۱	-	قابوس نامہ عنصر المعالی	نومبر ۸۳	۳۰-۲۶
۲۳۰۲	-	ہندوستان اصطخری کی نظر میں	جون ۸۵	۲۲-۷
۲۳۰۳	قیصر (زاہد رضوی)	یمن کا قدیم تمدن: تین ہزار سال پرانی تہذیب	دسمبر ۴۲	۳۳۷-۳۲۹
۲۳۰۴	قیصر سرمست	دو حکمران: عمر فاروق اور عالمگیر	دسمبر ۶۵	۳۲۹-۳۰۸
۲۳۰۵	قیوم قادر	تخلیق ادب اور سماج	نومبر ۸۴	۲۶-۲۳
۲۳۰۶	کاظم علی خاں	”خطوط غالب“ مرتبہ مہیش پرشاد: رقعات غالب کی تاریخیں	فروری ۸۴	۵۲-۴۵

۲۳۰۷	کاظم علی خاں	”اردوئے معلیٰ“ حصہ دوم پر ایک نظر	اپریل ۸۱	۱۹۷-۲۰۲
۲۳۰۸	-	غالب اور معروف دہلوی	ستمبر ۸۰	۲۴۷-۲۵۳
۲۳۰۹	-	غالب کی اردو تقریظ نگاری	فروری ۸۳	۳۳-۴۲
۲۳۱۰	-	غشی نول کشور	فروری ۸۱	۸۳-۹۰
۲۳۱۱	کاظمی (طاہر حسین)	کلام شبلی: قومی اور سیاسی رجحانات	فروری ۸۷	۲۴-۳۲
۲۳۱۲	کالی پرشاد	اسکولوں میں تعطیلات	جنوری ۴۳	۲۳-۴۷
۲۳۱۳	-	افواہیں	دسمبر ۴۲	۳۲۳-۳۲۸
۲۳۱۴	-	چینی فلسفہ	جولائی ۴۳	۳۷-۴۱
۲۳۱۵	کامران (محمد کاظم)	غالب کی فارسی شاعری	جون ۷۵	۳۲۰-۳۲۹
۲۳۱۶	کامل (محمد)	ارتقا عداد	جولائی ۴۰	۵۴۱-۵۵۰
۲۳۱۷	-	فلسفہ لغت	ستمبر ۳۹	۳۱۷-۳۳۴
۲۳۱۸	-	-	اکتوبر ۳۹	۴۳۰-۴۶۸
۲۳۱۹	کامل حسین	گیتا	ستمبر ۲۳	۱۳۵-۱۴۴
۲۳۲۰	کبیر احمد جائسی	احمد مخدوم دانش	جون ۷۵	۲۹۸-۳۰۶
۲۳۲۱	-	”اسرار التوحید“: ایک سرسری تعارف	نومبر ۷۸	۵۱۵-۵۲۲
۲۳۲۲	-	اقبال انسٹی ٹیوٹ منزل بہ منزل	اگست ۸۳	۳۳-۴۸
۲۳۲۳	-	اقبال اور جدیدیت	جون، جولائی ۸۴	۱۴-۳۲
۲۳۲۴	-	ایرانی تصوف میں جوانمردی کا تصور	مئی ۸۶	۷-۲۷
۲۳۲۵	-	بیدل: شخصیت اور ماحول	جنوری ۸۴	۷-۳۹
۲۳۲۶	-	تملسی داس کے عہد کی ایک فارسی	اپریل ۷۶	۲۰۹-۲۱۸
		رامائن		
۲۳۲۷	-	جمہوریہ اسلامی ایران: مسائل اور امکانات	نومبر ۸۱	۲۴-۳۶

جلد پنجم	۲۴۰	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۰-۷	مارچ ۸۳	حبیب یوسفی سمرقندی
۲۵-۱۵	اپریل ۸۳	-
۲۸۵-۲۵۴	ستمبر ۷۹	حیات عینی: چند جھلکیاں
۵۱-۴۳	جنوری ۷۶	دانش اسکول کے تین شعراء: شاہین، حیرت، اسیرتی
۱۸۹-۱۸۱	اپریل ۷۸	ڈاکٹر ذبیح اللہ: ایک تعارف
۱۷-۴	جنوری ۹۲	سرور صاحب
۳۰-۷	جون ۸۳	عبدالسلام دیہاتی
۱۳-۷	اکتوبر ۹۰	عبداللطیف عباسی گجراتی
۴۷-۳۹	ستمبر ۸۲	غنی کشمیری
۵۳۲-۵۲۲	اکتوبر ۷۶	محمد شاہی عہد کی ایک نادر فارسی مثنوی
۱۲-۵	جنوری ۹۴	نسیم قریشی صاحب: کچھ یادیں کچھ باتیں
۴۳-۳۹	مارچ ۸۳	ترقی پسند تحریک اور اردو افسانہ
۷۹-۷۰	فروری ۸۸	عقل کی آواز
۲۵۴-۲۴۱	اپریل ۲۷	سہل بن ہارون
۳۰۶-۲۹۴	اکتوبر ۳۱	شام میں آثار قدیمہ کے عجائب
۱۲۵-۱۲۲	مارچ ۷۰	اردو کا مقدمہ
۳۷۴-۳۶۷	نومبر ۴۱	اندرون مصر
۲۳۲۸	کبیر احمد جاسی	
۲۳۲۹	-	
۲۳۳۰	-	
۲۳۳۱	-	
۲۳۳۲	-	
۲۳۳۳	-	
۲۳۳۴	-	
۲۳۳۵	-	
۲۳۳۶	-	
۲۳۳۷	-	
۲۳۳۸	-	
۲۳۳۹	کرامت علی کرامت	
۲۳۴۰	کرپلانی	
	(جے۔ بی)	
۲۳۴۱	کرد علی	
۲۳۴۲	-	
۲۳۴۳	کرشن چندر	
۲۳۴۴	کرمانی	
	(شفقت اللہ)	

۳۷-۳۰	مارچ ۴۵	روس میں کتابوں کی اشاعت	کرمانی (شفقت اللہ)	۲۳۴۵
۱۱۵-۱۰۱	فروری ۴۲	ریڈیائی جنگ	-	۱۹۴۶
۲۲۲-۲۱۱	اکتوبر ۴۲	ہٹلر اور نیپولین	-	۲۳۴۷
۱۹۵-۱۸۱	ستمبر ۳۰	شاعری	کریم الرضا خاں	۲۳۴۸
۷۲-۵۷	جنوری ۳۶	دیہی صنعتیں اور دیہات کی نئی تعمیر:	کماں رپا	۲۳۴۹
		ہندوستانی زندگی میں گاؤں کی	(جے۔ سی)	
		اہمیت		
۱۷۲-۱۵۷	فروری ۳۶	-	-	۲۳۵۰
۵۱-۳۹	فروری ۳۳	پائیدار معیار قدر سونایا کچھ اور	کول (بی۔ ن)	۲۳۵۱
۲۱۸-۲۰۳	مارچ ۳۶	ہندوستان کے تعلیم یافتہ طبقہ کی بے	-	۲۳۵۲
		روزگاری ترجمہ شفیق الرحمن قدوائی		
۲۸۱-۲۷۲	مئی ۳۶	دوسرے رسالے اور اردو ہندی کا	کول (کشن	۲۳۵۳
		جھگڑا	پرشاد) اور بشیر	
۳۲۰-۳۱۵	دسمبر ۷۴	انتہائی جنوب ہند میں عربی زبان و	کوکن (محمد	۲۳۵۴
		ادب کا فروغ	یوسف)	
۵۰-۴۹	جولائی،	پریم چند اور ہندوستانی زبان	کھوسلا (رام	۲۳۵۵
	اگست ۸۹		پرساد)	
۸۷۸-۸۶۳	اکتوبر ۳۶	ہماری زبان	کیفی (برج موہن	۲۳۵۶
			داترہ)	
۲۰۳-۱۸۴	اکتوبر ۷۳	اردو شاعری میں سانیٹ: ایک	کیفی (حنیف)	۲۳۵۷

۳۱۹-۳۰۸	دسمبر ۷۲	کیفی (حنیف) اردو کی تعلیم کے اغراض و مقاصد	۲۳۵۸
۳۱-۲۷	ستمبر ۹۰	جنرل بخت خاں: جنگ آزادی	۲۳۵۹
		۱۸۵۷ کا عظیم مجاہد	
۵۳-۴۵	جون ۸۳	ہندوپاک میر تقی میر سیمینار	۲۳۶۰
۱۰۲-۹۵	اگست ۷۳	یونیورسٹیوں میں اردو کی تعلیم: چند	۲۳۶۱
		مسائل	
۶۵۹-۶۵۳	دسمبر ۷۶	گاندھی (اندرا) خطبہ جلسہ تقسیم اسناد جامعہ، ۱۳ نومبر	۲۳۶۲
		۱۹۷۶	
۱۱۹-۹۳	اگست ۳۳	گاندھی (موہن) اخلاقی دیوالے کے اثرات ترجمہ عابد	۲۳۶۳
		داس کرم چند	
۲۰۲-۱۸۹	ستمبر ۳۳	-	۲۳۶۴
۹-۲	جولائی ۳۰	”تلاش حق“ کے چند اوراق ترجمہ	۲۳۶۵
		عابد حسین	
۴۶-۴۹	اپریل ۹۰	جامعہ میں مہاتما گاندھی کی تشریف	۲۳۶۶
		آوری	
۸۸۹-۸۸۸	اکتوبر ۳۶	مہاتما گاندھی کا خط سندر لال جی	۲۳۶۷
		کے نام	
۴۷۱-۴۶۹	مئی ۳۶	مہاتما گاندھی کی ہندی یعنی	۲۳۶۸
		ہندوستانی	
۸۰-۷۰	نومبر ۶۹	ہندوستان کی قومی زبان ہندوستانی	۲۳۶۹
۵-۳	نومبر ۶۹	ہندو مسلم اتحاد	۲۳۷۰
۷۸-۶۹	جنوری ۳۳	گماڑ (کیمپ) جمعیۃ الشباب المسلمین ترجمہ سعید انصاری	۲۳۷۱

۲۳۰-۲۱۲	مارچ ۳۵	مطلع اسلام ترجمہ ابن حسن	۲۳۷۲	سکین (ایڈورڈ)
۱۳۲-۱۱۹	ستمبر ۷۰	ترکی اور روس کے تعلقات ترجمہ عبداللطیف اعظمی	۲۳۷۳	گرگرتلی (عصمت)
۲۳۹-۲۳۱	نومبر ۶۷	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد جامعہ، ۲۹ اکتوبر ۱۹۶۷	۲۳۷۴	گنگولی (بی۔ این)
۱۹-۶	اکتوبر ۹۲	ماریشش کا اردو ادب	۲۳۷۵	گودڑ (صابر)
۲۸-۲۱	اکتوبر ۹۲	نیشنل اردو انسٹی ٹیوٹ اور اس کی کاغذاریاں ترجمہ جبین انجم	۲۳۷۶	گودڑ (مریم)
۳۳-۲۹	اگست ۸۸	خواجہ گیسو دراز کی تعلیمات	۲۳۷۷	گورگیر (نظام الدین)
۲۳۷-۲۳۰	مارچ ۶۱	تہذیب و تمدن ترجمہ ضیاء الحسن فاروقی	۲۳۷۸	گوکلپ (ضیا)
۳۲۳-۳۱۵	مئی ۲۶	ہزار سالہ جرمن ادب ترجمہ ذاکر حسین	۲۳۷۹	گولڈاشفائمن (مورس)
۳۳-۱۸	اپریل ۹۰	لاہور میں اردو شاعری کی قدیم روایت ۱۸۵۷ تک	۲۳۸۰	گوہر نوشاہی
۲۲۶-۲۵۰	اکتوبر ۹۰	عرب شمالی وسطی کی حکومتیں: عہد نبوی سے پیشتر ترجمہ سید حسن برنی	۲۳۸۱	گویدی (این)
۳۲-۲۳	جولائی ۲۹	ہندوستان اور مسئلہ تعلیم ترجمہ اسرائیل احمد خاں	۲۳۸۲	لاچپت رائے
۳۷۳-۳۶۰	مئی ۴۰	مطالعہ لغت	۲۳۸۳	لطیف الدین احمد اکبر آبادی

۲۳۸۴ لطفی (دانیال) مسلم پرسنل لاسے متعلق ایک اہم دسمبر ۷۱ ۳۲۲-۳۱۳
عدالتی فیصلہ ترجمہ مشیرالحق

۲۳۸۵	لون (غلام قادر)	بابا رتن ہندی	اپریل ۸۳	۳۵-۲۶
۲۳۸۶	لیم (ہیرلڈ)	چنگیز خاں ترجمہ عزیز احمد	اگست ۹۲	۴۹-۳۶
۲۳۸۷	-	-	ستمبر ۹۲	۶۰-۴۴
۲۳۸۸	-	-	نومبر ۹۲	۴۳-۲۶
۲۳۸۹	-	-	دسمبر ۹۲	۴۳-۲۸
۲۳۹۰	-	-	جنوری ۹۳	۶۰-۴۲
۲۳۹۱	-	-	فروری ۹۳	۵۰-۳۵
۲۳۹۲	-	-	مارچ ۹۳	۴۵-۳۱
۲۳۹۳	-	-	اپریل ۹۳	۵۲-۴۶
۲۳۹۴	-	-	مئی ۹۳	۵۷-۴۱
۲۳۹۵	-	-	جون ۹۳	۴۸-۳۳
۲۳۹۶	-	-	ستمبر ۹۳	۴۵-۳۰
۲۳۹۷	-	-	اکتوبر ۹۳	۴۶-۲۹
۲۳۹۸	لیوس (ڈے)	ادبیات کا مستقبل ترجمہ محمد عاقل	جولائی ۳۵	۵۴۳-۵۳۷
۲۳۹۹	لیون (ڈینا)	سوویت روس کا ایک مدرسہ ترجمہ	اپریل ۳۶	۱۹-۹
برکت علی فراق				
۲۴۰۰	ماجد حسین	انحطاط کوہ	جولائی ۷۴	۵۱-۴۶
۲۴۰۱	-	جغرافیائی حالات کا داخلی سیاست	جنوری ۶۵	۲۲-۱۷

۲۳۵-۲۲۹	۶۴ اگست	جنوب مغربی ایشیا: جغرافیائی رنگا رنگی اور سیاسی اہمیت	ماجد حسین	۲۳۰۲
۴۵-۴۱	۷۳ جولائی	چٹانوں میں عمل فرسودگی	-	۲۳۰۳
۱۷-۱۳	۹۳ ستمبر	رڑکی شہر: ثقافتی اور جغرافیائی مطالعہ	-	۲۳۰۴
۳۵۶-۳۴۷	۷۳ جون	زلزلے	-	۲۳۰۵
۱۶۲-۱۵۲	۷۳ مارچ	زندگی پر آب و ہوا کا اثر	-	۲۳۰۶
۶۱۶-۶۰۹	نومبر ۷۷	برصغیر کے ممتاز صوفیا اور مبلغین: ساتویں تا گیارہویں صدی عیسوی میں	ماجد علی خاں	۲۳۰۷
۶۴۸-۶۴۲	دسمبر ۷۷	-	-	۲۳۰۸
۲۵۶-۲۴۲	۷۸ مئی	تصوف اور صوفی الفاظ کی تحقیق	-	۲۳۰۹
۶۷-۶۰	۸۹ فروری	شکاگو اور آہوا سٹیٹ یونیورسٹی امریکہ کی کانفرنس	-	۲۳۱۰
۳۳۰-۳۱۶	۳۵ مئی	اعلان اشتراکی	مارکس (کارل)	۲۳۱۱
۴۴۲-۴۳۳	دسمبر ۲۵	عربی شاعری کی ابتدا: ترجمہ عبد العلیم احراری	مارگولیتھ	۲۳۱۲
۵۱۸-۵۰۹	۲۶ جنوری	-	-	۲۳۱۳
۱۱۳-۱۰۴	۲۶ فروری	-	-	۲۳۱۴
۱۸۹-۱۷۹	۲۶ مارچ	-	-	۲۳۱۵
۱۵۹-۱۵۸	۷۱ مارچ	صراحت: مراسلہ (گل رعنا از غالب)	مالک رام	۲۳۱۶
۱۴-۷	۸۳ اپریل	غالب اور ابوالکلام آزاد	-	۲۳۱۷

۲۴۱۸	-	غالب کی اردو خطوط نویسی کے آغاز فروری ۴۳	۹۵-۱۰۰
		کی تاریخ	
۲۴۱۹	-	مولانا ابوالکلام آزاد کی ادبی	۱۵۵-۱۵۲
		خدمات	
۲۴۲۰	-	مومن جانباز: مصداق لولاک	۲۰-۷
۲۴۲۱	-	نادر خطوط غالب مرتبہ رسا ہمدانی پر	۱۹۰-۱۷۳
		ایک نظر	
۲۴۲۲	مانیکو (ایڈون)	ہندوستانی روزنامہ	۱۵-۲
۲۴۲۳	مان ہائم (کارل)	ماج اور نو جوان ترجمہ حامد علی خاں	۱۰-۲
۲۴۲۴	مائل (محمد زکریا)	اندلس میں اسلامی فتوحات کا	۱۰۴-۹۰
		درخشاں عہد	
۲۴۲۵	-	۳۱ اپریل	۳۵۳-۳۴۵
۲۴۲۶	-	۳۱ جون	۵۱۶-۵۰۱
۲۴۲۷	-	۳۱ جولائی	۸۰-۶۰
۲۴۲۸	-	۳۱ اگست	۱۶۰-۱۴۵
۲۴۲۹	-	۳۱ ستمبر	۳۴۸-۳۳۳
۲۴۳۰	-	۳۱ اکتوبر	۳۴۴-۳۲۸
۲۴۳۱	-	۳۱ نومبر	۴۴۴-۴۲۵
۲۴۳۲	-	۳۱ دسمبر	۵۳۶-۵۱۷
۲۴۳۳	مائین کے	شخصیت اور تاریخ	۲۷۵-۲۷۱
	(فرید رش)	ترجمہ: محمد مجیب	

۱۱-۳	متحدہ اقوام کا منشور اور ان کی بین الاقوامی تنظیم	فروری ۴۶	۲۴۳۴
۹۴-۸۸	مجنوں گورکھپوری۔ غلام ربانی تاباں "حدیث دل" میں	فروری ۶۶	۲۴۳۵
۱۸۱-۱۷۳	مجیب (محمد) آپا جان مس گرڈ افلیس بورن	نومبر ۷۰	۲۴۳۶
۱۷۹-۱۷۵	آزادی کا سفر	اکتوبر ۷۲	۲۴۳۷
۱۲-۸	آزادی کی قیمت	جنوری ۶۳	۲۴۳۸
۴۶۱-۴۵۵	آزادی کے لوازمات: میل جول	ستمبر ۷۶	۲۴۳۹
اور رواداری			
۱۳-۱۲	ابو جہل اور اس کا ٹولہ	جنوری ۷۲	۲۴۴۰
۷۲-۶۴	اچھے مسلمان کا تصور	اگست ۷۲	۲۴۴۱
۸-۳	ادب اور ادیب کا مقصد	جنوری ۴۳	۲۴۴۲
۶۱-۵۹	اختر حسین فاروقی مرحوم	اگست ۶۵	۲۴۴۳
۱۹۸-۱۹۶	-	نومبر ۷۰	۲۴۴۴
۱۵-۲	اسلام کا جماعتی نظام	جنوری ۴۶	۲۴۴۶
۲۴۸-۲۳۱	اسلام میں افراد کے ضمیر کا مقام	مئی ۷۰	۲۴۴۷
۳۰۲-۲۸۹	-	جون ۷۰	۲۴۴۸
۲۰-۲	اسلامی تہذیب	نومبر ۴۵	۲۴۴۹
۱۶-۱۵	اسلامی سیاست	جنوری ۷۲	۲۴۵۰
۳۱-۲۰	افسانہ نویسی	مارچ ۲۹	۲۴۵۱
۱۶۱-۱۵۶	امراؤ جان ادا، ترجمہ محمد ذاکر	ستمبر ۷۳	۲۴۵۲
۳۱۷-۳۱۳	امیر خسرو ترجمہ محمد ذاکر	ستمبر ۸۶	۲۴۵۳

۲۳۵۴	مجیب (محمد)	انگریزی ادب، شاعری، جعفری، نومبر، دسمبر ۸۲	جلد پنجم
		چوسر: پہلا شاعر	
۲۳۵۵	-	۱۹۳۸ میں ممالک غیر، ہندوستان جنوری ۳۹	۱۵-۱
		کے حالات پر تبصرہ	
۲۳۵۶	-	۱۹۴۱ کے بین الاقوامی حالات پر جنوری ۴۲	۱۱-۱
		تبصرہ	
۲۳۵۷	-	۱۹۳۹ میں یورپ پر کیا گزری جنوری ۴۰	۱۱-۱
۲۳۵۸	-	ایک تصویر فروری ۲۹	۷-۲
۲۳۵۹	-	- ستمبر، ۲۱۴-۲۰۹	
		اکتوبر ۸۶	
۲۳۶۰	-	ایک تعلیمی خطبہ (شبلی نیشنل کالج) اپریل ۶۵	۱۶۵-۱۵۹
۲۳۶۱	-	ایک مترجم کی سرگزشت (کلام) فروری،	۱۵-۷
		غالب کا ترجمہ) مارچ ۶۹	
۲۳۶۲	-	بابر نامہ جنوری ۶۲	۱۴۷-۱۴۴
۲۳۶۳	-	بین الاقوامی مفاہمت اور نصاب کی جولائی ۶۲	۱۱-۳
		کتابیں	
۲۳۶۴	-	پاکستان کے دانشوروں سے اپریل ۷۲	۲۱۷-۲۱۵
۲۳۶۵	-	پاکستان میری نظر میں جنوری ۷۲	۱۱-۷
۲۳۶۶	-	پرانے صوفی اور نئی تعلیم اپریل ۴۷	۱۳-۲
۲۳۶۷	-	پسندیدہ شخصیت جنوری ۶۱	۱۶۳-۱۱۵
۲۳۶۸	-	پنڈت جواہر لال نہرو کا انتقال مئی ۶۴	۲۳۰-۲۲۷
۲۳۶۹	-	پولینڈ کی خارجی حکمت عملی مارچ ۳۷	۲۵۷-۲۵۱

جلد پنجم	۲۷۹	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۷-۶	جنوری ۹۰	تاریخ ہند کا مفہوم ترجمہ محمد عرفان
۱۳-۳	نومبر ۶۰	ترجمان کا منصب
۱۲۳-۱۱۵	ستمبر ۶۶	ترکی پر ایک نظر
۶۰-۵۴	نومبر، دسمبر ۴۶	تعلیم اور جماعتی کام
۶۸-۵۹	فروری ۶۳	تعلیم اور روایتی قدریں ترجمہ عبداللطیف اعظمی
۱۷۴-۱۷۱	اکتوبر ۶۳	تعلیم کا فلسفہ
۱۸-۳	جولائی ۶۷	تقسیم ہند کا پس منظر ترجمہ انور صدیقی
۲۹-۱۷	جنوری ۸۹	-
۳۲۲-۳۱۸	ستمبر، اکتوبر ۸۶	تہذیب
۳۱۲-۳۰۵	ستمبر، اکتوبر ۸۶	جامعہ کالج کی تاریخ اور اس کی اہمیت ترجمہ محمد ذاکر
۱۳۱-۱۲۳	ستمبر ۶۲	جرمنی کا ایک اور سفر: مذہبی رہنماؤں کی کانفرنس میں شرکت کی تفصیل
۲۳۰-۲۲۷	مئی ۶۴	جواہر لال نہرو
۷-۳	جولائی ۶۵	-
۷۴-۵۹	فروری ۴۳	جنگ کے تین سال
۱۴-۱۳	جنوری ۷۲	جہاد کی حقیقت

۲۳۸۶ مجیب (محمد) چوتھے امیر جامعہ ڈاکٹر ذاکر حسین نومبر ۷۰ ۱۶۰-۱۵۴

۱۹۶۹-۱۹۶۳

۲۸-۱۸	اپریل ۲۸	حقیقت اور افسانہ	-	۲۳۸۷
۸-۳	جنوری ۶۵	حکیم اجل خاں	-	۲۳۸۸
۶-۳	جنوری ۶۷	-	-	۲۳۸۹
۱۰۶-۹۷	فروری ۳۵	خالدہ ادیب خانم	-	۲۳۸۰
۵۶۸-۵۶۳	ستمبر ۶۱	خطبہ استقبالیہ بین الاقوامی کانفرنس	-	۲۳۹۱
۲۹۰-۲۸۳	جون ۶۶	خطبہ افتتاحیہ یونیورسٹیوں کے اردو استادوں کی آل انڈیا کانفرنس	-	۲۳۹۲
۲۳۳-۲۲۷	نومبر ۶۵	خطبہ یوم تاسیس جامعہ	-	۲۳۹۳
۱۰-۸	مارچ ۹۱	خیالات	-	۲۳۹۴
۵۳۳-۵۲۷	جولائی ۳۷	دانے	-	۲۳۹۵
۱۹۸-۱۹۵	اپریل ۶۳	دور کے اندیشے	-	۲۳۹۶
۱۳۱-۱۲۴	ستمبر ۴۳	دوسرا محاذ	-	۲۳۹۷
۲۸۸-۲۸۳	جون ۶۷	ڈاکٹر ذاکر حسین: ایک خاکہ	-	۲۳۹۸
۲۲۰-۲۱۵	ستمبر، اکتوبر ۸۶	ڈاکٹر اقبال	-	۲۳۹۹
۵۳۳-۵۲۳	جون ۳۸	ڈاکٹر محمد اقبال مرحوم	-	۲۵۰۰
۳۷۸-۳۶۹	جون ۶۹	ذاکر حسین	-	۲۵۰۱
۱۲۴-۱۱۹	مارچ ۷۳	رمضان علی	-	۲۵۰۲
۴۳۹-۴۲۳	جون ۳۷	روس کی موجودہ حالت	-	۲۵۰۳
۱۰۳۹-۱۰۳۵	دسمبر ۳۷	روس میں اندرونی کشمکش	-	۲۵۰۴

۳۸۴-۳۷۷	جون ۲۶	روسی انقلابی شاعری	مجیب (محمد)	۲۵۰۵
۸۶۷-۸۶۱	نومبر ۴۰	روسی ظرافت	-	۲۵۰۶
۹۲۰-۹۰۶	نومبر ۳۵	روسی مسلمانوں کا ادب	- مترجم	۲۵۰۷
۹۸۷-۹۷۷	دسمبر ۳۵	-	-	۲۵۰۸
۲۹۵-۲۷۱	اپریل ۳۷	روسو	-	۲۵۰۹
۲۹۰-۲۸۷	دسمبر ۶۷	ریڈیو تقریر (انشائیے)	-	۲۵۱۰
۲۳-۱۸	دسمبر ۲۵	زمین والوں کا تمدن	-	۲۵۱۱
۱۲-۷	مئی ۷۲	سرسید کی معنویت موجودہ دور میں	-	۲۵۱۲
۵۷-۵۱	اگست ۴۳	سیاست اور جنگ	-	۲۵۱۳
۱۹۶-۱۸۹	اپریل ۷۷	سیکلرزم ترجمہ صادقہ ذکی	-	۲۵۱۴
۸۰-۷۴	فروری ۶۴	شرعی قانون کی تبدیلی	-	۲۵۱۵
۱۸۶-۱۸۲	نومبر ۷۰	شفیق الرحمن قدوائی ۱۹۵۳-۱۹۰۱	-	۲۵۱۶
۱۰-۷	جنوری ۷۰	شیخ فرید گنج شکر	-	۲۵۱۷
۸۲۰-۸۰۹	اکتوبر ۳۷	صوبہ بہار میں اردو کانفرنس	-	۲۵۱۸
۱۰-۱	جنوری ۳۷	عبادت	-	۲۵۱۹
۱۸-۳	جنوری ۶۶	عہد وسطیٰ کے ہندوستان کی تاریخ	-	۲۵۲۰
		ترجمہ محمد خلیق وغیرہ		
۲۶۶-۲۵۱	ستمبر،	-	-	۲۵۲۱
	اکتوبر ۸۹			
۳۲۰-۳۱۱	مئی ۶۹	غالب پر ایک نظر	-	۲۵۲۲
۲۸۲-۲۷۳	ستمبر،	-	-	۲۵۲۳
	اکتوبر ۸۹			

جلد و نمبر	۲۸۲	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۵۶-۳۵۱	غالب کے تین شعر جولائی ۶۱	۲۵۲۴ مجیب (محمد)
۱۶۳-۱۶۱	فن تعمیر مرتبہ عبداللطیف اعظمی ستمبر ۶۶	۲۵۲۵ -
۳۳-۲۸	فستان میں مسلمانوں کی ایک جنوری ۳۶	۲۵۲۶ -
جماعت		
۸-۲	فنون لطیفہ اکتوبر ۴۴	۲۵۲۷ -
۳۰۰-۲۸۲	قومی دفاع اور ہماری ذمہ داریاں دسمبر ۶۲	۲۵۲۸ -
ترجمہ عبداللطیف اعظمی		
۱۱۶-۱۰۷	قومی یک جہتی ترجمہ ریاض الرحمن مارچ ۶۵	۲۵۲۹ -
خاں شیروانی		
۱۱-۷	کوڑھیوں کا خادم سب کا بھائی اکتوبر ۸۲	۲۵۳۰ -
(فرانس آف ایسی)		
۳۳-۳۰	کیسر کے دیس میں دسمبر ۸۸	۲۵۳۱ -
۱۲۰-۱۱۵	گاندھی جی مارچ ۶۳	۲۵۳۲ -
۶۳-۵۹	گاندھی جی کہاں فروری ۶۶	۲۵۳۳ -
۲۷۲-۲۶۷	ستمبر، اکتوبر ۸۶	۲۵۳۴ -
۷۲-۶۳	گرو نانک فروری ۷۰	۲۵۳۵ -
۱۶۲-۱۵۳	مجیب صاحب کا ایک تاریخی خط ستمبر، اکتوبر ۸۶	۲۵۳۶ -
۵۳-۵۱	مجیب صاحب کا سفر کینڈا نومبر ۶۱	۲۵۳۷ -
۳۹-۱۷	مجیب صاحب کی خود نوشت سوانح ستمبر، اکتوبر ۸۶	۲۵۳۸ -

۲۵۳۹	مجیب (محمد)	نراج	مارچ ۲۷	۲۰۱-۱۸۵
۲۵۴۰	-	مذہب اور جدید زندگی کے تقاضے	دسمبر ۷۲	۲۹۸-۲۸۷
۲۵۴۱	-	مذہبی ارتقا کے نظریے	نومبر ۳۴	۳۱۲-۳۰۳
۲۵۴۲	-	مسرت آفریں یادیں ترجمہ عبداللہ	اگست ۷۳	۶۷-۶۳
		دلی بخش قادری		
۲۵۴۳	-	مغربی ایشیا اور عالمی مسائل	مئی ۶۴	۲۸۳-۲۷۱
۲۵۴۴	-	مغربی دنیا پر ایک نظر	مارچ ۶۲	۲۸۲-۲۷۵
۲۵۴۵	-	-	اپریل ۶۲	۳۳۷-۳۲۱
۲۵۴۶	-	مقدمہ برآزادی میل	دسمبر ۲۷	۲۸-۱۵
۲۵۴۷	-	-	جنوری ۲۸	۴۹-۲۹
۲۵۴۸	-	ملکوں کی دولت مندی کا اندازہ کس	ستمبر ۳۹	۳۸۸-۳۷۱
		طرح کیا جاتا ہے		
۲۵۴۹	-	مولانا اسلم مرحوم	مارچ، مئی ۸۲	۷۰-۶۷
۲۵۵۰	-	مولانا محمد علی: آپ اپنی شکست کی	اپریل ۷۹	۹۵-۹۱
		آواز ترجمہ انور صدیقی		
۲۵۵۱	-	مہاتما گاندھی	اپریل ۶۹	۲۶۹-۲۶۳
۲۵۵۲	-	مہاتما گاندھی اور جامعہ ملیہ اسلامیہ	نومبر ۶۹	۱۳-۶
		ترجمہ ضیاء الحسن فاروقی		
۲۵۵۳	-	میر مرتضیٰ واعظ ملتانی اور گاندھی جی	اپریل ۶۱	۳۰۲-۲۹۶
۲۵۵۴	-	میری زندگی کا ناقابل فراموش واقعہ	نومبر ۶۲	۲۳۷-۲۳۶
۲۵۵۵	-	میں اور میرا ماحول	ستمبر ۷۲	۱۲۵-۱۱۹
۲۵۵۶	-	نئی دنیا پر ایک نظر	اگست ۷۰	۷۸-۶۳

جلد پنجم	۲۸۴	اشاریہ رسالہ جامعہ
۹۸۸-۹۷۷	دسمبر ۳۷	وردھا کی تعلیمی کانفرنس مجیب (محمد) ۲۵۵۷
۱۲۷-۱۱۵	مارچ ۶۶	ہماری تاریخ ترجمہ نذیر الدین مینائی - ۲۵۵۸
۳۲۶-۳۲۳	ستمبر،	ہمارے رسول اور ہم - ۲۵۵۹
	اکتوبر ۸۶	
۸۰۶-۷۹۹	ستمبر ۳۶	ہندو فلسفہ - ۲۵۶۰
۹-۴	ستمبر ۸۹	- - ۲۵۶۱
۳۶-۲۵	جنوری ۳۹	ہندوستان میں اسلامی تہذیب - ۲۵۶۲
۲۳۲-۲۲۱	ستمبر،	- - ۲۵۶۳
	اکتوبر ۸۶	
۳۸-۲۴	فروری ۳۴	ہندوستان میں وفاقی حکومت - ۲۵۶۴
۷۰۹-۶۹۴	ستمبر ۳۵	ہندوستان کی تاریخ میں اصول - ۲۵۶۵
		جنگ کی اہمیت
۲۷۹-۲۷۴	مارچ ۳۶	ہندوستانی ڈرامہ - ۲۵۶۶
۲۴۰-۲۳۱	نومبر ۷۲	ہندوستانی مسلمان ترجمہ: انور - ۲۵۶۷
		صدیقی
۴۴۹-۴۳۸	جون ۴۰	ہندوستانی مسلمانوں کا تہذیب و - ۲۵۶۸
		تمدن کیا ہے
۳۴۵-۳۴۵	اپریل ۳۵	ہندوستانی مسلمانوں کا مستقبل - ۲۵۶۹
۲۳۳-۲۳۱	نومبر ۷۱	یادگار ذاکر حسین کے سنگ بنیاد کی - ۲۵۷۰
		تقریب، شیخ الجامعہ کی تقریر
۱۴۴-۱۳۷	اگست ۲۶	لینن کی کہانی کسانوں کی زبانی - ۲۵۷۱

۲۵۷۲ مجیب اشرف ایک گمنام مجاہد: نذر محمد خاں رام مئی ۸۹ ۳۷-۳۲

پوری

۲۵۷۳ - برطانوی اقتدار اور لطف اللہ دسمبر ۷۵ ۳۲۷-۳۲۰

۲۵۷۴ - حضرت شاہ ولی اللہ کے سیاسی افکار جولائی ۶۵ ۵۳-۴۵

۲۵۷۵ - سر سید احمد خاں کے سیاسی افکار اگست ۹۱ ۴۲-۲۷

۲۵۷۶ - مشرقی بنگال کی فرانسیسی تحریک کے نومبر ۹۱ ۱۶-۸

نمایاں پہلو

۲۵۷۷ - مولانا حسرت موہانی: کامل آزادی نومبر ۸۹ ۱۵-۶

کے علم بردار

۲۵۷۸ - مولانا محمد علی اور ہندوستان کی قومی جنوری ۸۹ ۳۷-۳۰

تحریک

۲۵۷۹ محبت اللہ مسلم عوام کی تعلیم مارچ ۳۸ ۳۰۱-۲۹۳

۲۵۸۰ محبت الحسن اسپین کی خانہ جنگی ستمبر ۳۸ ۲۴۷-۲۴۲

۲۵۸۱ - سرمایہ داری اور فسطائیت مئی ۳۹ ۴۵۲-۴۴۱

۲۵۸۲ محبت الحسن خاں حکومتوں کا پروپیگنڈہ اپریل ۴۱ ۳۲۱-۳۱۴

۲۵۸۳ - ہماری مشکلات کا حل اکتوبر ۳۹ ۴۲۹-۴۲۱

۲۵۸۴ محسنی (رضیہ) بیدی کی افسانہ نگاری جنوری ۶۶ ۵۲-۴۷

۲۵۸۵ - مثنویات میر پر ایک نظر نومبر ۶۶ ۲۷۳-۲۶۸

۲۵۸۶ محسنی (شمس الرحمن) اقبال اپنے خطوں کی روشنی میں جون ۴۷ ۳۴-۱۸

۲۵۸۷ - تعلیمی اداروں کی سماجی ذمے جون ۹۱ ۳۷-۲۶

داریاں، ڈاکٹر ذاکر حسین کے تعلیمی نظریات اور تجربات کی روشنی میں

جلد پنجم	۲۸۶	اشاریہ رسالہ جامعہ
۵۵-۴۴	اکتوبر ۸۹	جامعہ کے چند معمار
۳۶-۳۱	دسمبر ۸۶	جامعہ ملیہ اسلامیہ علی گڑھ میں
۲۱-۱۲	اپریل ۸۹	جامعہ ملیہ اسلامیہ کی امتیازی
		خصوصیات
۵۵، ۴۹-۴۷	دسمبر ۹۱	قومی تعمیر اور جامعہ
۸۵-۷۲	ستمبر،	مجیب صاحب: شخصیت کے چند
	اکتوبر ۸۶	دلچسپ پہلو
۸۸-۷۷	اگست ۶۲	محفوظ علی (میر) قدیم اردو صحافت کا جائزہ مرتبہ عابد
		رضا بیدار
۵۴-۴۹	اپریل ۷۹	محمد علی کی یاد میں
۲۰۶-۱۹۶	اپریل ۶۵	داغ: شاعر بزم نگاراں
۶۳-۶۰	جنوری ۳۲	حکیم سید سعید احمد اسعد ٹونگی
		محمد بن یوسف
		سورتی
۵۰۸-۴۹۶	جنوری ۲۶	دائرة المعارف نظامیہ
۴۸-۳۶	جنوری ۲۷	سفر حجاز
۱۴۲-۱۳۰	فروری ۲۷	-
۳۲۳-۳۰۹	جولائی،	سیرۃ النبیؐ اور مولفین سیرت کے
	اگست ۲۴	فرائض
۳۸۳-۳۶۸	ستمبر ۲۴	-
۲۷-۲۲	جنوری ۲۴	سیرۃ النبیؐ پر ایک نظر
۴۵۳-۴۴۹	جون ۴۱	تعلیم اور تعلقات باہمی
		محمد علی

۱۰-۵	۷۹ اپریل	حالات زندگی مرتبہ عبداللطیف اعظمی	محمد علی (مولانا)	۲۶۰۴
۵۰۳-۴۹۵	دسمبر ۳۸	خدا پرستی، ملت پروری وطن دوستی	-	۲۶۰۵
۳۱-۱۱	۷۹ اپریل	محمد علی کی آپ بیتی ترجمہ محمد سرور	-	۲۶۰۶
۸	نومبر، دسمبر ۷۹	مطابقات محمد علی	-	۲۶۰۷
۲۱۵-۲۰۸	ستمبر ۳۲	محمد علی کا ایک خط غلام بھیک نیرنگ کے نام	-	۲۶۰۸
۱۲۳-۱۲۰	فروری ۳۲	مولانا محمد علی مرحوم کا ایک خط قاضی عبدالغفار کے نام	-	۲۶۰۹
۲۱۸-۲۰۲	مارچ ۳۲	-	-	۲۶۱۰
۵۰۹-۵۰۲	جون ۳۲	-	-	۲۶۱۱
۱۷-۸	جولائی ۳۲	-	-	۲۶۱۲
۲۷۸-۲۶۹	نومبر ۲۳	نامہ جوہر	-	۲۶۱۳
۱۲-۸	جنوری ۲۳	-	-	۲۶۱۴
۲۵۷-۲۴۰	نومبر ۷۵	مولانا روم اور ٹالسٹائی ترجمہ شعیب اعظمی	محمد علی اسلامی ندوشن	۲۶۱۵
۸۹۹-۸۹۱	اکتوبر ۳۶	ڈاکٹر سید محمود کا خط پنڈت نہرو کے نام	محمود (سید)	۲۶۱۶
۱۲-۷	جنوری ۸۳	ڈاکٹر مختار احمد انصاری	-	۲۶۱۷
۳۵، ۲۱-۹	اگست ۹۰	ڈاکٹر سید محمود اور قومی سیاست	محمود (محمد)	۲۶۱۸
۴۹۴-۴۹۳	دسمبر ۳۸	آزاد اسلامی اور قومی تعلیم	محمود الحسن	۲۶۱۹

جلد پنجم	۲۸۸	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۶-۲۶	جامعہ لاہور میں عربی و فارسی مخطوطات اکتوبر ۸۴	۲۶۲۰
۴۷-۳۴	اپریل ۸۵	۲۶۲۱
۳۴-۲۳	جون ۸۵	۲۶۲۲
۳۵۴-۳۴۳	خلفائے اربعہ کے عہد میں تعلیم جولائی ۷۶	۲۶۲۳
۴۳۲-۴۲۱	اگست ۷۶	۲۶۲۴
۱۲-۲	برطانوی سیاست خارجہ جولائی ۲۷	۲۶۲۵
۱۵-۳	پندرہویں صدی کا ایک بدنام سیاسی مفکر: نکلومی کاولی مئی ۴۶	۲۶۲۶
۴۸۳-۲۷۷	ذاتوں کی تقسیم جولائی ۲۶	۲۶۲۷
۶۴۴-۶۳۹	روس کی جنگی قوت پر اندرونی حالات کا اثر جولائی ۳۹	۲۶۲۸
۱۷-۱۲	روسی سیاست خارجہ نومبر ۴۴	۲۶۲۹
۴۲۸-۴۱۴	ستی دسمبر ۲۶	۲۶۳۰
۲۳۸-۲۱۹	معادہ عمرانی مارچ ۳۳	۲۶۳۱
۲۹۷-۲۸۵	- اپریل ۳۳	۲۶۳۲
۴۰-۲۰	اپنے آقا کی یاد میں: ڈاکٹر انصاری جون، جولائی ۸۱	۲۶۳۳
۷۸-۷۴	دنیا کی آبادی فروری ۳۴	۲۶۳۴
۶۳۱-۶۱۹	جگر کی نظریاتی شاعری اکتوبر ۶۱	۲۶۳۵
۳۵-۲۱	- نومبر ۶۱	۲۶۳۶
۲۵۹-۲۵۳	ہندوستان کی آبادی بہ لحاظ عمر اگست ۳۴	۲۶۳۷

محمود کامل	دیکھئے ادیب، محمود کامل		
۲۶۳۸	محوٰی (محمد حسین)	مذہب لاشیت: ایک قدیم فلسفہ	جولائی ۳۰
		اسلوب جدید میں	
۲۶۳۹	-	مصر کے قدیم آثار: جدید	جون ۳۱
		انکشافات	
۲۶۴۰	محی الدین	اردو رسم الخط اور ہجے کی اصلاح کے	دسمبر ۳۴
		متعلق چند تجاویز	
۲۶۴۱	محی الدین احمد	ترکیہ جدید میں تمدنی تحریک	جولائی ۲۷
۲۶۴۲	-	-	اگست ۲۷
۲۶۴۳	-	-	فروری ۲۸
۲۶۴۴	-	-	اپریل ۲۸
۲۶۴۵	-	-	جون ۲۸
۲۶۴۶	مختار احمد	تدریس اور زائد نصاب مصروفیات	جنوری ۲۷
۲۶۴۷	مختار احمد (محمد)	تعلیم میں کھیلوں کی اہمیت	ستمبر ۲۵
۲۶۴۸	-	دلی کی لاہور برادری	مئی ۲۵
۲۶۴۹	-	-	جون ۲۵
۲۶۵۰	-	-	جولائی ۲۵
۲۶۵۱	-	-	اگست ۲۵
۲۶۵۲	-	سائنس کی تعلیم	مارچ ۲۳
۲۶۵۳	-	صدر مدرس	دسمبر ۲۲
۲۶۵۴	-	طلباء میں پس افتادگی اور اس کو دور	فروری ۲۷
		کرنے کے طریقے	

۵۹-۵۴

۴۹۱-۴۸۸

۴۶۰-۴۵۴

۴۸-۴۳

۱۱۷-۱۰۸

۳۰-۲۳

۶۹-۶۵

۵۵-۵۲

۳۴-۳۰

۲۸-۲۲

۲۶-۱۴

۴۶-۳۳

۴۶x۳۹

۴۷-۳۷

۱۳۷-۱۳۰

۳۴۰-۳۳۸

۲۱-۱۱

۵۳۱-۵۱۸	۳۵ جولائی	ہندوستانی کارخانوں کے مزدور	-	۲۶۵۵
۱۹۸-۱۹۶	۴۳ اپریل	ہوم ورک کی اہمیت اور اس کی تنظیم	-	۲۶۵۶
۶۳۷-۶۲۴	۳۵ اگست	جرمنی کا سفرنامہ	مختار سنگھ	۲۶۵۷
۴۶۹-۴۵۹	۳۷ جون	سیاسیات عالم کا خاکہ	مدہوش (سنت پرشاد)	۲۶۵۸
۲۷۸-۲۶۸	نومبر ۷۴	لووین کانفرنس کا پیغام	مذہب اور امن کانفرنس (لووین)	۲۶۵۹
۵۷۸-۵۷۷	۳۵ جولائی	مراسلہ (ہندوستانی مسلمانوں میں خود اعتمادی کی ضرورت)	—	۲۶۶۰
۱۶۳-۱۵۹	۶۴ مارچ	سید ظہیر الدین علوی مرحوم	مرتضیٰ حسین بکرامی	۲۶۶۱
۱۰۵-۹۵	۶۳ اگست	مثنوی "ابرکرم" امیر مینائی مرحوم	-	۲۶۶۲
۴۰۲-۳۹۱	۴۲ جون	مسلمانوں کا تاریک مستقبل	مزل حسین	۲۶۶۳
۲۶۶-۲۵۷	۷۸ مئی	راجہ پیارے لال الفتی عظیم آبادی	مسرت (محمد قیس)	۲۶۶۴
۷۹-۷۰	۶۳ اگست	ایک ہندو صوفی سوامی دوپکانند	مسعود (وحید اختر)	۲۶۶۵
۳۳۲-۳۲۴	۶۴ جون	حضرت حاجی امداد اللہ مہاجر کی	-	۲۶۶۶
۴۲-۳۵	۸ ستمبر	عربی زبان: غیر ملکی زبانوں کے نئے طریقے	مسعود الرحمن	۲۶۶۷
۲۳-۲۱	۸۳ اگست	مختصر مدت کے عربی کورس: مسائل اور ان کا حل	-	۲۶۶۸

۱۵-۷	۸۶ جولائی	بیسویں صدی کے نصف اول کی	مسعود الرحمن خاں	۲۶۶۹
		عربی خودنوشت سوانح عمریاں		
۳۰۰-۲۸۷	۷۳ جون	اردو کے لسانیاتی ادب کا جائزہ	مسعود حسین خاں	۲۶۷۰
		ترجمہ خلیل احمد بیگ		
۱۶-۱۴	۷۷ جنوری	خطبہ استقبالیہ سیمینار فکر اسلامی کی	-	۲۶۷۱
		تشکیل جدید کا مسئلہ		
۱۲۹-۱۱۹	۷۴ مارچ	خطبہ جلسہ تقسیم اسناد میرٹھ	-	۲۶۷۲
		یونیورسٹی		
۱۸-۱۵	۷۵ جنوری	سکندر علی وجد: ایک تعارف	-	۲۶۷۳
۷۰-۶۶	۷۷ فروری	علی گڑھ مسلم یونیورسٹی کے	-	۲۶۷۴
		سوسال		
۱۷۹-۱۷۵	۷۷ اپریل	قومی خدمت کا پیکر راشٹرپتی فخر	-	۲۶۷۵
		الدین علی احمد		
۲۳-۸	۲۳ فروری	پارسی علوم اور اسلام	مسلم (محمد)	۲۶۷۶
۲۰-۹	۲۳ مارچ	-	-	۲۶۷۷
۲۱-۱۴	۲۳ اپریل	-	-	۲۶۷۸
۳۶۴-۳۵۸	۲۳ دسمبر	جمہور اور تصویت	-	۲۶۷۹
۸-۲	۲۸ مارچ	حسن بن صباح	-	۲۶۸۰
۲۰-۷	۲۳ جنوری	سیاسی انقلابات کا اثر علوم ایران پر	-	۲۶۸۲
۲۶-۱۸	۲۳ جون	مجوس اور اسلام	-	۲۶۸۳
۱۷۸-۱۶۲	۲۶ مارچ	منصور حلاج	-	۲۶۸۴
۵۴-۳۷	۳۹ جنوری	مسلم لیگ اور ملت کی تنظیم	-	۲۶۸۵

۲۶۸۶	موسیقی	فاشزم ترجمہ ذاکر حسین	نومبر ۳۵	۹۶۱-۹۵۳
۲۶۸۷	-	مسئلہ فلسطین کا پس منظر	نومبر ۳۶	۹۷۵-۹۷۸
۲۶۸۸	مسیحیوں، (لوئی)	مولانا آزاد سے میری ملاقاتیں	فروری ۸۸	۱۵-۱۷
۲۶۸۹	-	”لاہور کی ملاقاتیں“ ترجمہ یوسف	اکتوبر، نومبر ۲۷	۴۴-۶۴

حسین خاں

۲۶۹۰	مشتاق احمد	بچوں کے لیے مناسب غذا	مارچ ۳۶	۲۶-۲۹
۲۶۹۱	مشتاق علی خاں	نظم اقبال پر ایک سرسری تنقید	ستمبر ۳۸	۲۰۱-۲۱۳
۲۶۹۲	مشفق خواجہ	جلیل قدوائی	مئی ۸۸	۱۲-۲۹
۲۶۹۳	مشیر الحق	اردو ادب کا بہترین سرمایہ	اگست ۳۶	۲۱-۲۵
۲۶۹۴	-	امریکہ کے کالے مسلمان	جولائی ۶۸	۱۴-۳۴
۲۶۹۵	-	-	اگست ۶۸	۸۶-۱۰۷
۲۶۹۶	-	بحری آباد اور علمائے بحری آباد	جنوری ۸۲	۱۹-۴۰
۲۶۹۷	-	برصغیر میں فقہ اسلامی کے ارتقا کا ایک	جنوری ۸۱	۷-۱۳

جائزہ

۲۶۹۸	-	رہ نور د شوق: ایک مکتوبی سفر نامہ	مارچ ۸۰	۱۶۱-۱۶۷
۲۶۹۹	-	سیکولر ہندوستان میں شریعت کے نفاذ کا نومبر، دسمبر ۸۲	دسمبر ۸۲	۱۶-۳۲

مسئلہ

۲۷۰۰	-	علماء اور ہندوستانی مسلم سیاست	اپریل ۸۰	۱۹۱-۲۱۴
۲۷۰۱	-	کالی قومیت: تاریخ اور پس منظر	مئی ۶۸	۲۳۸-۲۵۱
۲۷۰۲	-	مسلمان اور سیکولر ہندوستان	مئی ۹۰	۸-۱۳
۲۷۰۳	-	مشیر صاحب: بقلم خود (ماخوذ)	مئی ۹۰	۵-۷
۲۷۰۴	-	ملایا میں قانون شریعت	جنوری ۷۰	۱۱-۲۸

۲۰۱-۱۸۲	اپریل ۷۳	مولانا آزاد کی مذہبی سیاست	مشیر الحق	۲۷۰۵
۱۶۲-۱۵۹	مارچ، مئی ۸۲	مولانا اسلم: بحیثیت استاد	-	۲۷۰۶
۱۲۱-۱۱۶	مارچ، مئی ۸۲	مولانا اسلم کی "تاریخ القرآن" ایک	-	۲۷۰۷

جائزہ

۳۶-۲۷	اگست ۸۵	مولانا اکبر آبادی ۱۹۰۸ء ۲۴ مئی	-	۲۷۰۸
-------	---------	--------------------------------	---	------

۱۹۸۵ء

۱۵-۷	اگست ۸۱	ہندوستان کا اسلامی معاشرہ	-	۲۷۰۹
------	---------	---------------------------	---	------

۴۸-۴۵	جنوری ۷۵	ماسٹر عبدالحی	مشیر فاطمہ	۲۷۱۰
-------	----------	---------------	------------	------

۱۲۳-۱۱۹	نومبر ۷۰	نرسری اسکول	-	۲۷۱۱
---------	----------	-------------	---	------

۳۶-۲۶	فروری ۸۶	مولانا جلال الدین ترجمہ شعیب اعظمی	مصطفیٰ احمد زادہ	۲۷۱۲
-------	----------	------------------------------------	------------------	------

۲۶۱-۲۶۰	مارچ ۴۱	اپنی اصلاح: اسلامی تقویم	مصطفیٰ علی	۲۷۱۳
---------	---------	--------------------------	------------	------

۶۹۹-۶۹۵	ستمبر ۴۰	جنگ اور سکھ	- مترجم	۲۷۱۴
---------	----------	-------------	---------	------

۵۴۲-۵۳۴	اکتوبر ۷۷	احسن الدین خاں بیان	مطلب (محمدی)	۲۷۱۵
---------	-----------	---------------------	--------------	------

(بیگم)

۵۴۱-۵۳۲	نومبر ۷۸	احسن الدین خاں بیان دکن میں	-	۲۷۱۶
---------	----------	-----------------------------	---	------

۱۰-۸	جون ۹۱	راجپوت گاندھی: قبیلہ کی آنکھ کا تارا	منظفر حسین برنی	۲۷۱۷
------	--------	--------------------------------------	-----------------	------

۱۰۷-۹۴	مارچ، مئی ۸۲	یادوں کے چراغ	معظم جیراچپوری	۲۷۱۸
--------	--------------	---------------	----------------	------

(محمد)

۱۰۱-۹۶	اگست ۶۲	اعلیٰ تعلیم اور جامعہ	معلم، فرضی نام	۲۷۱۹
--------	---------	-----------------------	----------------	------

۱۰۱-۹۸	فروری ۶۳	بین الاقوامی مفاہمت	-	۲۷۲۰
--------	----------	---------------------	---	------

۴۸-۴۳	جنوری ۶۳	تعلیمی مسائل: انسانی حقوق کا شعور	-	۲۷۲۱
-------	----------	-----------------------------------	---	------

۳۲۲-۳۱۷	دسمبر ۶۲	تعلیمی مسائل: تربیت جسمانی	-	۲۷۲۲
---------	----------	----------------------------	---	------

۴۵-۴۰	جنوری ۶۴	تعلیمی مسائل: سیرت پاک کی تعلیم	معلم، فرضی نام	۲۷۲۳
۲۱۸-۲۱۴	اپریل ۶۴	ثانوی اساتذہ کی تعلیم کا توسیعی پروگرام	-	۲۷۲۴
۱۵۹-۱۵۶	جنوری ۶۴	قومی یکجہتی اور تعلیم	-	۲۷۲۵
۲۸-۱۳	جنوری ۴۰	مسلمانان چین	معین الدین	۲۷۲۶
۹۵-۸۸	جنوری،	ہندوستانی سیاست میں محمد علی کا حصہ:	معین شاہر	۲۷۲۷
	فروری ۸۰	ترجمہ محمد خلیق		
۲۵۰-۲۴۰	مئی ۷۷	اولین مغل - عثمانی مراسلت	مغربی (نظام الدین)	۲۷۲۸
۶۰۰-۵۹۳	نومبر ۷۶	سلطنت دہلی کا آندھرائی وزیراعظم	-	۲۷۲۹
۲۴-۱۹	جنوری ۷۵	سلطنت مغلیہ اور دولت عثمانیہ کے تعلقات	-	۲۷۳۰
۸۲-۷۹	فروری ۳۴	مفید اعداد، نقشے	—	۲۷۳۱
۲۸-۷۹	جنوری ۷۳	ہندوستان اور دنیائے اسلام ترجمہ شاہ	مقبول احمد	۲۷۳۲
		عبدالقیوم		
۹۶۲-۹۵۲	ستمبر ۴۰	بہار کی گمنامی کا اصل سبب	مقبول احمد (شاہ)	۲۷۳۳
۲۹۰-۲۸۴	اپریل ۴۲	تعلیمی اور موسیقی	مقبول الرحمن	۲۷۳۴
۶۸۳-۶۷۵	ستمبر ۴۰	ڈومنین اسٹینس	-	۲۷۳۵
۱۱۷-۱۱۱	فروری ۴۱	سائنس اور مذہب	مقبول الرحمن	۲۷۳۶
۱۲۶-۱۱۶	فروری ۴۲	سائنس اور معاشرہ	-	۲۷۳۷
۴۸۱-۴۷۱	جون ۴۰	کچھ کلام انیس پر	مقبول حسین	۲۷۳۸
۲۷-۲۳	مئی ۲۸	چاند اور اس کے متعلق جدید ترین تحقیقات ترجمہ، ذاکر حسین	المقتطف	۲۷۳۹

۳۲-۲۲	فروری ۸۵	اردو زبان کا رسم الخط	مقیات الحسن	۲۷۴۰
۴۶-۳۶	دسمبر ۸۳	مطبع طبیبی: مشرقی ہندوستان کا ایک قدیم اردو پریس	-	۲۷۴۱
۴۲۸-۴۲۰	جون ۳۵	محکومیت نسواں ترجمہ معین الدین النصاری	مل (جے۔ ایس)	۲۷۴۲
۵۱۷-۴۹۹	جولائی ۳۵	-	-	۲۷۴۳
۶۱۵-۶۰۰	اگست ۳۵	-	-	۲۷۴۴
۷۶۰-۷۴۶	ستمبر ۳۵	-	-	۲۷۴۵
۶۱-۱۱	جنوری ۲۵	جامعہ نظامیہ ایران	ملار موزی توحیدی	۲۷۴۶
- فرضی نام				
۳۶۷-۳۶۰	اپریل ۳۸	ایران کی حالت جنگ عظیم کے بعد	ملتش	۲۷۴۷
(ہر برٹ)				
۲۹۰-۲۸۳	دسمبر ۶۶	جامعہ کا خطبہ کنوونکشن (۱۹۶۶)	ملگاؤ کر (ایس)	۲۷۴۸
۳۱۴-۳۰۷	جون ۷۵	سیکولرزم	ممتاز علی خاں	۲۷۴۹
۸۳-۷۷	جنوری ۴۱	اپنی اصلاح: مسلمان اور تجارت	منصور (محمد)	۲۷۵۰
۱۰۶-۱۰۱	اگست ۶۶	آغا صاحب (عبدالرشید)	منظر اعظمی	۲۷۵۱
۲۰۶-۱۹۲	اپریل ۶۶	اردو شاعری اور عصری تقاضے	-	۲۷۵۲
۲۲۰-۲۰۸	اکتوبر ۶۶	اردو شاعری کا ہندوستانی لب و لہجہ	-	۲۷۵۳
۱۴۵-۱۳۷	فروری، مارچ ۶۹	شوخی انداز گفتار	-	۲۷۵۴
۴۲-۳۲	جولائی ۶۶	میر، ایک عظیم ہندوستانی شاعر	-	۲۷۵۵
۳۲-۲۷	جون ۲۳	جمہوریہ روس میں تعلیم	منظور حسین	۲۷۵۶
(حافظ)				

۴۶-۴۲	اکتوبر ۸۸	دور جاہلی میں قصے کہانیاں	منظور احمد خاں	۲۷۵۷
۳۰-۲۹	ستمبر ۸۷	کلیلہ و دمنہ کا بنیادی ماخذ	-	۲۷۵۸
۲۰-۱۶	اگست ۴۶	روس کی معاشی ترقی	منہاج محمد خاں	۲۷۵۹
۵۵-۴۳	جولائی ۴۷	ملیریا کی کہانی	-	۲۷۶۰
۱۳۳-۱۲۳	مارچ ۲۴	فلسطین برطانوی سیادت میں	مودودی (ابوالاعلیٰ)	۲۷۶۱
۲۳۴-۲۱۸	اپریل ۲۴	-	-	۲۷۶۲
۳۷۰-۳۴۵	نومبر ۲۶	ہندوستان میں علوم مشرقیہ کا مطالعہ اس کا	مودی	۲۷۶۳
		آغاز و مستقبل ترجمہ سعید انصاری	(جیون جی جمشید)	
۵۳۳-۵۲۳	اکتوبر ۷۷	کوریا میں اسلام کی اشاعت	موروی موتو	۲۷۶۴
		ترجمہ شہاد الدین انصاری	(ابوبکر)	
۲۸-۲۳	دسمبر ۴۴	امام عبید اللہ ابن الاسلام سندھی	موکی جار اللہ	۲۷۶۵
۲۳-۹	مئی ۴۷	جامعہ اسلامیہ علمیہ کا نظام تعلیم	-	۲۷۶۶
۳۷-۳۲	مارچ ۸۴	ہمارے عہد کی شاعری: ترجمہ کشور	مہاپاترا (ستیا	۲۷۶۷
		جہاں	کارنت)	
۵۰۹-۵۰۶	جون ۴۰	اپنی اصلاح: تعلیم بالغاں اور خطبہ جمعہ	مہدی حسن	۲۷۶۸
۳۱۵-۳۰۳	جون ۶۷	آزادی ہند کی کہانی اور مولانا آزاد	مہر (غلام رسول)	۲۷۶۹
۲۶-۲۱	مارچ ۶۳	مولانا آزاد کی شخصیت کی چند جھلکیاں	-	۲۷۷۰
۶۰-۲۳	فروری ۸۸	مولانا ابوالکلام آزاد: مہر کے خطوط	-	۲۷۷۱
		شیروانی کے نام		
۲۲۸-۲۱۹	مارچ ۳۲	گیتا کے فارسی تراجم	مہیش پرشاد	۲۷۷۲
۳۵۸-۳۵۲	اپریل ۳۶	تغذیہ	میتھیوز	۲۷۷۳
			(ایم۔ کے)	

۲۷۷۴ میر حسن (شاہ) امیر امان اللہ خاں کی اصلاحات ترجمہ: جولائی ۷۱ ۲۸-۲۰

محمد خلیق صدیقی

۲۷۷۵ میکاوی چند سیاسی افکار فروری ۴۷ ۳۵-۳۲

۲۷۷۶ مینائی (نذیر) تحریک خلافت کا ہندوستانی مسلمانوں اپریل ۷۹ ۱۵۲-۱۳۲

الدین

پراثر

۲۷۷۷ - ملکی قانون کا مسئلہ اپریل ۷۳ ۲۲۰-۲۰۱

۲۷۷۸ - - مئی ۷۳ ۲۳۷-۲۳۱

۲۷۷۹ - میکاوی اگست ۶۸ ۸۵-۶۳

۲۷۸۰ - ہو بز کے سیاسی افکار جولائی ۶۹ ۲۵-۷

۲۷۸۱ مینن پروفیسر مجیب، میرے شریف ترین ستمبر، اکتوبر ۸۶ ۷۱-۶۷

دوست

(کے۔ پی۔ ایس)

۲۷۸۲ - خطبہ جلسہ تقسیم اسناد جامعہ ۱۲۹ اکتوبر دسمبر ۶۹ ۳۳۱-۳۱۷

۱۹۶۹

۲۷۸۳ مینن (لکشمی این) ہندوستان میں عورتوں کی تحریک جنوری ۴۶ ۳۲-۲۷

۲۷۸۴ مینو (گیل) اردو نسواں پرپیس: سماجی تاریخ کا ماخذ مئی ۸۴ ۱۶-۷

۲۷۸۵ نادم سیتاپوری غالب اور سرسید مئی ۶۶ ۲۶۹-۲۵۵

۲۷۸۶ نازنگ اردو رسم الخط: تہذیبی اور مارچ ۷۲ ۱۲۹-۱۱۹

لسانیاتی مطالعہ

(گوپی چند)

۲۷۸۷ - اردو رسم الخط: تہذیبی اور اپریل ۷۲ ۱۹۰-۱۷۵

لسانیاتی مطالعہ

۲۷۸۸ ناصر (عبدالرحمن) اسلام میں ضمیر کا مقام مارچ ۷۱ ۱۵۸-۱۵۷

۲۷۸۹ - مجیب صاحب، میرے شفیق استاذ ستمبر، اکتوبر ۸۶ ۲۰۵-۲۰۱

۲۶۹-۲۵۸	اکتوبر ۳۱	استحصال	ناصر علی (محمد)	۲۷۹۰
۴۶-۴۲	جولائی ۳۱	رسم و رواج اور ان کی خصوصیات	-	۲۷۹۱
۲۴۶-۲۴۵	اپریل ۲۴	چرخہ اور جرمنی	ناظر - فرضی نام	۲۷۹۲
۱۵۶-۱۵۱	مارچ ۲۴	یورپ کس طرف جا رہا ہے	ناظر دہلوی	۲۷۹۳
۵۱۲-۴۹۶	دسمبر ۳۳	جواب تنقید [سیرۃ النبی پر اسلم جیرا جپوری کی تنقید]	ناظم (محمد)	۲۷۹۴
۲۵-۱۷	اپریل ۲۵	تاریخ صلح و ترقی کا کام کون کرے	ناظم (ظہور الحسن)	۲۷۹۵
۲۵-۱۷	اپریل ۲۵	زرعی اصلاح و ترقی کا کام کون کرے	نانا وتی (منی لال)	۲۷۹۶
۴۵-۳۱	اپریل ۲۳	لوزان کانفرنس ترجمہ سعید انصاری	ناٹینتھ پنچری	۲۷۹۷
۳۷-۳۵	جون ۴	اسٹریلیا میں ابتدائی تعلیم	نبی احمد	۲۷۹۸
۴۵-۳۵	اکتوبر ۸	گاندھی جی اور نالٹائی ترجمہ معراج خیام	نور سنگھ	۲۷۹۹
۱۱۸-۹۷	فروری ۳۷	امثال القرآن	نجم الدین	۲۸۰۰
۲۵۰-۲۱۹	مارچ ۳۷	-	-	۲۸۰۱
۳۸-۳۵	دسمبر ۴۴	مالا بار میں	ندو لکر (شاننا)	۲۸۰۲
۵۴۲-۵۲۸	نومبر ۳۹	بنیادی قومی تعلیم میں سیر کی اہمیت	نذیر (محمد)	۲۸۰۳
۴۰۷-۳۹۹	اگست ۷۶	حافظ اور اقبال ترجمہ کبیر احمد جاسی	نذیر احمد	۲۸۰۴
۲۳۸-۲۳۱	مئی ۶۸	شبلی نعمانی	-	۲۸۰۵
۱۱۷-۱۰۹	جولائی، اگست ۸۹	کفن: فن افسانہ نگاری کا فن عروج	نسرین ممتاز	۲۸۰۶
۲۱۳-۲۰۶	مارچ ۳۰	کبھ میلے کی سیر	نسیم (محمد)	۲۸۰۷
۵۶-۵۱	جنوری ۳۰	کنیڈا سے سبق	-	۲۸۰۸
۵۴۰-۵۳۳	اکتوبر ۷۶	اسلام میں فلاحی حکومت کا تصور	نسیم منصور	۲۸۰۹

۲۸۱۰	نسیم نوبہار۔ فرضی	روس میں عورتوں کی اصلاح و ترقی اور	اگست ۲۵	۳۶-۲۷
	نام	بچوں کی نگہداشت		
۲۸۱۱	-	روس انقلاب سے پہلے اور انقلاب	جولائی ۲۵	۲۸-۱۸
		کے بعد		
۲۸۱۲	نشاط عرفان	گھر: پہلی درس گاہ	فروری ۹۱	۲۸-۲۴
۲۸۱۳	نصیر احمد جامعی	دار السلطنت مانڈوا اور اس کے حکمران	جنوری ۳۳	۷۲-۶۴
۲۸۱۴	نصیر احمد خاں	کلکتیا اردو	ستمبر ۹۳	۲۴-۱۸
۲۸۱۵	نظام الدین	علم البرق کی ابتدائی تاریخ	ستمبر ۲۵	۲۱۲-۲۰۱
۲۸۱۶	نظامی (خلیل احمد)	مستشرقین کی بین الاقوامی کانگریس کا	فروری ۶۴	۹۳-۸۶
		شعبہ علوم اسلامیہ		
۲۸۱۷	نظامی (حسن)	محمد علی بحیثیت ایڈیٹر	جنوری،	۱۰۶-۱۰۵
	خواجه		فروری ۸۰	
۲۸۱۸	نظامی (ظفر احمد)	امام آیت اللہ خمینی: ایک عہد ساز	ستمبر ۸۹	۶۶-۶۳
		شخصیت		
۲۸۱۹	-	امیر جامعہ حکیم اجمل خاں	اکتوبر ۸۹	۲۸-۱۸
۲۸۲۰	-	دوسری عالمی جنگ اور قیام امن	نومبر ۸۹	۲۰-۱۶
۲۸۲۱	-	ڈاکٹر انصاری کی سیاسی خدمات	جنوری ۸۳	۲۲-۷
۲۸۲۲	-	فرقہ واریت، سیکولرزم اور جواہر لال	دسمبر ۸۹	۹۱-۸۳
		نہرو		
۲۸۲۳	-	ماؤزے جنگ ۱۸۹۲-۱۹۷۶	دسمبر ۸۶	۶۵۲-۶۴۰
۲۸۲۴	نظر برنی	شفیق الرحمن قدوائی اور جامعہ ملیہ	جنوری ۹۱	۳۶-۳۱

۲۸۲۵	نظیر احمد	شاعر مشرق اور فلسفہ حیات ملی	اگست ۳۶	۷۶۳-۷۶۱	جلد پنجم
۲۸۲۶	نظیر احمد (محمد)	اردو رسم الخط	اگست ۳۶	۷۶۷-۷۶۵	
۲۸۲۷	نعمانی (راشد)	جمہوری ہندوستان میں تعلیم کے مقاصد	اگست ۶۵	۹۳-۸۹	
۲۸۱۸	-	نصاب تعلیم اور درسی کتابیں	دسمبر ۶۸	۳۳۱-۳۲۵	
۲۸۲۹	نعیم الدین، مترجم	اندلس پر قبضی اثر	جولائی ۲۳	۲۰-۱۰	
۲۸۳۰	-	برطانیہ میں قومی ملکیت قائم کرنے کے منصوبے اور ان کی عملی دشواریاں	ستمبر ۴۶	۱۹-۱۰	
۲۸۳۱	نفیسی (محمد)	ادبیات ایران در دور جدید	دسمبر ۳۱	۴۷۳-۴۶۹	
۲۸۳۲	نقوی (امام مرتضیٰ)	تلخیص اور اس کا فن	جنوری ۶۸	۵۱-۴۷	
۲۸۳۳	نقوی (حنیف)	وفات جوہر: اقبال کے قطعے کی دو تفصیلات	مئی، جون ۸۰	۲۶۱-۲۴۷	
۲۸۳۴	نقوی (سبط محمد)	اسم مبارک اللہ یا بسم اللہ	اپریل ۷۶	۲۲۱-۲۱۹	
۲۸۳۵	-	پنڈت سند رلال	جون ۸۲	۳۱-۱۶	
۲۸۳۶	-	چند دن دارالمصنفین میں	نومبر ۷۷	۶۰۸-۵۹۱	
۲۸۳۷	-	منشی رام سہائے تمنا اور ان کی تفصیلات	دسمبر ۷۶	۴۷۸-۴۶۹	
۲۸۳۸	نقوی (مقصود حسین)	مرحوم عبدالرزاق صاحب	جنوری ۹۰	۳۲-۲۸	
۲۸۳۹	نکلسن	اسلام اور موجودہ خیالات کے ساتھ تصوف اسلامی کا تعلق ترجمہ محی الدین قادری زور	جولائی ۲۶	۴۷۳-۴۶۵	

۲۸۴۰	نکلسن	انسان کامل ترجمہ نذیر نیازی	اگست ۲۶	۸۹-۹۸
۲۸۴۱	نکبت (شاہر حسین)	سرقہ و توارد	جون ۳۳	۱۰۳-۱۲۵
۲۸۴۲	-	عرب اور ایران کی شاعری	جولائی ۳۳	۲۳۲-۲۵۳
۲۸۴۳	نور الرحمن	غالب	مئی ۳۳	۴۰۸-۴۱۹
۲۸۴۴	-	میر حسن	جون ۳۳	۱۲۶-۱۴۰
۲۸۴۵	نورانی (امیر حسن)	غالب کی فارسی نثر	فروری،	۱۲۰-۱۳۰
			مارچ ۶۹	
۲۸۴۶	-	فن خطاطی اور اس کا عہد ارتقا	جولائی ۶۷	۴۰-۵۵
۲۸۴۷	-	مولانا سید امیر علی ملیح آبادی، بلند پایہ	ستمبر ۸۱	۷-۱۹
		عالم با کمال مترجم		
۲۸۴۸	نہرو (جواہر لال)	پنڈت نہرو کا ایک خط، ڈاکٹر راجندر	اپریل ۸۸	۲۳-۳۰
		پر شاد کے نام		
		ترجمہ: محمد اسحاق		
۲۸۴۹	-	پنڈت جواہر نہرو کا خط ڈاکٹر سید محمود	اکتوبر ۳۶	۹۰۱-۹۱۰
		کے نام		
۲۸۵۰	-	ترقی پسند مصنفین	دسمبر ۸۹	۱۲۷-۱۳۱
۲۸۵۱	-	جواہر لال نہرو کا ایک خط ترجمہ عتیق	مئی ۶۵	۲۳۵-۲۳۹
		صدیقی		
۲۸۵۲	-	خط بنام ڈاکٹر سید محمود	دسمبر ۸۹	۱۱۸-۱۲۶
۲۸۵۳	-	ذرائع اور مقاصد ترجمہ انور صدیقی	اکتوبر ۶۴	۵۲۵-۵۳۵
۲۸۵۴	-	فرقہ پرستی اور رجعت پسندی	اگست ۳۶	۶۷۷-۶۹۷
۲۸۵۵	-	-	دسمبر ۸۹	۹۸-۱۱۷

۶۵۷-۶۴۵	جولائی ۸۹	قومی منصوبہ اور مکمل آزادی	نہرو (جواہر لال)	۲۸۵۶
۶۶۰-۶۴۷	جولائی ۳۶	گول میز کانفرنس	-	۲۸۵۷
۸۳۲-۸۱۷	ستمبر ۳۶	مذہب کیا ہے	-	۲۸۵۸
۵۹۰-۵۸۷	جولائی ۳۶	مشترکہ رسم الخط اور قومی زبان پر جواہر لال جی کے خیالات	-	۲۸۵۹
۱۳۹-۱۳۲	دسمبر ۸۹	زبان کا مسئلہ	-	۲۸۶۰
۱۲۸-۱۱۵	فروری ۸۸	مولانا آزاد پنڈت نہرو کی نظر میں تلخیص و ترجمہ: محمد اسحاق	-	۲۸۶۱
۵۱-۴۹	جون ۲۳	خواجہ عبیدزاکانی	نیاز فتح پوری	۲۸۶۲
۲۶۰-۲۵۰	ستمبر ۲۵	اسلام کا مستقبل (مصنف رستم بے)	نیازی (نذیر)	۲۸۶۳
			مترجم	
۴۸-۳۷	مارچ ۲۳	بغاوت عرب (ماخوذ تذکرہ جمال پاشا)		۲۸۶۴
۳۲۳	جون ۷۸	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	-	۲۸۶۵
۱۰۵-۸۹	اکتوبر، نومبر ۲۷	عربی رسم الخط (انسائیکلو پیڈیا آف اسلام سے اخذ)	-	۲۸۶۶
۴۳۶-۴۳۱	جون ۲۹	عربی معاشرت پر ایرانی اثرات		۲۸۶۷
۶۸-۴۹	جولائی ۲۹	مذہب اسلام کی ابتدا	-	۲۸۶۸
۲۷۲-۲۷۰	مئی ۷۹	مولانا محمد علی نمبر پرچہ: خطوط	- مرتب	۲۸۶۹
۲۵۶-۲۴۰	مئی ۶۵	چلبست کی قومی شاعری	نیر (شفیع الدین)	۲۸۷۰
۴۰-۳۵	اکتوبر ۹۲	اردو ڈراما اور نیشنل اردو انسٹی ٹیوٹ - ترجمہ سہیل فاروقی	نیروا (رشید)	۲۸۷۱

۲۸۷۲	نیر مسعود	چکبست اور معرکہ گلزار نسیم	اپریل ۷۸	۱۹۰-۱۹۷
۲۸۷۳	-	فارسی ادب کی موجودہ صورت حال	دسمبر ۷۵	۳۰۹-۳۱۶
۲۸۷۴	وارثی (محمد ظہیر)	محمد علی نمبر کے بارے میں ایک مفید	نومبر، دسمبر ۷۹	۷-۷۷

مشورہ

۲۸۷۵	-	مولانا محمد علی اور ریاست کی مالی امداد	اکتوبر ۷۹	۵۳۲-۵۳۴
۲۸۷۶	واقف (محمد ایوب)	مشاہیر اردو ادب کے مکاتیب	جون ۷۴	۳۰۸-۳۱۵

مرتب

۲۸۷۷	وائے ول	جرمنی میں عسکری قوت کا احیاء	جون ۳۵	۳۵۸-۴۷۷
	(جے۔ اے)			

۲۸۷۸	وٹل (بی۔ کے)	ہندوستان میں آبادی کا مسئلہ	جنوری ۳۹	۹۷-۱۰۱
۲۸۷۹	وجیہ الدین، پادری	جدید علم کلام کی اسکیم پر ایک نظر	اکتوبر ۳۰	۲۵۹۵-۳۰۰
۲۸۸۰	وحید احمد	مراسلہ: اقبال کے خطوط	اپریل ۶۳	۲۴۷-۲۴۹
		عشرت رحمانی کے نام		

۲۸۸۱	وحید اختر	درد کی متصوفانہ تصنیفات	اکتوبر ۶۱	۵۴۳-۶۵۱
۲۸۸۲	ودیا الزکار (چندر گپت)	ہندوستانی تاریخ میں فرقہ وارانہ زہر	دسمبر ۶۲	۲۹۳-۳۰۰
۲۸۸۳	وزیر آغا	اقبال اور بیداری ذات	جنوری، مارچ ۷۸	۱۱۳-۱۲۳
۲۸۸۴	وزیر حسن	علامہ اقبال کا فلسفہ	ستمبر ۴۲	۱۹۹-۲۰۴
۲۸۸۵	وشنیو کیا (ناتالیا)	پریم چند کو پڑھتے ہوئے	جولائی،	۱۵۵-۱۶۱

اگست ۸۹

۲۸۸۶	وقار عظیم	اودھ پنچ کا پہلا دور	جون ۳۴	۱۶۰-۱۷۰
۲۸۸۷	-	بنیادی تعلیم کی دوسری کانفرنس	جون ۴۱	۴۹۰-۵۰۰
۲۸۸۸	-	حکومت اور تعلیم	مئی ۳۹	۴۶۲-۴۷۱

۲۸۸۹	وقار عظیم	سید وقار عظیم کے خطوط پروفیسر مسعود	مئی ۷۷	۲۵۸-۲۶۳	جلد پنجم
		حسن رضوی ادیب کے نام مرتبہ نیر مسعود			
۲۸۹۰	-	کاروباری تعلیم کے خطرات	نومبر ۳۹	۴۹۹-۵۰۲	
۲۸۹۱	وقار الملک	وقار الملک اور جامعہ اسلامیہ	ستمبر ۳۶	۷۶۹-۷۸۴	
۲۸۹۲	-	-	دسمبر ۳۸	۵۰۶-۵۱۶	
۲۸۹۳	ولی (ولی احمد)	بیدی کے افسانوں میں عصری آگہی	اکتوبر ۸۸	۳۳-۴۱	
۲۸۹۴	ولی الرحمن (شاہ)	فلسفہ اخلاق	ستمبر ۲۵	۲۳۴-۲۳۹	
۲۸۹۵	-	قانون معیار اخلاق	اکتوبر ۲۵	۳۱۲-۳۲۸	
۲۸۹۶	ولی اللہ (شاہ)	تدوین علوم ترجمہ خلیل احمد جامعی	جنوری ۳۲	۴۸-۵۹	
۲۸۹۷	ونکر (ماکس)	تحریک امن کا خاتمہ	مئی ۳۵	۳۶۰-۳۶۷	
۲۸۹۸	وہاج الدین	نفسیات مذہب	فروری ۳۲	۱۰۲-۱۱۹	
۲۸۹۹	وہبی (بہجت)	تاریخ اسلام کے چند پہلو تلیخیں ذاکر حسین	اپریل ۳۳	۱۶۴-۱۷۵	
۲۹۰۰	ہادی (محمد)	جامعہ ملیہ علی گڑھ کے ابتدائی ایام	اکتوبر ۷۴	۱۸۸-۱۹۲	
۲۹۰۱	-	حیات زنداں	مئی، جون ۲۴	۲۸۳-۲۹۲	
۲۹۰۲	-	یوم تائیس جامعہ کے چشم دید حالات	جون ۷۴	۳۲۲-۳۳۲	
۲۹۰۳	ہاشمی (رفیع الدین)	جامعہ کا اقبال نمبر: چند رائیں	جون ۷۸	۲۲۴-۲۲۵	
۲۹۰۴	ہاشمی	معجم المصنفین	فروری ۳۸	۱۹۱-۲۰۰	
	(عبدالقدوس)	ترجمہ: محمد زکریا مائل			
۲۹۰۵	ہاشمی	رشید احمد صدیقی: نیرنگ تماشا	فروری ۷۷	۷۱-۸۴	
	(عبید الرحمن)				
۲۹۰۶	-	غالب کے ایک شعر کا تجزیاتی مطالعہ	مئی ۸۵	۷-۱۵	

۱۶-۷	اکتوبر ۸۵	معلم کی شخصیت	ہاشمی (عبید الرحمن)	۲۹۰۷
۲۵-۱۹	فروری ۹۰	جدید تعلیم اور مسلم ادارے	ہاشمی (مسرور)	۲۹۰۸
۳۵-۳۸	جون ۹۱	ذاکر صاحب اور بنیادی تعلیم	-	۲۹۰۹
۵۲۳-۴۹۱	جون ۳۶	شمالی ہند کے دیہات کی زبان	ہاشمی (مطلبی)	۲۹۱۰
۶۱۸-۶۰۳	اگست ۳۷	شمالی ہند کے دیہاتی شعراء میں جدید	-	۲۹۱۱

انقلابی رجحانات

۷۰۶-۶۹۹	ستمبر ۳۷	-	-	۲۹۱۲
۷۹-۶۹	فروری ۶۳	احمد نگر کی ملکہ چاند سلطانہ کی موت کس طرح ہوئی	ہاشمی (نصیر الدین)	۲۹۱۳
۴۷۱-۴۶۱	دسمبر ۳۰	اردو سروے کمیٹی کی رپورٹ کی چند قابل توجہ فروگزاشتیں	-	۲۹۱۴
۱۳۴-۱۲۶	اگست ۲۹	امین کی ”یوسف زلیخا“	-	۲۹۱۵
۳۲-۱۵	جنوری ۶۴	۱۸۵۷ء سے قبل کی چند مطبوعہ منظوم داستانیں کتب خانہ سالار جنگ میں	-	۲۹۱۶
۲۱۷-۲۱۱	مئی ۴۳	حیدر علی اور ٹیپو سلطان کے اردو کارنامے	-	۲۹۱۷
۴۱-۳۲	جولائی ۳۰	رسالہ ”محزن“ اور اردو شہ پارے	-	۲۹۱۸
۳۷۶-۳۷۴	نومبر ۳۰	سلطنت مغلیہ کے وزراء کی فہرست	-	۲۹۱۹
۳۶-۱	جولائی ۴۲	سیاسی نظریے	-	۲۹۲۰
۱۰۰-۷۱	اگست ۴۲	-	-	۲۹۲۱
۱۴۱-۱۳۷	اگست ۳۰	”شریعت نامہ“	-	۲۹۲۲
۴۷۲-۴۶۴	جون ۳۱	”قصہ حسینی“ قطب شاہی عہد کی ایک نامعلوم مثنوی	-	۲۹۲۳

۲۹۲۳	ہاشمی (نصیر الدین)	قلعہ داران سدھوٹ نے اردو کی کیا خدمت کی	۳۱ مئی	۳۸۹-۴۰۳
۲۹۲۵	-	کتب خانہ سالار جنگ میں دکھنی قدیم اردو کی نثری داستانیں	۶۲ اکتوبر	۱۸۲-۱۹۱
۲۹۲۶	-	لندن اور پیرس وغیرہ میں باقر آگاہ کی تصنیفات	۲۹ نومبر	۳۵۸-۳۸۲
۲۹۲۷	ہاشمی (نور الحسن)	اقبال کا نوجوان	۳۹ اپریل	۳۶۱-۳۷۷
۲۹۲۸	-	خواجہ میر درد کی تاریخ وفات	۷ دسمبر	۳۱۷-۳۱۹
۲۹۲۹	-	ملک الشعراء ذوق: غزلیات	۳۹ دسمبر	۵۹۶-۶۰۹
۲۹۳۰	-	-	۲۰ جنوری	۵۷-۶۳
۲۹۳۱	-	- قصائد	۲۰ فروری	۱۴۳-۱۵۴
۲۹۳۲	-	مومن کی غزل گوئی	۴ دسمبر	۴۱۷-۴۳۰
۲۹۳۳	ہائے (ہائز ش)	آزادی ترجمہ ذاکر حسین	۲۸ جون	۵۶-۶۰
۲۹۳۴	ہریش زائن	غالب، قنوطی یا رجائی	۸۱ جنوری	۲۲-۳۳
۲۹۳۵	ہکسلے (آلڈوس)	چند لفظ گاندھی جی کے بارے میں	۶۹ نومبر	۴۶-۵۲
۲۹۳۶	ہمایوں کبیر	ٹیگور کی شاعری ترجمہ سعید انصاری	۶۱ مئی	۳۶۵-۳۷۶
۲۹۳۷	-	عرب و ہند کے تعلقات ترجمہ عبد اللطیف اعظمی	۶۹ ستمبر	۱۳۱-۱۳۵
۲۹۳۸	ہمدانی	اقبال اور سید علی ہمدانی	۸۰ نومبر	۵۳۹-۵۴۳
۲۹۳۹	(کمال الدین حسین)	ایک مراسلہ، ایک تجویز (طب یونانی)	۸۱ اگست	۴۸-۴۹
۲۹۴۰	-	”دہ مجلس“ میر حسن	۸۴ اگست	۲۲-۲۷

جلد و نمبر	۲۰۷	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۵-۲۲	جون ۸۹	۲۹۴۱ ہمدانی (کمال الدین حسین)
۱۹-۱۴	اکتوبر ۹۰	۲۹۴۲ - طب یونانی کا طرز تعلیم ہندوستان میں
۲۴-۲۰	اپریل ۹۳	۲۹۴۳ - علامہ کٹوری کا نظریہ تعلیم
۲۸، ۳۵-۱۹	ستمبر ۹۲	۲۹۴۴ - کرنل بشیر حسین زیدی
۲۶-۱۰	اگست ۹۱	۲۹۴۵ - مرثیہ نگاری میں استاد قمر جلالوی کا مقام
۱۴-۷	جولائی، اگست ۷۵	۲۹۴۶ - مسیح الملک حکیم اجل خاں کا طبی کارنامہ
۴۲-۳۷	مئی ۶۲	۲۹۴۷ - نواب ثابت خاں کی یادگاریں علی گڑھ میں
۳۵-۲۷	مئی ۴۵	۲۹۴۸ - حکومت ہند کی طرف سے صنعتی پالیسی کا اعلان
۳۸۵-۳۷۷	نومبر ۳۰	۲۹۴۹ - ہندوستان کا سیاسی بحران
۴۱۴-۴۰۳	مئی ۳۶	۲۹۵۰ - ہندوستان کی مختلف زبانیں اور ایک مشترکہ قومی زبان
۱۷-۱۰	جولائی ۴۵	۲۹۵۱ - ہندوستان کی موجودہ تعلیمی حالت اور سارجنٹ اسکیم
۷۷-۷۱	جنوری ۳۹	۲۹۵۲ - ہندوستانی مسلمانوں کا نصب العین
۲۴۹-۲۲۹	مارچ ۳۹	۲۹۵۳ - ہندوستانی ریاستوں کا مسئلہ اور فیڈریشن
۴۲۶-۴۱۵	مئی ۳۶	۲۹۵۴ - ہندی ادبی سبھا

۲۹۵۵	ہیگل (جارج ویلیئم)	اسلام ہیگل کی نظر میں	نومبر ۴۰	۸۴۰-۸۴۳
۲۹۵۶	ہیل (جوزف)	یورپ قبل اسلام ترجمہ، نذیر نیازی	اپریل ۲۷	۲۷۲-۲۵۵
۲۹۵۷	ہیوگو (وکت)	انقلابی جماعت اور عوام ترجمہ محمد عاقل	ستمبر ۳۵	۷۴۵-۷۳۰
۲۹۵۸	یاسر عرفات	تقریر، جامعہ ملیہ اسلامیہ ترجمہ محمد عرفان	مئی ۹۰	۳۹-۳۵
۲۹۶۰	یچی (شیط)	اقبال کی فارسی شاعری کا عروضی نظام	ستمبر ۸۴	۳۰-۲۶
۲۹۶۱	-	سکھ مذہب اردو شاعری میں	مئی ۸۶	۵۰-۴۲
۲۹۶۲	لیسین (محمد)	داراشکوہ	مارچ ۶۴	۱۵۱-۱۴۹
۲۹۶۳	یعقوب عمر (محمد)	ایران، ہم اور ایرانی طالب علم	نومبر، دسمبر ۸۲	۳۹-۳۳
۲۹۶۴	-	تاریخ گوئی فارسی اور اردو	نومبر ۸۷	۳۴-۲۶
۲۹۶۵	یعقوب عمر	سعدی و علوم درگاہی و خانقاہی	نومبر ۸۷	۱۶-۹
۲۹۶۶	-	مجیب صاحب کی یاد میں جامعہ کا	اپریل ۸۷	۴۶-۴۴
خصوصی نمبر				
۲۹۶۷	-	مولانا روم اور علامہ اقبال کا تصور ابلیس: تقابلی مطالعہ	اگست ۸۸	۱۷-۸
۲۹۶۸	یوسف (محمد)	طیارہ	مئی ۳۳	۴۴۶-۴۳۷
۲۹۶۹	یوسف حسین خاں	ازمنہ وسطہ کے بعض ہندو شاعروں پر اسلامی اثر	فروری ۳۰	۱۰۱-۸۲
۲۹۷۰	-	اقبال کا تصور حیات	اپریل ۳۸	۳۵۹-۳۴۰
۲۹۷۱	-	-	مئی ۳۸	۴۵۱-۴۳۹
۲۹۷۲	-	انقلاب	مارچ ۲۴	۱۶۷-۱۵۷
۲۹۷۳	-	تاریخ کی تعریفیں	اکتوبر ۳۲	۲۲۰-۲۰۱
۲۹۷۴	-	دول یورپ اور ترکی پہلی جنگ عظیم کے بعد	مئی ۲۳	۲۹-۲۱

۲۹-۲۱	جنوری ۲۳	سیاست بین الاقوامی	یوسف حسین خاں	۲۹۷۵
۲۳-۱۳	جون ۲۷	عرب فرانسیسی ادبیات میں	-	۲۹۷۶
۲۲۰-۲۱۳	جولائی ۲۷	-	-	۲۹۷۷
۱۸۲-۱۶۹	اگست ۲۷	-	-	۲۹۷۸
۱۰۷-۹۵	ستمبر ۲۷	-	-	۲۹۷۹
۲۸-۳۹	دسمبر ۲۷	-	-	۲۹۸۰
۲۷-۱	مارچ ۳۳	عہد مغلیہ میں مصوری کی ترقی	-	۲۹۸۱
۲۳۲-۲۳۳	اکتوبر ۲۳	کشمیر بہشت نظیر	-	۲۹۸۲
۶۴-۵۴	اپریل ۲۳	مسئلہ اشتراکیت تنقیدی نقطہ نظر سے	-	۲۹۸۳
۷۰-۶۵	ستمبر، نومبر ۲۸	مستشرقین کی سترہویں بین الاقوامی کانگریس	-	۲۹۸۴
۳۹۴-۳۸۵	نومبر ۲۵	مشرق و مغرب کی تہذیب کے آئندہ	-	۲۹۸۵

تعلقات

۱۲۹-۱۱۲	فروری ۳۶	نظام الملک کے آباء و اجداد	-	۲۹۸۰
۲۵۱-۲۳۵	مارچ ۳۶	-	-	۲۹۸۷
۱۶۹-۱۵۹	اپریل ۳۷	ہمارے مدارس میں تاریخ کی تعلیم	-	۲۹۸۸
۲۳۳-۲۱۳	ستمبر ۲۵	ہندوستانی قومیت	-	۲۹۸۹
۱۳۸-۱۳۳	اگست ۴۲	دور جدید اور اس کی تعلیمی ضروریات	یوسف الدین	۲۹۹۰
۲۵۹-۲۵۴	جون ۴۱	عرب کی معاشی حالت اور پیغمبر اسلام	-	۲۹۹۱
۴۶، ۳۲-۲۷	فروری ۹۲	ادب کے موجودہ رجحانات	یوسف ناظم	۲۹۹۲
۳۲-۲۶	جون ۴۵	ہمارا نظریہ ادب	-	۲۹۹۳
۷۶-۷۴	جولائی ۴۱	اپنی اصلاح: ہمارے یتیم خانے	یونس (محمد)	۲۹۹۴
۶۶۵-۶۶۲	اگست ۴۰	اپنی اصلاح: مسلمان اور انجمن اتحاد باہمی	یونس (محمد)	۲۹۹۵

۹۲۵-۹۱۳	نومبر ۳۶	تاثرات [سربندوستان]	یو نے۔ گلوچی	۲۹۹۶
۲۹۳-۲۶۵	اکتوبر ۳۱	الکار حدیث	جعفری (ریکس احمد)	۲۹۹۷
۹۶-۸۹	اگست ۳۲	سیرت محمد علی کے چند اوراق	-	۲۹۹۸
۹۶-۸۹	اگست ۳۲	افغانوں کے نسب کی تحقیق	حسین (محمد)	۲۹۹۹
۱۵۶-۱۳۱	اگست ۳۲	مکن اور اول مغربی تہ بر اسرائیل احمد خاں	رسل (برلینڈ)	۳۰۰۰
۲۶۱-۲۵۰	اکتوبر ۳۱	سک الملک کا پہلا سفر برپ	عبدالغفار قاضی	۳۰۰۱
۱۰۲-۹۷	اگست ۳۲	موجودہ تمدن پر برقیات کا اثر	مقصود علی	۳۰۰۲
۸۶۳-۸۵۹	اکتوبر ۳۵	علم سیاست اور اجتماعی تہا	موسکا (سینور)	۳۰۰۳
		ترجمہ ذاکر حسین		

موضوعی اشاریہ مقالات

۲۷۳۱، ۲۶۳۴، ۵۹۶	آبادی
۱۴۰، ۲۵۸، ۵۹۳، ۵۹۶، ۱۰۵۵، ۱۵۳۶، ۱۵۶۸	ہندوستان
۲۸۷۸، ۲۶۳۷، ۱۵۹۹	
۸۵۶	آبرو
۱۲۶۱، ۱۲۶۰، ۱۲۲۷	”آتش گل“ (جگر مراد آبادی)
۲۰۴۰، ۲۰۲۶، ۲۰۲۵	آثاریات، دہلی
۲۳۴۲	”شام
۱۸۹۵	”فتح پور
۳۴۳، ۳۳۷	”مصر
۱۸۷۸	”مہریں
۱۵۹، ۱۸۷۸، ۱۸۹۲، ۲۰۲۱، ۲۰۲۲، ۲۰۲۴	”ہندوستان
۲۹۴۷، ۲۰۲۵	
۱۸۷۸	”ہڑپا خط تحریر
۸۵۹	”آدی نامہ“
۱۳۱۲	آڈن، انگریزی ادب
۶۶۸	آذربائی جان،
۲۸۳	آریہ، تاریخ
	آرٹ دیکھیے فنون لطیفہ

۱۷۱، ۱۶۸

آرکائیوز

۱۰۷۴، ۸۰

آزاد، ابوالکلام، اردو ادب

۲۲۳۶، ۳۵۳

تعلیم

،

۱۴۹، ۱۷۴، ۶۸۵، ۷۲۰، ۸۶۱، ۹۶۵، ۱۰۸۳

شخص و سیاست

،

۱۰۹۴، ۱۲۳۹، ۱۲۶۲، ۱۲۷۲، ۱۲۹۵، ۱۳۱۴

۱۷۲۳، ۱۷۲۶، ۱۷۸۸، ۱۷۹۴، ۱۹۶۸، ۲۰۰۷

۲۰۷۵، ۲۲۶۸، ۲۳۴۰، ۲۶۸۸، ۲۶۸۹، ۲۷۰۵

۲۷۶۹-۲۷۷۱، ۲۸۶۱

۱۳۹۹، ۳۸

آزاد، جگن ناتھ، اردو ادب

۵۴۴

آزاد، محمد حسین

۱۵۴۲

آزادی، اسلامی نظریہ

۴۷۰، ۴۹۶، ۵۹۹، ۹۲۶-۹۳۰، ۱۱۰۶، ۱۵۴۰

سیاسی نظریہ

۲۴۳۸، ۲۴۴۰، ۲۴۹۴، ۲۴۹۶، ۲۵۴۶

۲۹۳۳، ۲۵۴۷

۵۸۲

معاشی پہلو

”آزادی ہند“ دیکھیے ”انڈیا ونس فریڈم“

۱

آسوان بندھ، مصر

۱۲۹۱

آصفہ مجیب، اردو ادب

آغا عبدالرشید (آغا صاحب، جامعہ ۲۷۵۱

کارکن)

۲۹۲۶

آگاہ، باقر، مخطوطات

۱۲۳

”آدمی“ ادب، تنقید

۴۷۹

”آواز اور آدمی“ (مغنی تبسم)

۴۴۵	آئر لینڈ، آزادی
۲۶۶۴	الفتی، پیارے لال، اردو ادب
۱۱۰۸	ابر، بشن نراین در، اردو ادب
۲۶۶۲	”ابر کرم“ مثنوی
۲۹۷	ابراہیم، عبدالقادر المازنی، عربی ادب
۵۲	ابن رشد، عرب فلسفہ
۱۴۵۸	ابن تغری بروی، عربی ادب
۶۴۴، ۹۵	ابن خلدون، تاریخ نگاری
۱۸۷۹	ابن رشیق، عربی ادب
۱۵۶	ابن راوندی، عربی موسیقی
۱۰۵	ابن قتیبہ، عربی ادب
۲۷۵۸، ۱۲۵۳، ۷۳۸	ابن مقفع، عربی ادب
۷۶۹	”ابن الوقت“ (نذیر احمد)
۱۹۴۹	ابوالعناہیہ، عربی ادب
۷۱	ابو مسلم خراسانی، تاریخ، دور عباسی
۹۲۳	اُپ بھرنش، لسانیات
۱۲۱، ۷۸	اپولو تھریک، عربی ادب
۱۶۸۷، ۱۵۴۰	اٹلی، تاریخ
۱۷۳۱	اثر جلیلی، عبدالاحد، اردو ادب
۶۸۶	اثر لکھنوی، جعفر علی خاں، اردو ادب
۹۸ - ۱۰۳، ۶۶۲، ۶۶۹، ۱۴۹۸، ۱۶۵۳، ۱۷۵۳	اجمل خاں، محمد، حکیم
۳۰۰۱، ۲۹۴۶، ۲۸۱۹، ۲۴۸۸، ۱۷۵۶	
۲۰۲۲	اجتنا غار، تصاویر، آثار ریات

۱۳۱۳، ۱۳۶	احتشام حسین، اردو ادب
۱۷۶۶	احسان دانش، اردو ادب
۱۳۲۲	احسن مارہروی، "
۱۳۴۵	احمد عباس خواجہ، اردو ادب
۷۹۲، ۱۱۴	احمد امین، عربی ادب
۲۰۵۷	احمد سرہندی، مجدد الف ثانی، تصوف
۷۹۳	"احیر"، انجمن صوفیاں اہل حرفہ، ترکی
۲۵۹۳، ۱۰۰۹، ۴۹۶	اخبار و رسائل، کتابیات
۱۲۰۸	"اختر"، رسالہ، (بنگلہ دیش)
۱۹۳۶	اختر، واجد علی شاہ، اردو ادب
۱۷۸	اخگر مراد آبادی، امداد حسین، "
۱۱۶۳	"الاخلاق والسير" (ابن حزم)،
	اخلاقیات
۴۰۵، ۸۵۲، ۸۶۲، ۹۰۶، ۱۱۶۳، ۱۳۰۲، ۱۵۳۲	اخلاقیات، فلسفہ
۱۵۵۱، ۲۰۰۱، ۲۱۲۹، ۲۳۰۱، ۲۳۶۳، ۲۳۶۴	
۲۸۹۵، ۲۸۹۴، ۲۴۷۱، ۲۴۶۷	
۲۱۲۹، ۲۰۴۷، ۱۰۶۳	"اسلامی نظریہ
۱۰۶، ۱۱۸، ۱۲۰، ۳۸۵، ۱۴۸۷، ۱۴۹۵، ۲۳۹۸	ادب
۲۴۴۳	
۲۸۵۰، ۲۳۳۹، ۲۲۴۷	ترقی پسند ادب
۸۵۳، ۸۴۷-۸۴۵، ۱۲۰	تنقید و تحقیق
۲۹۱۲، ۲۹۱۱	دیہاتی شعراء، شمالی ہند
۲۷۶۷	شاعری

۱۳۷۵	ہندوستانی ادب	،
۱۰۳۴، ۷۴۳	ادب اطفال، اردو	،
۸۲۵-۸۲۳	ادیب بحری آبادی، شاہ محمد جان،	،
	اردو ادب	،
۲۸۸۹	ادیب، مسعود حسن رضوی، اردو ادب	،
۱۹۱۴، ۱۹۱۳، ۱۸۴۵، ۱۷۹۹، ۱۱۴۸، ۲۷۲، ۲۵۶	اردو ادب	،
۳۱۷، ۳۰۱، ۳۰۰، ۲۷۰، ۲۶۹، ۲۵۱، ۲۴۳، ۱۰۸	افسانے و ناول	،
۱۲۴۶، ۷۶۹، ۷۶۷، ۷۱۱، ۶۲۲، ۶۲۱، ۵۱۸		،
۱۳۹۲-۱۳۹۰، ۱۳۸۶، ۱۳۸۳، ۱۳۷۸، ۱۳۷۶		،
۲۰۷۲، ۱۸۴۶، ۱۷۱۸، ۱۳۷۲، ۱۳۹۸، ۱۳۹۶		،
۲۴۵۲، ۲۴۵۱، ۲۳۳۹، ۲۲۹۳		،
۱۱۷۲، ۷۸۶، ۷۴۹، ۹۲	تذکرہ نویسی	،
۱۹۷۲، ۱۷۳۵، ۱۴۰۹، ۱۰۷۵، ۷۴۵	ترجمہ نگاری	،
۴۰۹-۴۰۶، ۳۶۳، ۳۲۳، ۱۴۶، ۱۴۳، ۱۲۲	تنقید و تحقیق	،
۱۲۷۴، ۱۲۵۹، ۸۱۴، ۷۳۰، ۵۲۲، ۴۷۹-۴۷۶		،
۱۸۵۴، ۱۶۵۴-۱۴۲۶، ۱۴۲۴، ۱۳۸۵، ۱۲۸۱		،
۲۳۰۵، ۲۲۴۷، ۱۹۷۱، ۱۹۱۶		،
۲۷۵۱، ۲۵۰۲، ۱۴۴۳، ۲۷۱	خاکے و خاکہ نگاری	،
۲۹۱۶، ۲۰۶۲، ۲۰۱۷، ۲۰۱۶، ۱۴۸۳، ۵۲۲، ۱۳۹	داستان	،
۲۹۲۵		،
۲۵۶۶، ۱۵۰۲، ۱۵۰۱، ۷۸۳، ۱۴۷	ڈرامہ	،

اردو ادب، شاعری

۵۵، ۸۵، ۸۶، ۱۴۲، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۸۰، ۲۳۶،
 ۲۵۲، ۳۱۹، ۳۲۲، ۳۲۳، ۴۴۴، ۵۲۱، ۶۱۳، ۷۱۰، ۷۸۶،
 ۷۸۹، ۸۱۹، ۸۲۱، ۹۲۵، ۹۵۱، ۹۷۰، ۹۷۱، ۱۰۲۸،
 ۱۰۷۳، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۹۳، ۱۱۶۰، ۱۱۶۷،
 ۱۱۸۷، ۱۲۱۰، ۱۲۴۵، ۱۲۷۴، ۱۲۹۰، ۱۳۱۶، ۱۳۲۲،
 ۱۳۷۱، ۱۴۱۲، ۱۴۱۳، ۱۴۳۷، ۱۴۳۸، ۱۴۶۱،
 ۱۴۶۲، ۱۵۰۶، ۱۶۵۴، ۱۶۵۵، ۱۸۳۵، ۱۹۱۵،
 ۱۹۲۹، ۱۹۷۵، ۱۹۸۵، ۲۰۳۲، ۲۳۳۸، ۲۳۵۷،
 ۲۳۸۰، ۲۵۸۵، ۲۶۹۳، ۲۷۵۲، ۲۷۵۳، ۲۸۴۱،
 ۲۹۱۵، ۲۹۱۶، ۲۹۲۲، ۲۹۲۳، ۲۹۶۱

۲۹۶۴، ۴۵-۴۳

تاریخ گوئی

صحافت و صحافی

۷۶، ۷۷، ۱۳۴، ۴۶۹، ۴۰۰۹، ۱۰۱۱، ۱۳۶۴،
 ۱۳۶۵، ۱۵۵۲، ۱۷۱۴، ۱۷۷۹، ۱۸۰۲، ۱۸۶۶،
 ۲۵۹۳، ۲۷۸۴، ۲۸۸۶

۵۴، ۱۳۴۸، ۱۳۵۰، ۱۵۲۳، ۱۶۶۰، ۲۱۸۸،
 ۲۹۹۲، ۲۹۹۳

۸۴۳، ۱۰۸۲، ۲۸۷۶

مکتوب نگاری

۱۲۶، ۲۴۵، ۸۴۳، ۸۵۸، ۱۰۷۴، ۱۳۱۵، ۱۳۳۴،

نثری ادب

۱۷۱۵، ۱۸۷۴، ۱۸۷۵، ۲۲۹۴

اردو اکیڈمی، جامعہ،
 خصوصیات

اردو زبان

۶۰، ۱۶۰، ۳۱۴، ۳۸۰، ۴۵۶، ۴۷۳، ۴۷۵،
 ۴۸۳، ۵۲۹، ۷۲۴، ۸۳۱، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۵۰،
 ۸۵۵، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۴۸۰،
 ۱۴۸۱، ۱۶۶۵، ۱۷۴۷، ۲۰۲۸، ۲۰۶۴، ۲۱۹۰،
 ۲۲۰۵، ۲۳۵۶، ۲۶۷۰، ۲۸۱۴، ۲۹۱۴، ۲۹۱۷،
 ۲۹۲۴

۱۰۷

اصطلاح سازی

،،

تعلیم

،،

۳۱۸، ۴۵۶، ۱۶۶۶، ۲۲۰۸، ۲۳۵۸، ۲۳۶۱،
 ۲۶۶۱، ۲۴۹۲

رسم خط

،،

۱۹۱، ۴۷۳، ۴۷۴، ۸۴۱، ۸۴۲، ۹۵۰، ۹۷۲،
 ۱۷۷۲، ۲۶۴۰، ۲۷۴۰، ۲۷۸۶، ۲۷۸۷، ۲۸۲۶

۱۸۵

علاقائی مطالعہ، مصر

،،

موریشس

،،

۴۹۳، ۷۵۳، ۱۴۴۰، ۱۴۴۶، ۱۹۸۷، ۲۳۷۵،
 ۲۸۷۱، ۲۳۷۶

۱۸۰۱

مہاراشٹر

،،

۴۸۲، ۴۸۱

قدیم اردو

،،

۴، ۳۲۹، ۳۶۹، ۴۱۶، ۸۳۳، ۹۰۳، ۱۰۶۸، ۱۱۴۹،
 ۱۳۶۹، ۱۷۷۷، ۱۹۶۶، ۲۳۴۳، ۲۳۵۳، ۲۳۶۷،
 ۲۳۶۹، ۲۵۱۸، ۲۵۲۶، ۲۸۴۹، ۲۸۵۹، ۲۸۶۰،
 ۲۹۵۰

۲۳۱۸، ۲۳۱۷، ۸۵۵

لغت نویسی

،،

۲۹۱۴

اردو سروے کمیٹی

۲۳۰۷، ۸۴۳

”اردوئے معلیٰ“ (غالب)

ارسطو، فلسفہ

۲۰۷۶

ارشاد الحق (حیاتی رکن، جامعہ ملیہ ۱۷۴۰، ۲۲۶۰

اسلامیہ)

۱۰۹۲

اسپنڈر، اسٹیفن، انگریزی ادب

اسپین، تاریخ

۹۰۹، ۱۵۲۱، ۲۲۶۱، ۲۲۶۷، ۲۲۷۹، ۲۳۲۳

۲۸۲۹، ۲۵۸۰، ۲۳۳۲

۲۸۱، ۲۷۹

عربی ادب

۲۷۹۰

استحصال، سماجیات

۲۵۹۶

اسعد ثونکی، حکیم سعید احمد، اردو ادب

۱۳۱۸

”اسد الاخبار“ (غالب)

۲۳۲۱

”اسرار توحید“ تصوف

۵۴

”اسکالر“ رسالہ

۱۳۰۸

اسکاؤٹنگ، مسلمان

۵۰، ۵۶، ۱۷۶، ۱۹۲، ۱۹۵، ۱۹۸، ۲۲۸، ۴۰۰،

اسلام

۴۶۰، ۴۷۱، ۶۵۹، ۱۰۲۰، ۱۱۵۹، ۱۱۶۲، ۱۲۹۷،

۱۲۹۸، ۱۶۱۲، ۱۶۳۶، ۱۸۵۶، ۱۹۹۵، ۲۱۰۵، ۲۱۷۲،

۲۳۷۲، ۲۳۳۶، ۲۳۳۸، ۲۵۱۹، ۲۶۷۱، ۲۷۸۸،

۲۸۷۳، ۲۸۶۸، ۲۸۷۹

۱۹۳، ۱۹۵، ۱۰۰، ۲۰۲، ۲۲۳، ۹۰۰، ۱۰۶۵، ۱۰۶۷،

تاریخ

۲۸۹۹، ۱۲۸۳

۱۹۳، ۱۹۵، ۷۷۴، ۷۷۵، ۸۱۷، ۲۲۷۸، ۲۳۵۰،

سیاسی نظریہ

۲۸۰۹

۳۷۷

علاقائی مطالعہ۔ آسٹریلیا

اسلام، علاقائی مطالعہ، اسلامی ممالک ۱۶۵، ۱۹۸، ۲۰۰

۲۲۸	افغانستان	،،	،،
۲۲۸۹	جاپان	،،	،،
۲۷۲۶، ۲۲۸۹، ۱۱۸۸، ۴۲۶، ۴۲۴	چین	،،	،،
۲۵۲۶	فن لینڈ	،،	،،
۲۷۳۶	کوريا	،،	،،
۲۵۷۴، ۱۹۳۴، ۱۷۷۱، ۱۷۰۱، ۳۰۳، ۲۲۷، ۲۱۴	علماء	،،	،،
۲۵۱۵، ۲۳۸۳، ۱۷۸۳، ۱۳۶۰، ۹۹۰، ۲۳۲، ۲۱۸	فقہ	،،	،،

۲۷۰۴، ۲۶۹۹، ۲۶۹۷

۲۲۷۸	معاشیات	،،	،،
۲۷۱۳	اسلامی تقویم		
۱۶۵، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۰۲، ۲۲۳، ۱۰۶۵	اسلامی ممالک، تاریخ		
۲۸۹۹، ۱۰۶۷			

۲۸۱۶، ۱۸۸۲، ۱۸۵۳

۴۲۴	علاقائی مطالعہ، چین	،،	
۲۰۸۲، ۱۷۱۷، ۱۷۱۶، ۱۷۱۳، ۱۷۱۲، ۵۲۵، ۴۶۸	ہندوستان	،،	،،

۲۲۰۱

۱۸۴

اسلم، ایم، اردو ادب

۱۸۷

اسلم، محمد، مورخ

۱۱۹۳، ۶۹۲، ۶۱۷، ۴۹۷، ۳۵۴، ۲۵۷، ۲۲۶، ۸۲

اسلم جیراج پوری، محمد

۲۲۷۵، ۲۲۶۹، ۲۱۳۵ - ۱۷۹۹ - ۱۷۹۵ - ۱۷۵۲

۲۷۱۸، ۲۷۰۶، ۲۵۴۹

۲۳۳۱

اسیری، تاجیکی ادب

اشاریه و اشاریه سازی

اشتراکیت

۱۸۱۳، ۱۸۱۰، ۳۶۳

۲۵۰، ۶۶۷، ۶۷۵، ۶۷۷، ۷۱۶، ۸۱۷، ۸۶۳،

۸۶۴، ۸۹۲، ۱۳۰۷، ۱۴۳۰، ۱۶۳۹، ۱۸۵۸،

۱۹۴۶، ۲۱۷۴، ۲۴۱۱، ۲۵۸۳، ۲۹۸۳

۵۲۴

۲۳۰۲

۷۱۳، ۹۳۸، ۹۴۰-۱۲۴۷، ۱۳۵۱

۹۸۴

۱۶۴۶

۹۹۱

۲۳۱۲

۶۰۱

۲۹۹۹

۱۰۳۳، ۱۸۳۶، ۱۸۴۱-۲۷۷۴

۳۲۸، ۴۴۳، ۵۳۲، ۵۸۹، ۵۹۰، ۱۵۸۱، ۱۶۹۷،

۱۶۹۸، ۲۲۵۷

۸۷، ۲۷۵، ۳۳۹، ۱۱۳۳

اصدقیه سلسله، تصوف

اصطخری، سفرنامه

اصغر گونڈوی، اصغر حسین

”اصول تعلیم“

اطالوی ادب

”اعجاز القرآن“

افواه، سماجیات

افریقہ، تاریخ

افغان، سماجیات

افغانستان، تاریخ

افلاس، معاشیات، ہندوستان

افلاطون، فلسفہ

اقبال، سر شیخ محمد

۳۵-۳۷، ۸۴، ۱۹۹، ۲۲۰، ۲۳۱، ۲۴۵، ۳۲۱،
 ۳۲۲، ۳۱۳، ۳۳۲-۳۳۵، ۳۳۷-۳۴۰، ۳۶۵،
 ۳۶۶، ۳۷۸، ۵۵۱، ۵۵۲، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۶،
 ۶۸۸، ۶۸۹، ۷۰۶، ۷۱۵، ۷۳۶، ۷۹۲، ۸۰۰،
 ۸۱۵، ۸۳۲، ۹۷۸، ۱۰۴۴، ۱۲۲۳، ۱۲۸۸، ۱۳۱۷،
 ۱۳۱۵، ۱۳۸۸، ۱۶۰۶، ۱۷۰۲، ۱۷۹۶، ۱۹۰۰،
 ۱۹۳۵، ۱۹۹۶، ۱۹۹۷، ۲۰۹۸، ۲۰۹۹، ۲۱۳۰،
 ۲۱۶۵، ۲۱۷۵، ۲۱۹۸، ۲۲۳۳، ۲۲۳۴، ۲۲۴۰،
 ۲۳۹۹، ۲۵۰۰، ۲۵۸۶، ۲۶۹۱، ۲۸۲۵، ۲۸۶۵،
 ۲۸۸۰، ۲۸۸۳، ۲۸۸۴، ۲۹۰۳، ۲۹۲۷، ۲۹۳۸،

۲۹۶۷

۲۳۲۲

اقبال انسٹی ٹیوٹ (سری نگر)

۱۰۱۸، ۱۲۳۱-۱۲۳۳

اکبر، جلال الدین، تاریخ

۱۳۲۳، ۱۳۳۸، ۱۹۰۲

اکبر الہ آبادی، اکبر حسین، اردو ادب

۲۰۱۶

”الف لیلہ“

۱۹۱۱

الہ آباد، تاریخ

۱۰۹

”الکریمک“ عربی ادب

۷۶

”الہدال“ صحافت

۱۰۱۰

”امارت“ صحافت

۲۸۱۸

امام خمینی، ایران

۲۷۷۴

امان اللہ خاں، افغانستان

۲۲۳۱

امان اللہ قادری پھلواری، تصوف

۱۳۱۰، ۱۳۱۱

امانت، اردو ادب

۱۲۷۳

امجد نجمی، اردو ادب

۲۶۶۶

امداد اللہ (مہاجر مکی)

۲۳۵۲، ۱۳۸۱-۱۳۸۰

”امراؤ جان ادا“

۴۱۸

امراؤ القیس، عربی ادب

۱۶۲، ۷۲۰، ۸۰۵، ۱۱۶۱، ۱۵۴۳، ۲۶۹۳، ۲۶۹۵

امریکہ، تاریخ

۲۷۰۱

۲۸۴۷

امیر علی ملیح آبادی، ترجمہ نگاری

۲۶۶۲

امیر مینائی، امیر احمد

۷۳۰

انبساط، فلسفہ

۱۹۱۵

”انتخاب دواوین“ (صہبائی)

۲۴۳۵، ۶۱۰، ۶۰۲

انجمن اقوام متحدہ

۳۰۲

انجمن مناظرہ (دہلی)

۲۲۷۹، مزید دیکھیے اسپین

اندلس، تاریخ

۷۴۹

انڈوپوروپین شعراء

۱۷۲۳، ۱۲۳۹

”انڈیا ونس فریڈم“ (آزاد)

۱۵۸۶، ۱۰۰۸، ۳۹۸، ۳۹۷

انڈین نیشنل کانگریس، تاریخ

۱۶۲۴

انسائیکلو پیڈیا، عربی زبان

۱۴۸۱، ۱۴۸۰، ۵۳۹

انشاء، انشاء اللہ خاں، اردو ادب

۱۳۸۷

انصاری، حیات اللہ، اردو ادب

”سعید (حیاتی رکن جامعہ ملیہ ۱۷۶۷، ۲۰۷۴

(اسلامیہ)

”مختار احمد (ڈاکٹر) سابق امیر جامعہ ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۳، ۸۷۹-۸۸۱، ۱۳۴۶، ۱۳۵۹

۲۸۲۱، ۲۶۳۳، ۲۶۱۷، ۱۷۵۷، ۱۶۷۸، ۱۶۵۱

۱۸۰۲	انصاری گناز، صحافت
۶۰۹	انصاف، نظریہ سیاسیات
۲۹۷۲، ۲۹۵۷، ۱۶۹۶، ۱۵۲۹	انقلاب، سیاسیات
۲۴۵۴، ۱۳۳۲، ۱۳۱۸، ۷۶۳	انگریزی ادب
۱۵۰۲، ۱۵۰۱، ۱۳۸	،، ڈرامہ
۱۹۰۷، ۱۳۲۰، ۱۳۱۸، ۱۳۱۲، ۱۰۹۲، ۷۱۲، ۶۲۸	،، شاعری
۲۰۵۸	
۱۶۹۱، ۱۵۴۸-۱۵۴۴، ۱۴۹۰، ۱۰۰۴، ۷۱۸، ۷۱۷	انگلستان، تاریخ
۲۶۲۵	
۱۵۴۸، ۱۵۴۷، ۸۳۵	،، سیاسی جماعتیں
۲۰۵۵	”انورنامہ“ تاریخ کرناٹک
۲۷۳۸، ۱۹۲۰، ۱۴۶۲، ۱۴۶۱، ۱۲۹۴	انیس لکھنوی، میر بہر علی، اردو ادب
۱۹۳۲	اودھ، تاریخ
۲۸۸۶، ۱۳۶۵	اودھ پنچ (لکھنؤ)، صحافت
۱۸۹۳، ۱۸۸۹، ۱۸۸۸، ۱۱۴۲، ۱۰۶۰، ۱۲۴	اورنگ زیب، تاریخ
۲۵۵۳، ۲۳۰۴	
۲۰۴	اولیس قرنی، تصوف
۶۵۳، ۴۶۱	اہنہا، فلسفہ
۷۶۳	ایڈیسن، انگریزی ادب
۶۷، ۱۲۹، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۴، ۱۶۴۰، ۲۳۲۷، ۲۶۸۰	ایران، تاریخ
۲۸۱۸، ۲۷۷۷	
۱۹۷	،، ریلوے
۲۶۸۲، ۲۶۸۰، ۲۶۷۸-۲۶۷۶، ۱۳۵۹-۱۳۵۷	ایرانیات، علم مطالعہ

- ایسٹ انڈیا کمپنی، تاریخ ۹۱۳
- ایلیٹ، ٹی۔ ایس، انگریزی ادب ۲۰۵۸، ۱۳۲۰
- ایم۔ اے۔ اوکالج، (علی گڑھ) ۲۲۸۸
- بابارتن ہندی، صحابیات ۲۳۵۳
- بابالال داس، تصوف ۲۳۸۴
- ”بابرنامہ“، تاریخ ۲۴۶۲
- بارودی، محمود سامی، عربی ادب ۱۱۶
- بازار، معاشیات ۲۶۲
- ”باغ و بہار“ (میرامن) ۲۰۱۷
- باقر خاں نجم ثانی، فارسی ادب ۴۰
- ”بانگ درا“ اقبال ۴۳۴
- بحر منجمد شمالی، بحری راستہ مہم ۳۹۲
- بحری آباد، قصبہ (غازی پور)، تاریخ ۲۶۹۲
- بخت خاں، جنرل، مجاہد آزادی ۲۳۵۹
- بدھ مذہب ۱۸۸۶، ۱۸۸۵، ۱۸۲، ۱۸۱
- ” چین ۵۶۳
- براؤن، مستشرق ۱۳۵۹-۱۳۵۷
- برف سازی ۱۹۵۶
- برق، طبعیات ۲۹۷۷، ۲۸۱۵، ۱۹۶۰، ۱۹۵۵، ۷۶۳
- برق دہلوی، مہاراج بہادر، اردو ادب ۱۱۱۴
- برکت اللہ شاہ، تصوف ۶۵۱
- برما، تاریخ ۳۷۳

برٹین ووڈ معاہدہ، معاشیات

۴۵۰، ۴۵۱، ۴۹۵، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۵۵۴،

۲۳۵۱، ۱۶۴۳

بقا، اردو ادب

۲۰۶۰

بلاغت، لسانیات

۶۴۴

بلٹ، (جمال الدین افغانی)

۶۶۰

بنجارہ برادری، سماجیات

۱۵۴۹

بندہ نواز گیسو دراز محمد حسنی، تصوف

۲۳۷۷

بنک، معاشیات

۱۳۴، ۲۶۸، ۹۲۳، ۱۰۴۷، ۱۰۵۸، ۱۵۵۰، ۱۵۸۷،

۱۵۹۸

بنگلہ ادب

۲۹۳۶، ۱۱۱۸، ۱۱۱۶

بنیادی تعلیم

دیکھیے قومی تعلیم

بہادر شاہ ظفر، تاریخ

۸۶۷

بہار، امیر چند، اردو ادب

۱۴۰۳

بہاری "ست سنی"، ہندی ادب

۱۱۵۸

بہائی مذہب

۱۸۴۳، ۱۸۴۲

بھرتی ہری، ہندی ادب

۹۷۳

بھگتی تحریک

۲۶۸۹، ۲۱۶۱، ۱۵۰۷، ۳۱۶، ۱۶۹

بیان میرٹھی، احسن الدین خاں

۲۷۱۵، ۱۰۳۸

بیدل، عبد السمیع

۱۱۷۴، ۱۱۷۳

بیدل عظیم آبادی، عبدالقادر،

۲۳۲۵، ۱۸۵۷، ۷۱۹

فارسی ادب

بیدی راجندر سنگھ، اردو ادب

۲۸۹۳، ۲۵۸۴، ۱۷۰۳، ۷۶۵

بیروزگاری، معاشیات

۲۳۵۲، ۱۶۰۱، ۵۱۳

۲۱۷۷	بیرونی تجارت، معاشیات
۴۷	بیژن منیر، فارسی ادب
۶۴۵	بیشم، اے، ایل، مورخ
۲۴۶۵، ۲۴۶۴، ۶۹۰، ۶۶۴، ۵۰۳، ۵۰۲، ۶	پاکستان، تاریخ
۸۴۰	پال، پن چندر، مجاہد آزادی
۱۳۰۳	پردہ، سماجیات، اسلام
۳۲۴	”پردہ ساز“ (اقبال)
۲۵۸۲، ۲۳۴۶	پرو پگنڈہ، ذریعہ ابلاغ
۵۱۱، ۵۱۰، ۳۲۶، ۲۶۹، ۲۴۳، ۲۳۸، ۲۳۷	پریم چند، اردو ادب
۱۲۸۴، ۱۲۵۷، ۱۲۳۳، ۱۱۸۳، ۱۱۵۷، ۷۷۸	
۱۹۹۸، ۱۹۱۲، ۱۶۰۷، ۱۳۹۱، ۱۳۸۳، ۱۳۸۲، ۱۳۶۶	
۲۸۸۵، ۲۸۰۶، ۲۳۵۵، ۲۱۷۰	
۱۲۵۴	کتابیات
۱۶۲۸، ۱۶۲۷	پستالوژی، تعلیم
۱۸۸۸، ۵۲۸	پشتو ادب
۱۳۱۹	پطرس بخاری، اردو ادب
۱۰۹۶	پکاسو، مصوری
۲۰۱۹	پلول (ہریانہ) تاریخ
۱۵۶۱	پنجابی برادری، سماجیات
۱۵۹	پن چکی، (اورنگ آباد) آثاریات
۱۲۱۰	پندنامہ شغلی دکنی، اردو ادب
۶۱	پولس نظام، مغل دور، تاریخ
۶۴۷	پولی بی اس، مورخ

۲۳۶۹	پولینڈ، تاریخ
۲۰۲۰	پیتل کھورا غار، آثاریات
۲۳۳۶، ۵۲۳، ۵۲۰، ۵۱۹	تاباں، غلام ربانی، اردو ادب
۲۰۲۱	تاج محل، آثاریات
۲۳۳۲، ۲۳۳۱، ۲۳۲۸، ۲۳۲۰، ۱۱۹۸	تاجیکی ادب
۶۸	تاراچند، اردو زبان
۲۲۹۶	”تاریخ جہانگشائے جوینی“
۱۳۱۰	”تاریخ داؤدی“
۲۷۰۷	تاریخ القرآن (اسلم جیراج پوری)
۲۹۶، ۴۹، ۴۳	تاریخ گوئی، ادب
۱۹۱۵، ۱۸۳، ۱۸۳۲، ۱۰۱۳، ۳۳۸، ۳۳۷، ۱۷۵، ۱۶۱	تاریخ نگاری
۲۹۶۲، ۲۹۳۷، ۲۳۰۰، ۲۰۳۲، ۲۰۳۰، ۱۹۳۲	
۴۷۹	تقسیم، مغنی، اردو ادب
۲۱۹۱، ۱۹۳۸	تجارت، معاشیات، عرب ممالک
۱۹۶۲، ۱۰۰۰، ۶۳۹	تحریر، ہندوستان
۱۸۷۸	تحریر، ہندوستان
۴۵۴	تحریک آزادی، تاریخ، آرلینڈ
۱۷۸۷	کوریا
دیکھیے ہندوستان	ہندوستان
۳۸۱	تحقیق، نظری طریقہ
۷۸۶	”تذکرہ آثار الشعراء“
۱۹۳۱، ۱۹۳۰	تراب علی قلندر، تصوف
دیکھیے اردو ادب	ترجمہ نگاری
۱۱۳۸، ۱۴۸	”ترجمان القرآن“

ترکی، تاریخ

۱۵۸، ۲۰۱، ۲۰۶، ۲۱۶، ۵۳۰، ۵۳۸، ۵۵۰،

۷۵۶، ۷۹۳، ۷۹۷، ۱۰۳۷، ۱۰۹۸، ۱۳۷۴،

۲۱۷۶، ۲۲۸۰، ۲۳۷۳، ۲۳۷۲، ۲۶۴۱، ۲۶۴۵،

۲۹۷۴

۴۸۷

تصویریت، فلسفہ

تصوف

۹۶، ۱۱۵، ۵۲۷، ۶۲۸، ۹۵۶، ۹۵۷، ۱۰۲۳، ۱۱۴۴،

۱۶۴۴، ۱۶۹۰، ۱۸۱۹، ۱۸۲۰، ۱۹۱۷، ۱۹۱۸، ۱۹۳۳،

۱۹۷۴، ۲۱۴۴، ۲۱۴۹، ۲۲۸۱، ۲۴۰۷، ۲۴۰۸،

۲۴۶۶، ۲۶۸۲، ۲۸۳۹، ۲۸۴۰

تعلیم و ماہرین تعلیم

۷۰، ۸۷، ۸۹، ۹۰، ۱۸۵، ۲۷۳، ۲۸۷، ۲۹۲،

۳۳۹، ۳۴۴، ۳۴۸، ۳۵۰، ۳۵۱، ۴۱۱، ۴۹۲،

۵۹۱، ۵۹۲، ۸۳۴، ۹۳۲، ۹۸۶، ۱۱۱۹، ۱۱۳۲،

۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۲۹۹، ۱۳۵۳، ۱۳۵۹، ۱۴۴۷،

۱۴۵۰، ۱۴۵۲، ۱۵۰۴، ۱۶۶۶، ۱۶۷۴، ۱۶۷۹،

۱۶۸۲، ۱۹۹۹، ۲۲۳۳، ۲۲۳۶، ۲۴۶۰، ۲۴۶۳،

۲۴۷۳، ۲۴۷۵، ۲۶۰۳، ۲۶۷۲، ۲۷۱۹،

۲۷۲۲، ۲۷۲۴، ۲۷۲۵، ۲۷۳۴، ۲۸۱۲، ۲۸۳۹،

۱۳، ۲۷، ۲۹، ۳۳، ۹۰، ۲۸۷، ۲۹۲، ۳۵۰، ۳۵۱،

۸۶۰، ۹۶۷، ۱۰۳۶، ۱۰۷۸، ۱۲۹۴، ۱۶۶۷، ۱۶۶۹،

۱۶۷۱، ۱۶۷۴، ۱۶۷۹، ۱۶۸۲، ۱۸۷۷، ۲۳۱۲،

۲۶۴۶، ۲۶۴۷، ۲۶۵۲، ۲۶۵۴، ۲۶۵۶، ۲۸۳۸،

۹۷، ۳۵۵، ۵۱۲، ۹۹۸، ۱۲۹۹، ۱۸۹۸، ۱۹۹۱، ۲۱۳۱،

۲۱۳۹، ۲۲۷۶، ۲۶۲۳، ۲۶۲۴، ۲۶۲۴، ۲۹۰۸، ۲۹۴۳،

،، اسکول

،، اسلام، مدارس

تعلیم، اعلیٰ تعلیم

۸۳۸، ۸۷۷، ۲۰۰۲، ۲۰۰۳، ۲۰۱۳، ۲۱۷۳،

۲۷۸۲، ۲۷۴۸، ۲۶۷۲، ۲۴۶۰، ۲۳۷۴، ۲۳۶۲ .

علاقائی مطالعہ، امریکہ ۹۹۲، ۳۳۸، ۳۲۵ ،،،

ایران ۲۷۴۶ ،،،

جرمنی ۳۸۹، ۹۱۱-۹۱۳ ،،،

چین ۵۱۷، ۴۲۱ ،،،

سویت دکن ۱۱۲۸، ۱۸۰۹، ۲۳۹۹، ۲۷۵۶ ،،،

عرب ممالک ۱۲۹۹ ،،،

مصر ۱۸۱۸، ۱۸۱۷، ۱۴۶۸، ۹۰۴ ،،،

ناجیر یا ۲۳۴ ،،،

ہندوستان ۹۰، ۹۱، ۱۷۹، ۳۵۲، ۳۵۸، ۵۹۴، ۸۷۶، ۹۸۰ ،،،

۹۹۸، ۱۱۳۲، ۱۳۵۵، ۱۵۲۴، ۱۶۳۷، ۱۶۸۴،

۲۰۱۲، ۲۳۸۲، ۲۷۴۸، ۲۷۸۲، ۲۸۲۷، ۲۸۲۸،

۲۹۵۱،

۲۷۶۸، ۱۱۱۹، ۵۶۲

تعلیم بالغان

تعلیم، قومی تعلیم

۱۲، ۳۲، ۳۳۹، ۳۳۵، ۳۳۶، ۴۱۲، ۵۶۵-۵۶۷،

۵۸۶، ۸۷۰، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۱، ۸۹۶، ۸۹۷،

۱۱۲۰، ۱۱۳۱، ۱۵۳۰، ۲۰۰۶، ۲۲۲۰، ۲۲۳۰،

۲۲۳۱، ۲۵۵۷، ۲۵۸۷، ۲۸۰۳، ۲۸۸۷، ۲۹۰۹،

۱۱۳۲

۱۴۶۷، ۱۴۹۲، ۲

۱۲۹۲، ۲

تعلیم، لسانی اقلیت

تعلیم نسواں

مسلمان ،،،

۶۷	تغلی، عمرو بن کلثوم، عربی ادب
۷۵۲، ۷۵۰، ۲۸۴	تغلق، محمد، تاریخ
۲۰۳	تہیمات الہیہ (شاہ ولی اللہ)
۱۵۱۵	تقلید، سماجیات
۲۸۳۲	تلخیص نگاری، کتب خانہ داری
۹۷۵	تلسی داس، ہندی ادب
دیکھیے تہذیب و تمدن	تمدن
۲۸۳۷	تمنا، رام سہائے، اردو ادب
۱۹۶۷	تنہا، محمد یحییٰ، اردو ادب
۳۳۳	توت، عیخ امون (فرعون مصر)
۲۰۵۵	توزک والا جاہی۔ تاریخ، کرناٹک
۲۴۶، ۵۶۸، ۵۶۹، ۱۳۹۷، ۱۵۶۶، ۱۶۲۹، ۲۰۰۴	تہذیب و تمدن
۳۰۰۵، ۱۹۵۳، ۲۳۷۸، ۲۳۷۸، ۲۵۱۱، ۳۰۰۲	
۲۵۶۷، ۲۴۴۹، ۲۴۴۶	اسلام
۱۶۸۸، ۱۶۳۲، ۱۴۸۹	انگلستان
۲۶۴۵-۲۶۴۱، ۲۰۸۸، ۱۵۸	ترکی
۹۳۴	چین
۲۸۶۷، ۲۹۵۶	عرب
۸۹۳، ۵۶۹، ۵۶۸، ۲۴۶	مشرقی و مغربی
۲۲۳، ۲۲۲	مصر
۲۵۴۵، ۲۵۴۴، ۱۶۸۸، ۱۶۳۳، ۱۶۴	مغربی ممالک
۱۲۳۸، ۱۰۱۷، ۱۰۱۶، ۸۴۴، ۳۵۸، ۳۴۳، ۳۴۲	ہندوستان

تہذیب و تمدن، عہد وسطیٰ

۱۳۷۴، ۱۳۲۸، ۱۳۳۳، ۱۵۰۵، ۱۶۲۶، ۱۷۰۴،

۱۸۷۱، ۱۹۲۱-۱۹۲۳، ۱۹۵۱-۱۹۵۴، ۲۱۳۳،

۲۵۶۲، ۲۵۶۳، ۲۵۶۷، ۲۷۰۹

۲۱۵۳

یونان

۲۲۵۱

”تہذیب الاخلاق“، صحافت

۱۸۶۳

تھکازی، شیو شکر پلے، ناول ادب

۶۴۸

تھوسیدیز، مورخ

۱۱۹۵

تیمور، امیر، تاریخ

۲۷۹۹، ۱۳۷۰، ۶۷۱، ۵۵۷، ۵۵۶، ۴۲۱، ۱۵۱

ٹالسٹائی، لیو، روسی ادب

۲۹۱۷

ٹیپو سلطان، اردو زبان

۲۲۹۴، ۱۷۴۶، ۱۷۳۸، ۱۲۸۵، ۱۱۲۸، ۱۱۱۸، ۶۹

ٹیگور، رابندر ناتھ، منظر ادب

۲۹۳۶

۲۹۴۸

ثابت خاں، (نواب رام پور)

۱۶۷۷، ۱۶۷۵، ۱۲۵۸، ۵۳۷

جاپان، تاریخ

۶۱۹

”زلزلے

۱۶۷۶

”صنعت و حرفت

۸۰۷، ۵۷۱

”معاشیات

۳۷۹

جاپانی ادب

۷۴۸، ۷۴۷، ۴۴۲، ۴۴۱

جاہظ، عربی ادب

۱۴۶۸، ۹۰۴

جامعہ ازہر، مصر

۱۷۷۹

”جامعہ“ رسالہ، صحافت

۲۴۷۹، ۲۰۹۱

جامعہ کالج

جامعہ ملیہ اسلامیہ، تحریکِ تاریخ

۱۰۳، ۱۷۲، ۲۸۶، ۳۸۵، ۵۲۸، ۵۳۵، ۵۷۰،
 ۵۷۴، ۵۷۵، ۶۵۸، ۶۹۴، ۶۹۵، ۸۳۸، ۸۶۸،
 ۸۷۰ - ۸۷۳، ۸۷۷، ۸۸۴، ۱۱۵۴، ۱۲۶۷،
 ۱۳۴۳، ۱۳۴۹، ۱۴۵۹، ۱۴۷۱، ۱۴۹۸، ۱۵۱۲،
 ۱۵۱۶، ۱۵۳۸، ۱۷۳۹، ۱۷۴۱ - ۱۷۴۳، ۱۷۴۸،
 ۱۸۳۱، ۱۸۶۴، ۱۸۶۵، ۲۰۹۲، ۲۰۹۳، ۲۱۹۹،
 ۲۲۱۴، ۲۲۶۲، ۲۲۸۵، ۲۳۸۰، ۲۳۹۳، ۲۵۸۸ -
 ۲۵۹۱، ۲۷۱۸، ۲۷۱۹، ۲۷۶۶، ۲۹۰۰، ۲۹۰۲

۱۷۱۹، ۹۱۵

۲۵۵۲، ۲۳۶۶، ۲۲۱۳

۱۸۳۱

۱۷۳۴

۸۳۸، ۸۷۷، ۱۳۴۵، ۲۱۷۳، ۲۳۶۲، ۲۳۷۴،

۲۷۸۲، ۲۷۴۸

۲۷۴۶

۸۳۲

۵۳۳، ۵۳۴

۱۳۲۳

۸۱۳

۲۳۸۱، ۲۳۷۹، ۱۳۶۱

۲۸۷۷، ۲۳۴۷، ۲۲۵۵، ۶۷۳، ۶۷۲، ۵۸۱

۲۳۹

۲۶۵۷، ۲۱۶۰

جامعہ ملیہ اسلامیہ، اور اقبال

” ” اور گاندھی

” ” اور محمد علی

” ” اور نہرو

” ” کنووکیشن خطبات

جامعہ نظامیہ ایران

جاوید نامہ، (اقبال)

جبران، خلیل جبران، عربی ادب

جذبی، معین احسن، اردو ادب

جرجی زیدان، عربی ادب

جرمن ادب

جرمنی، تاریخ

” ” رفاه عامہ

” ” اسفار

۱۸۹	جعفر پھلواری، محمد، تصوف
۲۲۶۳	جعفری، رئیس احمد، اردو ادب
۲۴۰۱، ۲۰۱۵	جغرافیہ
۶۲۳، ۶۲۳	جگت سنگھ، تعلیم
۶۲۵، ۶۲۶، ۸۷۳، ۸۷۵، ۱۰۲۷، ۱۱۶۳، ۱۱۷۸	جگر مراد آبادی، علی سکندر، اردو ادب
۱۲۲۷، ۱۲۳۰، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۲۰۹۶، ۲۲۰۶	
۲۶۳۶، ۲۶۳۵	
۳۱۵	جلالی، محمد مبشر، فارسی ادب
۱۷۲۹	جمال، مسعود اختر، اردو ادب
۵۵۰	جمال پاشا حسرت احمد، تاریخ، ترکی
۲۱۶۳، ۲۰۹۷، ۱۶۵۸، ۶۶۰	جمال الدین افغانی
۸۱۱	جمالیہ عربک کالج (مدراس)
۲۳۷۱	جمعیتہ الشبان المسلمین (مصر)
۶۶۵	جمعیتہ العلماء ہند
۲۶۷۹، ۲۰۰۰، ۱۹۶۵، ۱۰۴۱، ۹۳۷، ۶۰۳	جمہوریت، سیاسیات
۱۳۳۱، ۱۲۹۸، ۱۲۹۷، ۹۳۷	” اسلام
۱۱۰۴	جمیل، جمیل الرحمن، اردو ادب
۳۹۹	جناب، محمد علی، تاریخ، ہندوستان
۱۲۱۹، ۱۰۵۹، ۱۰۲۱	جنگ، سیاسیات
۱۳۲	” مالیات
۲۸۲۰، ۱۰۵۱، ۷۹۷، ۷۶۰، ۶۹۱، ۶۷۳	جنگ عظیم
۲۱۰۱	جنید بغدادی، تصوف
۲۴۰۲	جنوب مغربی ایشیا، تاریخ

۷۷۸، ۱۸۰	جوش ملیح آبادی، اردو ادب
۳۹۵	جوہر، طبعیات
۱۱۱۳	جوہر، مادھورام، اردو ادب
دیکھیے محمد علی	جوہر، محمد علی
۱۲۱۱	جوہری طنطاوی، مفسر قرآن
۱۱۶۶، ۴۹۴	جہانگیر، نور الدین محمد، تاریخ، ہندوستان
۲۴۸۴	جہاد، اسلامی نظریہ
۲۹۰۱	جیل خانے، سماجیات
۱۹۱۹	جیونور (میاں) تصوف
۲۷۳۹	چاند، سیارے
۲۹۱۳	چاند سلطانہ، ملکہ، تاریخ
۲۴۰۳	چٹان، ارضیات
۲۱۰۶	چٹرجی، سینتی کمار، لسانیات
۱۸۴۶، ۱۴۴۴، ۵۸۸	چغتائی، عصمت، اردو ادب
۲۸۷۲، ۲۸۷۰	چکبست، برج نرائن، اردو ادب
۲۳۹۷-۲۳۸۵	چنگیز خاں، تاریخ
۱۵۵۸	چوب فروش برادری، سماجیات
۲۴۵۴	چوسر، جیوفری، انگریزی ادب
۲۲۹۷، ۱۸۶۵	”چہار مقالہ“
۱۶۵۹	چھوٹانی، جان محمد، تحریک خلافت
۳۰۰۰، ۴۲۸-۳۲۶، ۳۷۵، ۳۷۴	چمین، تاریخ
۴۳۰، ۴۲۵	چینی ترکستان
۱۲۹۳، ۱۲۵۲، ۶۹۷	حارث، معین الدین، صحافت

- حافظ شیرازی، شمس الدین، فارسی ادب ۱۱۹۵، ۱۹۲۷، ۲۸۰۴
- حافظ، محمد ولایت اللہ، اردو ادب ۱۰۳۹
- حالی، خواجہ الطاف حسین، اردو ادب ۲۳۵، ۵۴۰، ۸۰۰، ۹۶۶، ۱۰۹۹، ۱۵۰۰
- حامد علی خاں، (مکتبہ جامعہ) ۱۷۵۰، ۱۷۵۱
- حبیب الرحمن اعظمی، تفسیر قرآن ۹۵۸
- حبیب یوسفی سمرقندی، فارسی ادب ۲۳۲۸، ۲۳۲۹
- حج، اسلام ۲۰۵، ۲۰۷-۲۰۹
- حجاب جعفری، شاہ جہاں پوری، اردو ادب ۱۳۸۴
- حجاز، سیاحت ۲۵۹۸، ۲۵۹۹
- حدیث، اسلام ۱۱۰، ۲۲۵، ۲۲۹، ۲۳۷، ۹۹۴، ۱۸۲۶، ۲۹۹۷
- ”حدیث دل“ ۲۴۳۶
- ”حرف برہنہ“ (عنوان چشتی) ۷۳۱
- ”حزن اختر“ (واجد علی شاہ) ۱۹۳۶
- حسان، محمد حسین، مدیر پیام تعلیم ۷۷۱
- حسرت موہانی، فضل الحسن، اردو ادب ۷۰۷، ۹۶۹، ۹۷۰، ۲۲۳۹، ۲۵۷۷
- حسن، میر حسن، اردو ادب ۱۰۲۸، ۱۸۸۷، ۲۸۴۴، ۲۹۴۰
- حسن بن صباح، ایران ۲۶۸۰
- حسن نظامی، خواجہ، اردو ادب ۶۵۰، ۷۸۴، ۱۳۲۵، ۱۷۸۷
- حسینی سرور، اردو ادب ۱۳۸۸
- حسین، امام، اسلام ۹۰۰، ۱۰۶۴، ۱۲۸۳
- حسین، محمد (عرف ابو)، استاد جامعہ ۲۱۸۰
- حسین احمد مدنی، مجاہد آزادی، عالم ۳۶۵

- حضرت محل، بیگم اودھ، محالہ آزادی ۱۲۵۵
- حفظ الرحمن سیوہاروی، مجاہد آزادی، ۲۰۸۳
- عالم
- حقہ نوشی، سماجیات ۱۹۵۲
- حمید اللہ، ڈاکٹر محمد، علوم اسلامی ۱۳۱
- حنیف ندوی محمد، علوم اسلامی ۱۷۵
- حوصی زبان، نا بحیر یا ۲۳۴
- حیدر آباد، تاریخ ۲۲۴۲
- حیدر علی، تاریخ ۲۹۱۷، ۴۱۶، ۴۱۴
- حیرت، تاجیکی ادب ۲۳۳۱
- خالدہ ادیب خانم، ترکی سیاست داں ۲۳۹۰، ۱۷۵۴، ۷۹۸
- خال جہاں ملک مقبول، تاریخ، ہندوستان ۲۷۲۹
- خان خانان، عبدالرحیم، ہندی ادب ۱۶۰۸، ۴۹۹
- خنک، خوشحال خاں، پشتو ادب ۱۸۸۸
- خدا بخش اورینٹل پبلک لائبریری ۱۹۰۶
- خدیحہ مستور، اردو ادب ۱۴۴۲
- خسرو، امیر، فارسی ادب ۲۲۷۲، ۲۲۰۰، ۲۱۶۵، ۱۷۲۱
- ”خط تقدیر“، اردو ادب ۵۱۸
- خطابت، لسانیات ۶۴۳، ۶۴۲
- خطاطی ۲۸۴۶
- خطبہ جمعہ، اسلام ۲۱۵۷، ۲۱۵۶
- خلافت تحریک، ہندوستان ۲۷۷۶، ۱۶۵۹، ۲۲۳
- خلافت عباسیہ، تاریخ ۷۱

۱۷۳	خلیجی جنگ
۷۶۶	خلیل الرحمن، میر۔ صحافت
۲۸۱	خلیل مطران، عربی ادب
۹۲ ۲۸۱۸	”خمنخانہ جاوید“ خمنی، آیت اللہ
۲۷۳۵-۲۷۳۲، ۲۳۸۷، ۱۳۶۷، ۱۲۸۸، ۹۳۷	خواتین، سماجیات
۲۷۸۴	
۲۳۸۷، ۱۳۰۳، ۴۵۳	اسلام
۲۷۸۳، ۲۶۹۹، ۲۵۱۵، ۲۳۸۴، ۱۷۸۴، ۱۳۶۰، ۹۹۰	ہندوستان
۱۶۰۴	ایران
۱۲۸۶	جامعہ ملیہ
۲۸۱۰	روس
۴۰۳	خوارزمی، ریاضیات
۳۶۶	خویشگی، عبدالعلیم نصر اللہ، تاریخ
۲۹۴۱	خیرات ہمدانی، شاہ
۲۹۶۲، ۲۶۸۹، ۱۰۱۲	داراشکوہ، تاریخ، تصوف
۲۸۳۶، ۱۷۵۵، ۸۷۸	دارالمصنفین (اعظم گڑھ)
۱۳۶۴	دارالعلوم دیوبند
۲۴۹۵، ۱۶۴۶	دانتے، اسلام
۲۳۲۰	دانش، احمد مخدوم، تاجیک ادب
۱۲۰۵	”دائرہ“ سہ ماہی، صحافت
۲۵۹۷	دائرۃ المعارف نظامیہ (حیدرآباد)
۲۸۸۱، ۱۳۷۹، ۵۴۱	درد، خواجہ میر، اردو ادب
۱۳۸۱-۱۳۸۰	”دریائے لطافت“

۱۲۰۴	”دستک“ صحافت
۲۰۱۱، ۱۵۵۹	دستور، ہندوستان
۱۰۲۱، ۵۷۶، ۲۶۶	دفاعی موضوعات
۲۵۲۸، ۱۰۰۵، ۸۱۰	”ہندوستان
۱۹۳۴	دلدار علی نصیر آبادی، اسلام، علماء
۱۲۰۹	”دربار“ (ڈھاکہ)، صحافت
۴۸۶	دلی، تاریخ
۸۳	دنائیشور، مراٹھی ادب
۱۷۰۷	دولت مشترکہ ممالک، تاریخ
۵۹۸	دوہے، ہندی ادب
۲۹۴۰	”دہ مجلس“ اردو ادب
۱۲۵۰	دیس نہ کتب خانہ
۱۲۴۴-۱۲۴۱	”دین الہی“، تاریخ
۱۰۱۴	دیوان سراجی، فارسی ادب
۲۳۴۵، ۱۵۷۴، ۱۲۱۶، ۸۳۹، ۵۳۱، ۳۰۷	دیہی سماج، ہندوستان
دیکھیے کسان	دیہی قرض
۱۴۵۲، ۱۴۵۰، ۱۴۴۹، ۳۴۷	ڈوٹی، جان، تعلیم
۸۱۸	ڈھلوں، گردیال سنگھ، کنووکیشن ایڈریس
۹۴۶، ۹۴۵	ڈیوہرسٹ، ار۔ پی، مستشرق

ذاکر حسین، جامعہ ملیہ اسلامیہ

۸۷۷، ۸۱۶، ۷۸۰، ۷۳۵، ۶۲۲، ۶۲۱، ۲۸۹، ۲۸

۱۰۶۳، ۱۱۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۶۶، ۱۳۲۶، ۱۳۳۷، ۱۵۱۱،

۱۶۶۴، ۱۷۵۸، ۱۷۵۹، ۱۷۶۲، ۱۷۶۴، ۱۷۷۰،

۱۸۲۷، ۱۸۴۴، ۱۸۴۷، ۱۸۶۷، ۱۹۶۴، ۲۰۴۳،

۲۱۰۷، ۲۱۷۸، ۲۱۹۶، ۲۲۱۹، ۲۲۳۲، ۲۲۸۶،

۲۳۹۸، ۲۵۰۱، ۲۵۷۰

۳۳۵-۳۳۷

۹۷۲، ۱۴۰۷

۸۴۹، ۲۹۲۹-۲۹۳۱

۱۸۶۱

۹۷۴

۱۰۹۷

۷۱۲

۵۱

۱۸۴۹

۹۶۳

۱۴۰۱، ۲۳۲۶

۶۵۴

۱۴۸۲

۱۹۸۹

۲۳۵۳

۱۴۵۳

۲۴۰۴

ذبح اللہ، اسلام

ذکاء اللہ، مولوی، اردو ادب

ذوق، محمد ابراہیم، اردو ادب

”راحت القلوب“ فارسی ادب

رادھا، ہندی ادب

رداھا کرشنن، ایس، ہندوستان

راس مسعود، انگریزی ادب

الرافعی، مصطفیٰ صادق، عربی ادب

رام پور رضا لائبریری

رام نراین حاجی پوری، فارسی ادب

راماین، ہندو مذہب

رانکے، لیو پولڈ، تاریخ نگاری

”رانی کیتکی کی کہانی“ اردو ادب

رائے، راجہ رام موہن

رتن ہندی، بابا، صحابیات، اسلام

رجب علی، فشی، تاریخ، ہندوستان

رڑکی، ضلع، جغرافیہ

۱۳۱۹	رسل، برٹرینڈ، فلسفہ
۲۷۹۱	رسم و رواج، سماجیات
۲۳۵۲، ۱۳۸۱-۱۳۸۰	رسوا، ہادی، اردو ادب
۱۱۸۳	رشید جہاں، اردو ادب
۲۱۰۸	رشید رضا، اسلام، علماء
۶۷	رضا کرمانی، تاریخ، ایران
۵۴۹	رضا نوربے، تاریخ، ترکی
۲۳۶	رضی، رضی احمد، اردو ادب
۲۳۰	رفاہ عامہ، سماجیات، جرمنی
۲۳۷۱، ۱۴۶۹	” ” ” مصر
۸۳۰، ۶۲۴-۶۲۳	” ” ” ہندوستان
۱۸۸۸	” رقام کرانم ” تاریخ، ہندوستان
۱۳۶۱	رکے، رائنر میریا، جرمن ادب
۲۵۰۲	رمضان علی، خاکہ
۱۱۰۹	رواں، جگت موہن لال، اردو ادب
۱۰۲۶-۱۰۲۵	روح، تصور، مذہب
۳۶۳	” روح تنقید ” اردو ادب
دیکھیے سوویٹ روس	روس
۲۶۳۲-۲۶۳۱، ۲۵۰۹، ۲۱۱۲-۲۱۱۰، ۱۶۳۴	روسو، ژاں ژاک، فلسفہ
۱۵۱، ۴۲۱، ۵۵۶-۵۵۷، ۶۷۱، ۶۷۸، ۶۸۰	روسی ادب،
۲۵۰۸-۲۵۰۷، ۲۵۰۵، ۱۸۸۰	
۱۷۶۵، ۱۳۲۷	روش صدیقی، شاہد عزیز، اردو ادب
۱۹۵۸، ۷۵۷	روشنی، طبعیات

۹۱۵	روف پاشا، تاریخ، ترکی
۱۶۶۳-۱۶۶۲	رومۃ الکبریٰ، تاریخ
۲۷۱۲، ۲۶۱۵، ۲۱۶۶، ۱۲۸۰-۱۲۷۷، ۹۶۱-۹۶۰	رومی، جلال الدین، فارسی ادب
۲۳۱۶، ۲۰۵۶، ۱۸۵۰-۱۸۴۹	ریاضیات
۲۲۷۹	ریف (شمالی افریقہ)، تاریخ
۱۸۹۲	زنلی، جعفر، اردو ادب
۲۲۵۳، ۱۰۵۴، ۵۷۹، ۳۰۰	زر، معاشیات، افراط زر
۱۵۵۴، ۱۳۳۹، ۱۳۳۸، ۷۷۷، ۴۹۵، ۴۵۲-۴۵۱	، ، ، ، شرح مبادلہ
۲۳۵۱، ۱۶۴۸	
۴۵۲	زراعت، چین
۷۲۸-۷۲۵، ۷۰۰-۶۹۹، ۵۸۵-۵۸۳، ۲۶۷، ۱۲۷	، ، ہندوستان
۲۷۹۶، ۱۹۰۳، ۱۵۶۷، ۱۵۶۴، ۱۵۶۳، ۸۶۶-۸۶۵	
۱۸۲، ۱۸۱	زرتشت، مذہب
۱۴۰۴	زکوٰۃ، اسلام
۲۴۰۵	زلزلے، جغرافیہ
۱۱۱۰	”زمانہ“ (کانپور)، صحافت
۲۱۷۹، ۱۵۷۸	”زمیندار“ سماجیات
۱۴۳۵	زور، محی الدین قادری، اردو ادب
۶۴	زہیر بن ابی سلمہ، عربی ادب
۲۹۴۴	زیدی، بشیر حسین، تعلیم
۲۹۵۱	سارجنٹ اسکیم، تعلیم
۱۳۲۴	سارتر، جین پال، فلسفہ
۲۹۲۵، ۲۹۱۶	سالار جنگ میوزیم

سائنس، اردو ادب

۲۳۵۷

سائنکالوجی،

دیکھیے نفسیات

سائنس،

۲۷۳۷-۲۷۳۶، ۱۶۴۵، ۱۵۲۷، ۱۴۷۵، ۱۵۰

، ، تعلیم

۲۶۵۲، ۱۳۵۴

، ، مذہب

۲۷۳۶، ۱۵۰۳

، ، ہندوستان

۱۴۷۵

ستی، ہندو مذہب

۲۶۳۰

سحر (جادو)

۱۶۵۱

سرسوٹ، قلعہ، اردو ادب

۲۹۲۴

”سراج الاخبار“ (دہلی) اردو ادب

۱۴۱۸

سرخسی، شمس الائمہ

۲۲۶۵

سرمایہ داری، معاشیات

۱۰۲۴

، ، ، اسلام

۵۶

سرد، تصوف

۱۱۷۱

سرور، آل احمد، اردو ادب

۲۳۳۳

سرور، محمد (جامعہ ملیہ اسلامیہ)

۱۷۳۳، ۴۶۴

سرور، سید محمد، اردو ادب

۱۳۹۳

سرور جہاں آبادی، درگاہ سہائے، اردو ادب

۱۱۱۲

سعد بن وقاص، صحابیات

۱۱۸۸

سعدی شیرازی، مصلح الدین، فارسی ادب

۲۹۶۵

سعید احمد اکبر آبادی، علماء

۲۷۱۸، ۱۱۰۵

سکھ مذہب،

۲۹۶۱، ۲۵۳۵، ۸۸۶

سکے، تاریخ،

۲۰۳۱، ۲۰۳۰، ۲۰۱۸، ۱۶۴۲، ۱۸۸

۱۷۶۸، ۱۳۰۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۵	سلام مچھلی شہری، اردو ادب
۱۳۸۲	”سلک گوہر“ اردو ادب
۵۴۲، ۳۰۶	سلیم، وحید الدین، اردو ادب
۷۸۱	سلیم احمد، اردو ادب
۲۰۶	سلیمان اعظم قانونی، تاریخ، ترکی
۱۳۲۹، ۱۳۲۷، ۱۱۳۱	سلیمان ندوی، اسلام، علماء
۳۸۱	ساجی علوم، طریقہ تحقیق۔
۵۲۷	سماع، تصوف،
۲۸۳۵، ۹۷۷	سندر لال، پنڈت، مجاہد آزادی
۱۶۰۹	سنسکرت ادب،
دیکھیے چینی ترکستان	سکیا نگ
۵۳۳، ۸۶-۵۸	سودا، مرزا محمد رفیع، اردو ادب
۷۲	سوڈان تاریخ
۲۵۰۳، ۱۹۳۵-۱۹۳۲، ۵۶۰، ۵۵۸، ۵۳۶، ۴۷۲	سوویت روس، تاریخ
۲۸۱۱، ۲۶۲۹، ۲۶۲۸، ۲۵۰۴	سوشلزم
دیکھیے اشتراکیت	سہارنپور، سماجیات
۱۵۷۸-۱۵۷۶	، ، ، غدر، تاریخ
۱۵۶۹	، ، ، معاشی حالات
۱۹۷۴	سہروردی، شہاب الدین، تصوف
۲۳۴۱	سہل بن ہارون، تاریخ، بغداد
۱۱۲۹، ۹۷۳، ۷۲۳، ۶۰۹، ۶۰۰، ۴۰۱، ۳۹۶، ۲۹۶، ۵۳	سیاسیات
۲۹۲۱، ۲۹۲۰، ۲۲۸۳، ۱۹۱۰، ۱۶۹۲، ۱۵۷۵، ۱۴۴۸	

۱۱۳، ۸۱۸، ۹۸۵، ۱۰۶۱، ۲۱۰۵، ۲۱۱۳، ۲۵۱۲،	سید احمد خاں، سر، تعلیم
۱۵۷۷	سید زادے برادری، (سہارنپور)
۲۱۰، ۲۱۱، ۲۶۰۰-۲۶۰۲	”سیرۃ النبی“ (شبلی)
۲۴۰، ۲۴۱، ۸۳۶، ۱۰۱۵، ۱۲۷۰، ۲۳۷۰، ۲۵۱۲،	سیکولرزم، ہندوستان
۲۵۲۹، ۲۷۲۹، ۲۸۲۲، ۲۸۵۲، ۲۸۵۵	
۱۳۸، ۱۳۹۳، ۱۳۹۴	شا، جارج برنارڈ، انگریزی ادب
۹۶۸، ۱۲۳۵	شاد عظیم آبادی، اردو ادب
۸۰۴، ۱۳۶۸	شادی، سماجیات
۹۵	شافعی، امام، اسلام، علماء
۶۳۸	شال بانی صنعت، کشمیر
۳۰۸	شانقی نکتین، تعلیم
۱۳۴۳	شاہجہاں بیگم (اہلیہ ذاکر حسین)
۲۲۳۱	شاہین، تاجیکی ادب
۸۰، ۳۵۷، ۵۰۶، ۱۴۰۴، ۱۸۰۶، ۲۱۱۳، ۲۱۲۶،	شبلی نعمانی، اردو ادب، تاریخ اسلام
۲۱۲۷، ۲۳۱۱	
۴۸۵	شبیر، علی شبیر، اردو ادب
۲۴۵	”شرح مرغوب القلوب“، اردو ادب
۲۰۷۲، ۱۴۰۵	شرر، عبد الحلیم، اردو ادب
۳۱۹	شرر فتح پوری، اردو ادب
۲۹۲۲	”شریعت نامہ“، اردو ادب
۱۷۰۱	شروانی، ابوالفضل محمد عباس رفعت،
	اردو ادب
۳۶۶، ۲۱۶۴	شعوبیہ، اسلام

”شفاء السائل لتهدیب المسائل“ تصوف ۹۶

شکاریات ۴۹

شقہ جات عالمگیری، تاریخ ۱۸۹۰

شہاب مالیر کوٹلوی، مہر محمد خاں، تاریخ ۶۹۸

شہری منصوبہ بندی، ۱۵۹۶

شیاطین، علم کلام ۱۹۸۸

شیر شاہ، تاریخ، ہندوستان ۱۶۵۲، ۹۴۹

شیروانی، حبیب الرحمن خاں، اسلام، علماء ۱۰۲

، ، ہارون خاں، تعلیم ۱۲۶۵، ۱۰۹۵

شیلی، انگریزی ادب ۶۲۸

شیوخ برادری، سماجیات، (سہارنپور) ۱۵۷۶

صحافت دیکھیے متعلقہ ادب

”صحیفہ“ اشاریہ مضامین ۱۸۱۴-۱۸۱۰

صدیقی، رشید احمد، اردو ادب ۲۹۰۵، ۴۸۳

، ، زبیر احمد، علوم اسلامی ۴۴۷

، ، عبدالوحید، صحافت ۱۷۳۱

، ، محمد عتیق، اردو ادب ۱۷۷۶

صفا، ذبیح اللہ، فارسی ادب ۲۳۳۲

الصقلی، ابن القطاع، عربی ادب ۹۹۷

”صلصلة الجرس“ اردو ادب ۸۱۹

صنعت و حرفت، ایشیائی ممالک ۸۸۷

، ، سوویت روس ۸۸۷

۸۳۷، ۱۰۵۳، ۱۵۶۲، ۱۵۷۹-۱۵۸۰، ۱۶۰۳،	صنعت و حرفت، ہندوستان
۲۳۴۹، ۲۳۵۰-۲۹۴۸	
۱۵۴۳، ۵۰۲، ۴۴۸	صنعتی انقلاب، معاشیات
۱۵۳۳	صوفی مازندرانی، فارسی ادب
۱۹۲۵	صہبائی، امام بخش، اردو ادب
۴۳۹	”ضرب کلیم“ (اقبال)
۲۱۲۰، ۴۴۹	ضیا گوکپ، تاریخ، ترکی
۲۱۱۹-۲۱۱۷	ضیا پاشا، ، ،
۷۵۲، ۷۵۱، ۲۸۲	ضیاء الدین برنی، تاریخ نگاری
۲۷۱	طاہر علی، کارکن جامعہ ملیہ
۱۱۶۹، ۱۱۶۸، ۶۳۷، ۴۶۳	طب، ہندوستان
۲۹۴۲، ۲۹۳۹، ۲۵۹۶	طب یونانی
۱۱۴	طہ حسین، عربی ادب
۱۱۰۳-۱۱۰۱	طباطبائی، علی حیدر، اردو ادب
۲۳۱۰	طباعت و اشاعت
۶۲	،،، جاپان
۲۳۴۵	،،، روس
۲۷۴۱، ۲۳۱۰	،،، ہندوستان
۹۹۰	طلاق، سماجیات، اسلام
دیکھیے اردو ادب	طنز و مزاح، اردو ادب
۱۴۶۹	طوسون عمر، سماجیات
۷۵۵	طوفان نوح، اسلام
۲۹۶۸	طیارہ، انجینئرنگ

- ظروف سازی، صنعت ۲۰۳۳
- ظفر، بہادر شاہ، اردو ادب ۷۳۲
- عابد حسین، (حیاتی رکن جامعہ ملیہ ۷۸۲، ۱۷۷۱، ۲۶۹۸ اسلامیہ)
- عاضد الدین اللہ، تاریخ، مصر ۲۰۰
- عبادت، اسلام ۲۵۱۹
- عباسی گجراتی، عبداللطیف، اردو ادب ۲۳۳۵
- عبداللہ الحق، مولوی، اردو ادب ۲۲۳۶-۲۲۳۴، ۲۰۳۴، ۱۷۲۸، ۱۱۷۶، ۱۱۷۵
- عبداللہ الحق رودلووی، شاہ، تصوف ۱۸۹۰
- عبداللہ حکیم، خلیفہ، اردو ادب ۱۸۶
- عبدالحمید، تاریخ، ترکی ۷۵۶
- عبداللہ الحی، ماسٹر، استاد جامعہ اسکول ۲۷۱۰
- عبدالرحمن بجنوری، اردو ادب ۱۶۴۱
- عبدالرحمن خاں، تاریخ، افغانستان ۱۸۴۰-۱۸۳۸
- عبدالرحمن، صباح الدین، علوم اسلامی ۲۱۶۹
- عبدالرحیم دہری، تصوف ۵۰۷
- عبدالرزاق، (حیاتی رکن جامعہ ملیہ ۲۸۳۸ اسلامیہ)
- عبدالرزاق بانسوی، تصوف ۱۹۲۹
- عبدالسلام دیہاتی، تاجیکی ادب ۲۳۳۴
- عبدالعلیم جامعہ، ڈاکٹر، تعلیم ۱۷۸۶
- عبدالغفار، قاضی، اردو ادب ۲۶۰۹

عبدالغفار مدهولی، (سابق استاد جامعہ ۱۷۶۶

ملیہ اسلامیہ)

۱۸۷

عبدالغفور، چودھری، تعلیم

۲۴۹

عبدالقادر بدایونی، تاریخ نگاری

۷۷

عبدالماجد دریابادی، صحافت

عبدالحمید، خواجہ (امیر جامعہ ملیہ اسلامیہ) ۱۷۳۷، ۱۷۲۰

۱۲۲۲، ۱۲۲۱، ۵۲۶

عبدالودود و قاضی، اردو ادب

۲۱۱۵، ۷۵۹، ۷۵۸

عبدہ، محمد، اسلام، علماء

۲۸۶۲

عبیدزاکانی، خواجہ، فارسی ادب

۲۷۶۵

عبید اللہ سندھی، اسلام، علماء

۱۷۳۰

عدم، عبدالحمید، اردو ادب

۱۸۶۱

عراق، تاریخ

۵۳۳

”عرائس المروج“، عربی ادب

۷۱، ۱۹۶، ۱۰۶۶، ۱۰۶۱، ۱۶۱۱، ۲۰۴۸، ۲۰۴۹،

عرب ممالک، تاریخ

۲۸۶۳، ۲۳۸۱، ۲۲۸۶، ۲۲۷۱، ۲۱۸۳

۲۹۵۶، ۱۰۶۵، ۱۲۸، ۱۲۷

عرب سماج، سماجیات

۱۹۴۷

عرب فن تعمیر

۲۱۲۵، ۸۰۸، ۴۶۲

عرب۔ اسرائیل جنگ

۷۸، ۷۹، ۱۰۵، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۲۳، ۲۷۸،

عربی ادب

۲۸۰، ۳۷۱، ۳۱۹، ۴۵۳، ۴۵۷، ۱۶۱۷،

۱۶۱۸، ۱۶۲۰، ۱۶۲۱، ۱۸۲۸، ۱۹۲۶، ۲۰۵۳، ۲۶۶۹،

۱۱۰، ۴۹۰، ۴۹۱، ۵۳۳، ۱۴۶۰، ۱۶۲۲، ۱۶۳۳،

عربی ادب، افسانہ و ناول

۲۷۵۸، ۲۷۵۷، ۲۰۱۶

۲۳۳	عربی ادب، ترجمہ نگاری
۱۹۰	، ، ڈرامہ نگاری
۶۳۳-۶۲۹، ۴۱۸، ۲۸۱، ۱۱۷، ۱۱۱	، ، شاعری
۲۳۱۵-۲۳۱۲، ۹۹۷	
۱۸۴۸	، ، صحافت
۱۴۵۴، ۲۸۰-۲۷۸	، ، نثری ادب
۲۳۵۴	، ، ہندوستان
۲۰۷۷، ۱۷۳۰	عرشی، امتیاز علی خاں، کتاب خانہ داری
۱۲۰۷	”عزم نو“ (بارہتی پور) صحافت
۱۲۳۲	عشرت، امرت لال، اردو ادب
۲۸۸۰	عشرت رحمانی، اردو ادب
۵۷۷	”عصمت“، صحافت
۱۹۷۷	عظمت اللہ خاں، اردو ادب
۸۱	”عظمت رفتہ“ (برنی)
۲۷۷۹، ۱۷۰۰، ۱۶۹۹، ۱۰۷۲، ۱۰۷۱، ۲۱۳	علم الکلام، اسلام
۲۰۳۴	علم ہیئت
دیکھیے مشرقیات	علوم شرقیہ
۲۱۲۷	علوم و فنون، تاریخ
۱۶۵۴، ۱۲۰۱، ۱۰۶۸، ۹۹۵، ۱۷۷	، ، اسلام
۲۶۹۷، ۲۲۰۱، ۱۲۰۱	، ، ہندوستان
۲۶۶۱	علوی، ظہیر الدین، اردو زبان
۲۱۷۲	علی احمد، فخر الدین، کنویشن خطبہ جامعہ
۱۱۹۴	علی شیرنوائی، فارسی ادب

علی گڑھ، معاشی حالات
علی گڑھ مسلم یونیورسٹی

۱۵۸۰، ۱۵۷۹ھ

۲۱۳۴، ۱۸۲۵، ۱۷۸۶، ۱۷۸۵، ۱۳۷۲، ۱۰۰

۲۶۷۴، ۲۲۸۸

۲۳۰۴

۱۹۸۶، ۱۹۸۵، ۷۲۱

۱۷۷۴

۲۵۳۰، ۶۵۲

۲۳۳۰

عمر ابن الخطاب، صحابیات
عنوان چشتی، افتخار الحسن، اردو ادب
”عود ہندی“، (غالب)

عیسائیت،

یعنی، صدر الدین، تاجیکی ادب

غالب، اسد اللہ خاں، اردو ادب

۲۵۳، ۸۵۴، ۹۰۱، ۱۰۸۱، ۱۱۰۱، ۱۱۰۳، ۱۱۸۹، ۱۲۸۱،

۱۲۹۶، ۱۳۳۰، ۱۴۱۸، ۱۴۸۳، ۱۴۸۶، ۱۴۹۲،

۱۷۷۴، ۱۷۷۵، ۱۸۹۹، ۱۹۲۴، ۱۹۷۳، ۱۹۷۸،

۲۰۷۱، ۲۰۸۹، ۲۲۰۴، ۲۲۲۳، ۲۳۰۸،

۲۴۶۱، ۲۸۴۳، ۲۸۴۵، ۲۹۰۶، ۲۹۳۴،

۲۴۶۱، ۳۱۰

۸۴۳، ۱۲۸۹، ۱۴۰۶، ۱۷۷۴، ۲۳۰۶، ۲۳۰۷،

۲۴۲۱، ۲۴۱۸

۱۸۵۳، ۱۴۰۳، ۱۰۲۹، ۳۷۳

۱۷۰۱، ۱۱۷۴، ۱۱۷۳

۲۳۱۵، ۱۱۳۴، ۳۷۰

۲۷۷۳، ۱۹۹۰، ۱۰۴۵، ۵۷۸، ۵۷۷

” ” تراجم

” ” خطوط

” ” دواوین

” ” شاگرد

” ” فارسی کلام

غذا، صحت عامہ

دیکھیے افلاس

۱۷۶۹، ۹۵۵

غربت، سماجیات

غلام ربانی، تاریخ نگاری

۱۵۱۷، ۴۱۱	غلام السیدین، تعلیم
۲۰۲۷	غلام یزدانی، آثاریات
۲۳۳۶	غنی کشمیری، فارسی ادب
۷۰۲	فارستر، ای۔ ایم، انگریزی ادب
۲۲۹۷، ۱۲۰۱، ۷۴۲-۷۳۹، ۶۶۳، ۳۱۵، ۱۴۵	فارسی ادب
۲۸۷۳ ^{۶۲۸۳۱} ، ۲۳۳۷، ۲۲۹۹	
۲۹۶۴	تاریخ گوئی
۷۱۹، ۶۶۳، ۶۳۲-۶۲۹، ۳۷۶، ۱۴۵، ۴۷۷، ۴۶	شاعری
۹۶۰-۹۶۱، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۷۱، ۱۱۸۷، ۱۲۰۳	
۱۸۵۹، ۱۸۵۷، ۱۵۳۳، ۱۴۳۴، ۱۲۸۰، ۱۲۷۵	
۲۳۳۷، ۲۳۳۶، ۲۳۲۶، ۲۲۸۷، ۲۱۰۰	
۲۲۹۷، ۱۸۶۰، ۱۴۳۵	نثری ادب
۱۵۳۰، ۱۴۳۵، ۱۴۳۴، ۱۱۷۱، ۹۶۴، ۳۷۶	ہندوستان
۲۷۷۲، ۲۳۳۷، ۲۳۲۶، ۲۱۸۹، ۱۸۵۹، ۱۸۵۷	
۲۹۶۳، ۱۴۳۶	فارسی زبان
۲۴۴۵، ۲۴۴۴	فاروقی، اختر حسین (جامعہ ملیہ اسلامیہ)
۱۹۳۸	فاسفورس، کیمیا
	فاشزم دیکھیے فسطائیت
۱۳۳۳	فانی، شوکت علی، اردو ادب
۱۲۱۶، ۷۹۰	فاہیان، سفرنامہ
۵۴۸	فتحی بے، تاریخ، ترکی
۵۳	الفخری، تاریخ نگاری
۲۱۹۷، ۱۲۸۲، ۱۳۳۱، ۸۲۰، ۴۴۰	فراق گورکھپوری، رگھوپتی سہائے

۲۱۸۲	فرانس، اناطول، فرانسیسی ادب،
۱۶۹۲، ۱۶۸۵	فرانس، تاریخ
۲۵۳۰	فرانس آف ایسی، عیسائیت
۲۹۸۰-۲۹۷۶، ۲۱۸۳	فرانسیسی ادب
۹۵۴-۹۵۲	فرائیڈ، سگمنڈ، نفسیات
۲۵۷۶	فرانسیسی تحریک، تاریخ، ہندوستان
۲۳۰۰	فرنی، علی، فارسی ادب
۴۷	فردوسی، فارسی ادب
۳۳۳	فرعون، مصر
۳۵۱-۳۵۰	فروبل، تعلیم
۲۵۱۷، ۱۹۲۸	فرید الدین گنج شکر، تصوف
۱۲۴۶	”فسانہ مبتلا“، اردو ادب
۲۶۸۶، ۲۶۸۵، ۲۵۸۱، ۲۰۶۶، ۴۵۹	فسطائیت، سیاسیات
۱۲۷۱، ۳۰۳	فضل الحق خیر آبادی، اسلام، علماء
۹۶۴	فقیر، کیولا پرساد، فارسی ادب
	فقہ دیکھیے اسلام، فقہ
	فلپس بورن، گرڈا (جامعہ ملیہ اسلامیہ) ۲۴۳۷
۱۶۱۲، ۱۲۳۱، ۹۳۶، ۷۳۰، ۶۲۷، ۴۸۹-۴۸۷	فلسفہ
۲۶۳۸، ۲۵۳۹، ۱۹۰۱	
۲۳۱۴، ۱۴۳	، ، چینی
۸۱۲، ۵۲	، ، عرب
۲۵۲۶، ۲۵۲۵، ۹۶۷، ۸۹۵، ۸۹۴	، ، ہندو
۲۱۵۵، ۲۱۵۴	، ، یونانی

فلسطین

۲۷۶۱، ۲۶۸۷، ۲۱۹۳، ۲۰۶۸، ۱۸۷۳، ۱۷۰۸، ۷۵

۲۹۵۸، ۲۷۶۲ -

۱۶۱۸، ۱۶۱۷

فلسطینی ادب

۲۷۳۹، ۲۰۳۴، ۱۹۶۱، ۱۹۵۹، ۱۹۵۷، ۷۶۲ - ۷۶۱

فلکیات،

۵۵۴

قلم سازی، فنون لطیفہ

۲۰۲۹، ۲۰۲۱، ۱۹۴۷، ۶۵۶ - ۶۵۵، ۳۸۷، ۲۱۵

فن تعمیر، فنون لطیفہ

۲۲۹۵، ۲۰۴۵، ۲۰۴۲، ۲۰۴۰، ۲۰۳۷، ۲۰۳۶

۲۵۲۵

فن لینڈ، مسلمان

۲۵۲۶

۲۴۲۷، ۲۰۳۴، ۱۷۷۶، ۱۱۳۷ - ۱۱۳۵، ۱۰۹۶، ۷۰

فنون لطیفہ

۱۱۴۸، ۲۷۲

فورٹ سینٹ جارج کالج، اردو زبان

۱۱۴۸، ۲۷۲

فورٹ ولیم کالج، اردو زبان

۲۱۱۶

فہمی، شوکت علی، صحافت

۲۰۸۲، ۱۲۶۹، ۱۲۶۸، ۹۸۳، ۷۳۳

فیض، فیض احمد، اردو ادب

۶۳۶

فینقی عرب، تاریخ

۸۲۶

قاسم آذربائی جانی، فارسی ادب

۶۳۸

قالین بانی، صنعت، کشمیر

۲۷۷۸، ۲۷۷۷، ۱۶۱۵

قانون

۱۲۵

”قبہ خضر“، مدینہ منورہ، تاریخ

۲۵۴۸، ۱۱۷۰

قدرتی وسائل، جغرافیہ

۱۸۲۹، ۱۲۱۹

، ، تیل (اسلامک ممالک)

۱۷۲۴

قدوائی، بیگم انیس، سماجی خدمات

۲۶۹۲

قدوائی، جلیل، اردو ادب

۲۵۱۶	قدوائی، شفیق الرحمن، (حیاتی رکن جامعہ ملیہ اسلامیہ) قدیم اردو دیکھیے اردو زبان قرآن، اسلام
۱۶۳۹، ۱۳۶۶، ۹۹۱، ۷۷۶، ۷۵۵، ۳۱۲، ۳۰۹	
۲۸۰۱، ۲۸۰۰، ۱۹۳۷، ۱۶۵۰	
۱۳۷۰، ۱۱۳۸، ۱۳۷	، تراجم
۲۲۷۴، ۲۲۷۳، ۲۰۵۰، ۲۰۲	، تفسیر
۳۱۲، ۳۰۹	، حروف مقطعات
۱۳۰۵، ۶۱۵	قربانی، اسلام
۱۸۳۳	قرۃ العین، بہائی مذہب
۱۵۷۲	قریش برادری (سہارنپور) سماجیات
۱۷۲۹	قریشی، اشتیاق حسین، تعلیم
۱۴۰۰	، عبدالرزاق، اردو ادب
۲۳۳۸	، نسیم، اردو ادب
۱۲۳۶	قزوینی، محمد خاں، فارسی ادب
۲۱۶	قسطظنیہ، تاریخ، ترکی
۲۹۲۳	”قصہ حسینی“ اردو ادب
۵۵	”قطب مشتری“ اردو ادب
۱۲۰۶	”قلم کار“ رسالہ، صحافت
۲۹۴۵، ۱۸۸۴	قمر جلالوی، اردو ادب
۱۵۸۳	قوت محرکہ، طبوعات
	قوی تعلیم دیکھیے تعلیم
	قومی زبان دیکھیے اردو زبان

۶۰۴	قومیت، سیاسیات
۱۶۳۰، ۳۹۳، ۳۰۵	”اسلام
۴۴۹	”ترکی
۲۹۸۹، ۱۶۳۸، ۱۵۹۷، ۵۶۲	”ہندوستان
۱۹۳۳	کاکوری، ہندوستان، تاریخ
۲۶۹۵-۲۶۹۴	کالے مسلمان، امریکہ
۲۰۴۶، ۲۰۱۵	”کامریڈ“ صحافت
دولت مشترکہ ممالک دیکھیے	کامن ویلتھ
۲۲۵۱	”کانفرنس گزٹ“ صحافت
۱۱۵	کانہی، محمد امین، تصوف، ناٹجیر یا
۲۰۳۹، ۲۰۳۸	کائنات، سائنس
۲۱۶۱، ۱۵۰۷، ۳۱۶	کبیر داس، ہندی ادب
۱۱۴۳	”کتاب المنتظم“ تاریخ
۲۹۰۴، ۱۶۲۴	کتب حوالہ، کتب خانہ داری
ناموں کے تحت دیکھیے	کتب خانہ
۲۰۲۴	کتبے، آثاریات
۲۰۵۵	کرناٹک، تاریخ
۱۱۰۷	کریٹو، فلسفہ
۱۸۳۵	کڑکھا، اردو ادب
۱۹۰۳، ۱۵۶۴، ۱۵۶۳، ۱۰۵۲، ۷۲۶، ۶۹۹، ۱۲۵	کسان، مسئلہ قرض، ہندوستان
۱۸۲۰-۱۸۱۹	”کشف المحجوب“ تصوف
۲۹۸۲، ۲۵۳۱	کشمیر، سیاحت

- ”کلیلہ و دمنہ“ عربی ادب ۲۷۵۸، ۱۲۵۳
- کلیم، ابوطالب، فارسی ادب ۱۸۵۹
- کلیم اللہ شاہ جہاں آبادی، تصوف ۱۹۳۷
- کبوتہ برادری، (سہانپور) سماجیات ۱۵۷۳
- کبھ میلہ ۲۸۰۷
- کیونٹ مینی فٹو ۲۴۱۱
- کنتوری، علامہ، اسلام، علماء ۲۹۴۳، ۱۸۹۸
- کنیڈا، تاریخ ۲۸۰۸
- کوریا، تاریخ ۱۷۷۸
- کوہ، ارضیات ۲۴۰۰
- کھیل کود ۹۲
- کیٹس، جان، انگریزی ادب ۱۹۰۷
- کیرالا، سیاحت ۶۰۵
- کینیا، ہندوستانی باشندے ۲۲۵۶
- گاندھی، اندا، سابق وزیراعظم، جامعہ کنوئیشن ۲۳۶۲، ۲۱۳۸
- اردو زبان ۱۷۲۲
- ” ” ” ”
- موہن داس کرم چند، ۲۳۶۳، ۱۸۶۹، ۱۵۰۹، ۸۹۱، ۸۳۶، ۶۵۳، ۵۱۶
- ۲۳۶۳، ۲۵۳۲، ۲۵۳۳-۲۵۵۱، ۲۵۵۲، ۲۷۹۲
- ۲۹۳۵، ۲۷۹۹
- گپتا دور، تاریخ، ہندوستان ۵۰۴
- گرو نانک، سکھ مذہب ۲۵۳۵
- گل کرسٹ، جان بوتھ ورک، اردو زبان ۳۳۵۹
- گنگولی، بی۔ این، جامعہ کنوئیشن خطبہ ۲۳۷۴

۶۸۰-۶۷۸	گورکی، میکسم، روسی ادب
۲۷۷۳، ۲۳۱۹	گیتا، ہندو مذہب
۲۶۳۸	لاشویت، فلسفہ
۲۱۳۲	لال بہادر شاستری، تاریخ، ہندوستان
۲۰۴۰	لال قلعہ، آثاریات
۱۲۳۷	”لزومیات“ عربی ادب
۶۰-۱۱۴۵، ۶۴۳، ۶۴۱، ۴۴۶، ۴۰۴، ۳۱۵۳۱۲	لسانیات
۲۷۸۷-۲۷۸۶، ۲۱۰۹، ۲۱۰۶، ۱۸۵۲	
۶۴۳-۶۴۲	، ، خطابت
۲۹۱۰	، ، دیہی زبان
۲۳۸۳، ۸۵۵	، ، لغت ولغت نویسی
۲۵۷۳، ۲۱۳۳	لطف اللہ، سیاحت، تاریخ، ہندوستان
۱۸۹۶	لکھنؤ، تاریخ
۵	لکھنؤ مسلم کانفرنس (تقریر مولانا آزاد)
۱۹۳۲	لندن، سیاحت
۲۷۹۷، ۲۷۹۵	لوزان کانفرنس، تاریخ، ترکی
۱۶۹۴	لیگ آف نیشنز
۲۵۷۱، ۶۸۳-۶۸۰، ۲۴۳	لینن، تاریخ، سوویت روس
۱۹۹۴، ۱۴۸۷	ماحولیات
۶۷۷، ۶۶۹	مارکس، کارل، سیاسیات
۲۹۷	المازنی، ابراہیم عبدالقادر، تاریخ ایران
۲۶۱-۲۵۹	ماسکو، سیاحت
۲۸۰۲	مالابار، سیاحت

۶۰۶	مالٹا، تاریخ
۱۷۱۰	مالدیپ، صدر مالدیپ، جامعہ اعزازی سند
۲۱۱۶	مالک رام، اردو ادب
۲۸۱۳	مانڈو، تاریخ
۲۸۳۳	ماؤزے تنگ، تاریخ، چین
۲۱۶۶، ۹۶۱-۹۶۰	’مثنوی معنوی‘ فارسی ادب
۱۳۳۵	مجاز لکھنوی، اسرار الحق، اردو ادب
دیکھیے سید احمد سرہندی	مجدد الف ثانی
۲۲۶۶	مجدد الدین فیروز آبادی، عربی زبان
۲۰۴۳	مجسمہ سازی، فنون لطیفہ
۲۲۰۲	المجمع العلمی العربی، صحافت
۲۷۰	مجنوں گورکھپوری، احمد صدیق، اردو ادب
۲۶۸۲	مجوی مذہب
۱۱، ۳۶۱، ۳۷۶، ۵۵۳، ۶۰۷، ۶۲۰، ۷۹۹، ۱۹۹۱،	محبیب محمد، (خیالی رکن جامعہ ملیہ اسلامیہ)
۱۳۳۶، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۷۸۰-۱۷۸۲، ۱۸۰۳،	
۱۸۳۰، ۱۹۳۶، ۲۰۹۵، ۲۱۳۵، ۲۱۳۶، ۲۱۸۵،	
۲۲۳۳، ۲۲۴۰، ۲۵۳۱، ۲۵۳۷، ۲۵۳۸،	
۲۵۴۲، ۲۵۵۴، ۲۵۵۵، ۲۵۹۲، ۲۷۸۱، ۲۷۸۹،	
۲۹۶۶	
۱۷۳۶، ۱۳۵۶	محروم، تلوک چند، اردو ادب
۲۱۷۱	محسن کاکوروی، اردو ادب
۸۲۸	محسن الملک، سید مہدی علی، تعلیم
۶۱۸	محفوظ الحق، فارسی ادب

مخطوطات

۵۲۴، ۱۳۳۷، ۱۳۸۰، ۱۳۸۲، ۲۹۲۵-۲۹۲۶،

۲۶۲۰-۲۶۲۲

۱۳۱۴

محمود سعیدی، اردو ادب

۳۹

مدرسہ ابتدائی (جامعہ ملیہ اسلامیہ)

۲۱۳۱-۲۱۳۹، ۲۱۳۱

مدرسہ تعلیم نظام

۲۰۸۵، ۹۸

مدرسہ نظامیہ (بغداد)

۸۲۷، ۸۲۹، ۱۰۲۵-۱۰۲۶، ۱۶۵۲، ۱۶۹۹-۱۷۰۰،

مذہب

۲۴۸۱، ۲۵۰۵، ۲۵۴۰، ۲۶۵۹، ۲۸۵۸، ۲۸۹۸

۲۱۶۷

،، ہندوستان

۸۳

مراٹھی ادب

۷۶۷

'مرآة العروس' نذیر احمد

۱۸۹۷

مرقعات حسن، تاریخ نگاری

۲۵۵۳

مرتضیٰ واعظ ملتانی، تصوف

۲۴۵

'مرغوب القلوب' اردو ادب

۱۹۲۱-۱۹۲۳

'مرقع دہلی' تاریخ، ہندوستان

۱۰۰۲-۱۰۰۴

مزدور طبقہ، سماجیات، انگلستان

۵۱۳، ۸۲۲، ۱۰۰۵-۱۰۰۷، ۱۱۰۱، ۱۱۰۳-۱۶۰۱،

مزدور طبقہ، ہندوستان

۲۶۵۵، ۲۳۵۲

۸۸۴

مزل اللہ خاں، نواب، تعلیم

۲۰۲۵

مساجد دہلی-تاریخ

۱۴۴۵

'مسافر کی ڈائری'

۳۸۷

مسجد جامعہ ملیہ اسلامیہ

۱۸۹۵

مسجد فتح پور، تاریخ

۱۵۸۸	مسلم راجپوت برادری، سماجیات
۲۶۸۴، ۱۰۰۸، ۶۶۶-۶۶۵	مسلم لیگ، سیاسی جماعت
۵۰۳، ۵۰۲، ۳۹۹-۳۹۷، ۳۹۳، ۳۰۵	مسلمان، سیاست، ہندوستان
۱۱۵۲-۱۱۵۰، ۱۰۸۵، ۱۰۲۲، ۱۰۰۸، ۶۶۶-۶۶۴	
۱۵۲۵، ۱۵۱۰، ۱۴۶۵، ۱۴۶۳، ۱۴۴۶	
۲۵۱۹، ۲۲۱۵، ۲۱۵۱، ۲۱۵۰، ۱۶۳۵، ۱۵۹۲-۱۵۹۰	
۲۷۰۲، ۲۷۰۰، ۲۶۸۴، ۲۶۶۳، ۲۶۶۰، ۲۵۶۹	
۲۹۵۲، ۲۷۷۶	
۲۷۲۶، ۲۲۸۹، ۴۲۹	علاقائی مطالعے، چین
۱۷۱۱	حیدرآباد
۲۵۰۸-۲۵۰۷	روس
۲۵۲۶	فن لینڈ
۷۷۳، ۷۶۴، ۷۲۹، ۷۰۸، ۷۰۵، ۷۰۳، ۳۳۰	ہندوستان
۱۷۱۱، ۱۵۹۲-۱۵۸۹، ۱۵۳۵، ۱۵۱۰، ۱۴۴۰	
۲۹۹۴، ۲۷۶۸، ۲۷۵۰، ۲۵۶۷، ۲۰۱۸، ۱۷۷۶	
۲۹۹۵	
۱۹۳۲	مسیح الدین خاں، سفیر نواب اودھ
۲۰۹۴، ۱۷۴۵، ۱۷۴۴، ۱۷۲۷، ۱۳۴۴، ۱۲۲۵	مشاعرے، اردو
۱۹۹۳، ۹۴۶، ۹۳۵، ۷۴۴، ۴۰۴	مشرقیات
۲۹۸۴، ۲۷۶۳، ۲۲۵۹، ۲۱۳۸، ۲۰۶۵-۲۰۶۴	
۱۷۰۹، ۹۵۹، ۸۰۸، ۴۶۲، ۴۴۸، ۳۷۸، ۱۷۳	مشرق وسطی، تاریخ
۲۵۴۳، ۲۴۰۲، ۲۱۲۵	

مشیر الحق، علوم اسلامی

۶۴۶، ۱۱۹۷، ۱۳۷۷، ۱۷۳۲، ۲۰۶۹، ۲۱۶۲،

۲۳۰۳

مصر، تاریخ

۷۲، ۷۳، ۳۳۱، ۳۳۳، ۴۰۶، ۱۷۰۶، ۲۳۴۴، ۲۶۳۹

مصر، رفاہ عامہ

۱۳۶۹، ۲۳۷۱

مصری ادب

دیکھیے عربی ادب

مصطفیٰ کمال پاشا، تاریخ، ترکی

۱۰۸۷

مصری، فنون لطیفہ

۱۰۹۶، ۱۶۷۸، ۲۳۴۴-۲۳۴۵، ۲۳۵۸-۲۳۵۹،

۲۹۸۱

منظر نگر، تاریخ

۱۶۸

معاشیات

۸۹۳، ۱۰۵۶

معاشی ترقی

۷۴، ۴۵۸، ۹۱۹، ۱۵۹۳

معاشی ترقی، روس

۲۷۵۹

معاشی ترقی، ہندوستان

۲۶۹

معاشی زندگی

۹۱۹-۹۲۲

معاشی نظام، ہندوستان

۹۸۸

'معاہدہ عمرانی' سیاسیات

۲۶۳۱-۲۶۳۲

معتزلہ، اسلام

۱۶۱۳

'معجم المصنفین' عربی ادب

۲۹۰۴

معدن الجواہر، فارسی ادب

۱۵۳۲

'معراج العاشقین' اردو ادب

۲۴۵

معروف دہلوی، اردو ادب

۲۳۰۸

المعری، ابوالعلا، عربی ادب

۱۱۹، ۹۴

معین الدین احمد، شاہ، علوم اسلامی

۲۲۶۴

دیکھیے مشرق وسطیٰ

مغربی ایشاء

۲۹۸۱، ۲۹۱۹، ۱۸۶۸

مغلیہ سلطنت، تاریخ، ہندوستان

۲۰۲۶

مقبرے، (دہلی) آثاریات

دیکھیے اردو ادب

مکاتیب

۱۱۹۱

مکتی بودھ، ہندی ادب

۲۷۰۴

ملایا، اسلام، قانون شریعت

۱۵۹۵

ملکیت، ذاتی، معاشیات

۱۵۷۱ (سہارن پور) ، ، ،

۲۷۴۸

مل گاؤگر، خطبہ، کنووکیشن جامعہ

۲۷۷۹، ۲۷۷۵، ۲۶۲۶، ۵۳

ملوکیت، سیاسیات

۱۸۶۳

ملیالی ادب

۲۷۶۰، ۷۵۴

ملیریا، طب

۲۲۵۰

'مفتخبات مشتاق' اردو ادب

۵۱۴

منصوبہ بندی، معاشیات

۲۸۳۰، ۲۹۳

، انگلستان

۹۸۹، ۲۹۵-۲۹۴

، سوویت روس

۲۸۵۶، ۱۵۸۳، ۱۱۸۱، ۱۰۳۸

، ہندوستان

۲۶۸۳

منصور حلاج، تصوف

۵۳۴

منفلوطی، مصطفیٰ لطفی، عربی ادب

۲۱۲

منگول، تاریخ

۱۲۷

موالی طبقہ، سماجیات، عربی

دیکھیے اردو زبان، موریشش

موریشش، اردو زبان

۱۴۴۱، ۱۴۴۰

موریشش، سیاحت

۵۰۵	موریہ دور، تاریخ، ہندوستان
۲۷۳۴، ۶۴۰، ۱۵۶	موسیقی، فنون لطیفہ
۲۹۳۲، ۲۷۴۸، ۵۴۵	مومن، مومن خاں، اردو ادب
۲۱۸۷، ۲۱۸۶	مہجری ادب، عربی ادب
۱۸۷۸	مہریں، آثاریات
۲۷۵۵، ۲۵۸۵، ۲۳۶۰، ۸۵۷	میر، میر تقی، اردو ادب
۱۳۹۴	میسور، اردو زبان
۱۹۸۳	میکش اکبر آبادی، اردو ادب
۲۶۲۶	میکاولی، سیاسیات
۱۶۰۹	میگھ دوت، سنسکرت ادب
۲۷۸۲	مینن، کے۔ پی۔ ایس، خطبہ جامعہ کنوئیشن
۱۶۱۲	میوزیم، قلعہ دہلی
۲۳۴۲	میوزیم، شام
۱۴۱۷	میو میموریل گزٹ، صحافت
۲۲۸	نادر شاہ، تاریخ ایران
۲۰۲۶	نازی ازم، سیاسیات
۱۴۰۰	نازک الملائکہ، عربی ادب
۴۴۴	نازش سہرامی، اردو ادب
۲۶۹۳	ناسخ، امام بخش، اردو ادب
۶۱۴	ناظم رام پوری، اردو ادب
۸۱	نائیڈو، سروجنی، انگریزی ادب
۲۸۵۳، ۶۰۸	ناوابستہ ممالک تحریک، سیاسیات
۱۱۵	ناجیر یا، تاریخ

- نبی احمد (جامعہ ملیہ اسلامیہ) ۸۴۸
- نیشے، فلسفہ ۶۲۷
- نثار، غلام اشرف، ہندی ادب ۹۴۴-۹۴۲
- نجد، تاریخ ۱۹۶
- نجمی، امجد، اردو ادب ۱۲۷۳
- نجیب اشرف ندوی، اردو ادب ۲۰۸۷
- ندرت میرٹھی، شعیب احمد، اردو ادب ۱۱۷۷
- نذر محمد خاں رام پوری، مجاہد آزادی ۲۵۷۲
- نذرل اسلام، قاضی، بنگلہ ادب ۱۱۱۶
- نذیر احمد، ڈپٹی، اردو ادب ۱۷۱۸، ۱۳۰۸، ۱۲۳۶، ۷۶۹-۷۶۷، ۳۲۷، ۲۵۱
- نراج، سیاسیات ۲۱۵۹
- نرسری اسکول (جامعہ ملیہ اسلامیہ) ۲۷۲۱
- نرودا، پہلو، (چلی شاعر)، اپنی ادب ۱۳۱۲
- نشر، اردو ادب ۱۳۹۶
- نظام الدین اولیا، تصوف ۲۱۲۰، ۱۱۹۶
- نظام الملک طوسی، تاریخ، بغداد ۹۸
- نظیر اکبر آبادی، اردو ادب ۸۵۹، ۵۴۶، ۱۳۳
- نعمان، قاضی، اسلام، فقہ ۲۲۰۲

نفیات و نفیات اطفال

۱۳۶-۱۳۷، ۱۶۷، ۲۳۳، ۲۵۲-۲۵۵، ۲۸۷،
 ۲۹۲، ۶۱۲، ۶۱۳، ۷۹۱، ۹۳۱، ۹۵۲-۹۵۴، ۱۱۳۰،
 ۱۵۱۸، ۱۵۲۲، ۱۵۳۷، ۱۵۹۱، ۱۸۸۱، ۱۹۰۵، ۱۹۰۸،
 ۲۰۲۳، ۲۲۰۷، ۲۲۱۰-۲۲۱۱، ۲۲۱۶-۲۲۱۸،
 ۲۲۲۱-۲۲۲۲، ۲۲۲۳، ۲۲۲۹، ۲۲۳۳-۲۲۳۵،
 ۲۲۳۷-۲۲۳۹، ۲۳۸۷

'نقیب' صحافت

۱۱۱۱

نوآبادیات، تحریک آزادی

۶۱۰

'نوادر الالفاظ' لسانیات، فارسی

۱۳۳۶

نوجوان، سماجیات

۲۱۸۱، ۲۳۲۳

نور جہاں، تاریخ، ہندوستان

۴۹۴

'نوطر زمر صغ'، اردو ادب

۵۲۲

نوعی خوشانی، فارسی ادب

۱۳۶۲

نول کشول، غشی، طباعت

۲۳۱۰

'نہایت الارب' عربی ادب

۱۶۲۵

نہرو جواہر لال (سابق وزیر اعظم)

۴۱، ۴۲، ۳۹۹، ۶۱۱، ۱۰۳۱، ۱۳۳۷، ۱۴۹۹،

۱۵۵۵-۱۵۵۷، ۱۷۳۴، ۱۸۱۵، ۱۹۹۲، ۲۰۰۷،

۲۲۷۷، ۲۳۶۵، ۲۳۸۲، ۲۸۲۲، ۲۸۴۸،

۲۸۵۱-۲۸۵۲

نہرو، موتی لال، مجاہد آزادی

۱۱۹۲

نیاز فتح پوری، اردو ادب

۱۵۳۹، ۲۱۴۶

'نیاز مانہ نیاترانہ' (شرر فتح پوری)

۳۱۹

نیازی، نذیر (جامعہ ملیہ اسلامیہ)

۱۷۲۹

- نیرنگ، غلام بھیک، تاریخ، ہندوستان ۲۶۰۸
 نیشنل اردو انسٹی ٹیوٹ (موریشس) ۲۸۷۱، ۲۳۷۶
 واسوخت، اردو ادب ۲۳۶
 'واقعات مشتاقی' تاریخ، ہندوستان ۱۳۱۱
 والٹیر، فلسفہ ۹۹۹
 وجد، سکندر علی، اردو ادب ۲۶۷۳
 وردھا تعلیمی کمیٹی ۱۹۷۹، ۸۹۷، ۸۹۶
 وردھا تعلیمی کانفرنس ۲۰۱۰
 وسطی ایشیا، تاریخ ۲۳۹۷-۲۳۸۶، ۲۲۹۶، ۱۶۵۶، ۲۱۲
 وسطی ایشیا، سیاحت ۲۱۰۴-۲۱۰۳
 وصالی، علاؤ الدین، ہندی ادب ۹۴۱
 'وطن میں اجنبی' اردو ادب ۱۳۹۹
 وقار عظیم، اردو ادب ۲۸۸۹
 وقار الملک، نواب مشتاق حسین، تعلیم ۲۸۹۲-۲۸۹۱
 وقف، اسلام ۲۳۰
 مزید دیکھیے اسلام، فقہ
 ولی اللہ شاہ، اسلام، علماء ۲۵۷۴، ۲۰۳
 وہابی ادب ۲۰۵۹
 وید، ہندو مذہب ۴۱۷
 ویویکانند، سوامی، ہندو مذہب ۲۶۶۵
 ہالینڈ، سیاحت ۲۱۲۴-۲۱۲۱
 ہائر سکندری اسکول (جامعہ ملیہ اسلامیہ) ۱۶۱۹
 ہڑپا خط تحریر، آثاریات ۱۸۷۸

۱۲۸۷	ہندوستان، خارجی تعلقات، چین
۲۰۱۱، ۱۵۵۹	ہندوستان، دستور اساسی
۸۱۰	ہندوستان، دفاعی امور
۲۲۵۶	ہندوستانی باشندے، کینیا پالیسی
دیکھیے اردو زبان	ہندوی
۲۹۵۴، ۱۱۸۲، ۹۷۱، ۵۹۷	ہندی ادب
۹۷۹، ۹۷۵، ۹۴۴-۹۴۲	،، شاعری
۵۰۱	،، ناول
۱۰۸۶	ہندی علوم
۲۷۸۰	ہوبز، سیاسیات
۲۰۳۴	ہیت، علم الہیت
۶۵۷	ہیروڈوٹس، تاریخ نگاری
۱۳۵۲	'یادوں کی دنیا' (یوسف حسین خاں)
۱۸۷۳	یاسر عرفات، تاریخ، فلسطین
۲۹۹۴	یتیم خانے، رفاہ عامہ، مسلمان
۲۱۵۲	یحییٰ کمال، ترکی ادب
۵۴۷	یقین، اردو ادب
۹۶۲، ۸۵۱، ۷۸۵	یلدرم، سجاد حیدر، اردو ادب
۲۳۰۳	یمن، تاریخ
۲۲۷۱	یورپ، تاریخ، عرب دور
۶۵۲	،، ،، عہد وسطیٰ
۷۴۹	یورپین شعرائے اردو
۲۹۱۵	'یوسف زلیخا' اردو ادب

۲۹۸۲، ۱۷۶۱	یوسف حسین خاں، اردو ادب، تاریخ
۱۷۹	یونانی علوم، عرب دانشوری
۲۳۷	یونیسکو، ہندوستان
۲۰۶۸، ۴۹۸-۴۹۷	یہودی قوم، سماجیات

اشاریہ مترجمین و مرتبین مقالات

۷۷۶	آزاد فاروقی (عماد الحسن)
۹۰۹	آفتاب احمد خاں
۲۱۹۳، ۸۵۱، ۵۷۱	۱-۱-ف
۲۳۷۲	ابن حسن
۱۱	ابوسلمان شاہجہاں پوری
۱۲۱۰	ابواللیث بدایونی
۱۳۶۸	اجتہاد دوی (محمد)
۱۲۳۷، ۱۰۴۲	احشام احمد دوی
۷۴۲	احشام الدین اعظمی
۱۱۵۳	اختر احمد میاں
۲۷۷	ارشاد الحق
۲۸۴۸، ۱۴۷۸، ۱۴۷۵	اسحاق (محمد)
۲۸۶۱	
۲۳۸۲، ۵۱۲، ۳۱۶	اسرائیل احمد خاں
۳۰۰	
۵۵۶	اسلم (محمد)
۱۶۷	انصاری (اقبال)
۴۹۴، ۴۵۵، ۳۸۶	(سعید)

انصاری (سعید)

۸۰۲،۵۶۷-۵۶۵،۵۶۱

۹۰۷،۸۸۲،۸۰۳

۱۱۶۸،۱۱۴۳،۹۰۸

۲۳۷۱،۲۲۰۳،۱۱۶۹

۲۹۳۶،۲۷۹۷،۲۷۶۳

۹۹۲،۴۵۲،۳۷۷

۲۷۶۳،۱۶۴۵،۱۱۵۶

۲۷۴۵-۲۷۴۲

۷۹۲

۶۸۸،۶۲۶،۴۶۶

۲۵۹۳،۶۸۹

" (شہاب الدین)

" (معین الدین)

بٹ (بدر الدین)

بیدار (عابد رضا)

بلال احمد دیکھئے ہلال احمد

پاٹھک (رادھے شیاام)

تنہا (محمد یحییٰ)

جبین انجم

جعفر رضا بلگرامی

جعفری (رئیس احمد)

جعفری (ضمیر)

جوہر (ایم۔ ایم)

حامد علی خاں

حسان (محمد حسین)

حسن برنی

حسنی (ابوحزہ زبیر)

۶۹۱

۱۶۲

۲۳۷۶،۸۳۶،۴۶۰

۱۰۱۵،۸۳۳،۴۶۲،۳۷۸

۷۴۸،۷۴۷

۱۸۸۴

۵۶۰-۵۵۸

۹۳۰-۹۲۶،۲۳۹

۷۷۱،۶۶۸،۱۶۱،۱۲۷

۲۳۸۱

۲۳۴۲،۱۰۲۶،۱۰۲۵

۲۵۲۱، ۲۵۲۰، ۲۴۸، ۶۲

خلیق صدیقی (محمد)

۲۷۷۴، ۲۷۷۷

۲۸۹۶

خلیل احمد جامعی

۲۴۷۹، ۲۴۵۳، ۲۴۵۲

ذاکر (محمد)

، ۷۹۷، ۷۹۶، ۵۱۷

ذاکر حسین

، ۹۹۳، ۹۳۶، ۹۳۳

، ۲۶۸۶، ۲۶۸۵، ۲۳۷۹

۳۰۰۳، ۲۹۳۳، ۲۸۹۹

۹۵۹

رحمت علی

۲۴۲۱

رسا ہمدانی

۷۹۴، ۳۷۹

ریاض الاسلام

۵۳

زبید احمد

زبیری حسنی دیکھئے حسنی (ابو حمزہ زبیر)

۲۸۳۹

زور (محی الدین)

۲۶۰۶

مسرور (محمد)

سلفی (عبداللہ) دیکھئے عبداللہ

۱۱۵۵

شرما (شیام سروپ)

۲۷۶

شائستہ خاں

۱۰۲۳، ۷۱۹، ۵۲۷

شعیب اعظمی

۲۷۱۴، ۲۶۱۵، ۲۱۸۹

۳۷۱

شیث (محمد اسماعیل)

۲۵۲۹

شیروانی (ریاض الرحمن خاں)

۲۵۱۴

صادقہ ذکی

صدیقی (انور)

۸۴۰،۵۲۵،۲۸۴

۲۳۷۷،۲۳۷۶،۱۱۲۶

۲۸۵۳،۲۵۶۷،۲۵۵۰

۲۸۵،۷،۶

۶۵۹

۲۱۸۳

۱۹۸۹

۴۰۳

۱۲۸۰-۱۲۷۷

۳۸۷،۲۴۲،۱۶۳

۹۱۱،۸۷۰،۸۶۷

۹۳۴،۹۱۴-۹۱۲

۲۳۶۳،۱۱۰۷،۹۳۵

۲۳۸۱،۲۳۶۵،۲۳۶۴

۲۱۹۱،۱۶۰۴،۸۳۹

۲۹۵۷،۲۳۹۸

۹۹۱،۴۷۱،۴۴۱

۲۴۱۵-۲۴۱۲

۹۸

۱۲۱۹،۵۳۷

۱۶۴

۲۷۳۲

۱۹۹۴

" (عتیق)

" (عظیم الشان)

" (مظہر الدین)

صفرا مہدی

صفیہ عامر

ضیاء الحسن ندوی

عابد حسین

عاقل (محمد)

عبدالعظیم

عبد الغفار (قاضی)

عبد الغفور

عبد القادر

عبد القیوم (شاہ)

عبداللہ (محمد)

عبداللہ سلفی

عبداللطیف اعظمی

۲۷۳

،۷۹۸،۳۸،۱۰

،۹۰۲،۸۸۲،۸۶۲

،۲۵۲۵،۲۳۷۴،۲۳۷۳

۲۹۳۷،۲۶۰۴،۲۵۲۸

۱۴۶۰

۲۹۵۸،۲۳۷۰

۲۳۹۷،۲۳۸۶

۹۰۶

۲۶۹

۱۲۳۸

۸۳

۹۳۲

۲۸۷۱،۹۹۰

۲۵۵۲،۲۳۷۸،۵۶۴،۱۵۸

۲۳۹۹،۶۶۷

۱۵۳۸

۴۴۳

۲۵۴۲

۲۳۵۲

۲۰۶۵،۱۳۶۸

۱۲۷۶،۱۲۷۵،۱۱۹۱

۲۷۳

عبدالحمید

عرفان (محمد)

عزیز احمد

عطاء اللہ

علوی (وہاب الدین)

عمادی (ابراہیم)

غلام ربانی

غلام السیدین

فاروقی (سہیل)

" (ضیاء الحسن)

فراق (برکت علی)

فیضان اعظمی

فیضی (محمد محمود)

قادری (عبداللہ ولی بخش)

قدوائی (شفیق الرحمن)

" (صدیق الرحمن)

کبیر احمد جاسی

کرمانی (ف-۱)

۲۷۶۷	کشور جہاں
۸۲۲	م۔ع۔
۱۶۶	ماجد حسین
۲۹۰۴	مائل (محمد ذکریا)
۲۳۳۳، ۱۱۸۶، ۱۱۸۵	مجیب (محمد)
۱۴۷۰	محمود حسین خاں
۱۸۱۷، ۶۶۱، ۱۵۶	محوی (محمد حسین)
۱۸۱۸	
۱۱۰۵	مختار الدین احمد
۸۳۵، ۴۹۵	مذنب الرحمان
۲۳۸۴، ۱۸۲۳، ۱۲۲۴	مشیر الحق
۲۷۹۹	معراج خیام
۱۴۶۹	منظور سرور
۲۵۵۸، ۶۸۷	مینائی (نذیر الدین)
۱۶۴۱	نادم سیتاپوری
۸۸۴، ۹۹	ندیم (محمد)
۲۹۵۶، ۲۴۰، ۲۷۵	نیازی (نذیر)
۲۸۸۸	نیر مسعود
۳۸۵	وقار عظیم
۷۹۹	ہاشمی (سید)
۴۹۶، ۴۷۰	ہلال احمد
۹۳۱، ۸۳۴، ۱۶۵	یوسف حسین خاں
۲۶۸۹	

تیسرا حصہ

اشاریہ اردو کلام

رسالہ جامعہ میں مضمون، انشائیہ اور افسانہ کے ساتھ ساتھ اردو اور فارسی زبان میں شعری تخلیقات پہلے شمارہ سے ہی شامل اشاعت رہی ہیں۔ جس رسالہ سے نور الرحمن، مولانا اسلم جیراچپوری، ڈاکٹر سید عابد حسین جیسے اعلیٰ شعری ذوق کے افراد کا تعلق رہا ہو اس میں شعراء کے کلام کا نہ شائع ہونا عجیب بات ہوتی۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ کے اساتذہ اور دوسرے اراکین میں ایسے افراد ہمیشہ رہے ہیں جن کے اپنے ہم عصر شعراء سے ذاتی مراسم رہے ہیں اور جنکی شعر فہمی کے شعراء کرام بھی معترف ہیں۔ ان میں سے کئی ایک خود بحیثیت شاعر معروف ہیں۔ مولانا اسلم جیراچپوری کو جتنی عقیدت سر محمد اقبال سے تھی اتنی ہی اقبال کو مولانا سے تھی اور اقبال اپنے کلام پر مولانا کی رائے کے منتظر رہا کرتے تھے۔ اسی طرح مکتبہ جامعہ کے پہلے منیجر محمود علیخاں اور جگر مراد آبادی میں گہری دوستی تھی۔ جامعہ ملیہ اسلامیہ کے پہلے امیر جامعہ حکیم اجمل خاں اردو اور فارسی دونوں زبانوں میں شعر کہتے تھے۔ ان کے کلام کا ایک انتخاب ڈاکٹر ذاکر حسین نے کاویانی پریس، برلن سے شائع کیا تھا۔ مولانا محمد علی جوہر جامعہ ملیہ اسلامیہ کے پہلے پرنسپل کے کلام کا ایک مجموعہ مولانا عبد الماجد دریابادی کے مقدمہ کے ساتھ شائع ہوا ہے۔ غلام ربانی تاباں اور عنوان چشتی کے کلام کے مجموعے بھی شائع ہو چکے ہیں۔

جامعہ کے دور اول کی اشاعت میں اردو کے ساتھ ساتھ فارسی کلام بھی شائع ہوتے رہے ہیں۔ امین عظیم آبادی حامد حسن قادری، نصیر الدین نکہت، ہسوانی اور ہادی مچھلی شہری اس دور کے معروف شعراء ہیں لیکن فارسی کلام کے اشاعت کی یہ روایت گذشتہ صدی کے تیسرے دہے کے آخر برسوں میں ختم ہو گئی اگرچہ فارسی میں چند قطعات تاریخ دور دوم کی اشاعت میں بھی ملتے ہیں۔

اردو زبان کا دور جدید کا شاید ہی کوئی معروف شاعر ہوگا جس کا کلام جامعہ میں شائع نہ ہوا ہو۔ شاد عظیم آبادی، ثاقب لکھنوی، صفی لکھنوی، محوی صدیقی، جگر مراد آبادی، فراق گورکھپوری، روش صدیقی، سلام مچھلی شہری کی تخلیقات پابندی سے رسالے میں شائع ہوتی رہی ہیں۔ حسرت، آزاد سبحانی، اصغر گونڈوی، جذبی آل احمد سرور، بکتل سعیدی، مجاز وغیرہ بھی اپنا کلام اشاعت کے لئے بھیجتے رہے ہیں۔

رسالہ جامعہ کی ایک اور خصوصیت جو اسے اپنے ہم عصر ادبی و علمی رسائل سے ممتاز بناتی ہے اس میں ایشیائی اور یورپی ممالک کے شعراء کی شعری تخلیقات کے تراجم کی اشاعت ہے۔ اس کا مقصد بھی جامعہ کے قارئین کو دنیا کی دوسری زبانوں کے ادب سے واقف کرانا تھا۔ رسالے میں چینی اور کوریائی زبانوں کے کلاسیکی ادب کے تراجم کے ساتھ لارڈ بیکن، رائزر لکے، وکٹر ہیوگو، چارلس بودلیر، رابندر ناتھ ٹیگور، رابرٹ فراسٹ، محمود درویش، ستیہ کانت مہاپاترا، ھے ووڈ، جان ڈن اور بہت سے دوسرے شعراء کے کلام کے ترجمے شائع ہوتے رہے ہیں اور تقریباً تمام تراجم جامعہ کے اراکین نے کئے ہیں۔

جامعہ ملیہ اسلامیہ کے اساتذہ اور دوسرے اراکین جنگی شعری تخلیقات شائع ہوتی رہی ہیں ان میں مولانا محمد علی، مولانا اسلم جیراچپوری، ڈاکٹر سید عابد حسین، غلام ربانی تاباں، قیصر زیدی، مسعود حسین اور عنوان چشتی سرفہرست ہیں۔

ترتیب:

حصہ نظم میں بھی اشاریہ شاعر کے نام یا تخلص کی الفبائی ترتیب کے تحت درج کر کے ترتیب دیا گیا ہے غزل اور نظم، کے صرف پہلے شعر کو لیا گیا ہے۔ قطعہ، رباعی اور اردو فارسی کے علاوہ دوسری زبانوں کے کلام سے صرف ایک مصرعہ لیا گیا ہے۔ شعر یا مصرعہ کو شاعر کے تحت ردیف کے حرف کے اعتبار سے الف بائی ترتیب میں درج کیا گیا ہے۔ نظم، قطعہ، یارباعی کسی عنوان کے ساتھ ہے تو عنوان بھی درج کیا گیا ہے۔

شعری تخلیقات: اردو

(آرزو)

مری شہرت فلک پر چار سو ہے
مجھے انسانیت کی جستجو ہے

۱،۲۳، جنوری ۳۵، ۸۳

آزاد (الطاف احمد)

حال دلِ فگار سنایا نہ جائے گا

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۵

زخمِ درون سینہ دکھایا نہ جائے گا

کبھی مہرباں ہو کے دل شاد فرما

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۵-۶۶

کبھی قدرِ خدمت آزاد فرما

سرسبز پھر بہار سے سارا چمن ہوا

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۶-۶۷

معمور جلوۂ گل و سروِ کمن ہوا

شکر ہے کہ دل دیکے یارِ دلربا پایا

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۶

یعنی جس قدر کھویا اس سے کچھ سوا پایا

حقِ الفت ادا کریں گے آپ؟

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۷

آپ! پاس وفا کریں گے آپ

اس کو قیدِ مکاں سے کیا الفت

۱،۲۸، جنوری ۳۷، ۶۷-۶۸

بے نشان ہے نشان سے کیا الفت

میں وہ بے کس کہ واجب الامداد

تو وہ کافر کہ خوگر بیداد
اک مرادل کہ مصائب کا شکار
اک مری جان کہ صرف افکار
تو کہ ہر وقت غرق جلوہ ناز
میں کہ دن رات سجدہ ہائے نیاز
وہ شیدائے اصنام ہے اور بس
یہ عہد دروہام ہے اور بس
شکوہ جو رجفائے کیا غرض
کیا غرض اک بے وفا سے کیا غرض

۱، ۲۸، جنوری ۱۹۳۷ء

۱، ۲۸، جنوری ۱۹۳۷ء-۶۹

۱، ۲۸، جنوری ۱۹۳۷ء-۷۰

۱، ۲۸، جنوری ۱۹۳۷ء-۷۱

۱، ۲۸، جنوری ۱۹۳۷ء

آزاد انصاری

اب نہ وہ ارباب الفت کا لحاظ
اب نہ وہ مہر و محبت کا لحاظ
کچھ آثار رخ سے عیاں اور بھی ہیں
کچھ اسرار دل میں نہاں اور بھی ہیں
شکوہ غم بجا نہیں نہ سہی
حکم چون و چرا نہیں نہ سہی

۲، ۲۸، فروری ۱۹۳۷ء-۱۶۷

۲، ۲۸، فروری ۱۹۳۷ء-۱۶۸

۲، ۲۸، فروری ۱۹۳۷ء-۱۶۹

آزاد سبحانی

اس ضعف کا کیا کہنا بخشے جو توانائی
اس یاس کے میں صدقے دی جس نے شکیبائی
تمھاری زلف مشکیں سے بندھی ہے زندگی اپنی
نہ مرنا ہی خوشی اپنی نہ جینا ہی خوشی اپنی

۶، ۱۲، جون ۱۹۲۹ء-۳۶۷

۴، ۱۲، اپریل ۱۹۲۹ء-۳۰۵

آزاد عظیم آبادی (فضل الحق)

غم تھا یہی محرم یہی غماز بھی تھا

۱۱، ۵، نومبر ۱۹۲۵، ۴۰۵-۴۰۶

۴، ۲، اکتوبر ۱۹۲۳، ۲۵۵

۳، ۳، مارچ ۱۹۲۴، ۱۷۷-۱۷۸

۲، ۵، فروری ۱۹۲۵، ۱۱۲

۱۱، ۶، نومبر ۱۹۲۴، ۵۴۶

۱، ۳، جنوری ۱۹۲۴، ۴۹-۵۰

۲، ۷، اگست ۱۹۲۶، ۹۸

۵، ۲، نومبر ۱۹۲۳، ۳۲۷

۱۰، ۵، اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۴۴-۳۵۴

۱، ۵، جنوری ۱۹۲۵، ۴۶

کار پر داز بھی تھا خانہ برانداز بھی تھا
 اے محو جلوہ ہائے طلسم تصورات
 کیا حاصل تصور میلاد ممکنات
 حیف ہے حیف اے ہستی اجسام پرست
 زہے وہ خندہ پنہاں بہار منظر صبح
 زہے وہ حسن سراپائے حور پیکر صبح
 اے چھوٹی چھوٹی جیونیو اے ہستی ضعیف
 تم آگئیں کدھر سے مری کاپیوں کے پاس
 بے خوف بے ہراس
 غالب ہوا جب اہل زمین پر سکوت شام
 رخصت ہوئی نگاہوں سے پھولی ہوئی شفق
 ظلمت ہوئی کافور جو چکا اسلام
 ریف کا سردار:

گھن گرج برق کی وہ ابروہ تار باراں
 بجلیوں کا وہ چمکنا وہ گھٹا ٹوپ سماں
 شب کے اخیر حصہ غفلت میں یک بہ یک
 جب ساری کائنات ہے آغوش خواب میں
 تپش مرحوم:

وہی دل وہی تو ہیں دلوں تپش اب نہیں تو نہیں سہی
 تری روح عرش نشیں تو ہے تن زار زیر زمین سہی
 سرود خانقاہ:

نہیں اُن کو کام نہیں سہی وہ نیاز مند ہمیں سہی
 وہی اصل علم یقیں سہی وہی لامکاں کے مکیں سہی

سیر بہشت:

کل سیر خلد کو جو مجھے لے گیا خیال
وہ نہر و باغ و نعمت الوان و حور عین
عقدہ دل:

۲، ۴، اکتوبر ۱۹۲۳، ۲۵۵

علم دنیا میں تو اہل علم کا یہ حال ہے
کاش ان کو کھیت دے کوئی تو اس پر ہے یقیں
برق درختاں:

۵، ۱، جنوری ۱۹۲۵، ۴۷

جھلکتی جھلملاتی جھانکتی ہے مسکراتی ہے
تر پتی تلملاتی کانپتی ہے تھر تھراتی ہے
چودھویں صدی کا قرآن پاک:

۴، ۶، دسمبر ۱۹۲۳، ۶۱۱-۶۱۲

گھر کا ہے چراغ شمع ایماں کیا ہے
مطببخ کا دھواں ہے نور عرفاں کیا ہے
ہوالموجود:

۵، ۱۱، اکتوبر ۱۹۲۵، ۴۰۶-۴۰۷

امین راز ہستی ہے کہیں نابود ہوتا ہے
ہمیشہ درد دل میں کچھ نہ کچھ موجود ہوتا ہے
برق بے جولاء:

۲، ۳، ستمبر ۱۹۲۳، ۱۸۱

نمود برق بے جولاء کی ہستی کیا عدم کیا ہے
سمندر مشربی باز پچہ طفلان کے کم کیا ہے
گاندھی جی کی جے:

۲، ۶، دسمبر ۱۹۲۳، ۳۹۷

وہ خوشی کی دھن وہ خاطر خواہ لے
مژدہ لایا قاصد فرخندہ پے

۲، ۳، ستمبر ۱۹۲۳، ۱۸۱

آغاز (عنایت علی)

خواب کیسا اور کیا تعبیر خواب زندگی

کھول آنکھیں دیکھ غافل تو کتاب زندگی

۲۰، ۹، اگست ۱۹۲۷، ۱۳۴

آصف علی

راہبدر ناتھ ٹھاکر (نگور)

تری نوا تھی کہ اک سحر کا کرشمہ تھا

۳۵، ۳، ستمبر ۱۹۴۱، ۲۲۹-۲۳۲

ترا کلام تھا یا ایک ظلم زندہ تھا؟

(

اثر)

رباعیات:

اے بے خبر خودی ہے کیوں سر بہ سجود

۲۰، ۱، جنوری ۱۹۳۳، ۳۱

اے شعلہ برق شمع محفل ہو جا

اک سعی مدام جس کا حاصل ہی ہیں

ہمراہ یہ کارواں لیے جاتا ہے

کیا کیا نہ کیا دہریں کیا کیا نہ ہوا

صرف غم ہم نے نوجوانی کی

واہ کیا خوب زندگانی کی

حریم ناز میں میری نماز ہو جائے

۲۰، ۳، مارچ ۱۹۳۳، ۲۷۰

جبیں شوق سراپا نیاز ہو جائے

اثر کیجئے کیا کدھر جائے

۱۲-۱، جنوری ۱۹۲۹، ۸۴

مگر آپ ہی سے گذر جائے

اثر (جعفر علی خاں)

تشنہ کیوں کر نہ رہے ذوق تماشہ میرا

۷، ۴، اکتوبر ۱۹۶۲، ۱۹۲

مجھ یہ کھلتا نہیں جب خود ہی معمہ میرا

لبوں تک آکے رک جائے گی آہنگ فغاں کب تک

۷، ۵، نومبر ۱۹۳۶، ۹۶۳

کہے گی چشم پر غم بیکسی کی داستان کب تک

چلا آتا ہے اک مست شباب آہستہ آہستہ
دعا کیں ہو رہی ہیں مستعجاب و آہستہ آہستہ
غم جتنا ہوا سوا خوشی کی
ہم نے یونہی بسر زندگی کی
جہلم کے دم صبح وہ دلچسپ نظارے
بلور بہا جاتا ہے کرنوں کے سہارے
جام دے ایسا نگاہ مست جانا نہ مجھے
عشرت کونین سے کر دے جو بیگانہ مجھے

اثر (فضل الدین)

اے ہند!

بدلیں گے اور ضرور ہمارے بھی رات دن
اے ہند تیرے ہوش میں آنے کی دیر ہے

اثر ردولوی

سوز پنہانی سے اشکوں کی فراوانی کہاں
قلزم خاطر میں وہ اگلی سی طغیانی کہاں
فصل بہار آئی مسرت کا جوش ہے
ہنگامہ ساز انجمن نانوش ہے

اثر صہبائی

تجلیات:

پھولوں میں ستاروں میں تبسم ہے تمہارا
اے دوست تمہیں ہو چمن آرا فلک آرا
غم حیات غم عشق کو مٹا نہ سکا
یہ آگ تھی ہی کچھ ایسی کوئی بجھا نہ سکا

۴۶، ۸، جون ۱۹۶۲، ۴۹۳-۴۹۵

۴۵، ۹، جولائی ۱۹۶۱، ۴۵۷

۴۶، ۸، جون ۱۹۶۲، ۴۹۵

۴۵، ۶، اپریل ۱۹۶۱، ۳۲۲

۳۶، ۶، جون ۱۹۴۲، ۴۴۴-۴۴۵

۱۷، ۱، جولائی ۱۹۳۱، ۴۰

۱۲، ۵، مئی ۱۹۲۹، ۳۷۶

۳۸، ۱، جنوری ۱۹۴۳، ۵۵

۳۷، ۱، جولائی ۱۹۴۲، ۶۳

روح اندہ گین ہے تیرے بغیر
ہاے کتنی حزیں ہے تیرے بغیر
نہ پوچھ گردش و نیرنگی جہاں کی خبر
نہیں ہے جھکو تو اپنے بھی جسم و جاں کی خبر
جذبات:

جب تک کہ فدا اس پر دل و جاں نہ کریں ہم
کس منہ سے دم اس کی محبت کا بھریں ہم
دل کے سوا وہ اور کہیں جاگزیں نہیں
مشکل یہ آپڑی ہے کہ دل کو یقین نہیں
آپ بیتی:

دنیا کے ہر ایک دام سے آزاد رہا میں
میرا نہ ہوا کوئی کسی کا نہ ہوا میں
سرگزشت:

مرغزاروں میں چمن زاروں میں کہساروں میں
چرخ کے نور میں ڈوبے ہوئے نظاروں میں
شاعر خدا کے حضور میں:

اے کہ تجھ سے رونق روئے فلک روئے زمین
اے کہ تیرے نور سے روشن ہے گیتی کی جہیں
اے کہ پنہائے دو عالم ہے ترے زیرِ نگیں
اے مرے معبود کوئی بھی ترا ہمسائے نہیں
اے الہ العالمین

جام صہبائی: رباعیات

ہومہ کہ ماہ دیکھتے ہیں تجھ کو

۲۹۷، ۵، نومبر ۱۹۲۲، ۲۹۷

۲۵۸، ۳، مارچ ۱۹۲۱، ۲۵۸

۱۹۱، ۴، اکتوبر ۱۹۲۳، ۱۹۱

۲۸۳، ۶، دسمبر ۱۹۲۳، ۲۸۳

۲۹۶، ۶، جون ۱۹۲۳، ۲۹۶

۱۳۹، ۲، اگست ۱۹۲۲، ۱۳۹

۷۲-۷۰، جولائی ۱۹۲۱، ۷۲-۷۰

اخلاص و وفا میں بھی ہے طاقت پہنان
 کرنا ہے مجھ کو کام کر جاؤنگا
 زر دار بھی حکمران بھی جھک جائیگے
 نمود نے پھر آگ جلائی یہاں
 بڑھ بڑھ کے جگر پر زخم کھاتا ہوں
 اے شوکت قیصری سے ڈرنے والو
 اک جلوہ نور ہے محبت اے دوست
 اے کاش وہ جان آرزو مل جائے
 انوار ہیں سرخوشی میں جانے کیا کیا
 جام صہبائی:

۵، ۳۴، مئی ۱۹۴۱ء، ۴۱۶

۳، ۳۴، مارچ ۱۹۴۱ء، ۲۵۹

کچھ لہو و لعب میں ڈھونڈتے ہیں اس کو
 روپوش جب آفتاب ہو جاتا ہے
 جب عشق کی آگ نور ہو جاتی ہے
 میدان خدا میں پیکران تسلیم
 رہ تیغ بدست، زندگانی ہے یہی
 پہونچا ہے کس عوج پرستارہ میرا
 دنیا میں بلند حق کی آواز کریں
 ہونگے کوئی اور آہ بھرنے والے

۵، ۳۶، مئی ۱۹۴۲ء، ۳۸۲

جام صہبائی

کوئی میری داستاں سنے یا نہ سنے
 ہوں گرم بیاں جہاں سنے یا نہ سنے

۲، ۳۴، فروری ۱۹۴۱ء، ۱۸۲

بہار جاوداں:

بہار آنے پر ہے ہر پھول مسکراتا ہے
ہر اک پرند مسرت سے گنگناتا ہے
رباعیات:

۱، ۳۶، جنوری ۱۹۴۲ء، ۹۲

جب ظلمت غم سے روشنی ملتی ہے
یہ گردش صبح و شام ہے میرے لئے
دشت دو جہان ہے مرے بڑھنے کیلئے
حق کوش ہوں حق کی راہ پر جاتا ہوں
ہر گام پر سنگ رہ پاتا ہوں اُسے
اغیار سے بے نیاز کردے یارب
ہے تیزی رہ رو کو منزل کی تلاش
فطرت میں یم وجود لہراتا ہے
تجلیات:

۳، ۳۵، اکتوبر ۱۹۴۱ء، ۳۰۱

یاد تری شراب ہے ذکر ترا سرور ہے
کیف طرب میں موجزن میرا یم وجود ہے
شام تنہائی:

۶، ۳۵، دسمبر ۱۹۴۱ء، ۴۳۳

تنہا ہی رواں ہوں دشت غم میں
کوئی مرا ہم سفر نہیں ہے

۲، ۳۹، اگست ۱۹۴۳ء، ۹۳

احشام الدین

واقعی کون تھا سچا شاعر:

گذر گئے اردو کے ہر ایک عہد میں صد ہا شاعر
شہر و قصبہات میں دیہات میں ہر جا شاعر

۲، ۱۴، فروری ۱۹۳۰ء، ۱۴۶-۱۴۸

احسن (احسن علی خاں)

نظم موت

موت!

کب

آؤ گی؟

غزل

۷۸، ۱۱، نومبر ۱۹۸۱، ۳۳-۳۴

یہ ہست و بود نقوش طفل ہوا کا ایک مشغلہ ہو جیسے

ہماری ہستی بھی ریگ صحرا پہ نقش دست صبا ہو جیسے

۷۸، ۱۱، نومبر ۱۹۸۱، ۳۵

احسن مار ہروی

کروں کیا مجھ سے تیرا سنگ در چھوڑا ہیں جاتا

اٹھانا ہوں قدم لیکن دل شیدا نہیں جاتا

۲۸، ۲، فروری ۱۹۳۷، ۱۶۶

احسن مار ہروی

نذر حسین، رباعی، سلام قطعہ

آنکھیں غم شبیر میں تر ہیں دونوں

لیتا ہے شقی کا نام کب کوئی کہیں

کیا پوچھتا ہے کوئی محرم میں کیا ہوا

احوال کربلا سبق آموز عام ہے

دنیا پر اس کے فیض کا در ہے کھلا ہوا

جنگ حسین تھی نہ زرمال کے لئے

لیجئے حسن عمل سے کام احساں کیجئے

کم سے کم کچھ خاطر بیمار ہجراں کیجئے

۲۶، ۶، جون ۱۹۳۶، ۵۸۳-۵۸۵

۲۵، ۱۱، نومبر ۱۹۳۵، ۹۶۳

احسان احمد

نہاں ہے جس کی ہر ایک موج میں پیام سروش

وہ ہم شکستہ دلوں کا ہے نغمہ خاموش

ذوق نظر تو دیکھئے ایک گدائے راہ کا

رنگ بدل دیا تمام حسن کی جلوہ گاہ کا

۱۳، ۶، دسمبر ۱۹۲۹، ۲۶۲

۴۶، ۶، اپریل ۱۹۶۲، ۳۳۸

کس کے فیضان تجلی سے یہ دل سیراب ہے
آج ہر داغ چمکتا ہے گلستاں ہو کر
محسوس ہو رہی ہیں خود اپنی تجلیاں
اب کعبہ چاہئے نہ صنم خانہ چاہئے
ہم کیا ہیں کچھ نہیں ہیں اعمال کیا ہمارے
دیکھے ہیں پھر بھی ہم نے صد ہا کرم تمہارے

۵، ۱۳، نومبر ۱۹۲۹، ۳۹۷

۵، ۱۳، نومبر ۱۹۲۹، ۳۹۶

۱، ۴۶، نومبر ۱۹۶۱، ۲۰

اختر (اختر فیروز)

ایک مرکز پر شہر جائے نظر ایسا تو ہو
زندگی میں کوئی حسن معتبر ایسا تو ہو

۷۹، ۱۰، اکتوبر ۱۹۸۲، ۳۷

اختر (جانثار)

بگولہ:

جون کا پتہ مہینہ تہمتا آفتاب
ڈھل چکا ہے دن کے سانچے میں جہنم کا شباب
قطعاً

۷، ۳۳، جولائی ۱۹۴۰، ۵۷۰

آنے لگا آسمان کو چکر
اس طرح بدل رہی ہیں کروٹ
بیت جاتی ہیں ایک پل میں کبھی
گردوں سے نظر ملا رہا ہے

۶، ۴۴، جون ۱۹۴۷، ۱۷

اختر انصاری

کوئی باتوں باتوں میں باوفا کہہ گیا
میرا زخم خوردہ دل دھک سے ہو کے رہ گیا
بے خودی کی شراب پیتا ہوں
غفلتوں کے سہارے جیتا ہوں

۸، ۲۵، اگست ۱۹۳۵، ۶۵۰

۲، ۲۶، فروری ۱۹۳۶، ۱۸۱

ہمارا خون

یہ تباہی اور ہلاکت کا جنون
یہ شکست و فتح کا مہلک فسوں
محبت کرنے والوں کے بہار افروز سینوں میں
رہا کرتی ہے شادابی خزاں کے بھی مہینوں میں
دل فردہ میں کچھ سوز و ساز باقی ہے
وہ آگ بجھ گئی لیکن گداز باقی ہے
قطعات:

گھٹائیں جھوم رہی ہیں ہوائیں رقصاں ہیں
چاندنی راتیں:

ہمیشہ جاگتے ہی جاگتے سحر کردی
نغمہ اور محبت:

آب دریا میں ہے جس طرح روانی پنہاں
خود فراموشی:

اونچے سروں میں ایک غزل گارہا ہوں میں
کیف برشگال:

رات کا وقت ہو گھٹائیں ہوں
نغمہ روح:

میں نے شعر سخن کے سانچے میں
اپنی آہ و فغاں کو ڈھالا ہے

اختر تلبری

نازک یہ مرحلہ ہے دل زار دیکھ کر
شکوہ سہی مگر نظر یار دیکھ کر

۴۰، ۷، اپریل ۱۹۳۵، ۴۰-۴۱

۲۶، ۲، فروری ۱۹۳۶، ۱۸۱-۱۸۲

۲۶، ۲، فروری ۱۹۳۶، ۱۸۱

۲۶، ۲، فروری ۱۹۳۶، ۱۸۰

۲۵، ۸، اگست ۱۹۳۵، ۶۵۰

۳۳، ۹، ستمبر ۱۹۳۰، ۷۳۰

اختر جونا گڑھی (احمد میاں) لمعات اختر:

سامنے آنکھوں کے ہر دم جلوہ جانا نہ ہے
روشن اس برق تجلی سے مرا کاشانہ ہے

۱۵، ۴، اکتوبر ۱۹۳۰، ۳۱۰

اختر حمید خاں

بہار کے بادل، روشنی کی رنگینی، چاند کی رعنائی، کہکشاں و سیارے، آسماں کی پہنائی، سب ہمیں
ودیعت ہے یہ ہماری ساعت ہے

۲۴، ۵، مئی ۱۹۳۷، ۲۴-۲۵

سرگوشیاں

نسیم نرم رو کرتی ہے یوں سرگوشیاں مجھ سے
کہ گوش دل میں غنچوں کی چٹک معلوم ہوتی ہے

۲۴، ۴، اپریل ۱۹۳۷، ۳۲-۳۳

اخگر مراد آبادی۔ (امداد حسین)

مری شہرت فلک پر چار سو ہے
مجھے انسانیت کی جستجو ہے

۲۴، ۱، جنوری ۱۹۳۵، ۸۴

ادیب، مالیکاؤں

اس چمن میں کبھی ایسی بھی فضا ملتی ہے
پھول ہتے ہیں تو ہنسنے کی سزا ملتی ہے

۶۱، ۳، مارچ ۱۹۷۰، ۱۴۸

اسلم جیرا چوری

جزیرۃ العرب

وہ عرب کہ دین برحق ہوا جس سے آشکارا
کہ شا جہاں سے باطل کیا کفر نے کنارہ
لامرکزیت:

۲، ۴، اکتوبر ۱۹۲۳، ۲۵۳-۲۵۴

انفرادیت ہے اقوام دایم کے حق میں موت
ان کے سائے سے بھی ہے اقبال کتراتا ہوا

۷۹، ۳-۵، مارچ۔ مئی ۱۹۸۲، ۷۷

نوید امید

امتحان گاہ عمل ہے یہ جہان گیرودار
ذره ذره اس کے عنصر کا ہے گرم کارزار
استغنائے علم:

۲، ۳، ستمبر ۱۹۲۳، ۱۷۹-۱۸۰

علامہ خلیل بن احمد شہیر عام
موجد تھے جو عروض کے اور نحو کے امام
امام:

۶، ۵، مئی ۱۹۲۶، ۳۰۹

عروج پا نہیں سکتی جہاں میں وہ ملت
کہ جس کا کوئی نہ مرکز ہو نہ کوئی نظام
خود سراپا ناز کہہ لوں اس ستم آرا کو میں
کس طرح قائل کروں گا لیکن اک دنیا کو میں
اقبال ہم آہنگ سرودازلی ہے
دیوان کو تو اس کے ذرا ایک نظر دیکھ
غرور حسن ناز دلبری دیکھ
تماشائے تباں آزاری دیکھ
محمد علی کی رہائی پر:

۹، ۳-۵، مارچ-مئی ۱۹۸۲، ۶۶

۱۸، ۲، فروری ۱۹۳۲، ۱۳۴

۲۴، ۱، جنوری ۱۹۳۵، ۹۱

۳، ۲، فروری ۱۹۲۴، ۱۱۳

دہر میں مسلم ہے حق کی آزمائش کے لیے
تمغہ ایمان نہیں ملتا نمائش کے لئے
اسلامی صدا:

۹۳، ۳-۵، مارچ-مئی ۱۹۸۲، ۹۳

ہم مسلم ہیں حق کے بندے کیا سپا دین ہمارا ہے
س پاک نبی کی امت میں جو سب نبیوں میں پیدا ہے
روح جامعہ:

۵، ۲، فروری ۱۹۲۵، ۱۱۱

زندگی ناز و نیاز و سوز و ساز دل میں ہے
ہائے وہ زندہ کہ جو مدفون آب و گل میں ہے

۲۴، ۲، فروری ۱۹۳۵، ۱۹۳

۹، ۳-۵، مارچ-مئی ۱۹۸۲، ۶۵

اسیر (سید مظفر علی خاں

دیوان سے منتخب اشعار

اشعر دہلوی (حبیب)

جب محبت کا ذکر آتا ہے

۱۲، ۳۳، دسمبر ۱۹۳۰، ۹۶۳

دل مایوس کانپ جاتا ہے

(اشک)

تجھے کس سے اے دل وفا کی پڑی ہے

۲۴، مئی ۱۹۳۵، ۳۴۱

انھیں چاہ کے نام سے دشمنی ہے

اصغر گوٹوی (اصغر حسین)

یہ راز ہے میری زندگی کا

۱۳، ۲، فروری ۱۹۳۰، ۱۳۹

پہنے ہوئے ہوں کفن خودی کا

پردہ فطرت میں میرے ایک نوائے راز ہے

۶، ۱۷، دسمبر ۱۹۳۱، ۳۷۴

ذره ذرہ اس جہاں کا گوش برآواز ہے

کوئی محمل نشیں کیوں شادیاں شاد ہوتا ہے

۱۸، ۳، مارچ ۱۹۳۲، ۲۵۸

غبار قیس خود اٹھتا ہے خود برباد ہوتا ہے

خطاب یہ مسلم:

کہاں اے مسلم سرگشتہ تو محو تماشا ہے

۱۴، ۱، جنوری ۱۹۳۰، ۵۰

جب اس آئینہ ہستی میں تیرا ہی سراپا ہے

اقبال (محمد)

الہام اقبال:

دیکھ چکا الٰہی کوشش اصلاح دیں

۲۰، ۵، مئی ۱۹۳۳، ۴۴۷

جس نے نہ چھوڑے کہیں عہد کہن کے نشان

جرعہ جرعہ:

میرا دل بے قرار آرزو ہے

۵۷، ۱-۳، جنوری-مارچ ۱۹۷۱، ۱۱۲

میرے سینے میں شور ہائے وہو ہے

اکبرالہ آبادی

قدیم وضع پر رہتا ہوں میں اگر قائم
تو صاف کہتے ہیں سید یہ رنگ میلا ہے
طلوع اسلام: (مترجم صالحہ عرشی)

۳، ۶، اپریل ۱۹۲۶، ۲۸۰

دلیل صبح روشن ہے ستاروں کی تنک تابلی
افق سے آفتاب ابھرا گیا دور گراں خوابی

۳، ۱، مارچ ۱۹۲۳، ۶۳-۶۸

اقبال احمد خاں

جامعہ اے عصر نو کی درسگاہ علم و فن
تجھ سے روشن دانش حاضر کی شمع انجمن

۱، ۵۲، جولائی ۱۹۶۵، ۲۳-۲۴

امن (گوپی ناتھ)

انساں سے ہیں بلند شجر بولتے نہیں
دیتے ہیں سایہ اور ثمر بولتے نہیں
بہاروں کو خزاں اہل چمن سمجھے بہت سمجھے
عنادل کی نوا شور زغن سمجھے بہت سمجھے

۴، ۵، نومبر ۱۹۶۳، ۲۳۹

۴، ۵، فروری ۱۹۶۱، ۲۱۶

امیر مینائی

عشق نے زور دکھایا تھا امیر
کوہ کن کوہ کنی کیا کرتا
ایک جاں اور حسرتیں لاکھوں
ایک دل اور ہزار ہا مطلب
خاک میں بھی ملاچکے ہم کو
نہ ملے اب تو کب ملیں گے آپ
آزمائش میں جان لیتے ہیں
خوب آپ امتحان لیتے ہیں
شور محشر امیر کو نہ جگا

۲، ۶، فروری ۱۹۲۶، ۱۲۱

۲، ۶، فروری ۱۹۲۶، ۱۲۱

۱، ۶، جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۶

۱، ۶، جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۶

۲، ۶، فروری ۱۹۲۶، ۱۲۱

سو گیا ہے غریب سونے دے
ساقی ترے ہجر میں ہے یہ ضعف
توبہ نہیں ہم سے ٹوٹی ہے

انصاری (سجاد علی)

۳، ۳، مارچ ۱۹۲۴، ۱۷۶-۱۷۷

مستی انتظار کب تک
امید کا اعتبار کب تک

باقی (عبدالقیوم)

۶، ۳۵، دسمبر ۱۹۴۱، ۴۳۱-۴۳۳

پر تو ظلمت سے میرے نور میں یہ آب و تاب
منظر تاریک ہے یاروشنی کا انقلاب
ریسرچ

۳، ۳۶، مارچ ۱۹۴۲، ۲۲۹

ایک مضمون پر شکوہ و رعب دار
ناظر مجبور کے سر پر سوار

برڈ (ولیم)

۱۲، ۸۰، دسمبر ۱۹۸۳، ۲۵-۲۷

بے وفا گوالن: (مترجم محمد مجیب)
اس وقت جبکہ سورج اپنی گرم شعاؤں سے
واد یوں اور پہاڑوں میں پھلوں کو بھون رہا تھا

بیل سعیدی:

۱۲، ۳۳، دسمبر ۱۹۴۰، ۹۶۴

سنا ہے اک جہاں اس جہاں سے پہلے تھا
عجیباں تھا اگر آسمان سے پہلے تھا
انتظار

۹، ۳۳، ستمبر ۱۹۴۰، ۷۲۹

وعدہ خلاف وعدہ فردا کب آئے گا
یارب وہ میرا بھولنے والا کب آئے گا
پاس رہتا ہے دور رہتا ہے
دھیان میں وہ ضرور رہتا ہے

۹، ۳۳، ستمبر ۱۹۴۰، ۷۳۱

بصیر (محمد ابوالحسن صدیقی)

دعوت عید الصبحی:

آج لائی ہے صبا پیغام ایام بہار
نغمہ زن ہیں بلبل پھولوں پہ آیا ہے نکہار
۲۹، ۱۴، اپریل ۱۹۳۸، ۳۸۵-۳۸۶
بودلیر (چارلس)

گھڑی: (مترجم اخیار احمد)

گھڑی ڈراؤنی، منحوس اور سنگدل عفریت ہے
بیکن (لارڈ)
۶۳، ۱۴، اپریل ۱۹۷۱، ۲۱۵-۲۱۶

زندگانی: (مترجم ولی الرحمن)

یہ جہاں عالم فریبی میں مثال خواب ہے
بے ثبات ایسا کہ مانند جناب آب ہے
۵، ۱۰، اکتوبر ۲۴-۲۸۳-۲۸۵
بیک (فرحت اللہ)

تازیانہ عبرت:

اتنا تو سوچ مسلم دل میں ذرا خدارا
اس کشمکش میں کیوں کر ہوگا ترا گذارا
۱۵، ۶، دسمبر ۳۰، ۴۵۶
بگین (گل حمید)

آزاد مارش:

خون پسینے سے آزادی ملی ہے
صدیوں کی غلامی سے آزاد ملی ہے
۸۹، ۱۰، اکتوبر ۹۲، ۷۹
بے نظیر وارثی (شاہ)

یہ مانا کوئی حد ہوس کی نہیں
محبت مگر اپنے بس کی نہیں
وہ یوں ہی خفا مجھ سے کل ہو گئے
یہاں سو دماغی خلل ہو گئے

ترے رخ پر جم کر نظر رہ گئی
یہی ہم سے اوقتہ گر رہ گئی

۹،۴ ستمبر، ۲۲۸، ۲۲۹

پرویز شاہدی

جوش تصور سے کیا ہوگا چشم تماشا ساتھ چلے
وقت کے جلوے گرم سفر ہیں دیکھنے والا ساتھ چلے

۶،۴۹ دسمبر، ۶۳، ۳۳۲

تاباں (غلام ربانی)

فراغ دل کو کہاں غم کے مشغلے کے سوا
سکون کچھ بھی نہیں ایک واہمے کے سوا
قید مکاں بھی بے سروسامانیاں بھی ہیں
دشوار یوں کے ساتھ کچھ آسانیاں بھی ہیں
تمام عمر کئی ایک بے نوا کی طرح
چمن میں خاک اڑاتے پھرے صبا کی طرح
پریشاں ہو گئے ہم صورت گرد سفر آخر
کہاں تک ساتھ دیوانوں کا دیتی رہ گذر آخر
شکست شوق بہت ناگوار بھی تو نہیں
یہ کیا ستم ہے کہ دل بیقرار بھی تو نہیں
کبھی عیادت دل کو جو آرزو آئی
پھر ایک محتغافل کی گفتگو آئی
مری نظر سے نہ دیکھو مجھے خدا کے لئے
بڑی کٹھن ہے یہ منزل مری وفا کیلئے
پنڈت نہرو کی موت پر:

۴،۴۸ اپریل، ۶۳، ۱۹۹

۲،۸۶ فروری، ۸۹، ۳۹

۲،۴۷ اگست، ۶۲، ۷۶

۶،۴۹ دسمبر، ۶۳، ۳۳۰-۳۳۱

۶،۶۱ جون، ۷۰، ۳۱۵

۱،۵۴ جولائی، ۶۶، ۲۷

۹،۴۵ جولائی، ۶۱، ۴۸۲

پھول رنجیدہ صبا غمگین چمن افسردہ ہے
آج تاباں انجمن کی انجمن افسردہ ہے

۶،۵۱ جون، ۶۳، ۲۲۳

تبسم صہبائی (غلام مصطفیٰ)

چاندنی رات:

پردے سے عروس شب ہے باہر
جلوے سے جہاں ہوا منور

۱۱، ۶، نومبر ۱۹۲۳، ۵۳۴-۵۳۵

تپش (عبداللطیف)

گل دورو:

ساقی خود فروش کی چشم سیاہ مست
جام مئے طہور کو دینے چلی شکست

۲، ۳۶، فروری ۱۹۳۲، ۱۵۴

تپش خورجوی (عبداللہ خاں)

شور بے صدا:

بزم طرب و نغمہ رنگیں کے فدائی
سن اٹھ کے کبھی رات کو ساز اپنی فغان کا
خط سفید:

۱، ۵، جنوری ۱۹۲۵، ۴۹-۵۰

شب کو میں آشفۃ خاطر خواب سے بے زار تھا
تار بستر زیر پہلو نیش زن جوں مار تھا
تاکید وفا:

۱۱، ۶، نومبر ۱۹۲۳، ۵۳۷

فتنہ خواب اٹھ صبح ہے ہوشیار ہو
وقت سرور کیف ہے مست ہو میکسار ہو

۵، ۴-۹، اپریل - ستمبر ۱۹۲۳

۲۷۷-۲۷۸

میرے سوز دل کی چمک دمک مرے داغ دل کی ضیا ہے تو

۱، ۶، جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۱

سوئے عرش قصد کر کہ عروج فراغ آہ رسا ہے تو

نہ سہی تو درخور استوا تو ورائے عرش بریں سہی

یہ یقین مل ہے کہ جان ملے ساتھ ہیں تو کہیں سہی

۵، ۴-۹، اپریل - ستمبر ۱۹۲۳، ۲۷۹

اشک خون:

نوید ختم اسیر ہے شور مرغ قفس
رگ گلو میں در آیا غم شکستہ پری
زور قلق:

۳۰۱، ۱۹۲۳، مئی۔ ۵، ۶، ۷

ایک مشفق قدیم نمک پاش، زخم دل
کہنے لگے کہ آپ کی تحریک مرگئی
نالہ سحری:

۳۶۳، جولائی، اگست ۱۹۲۳، ۳۶۱، ۳۶۲

محرومی قسمت ہے تپش خواب سحر گاہ
اے خفتہ نصیب اٹھ کے دعا مانگ خدا سے
ابنائے وقت:

۱۰، ۵، اکتوبر ۱۹۲۳، ۳۸۲، ۳۸۳

آہستہ گام رہو عبرت سفر میں ہے
دریا کہیں تو کوہ کہیں رہ گزر میں ہے

۶، ۴، دسمبر ۱۹۲۳، ۶۱۵، ۶۱۶

تسکین قریشی

کوئی خاموش ہے کوئی نالہ بہ لب
اپنا اپنا جنوں اپنی اپنی طلب
نشاط دل کیلئے یہ خیال کم بھی نہیں
کہ تیرے غم کے سوا اور کوئی غم بھی نہیں
جب تری رہ گزر سے گزرے ہیں
ہم تو کچھ بے خبر سے گزر ہیں

۱، ۵۶، جولائی ۱۹۶۷، ۳۹

۲، ۳۸، فروری ۱۹۶۳، ۸۰

۱، ۵۰، جنوری ۱۹۶۳، ۱۳

تمنا عظیم آبادی

معیار فضیلت:

دستور ہے جب، باندھے دستار فضیلت
لیکن نہیں دراصل یہ معیار فضیلت

۶، ۱، جون ۱۹۲۳، ۵۲، ۵۳

تمنا عماد پوری

جب کہ ہر مرغ چمن محو رخ صیاد ہو

باغباں پھر تجھ کو کیا گلشن اگر برباد ہو

۲، ۶، فروری ۱۹۲۶ء، ۱۱۷-۱۱۸

تمنا عمدی (محمی الدین)

جونہ نے کہنے سے بھی اس سے کہے تو کیا کہے

اس کو سناؤں درد دل سن لے جو سب بلا کہے

۱، ۱، جنوری ۱۹۲۳ء، ۵۶

سیلف ہیلپ:

وقت پر جو انتظار ہمت یاراں میں ہے

کام بن جائے یہ بھی ایک خفت پنہاں میں ہے

۶، ۴، دسمبر ۱۹۲۴ء، ۶۱۳-۶۱۴

تمنائی

ماہ نو:

کاغذ کی کشتیاں (نثری نظمیں)

۲، ۲۶، فروری ۱۹۳۶ء، ۱۷۳-۱۷۹

تنہا (محمد یحییٰ)

کوہ نمینی تال:

کبھی کوئی نہ عمر بھرا گر گیا پہاڑ پر

تو اس نے اس جہان میں کیا ہے کیا پھر آن کر

۲، ۹، اگست ۱۹۲۷ء، ۱۳۵-۱۳۶

تو-فو

آتشزدہ مکان:

میرا پیارا مکان جہان میں پیدا ہوا تھا شعلوں کی نذر ہو چکا۔ ۱۳، ۳، مارچ ۱۹۳۰ء، ۲۲۴-۲۲۶

ٹیگور (راہنہ رنا تھ)

طوطے: (مترجم جمیل احمد بستوی)

۵، ۲۷، نومبر ۱۹۳۶ء، ۹۵۵-۹۶۱

ایک قصہ سنئے، ایک پرندہ تھا جو بالکل جاہل تھا

ٹیگور (رابندر ناتھ)

(مترجم روش صدیقی)

خیال ترک تمنا کہاں مرے دل میں
کہ یہ کچھ اور تو ہے گوشہ نجات نہیں
افزار پریشان:

۴۵، ۷، مئی، ۱۹۶۱، ۳۳۹

خدا کی سب سے بڑی طاقت سبک روسیم ہے، تیز و تند طوفان نہیں

۲۴، ۴، اپریل، ۱۹۵۳، ۳۵۰-۳۵۴

ثاقب (قزلباش)

اب اس کا ذکر ہی کیا جب دل تپاں نہ رہا
میں اور اس کے سوا کیا کہوں کہ ہاں نہ رہا
میں سمجھتا ہوں مگر تم نہ خفا ہو جانا
موت کے ہاتھ میں ہے میری دوا ہو جانا

۳۶، ۴، اپریل، ۱۹۴۲، ۳۱۲

۸، ۲، فروری، ۱۹۲۷، ۱۴۹-۱۵۰

ثاقب لکھنوی

دیکھتا حسن کا عالم جو نہ حیراں ہوتا
خیر یوں بھی سہی دل تو نہ پریشان ہوتا
معلوم تھا یہ رسم دنیا نباہتا تھا
کہتا تھا میں کہ کیا ہے جب دل کراہتا تھا
کل وحدتِ فرقت کا سماں ہوش رہا تھا
نالہ بھی میرے منہ سے نکلتے ہی ہوا تھا

۷، ۶، دسمبر، ۱۹۲۶، ۴۷۰

۱۱، ۱، جولائی، ۱۹۲۸، ۲۳

۱۰، ۲، فروری، ۱۹۲۸، ۷۳

۱۰، ۳، مارچ، ۱۹۲۸، ۴۸

دل مردہ کبھی جینے کا طلبگار نہ تھا
ہوشیاری کو سمجھتا تھا پہ ہشیار نہ تھا

۸، ۱، جنوری، ۱۹۲۷، ۵۶

۹، ۳، ستمبر ۱۹۲۷ء، ۲۳۴

۸، ۵، مئی ۱۹۲۷ء، ۳۸۱

۲۵، ۱۱، نومبر ۱۹۳۵ء-۹۶۲

نالہ و فریاد و آہ کا ہش جاں دیکھنا
مجھ فقیر بے نوا کا ساز و ساماں دیکھنا
دل کہاں ہاں ذکر دل سینے کے باہر رہ گیا
خنجر اُن کے پاس میرے دوش پر سر رہ گیا
تیرا سرمہ پھیل کر پھر کیوں سمٹ کر رہ گیا
اے شب وصلت یہ کیسا داغ دل پر رہ گیا
وارداتِ نفس:

نہ مجھے ابر سے مطلب نہ تمنائے بہار
دل کے بہلانے کو تھوڑی سی خوشی ہے درکار
ارشاداتِ ثاقب:

دل تھا غم کا فسانہ خواں نہ رہا
اب کوئی لطف داستاں نہ رہا
اس کے نیرنگ کا تماشا ہوں
جز فریب نگاہ میں کیا ہوں
کس منہ سے زباں کرتی اظہار پریشانی
جب تم نے مری حالت صورت سے نہ پہچانی
ظلم اپنوں پر جفا جو کس لئے
اے فلک شبنم کے آنسو کس لئے
دل کے قصے کہاں نہیں ہوتے
ہاں وہ سب سے بیان نہیں ہوتے
سلیم الزماں نے دوا دی ہے ثاقب
جو مخصوص ہے بہر عود جوانی

۶۲، ۶، جون ۱۹۳۶ء، ۵۸۶

ذکر عیش نصف عیش:

خدا کی شان کہ وحدت نما ہے ستان سرور
عجب بناؤ یہ ہے حسن لعبتان سرور
جل گیا خاک ہوا کب کا وہ پروانہ دل
ختم ہوتا نہیں اب تک مگر افسانہ دل

مراۃ الاسلام

ایک مدت ہو گئی وقف ناکامی ہیں ہم
شہر میں اپنی مٹا کر محو گنما می ہیں ہم
لولہ

کہوں کیونکر میں کچھ بھول آیا ہوں نشیمن میں
مرا صیاد کہتا ہے کہ کیا رکھا ہے گلشن میں
کیوں کوئی آئے اس طرف سایہ نہیں شمر نہیں
میرا نہال آرزو خشک ہے بارور نہیں
سچ ہے کہ خواب دیکھتا ہوں قید خانہ میں
سناتا میرے دل کی طرح ہے زمانہ میں
دل اچھا چاہئے مقبول عام ہو کہ نہ ہو
اگر درست نکلیں ہے تو نام ہو کہ نہ ہو
صبح شب ہجر:

بدلی ہوئی ہے حالت دل میں غم نہاں کی
شاید نگاہ پھری نالوں نے آسمان کی
یہ آہ پردہ در ایسی ہوئی عدو میری
حباب ہو گئی آخر کو آبرو میری
رفتہ رفتہ زخم کے پردے میں غم کے گھر بنے
کل جو روزن دل میں تھے وہ آج بڑھکر در بنے

۴، ۱، دسمبر ۱۹۳۴، ۳۶۱

۲، ۱، جون ۱۹۳۴، ۱۹۴

۳، ۲، ستمبر ۱۹۳۶، ۸۳۳-۸۳۱

۲، ۱۰، فروری ۱۹۲۸، ۷۳

۶، ۹، دسمبر ۱۹۲۷، ۶۰-۶۱

۵، ۱۶، مئی ۱۹۳۱، ۴۳۳-۴۳۴

۲، ۱۰، فروری ۱۹۲۸، ۷۲

۳، ۲، اکتوبر ۱۹۳۶، ۹۹

۱، ۱، مارچ ۱۹۳۴، ۹۳

رباعیات :

ہر ایک بات میں جب مشق لن ترانی تھی
کہاں ہے آئینہ جو صورت صفاد یکھوں
جہل میں قلب ذلت کش کی بھی اک شن ہوتی ہے
گلشن میں کہیں بوئے دم ساز نہیں آتی
فکر آسانی برائے امر مشکل چاہئے
ہو کے بے حس اور کیا پایا دل رنجور نے
روشنی اپنی اٹھارکھی چراغ طور نے
غنیہ و گل ہیں یہ دو مہمان ہنستے بولتے
دیکھتے ہیں ہم خدا کی شان ہنستے بولتے
رہیں خود فراموشی گلوں کو یاد کیا کرتے
اب اس سے بڑھ کے پاس خانہ صیاد کیا کرتے

۵، ۱۷، نومبر ۱۹۳۱، ۱۹-۳۲۰

۲، ۱۱، اگست ۱۹۸، ۳۷

۳، ۱۹، ستمبر ۱۹۳۲، ۲۵۰

۴، ۲۱، اکتوبر ۱۹۳۳، ۳۵۶

۱، ۲۸، جولائی ۱۹۳۳، ۵۷۴

۵، ۸، اکتوبر، نومبر ۱۹۲۷، ۱۰۶-۱۰۷

۱، ۲۸، جولائی ۱۹۳۷، ۵۶۶

۲، ۲۱، دسمبر ۱۹۳۳، ۵۳۰

۲، ۱۱، اگست ۱۹۲۸، ۴۸

۶، ۲۱، دسمبر ۱۹۳۳، ۵۲۹

جھکایا سامنے آہوں کے سر ہر شمع محفل نے
زمانے بھر میں سناٹا سا پیدا کر دیا دل نے
میں رو رہا ہوں جو دل کو تو بے کسی کے لئے
ورنہ موت تو دنیا میں ہے سبھی کیلئے
ہوئی صبح کیا شام غم کٹ گئی ہے
خلش درد دل کی بہت گھٹ گئی ہے
حسن کی ایک فصل ہے عشق کا ایک باب ہے
دیکھ چکے ہیں ہم اُسے دہر نما کتاب ہے
اس کے در سے روک کر مجھ کو کوئی کیا پائے ہے
نامرادوں کو بھی ایک دن مدِ عامل جائے ہے

یہ ایک معمورہ غم ہے لہو کا ذکر ہی کیا

۱۷، ۴، اکتوبر ۱۹۳۱، ۲۶۴

میرا دل چیر کر دیکھو تمنا ہی تمنا ہے

حشر جذبات

وہ ترا حسن کو خود میں و خود آرا کرنا

۶، ۲، فروری ۱۹۳۱، ۱۵۱

وہ میرا بے خودی شوق میں دیکھا کرنا

نمود سحر

اے نمود صبح اے رنگینی ' دور حیات

۱۳، ۱، جولائی ۱۹۲۹، ۸۰

تیری لطف انگیزیوں میں غرق ہے کائنات

جاوید و شٹ

اگر غم ہی شریک غم نہ ہوگا

۵۶، ۲، اگست ۱۹۶۷، ۹۸

تو دنیا کا اندھیرا کم نہ ہوگا

جذبی (معین احسن)

خواب ہستی

وہ زمانے اور تھے جب تیرا غم سہتا تھا میں

جب ترے ہونٹوں کی رنگینی سے کچھ کہتا تھا میں

جب ترے بالوں سے گھنٹوں کھیلتا رہتا تھا میں

۳۵، ۴، اکتوبر ۱۹۳۱، ۳۰۳

بھول جا اے دوست وہ رنگیں زمانے بھول جا

ہر جور ناروا کے مقابل رہے ہیں ہم

۷، ۳، ستمبر ۱۹۶۲، ۱۲۳

وجہ شکست شیوہ قاتل رہے ہیں ہم

جذبی فیض آبادی

بہمنی کی ایک سڑک:

یہ عمارات حسیں اور یہ اونچی اونچی کوٹھیاں

۷، ۳، ستمبر ۱۹۴۲، ۲۰۸

صرف مزدوروں کے فاقے کی صدا اور کچھ نہیں

جرات

خراب کیوں نہ ہو شہر دل کی آبادی
ہمیشہ لوٹنے والے ہی اس دیار میں آئے

۵، ۱۱، نومبر ۱۹۲۵ء، ۴۰۹

جرار لکھنوی

مئے کہنہ:

زہے وہ دل عیاں ہو جس سے جلوہ تری قدرت کا
خوشا وہ آنکھ جو دیکھے تماشا تری صورت کا

۷، ۵، نومبر ۱۹۲۲ء، ۲۹۵-۲۹۶

جعفری (ضمیر)

مجبور

۴۰، ۴، جنوری ۱۹۳۵ء، ۳۹-۴۰

جو دل محسوس کرتا ہے لبوں پر آنہیں سکتا

جگر مراد آبادی

۱۳، ۲، اگست ۱۹۲۹ء، ۱۶۱-۱۶۲

ستم کامیاب نے مارا
کرم لاجواب نے مارا
عشق مٹتا اور مرتا ہی رہا
حسن بنتا اور سنورتا ہی رہا
اسی چمن میں ہمارا بھی ایک زمانہ تھا
یہیں کہیں کوئی سادہ سا آشیانہ تھا
فتنہ روزگار میں امن ہے کیا قرار کیا
حاصل زیست غم سہی غم کا بھی اعتبار کیا
کس نظر سے آج وہ دیکھا کیا
دل مرا ڈوبا کیا اچھلا کیا
پھرتے ہیں دور دور بہت شادماں سے کیا
واقف نہیں ابھی وہ غم ناگہاں سے کیا

۳۰، ۴، اکتوبر ۱۹۳۸ء، ۳۱۴

۳۲، ۵، نومبر ۱۹۳۹ء، ۵۴۳

۱۸، ۱، جنوری ۱۹۳۲ء، ۸۰

۲۹، ۶، جون ۱۹۳۸ء، ۵۶۳-۵۶۵

کام آخر جذبہ بے اختیار آہی گیا
 دل کچھ اس صورت سے تڑپا ان کو پیار آہی گیا
 دہر کی نیرنگیوں کا خوب عرفاں ہو گیا
 لاشراب کہنہ ساقی دل پریشاں ہو گیا
 ہاں نگاہ شوق وہ اٹھی نقاب
 آفتاب آمد دلیل آفتاب
 عہد رنگیں کی یاد گار ہوں میں
 یعنی اپنا ہی سوگوار ہوں میں
 شاعر فطرت ہوں میں جب فکر فرماتا ہوں میں
 روح بن کر ذرے ذرے میں سما جاتا ہوں میں
 آئینہ روبرو ہے کچھ گنگنار ہے ہیں
 زلفیں سنور چکی ہیں قشقہ لگا رہے ہیں
 عمر بھر روح کی اور جسم کی یکجائی ہو
 کیا قیامت ہے کہ پھر بھی نہ شناسائی ہو
 کچھ نہ زماں و مکاں کچھ نہ سفید و سیاہ
 اشد ان لالہ اشد ان لال
 تھی جو بنیاد شادی و غم کی
 دل نے وہ انجمن ہی برہم کی
 میری جانب نگراں ہے کوئی
 اب زماں ہے نہ مکاں ہے کوئی
 مئے منصور پلادے ساقی
 نور ہی نور پلادے ساقی
 ادا جو آئے وہ بے عیب و بے قصور آئے

۱۸، ۱، جنوری ۱۹۳۲ء، ۸۰

۶، ۲، فروری ۱۹۲۶ء، ۱۱۹

۱۳، ۲، اگست ۱۹۲۹ء، ۱۶۱

۲۸، ۵، مئی ۱۹۷۳ء، ۳۲۰

۲۸، ۲، فروری ۱۹۳۷ء، ۱۶۵

۲۹، ۵، مئی ۱۹۳۸ء، ۳۶۸

۳۲، ۶، دسمبر ۱۹۳۹ء، ۶۱

۲۹، ۳، مارچ ۱۹۳۸ء، ۲۵۲

۲۹، ۳، مارچ ۱۹۳۸ء، ۲۹۲

۳۰، ۱، جولائی ۱۹۳۸ء، ۵۰

۲۹، ۲، فروری ۱۹۸۳ء-۱۹۰

خدا وہ دن نہ کرے آپ کو غرور آئے
ملا کے آنکھ نہ محروم راز رہنے دے
تجھے قسم جو مجھے پاکباز رہنے دے
مجھے ہلاک فریب مجاز رہنے دے
نہ چھیڑ او نگہ امتیاز رہنے دے
جب سے تو مہربان ہے پیارے
اور دل بدگمان ہے پیارے
وہی اس نظر میں ہیں کھپ جانے والے
جو سینون میں ہیں برجھیاں کھانے والے
شعر الہام تو کیا عرش بھی نازل ہو جائے
دل جواک شے ہے حقیقت میں اگر دل ہو جائے
تقدیر سے شکایت کوئی نہ آسماں سے
شکوہ ہے صرف اپنے ایک خاص مہرباں سے
وہ مست ہوں کہ الٹ دی جب آستیں میں نے
دکھادیے حرم و دیر سب یہیں میں نے
عشق ہے نصف الحقیقت کیوں پریشاں کیجئے
یعنی ہم پر رحم کر کے خود پر احساں کیجئے
آنکھوں میں بس کے دل میں سما کر چلے گئے
خوابیدہ زندگی تھی جگا کر چلے گئے
یوں پرشس ملال وہ فرما کے رہ گئے
شکوے میری زباں تک آ آ کے رہ گئے
اک شے بے نام جو اس دل کے پیمانے میں ہے
وہ ترے شیشہ میں ہے ساقی نہ پیمانے میں ہے

۴، ۱، ستمبر ۱۹۳۴، ۲۶۹

۶، ۱۵، دسمبر ۱۹۳۰، ۴۶۰

۱، ۱۶، جنوری ۱۹۳۱، ۶۱

۴، ۱، ستمبر ۱۹۳۴، ۲۷۰-۲۷۱

۵، ۳۲، نومبر ۱۹۳۹، ۵۴۴

۶، ۲۹، جون ۱۹۳۸، ۵۹۱

۵، ۲۹، مئی ۱۹۳۸، ۴۶۸

۱، ۲۹، جنوری ۱۹۳۸، ۷۳

۸، ۲۵، اگست ۱۹۳۵، ۶۴۸

۴، ۳۵، اکتوبر ۱۹۴۱، ۳۰۴

۵، ۳۵، نومبر ۱۹۴۱، ۳۷۶

۶، ۱۳، دسمبر ۱۹۲۹، ۴۸۱

یاد جاناں بھی عجب روح فزا آتی ہے
سانس لیتا ہوں تو جنت کی ہوا آتی ہے
جو بجائے خود آہ ہوتی ہے
ہائے وہ کیا نگاہ ہوتی ہے

جلیل قدوائی

پوچھو نہ مجھ کو درد محبت نے کیا دیا
دنیاۓ عیش دی کہ دل باصفا دیا
سرمست شراب شوق ہے دل
باخود ہمہ تن ہے جام سے دل
ہیں کچھ ایسے بے سرو سامان ہم
ایک بھی رکھتے نہیں ارمان ہم
منائی تھیں دل نے جہاں رنگ رلیاں
محبت کی سونی پڑی ہیں دگلیاں
خوبی حسن یار کی باتیں
سر بہ سر ہیں بہار کی باتیں
سخت حیرت ہے یہ کس بزم میں آیا ہوں میں
اہل محفل کو بڑے غور سے تکتا ہوں میں
کسی نے ابھی مجھ کو مانا نہیں
موافق مرے یہ زمانہ نہیں
مرا جنون محبت تو کوئی راز نہیں
ترے ہی پاس مگر چشم امتیاز نہیں
فکر راحت نہیں اندیشہ آلام نہیں
دل کو کچھ تیری محبت کے سوا کام نہیں

۱، ۲۱، جولائی ۱۹۳۳ء، ۷۰

۱۹، ۴، اکتوبر ۱۹۳۲ء، ۲۶۰

۱، ۲۴، جنوری ۱۹۳۵ء، ۸۷

۴، ۲۱، اکتوبر ۱۹۳۳ء، ۳۵۵

۵، ۱۵، نومبر ۱۹۳۰ء، ۳۸۶

۳، ۳۰، ستمبر ۱۹۳۸ء، ۲۱۴

۵، ۱۳، نومبر ۱۹۹۹ء، ۴۰۵

۴، ۲۰، اپریل ۱۹۳۳ء، ۳۵۵

۹، ۵، ستمبر ۱۹۳۵ء، ۷۱

۳، ۳۰، ستمبر ۱۹۳۸ء، ۳۶۹

۱، ۱۹، جولائی ۱۹۳۲ء، ۵۹

اس بت کی کشیدگی نہ پوچھو
آنکھوں کی رمیدگی نہ پوچھو
ہر نفس اُف اُف ہے ہر دم آہ آہ
ہم تو اس جینے کے ہاتھوں ہیں تباہ
آپ کو میری وفا یاد آئی
خیر ہے آج یہ کیا یاد آئی
ہجر میں اب یہ حال ہے پیارے
زندگی اک وبال ہے پیارے
اداشناس محبت گلہ نہیں کرتے
ہزار دل میں ہوں شکوے کہا نہیں کرتے
صدائے کربلا:

آدمی کو امر حق پر سر جھکانا چاہئے
سر جھکانا نہیں گردن کٹانا چاہئے
قطعہ استقبالیہ برائے خالدہ ادیب خانم ادیب۔
ادیب نکتہ شناس و خطیب خوش تقریر
زبان میں اس کی حلاوت بیان میں لذت ہے
جو وہ برسر مہربانی نہیں
تو کچھ لذت زندگانی نہیں
متاع حسن عیش جاوداں معلوم ہوتی ہے
تری رونق بہمار بے خزاں معلوم ہوتی ہے

جمیل مظہری

کرشمے راہ میں ہیں اپنی منزل تک نہیں آئے
مری آنکھوں تک آئے ہیں مرے دل تک نہیں آئے

۳۰، ۳، ستمبر ۱۹۳۸، ۲۱۴

۱۰، ۱، جنوری ۱۹۳۳، ۳۲

۱۷، اگست ۱۹۳۱، ۱۱۸

۲۱، ۶، دسمبر ۱۹۳۳، ۵۵۵

۲۹، ۵، مئی ۱۹۳۸، ۴۹۸

۲۶، ۲، مارچ ۱۹۳۶، ۲۹۶

۲۴، ۳، مارچ ۱۹۳۵، ۲۸۴

۲۸، ۶، دسمبر ۱۹۳۷، ۱۰۳۴

۱۳، ۳، ستمبر ۱۹۲۹، ۲۴۱

۴۹، ۶، دسمبر ۱۹۶۳، ۳۳۱

جوش ملیح آبادی (شبیر حسن خاں)

رئیس الاحرار

اے متاع بردہ ہندوستان ایشیا

اے کہ تھاناخن پہ تیرے عقدہ حق کا مدار

۵، ۷۶، ۱۱، ۱۲، نومبر۔ دسمبر ۱۹۷۹ء

جوش عظیم آبادی (روشن علی)

اگر منظور ہو اے عشق دل کو پاک کر دینا

تو اسباب تعلق کو جلا کر خاک کر دینا

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۷

تعلقات جہاں سے خبر نہیں رکھتا

ہزار شکر کہ میں درد سر نہیں رکھتا

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۷

یاد کر تیرے لب مے گوں کا اے جاناں نمک

ڈال دیتے ہیں مئے گلرنگ میں مستان نمک

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۷

روشن ہوا یہ خانہ دل اس کے نور سے

موسیٰ ہمیں غرض نہیں کچھ کوہ طور سے

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۸-۳۴۹

شیخ کو کعبے سے جو مقصود ہے

وہ کنشت دل ہی میں موجود ہے

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۸

اے غافلوں یہ زندگی ناپائیدار ہے

باور نہ ہو تو پوچھ لو اہل قبور سے

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۹

دل میں بھری ہے آگ اور آنکھوں میں آب ہے

مانند شمع حال ہمارا خراب ہے

۳۴، ۴، اپریل ۱۹۳۵ء، ۳۴۸

جوہر (محمد علی)

رہیں گے اُنھ کے یہ اک دن نقاب دیکھو تو

ہمارے اب ہو ہمیں سے حجاب دیکھو تو

۷۶، ۴، اپریل ۱۹۷۸ء

نوحہ

نوحہ عم سے ہم گھٹاتے ہیں شان حسین
حق یہ ہے کہ شہادت ہی تھی شایان حسین
کبھی چکھے ہی نہیں آبلہ پائی کے مزے
خضر کیا جانے بھلا آبلہ پائی کے مزے
گلہ اے دل ابھی سے کرتا ہے
عشق کا دم اسی پہ بھرتا ہے؟

۲، ۳، ستمبر، ۲۳، ۱۸۲-۱۸۳

۲، ۴، اکتوبر، ۲۳، ۲۵۲

۲، ۵، نومبر، ۲۳، ۳۲۸

چاند (چاند نراین رینہ)

رہے گی یہ زمین باقی نہ تاروں کا جہاں باقی
جو کچھ باقی رہے گا تو رہے گا لامکاں باقی

۵۷، ۴، اپریل، ۱۹۶۸، ۲۰۹

چغتائی (سعید الظفر)

روشنی اور اندھیرا:

ہر گھڑی کیا روشنی ہی روشنی؟
گا ہے گا ہے ڈھونڈتا ہوں تیرگی

۷۳، ۱۰، اکتوبر، ۱۹۷۶، ۵۴۱-۵۴۳

چٹو (عزیز)

خاک میں کیا صورتیں ہوں گی

۸۹، ۱۰، اکتوبر، ۱۹۹۲، ۶۵

چینی جمہوریت پسندوں کا گیت

ہم نشینوں ہم نشینو! آؤ ہمت باندھ کر آؤ

۱۶، ۲، فروری، ۱۹۳۱، ۱۴۴

حافظ (حافظ ولایت اللہ)

پدرم سلطان بود:

اے مسلمان بھئی غور سے دیکھ اپنا وجود
روز ہے اک نئی آفت ترے سر پر موجود
مسلم خواتین اور پردہ:

۷۷، ۹، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۴

ایک دن وہ تھا کہ ہر جانب یہ ہوتی تھی پکار
یہ بیاں پردے میں ہو جائیں کہ مرد آتے ہیں یاں

۷۷، ۹، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۵-۴۴۶

فلسفہ رنج و غم:

دل میں رہ رہ کر مرے آتا تھا اکثر یہ خیال

کیا سبب ہے کوئی خوش ہے اور کوئی افسردہ حال

اشاعت اسلام بذریعہ ریڈیو:

صبح کا وقت یوم جمعہ کا تھا

میں جب اپنے مکان سے نکلا

تلقین رواداری:

قدر ہوگی صرف انجمن کے ہیں اعمال نیک

رو برو خالق کے ہندو مسلمان سب ہیں ایک

مسلمان طلبہ اور تعلیمی جدوجہد:

ہمارے لڑکوں کو کتنا بھی کوئی سمجھائے

ہزار زور لگائے کہ راہ پر لائے

حبیب دہلوی

سواری اور سوار:

اشک مسلسل ہوں اور سوز نہاں پر سوار

خاک کا پتلا ہوں اور مرکب جاں پر سوار

حرمت الکرام

وہ دل جو تھا کسی کے غم کا محرم ہو گیا رسوا

جہان بیش و کم میں خواب آدم ہو گیا رسوا

آخر لیا نہ دوری منزل نے انتقام

اہل سفر سے روٹھ گئی لذت خرام

جلوہ اول کی ساعت کب پلٹ کر آئے ہے

ورنہ جو لمحہ ہے اپنے آپ کو دہرائے ہے

۹، ۷۷، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۲-۴۴۳

۹، ۷۷، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۳-۴۴۴

۹، ۷۷، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۴-۴۴۵

۹، ۷۷، ستمبر، ۱۹۸۰، ۴۴۵

۶، ۲۱، دسمبر، ۱۹۳۳، ۵۳۸

۴، ۶۱، اپریل، ۱۹۷۰، ۲۱۱

۳، ۵۸، ستمبر، ۱۹۶۸، ۱۳۶

۳، ۵، ستمبر، ۱۹۶۵، ۱۵۵

زخم آگہی:

سناتا ہوں ہر روز تجھ کو فسانے
رموز وفا کے رموز جہاں کے

۶۳، ۴، اپریل ۱۹۷۱ء، ۲۱۳

حزین (صلاح الدین)

غم گسار درمنداں، بیکساں ذاکر حسین
دست گیر ورہبر افتاد گاں ذاکر حسین

۶۰، ۱، جولائی ۱۹۶۹ء، ۵۰

حسرت موہانی

عشق ہرچند رام حسن رہا
پر نہ چھوٹی برابری کی ہوس
نظر اس رخ پر ہے ادب کے خلاف
دل ہے اس فیصلہ میں سب کے خلاف
رنج راحت سکوں غم ہجراں کی قسم
یاد جاناں کی قسم جلوہ جاناں کی قسم
نامرادوں کو شاد کام کرو
کرم اپنا کہیں تو عام کرو
محمل نشین درد جو صہبائے عشق ہے
سوز و گداز مذہب دنیائے عشق ہے
دل آرزوے شوق کا اظہار نہ کر دے
ڈرتا ہے جگر یہ کہ وہ انکار نہ کر دے

۶، ۲، فروری ۱۹۲۶ء، ۱۲۱

۲، ۵، نومبر ۱۹۲۳ء، ۳۲۹

۳، ۱، جنوری ۱۹۲۳ء، ۵۰

۶، ۲، فروری ۱۹۲۶ء، ۱۲۱

۱، ۶، جون ۱۹۲۳ء، ۵۱-۵۲

۶، ۲، فروری ۱۹۲۶ء، ۱۲۱

حضرت (فرضی نام)

اسمبلیات:

ہوتے رہے معرکے اسمبلی بل کے
پھوڑے سب نے جلے پھپھولے دل کے

۸، ۳، مارچ ۱۹۲۷ء، ۲۱۹

۲۱۹، ۱۹۲۷ مارچ، ۳، ۸

۲۱۹، ۱۹۲۷ مارچ، ۳، ۸

ہے کرنی کی تہ میں کیا کیا بھید
دیکھنا تقریر کی الجھن کہ جو اس نے کہا

حسن نعیم

۳۳۳، ۱۹۶۳ دسمبر، ۶، ۴۹

پیکر ناز پر جب موج ہوا چلتی تھی
قریب جاں میں محبت کی ہوا چلتی تھی

حمید

۸۶-۸۵، ۱۹۳۵ جنوری، ۱، ۲۴

ہم یہ کہہ سکتے ہیں آسودہ محفل آئے
جب گئے ہوش میں تھے آئے تو غافل آئے

حمید صدیقی

۲۵۹، ۱۹۳۳ ستمبر، ۳، ۲۱

نالہ دل اثر انداز نہیں ہے تو نہ ہو
لب ہلا لیتا ہوں آواز نہیں ہے تو نہ ہو

حمید لکھنوی

۵۵۶، ۱۹۳۳ دسمبر، ۶، ۲۱

تمام خلق سے دل بے نیاز ہو جائے
اگر تری نگہ دلنواز ہو جائے

حنفی (مظفر)

رباعیاں

۵۶، ۱۹۸۹ مئی، ۵، ۸۶

" " "

" " "

" " "

" " "

(۱) ایسے بھی کوئی اپنے کو اپناتا ہے

(۲) تمکلیں کے پر جوڑے ہوئے بیٹھا ہوں

(۳) دیمک کی طرح چاٹ رہا مجھ کو

(۴) ثانی نہ تھے دارا و سکندر میرے

(۵) گھنگھور گھٹا ٹوپ اندھیرا اور موت

غزل:

تارے مقابلے میں ندامت اٹھائیں گے
ذرے بھر گئے تو قیامت اٹھائیں گے

۵۱، ۸۶، جنوری ۱۹۸۹ء

حیرت (عبدالحمید)

اس طرح جس کی سزا دی جائے
وہ خطا بھی تو بتادی جائے
آئینہ حیرت:

۱۳۸، ۲۰، فروری ۱۹۳۳ء

نوید آمد فصل بہار ہوتا ہے
وہ برگ گل جو سرشاخسار ہوتا ہے

۲۹۹، ۵، مارچ ۱۹۶۶ء

حیرت لدھیانوی

پڑ گئی ہوں گی تری پرچھائیاں
ورنہ گل میں یہ کہاں رعنائیاں

۳۱۳، ۴، اپریل ۱۹۴۲ء

خلیق (محمد)

نذر غالب

بہت دنوں سے ہے یہ آرزو کہ ایک غزل
برنگ شوخی شاہ سخنوراں کہئے
اب کیا ہوگا:

۱۰۱، ۲، ۵۹، فروری۔ مارچ ۱۹۶۹ء

سرو خاموش، فضا تنگ ہر ایک پھول اداس
عالم ایک دیدہ حیراں ہے کہ اب کیا ہوگا

۳۴۰، ۶، ۵۰، جون ۱۹۶۴ء

خلیل الرحمن اعظمی

امتحان کے بعد

زندگی میں کوئی ہلچل نہیں باقی اے دوست
جیسے رک جائے سمندر کوئی طوفان کے بعد

۴۸، ۷، اپریل ۱۹۴۶ء

خورشید احمد کشمیری

تصویرِ حال

گلشن نہ ہم صغیر نہ وہ آشیاں رہا

۶، ۶، جون ۱۹۲۶، ۴۳۲

میں یوں مٹا کہ کچھ بھی نہ باقی نشان رہا

خورشید الاسلام

دعا

سمندر کو لعل و گہر دینے والے

۲، ۳۶، فروری ۱۹۳۲، ۱۵۶

گداؤں کو تاج و کمر دینے والے

درد کا کوروی

کب سے ہے دیدہ مضطر میں تمنا بیتاب

۵، ۱۲، مئی ۱۹۲۹، ۳۸۸

اور ہے تیری تمنا میں کلیجہ بیتاب

رواں ہیں اشک اور ہر دم کلیجہ منہ کو آتا ہے

۶، ۱۲، جون ۱۹۲۹، ۴۶۸

الہی خیر ہو دل کی یہ آخر ماجرا کیا ہے

دوشیزہ سحر

دوشیزہ سحر تو محبوبہ فلک ہے

۲، ۱۲، فروری ۱۹۲۹، ۴۸

تیری جبین روشن فطرت کی ایک جھلک ہے

آہ کروں تو کس طرح ضبطِ فغاں سے کام ہے

۳، ۱۳، ستمبر ۱۹۲۹، ۲۴۰

عشق کی اصطلاح میں صبر اسی کا نام ہے

دل شاہجہانپوری

حسن ازل ہے جلوہ گر آئینہ مجاز میں

۳، ۱۷، ستمبر ۱۹۳۱، ۲۲۵

عشق نے روح پھونک دی جزبہ امتیاز میں

جو یائے حقیقت ہوں عالم سے جداگانہ

۳، ۱۳، اکتوبر ۱۹۲۹، ۲۷۲

دل مائل کعبہ ہے رخ جانبِ بتخانہ

دے لا بارکا (پیدرو کالادیروں)

پھول

یہ پھول جب صبح کو خواب سے جاگے ۳۶، ۱۹۳۵، ۳، ۴۱

ڈکن سن (ایمیلی) (مترجم محمد مجیب)

چند نظمیں:

انسان کے لئے وقت نکل گیا تھا
مجھے اپنے ٹوٹے ہوئے دل ناز ہوگا
عشق زندگی سے قبل ہے
یہاں میرے ایک تیر لگا ہے
اے دل ہم اُسے بھلا دیں گے
دل لائھی سے نہیں توڑا جاتا
میں اس کے خواب کامل حسن پر

۱۱، ۴، اپریل ۱۹۷۰، ۱۷۵-۱۸۱

ڈن (جان) (مترجم محمد مجیب)

موت تو مر جائے گی

موت مغرور نہ بن چاہے ایسے لوگ ہوں جنہوں نے تجھے کہا ہے

بہت زبردست اور ہیبت ناک مگر تو ایسی نہیں ہے ۳۶-۳۵، ۱۹۸۳، ۱، ۸۱

ذاکر (محمد)

کھولن

ایک کے ساتھ تھا دوسرا

۸۹، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲، ۳۴-۳۵

اور پھر سب کے سب یاں آتے رہے

روکنا تمام:

کل شام اس شہر کے..... ایک موقر جریدے کے اعلیٰ ایڈیٹر نے۔ ۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲، ۲۲-۲۹

عم گسار کی موت:

تو نے رات اس طرح چاہا ہے مجھے
تاج محل:

۸۹، ۹، ستمبر ۱۹۹۲، ۲۶-۲۸

اک حسن سادہ، اداس تنہا
مقبرہ ہمایوں:

۹۰، ۶، جون ۱۹۹۳، ۱۷

اک حسن شاداب کا نمونہ
درود:

۹۰، ۶، جون ۱۹۹۳، ۱۷

یہ کیوں سمجھتے ہوں نغمہ ناساز ہم ہیں گویا
قلموں کی روشنی میں ہو گئی ہر ایک شے بوجھل

۸۷، ۷، جولائی ۱۹۹۰، ۳۰-۳۲

۸۸، ۱، جنوری ۱۹۹۱، ۲۱-۲۳

راخ عظیم آبادی

ضبط گریہ تھا فرض عین ولے

ہم کو اس پر نہ اختیار ہوا

ہوا دیوانہ ہر فرزانہ تیرا

بہت فرزانہ ہے دیوانہ تیرا

ہم مصیبت کشوں کے دن نہ پھرے

گوزمانے کو انقلاب رہا

تم ہو پردے میں بوئے گل کی طرح

ہم ہیں یاں در بدر صبا کی طرح

آپ سے ہو گئے ہیں بیگانے

جن سے ٹک آشنا ہوئے ہو تم

کدھر کعبہ کہاں کا عرش اعظم

دل بشکستہ ہے کاشانہ ترا

اک تری نگاہ آشنائے

سب سے بیگانہ کر دیا ہے

۱۰، ۱، جنوری ۱۹۲۸، ۷۴

۸، ۱، جنوری ۱۹۲۷، ۶۷

بڑھی ٹوٹنے سے مرے دل کی قیمت
یہ شیشہ وگرنہ بہت کم بہا تھا
مستقل دل کو اضطراب رہا
جان پر تجھ بن ایک عذاب رہا
دے ہنسنے میں جو اشکبار ہوا
گریہ کیا آب روئے کار ہوا
تم بن اب دل پہ ہے عذاب بہت
صبر کم اور اضطراب بہت
سر سے پا تک وفا ہوئے ہو تم
کسو پر مبتلا ہوئے ہو تم
نگراں کبھونہ یہ جانب رخ دلفریب پری رہی
مری چشم تانگہ پس تری محو جلوہ گری رہی
صبح سے بیتابی ہے دل کو آہ کچھ نہیں بھاتا ہے
دیکھئے کیا ہو شام تلک جی آج بہت گھبراتا ہے

رشید احمد

حسن اعتماد

ہے پردہ دار اعتنا، بے اعتنائی عشق میں
ہوتی ہے بنیاد وفا ہر بے وفائی عشق میں

۶، ۵۲، دسمبر ۱۹۶۵، ۳۲۷-۳۲۸

رضا (کالی داس گپتا)

پاؤں کہہ اٹھے تھک گئے ہیں ہم
شوق نے کہا اور اک قدم

۵، ۶۳، مئی ۱۹۷۱، ۲۷۵

رضا (سعید رضا) دیکھیے سعید رضا

رضوی (عذرا)

خواب شکستہ:

۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲، ۳۰

ہم نکل کر آئے تھے۔ اپنی درسگاہوں سے

رفتہ سروش

تم میرے ساتھ ہو:

محفل شعر میں جب مجھے، مسند امتیاز پر بٹھایا گیا، تم میرے ساتھ تھیں۔ ۸۶، ۱۱، نومبر ۱۹۸۹، ۳۳

رکے (رائز ماریا) (مترجم سلیم الزماں)

اجنبی: تجھے ڈر نہیں لگتا اس کے ذکر سے

اندھی: نہیں

امیر اور خوش نصیب کیوں نہ چپ رہیں

اندھے کا گیت:

میں اندھا ہوں اے باہر والو ایک عذاب ہے یہ

شرابی کا گیت:

۲۰، ۲، فروری ۱۹۳۳، ۱۵۱-۱۵۷

میرے اندر نہ تھا جاتا تھا آتا تھا

خودکشی کرنے والے کا گیت:

۱۳، ۲، اگست ۱۹۲۹، ۱۲۱-۱۲۵

اور سہی ایک لمحہ

تصویروں کی کتاب

۱، ۱، مارچ ۱۹۳۴، ۸۰-۹۲

آغاز، خطاب، طوفانی رات، رنج کی گھڑی، جھٹ پٹا، انجام

بیوہ کا گیت:

۱۴، ۴، اپریل ۱۹۳۰، ۳۰۰-۳۱۶

شروع شروع زندگی میں ایک مزہ تھا

تصویر حشر

۱۹، ۴، اکتوبر ۱۹۳۲، ۲۵۰-۲۵۹

ایک ایک کر کے سب جیسے حماموں سے نہائے دھوئے۔ رنج و طبیب (حکیم فصیح الدین میرٹھی)

متفرق منتخب اشعار

روش صدیقی (شاہد عزیز)

امام الہند کی یاد میں

۲، ۸۵، فروری ۱۹۸۸ء، ۶۱

کون یہ آخر شب بزم سحر سے اٹھا
نالہ درد دل اہل خبر سے اٹھا
درد دل اگر نہ کھلتا تو سکوں کہیں نہ ملتا
کوئی ہم زباں نہ ہوتا کوئی ہم نشیں نہ ملتا
ہنس بول لیا کوئی تو ہیں بندہ بے دام
آزاد ہیں ہم لوگ گرفتار ہیں ہم لوگ
غیب و شہود:

۱، ۵۰، جنوری ۱۹۶۳ء، ۱۳

کہنے کولب فسانہ غیب و شہود تھا
درپردہ استعارہ شوق نمود تھا
نوید فردا:

۱۲، ۴۵، اکتوبر ۱۹۶۱ء، ۶۴۲

اب غم دل ہی علاج غم دوراں ہوگا
درد کونین ہی اب مژدہ درماں ہوگا
ساقی محفل صاحب نظراں (ابولکلام آزاد کی یاد میں):

۳، ۳۵، ستمبر ۱۹۴۱ء، ۲۲۷-۲۲۸

خامشی تمکنت کوہ گراں کی صورت
گفتگو زمزمہ جوئے رواں کی صورت
قافلہ حسن خیال:

۵، ۴۶، مارچ ۱۹۶۲ء، ۲۸۳

ہجر کی آنچ سے نکھرا ہے رخ شام وصال
حل ہوا تیرے تغافل سے تمنا کا سوال
سبک خرام ہے یہ محمل وجود عدم
رواں دواں ہیں نقوش جہان لوح و قلم

۴، ۵۸، اکتوبر ۱۹۶۸ء، ۱۹۹

۲، ۵۹، فروری-مارچ ۱۹۶۹ء، ۳

کون کہتا ہے مجھے شائستہ تہذیب جنوں
میں تری زلف پریشاں کو اگر چھیڑ نہ دوں

۲، ۶۲، اگست ۱۹۷۰، ۷۹

۳، ۶۳، اپریل ۱۹۷۱، ۱۸۵

خلوتی خیال کو ہوش میں کوئی لائے کیوں
مشغلہ طور ہی سہی ہم سے نظر ملائے کیوں
نکبت گل کو ہم رشتہ جاں کہتا ہوں
ہوش آتا ہے تو خواب گذراں کہتا ہوں
شعلہ ایماں؛

۲، ۵۲، فروری ۱۹۶۸، ۷۶

۲، ۵۳، اگست ۱۹۶۶، ۶۴

شکر معبود کہ یہ نصف صدی بیت گئی
علم و تہذیب کے تخلیق طلب میداں میں
گاندھی جی کی یاد میں:

۵، ۶۲، نومبر ۱۹۷۰، ۱۹۹-۲۰۰

دیر و حرم کی بات کوئی کیا سنتا میخانوں میں
اپنے لہو سے رنگ بھرا ہے تو نے ان پیماں میں
مجھے نہ روک ہم نشیں، میں کل ضرور آؤنگی
خرد کو گمشدہ کو بہ کو سمجھتے ہیں
ہم اہل عشق تجھے روبرو سمجھتے ہیں
نقاب شب میں چھپ کر کس کی یاد آئی سمجھتے ہیں
اشارے ہم ترے اے شمع تنہائی سمجھتے ہیں
بادہ گل کو سب اندوہ ربا کہتے ہیں
اشک گل رنگ میں ڈھل جائے تو کیا کہتے ہیں
کیا ستم کر گئی اے دوست تری چشم کرم
جیسے تیرے نہیں دنیا کے گنہ گار ہیں ہم

۱۳، ۵۰، مارچ ۱۹۶۴، ۱۲۱

۳، ۶۴، ستمبر ۱۹۷۱، ۱۳۶-۱۳۸

۶، ۵۷، جون ۱۹۶۸، ۳۰۷

۶، ۵۷، جون ۱۹۶۸، ۳۰۵

۶، ۶۳، جون ۱۹۷۱، ۲۹۸

۱، ۴۹، جولائی ۱۹۶۳، ۸

تہذیب مغال:

وہ نکبت گیسو پھر اے ہم نفساں آئی
 اب دم میں دم آیا ہے اب جان میں جاں آئی
 تغافل، بے رخی نا آشنائی
 مبارک ہو یہ کافر ماجرائی
 سب کی باتوں میں آگئے ہم بھی
 آپ بیتی سنا گئے ہم بھی
 زندگی جب سے شناساے محالات ہوئی
 سچ تو یہ ہے کہ خود اپنے سے ملاقات ہوئی
 وہ اہل جستجو ہیں ہم کہ منزل تک نہیں آتے
 الجھ جاتے ہیں طوفانوں سے ساحل تک نہیں آتے
 عشق کی شرح مختصر کے لئے
 سل گئے ہونٹ عمر بھر کے لئے

رباعیات:

۱۔ سب نقش قدم چھپا دیئے ہیں میں نے
 ۲۔ خواب شب ہجر بھول جانے دے مجھے
 ۳۔ کونین سے دور جا کے دیکھا ہے مجھے
 ۴۔ کیا مرگ ہے کیا حیات میں کیا جانوں

رباعیات:

۱۔ سب نقش قدم چھپا دیے ہیں میں نے
 ۲۔ خواب شب ہجر بھول جانے دے مجھے
 ۳۔ شرخیر کے اسلوب میں ڈھل جاتا ہے
 ۴۔ دنیا باتیں گھڑے تو چپ ہی رہنا

۶، ۵۷، جون ۱۹۶۸، ۳۰۶

۵، ۵۶، نومبر ۱۹۶۷، ۲۶۶

۲، ۵۵، فروری ۱۹۶۷، ۷۴

۴، ۴۹، اکتوبر ۱۹۶۳، ۱۷۵

۵، ۵۵، مئی ۱۹۶۷، ۲۶۲

۱، ۶۴، جولائی ۱۹۷۱، ۱۹

۵، ۵۴، نومبر ۱۹۶۶، ۲۵۳

۴، ۶۴، اکتوبر ۱۹۷۱، ۱۸۱

آپ اپنا نقاب اٹھائے ہوئے
خلوت دل کو جگمگائے ہوئے
نذر محبت:

۶، ۴۹، دسمبر ۱۹۶۳، ۳۳۱-۳۳۲

زہر چشم ساقی میں کچھ عجیب مستی ہے
غرق کفر و ایماں ہیں دور مئے پرستی ہے
لگی ہے بھیڑ بڑا میکدے کا نام بھی ہے
کچھ اس میں خوبی رندان تشنہ کام بھی ہے

۲، ۴۵، دسمبر ۶۰، ۱۰۰

۵، ۶۳، مئی ۷۱، ۱۳۷

زبیر فاروقی

نذر مشیر:

پھر وہی مقتل وہی نیزہ وہی سردیکھنا
کربلا کی شام کا خونبار منظر دیکھنا

۵، ۸۷، مئی ۹۰، ۱۶

زیب عثمانیہ

کیوں ہم سے کہا جاتا ہے تقدیر کا غم کیا
یہ چال زمانہ کی سمجھتے نہیں ہم کیا؟

۱۲، ۳۳، دسمبر ۱۹۴۰، ۹۶۴

زیدی (ابوالکاسم قیصر)

زندگی اس طرح سے گذرتی رہی
جس طرح کارواں کوئی چلتا رہا گرد کی گود میں
آفتاب کا دل:

۵، ۶۷، مئی ۱۹۷۳، ۲۶۲

یہ بلند مینارے، اور سب کے سب گنبد
راکھ کے بگولے ہیں، نیست کے ہیولے ہیں
احساس:

۴، ۸۲، اپریل ۱۹۸۵، ۱۸

جامعہ کا ایک قدیم خادم، جامعہ کے کتابی چہرے پر،
جس نے اپنا شباب نذر کیا.....

۶، ۸۱، جون۔ جولائی ۱۹۸۴، ۴۳

انتظار:

ایک افسردہ مسافر ہے سر راہ گزار
جسکے داماندہ نگاہی نے قدم تھام لئے
اقوام عالم:

۳۳، ۲، فروری ۱۹۴۷ء، ۳۲-۳۳

ہر طرف ایک تپک! ایک اُمس! ایک گھٹن!!
مشعل:

۳۳، ۱۰، اکتوبر ۱۹۸۸ء، ۳۳

اندھیاں اٹھتی ہیں طوفان بڑھ آتے ہیں
اس لرزتی ہوئی لو کو تہہ داماں کرلو
علاء الدین عباسی کی موت پر:

۳۳، ۳، مارچ ۱۹۴۷ء، ۱۱-۱۲

ایک عجیب سناٹا! ایک عجیب غم ناکی
کر گیا ہے ہر شے کو کیف و حسن سے عاری

۲۶۳، ۵، مئی ۱۹۷۹ء، ۲۶-۲۶۳

زیدی (ساجدہ)

بازگشت:

رات خاموش ہے تاروں کے دیئے بھی خاموش
آج بیتابی دل سوز دروں ساکت ہے

۳۶، ۳، جنوری ۱۹۶۲ء، ۱۳۸

زیدی (علی جواد)

ہر چند اہل بزم پر زلفوں کے سائے ہیں
احساس قرب دوست سے رُخ تہمتائے ہیں
ہجوم شوق میں ہم کوئے یاز سے گذرے
نسیم جیسے دیار بہار سے گذرے
بہ سحر یہ دست غربت یہ غبار ہلکے ہلکے
کہیں دور جیسے آنچل کسی ماہ و ش کا جھلکے

۳۵، ۱۰، اگست ۱۹۶۱ء، ۵۱۲

۳۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ء، ۴۰۹

۳۹، ۲، اگست ۱۹۶۳ء، ۸۰

سڈنی (فلپ) (مترجم محمد مجیب)

فیضانِ محبت کی تلاش:

میری محبت سچی ہے اور مجھے آرزو ہے کہ اپنی محبت ظاہر کروں

۸۱، ۱، جنوری ۱۹۸۴، ۴۵

سحر رام پوری

کچھ بھی ہو کشتی مراد روک نہیں، روانہ کر

حاجتِ ناخدا نہ رکھ منتِ ناخدا نہ کر

قطعات:

ہر طرف سے اٹھ رہی ہے موجِ نغمہ آفریں

چھڑتا ہے جب کوئی سازِ خموشی ناگہاں

مٹا جاتا ہے سکونِ زندگانی کا سوال

ہو گیا ہنگامہ عالمِ سکوت دلِ نشیں

وسعتوں پر دل کی چھایا ہے اداسی کا فسوں

۳۶، ۶، جون ۱۹۴۲، ۴۴۸

سرور (آل احمد)

یارانِ نجد سے خطاب:

اب تک جسے منزل کا مقصود سمجھتے ہو

آغاز میں میرے بھی یہ رہگذر آیا تھا

اقبال کی یاد:

ابھی مسعود کے ماتم سے سنبھلی بھی نہ ملت

خبر آئی کہ ہم سے ہو گیا اقبال بھی رخصت

بے دلی کے دور میں کوئی خلش بھی کم نہیں

زیست کے آداب کی یہ سرزنش بھی کم نہیں

شبِ سیاہ کی پنہاںِ معاذ اللہ

اسی سب سے چھلکتی تو ہے سحر پھر بھی

۳۰، ۱، جولائی ۱۹۳۸، ۷۵

۶۴، ۴، اکتوبر ۱۹۷۱، ۱۹۰

۳۶، ۱، جنوری ۱۹۴۲، ۹۳

نہ یہ والا جناب اٹھے نہ وہ عالی مقام آئے
جب آئی آنچ صحرا پر تو دیوانے ہی کام آئے
یہ آرزو تھی:

۳۵، ۳، جنوری ۱۹۶۱، ۱۳۶

یہ آرزو تھی کہ شعروادب کی دنیا میں
میرے حسین خیالوں کے باغ بھی ہوتے
دل وہ کافر کہ حقیقت نہ فسانہ مانگے
ہر زمانے میں کوئی اور زمانہ مانگے

۴۱، ۴، جنوری ۱۹۴۶، ۴۱

۴۵، ۱، ستمبر ۱۹۶۱، ۵۶۹

سروش (عسکری طباطبائی)

سولہویں سالگرہ:

ہر نقش پا ہے غیرت سدالہ زار آج
قدموں پر اس کے لوٹ رہی ہے بہار آج
یہ کون ادائے خاص سے پہلوشیں ہے آج
دنیاۓ حسن، عشق کے زیر نگین ہے آج
تیرے بغیر:

۳۷، ۲، اگست ۱۹۴۲، ۱۳۰

۴۲، ۲، اگست ۱۹۴۶، ۲۶

جلد آ کہ روح عشق ہے بسکل تیرے بغیر
حد سے سوا ہے تشنگی دل ترے بغیر
پیام زندگی:

۳۹، ۴، اکتوبر ۱۹۴۳، ۱۹۲

اٹھ کہ پھر تاریکی شب سے سحر پیدا کریں
موت کے سینے سے ہستی کے سحر پیدا کریں
کاش:

۳۵، ۴، اکتوبر ۱۹۴۱، ۳۰۲

کاش تم پھر مرے رازوں کے نگہباں ہوتے
درد بیچارگی زیست کا درماں ہوتے

۳۵، ۵، مئی ۱۹۴۳، ۲۴۲-۲۴۶

دہر آشوب

ابتری عام وز میں گیر نظر آتی ہے
خواب ابلیس کی تعبیر نظر آتی ہے

۲، ۳۵، اگست ۱۹۳۱، ۱۳۸-۱۳۹

سعید (سعید میاں جان)

مڑ یا پہار:

بہت دنوں کی پرانی ہے بات
بزرگوں سے ہم نے سنی ہے یہ بات
تقدیر سو گئی ہے ستاروں کے درمیاں
جیسے خزاں چھپی ہو بہاروں کے درمیاں
ایک ٹوٹی ہوئی قبر:

۱۰، ۸۹، اکتوبر ۱۹۲۱، ۷۴-۷۷

۱۰، ۸۹، اکتوبر ۱۹۹۲، ۸۰

مرا گذر کسی جنگل میں ایک روز ہوا
خمش رہ پہ تھے میں اور میری تنہائی
خوش آمدید:

۱۰، ۸۹، اکتوبر ۱۹۹۲، ۷۱-۷۳

یہ گزشتہ صدیوں کا سنو قصہ ہے
ان غریب الوطنوں کا سنو قصہ ہے

۱۰، ۸۹، اکتوبر ۱۹۹۲، ۶۶

سعید ٹونگی

وہ سرد و سبک چاندنی راتوں کی فضا میں
خوشبوئے محبت سے مہکتی ہوئی باتیں

۱۱، ۳۳، نومبر ۱۹۳۰، ۸۹۴

سعید رضا

کوئی جنس گراں بہا ہے زیت
یا کوئی نقد ناروا ہے زیت
ماتم عیش ناتمام ہے موت
بادۂ زندگی کا جام ہے موت

۱۲، ۵، دسمبر ۱۹۲۵، ۴۵۷-۴۵۸

۱۱، ۵، نومبر ۱۹۲۵، ۴۰۴-۴۰۵

کس کے سجدے میں یہ فلک یہ زمین
ہیں ملائے پرے جبیں سے جبیں
جان من اتنا نہ کر شکوہ آلام ابھی
تو نے دیکھی ہے کہاں گردش ایام ابھی

سعد الرحمن

نہ کہو مجھ سے کہ ہے روح بس اک خواب کا نام
کیونکہ جو محو تغافل ہیں وہ مردہ ہیں تمام
باعث احیاء ملت منبع ایماں ہے تو
جہل کی ظلمت میں سرچشمہ حیواں ہے تو

سلام مچھلی شہری

غسل صحت پروفیسر محمد مجیب:

چاند بیمار تھا بادل نے کہا موقع ہے
آؤ مہتاب کو ہم اور بھی پنہاں کر دیں
ہم نے منزل کی بہاروں کا نشان جیت لیا
حسن مہتاب و دل کا بکشاں جیت لیا
اللہ اللہ اس قدر تو بہ شکن ساون کی رات
بن گیا ہے میکدہ چرخ کہن ساون کی رات
سیاح سے:

یہ عمارات یہ ایوان پہ پتھر کے نقوش
عہد ماضی کے ہیں شہ کار نہ دیکھ اے سیاح
بکھری ہوئی پتیاں:

اے دوست! پھر بھی میری پریشانیاں یہ کیوں
منظوم مبارکباد محمد مجیب:

دیکھا ہے کس نے نور خدا کو قریب سے
ملتی ہے پھر بھی روشنی سب کو نصیب سے

۵، ۱۰، مئی ۱۹۲۸، ۷

۱۲، ۵، دسمبر ۱۹۲۵، ۳۵۸-۳۵۹

۲، ۵، ۹، ستمبر ۱۹۲۵، ۲۷۵-۲۷۶

۱۱، ۵، نومبر ۱۹۲۵، ۳۸۲-۳۸۳

۵، ۶، مئی ۱۹۷۳، ۲۶۳

۶، ۶۳، جون ۱۹۷۱، ۳۱۰

۱، ۴۸، جنوری ۱۹۶۳، ۸-۲۹

۶، ۳۶، جون ۱۹۴۲، ۴۴۴

۵، ۳۳، مئی ۱۹۳۱، ۴۱۷

۶، ۵۱، جون ۱۹۶۵، ۳۱۸-۳۱۹

ارادوں کی واپسی:

میں اس عمر فن اور عمر گریزان میں یہ سوچتا ہوں
کہ اب اپنے ذاتی مسائل سے نکلوں
ان غزالان طرحدار کو کیسے چھوڑوں
جلوۂ وادی تاتار کو کیسے چھوڑوں
جہاں میں ہوں:

تغیر ہی مرا حسن طبیعت ہے جہاں میں ہوں
یرے ہتھوں میں خاتمِ قدست ہے جہاں میں ہوں
ڈرائنگ روم:

یہ سینری ہے یہ تاج محل یہ کرشن ہیں لہ یہ رلاہا ہیں
اُسے بھی اپنے مسائل میں مبتلا نہ کرو
اداس ہو تو کسی دوست سے ملا نہ کرو
نذر عقیدت:

قریب تربت آزاد ہے سلام کرو
یہ جیسے زندہ و آباد ہے سلام کرو
مرزا غالب:

قطب کی محفلِ تخیل کی اک ماہ پارہ تھی
جو موج رنگ و نکبت، نورِ نغمہ تھی، شرارہ تھی
وہ چشمِ مست مری سمت یوں انھی ہے کہ ہائے
کہ ایسی چوٹ دل زار پر لگی ہے کہ ہائے
ایک خط کا جواب:

یہ خط حضور نے باغِ جناں سے بھیجا ہے
سری نگر کے حسیں گلستان سے بھیجا ہے

۵، ۶۸، نومبر ۱۹۷۳، ۲۳۱-۲۳۲

۴، ۶۵، اپریل ۱۹۷۲، ۲۲۱

۲، ۳۳، فروری ۱۹۷۰، ۱۵۶

۱، ۳۵، جولائی ۱۹۷۱، ۷۳

۱، ۵۷، جنوری ۱۹۶۸، ۲۱

۴، ۶۷، اپریل ۱۹۷۳، ۲۰۲-۲۰۳

۱، ۴۶، اپریل ۱۹۶۲، ۳۵۰-۳۵۲

۶، ۲۸، دسمبر ۱۹۷۳، ۳۰۷-۳۰۸

۴، ۳۶، اپریل ۱۹۷۲، ۳۱۵

شگفتہ بچہ:

شگفتہ بچے کی آنکھوں میں نیند چھائی ہے

کوئی بتائے یہ آخر کہاں سے آئی ہے

۵، ۴۶، مارچ ۱۹۶۲، ۲۹۷-۲۹۸

سلیمان اریب

رجز

رن کو شمشان بنادوں میں بہ فیض شمشیر

زد میں آئے تو نہ چھوٹے کبھی میرا نچیر

۵۲، ۴۰، جولائی ۱۹۴۵، ۳۸-۵۲

خوناب:

حسن اور عشق کے پر کیف خیالوں میں مگن

جھومتا گاتا ہوا میں بھی تھا سرگرم سفر

۵، ۴۱، فروری ۱۹۴۶، ۳۱

برسات:

بادل کے آنچل لہراتی

بجلی کے کنگن چمکاتی

آنی لو برسات پھر آئی

۱، ۴۴، جولائی ۱۹۴۷، ۳۴-۳۵

سودا (محمد رفیع)

”یہ کون حال ہے احوال دل پہ اے آنکھوں

نہ پھوٹ پھوٹ کے اتنا بہو ہوا سو ہوا

۵، ۱۱، نومبر ۱۹۲۵، ۲۰۹

سوز (انوار علی خاں)

بروفات نبی احمد:

گلستان جامعہ ہے سوگوار

اُنھ گیا ہے آج اک جان بہار

۵۳، ۳، مارچ ۱۹۶۶، ۱۶۱

سہیل (اقبال احمد)

شب کہ تھا دل کثرت آلام دنیا سے فگار

خستگی سے بار بستر ہو رہا تھا جسم زار

۱، ۱، جنوری ۱۹۲۳، ۵۲-۵۳

نیرنگی چرخ ترے صدقے

۳، ۳، مارچ ۱۹۲۳، ۱۷۵-۱۷۶

زندادان ہوا نشیمن جواہر

کوہ مصوری:

مرحبا کوہ مصوری یہ تری شان جمال

۱۱، ۶، دسمبر ۱۹۲۸، ۷۰-۷۲

تیری چوکھٹ چومتے ہیں سرفروشان جمال

سیدہ فرحت

تضمین شعر مولانا حالی:

بزم احباب سگوار ہے آج

۵۹، ۶، جون ۱۹۶۹، ۳۸۶

خونفشاں چشم اشکبار ہے آج

چمن اداس ہے وہ زینت چمن ہے کہاں

۵۹، ۶، جون ۱۹۶۹، ۳۸۵

اس چمن میں اب و صدر انجمن ہے کہاں

نہ قصیدہ نہ غزل اور نہ رباعی لکھئے

۸۵، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸، ۴۲

حال موجودہ میں کچھ دل کی تباہی لکھئے

سیفی پریمی (خلیل الرحمن)

مری نظر نے مجھے جوہر کمال دیا

۷۹، ۱۱-۱۲، نومبر-دسمبر ۱۹۸۲، ۶۵

عزیز شہر کو ناگفتنی ملال رہا

سینڈ برگ (کارل) مترجم انیس الرحمان

ارض رحمت:

یہ قبر ہے ایک صاحب ثروت کی

بے شمار و بے حساب صاحب دولت کی

خوشی:

ان پروفیسروں سے جو زندگی کے معنی بتاتے ہیں

۸۶، ۴، اپریل ۱۹۸۹، ۴۳-۴۶

میں نے پوچھا خوشی کیا ہے

شاہپور کرمانی

خمسہ بر غزل سنائی:

رہی دن رات ظرافت میں ہرزہ سرائی
نہ ہوئی ذہن کو جس سے رہ عقبی میں رسائی

۱۲، ۵، مئی ۱۹۲۹، ۳۸۵-۳۸۷

شاد عظیم آبادی

اے ازلی الوجود اے ابدی البقاء
دیکھ نہ کورانہ چل حلقہ طاعت میں آ
کسی طرح سے تو آئے انھیں خیال اپنا
ضرور چاہئے اُن سے بیان حال اپنا
تجھ میں پوشیدہ دل نالہ غماز بھی تھا
کیا سمجھتے تھے کہ ایک خانہ بر انداز بھی تھا
یہاں نہ نشوونما کا حاصل نہ کوئی ثمرہ ہے رنگ بو کا
ہنسو گے خود اس چمن پر غنچوزمانہ آئے ذرا نمو کا
میرا دیوان تو تیرب ہے جہاں پاکبازی کا
پڑھے کلمہ زبان فارس اس بانگ حجازی کا
رباعیات:

۶، ۱، جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۲-۵۲۳

۵، ۱۰، اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۴۲

۵، ۱۰، اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۴۲

۴، ۵، مئی جون ۱۹۲۳، ۳۰۱-۳۰۴

۴، ۶، دسمبر ۱۹۲۴، ۶۱۰-۶۱۱

کیا مفت کا زاہدوں نے الزام لیا
خوابیدہ خلوت عدم نکلیں گے
چالاک ہیں سب کے سب بڑھے جاتے ہیں
آنکھوں میں پھڑک پھڑک کے دل پہونچا تھا
ناموں پر نثار ہونے والا ہوں میں
مذکور زباں پر صبح و شام اس کا ہے
نالہ فرقت میں بے ہراس کیا
کچھ فلک کا نہ میں نے پاس کیا

۵، ۴، ۹، اپریل-ستمبر ۱۹۲۵، ۲۷۳

۵، ۱۰، اکتوبر ۱۹۲۴، ۴۸۱

تم ہوئے آسمان تو کیا ہم جو ہوئے زمین تو کیا
تم ہوا اگر تو کیا ہو تم، ہم جو نہیں ہوئے تو کیا
تکبیر صبح:

۱۰، ۵، اکتوبر ۱۹۲۳، ۳۸۱

کٹ گئی شب لو مبارک تم کو ہو تنویر صبح
اے موزن، اے شفق، اے آہ پر تاثیر صبح
حسن اگر ہو تو خود نمائی کر
چھوڑ دے بندگی خدائی کر
نگاہ غیر سے تاچند بار ہم دیکھیں
اٹھا نقاب کہ خود بار بار ہم دیکھیں
ترے میہماں ہیں جہاں بٹھا سر عرش و روئے زمیں سہی
ہمیں بیٹھ رہنے سے کام ہے کوئی جا نہیں تو نہیں سہی
فلک کا ذکر تو کیا ہے زمیں کے بھی نہ رہے
ہم اپنی چال سے آخر کہیں کے بھی نہ رہے
شب جہنم کے سونے بلو یہ طلب تو نہیں ہے سم ہے
اداسی کہتی ہے آسمان کی قریب ہے صبح رات کم ہے
مست پر ہوں جھکائے سرمے دل کو شغل نید ہے
نہ قعود ہے نہ قیام ہے یہ عجب طرح کی نماز ہے
چودھویں صدی کا قرآن پاک:

۱۲، ۵، دسمبر ۱۹۲۵، ۳۶۰-۳۶۱

۱۰، ۵، اکتوبر ۱۹۲۳، ۳۸۲

۱۰، ۵، اکتوبر ۱۹۲۳، ۳۴۲-۳۴۳

۶، ۴، دسمبر ۱۹۲۳، ۶۰۹-۶۱۰

۵، ۱، مئی ۱۹۲۳، ۵۹

۲، ۳، فروری ۱۹۲۳، ۱۱۳-۱۱۴

۲، ۱، فروری ۱۹۲۳، ۶۸

۱۱، ۵، نومبر ۱۹۲۵، ۳۰۶-۳۰۸

گھر کا ہے، چراغ شمع ایماں کیا ہے
مطبغ کا ہے دھواں نور عرفاں کیا ہے
رباعی

۵، ۱، مئی ۱۹۲۳، ۵۹

وہ سبق سیکھ کہ دل جس پر نظر دوختہ ہے
کس سے تارا جی گلزار کی فریادی ہے؟

مفت اے باد صبا وقت کی بربادی ہے
شاعر (حمایت علی) ۳۶، ۱۹۲۳ مارچ ۳۶، ۱

وہ ایک لفظ جو شرمندہ بیاں نہ ہوا
اس ایک لفظ کا چرچا کہاں کہاں نہ ہوا
آج اے دل لب و رخسار کی باتیں ہی سہی
وقت کٹ جائے گا کچھ پیار کی باتیں ہی سہی

شاہ نواز خاں

خوشا اب ہم سفر کوئی نہیں ہے
بچھڑ جانے کا ڈر کوئی نہیں ہے
میں شام غم کا مسافر وہ اک ستارہ ہے
جو تیرگی کے سفر میں مرا سہارا ہے

۷۸، ۱۰، ۸۹ اکتوبر ۱۹۹۲

۷۷، ۱۰، ۸۹ اکتوبر ۱۹۹۲

شرقی (محمد یوسف)

وہ جوتھے رونق جہاں نہ رہے
نہ رہے صدر ہندوستان نہ رہے

۱۰۵-۱۰۴، ۲، ۶۰ اگست ۱۹۶۹

شعراے قوم، فرضی نام

ہائے وہ دن کہ محبت کا ہوا تھا آغاز
حسن تھا محو کرم عشق تھا مصروف نیاز

۲۸۰-۲۷۹، ۴، ۶ اپریل ۱۹۲۳

شمیم (مظفر حسین)

عشق جنوں پرست ہے حسن جنوں نواز ہے
پردہ ساز زندگی ایک حریم ناز ہے

۷۳۱، ۹، ۲۳ ستمبر ۱۹۴۰

شمیم (وہاج الدین)

چشمہ:

عجب پرکیف ہے بہتے ہوئے پانی کا زیروہم

۱، ۴، ستمبر ۱۹۳۴، ۲۷۲-۲۷۴

اور اس پر چاند کی کرنوں کا گر کر ناچارم جھم

شمیم نوید

دو کنارے:

دور کچھ دور اس ندی کے پار

۶، ۸، جون ۱۹۶۲، ۷۷-۷۸

پھوس کی جھونپڑی میں ایک سادھو...

شورش کاشمیری

ابوالکلام آزاد:

عجب قیامت کا حالہ کہ اشک ہیں استیں نہیں ہے

۵، ۲، فروری ۱۹۸۸، ۹۸-۹۹

زمین کی رونق چلی گئی ہے افق پہ ماہ جبیں نہیں ہے

شوق دہلوی

قرآن حکیم سے موجودہ مسلمانوں کا برتاؤ:

کچھ اے زینت منزل سمجھے

۱۸، ۲، فروری ۱۹۸۳-۱۹۸۴

اور کچھ گرمی محفل سمجھے

شہاب جعفری

درد بن بن کے رہیں ہم بھی تمہارے دل میں

۹، ۶، دسمبر ۱۹۸۳-۱۹۸۴

ہائے کیا ہیں اب ارمان ہمارے دل میں

شیامارجن (شیام سروپ شرما)

اونچے چوہارے سے یارات دن آتے جاتے

۵، ۵، مئی ۱۹۶۹، ۲۶۹-۲۷۳

آنگن سے دورے سے جھاڑوں سے بھرے ہوئے

شیث (محمد اسماعیل)

ان دنوں پر شش احوال ہے نشتر کی طرح

۸۱، ۱۱، نومبر ۱۹۸۴، ۴۲

لفظ چبھتے ہیں ہمیں تیشہ آذر کی طرح

اے خدا اب جو مجھے قوت گویائی دے

میری باتوں میں میرے زخم کی گہرائی دے

۸۱، ۱۱، نومبر ۱۹۸۴، ۴۱

شیدا (محمد اجمال خاں) حکیم

ہمارے چارہ گرنا حق ہمیں الزام دیتے ہیں

۱۰، ۶، جون ۱۹۲۸، ۷۹

جو فرصت درد سے ملتی تو کچھ فکر دوا کرتے

لو مبارک پھر لٹا نقد دل لوٹا ہوا

۵۵، ۱، جنوری ۱۹۶۷-۵۴-۵۵

پھر پھنسا دام بلا میں مرغ جاں چھوٹا ہوا

مرنا بھلا ہے ضبط کی طاقت اگر نہ ہو

۵۵، ۱، جنوری ۱۹۶۷، ۵۵

کتنا ہی درد دل ہو مگر چشم تر نہ ہو

شیلی (مترجم ولی الرحمن)

رات سے خطاب:

کیوں ہے تو عزلت نشیں حجرہ تاریک شرق

۵، ۳، مارچ ۱۹۲۵، ۱۶۸-۱۶۹

کیوں خیالات امید و بیم میں رہتی ہے غرق

صدائے خاموش (فرضی نام)

نوید امید:

پھر بہار آئے گی پھر جوش میں سودا ہوگا

۳، ۱، جنوری ۱۹۲۴، ۴۹

زخم دیرینہ سے پھر خون ٹپکتا ہوگا

خدا بھی ہے:

تری قسمت میں ہے سر خدا کا راز داں ہونا

۲، ۳، ستمبر ۱۹۲۳، ۱۸۰

مشت خاک ہے لیکن ہے تجھ کو اک جہاں ہونا

پیام ہستی:

تبسم کی ہوس ہو زخم دامن پیدا کر

۴، ۴، اپریل ۱۹۲۴، ۲۴۷

جو گریہ آرزو ہو چشم دریا بار پیدا کر

عورت:

فلسفی تجھ کو سمجھتے ہیں نمود بے بود
علماء کہتے ہیں سرمایہ عشرت تجھکو

۸، ۴، اپریل ۱۹۲۷، ۲۷۳

حیات:

خوشی آشنا گو ہے زبان نکتہ داں اسکی
پہونچتی ہے دلوں تک داستان خونچکاں اسکی

۲، ۶، دسمبر ۱۹۸۰، ۳۹۸

صدیقی (آفاق)

آج سید مکین جنت ہے
اس کا غم جامعہ کی قسمت ہے

۲، ۸۶، فروری ۱۹۵۰، ۹۵

صدیقی (انور)

حبیب صاحب کے بعد:

کبھی جو ملتے تھے تجھ سے تو ایسا لگتا تھا
ہے ہم پہ سایہ کنا گل بدست شاخ دعا

۸۳، ۹، ۱۰، ستمبر/اکتوبر ۱۹۸۶، ۶۶

صدیقی (حبیب احمد)

غم کیا جو اپنے جیب میں ایک تار بھی نہیں
یہ غیریت جنوں کی سزاوار بھی نہیں
اب کوئی غم گسار بھی تو نہیں
دیدہ اشک بار بھی تو نہیں

۵۶، ۴، اکتوبر ۱۹۸۹، ۱۸۹

۵۱، ۵، مئی ۱۹۵۳، ۲۳۳

صدیقی (خلیل)

غریبی

یہ فضا یہ رنگ بو۔ راعنایاں باغ جہاں
شام کے خنداں مناظر صبح کے ساحر سماں

۳۹، ۴، اکتوبر ۱۹۳۳، ۱۹۰-۱۹۱

صدیقی (رشید)

چشم پر اشک ہے چہ آب بقا مجھے
ہر قطرہ لہو سے ہے اک آسرا مجھے

۲، ۸، فروری ۱۹۲۷ء، ۱۵۱

صدیقی (ظہیر احمد)

نذر جوہر:

اے مجاہد اے امیر کاروان حریت
سرزمین ہند پر اے آسمان حریت
نہ رنگ بونہ تراوت نہ دلکش نہ پھبن
خزاں بدوش ہے اے ہم نفس بہار چمن

۲، ۷، اپریل ۱۹۷۹ء، ۰۵-۲۰۶

۳، ۵۰، اپریل ۱۹۶۳ء، ۱۸۳

صفی لکھنؤ (علی تقی)

جامعہ کی چھٹی سالگرہ:

یوم تائیس جامعہ ہے آج
نطق مہمان جامعہ ہے آج
شیشوں کی طرح ٹوٹی توبہ سر میخانہ
ساقی پھر اسی گن سے ایک لغزش مستانہ
کچھ نہ تھا اور واعظ کے سلسلہ دراز میں
نہر شراب موجزن جنت خانہ ساز میں
کس قوم سے ہمت یا حوصلے میں کم تھے
جب جوش حمیت تھا دنیا میں ہمیں ہم تھے
چلے مگر آہستہ یہ عشق کی منزل ہے
ہر جادہ رگ جاں ہے ہر ذرہ میں اک دل ہے

۵، ۷، نومبر ۱۹۲۶ء، ۳۹۲

۳، ۹، اکتوبر-نومبر ۱۹۲۷ء، ۱۲۷-۱۲۸

۳، ۱۲، اپریل ۱۹۲۹ء، ۳۰۷

۲، ۷، اگست ۱۹۲۶ء، ۱۳۵

۵، ۷، نومبر ۱۹۲۶ء، ۳۹۳-۳۹۴

صہبا لکھنوی (شرافت علی)

ساز ہستی چھیڑ کر یہ کون پنہاں ہو گیا
آج تک دنیائے دل فردوس زار نغمہ ہے

۵، ۲۹، مئی ۱۹۳۸ء، ۴۹۰

طاہر دوسن

۸۹، ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۲، ۶۹-۷۰

یہ زنجیریں یہ بیڑیاں۔ یہ سلاسل یہ شکنجے

ظفر علی خاں

زعیم ہند مولانا محمد علی مرحوم:

جس وقت ہو رہی تھی خلافت میں کانٹ چھانٹ

۷۶، ۱۱، نومبر ۱۹۷۹، ۴

اور دشمنوں کی زد میں در دانیال تھا

عابد

دوستی:

مجھ سے گر پوچھو تو دنیا عرصہ ظلمات ہے

۷، ۴، اکتوبر ۱۹۲۶، ۲۹۲

زندگی انساں کی کیا ہے ایک اندھیری رات ہے

عابد (عابد علی)

شرع سے دشمنی خدا سے گریز

۱۹، ۲، اگست ۱۹۳۲، ۱۲۰

ہائے عابد کی طبع کفر انگیز

دست نازک میں مرے یہ غنچہ پڑ مردہ ہے

۷، ۴، اکتوبر ۱۹۲۶، ۲۹۲

یا کسی ناشاد عاشق کا دل افسردہ ہے

عابد حسین

نالہ وحشت:

دوش پر سیلاب کے یا گود میں گرداب میں

۲۰، ۲، فروری ۱۹۳۳، ۱۵۸

ہے غرض محروم ساحل موج دریا آشنا

ممبر کونسل:

یہ نہیں معلوم اس نے لیس کہا یا نو کہا

۶، ۵، مئی ۱۹۲۶، ۳۱۴

میں تو کہہ گذرا کہ صاحب سچ ہے تو نے جو کہا

قطعہ تاریخ: وفات علامہ اقبال:

لطف مجلس کیا رہا جب میر مجلس اٹھ گیا۔

وائے ناکامی کہ بزم اہل دل برہم ہے آج
کون و فساد:

۶، ۲۹، جون ۱۹۳۸، ۶۰۵

فلسفی دو بحث کل کرتے تھے تھانہ کے قریب
کیوں تغیر آشنا ہے عالم کون و فساد
عید قرباں:

۵، ۶، مئی ۱۹۲۶، ۳۱۴

حسن عشق آموز جاناں تیری شوخی کے ثار
مجھ کو مجھ سے کھو دیا اور خود رہا بیگانہ وار
مخمس برغزل غالب:

۶، ۶، جون ۱۹۲۶، ۴۳۳-۴۳۴

گر ٹھہرتا ہے نفس ضعف سے ور ہونے تک
دب کے رہ جاتا ہے سرگرم سفر ہونے تک
شرح درد اشتیاق:

۵، ۱، مئی ۱۹۲۳، ۵۸

میں رخ امکاں کا رنگ زرد ہوں
آفرینش کا دل پر درد ہوں
بہ طرز اکبر:

۵، ۲، نومبر ۱۹۲۳، ۳۲۵-۳۲۶

سیکھ کر شیوہ سہ زوری و سرہنگی
لالہ جی چاہتے ہیں یہ کہ مسلمان بنیں
جو پہلی نہ کوئی بوجھ سکا۔ لارڈ ارون نے اب وہ بوجھی ہے

کونسل میں جا کے نقل محفل بننا
کالج کے پروفیسر کی ہے یہ بابی
شب ماہ کشمیر میں:

۷، ۱، جولائی ۱۹۲۶، ۴۶۴

مژدہ ہو آرزو کے بسک کو
مژدہ ہو درد آشنا دل کو

۹، ۳، ستمبر ۱۹۲۷، ۲۲۴

حسن بے پروا:

تجھے اے حسین لڑکی ہے بہشت زندگانی
ہے مسرتوں کی دنیا ترا۔ عالم جوانی
بستر تنہائی:

۵، ۳، مارچ ۱۹۲۵، ۱۶۶-۱۶۷

ابھی بارہ بجا چکی ہے گھڑی
رات برسات کی ہے اندھیاری
تلافی مافات:

۶، ۳، مارچ ۱۹۲۶، ۲۰۴-۲۰۶

مے جلوہ گاہ صبح ازل عالم خیال
حیرت کے ساتھ ذوق تماشہ لئے ہوئے
برکھارت:

۲، ۱، جولائی ۱۹۲۳، ۵۳-۵۵

گھنگور گھٹا اُٹ کے چھائی
لو رُت بدلی بہار آئی

۹، ۲، اگست ۱۹۳۲، ۱۱۹-۱۲۰

عاقِل (محمد علی بیگ)

بے خودی میں جسے ہم سمجھتے تجھے اس کا دامن
ہوش آیا تو وہ اپنا ہی گریباں نکلا

۷، ۳، ستمبر ۱۹۳۲، ۲۰۹-۲۱۰

عباسی (فرید احمد)

ہے زمین پاک دہلی مہبط نور خدا
جس کے فیض علم سے ہندوستان روشن ہوا

۵، ۱۱، نومبر ۱۹۲۵، ۳۸۳-۳۸۵

عبدالعلیم احراری

کہاں کہاں سے چلے آرہے ہیں دیوانے
مرے نگار میں کتنی کشش ہے کیا جانے

۶۰، ۳، ستمبر ۱۹۶۹، ۱۶۵

عرشی امرتسری

ایک گوشہ زنداں ہے کونین کی پنہائی

دیکھو تو خرد مندوں اندیشہ سودائی ۱۹، ۶، دسمبر ۱۹۳۲، ۵۳۴

عرفی (افضل مرتضیٰ)

جو چاہیں وہ دے ڈالیں وہ صاحب زر شہرے

ہم کو جو ملے لے لیں ہم دستگیر شہرے ۳۴، ۱، جنوری ۱۹۸۱، ۳۴

رباعیات: عزیز

دل ہی نہیں وہ بات کہاں سے لاؤں

سب محو تحیر ہیں کوئی کیا بولے

پیماں جہاں کا حسن سے مملو ہے

ہر پھول میں ترے گل عارض کی مہک ۱۴، ۴، اپریل ۱۹۳۰، ۲۲۹

عطیہ اولیں

لاکھ ہو خوں جگر دیکھنا

ان پہ ظاہر نہ ہو چشم تر دیکھنا ۲۳، ۹، ستمبر ۸۱، ۴۳

عظیم حیدر آبادی

بے مثال حسن ان کا بے بدل شباب ان کا

اب کہاں نظیر ان کی اب کہاں جواب ان کا

جھلک دکھلا کے پردہ میں نہان کا فر جوانی ہے

مری گستاخ نظروں کی یہ ادنیٰ مہربانی ہے ۲۳، ۹، ستمبر ۴۰، ۴۳

فصل گل میرے لئے عہد خزاں میرے لئے

ہر قدم پر ہے نیا رنگ جہاں میرے لئے ۳۴، ۲، فروری ۴۱، ۱۸۳

عقیل الرحمن

قطعہ تاریخ وفات مولانا شرف الدین:

بزرگ و عالم و دیندار سید ذی جاہ

کہ جن کے فضل کے ہیں معترف ثقات و کرام ۳۲، ۴، اپریل ۱۹۳۹، ۴۱۱

۳۲، ۴، اپریل ۱۹۳۹، ۳۱۰-۳۱۱

سید ذی وقار شرف الدین - اشرف خاندان بلند مقام

عمر انصاری

روح کا خطاب:

مدتوں بعد سہی آج تو دل شاد کیا

۷۶، ۴، اپریل ۱۹۷۹، ۰۳-۲۰۴

دوستو کم نہیں پہ بھی کہ مجھے یاد کیا

عنبر (مرزا)

ہے ان سے مگر اب وہ ملاقات نہیں ہے

۳۶، ۴، اپریل ۱۹۴۲، ۳۱۳

ہر بات میں پہلی سی کوئی بات نہیں ہے

عنوان چشتی (افتخار الحسن)

قدروں کا المیہ:

۵۹، ۶، جون ۱۹۶۹، ۳۸۷-۳۸۹

ایک صدی ایک تہذیب نے آخری سانس لی

وہ ایک شخص کہ جو اٹھ گیا ہے محفل سے

۵۳، ۳، مارچ ۱۹۶۶، ۱۶۰

بڑی رفعتوں کا مالک تھا

اُس کی گلی میں میلہ ہے

۹۱، ۱، جنوری ۱۹۹۳، ۳۷

چاہنے والا اکیلا ہے

فغاں کے لہجے میں کیوں دیر سے وہ بولتا ہے

۹۱، ۱، جنوری ۱۹۹۳، ۳۷

جو خوشبوؤں میں محبت کے رنگ گھولتا ہے

غالب (اسد اللہ خاں)

عشق میں ہم نے ہی ابرام سے پرہیز کیا

۵، ۱۱، نومبر ۱۹۲۵، ۴۰۹

ورنہ جو چاہے اسباب تمنا سب تھا

جبکہ نقش مدعا ہوئے نہ جز موج سراب

۶، ۱، جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۶

وادی حسرت میں پھر آشفته جولانی عبث

قطع سفر ہستی و آرام فنا ہیج

رفتار نہیں بیشتر از لذت پا یچ
 دعویٰ عشق بتاں بہ گلستاں گل و صبح
 ہیں رقیبا نہ بہم دست و گریباں گل و صبح
 بقدر حوصلہ عشق جلوہ ریزی ہے
 وگرنہ خانہ آئینہ کی فضا معلوم
 ہوں گرمی نشاط تصور سے نغمہ سنج
 میں عندلیب گلشن نا آفریدہ ہوں
 بہ یاد قامت اگر ہو بلند آتش غم
 ہر ایک داغ جگر آفتاب محشر ہو
 کرتے ہوشکوہ کس کا تم اور بے وفائی
 سر پیٹتے ہیں اپنا ہم اور نیکنامی
 دل ناامید کیونکر بہ تسلی آشنا ہو
 جو امیدوار ہے نہ برگ ناگہانی
 گئے وہ دن کہ نادانستہ غیروں کی وفاداری
 کیا کرتے تھے تم تقریر ہم خاموش رہتے تھے
 گدائے طاقت تقریر ہے زباں تجھ سے
 کہ خامشی کو ہے پیرایہ بیاں تجھ سے
 وہ آکے خواب میں تسکین اضطراب تو دے
 ولے مجھ تپش دل مجال خواب تو دے
 ہے عشق وفا جانتے ہیں لغزش پاتک
 اے شمع تجھے دعویٰ ثابت قدمی ہے

فانی (شوکت علی)

کیوں نہ سب پہ ہو جاتا حال دل عیاں اپنا

۱،۶ جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۶

۲،۶ فروری، ۱۹۲۶، ۱۲۰

۱۰،۵ اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۳۶

۱۰،۵ اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۳۷

۱۱،۵ نومبر ۱۹۲۵، ۳۰۸

۱۱،۵ نومبر ۱۹۲۵، ۳۰۹

۶، ۲ فروری ۱۹۲۶، ۱۲۰

۱۲،۵ دسمبر ۱۹۲۵، ۳۶۹

۵۹، ۲-۳ فروری مارچ ۱۹۲۹، ۶-۵

۹، ۷۷ ستمبر ۱۹۸۰، ۳۳۹

۱۲،۵ دسمبر ۱۹۲۵، ۳۶۹

۸۰۵، ۱۹۴۰ اکتوبر	۱۰، ۳۳	ہر سکوت بیجا کی تہہ میں تھا بیاں اپنا دل مایوس کو اے عہد کرم شاد نہ کر
۵۱۶، ۱۹۳۶ جولائی	۱، ۷	ناز پروردہ غم ہے اُسے برباد نہ کر دل ہمیں ہوا حاصل درد میں فنا ہو کر
۴۰۱، ۱۹۴۳ دسمبر	۶، ۲	عشتیٰ کا ہوا آغاز غم کی انتہا ہو کر امید التفات کو رسوا نہ کیجئے
۵۲۰، ۱۹۳۶ جنوری	۱، ۶	لازم نہیں کہ خون تمنا نہ کیجئے اب انھیں اپنی اداؤں سے حجاب آتا ہے
۲۱، ۱۹۴۳ اپریل	۴، ۱	چشم بدور دلہن بن کے شباب آتا ہے

فراست (رابرٹ) (مترجم انیس الرحمن)

یہ جنگل

کس کا جنگل ہے میں شاید جانتا ہوں
یہیں اک پاس کے گاؤں میں شاید اس کا گھر ہے
کچھ لوگ یہ کہتے ہیں:

دنیا آگ میں جل جائے گی

۲، ۸۶ فروری ۱۹۸۹، ۴۰-۴۳

فراق گورکھپوری (رگھوپت سہائے)

فردہ پا کے محبت کو مسکرائے جا
اب آگیا ہے تو اک آگ سی لگائے جا
کچھ اپنا آشنا کیوں اے دل ناداں نہیں ہوتا
کہ آئے دن یہ رنگ گردش دوراں نہیں ہوتا
غزل کے ساز اٹھاؤ بڑی اداس ہے رات
نوائے میر سناؤ بڑی اداس ہے رات
مبارک ہو دکھتے دلوں کو مٹانا

۸۰۶، ۱۹۴۰ اکتوبر ۱۰، ۳۳

۲، ۳۵ اگست ۱۹۴۱

۴، ۴۸ اپریل ۱۹۶۳، ۲۴۵-۲۴۶

تمھاری جوانی تمھارا زمانہ
 دنیا کو انقلاب کی یاد آ رہی ہے آج
 تاریخ اپنے آپ کو دہرا رہی ہے آج
 ترا جمال بھی ہے آج ایک جہان فراق
 نگاہ لطف کرم خود ہے ترجمان فراق
 برق جہندہ حسن خراماں
 فتنہ دوراں زلزلہ ساماں
 اف تری پرش کرم اف تری مہربانیاں
 بڑھتی ہی جا رہی ہیں اب عشق کی بدگمانیاں
 چشمک ساغر میں یہ شوخی کہاں
 آنکھیں تری پکھلی ہوئی بجلیاں
 سکوت ناز ہے تصویر خوش بیانی حسن
 رہے گی یاد محبت کو بے زبانی حسن
 سانس ہے گرم دتیز سینے میں
 ہوئی جاتی ہے دیر جینے میں
 اشارے کھل کے کر سکی نگاہ شرمیلیں کہیں
 فراق ہو نہ ہو مگر یہ بجلیاں گریں کہیں
 تلاش مرگ میں کب تک فراق جان کھپائیں
 جو ہو سکے تو اسی زندگی کو موت بنائیں
 یہ تو نہیں کہ عشق پر جو رہتاں گراں نہیں
 ہاں مگر اب علاج غم آہ نہیں فغاں نہیں
 بڑا کرم ہے یہ ہم پر ابھی یہاں سے نہ جاؤ
 بہت اداس ہے یہ گھر ابھی یہاں سے نہ جاؤ

۳۳، ۳۳ اپریل ۱۹۴۰ء ۳۱۵-۳۱۴

۳۳، ۳۳ اپریل ۱۹۴۱ء ۳۴۱-۳۴۰

۵، ۲۸ مئی ۱۹۳۷ء ۳۸۰-۳۷۹

۵، ۳۳ مئی ۱۹۴۰ء ۳۹۶-۳۹۵

۶، ۳۳ جون ۱۹۴۰ء ۴۹۱-۴۹۰

۱۸، ۳۳ اگست ۱۹۴۰ء ۶۵۶-۶۵۵

۱۲، ۳۳ دسمبر ۱۹۴۰ء ۹۶۳-۹۶۲

۱، ۳۷ جولائی ۱۹۴۲ء ۶۲-۶۱

۹، ۳۳ ستمبر ۱۹۴۰ء ۴۳۰-۴۲۹

۳۴، ۱۰ جنوری ۱۹۴۱ء ۷۶-۷۵

۱، ۳۴ جنوری ۱۹۴۱ء ۷۶-۷۵

۴۸، ۱۴ اپریل ۱۹۶۳ء ۲۴۶-۲۴۵

میری آواز کی رسائی دیکھ
موت نے وہ صدا دکھائی دیکھ
کچھ اور سادہ محبت کی زندگی ہوتی
تو اورنگ سے شرح غم و خوشی ہوتی
رکی رکی سی شب مرگ ختم پر آئی
وہ پوٹھی وہ نئی زندگی نظر آئی
بے خبری:

سنا رہی ہے دلوں کو پیام بے خبری
عجیب کیفیتوں سے یہ رات تاروں بھری
دل دکھائے ہوئے سے ہیں پیارے
اشک آئے ہوئے سے ہیں پیارے
رباعیات:

۱۔ خلقت کو سنوار دے عبادت کیا ہے
۲۔ ہوں عشق سیاہ کار مجھ میں ہیں نہاں
۳۔ سوتے رہے ٹیٹھی نیند سونے والے
۴۔ ہستی کو کس طرح سے یہ راز ملے
۵۔ ممکن ہو تو فرض عشق پورا کر لیں
۶۔ رہتی ہے جان لے کے پیاری دنیا
۷۔ کچھ حال مرا میری زبانی سن لو
۸۔ پینا جو نہیں تو خیر پینے کا ہے نام
دُنیا کے پا کے چھوڑتی ہے
نامرد بنا کے چھوڑتی ہے

۴،۳۳ اپریل ۱۹۴۲ء ۳۱۲

۱۱،۳۳ نومبر ۱۹۴۰ء ۸۹۳

۲،۳۶ فروری ۱۹۴۲ء ۱۵۳

۲،۲۷ اگست ۱۹۳۶ء ۶۷۵

۲،۳۴ فروری ۱۹۴۱ء ۱۸۳

۱،۱۷ جولائی ۱۹۳۱ء ۵۹-۶۰

۶،۳۶ جون ۱۹۴۲ء ۴۴۹

فضلی (فضل احمد کریم)

۲۰۵، ۱۹۴۲	ستمبر	۳، ۷۳	نیرنگ زمانہ کا اثر دیکھ رہا ہوں بدلی ہوئی یاروں کی نظر دیکھ رہا ہوں یہ کیا بات ہے جاننا چاہتا ہوں کسی کو میں کیوں پوجنا چاہتا ہوں تجھے جلدی ہے کیا، عمر گریزاں وہ اب آیا، اب آیا چاہتے ہیں کچھ لطف زندگی ہے تو شوق سفر میں ہے اللہ میری دوری منزل کا شکر یہ گو نگاہوں سے نہاں ہے فضلی تو جہاں بھی ہے وہاں ہے فضلی پریشانی سے کچھ حاصل نہیں یہ جانتا ہوں میں مگر پھر بھی نہ جانے کیوں پریشانی نہیں جاتی کارزار زندگی مثل نبرد عشق ہے زخم کھاتے جائگے اور مسکراتے جائگے
۹۵۱، ۱۹۳۷	نومبر	۵، ۲۸	
۲۹۵، ۱۹۴۳	جون	۶، ۳۸	
۲۹۵، ۱۹۴۳	جون	۶، ۳۸	
۵۴، ۱۹۴۳	جنوری	۱، ۳۸	
۲۹۵، ۱۹۴۳	جون	۶، ۳۶	
۲۹۵، ۱۹۴۳	جون	۶، ۳۶	

فکری سلطانپوری

خواجہ میر درد کے مدفن پر:

نہ چین دے سکی جب شورش نہاں مجھ

ترے حضور میں لائی کشاں کشاں مجھکو

۱۸۶، ۱۹۳۳ اگست ۲، ۲۱

فواد (کوئٹہ رولوزادہ محمد) (مترجم ریاض الحسن)

سپاہی کا گیت:

دریائے دینوب کے کنارے سرو کی قطاروں میں سے ۳۱، ۳، دسمبر ۱۹۴۵، ۳۳-۳۵

فہمی

عرض امانت:

ابھی کہ قدرت کی نگہوں سے تمام دنیا مہک رہی تھی

ابھی کہ فطرت کے ساغروں سے شراب عرفاں چھلک رہی تھی ۱۶، ۱۴ اپریل ۱۹۳۱، ۳۳۴-۳۳۵

ق۔ع۔ع (یعنی قاضی عبدالغفار)

ایک نگاہ لطف تیرے کہاں میرے لئے

۱۷، ۳ ستمبر ۱۹۳۱، ۲۲۳-۲۲۴

ایک ادائے ناز زخم بے نشاں میرے لئے

قمر سنبھلی

وفات ذاکر حسین۔ قطعات تاریخ:

آہ گل ہو گیا چراغ وفا

۲۔ غیب سے آئی صدایہ "وہ غریقِ رحمت"

۱۹۶۹، ۶، ۵۹ جون ۱۹۶۹، ۳۹۰

س۔ "خلد میں آفتاب علم گیا"

کامنگ۔ فو۔ے۔

تقدیرِ آدم:

خزاں کی خنکی کے بعد موسمِ گرما کی حدت آتی ہے

۱۳، ۳ مارچ ۱۹۳۰، ۲۲۲-۲۲۳

امرِ آدمی! اسے بس ایک مرتبہ زندگی عطا ہوتی ہے

کریم الرضا خاں

اقبال کی تربت پر:

بلبل گلزارِ مشرق افتخارِ ایشیا

۲۹، ۶ جون ۱۹۳۸، ۵۳۴-۵۳۵

تھا حیاتِ افروز ملتِ نغمہ دکش ترا

کشورناہید

وہ اجنبی تھا غیر تھا کس نے کہا نہ تھا

۵، ۸۲ مئی ۱۹۸۵، ۳۳

دل کو مگر یقین کسی پر ہوا نہ تھا

ہنتے رہے ہم اداس ہو کر

۳۶،۱۹۸۵ مئی ۵،۸۲

آنسو بھی گرے تو دل کے اندر

میں نظر آوں ہر ایک سمت جدھر سے چاہوں

۳۵،۱۹۸۵ مئی ۵،۸۲

یہ گواہی میں ہر اک آئینہ گر سے چاہوں

کوریا کی نظمیں (مترجم محمد مجیب)

وہ موم بتی جو گھر کے اندر جل رہی ہے

کس سے جدا ہوئی ہے؟

:پیت کو پہاڑ کی چوٹی پر سے ننگی تلوار اٹھائے

:میں دھوئیں اور کھرے میں اپنا گھر بناتا ہوں

چاند اور ہوا میرے دوست ہیں

:جی چاہتا ہے کہ اس بہت ہی لمبی رات کو پکڑوں

۷۵،۷۲ فروری (۲)، ۶۵

اس کی پتلی کمر سے اس کے دو برابر ٹکڑے کر دوں

:پہاڑ تو قدیم زمانے سے اپنی جگہ کھڑے ہیں

لیکن چشموں کے پانی کو پرانا نہیں کہہ سکتے

:سفید بگلا پانی پر سطح سے لگا ہوا اڑ رہا تھا

کسی نے اتفاق سے تھوک دیا

:سو سال کی عمر پاؤ تو بھی مدت ذرا سی ہے

۷۶،۷۲ فروری (۲)، ۶۵

پھر اس رواں دواں زندگی میں کیا کر دکھانا چاہتے ہو؟

:کون کہتا ہے کہ میں بڑھا ہوں؟ کیا کہا، بڑھا؟

:بلیاں جتنی لمبی ہونی چاہئیں نہیں ہیں، کونوں کے کھجے

چنچ گئے ہیں

مگر میری چھوٹی سی گھاس پھوس والی جھونپڑی پر ہنسو نہیں

:جب تمہارے یہاں شراب رنگ پر آئے مجھے بلا لینا

ہاتھ میں پیالہ لئے

: میں اکیلا بیٹھا دور پہاڑ کو دیکھتا رہتا ہوں
اگر میری محبوبہ میرے پاس آئے تو کیا مجھے اتنا ہی
لطف آئے گا؟

: میں رو رہا ہوں تمہاری آستین پکڑتا ہوں

۶۵ (۲) فروری ۷۷، ۷۷

میرا ہاتھ جھٹک کر اپنی آستین نہ چھڑاؤ

: اس میں کیا ہنسی کی بات ہے کہ بوندیں پڑ پڑ دریا میں گر رہی ہیں

دریا کے کناروں پر گھاس اور پھول ہنتے اور گاتے ہیں
زندگی ایک پانی پر بہتا ہوا خواب ہے، شہرت کیا ہے؟
عقلمند، احمق، شریف، رذیل مر کر سب ایک ہو جاتے ہیں
نہ پڑھنا اس آیا نہ سپہ گری

پچاس برس گزر گئے، میں جہاں تھا وہیں ہوں۔

ناشپاتی کے شگوفوں کی پنکھڑیاں جنھیں ہوا کا جھونکا اڑاتا ہے۔

۶۵ (۲) فروری ۷۸، ۷۸

پھر شاخ پر واپس نہیں پہنچ پاتیں

: بارش کے بعد جھیل اور دریا

سمندر اور دریا ہم رنگ

: اگر آنسو موتی ہوتے

میں ان کے بہاؤ کو روکتا، ذخیرہ جمع کرتا

: جس ہوانے رات کو میر دروازہ کھولا بڑی چالاک تھی

اور مجھے دھوکے میں ڈال گئی

غلطی میری تھی، میں سمجھا تم ہوگی جب کاغذاڑنے لگا

: جب اُسے دیکھتا ہوں تو جی چاہتا ہے اس سے نفرت کر سکوں

۶۵ (۲) فروری ۷۹، ۷۹

جب میں اُسے نہیں دیکھتا تو جی چاہتا ہے اُسے بھول جاؤں

: بیوقوف، تو بالکل ہی بیوقوف کیوں نہیں؟

دیوانہ، تو بالکل ہی دیوانہ کیوں نہیں

: بے مہر، ناشائستہ چہرہ

مکروہ، کثر، کامیابی زدہ چہرہ

: کامیابی کی مسرت کو وہی سب سے زیادہ پر سرور مانتے ہیں

جو کبھی کامیاب نہیں ہوتے

: اس شاہانہ ہجوم میں سے

جس نے آج فتمندی کا جھنڈا لہرایا، کوئی بھی

فتح مندی کی شرح نہیں کر سکتا، ایسی صاف اور صریح

: اپنے حصہ کی رات گزارنا

اپنے حصہ کی صبح

: دل کا پہلا مطالبہ ہوتا ہے خوشی

پھر یہ کہ اُسے تکلیف سے معاف رکھا جائے

دیوانگی کی بہت سی قسمیں

فرز انگی کی سب سے اعلیٰ شکلیں ہوتی ہیں

بصیرت کی نظر میں

: ہائے کیسی خوشی! ہائے کیسی خوشی!

میں ناکام ہوئی تو کیسی بے مانگی!

: اگر میں ایک دل کو ٹوٹنے سے بچا لوں

میری زندگی رائیگاں نہ ہوگی

: شور مچا کر لڑنے میں بڑی بہادری ہے

مگر میں جانتی ہوں ان کی بہادری میں آب و تاب زیادہ ہے

جو سینہ کے اندر حملہ آور ہوتے ہیں

۶۵ (۲) فروری ۷۲، ۸۰

۶۵ (۶) جون ۷۲، ۳۱۹

۶۵ (۶) جون ۷۲، ۳۲۰

۶۵ (۶) جون ۷۲، ۳۲۱

۶۵ (۶) جون ۷۲، ۳۲۳

۶۵ (۶) جون ۳۲۳-۳۲۴

غم کے صف بستہ سواروں پر

: دین و ایمان بڑی اچھی ایجادیں ہیں

۶۵ (۶) جون ۴۲، ۳۲۴

ان حضرات کے لئے جو دیکھ سکتے ہیں

: ایک گرانقدر، خستہ لطف آتا ہے

۶۵ (۶) جون ۴۲، ۳۲۴-۳۲۶

قدیم تصنیف سے ملاقات میں

کوکب شاہجہانپوری

نہ اعتبار قفس کا نہ آشیانے کا

۹، ۵ ستمبر ۷۶۲، ۱۹۳۵

یہاں مقام نہیں کوئی دل لگانے کا

نیرنگ حیات:

مضطرب ہے ذرہ ذرہ عالم تعمیر کا

۸، ۲۵ اگست ۶۴۹، ۱۹۳۵

خواب ہی میں منتظر ہے خواب کی تعبیر کا

نوائے سروش:

زیر قدم زمین تھی پابوس آسمان تھا

۱، ۱ مارچ ۹۶، ۱۹۳۴

اے خاکسار ہندی تو بھی کبھی جواں تھا

ارتحال اقبال:

شاعر مشرق، حکیم دہر مرد حق پرست

۲، ۳۰ اگست ۱۸۰، ۱۹۳۸

اٹھ گیاد نیا سے دنیا درہم و برہم ہے آج

کیفیات:

وہ تو کب ملتے ہیں لیکن آپ کھو جاتا ہوں میں

۳، ۳۰ ستمبر ۲۴۱-۲۴۰، ۱۹۳۸

بس اسی منزل میں کچھ تسکین سی پاتا ہوں میں

عشق اور آسودگی شوق! میں قائل نہیں

۹، ۳۳ ستمبر ۷۳۱، ۱۹۴۰

جیتے جی آسان ہو جائے یہ وہ مشکل نہیں

وجدانیات

کوئی منزلِ حسن سے خالی نہیں پاتا ہوں میں

وہ میرے ہمراہ رہتے ہیں جہاں جاتا ہوں میں

نگاہِ محبت فزا چاہتا ہوں

مسافر ہوں اک رہنما چاہتا ہوں

سمندِ عمر فنا سیر پر سوار ہوں میں

غبارِ جادہ ہستی 'مستعار ہوں میں

قطعہ استقبالیہ سجاد حیدر:

ادیبِ نکتہ شناس و خطیبِ خوش تقریر

زباں میں ان کی حلاوت بیاں میں لذت ہے

کیفیات:

وفودِ بخودی میں بڑھ گیا ہوں سرحدِ دل سے

خیلِ دست بھی آتا ہے اس منزل میں مشکل سے

جو نظر ہے مدعا پرداز ہے

پھر بھی اپنا راز اپنا راز ہے

آزادی:

جہان ہر دل میں ہو جوشِ محبت ذوقِ غمخواری

جہاں ہر سر میں سودائے ایثار و رواداری

کیف (متین الحق صدیقی)

بھول جاؤں نہ کہیں آپ کے میخانہ کو

اتنا لبریز نہ کیجئے مزے پیانہ کو

کیف اسرائیلی (فضل حسین)

رقص و نغمہ سے جواں ہے مرا رنگین شباب

ٹوٹ کر بنتے ہیں تخیل کے قلازم میں حباب

۲،۳۰ اگست ۱۹۳۸، ۱۲۱-۱۲۲

۵،۲۰ مئی ۱۹۳۳، ۲۲۹

۲،۲۴ فروری ۱۹۳۵، ۱۷۸

۳،۲۴ مارچ ۱۹۳۵، ۲۸۴

۴،۲۰ اپریل ۱۹۳۳، ۳۴۳

۳،۲۴ مارچ ۱۹۳۵، ۲۸۷

۵،۰ مئی ۱۹۳۳، ۴۴۸

۴،۸ اپریل ۱۹۲۷، ۳۱۳

۲،۳۶ فروری ۱۹۴۲، ۱۵۵

دعا

وہ ضو کہ امانت ہے مری خاک میں یارب
اس ضو کو عطا کر تو ہم آغوشی جبریل

۶، ۳۶ جون ۱۹۳۲، ۴۴۶

رباعیات:

شعر میں قیمتی اوقات کو کھولیتا ہوں

۲۔ غنچہ ہوں تند ہواؤں سے چنگ جاتا ہوں

۳۔ چاک در چاک گریبان کو سینے نہ دیا

۴۔ شورش عشق نے موجوں سے ابھارا مجھ کو

۵۔ کیا کہوں تلخی احساس نے جینے نہ دیا

۶۔ فکر فردا میں دل و جان کو کھولوں اے دوست

۵، ۳۶ مئی ۱۹۳۲، ۳۸۴

۷۔ تیری درگاہ میں آتا ہوں میں گانے کے لئے

نوائے سحر۔ رباعیات:

تری فرقت سے جو غمگین کبھی ہو جاتا ہوں

بانگ فطرت کا ترنم ہے جنوں ساز بھی

ظلمت دہر سے بے تاب نوا ہوتا ہوں

فکر مجبوس ابھی طالب پرواز نہیں

شیشہ عمر مئے تند سے لبریز نہ کر

۲، ۳۵ اگست ۱۹۳۱، ۱۵۰

یہ جہاں تنگ ہے کتنا دل پر شور کہ آہ

زندگی میں کوئی محشر بہ کنار آ جائے

دل کی قندیل سے روشن نہیں قوموں کا نظام

دل سے روٹھے ہوئے اک دیس میں رہتا ہوں میں

ساقی دہر ہے تو مجھ کو تنگ جام نہ کر

تیرا پیغام سناتے ہیں ستارے مجھ کو
ضرب غم سے ابھی دستور نفس چاک نہیں
آخری نصیحت:

۶،۳۵، دسمبر ۱۹۳۱، ۲۲۵

حیات ہو نفس مہر و ماہ ترے لئے

جہاں تمام ہو ایک درس گاہ ترے لئے

۵،۳۴، مئی ۱۹۳۱، ۳۱۸

کینی (برجموہن دتاتریہ)

مرثیہ:

حشر تک اجمل مرحوم کا ماتم ہوگا:

آج دلی میں قیامت کی سنائی آئی
جس سے ماتم کی گھٹا شہر کے سر پر چھائی
حسن کی دنیا:

۳،۱۰، مارچ ۱۹۲۸، ۴۹-۵۳

دیو حرم میں کس لئے بھٹکا کرے کوئی
خالق کو خلق میں ہی نہ دیکھا کرے کوئی

۶،۱۵، دسمبر ۱۹۳۰، ۴۵۴-۴۵۵

کینی (حنیف)

لہو رگوں میں کرن سا چمک رہا ہے ابھی
کسی کے لمس کا احساس جاگتا ہے ابھی

۹،۸۶، ستمبر ۱۹۸۹، ۳۶

کینی چریا کوٹی (محمد مبین)

یہی گم ہو کے ہم کو نین کا حاصل سمجھتے ہیں
کہ اس کو چہ کے ہرزہ کو اپنا سمجھتے ہیں

۴،۱۵، اکتوبر ۱۹۳۰، ۳۰۹

گریملڈ (نکولس) (مترجم محمد مجیب)

چچی محبت:

پانی کی پھوار پیاسے پودوں میں کیسی جان ڈال دیتی ہے

ہم دیکھتے ہیں ۱۲،۸۰، دسمبر ۱۹۸۳، ۲۳-۲۵

گمنام جامسی (فرضی نام یعنی محمد خلیق)

۵۲۴، ۱۹۶۴ اکتوبر ۱۰، ۵۰

دیار شوق میرا شہر آرزو میرا

گودڑ (صابر)

پرکھوں کی داستان:

آؤ آؤ سنو اے وطن کے نوجواں

۶۸-۶۷، ۱۹۹۲ اکتوبر ۱۰، ۸۹

خون دل سے لکھی پرکھوں کی داستان

گیس کوین (جورج) (مترجم محمد مجیب)

عاشق کی لوری:

لوری گاؤ جیسے عورتیں گاتی ہیں

۳۳-۳۰، ۱۹۸۳ دسمبر ۱۲، ۸۰

جس سے وہ بچوں کو سلاتی ہیں

لی۔ای۔ہان۔

مایوسی:

مصیبت، آنسو، التجائیں اور دعائیں

۲۲۷-۲۲۶، ۱۹۳۰ مارچ ۱۳، ۱۴

ہمیشہ وہی مصیبت، ہمیشہ وہی آنسو، ہمیشہ وہی التجائیں

لی۔تائی۔لو۔

پردیس میں:

۲۲۴، ۱۹۳۰ مارچ ۱۳، ۱۴

میں پردیس میں تھا، میرے خیمے کے سامنے چاند نے چمکتی

ہوئی سفید چاندنی بچھا دی تھی

۲۲۴-۲۳، ۱۹۳۰ مارچ ۱۳، ۱۴

دیوتاؤں کا رقص: دل میں درد کا ایک طوفان اٹھا

مجاز (اسرار الحق)

نذر خالدہ:

دل مسرت کی فراوانی سے دیوانہ ہے آج

۲۸۶-۲۸۵، ۱۹۳۵ مارچ ۳، ۲۴

نور عشرت سے منور یہ سیہ خانہ ہے آج

مزار رہنما: ڈاکٹر انصاری کی قبر پر:

سنیں ارباب دل اہل نظر بھی

نہاں ہے سنگ پاروں میں گہر بھی

۴،۳۰ اکتوبر ۱۹۳۸ء

محبوب (عزیز الحسن)

سنجھل کر ذرا تیز گام محبت

مقام ادب ہے مقام محبت

۳،۲۱ ستمبر ۱۹۳۳ء

مجیب (محمد) مترجم

نیابت المقدس:

بیت المقدس میرا خوشیوں بھرا گھر

میں تیرے پاس کب آسکوں گا!

دل کا راگ:

اپنا راگ اپنے دل سے ملا لو

اپنی خوشی کا شکر گدا کر ادا کرو،

اور اسی طرح اپنا غم

۱۲،۸ دسمبر ۱۹۳۳ء

محمود اسرائیلی

علوم جدید کا مال:

ہم نے تو یہ سنا تھا علوم جدید سے

مٹ جاتے ہیں نقوش جہالت دماغ سے

۳۳،۳ مارچ ۱۹۴۰ء

محمود ایاز

حیرت جلوہ مقدر ہے تو جلوہ کیا ہے

خود سے وابستہ ہے دل ورنہ تماشا کیا ہے

کرشمہ ساز ازل کیا طلسم باندھا ہے

پریدہ رنگ ہے ہر نقش پھر بھی پیارا ہے

۲،۶۰ اگست ۱۹۶۹ء

۶۶۰ دسمبر ۱۹۶۹ء

محمود درویش (مترجم سری نواس لاہوٹی)

شناختی کارڈ:

لکھ لو بے شک میں ایک عرب ہوں۔ کارڈ نمبر پچاس ہزار
۵،۸۱ مئی ۱۹۸۳، ۲۸-۳۱
محمود علی خاں۔

مزدور:

دل ضبط سے معذور زباں نطق سے مجبور
اس کشمکش ضیق میں سے بندہ مزدور
رہے گا لعنت سرمایہ داری میں جہاں کبتک
میسر ہوگی مظلوموں کو ظالم سے اماں کبتک
تہذیب جدید کا انجام:

سناؤں تمہیں داستان الم
وہ تہذیب حاضر کا ظلم و ستم
۵،۲۸، نومبر ۱۹۳۷، ۹۶۲-۹۶۳

رزم بزم:

عیش و طرب کی بزم میں عباسی عظیم
بیٹھا تھا اور جمع تھے درباری و ندیم
۴،۲۹، اپریل ۱۹۳۸، ۴۰۲-۴۰۳

محوی صدیقی (محمد حسین)

نگاہ اہل معنی کو بھی حیراں کر کے چھوڑو نگا
چراغ زندگی ہر داغ حراماں کر کے چھوڑو نگا
اف مرے چارہ گروں کا یہ ہراسان ہونا
آج دشوار ہے صبح شب ہجراں ہونا
غم حبیب یہ کیا میڑے دل کا حال ہوا
کہ ایک رات بھی جینا مجھے محال ہوا
۴،۳۶، اپریل ۱۹۳۲، ۳۱۴
۴،۱۲، اپریل ۱۹۲۹، ۳۰۶
۴،۱۹، اکتوبر ۱۹۳۲، ۲۶۲

جو دیکھے تفرقے ہم نے چمن کے پاسبانوں میں
لگادی آگ خود ہی اپنے اپنے آشیانوں میں
خیر مقدم:

شکر صد شکر آگے یورپ سے واپس سے قطب دیں
جن سے وابستہ امیدیں سینکڑوں ملت کی تھیں
نواے بہار:

حسن جمال یار دیکھ آئینہ بہار میں
روی حسین کہ لالہ ہے دامن کوہسار میں
فریاد

ہی کہ جس کیلے نہیں ہے سکون ذرا بھی مل حزیں میں
وہی کہ جس نے لہو کیا ہے مری تمنا کا اک نہیں میں
مزدور اور سرمایہ دار:

دنیا کی راحت کچھ بھی نہیں دنیا کی مسرت کچھ بھی نہیں
سرمایہ دارو سنتے ہو یہ دھن یہ دولت کچھ بھی نہیں
بارگاہ رسالت میں:

زمین تمہارے ہی قدم سے رشک خلد بن گئی
تمہیں نے پیکر جہاں میں آکے روح پھونک دی
ایک ذرا بجلی سی چمکی تھی نقاب یار سے
جگمگا انھی ہے دنیا تابش انوار سے
معرکہ سکون عمل:

جہاد زندگی میں کیوں تلاش ہے سکون کی
ارے تغافل آشنا یہاں عمل کا کام ہے

۳۷، ۳۸، ستمبر ۱۹۳۲، ۲۰۶-۲۰۷

۱۹، ۲۰ ستمبر ۱۹۳۲، ۲۵۱-۲۵۲

۱، ۲ جولائی ۱۹۳۳، ۵۵

۱، ۲ جنوری ۱۹۳۵، ۸۱-۸۳

۱۳، ۱۴ مئی ۱۹۳۰، ۳۸۷-۳۸۹

۱، ۱۷ جولائی ۱۹۳۱، ۵۶-۵۹

۱۲، ۲ فروری ۱۹۲۹، ۴۷

۱۶، ۳ مارچ ۱۹۳۱، ۲۵۹-۲۶۰

نوید بہار:

وہ جانفزا بہار ہے، ہوا وہ کیف بار ہے

۱۰۲۱ جولائی ۱۹۳۳، ۵۳-۵۵

مخدوم (محی الدین)

آسمانی لوریاں:

روز روشن جاچکا ہیں شام کی تیاریاں

۵۰۲۳ مئی ۱۹۳۵، ۳۳۰

اڑ رہی ہیں آسماں پر زاعفرانی ساریاں

مدہوش بلگرامی

ان کو اپنے قریب دیکھا تھا

۱۰۶۲ جولائی ۱۹۷۰، ۵۵

ہائے کتنا حسین سپنا تھا

مسلم عظیم آبادی (محمد)

رقص بسمل:

کل صبح صحن گلشن میں ایک گلاب دیکھا

۶۰۲ دسمبر ۱۹۲۳، ۳۹۹-۴۰۰

رنگ اس کا باغ عالم میں لا جواب دیکھا

مسعود حسین خاں

یاد دوست:

۹۰۵۰ ستمبر ۱۹۶۳، ۴۶۷

اندھیری رات میں یوں گل ہوا چراغ دوست

معروف دہلوی (الہی بخش)

جواب خط نہیں دیتا نہ دے جواب تو دے

۹۰۷۷ ستمبر ۱۹۸۰، ۴۴۸-۴۴۹

کہ قاصد آ کے جو کچھ دے خبر شتاب تو دے

جی سے گذریں گے ترے در پر گذر ہونے تک

۹۰۷۷ ستمبر ۱۹۸۰، ۴۵۰-۴۵۱

مرہی جاوینگے ترے کوچے میں گھر ہونے تک

شرح سوز دل افکار کہوں یا نہ کہوں

۹۰۷۷ ستمبر ۱۹۸۰، ۴۴۹-۴۵۰

ہے مجھے رخصت گفتار کہوں یا نہ کہوں

مقبول (مقبول احمد)

خمیدہ زلف سیہ، روئے دوستان ہوں میں

صدائے نوحہ بلبل ہوں گلستاں ہوں میں

۷، ۸۸ جولائی ۱۱، ۱۹۹۱

منشا (منشاء الرحمن خاں)

شہر ستم کے دھیرے دھیرے رازیہ سارے کھولے گا

پورے زور سے چیخو گے تو سناٹا بھی بولے گا

۸، ۸۴ اگست ۳۳، ۱۹۸۷

بیادگار محمد علی جوہر:

جذبہ عمل کی جوش کی دریاد لی کی بات

دیوانہ ہو کے کرتا تھا وہ آگہی کی بات

۷، ۷۶ اپریل ۱۹۷۹، ۴، ۲۰۱-۲۰۲

سوز کے نعمات:

حاجت ساز نہیں سوز کے نعمات کے بعد

اور کیا چاہئے اب درد کی سوغات کے بعد

میں کب یہ کہتا ہوں یارب خوشی ہی دے مجھکو

بقدر ظرف غم دائمی ہی دے مجھکو

رگوں میں برف کی صورت اگر جے گا لہو

ثبوت گرمی ہستی کا خاک دے گا لہو

بنام زیت رہن صلیب ہوں میں بھی

قسم خدا کی بڑا خوش نصیب ہوں میں بھی

۸، ۸۴ اگست ۳۳-۳۲، ۱۹۸۷

۷، ۷۹ ۱۲-۱۱ نومبر-دسمبر ۶۳، ۱۹۸۲

۵، ۸۵ مئی ۳۰، ۱۹۸۸

۷، ۷۹ جولائی ۴۵، ۱۹۸۲

سامان:

تعیش پر نہ مال وزر پر رکھی ہے

اساس زیت ہم نے صبر کی چادر پر رکھی ہے

۱، ۸۵ جنوری ۴۱، ۱۹۸۸

منیر (محمد اکبر)

چشمہ خورشید:

جھپکی نہیں ہے آنکھ ستاورں کی رات بھر

۱،۶ جنوری ۱۹۲۶، ۵۱۹-۵۲۰

عالم رہا ہے بزم فلک میں سرور کا

دیدہ و دل کی ضیاء حسن رخ غم آنسو

۱۰،۵ اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۲۳-۳۲۴

شب تاریک کی تنہائی کا ہدم آنسو

منیر (منیر الحسن)

اس جامعہ کا ہند میں اک خاص ہے مقام

۵،۳۵ ۹ جولائی ۱۹۶۱، ۵۰۳

تعلیم میں کیا ہے نمونہ کا اس نے کام

نبی احمد کو ڈھونڈھیں گے یہاں لیکن نہ پائیں گے

۵۳، ۳ مارچ ۱۹۶۶، ۱۶۰

گئے وہ عالم فانی سے اب جنت نشان ہو کر

مومن ٹونکی (اشرف الدین)

ٹل گیا جو رہ تو میں نے بھی سرٹیک دیا

۱،۹ جولائی ۱۹۲۷، ۴۲

چھوڑنا اب نہ خدا کیلئے تسمہ بھی لگا

رشک صد باغ ہے ہر داغ تمنائے بہار

۵، ۱۲ دسمبر ۱۹۲۵، ۴۵۷

خود سراپا ہے بہار اب دل شیدائے بہار

وہ ایک بار نہیں ہو ہزار بار نہیں

۸، ۳ مارچ ۱۹۲۷، ۲۲۰

جو آس توڑے وہ تیرا امیدوار نہیں

ہائے کس انجمن ناز سے تو آئی ہے؟

۱،۶ جنوری ۱۹۲۶، ۵۲۳-۵۲۴

اے صبا تجھ سے مجھے رشک کی بو آئی ہے

نمود گل کی ہے کیا لالہ کس شمار میں ہے

۱،۹ جولائی ۱۹۲۷، ۲۳

یہ رنگ و بوسب اسی کی عیاں بہار میں ہے

موہن سنگھ: (مترجم سلام مچھلی شہری)

آوازیں:

ان سیڑھیوں سے اترتے چلو

چاہے یہ تنگ کیوں نہ ہوں ۵،۵۵ مئی ۱۹۶۷، ۲۷۱-۲۷۳
 مہاپاترا (ستیہ کانت) (مترجم کرامت علی کرامت)

پرنڈہ:

ہے آکاش پر، ایک نقطہ، تیرتا نیلگوں فاصلوں میں ۱،۸۱، جنوری ۱۹۸۴، ۴۰-۴۳
 مہجور (رنجیت موہن چیت سنگھ)

ہے زبان جیتک دہن میں بات نکلے گی ضرور
 حکم خاموشی سے کیا ہم بے زباں ہو جائیگے ۵،۲۶، نومبر ۱۹۷۲، ۳۶۶-۳۶۷
 میر (میر مشتاق احمد)

ذاکر حسین:

ذکر ذاکر حسین ہے لب پر
 ذکر خیر اُن کا فرض ہے سب پر ۱۰،۷۸ اکتوبر ۱۹۸۱، ۴۲
 میر (میر تقی)

کہا میں نے کتنا ہے گل کا ثبات
 کلی نے یہ سُن کر تبسم کیا ۱۲،۵ دسمبر ۱۹۲۵، ۴۶۲
 ہر قدم پر تھی اس کی منزل لیک
 سر سے سودائے جستجو نہ گیا ۱۲،۵ دسمبر ۱۹۲۵، ۴۶۱
 بے خودی لیکن کہاں ہم کو
 دیر سے انتظار ہے اپنا ۱۲،۵ دسمبر ۱۹۲۵، ۴۶۱
 یہ جو چشم پر آب ہیں دونوں
 ایک خانہ خراب ہیں دونوں ۱۰،۵ اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۳۷
 موئے سہتے سہتے جفا کاریاں
 کوئی ہم سے سیکھے وفاداریاں ۱۰،۵ اکتوبر ۱۹۲۵، ۳۳۷
 کتنی باتیں بنا کے لاؤں لیک

یاد رہتی ترے حضور نہیں
 گوشگفتہ چمن چمن تھے گل
 غنچہ دل تو واہوا نہ کبھو
 پھرتے پھرے عاقبت آنکھیں ہماری مند گئیں
 سو گئے بیہوش تھے ہم راہ کے ہارے ہوئے
 دم آخر ہی کیا نہ آنا تھا
 اور بھی وقت تھے بہانے کے

۱۰۶ جنوری ۱۹۲۶ء ۵۲۵

۱۰۵ اکتوبر ۱۹۲۵ء ۳۳۷

میرن دہلوی (حکیم میرن)

ملک الموت:

ملک الموت ایک روز گھر آیا
 مجھ کو ڈھونڈا مگر نہیں پایا
 تاریخ وفات محمد خلیق مرحوم:

۱۰۷۹ جنوری ۱۹۸۲ء ۴۳

آج ہم سے جو کچھڑے ہیں خلیق باصفا و احسرتا
 چل بسا دنیا سے اک، مرد خلیق اب، السلام
 تاریخ وفات حضرت بہنراد لکھنوی:

۵۰۷۸ مئی ۱۹۸۱ء ۲۵۵

پائی خبر جو رحلت بہنراد لکھنوی
 سکر خبر یہ دل پہ مرے چوٹ اک لگی
 ”مجلس فروز حضرت بہنراد لکھنوی“

۶۰۷۰ دسمبر ۱۹۷۳ء ۳۲۰

میک لیسن (آرہ جلد)

جوان مرگ سپاہی:

یہ جواں مرگ سپاہی باتیں نہیں کرتے
 لیکن ہر خاموش غم کدہ میں انکی آواز سنائی دیتی ہے

۳۰۳ مارچ ۱۹۷۷ء ۲۲۰

ندیم قاسمی (احمد)

میں تجھ کو دیکھنے کی تمنا میں چور تھا
تو میرے آس پاس خراماں ضرور تھا
اس قلب بے قرار میں جانے چھپا ہے کیا
میں جانتا نہیں ہوں میرا مدعا ہے کیا
دل کا مرثیہ:

۱، ۳۸، جنوری ۱۹۴۳ء، ۵۶

۱، ۳۷، جولائی ۱۹۴۲ء، ۶۴

وہ دل وہ بحر غم کا شناور کدھر گیا
وہ کاروان شوق کا رہبر کدھر گیا
تاثرات:

۵، ۳۶، مئی ۱۹۴۲ء، ۳۸۳

سر پر اپنے پہاڑ دھر لونگا

۲۔ اونچے محلوں کے سردسائے میں

۳۔ گو ضرورت نہیں مجھے اس کی

۴۔ تو نے جب التفات سے دیکھا

ایک فلسفی سے:

۳، ۳۶، مارچ ۱۹۴۲ء، ۲۲۸

کھلتا ہے تیرا ادراک ان اسرار سے کیوں
جن کا اسرار ہی رہنا ہے تقاضائے حیات
گدائے راہ کہاں قصر بادشاہ کہاں
اڑا کے لئے گئی یہ آہ صبح گاہ کہاں
راز گریز:

۳۹، ۲، اگست ۱۹۴۳ء، ۹۱-۹۲

۱، ۳۷، جولائی ۱۹۴۲ء، ۶۴

دیار ہوش کی بے کیفیوں سے کوسوں دور
ایک ایسا دلیس ہے خوابوں کے نشہ زاروں میں
گھبرا کے شب ہجر کی بے کیف سحر میں
تارے اتر آئے ہیں مُرے دیدہ تر میں

۳، ۳۹، ستمبر ۱۹۴۳ء، ۱۴۱

۱، ۳۸، جنوری ۱۹۴۳ء، ۵۶

آڑے ترچھے کھیل:

۶،۳۷، دسمبر ۱۹۳۲، ۳۳۳

مجھ سے تو یہ آڑا ترچھا کھیل نہ کھیلا جائے

آخر کیوں:

۵،۳۵، نومبر ۱۹۳۱، ۳۷۵

شہر کے روشن بازاروں میں کھوئے کھوئے چلنے والے

گر مائی دوپہر میں جیسے دھندلے سائے ڈھلنے والے

اس دور میں:

ہر شعر مراصل میں تاریخ ام ہے

۶،۳۵، دسمبر ۱۹۳۱، ۳۳۳

مجھ کو مری آفاق نوردی کی قسم ہے

نشر سندیلوی

جلوہ بہار ان سے موسم بہار انکا

۳،۲۸، ستمبر ۱۹۳۷، ۷۵۳

جان منتظر ان کی دل امیدوار اُن کا

فریب حسن، فریب بہار کیا کہنا

۴،۲۸، اکتوبر ۱۹۳۷، ۸۶۶

ظلم بندی نقش و نگار کیا کہنا

پیام روح:

اے کہ ترے آستانے پر جبیں

۲،۳۳، فروری ۱۹۳۰، ۱۵۵

اے کہ ترے دم سے روشن کوہ و کاخ و بام و در

بیخودی:

آنکھوں کا نور ہو کر دل کا سرور ہو کر

۴،۷، اکتوبر ۱۹۳۶، ۹۱۲

کیا کیا دیئے بھلاوے نزدیک دور ہو کر

نگاہ شوق اٹھنا نیک و بد سے بے خبر ہو کر

۴،۱، ستمبر ۱۹۳۴، ۲۶۸

وہ میرا دیکھ لینا اُن کو مجبور نظر ہو کر

رنگ و بوئے گلستاں کو جاوداں سمجھا ہے تو

۷،۳۳، جولائی ۱۹۳۰، ۵۶۹

حیف! اس حد نظر کو آسماں سمجھا ہے تو

نشور واحدی

سلسلہ حسن تغافل کا، وفا ہے یہ بھی
میں نے اک جان تمنا سے سنا ہے یہ بھی
وقت کا قافلہ آتا ہے گذر جاتا ہے
آدمی اپنی ہی منزل میں ٹہر جاتا ہے

۲، ۴۶، دسمبر ۱۹۶۱ء، ۷۲

۶، ۴۹، دسمبر ۱۹۶۳ء، ۳۳۲-۳۳۳

نکبت سہوانی

طالب دید کیا ہوا اور کوئی حضور سے
شعلے پھر اٹھ رہے ہیں کیوں آج کوہ طور سے

۱، ۱، مارچ ۱۹۳۴ء، ۹۴

نواب علی

جامعہ ملیہ:

جامعہ چرچے ترے جاہ جا ہونے لگے
آئینہ جوہر ترے نام خدا ہونے لگے

۲، ۲، اگست ۱۹۲۳ء، ۱۱۸

نہال سیوہاروی

کون آگیا یہ زلف کو برہم کئے ہوئے
سامان انتشار دو عالم کئے ہوئے

۶، ۳۷، دسمبر ۱۹۴۲ء، ۳۴۳

نیر (صلاح الدین)

گلاب ایک تروتازہ زندگی کا گلاب
مہک رہا تھا جو دلی کے سبزہ زاروں میں

۳، ۶، ستمبر ۱۹۷۰ء، ۱۴۷-۱۴۸

نیروا (رشید)

ایک پرانا پیڑ:

ایک پرانا پیڑ ہو

جس کے سائے میں.....

۱۰، ۸۹، اکتوبر ۱۹۹۲ء، ۶۳-۶۴

واحد پریمی

ذاکر حسین مرحوم کی یاد میں:

۶، ۵۹ جون ۱۹۶۹، ۳۸۴

آہ وہ ماہ درخشاں سو گیا

وجد (سکندر علی)

خود کلامی نگار بدن ہے اور میں ہوں

۸، ۷۹ اگست ۱۹۸۲، ۱۷-۱۷

بہار غم شکن ہے اور میں ہوں

خوشی یاد آئی نہ غم یاد آئے

۶، ۳۹ دسمبر ۱۹۶۳، ۳۳۲

محبت کے ناز و نعم یاد آئے

محمد علی:

مجبور بہت ظلم سے مخلوق خدا تھی

۳۸، ۳، اپریل ۱۹۴۳، ۱۹۹-۲۰۰

ہر سمت زبان بندی ارباب وفا تھی

وحشت (رضا علی)

نوائے غم:

ستم برپا کیا پھر اے دل ناشادماں تو نے

۱، ۱ جنوری ۱۹۲۳، ۵۵

کہ چھیڑی عہد ماضی کی غم افزا داستاں تو نے

جہوم اشتیاق دید سے دیدار مشکل ہے

۶، ۱۱ نومبر ۱۹۲۳، ۵۴۳

نگاہ منتظر کو شکوہ بیتابی دل ہے

وحید اختر

ہنس کر نباہنا ہو کہ رو کر چمن کے ساتھ

۵، ۸ جون ۱۹۶۱، ۲۲۶

پیمان تو عمر بھر کا ہے سرومن کے ساتھ

وحید الہ آبادی

قطعہ

شب فراق میں میں نے کبھی یہ فیند سے بات

- ۱۱،۶ ۵۳۶،۱۹۲۴ نومبر
- ۱۱،۶ ۵۳۵،۱۹۲۴ نومبر

وحیدہ نسیم

تلاش صبح میں نکلے تھے شب کے دیوانے
بھٹک کے رہ گئے لیکن کہاں خدا جانے
انارکلی:

یاد میں تیری ہی راوی دیدہ پر آب ہے
سینہ لاہور میں تو ہی دل بیتاب ہے

۵،۳۶ مارچ ۱۹۶۱، ۳۰۰-۳۰۱

ورما (رام لال)

پنڈت نہرو

آفتاب چھپ گیا، روشنی چلی گئی
زیست نے پہن لیا، آج موت کا نقاب

۸،۵۰ اگست ۱۹۶۴، ۳۶-۳۷

وقار خلیل

تندر و وقت گریزاں ہے کہ رکتا بھی نہیں
ہم قدم ہم بھی ہیں ہم کوئی شکوہ بھی نہیں
حادثہ:

۱۱،۳۵ ستمبر ۱۹۶۱، ۶۰۱

۸،۵۰ اگست ۱۹۶۴، ۳۸-۳۹ روشنی بجھ گئی، پھول مرجھا گئے، اک سبیل شخصیت دفعتاً اٹھ گئی
جامعہ اسلامیہ کے نام:

ایک ایسی جامعہ کی گولڈن جوبلی مناتے ہیں
جہاں انسانیت اپنے شرف پر ناز کرتی ہے

۶،۶ دسمبر ۱۹۷۰، ۲۲۰

ولی الرحمن (محمد)

کل کی تنہائی میں مغموم تھا ہنگام شام
دل میں ذوق سیر گلشن موجزن ہونے لگا
نالہ غم:

۱۱،۵ نومبر ۱۹۲۵، ۲۰۱-۲۰۳

فصل بہار شاید عالم میں آگئی ہے
شاداب ہر چمن ہے سرسبز ہر شجر ہے

۶،۴ دسمبر ۱۹۲۲، ۶۱۳

وہاج الدین

شاعر کے روپ:

جیسے پانی پھیل سمٹ کر ہر سانچہ میں ڈھلتا ہے
ویسے ہی من بھی کوی کانت روپ نئے بدلتا ہے

۶،۹ دسمبر ۱۹۳۲، ۵۳۵-۵۳۶

ہادی (منوہر لال)

سانیٹ

ستارے ڈر رہے ہیں جب سحر ہوگی تو کیا ہوگا
انھیں جانا پڑے گا نیستی تک بھی عدم تک بھی
سوچتا ہوں لوگ جس تصویر کو کہتے ہیں خواب
وہ سحاب آرزو کا سایہ رنگیں نہ ہو
ازل نے تو پہنائی تھیں، ہمیں بے نام زنجیریں
مگر کچھ نام ان سایوں پہ ہم نے تحریر کر دیے
اے مسافر شوق کے دیپک کی لومدھم نہ کر
ورنہ تیرے کو کبھی جیون میں گھن لگ جائیگا
نہ جانے کن سیہ راتوں کے خفیہ غار سے لا کر
زمین کے پاک سینے پر ہوس نے تیرگی رکھ دی
بھٹک رہا ہوں یگوں سے سراب زاروں میں

۳،۸۱ مارچ ۱۹۸۳، ۳۸

۴،۸۳ اپریل ۱۹۸۶، ۶

۱،۷۸ جنوری ۱۹۸۱، ۳۵

۸،۷۹ اگست ۱۹۸۲، ۴۵

۱،۷۹ جنوری ۱۹۸۲، ۴۲

۵۶، ۸۳، فروری ۱۹۸۶، ۵۵-۵۶

۱، ۸۰، جنوری ۱۹۸۳، ۳۲

۵، ۷۹، فروری ۱۹۸۲، ۵

۵۵، ۸۰، نومبر ۱۹۸۳، ۵۵

۴۸، ۸۲، جنوری ۱۹۸۵، ۴۸

ملی نسیم نہ باد صبا نہ باد مراد
چراغ ارتفاع نفس دریا کے قریں رکھ دو
کہ بے مایہ جیالوں کو چراغ نور مل جائے
ذرا سی چوک ہوئی تھی کہ حادثے بر سے
لہو لہان ہوا دل لہو لہان جگر
شجر خاموش تھے سوتے تھے طائر آشیانوں میں
شب تاریک مین رہ رہ کے جگنو جگمگاتے تھے
وہ بدن کا ساز ہے یا آتما کا ساز ہے
جو ترپن سال سے رس گھولتا ہے کان

ہادی مچھلی شہری

فغان مسلم:

نہ وہ ذوق کلیمانہ نہ وہ انداز رندانہ
تیری ہستی اب اے مسلم ہے اک بے کیف پیانہ
درس عمل:

منت کش نسیم سحر یہ چمن نہیں
پڑمردہ دل میں ایک بھی داغ کہن نہیں

۱۱۵، ۶، فروری ۱۹۲۶، ۱۱۴-۱۱۵

ہاشمی (صفدر)

آزادی:

کل ہی شام کو شرماجی نے ٹوپنی نئی خریدی
کتابیں:

۴۴، ۸۶، فروری ۱۹۸۹، ۴۴

کتابیں کہتی ہیں باتیں، بیٹے زمانوں کی

ہندو (شائق)

شیخ سے خطاب:

آخر تری جہیں پہ شکن در شکن ہے کیوں
اے شیخ کچھ بتا تو خلاف وطن ہے کیوں
آئندہ امروز:

۱۱، ۳۳ نومبر ۱۹۳۰، ۸۹۴

معنی حسن سے محروم ہیں اقوام ابھی
ہے نظر محو تماشا لے لب بام ابھی

۶، ۳۳ جون ۱۹۳۰، ۴۹۰

ہے ووڈ (جون) (مترجم محمد مجیب)

ایک عورت کی تعریف:

جگہ چھوڑو عورتو اور رفو چکر ہو جاؤ۔

زیادہ بڑھ کر باتیں بنانے کی ضرورت نہیں۔
۱۲، ۸۰ دسمبر ۱۹۸۳، ۲۷-۳۰

ہیوگو (وکرٹر) مترجم اخیار احمد

غروب آفتاب:

آج شام سورج بادلوں کے پیچھے روپوش ہو گیا ہے۔
۳، ۶۲ ستمبر ۱۹۷۰، ۱۳۹-۱۵۰

یاس (شرف الدین ٹوگلی)

بے غم الفت تو دم بھر زندگی اچھی نہیں

۲، ۷ اگست ۱۹۲۲، ۱۳۶

ہو ترا بیمار اچھا وہ گھڑی اچھی نہیں

نہ عشرت کی تمنا ہے نہ محفل کی تمنا ہے

۱۱، ۳-۵، ستمبر-نومبر ۱۹۲۸، ۳۳

فقط ایک خلوط غم آشنا دل کی تمنا ہے

ہائے کیسا جان سے بیزار ہے

۳، ۷ ستمبر ۱۹۲۶، ۲۲۶

جو تمہارے ہجر کا بیمار ہے

یحییٰ (محمد)

خطاب بہ شاعر حکیم ہند:

اے حکیم نکتہ دان، اے عارف روشن رواں

اے ادیب خوش نوا، اے شاعر جادو بیاں

۴، ۱، دسمبر ۱۹۳۴، ۴۶۲-۴۶۹

یحییٰ اعظمی (محمد)

ماتم اقبال:

ہیں کس کے عم میں سیہ پوش مشرق و مغرب

نچھی ہے کس کے لئے دہر میں صف ماتم

۶، ۲۹، جون ۱۹۳۸، ۵۹۸

ساحل گنگا کے تاثرات:

روانی پر تری اسے رود گنگا جان و دل قرباں

تری موجوں میں ہے عہد کہن کی داستاں پنہاں

۴، ۱، دسمبر ۱۹۳۴، ۴۶۲-۴۶۹

ذاکر حسین:

کرے گازندہ جاوید تیرا علم و فن تجھ کو

بھلائے گی بھلا کیا قوم اے صدر وطن تجھ کو

۱، ۶۰، جولائی ۱۹۶۹، ۵۱

یعقوب (محمد)

عیش انجام عم پیہم نہ ہو

پھر مزاج زندگی برہم نہ ہو

۲، ۴۲، اگست ۱۹۴۶، ۲۷

یوسف (محمد)

شوق فزوں ہے کس قدر طوف حریم ناز کا

ذره ہر اک ہے مضطرب رہ گذر نیاز کا

۱۱، ۳-۵، ستمبر-نومبر ۱۹۲۸، ۳۲

یوسف حسین خاں

لطف شعور زیست نے

رقص خودی کو دیکھ کر

۶، ۱۶، جون ۱۹۳۱، ۴۹۲-۴۹۳

تری نگاہ میں مستور شاہد معنی

تری شراب سے مخمور شاہد معنی

۱۹، ۴، اکتوبر ۱۹۳۲، ۲۶۱-۲۶۲

اشاریہ فارسی کلام

آزاد بلگرامی (میر غلام علی)

بروں آمد چراغ خلوت خم از نقاب ام شب
گذشت از شیشہ نہ آسماں نور شراب ام شب
دل غمگین مرا خوش بہ زیارت کر دی
خانہ را سوختی و باز عمارت کردی

۸، ۶، جون ۱۹۲۷ ۳۹۶

اسعد ثوکی (سعید الہاشمی)

تاریخ ہائے ہجری رحلت حکیم محمد اجمل خاں مرحوم

آہ عیسیٰ دے مسیح الملک

۱۰، ۱، جنوری ۱۹۲۸ ۲۸۰

کہ توں بخش ملک و ملت بود

آہ محمد اجمل خاں آں خضر ہدیٰ و مسیح دے

فیض رساں و فخر زماں و کبف اماں مسیح الملک

عیسوی سال و مہ و تار بخش گیر از ظاہر و باطن

۱۰، ۱، جنوری ۱۹۲۸ ۶۵

آخری روز عیسوی سالے شد بچتاں مسیح الملک

اصغر

غزل:

ز فیض ذوق رنگیں صد بہارے کردہ ام پیدا

۱۳، ۶، دسمبر ۱۹۲۹ ۳۸۲

ز خون دل کہ می جوشد نگارے کردہ ام پیدا

اظہر علی

دختر نابینا

سحر گاہے کہ خرم بود و خنداں
نسیمش جاں دہ تنہائے بیجاں

۲۰۶ فروری ۱۹۲۶ء، ۱۱۵-۱۱۶

اعزاز الدین

روزے بمن دل شدہ ناکام بیا شام
دز وقت سحر تا بر شام بیا شام

۶۰۲ دسمبر ۱۹۲۳ء، ۲۰۲

اقبال (محمد)

کلام اقبال جامعہ کے لئے:

عرب از سر شک خونم ہمہ لالہ زار بادہ
عجم رمیدہ بورا نفسم بہار بادا

۱۱۷، ۲، ۲ اگست ۱۹۲۳ء

امین عظیم آبادی (امین الدین)

عاشق بدیدہ ناوک جاناں نگاہ داشت
یعنی بہ چشم خاطر مہماں نگاہ داشت
نیت غمے زمرگ خویش تلخی غم چشیدہ را
دل بہ سفر قوی بود رنج سفر کشیدہ را
روئے شگفتہ تو گلستان آتش ست
زلف تو فخل سرکش بستان آتش ست
چشم خواباں ہمیشہ بیمار است
خوے بدرا بہانہ بسیار است

۶۰۷ دسمبر ۱۹۲۶ء، ۳۷۱

رباعی

گردرد و فراق تو ہمیں خواہد بود
اے مونس درمند یاد تو بخیر

۱۲، ۵ دسمبر ۱۹۲۵ء، ۳۵۹

نہست بجز خیال تو درد دل داغ دارمن

۵، ۱۱ نومبر ۱۹۲۵ء، ۴۰۵

چشم من و چراغ من باغ من و بہار من

چہ شد از این کہ ز محفل مرا بروں کردی

۶، ۷ دسمبر ۱۹۲۶ء، ۴۷۲

زدل برآر توانی اگر تمنارا

بابا کوہی شیرازی قدس سرہ

کو تہ نمی شود سخن ما بہ گفتگو

۵، ۱۱ نومبر ۱۹۲۵ء، ۴۰۰

ہر شب دوزلف یار شماریم مَو بہ مَو

بہار (م)

باز خنگ فکر تم جولاں گرفت

۳۳، ۲ فروری ۱۹۲۷ء، ۲۲-۲۶

باز فیلم یاد ہندستان گرفت

بیدل عظیم آبادی

بیدل آں گوہر نایاب سراغ

بجھٹے است کہ پرسیدن نیست

ہر طرف نظر کردیم ہم بخود نظر کردیم

۵، ۱۱ نومبر ۱۹۲۵ء، ۴۰۸

اے محیط حیرانی ایں چہ بیکرا نیہاست

تمش خورجوی

حاصل کشت تمنا ماتمت و شیونست

۵، ۳ مارچ ۱۹۲۵ء، ۱۶۹-۱۷۲

جاذب برق بلا ہر خوشہ ایں خرمنست

محبین ضالین:

آراستند عشوہ فروشان گل زیں

۵، ۲ فروری ۱۹۲۵ء، ۱۱۳-۱۱۴

از یاسمین صبح گر بیان و آتیش

تمنا عظیم آبادی

کے را نہ حاصل شدائے ہوشمند
بہ عمامہ علم و بدستار فضل

۶،۱ جون ۱۹۲۳ء، ۵۳

تمنا عماد پوری

اے قافلہ دل رانا گاہ زدی درہ
دیگر نلکم عشقت لو اَنّ لنا گرہ
چیت آخر؟ کہ درو جلوہ پنہان تو نیست
غیر تو در نظرم جان من و جان تو نیست

۲،۶ فروری ۱۹۲۶ء، ۱۱۸

۱۱،۴ نومبر ۱۹۲۴ء، ۵۴۲-۵۴۳

جگر مراد آبادی

غافل زدم منشیں جاناں زسرسی
صدغمہ بر انگیزد سازے کہ تو بشکستی

۲،۱۳ اگست ۱۹۲۹ء، ۱۶۲

درد کا کوری

باز بکوی من گذر کرد کہ کردیار کرد
باز بہ سوئے من نظر کرد کہ کردیار کرد

۶،۱۲ جون ۱۹۲۹ء، ۴۶۸

رضوی (خورشید علی)

بوالفضو لیلیاف کیف و کم زند
عارف اندر کن فکاں سرخم زند

۵،۱۵ نومبر ۱۹۳۰ء، ۳۴۱

شاد عظیم آبادی (علی محمد)

خون نابہ ایران:

ہاں ای نسیم باغ جاں ای قاصد ماہندیاں
رفتی چودرا ایرانیان اول بہ بوس آں آستان

۱،۵ جنوری ۱۹۲۵ء، ۴۰-۴۵

شیدا (محمد اجمال خاں)

آں بیخودم کہ بر لب من آہ و نالہ نیست
مستم ز عشق یار و بدتم پیالہ نیست
بلبل ز سر بہ صحن چمن نغمہ خواں رسید
در گوشہ از بہار نوید فغاں رسید
ابر تنہ آمد بسر بر میکساراں را چہ شد
بادہ بر افروخت ساغر بادہ خواراں را چہ شد
اگر درد عشق تو درد دل نشیند
چہ حاجت کہ لیلیٰ بہ محمل نشیند
یاد آیا مے کہ فر یاد و فغانے داشتم
بہر درد سینہ سوزاں زبانے داشتم

۵۵، ۱۹۶۷ جنوری ۵۵-۵۶

۶، ۱۰ جون ۷۵، ۱۹۲۸

۶، ۳ دسمبر ۱۹۲۳ ۶۰۹

۵۵، ۱۹۶۷، جنوری ۵۵-۵۶

۱، ۶ جون ۱۹۲۳، ۵۱

۷، ۳ ستمبر ۱۹۲۶، ۲۲۷

یار کہ ہست رو برو پاک رخ است و نیکو
بادہ بخور بروے او، کام دل از لبش بجو

۶، ۱۱ نومبر ۱۹۲۳، ۵۳۲

شیوا (غلام عباس)

بر در دوست جبہ ساگشتم
خاک پاگشتہ بے بہا کشتم

۲۰، ۲ جون، ۱۹۳۳، ۵۳۳

صفی لکھنوی (علی تقی)

گرد غم بر دل نشست آواز پائے برنخواست
کارواں عمر ما رفت و صدائے برنخواست

۹، ۶ جون ۱۹۲۷، ۵۹

عارف، قزوینی

برغم چشم تو بے پا من از شراب شدم
خدا خراب کند خانہ ات خراب شدم

باد فرح بخش بہادری و زید

پیرہن عصمت گل بر درید

۷، ۴ اکتوبر ۱۹۲۶ء، ۲۹۱

غالب (اسد اللہ خاں)

بزم داغ طرب و باغ کشاد پر رنگ

شمع و گل تاکے و پروانہ و بلبل تاچند

دہم خاکے ریخت در چشم بیاباں دید مش

قطرہ بگداخت بحر بے کراں نامید مش

۵، ۱۲ دسمبر ۱۹۲۵ء، ۴۶۹

۶، ۱ جنوری، ۱۹۲۶ء، ۵۲۵

قادری (حامد حسن)

تواریخ صلح لوزاں کانفرنس:

مالک ملک دو عالم کرد مسلم را عطا

صلح کامل دار و درد دل و آرام دل

صلح کردہ کمال کامل

عادل محمود عصر و ہمدرد

اے کمال اکمل عصری لاریب

عادل و شیر دل و دریا دل

تاریخ رہائی مولانا محمد علی:

آں محمد علی رہبر ہند۔ عزت قوم را علم بردار

۲، ۵ نومبر، ۱۹۲۳ء، ۳۳۱

قاری (محمد علی)

رخ سوئے کعبہ آمدہ زاہد پاکباز را

درخم ابرو کسے قبلہ ما نماز را

اے خوش آں شبہا کہ سریر استانے داشتہ

کار با فریاد و با آہ و فغانے داشتہ

۹، ۶ دسمبر، ۱۹۲۷ء، ۶۲-۶۳

کیفی

قطعہ تاریخ وفات مولانا محمد علی مرحوم:

محمد باعلی باہم شہید ملک و ملت بود
بہ دنیا در ہزار و ہشت صد ہفتاد و شش آمد

۲۰، ۴، اپریل ۱۹۳۳، ۳۴۷

منیر (محمد اکبر)

از سنگ کوہساراں سرم زند بہاراں
از لالہ بہاراں پر گشت کوہساراں
چہ چوش روزگارے بود بانگاری
لب جویباری بزیر چناری
دجلہ بغداد

۱۱، ۵، نومبر ۱۹۲۵، ۳۹۸-۳۹۹

۹، ۳، ۵، اکتوبر/نومبر ۱۹۲۷، ۱۲۰-۱۲۲

اے دجلہ طوفانی یکسر یکجا رانی
باجوشن داودی یافوج سلیمانی
برقاب پری:

۶، ۵، مئی ۱۹۲۶، ۲۹۹-۳۰۲

مہر چو شمشیر خود برسر کہسار زد
از شکم بر فہاسرزدہ چوں تو پری

۱۰، ۴، اپریل ۱۹۲۸، ۷۲

میر (مشتاق احمد)

خداوندہ گنہگارام بدانم
پریشان غم ہستی ہر آنم
چو حاضر شدم پیش در بار اطہر
دل من شدہ نور یاب و منور
الہی سو گورام بے قرام
مگر از فضل تو امید وارم

۷۹، ۱، جنوری، ۱۹۸۲، ۴۱

نصیر (نصیر الدین حسین)

تیر نگہ ناز چونا سور فروشد
با زخم جگر لعل لبث شور فرو شد
چوسا قی طرح الفت را برنگ تازی می ریزد
بجام دل شراب عشق ہر خمیازہ می ریزد
رباعی:

۸، ۴، اپریل، ۱۹۲۷، ۲۷۲

۸، ۲، فروری، ۱۹۲۷، ۱۵۱

(۱) تو جان من و جاناں ہستی
(۲) دل را بہ فراق یار جانی خستم
(۳) تیرت چو بہ من رسید دلدوز آمد
(۴) از روز ازل تراست دلبر بودن

۹، ۴-۵، اکتوبر/نومبر، ۱۹۲۷، ۱۲۹

نکھت سہوانی (شا کر حسین)

ہر نفس در خون دل می پرورم فریاد را
تا دہد رنگ دگر افسانہ بیداد را
ز گس آسایم کہ جز دیدن بگفتن کار نیست
چشم بینا دارم و پیدا لب و گفتار نیست
بتوصیف جامعہ ملیہ اسلامیہ:

۱، ۱، مارچ ۱۹۳۴، ۹۵

۱، ۴، ستمبر ۱۹۳۴، ۲۶۷

اے نیستاں زادہ عریاں تن و لاغر بدن
با ہلال چرخ مانستی ز بس کا ہیدہ تن
ادب و فنون:

۲۷، ۶، دسمبر، ۱۹۳۶، ۱۰۵۵-۱۰۶۰

از خود چناں بیک نگہ مست رفتے
ماندے دلم بدستش و از دشت رفتے

۱، ۲، جون ۱۹۳۴، ۱۹۵

ہادی مچھلی شہری

درس عمل:

عجب کہ نیست ترا از و جو د خویش خبر
کشائے چشم تماشا و سوئے خود بنگر

۶، ۳ مارچ ۱۹۲۶، ۲۰۳

علامہ اقبال مرحوم:

ہنر مند اقبال شیریں مقال

۳۰، ۲، اگست، ۱۹۳۸، ۱۸۱-۱۸۲

در خشنده مہرے ز چرخ کمال

از برائے دست و بازو خس جانپر و ربدہ

۷، ۱، جولائی، ۱۹۲۶، ۴۸۳

کر ہی خواہی متاع زندگی را سر بدہ

تعلیمی دنیا - تعلیمی مسائل

۲۸ (۳)، ستمبر ۷۳، ۸۰۶	آرٹ، ہندوستانی آرٹ نمائش (انگلستان)
۳۰ (۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷۳	آسٹریا، ہندوستان اکادمک اسوسی ایشن، مرکزی دفتر افتتاح (پروفیسر ساہنی)
۲۸ (۳)، ستمبر ۷۳، ۸۰۶	آکسفورڈ یونیورسٹی اعزازی اسناد (سرتیج بہادر سپرو، سر عبدالرحیم، سر اکبر حیدری)
۲۸ (۶)، دسمبر ۷۳، ۱۰۴۱	آل انڈیا ایجوکیشن کانفرنس (کلکتہ)، تجویز
۳۰ (۳)، ستمبر ۳۸، ۲۸۴	آل انڈیا ریڈیو، تعلیمی شعبہ، تجویز برائے قیام
۲ (۱)، جولائی ۲۳، ۴۵	آل برہمنیشنل ایجوکیشنل کانفرنس، روڈاد
۲۸ (۴)، اکتوبر ۷۳، ۸۸۷-۸۸۷	ابتدائی تعلیم، انگلستان، ہوم ورک پابندی
۲۸ (۴)، اکتوبر ۷۳، ۸۹۰	"، بمبئی کونسل تجویز
۲۸ (۲)، اگست ۷۳، ۶۹۰	"، پیش رفت (چین)
۱ (۳)، مارچ ۲۳، ۶۳	"، تبت
۵۶ (۵)، نومبر ۶۷، ۲۷۷	"، ہندوستان ایجوکیشن کمیشن رپورٹ
۴ (۶/۵)، مئی، جون ۲۳، ۲۹۵-۲۹۶	"، اعداد و شمار
	"، لازمی تعلیم منصوبہ، اسباب
۲۸ (۴)، اکتوبر ۷۳، ۸۹۲-۸۹۳	ناکامی
۶ (۵)، مئی ۲۶، ۳۶۵	"، کانفرنس (الہ آباد)

۶۹۲-۶۹۱، ۳۷ اگست، (۲) ۲۸

۶۹۲-۶۹۱، ۳۷ اگست، (۲) ۲۸

۵۹۹-۵۹۸، ۳۷ جولائی، (۱) ۲۸

۱۲۶، ۳۹ جنوری، (۱) ۳۱

۲۸۰-۲۷۸، ۳۸ ستمبر، (۳) ۳۰

۱۲۶، ۳۹ جنوری، (۱) ۳۱

۶۰۱-۶۰۰، ۳۷ جولائی، (۱) ۲۸

۴۵-۴۴، ۲۳ جولائی، (۱) ۲

۲۷۵-۲۷۴، ۶۷ نومبر، (۵) ۵۶

۳۳۶-۳۳۵، ۶۸ دسمبر، (۶) ۵۸

۱۱۱-۱۱۰، ۲۳ اگست، (۲) ۲

۲۴۷-۲۴۶، ۲۳ اکتوبر، (۴) ۲

۸۶، ۳۸ جولائی، (۱) ۳۰

۹۵، ۳۸ جولائی، (۱) ۳۰

۱۰۹-۱۰۸، ۲۳ اگست، (۲) ۲

۱۰۴۷-۱۰۴۶، ۳۷ دسمبر، (۶) ۲۸

۶۲-۶۱، ۲۳ مارچ، (۳) ۱

۶۱، ۲۳ مارچ، (۳) ۱

۸۵ ۳۸ جولائی، (۱) ۳۰

ادب اطفال، اشاعت کتب (ہندوستان)

" کتب خانے (سویت یونین)

" " "

"اردو ڈے" (الہ آباد) تقریر سر تیج بہادر سپرو

اردو زبان، رسم الخط مسئلہ، انٹرویو نیورٹی

بورڈ تجویز

اردو-ہندی مسئلہ، سی۔ ایف اینڈ یوز تجویز

اساتذہ تربیتی پروگرام، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی

" (جاپان)

اساتذہ تعلیم، ایجوکیشن کمیشن (ہندوستان)

رپورٹ

اساتذہ، یوم اساتذہ، تقریبات

اسکاؤنگ تحریک، غرض و غایت (بیڈن پاول)

اصول و مبادی تعلیم

اطالوی انسٹی ٹیوٹ برائے مشرق بعید و وسطی، قیام

اقبال (سر محمد)، وفات، ٹیگور پیغام تعزیت

انجمن قومی تعلیم (امریکہ) عالمی مجالس تعلیمی کانفرنس

(سین فرانسکو)

انڈین سائنس کانگریس، جوہلی اجلاس (کلکتہ) تجویز

انڈین سائنس کانگریس (لکھنؤ) روڈاد

انڈین ہسٹوریکل ریکارڈس کمیشن جلسہ (کلکتہ)

انگریزی زبان، افادی پہلو، پنڈت جواہر لال نہرو

اور نیشنل انسٹی ٹیوٹ برائے ہندوستانی تہذیب و تمدن
(ہوائی، امریکہ) قیام

بچوں کا تعلیمی تہوار (سوویت یونین)

براتا چاری تحریک برائے نظم و ضبط جسمانی (حیدرآباد)
برمی زبان، تحقیقاتی کمیٹی، رپورٹ

بریل نظام طباعت، نئی دریافت (ڈاکٹر نیل کنٹھ داس رائے)
”بندے ماترم“ قضیہ (بہار)

بنیادی تعلیم، آل انڈیا ایجوکیشن بورڈ، میننگ

، استاد کے فرائض، ڈاکٹر ذاکر حسین

، جائزہ ۱۹۴۱

، مرکزی تعلیمی بورڈ منظوری برائے

وردھا اسکیم، رد عمل

، ناکامی، اسباب، ڈاکٹر سلامت اللہ

، وردھا اسکیم صوبہ جات میں

، وردھا ٹریننگ اسکول، مقصد قیام،

مہاتما گاندھی

، ہندوستانی تعلیمی سنگھ جلسہ (وردھا)

”پبلک اسکول نظام“ ڈاکٹر ذاکر حسین

پیشہ وارانہ تعلیم، ایجوکیشن کمیشن (ہندوستان) رپورٹ

تحقیق، اہمیت، ایجوکیشن کمیشن (ہندوستان) رپورٹ

ترکی، نظام تعلیم، مطالعاتی وفد، دورہ جرمنی

تعلیم، اغراض و مقاصد، کولیمبیا یونیورسٹی صدر بٹلر تقریر

، انگلستان وزیر بائرون تقریر

۲۸ (۳)، ستمبر ۳۷، ۸۰۲-۸۰۳

۲۸ (۱)، جولائی ۳۷، ۵۹۸-۵۹۷

۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۶-۸۵

۴ (۱)، ستمبر ۴۴، ۴۱۸

۲۸ (۳)، ستمبر ۳۷، ۸۰۱

۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۹

۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۹۶-۹۵

۳۰ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۵-۱۲۴

۳۶ (۱)، جنوری ۴۲، ۲۶-۱۶

۳۱ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۵

۵۷ (۶)، جون ۶۸، ۳۳۳-۳۳۰

۳۱ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۶-۱۲۵

۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۹-۸۸

۳۱ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۶-۱۲۴

۵۷ (۴)، اپریل ۶۸، ۲۲۱-۲۲۰

۵۶ (۵)، نومبر ۶۷، ۲۷۷-۲۷۶

۵۶ (۵)، نومبر ۶۷، ۲۷۵-۲۷۴

۲۸ (۱)، جولائی ۳۷، ۵۹۷

۲ (۴)، اکتوبر ۴۳، ۲۴۳

۲ (۴)، اکتوبر ۴۳، ۲۴۵

- تعلیم، اغراض و مقاصد، سلسلہ مضامین، ایس، کے پانڈے
 "، " سنڈرسن (ایف۔ ڈبلیو)
 تعلیم، توسیعی اقدامات (افغانستان)
 تعلیم، " (سوویت یونین)
 تعلیم، طریقہ تعلیم، سہرمانیا آر تفریر
 تعلیم اور بائیسکوپ
 تعلیم بالغاں، ارجنٹائن مہم
 انگلستان نیشنل اڈلٹ اسکول یونین
 کمیٹی، دورہ ہندوستان
 "، ایران
 "، ہندوستان، ٹیگور تجویز
 "، ہندوستان، انجمن تعلیم بالغاں، قیام
 "، توجہ طلب مسئلہ
 "، ہندوستان، جائزہ ۱۹۴۱
 "، ہندوستان، یونیورسٹی رول،
 سی ڈی دیشمکھ
 تعلیم بذریعہ تصاویر، (مغربی ممالک)
 تعلیم بذریعہ ریڈیو (جاپان)
 تعلیم معذورین، انجمن کارکنان تعلیم معذورین (بمبئی)
 جلسہ، روانداد
 تعلیم معذورین درسگاہ (میسور) پیش رفت
 تعلیم نسواں، مرکز نسواں (ایران) قیام، مقاصد
 " (ہندوستان) انصاب و طریقہ تعلیم
- ۱ (۵)، مئی، ۲۳، ۵۶-۵۷
 ۴ (۹)، ستمبر، ۲۴، ۱۸-۲۰
 ۲۸ (۲)، اگست، ۳۷، ۶۹۲
 ۲ (۴)، اکتوبر، ۲۳، ۲۳۵-۲۳۶
 ۳ (۲)، فروری، ۲۳، ۱۰۶
 ۶ (۵)، مئی، ۲۶، ۳۶۵-۳۶۶
 ۲۸ (۲)، اگست، ۳۷، ۶۹۶
 ۲۸ (۳)، ستمبر، ۳۷، ۸۰۱
 ۲۸ (۱)، جولائی، ۳۷، ۵۹۶-۵۹۷
 ۲۸ (۳)، ستمبر، ۳۷، ۸۰۱
 ۳۰ (۱)، جولائی، ۳۸، ۹۳
 ۳۰ (۱)، جولائی، ۳۸، ۹۳-۹۴
 ۳۶ (۱)، جنوری، ۴۲، ۲۲-۲۳
 ۵۷ (۳)، اپریل، ۶۸، ۲۲۲-۲۲۳
 ۱ (۲)، فروری، ۲۳، ۶۶
 ۲۸ (۴)، اکتوبر، ۳۷، ۸۸۷-۸۸۸
 ۱ (۳)، مارچ، ۲۳، ۶۰
 ۲ (۴)، اکتوبر، ۲۳، ۲۳۶
 ۲۸ (۱)، جولائی، ۳۷، ۵۹۷
 ۶ (۴)، اپریل، ۲۶، ۲۸۲-۲۸۳

تعلیم نسواں، (ہندوستان) ایس۔ این۔ ڈی۔ ٹی

یونیورسٹی (بمبئی)

۶۰۳، ۲۴ دسمبر، ۲۰۳

تعلیمی اصلاحات، بمبئی کمیٹی، رپورٹ

۸۷، ۳۸ جولائی، ۳۰

، پنجاب، مضمون وزیر تعلیم پنجاب

۸۸۵، ۳ اکتوبر، ۲۸

، ہندوستانی باشندگان ٹیچرس کانفرنس

۸۸۶-۸۸۵، ۳ اکتوبر، ۲۸

فینچی، روئداد

۸۰۲، ۳ ستمبر، ۲۸

صوبہ مدراس اعلان نامہ

یوپی تعلیمی اصلاحاتی کمیٹی تجاویز،

۳۷۷-۳۷۶، ۳۸ اکتوبر، ۳۰

تقریر اچاریہ نریندر دیو

۱۱۰-۱۰۸، ۶۸ اگست، ۵۸

تعلیمی پالیسی (ہندوستان) اعلان

۸۰۲، ۳ ستمبر، ۲۸

بڑودہ، رپورٹ

تعلیمی صورت حال،

۵۶-۵۵، ۲۳ مئی، ۵۱

جرمن طلباء، خود کفیلی رجحان

۱۱۰-۱۰۹، ۲۴ فروری، ۳

دہلی و پنجاب

۲۰۱-۲۰۰، ۲۶ مارچ، ۶

فینچی، ہندوستانی باشندگان فینچی، رپورٹ

۱۱۰-۱۰۹، ۲۳ اگست، ۲

مصر، چہل سالہ رپورٹ

۱۰۴-۱۰۲، ۶۸ فروری، ۵۷

مہاراشٹر (ضلع ستارہ)

۴۶-۴۵، ۲۳ جولائی، ۲

ہندوستان، تقریر ایس۔ بی۔ رام موہتی

۳۶۵-۳۶۴، ۲۶ مئی، ۷

، تقریر ولیم میسٹن

۳۳۲-۳۳۱، ۶ دسمبر، ۵۶

، کل ہند جائزہ

۲۳-۱۲، ۴۲ جنوری، ۳۶

، ، ، ۱۹۴۱

۶۹۶، ۳ اگست، ۲۸

تعلیمی عجائب گھر (ارجنٹائن)، تجویز قیام

۱۰۴۲، ۳ دسمبر، ۲۸

تعلیمی فلمیں، ترویج (چین)

۲۷۸-۲۷۷، ۳۸ ستمبر، ۳۰

تعلیمی مسائل، ہندوستان، مضمون پیر بودے

۲۷۹، ۶۸، مئی، (۵) ۵۷	تعلیمی منصوبہ، دہلی
۲۲۲-۲۲۱، ۶۸، اپریل، (۴) ۵۷	تعلیمی منصوبہ بندی، مسائل، (خواجہ غلام السیدین)
۶۹۵-۶۹۴، ۳۷، اگست، (۲) ۲۸	تعلیمی نصاب برائے مانچوکو، چین مضمون و اس آف چائنا
۳۶۳-۳۶۱، ۲۶، مئی، (۵) ۶	تعلیمی نصاب، ہندوستان، نقائص
	، ، ، نقائص
۳۳۱-۳۲۸، ۶۸، جون، (۶) ۵۷	(علوم انسانی سے لا پرواہی)
۲۸۰-۲۷۸، ۶۷، نومبر، (۵) ۵۶	، ، ذولسانی فارمولا
۲۲۱، ۶۸، اپریل، (۴) ۵۷	، ، سہ لسانی فارمولا، حمایت
۱۰۴۱-۱۰۴۰، ۳۷، دسمبر، (۶) ۲۸	تعلیمی نظام، جرمنی، نازی دور
۳۸-۳۶، ۳۷، فروری، (۲) ۴۴	، ، سوویت یونین
۱۰۴۴، ۳۷، دسمبر، (۶) ۲۸	، ، فرانس، اصلاحات
	، ، ہندوستان، آل انڈیا ایجوکیشن
۱۶۷-۱۶۶، ۶۸، مارچ، (۳) ۵۷	کانفرنس (مدرس)
	، ، ایجوکیشن کمشنر (جان سڈجٹ)
۲۸۳، ۳۸، ستمبر، (۳) ۰۳	مقرر
۶۹۳-۶۹۲، ۳۷، اگست، (۲) ۲۸	، ، بیورو آف ایجوکیشن، تجدید قیام
۱۶۳-۱۶۳، ۶۸، ستمبر، (۳) ۵۸	، ، سرکاری اسکول
۲۹۵، ۲۴، جون، مئی، (۶/۵) ۴	، ، نقائص
۵۹۹، ۳۷، جولائی، (۱) ۲۸	، ، ایجوکیشنل کمشنر تقریر عمل
۸۰۰، ۳۷، ستمبر، (۳) ۲۸	، ، وڈ اینڈ ایبٹ کمیٹی رپورٹ
۱۲۹-۱۲۸، ۳۹، جنوری، (۱) ۳۱	”تعلیمی نوآبادی“ برائے دیہی علاقہ، میسور یونیورسٹی منصوبہ
۲۹۴، ۲۴، جون، مئی، (۶/۵) ۴	تعلیمی نوآبادی، کیپٹن ٹیڈل تجویز
۸۹۱، ۳۷، اکتوبر، (۴) ۲۸	تعلیمی وظائف، وزیر تعلیم بہار اپیل

تعلیمی وظائف، وظائف برائے چینی طلباء مقیم جاپان
" (انگلستان) زرعی تعلیم

ثانوی تعلیم، ثانوی تعلیمی بورڈ برائے بنگال، تجویز

" جائزہ مدارس دہلی

" صنعتی وزرعی مراکز برائے طلباء

(سوویت یونین)

" مدارس اصلاحات، (سوویت یونین)

" ہندوستان، جائزہ

تہذیب، مشرق کے اثرات مغربی تہذیب پر،

نکولاس رورج

تہذیب و تاریخ کانفرنس (ترکی)

تہذیب جدید، سلسلہ مباحثہ، بمبئی یونیورسٹی

ثقافتی تعلقات، جاوا۔ ہندوستان، ہندوستانی وفد،

جاوا دورہ

ثقافتی ورثہ تحفظ، رورش پیکٹ (ہندوستان۔ سوویت یونین)

جامعہ ملیہ اسلامیہ، مضمون محمد مجیب، نیوا آریا میگزین

" تاریخ و کارنامے، مضمون اسٹیشنمین

" رول بہار لیڈر محمد شفیع داؤدی

" نصابی کتب برائے مسلم طلباء، منصوبہ

جین سماج اور تعلیم، مضمون پھول چند رائے

چیکو سلواکیا، تعلیمی پیش رفت، سابق صدر ٹامس

مسارک رول

حبیب الرحمن (علی گڑھ مسلم یونیورسٹی) برمنگھم یونیورسٹی انعام

۲ (۴)، اکتوبر ۲۳، ۲۴۴

۶ (۳)، مارچ ۲۶، ۲۰۱-۲۰۲

۲۸ (۲)، اگست ۷، ۶۹۵

۵۸ (۲)، ستمبر ۶۸، ۱۶۳-۱۶۵

۲۸ (۶)، دسمبر ۷، ۱۰۴

۵۶ (۶)، دسمبر ۷، ۳۲۹-۳۳۱

۳۶ (۱)، جنوری ۴۴، ۱۵-۱۶

۳۰ (۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷۴-۳۷۵

۲۸ (۴)، اکتوبر ۷، ۸۸۳

۳ (۲)، فروری ۴۴، ۱۰۸-۱۰۹

۲۸ (۴)، اکتوبر ۷، ۸۸۳-۸۸۵

۳۱ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۸-۱۲۹

۳۰ (۳)، ستمبر ۳۸، ۷۷-۷۸

۲۸ (۱)، جولائی ۷، ۶۰۱

۶ (۴)، اپریل ۲۶، ۲۸۱

۶ (۴)، اپریل ۲۶، ۲۸۱-۲۸۲

۴ (۶)، دسمبر ۴۴، ۶۰۲-۶۰۳

۲۸ (۳)، اکتوبر ۷، ۸۸۳-۸۸۴

۲۶ (۶)، دسمبر ۷، ۱۰۴۱-۱۰۴۲

- حیدر آباد، مجلس تراجم دکن، قیام
 حافظہ، فروغ حافظہ، ڈاکٹر ویلشن اصول
 حیدری، (سراکبر) آکسفورڈ یونیورسٹی اعزازی سند
 دستور ہند، بنیادی اصول، تقریر جسٹس گجندر گدکر
 دینی تعلیمی نصاب، عالمی کانفرنس، تجویز
 رائل ایشیائٹک سوسائٹی رسالہ، صد سالہ فہرست مضامین
 رحمانیہ دارالحدیث، خاکہ
 سائنس اور مذہب، تقریر ڈاکٹر حسین
 سائنسی پیش رفت، اضافیت، متبادل نظریہ،
 جسٹس شاہ سلیمان
 "، بوس (جگدیش چندر) سوانحی خاکہ
 "، "، سفر یورپ برائے لکچر
 "، رے (پی، سی)، تحقیقی کارنامے
 "، کرشنن ایفلٹ
 سائنس بذریعہ قلم
 سنسر شپ پالیسی (اسپین و جرمنی) پی۔ ای۔ این
 کانگریس رد عمل
 سپرو، سر تیج بہادر، آکسفورڈ یونیورسٹی اعزازی سند
 صنعتی تعلیمی ادارے (دہلی، لاہور) قیام
 صنعت و حرفت تعلیم، علمی و صنعتی ریسرچ بورڈ
 (ہندوستان) تشکیل
 طالبات، (ہندوستان) تعلیمی دورہ یورپ
 طلبہ مسائل، تحقیقی مقالہ (بیرنگھ)
- ۲(۵)، نمبر ۲۳، ۳۱۸-۳۱۹
 ۲(۵)، نمبر ۲۳، ۳۱۶-۳۱۸
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۶، ۳
 ۵۸(۱)، جولائی ۶۸، ۵۱، ۵۲-۳۹
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۴، ۳
 ۲(۲)، اگست ۲۳، ۱۰۸
 ۵(۱)، جنوری ۲۵، ۵۱
 ۵۹(۱)، جنوری ۶۹، ۴۷-۴۸
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۳-۸۰۴
 ۲(۵)، نمبر ۲۳، ۳۲۰
 ۳(۲)، فروری ۲۴، ۱۰۶-۱۰۷
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۳
 ۳۰(۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷۲-۳۷۳
 ۵۷(۵)، مئی ۶۸، ۲۷۸-۲۷۹
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۴-۸۰۵
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۶
 ۲۸(۳)، ستمبر ۷، ۸۰۰
 ۳۶(۱)، جنوری ۴۲، ۱۲-۱۳
 ۲۸(۲)، اگست ۷، ۶۹۶
 ۵۷(۲)، فروری ۶۸، ۱۰۲

- ناخواندگی، لکچر جان برنٹ
 نرسری تعلیم (انگلستان) مالبروڈ ایمانسٹریشن اسکول
 نیشنل سروس اسکیم (ہندوستان) صورت حال
 نیشنل یوتھ سروس، اہمیت، تقریر جسٹس گجندر گدکر
 نوبل انعام برائے ادب (پرل بک)
 نوبل انعام یافتہ پولس اوسی ٹنر کی کارل کہان، انتقال
 نوجوان، تعلیمی یافتہ نوجوان اور بیکاری، تقریر سر تیج بہادر سپرو
 نوجوان، قومی زندگی اور نوجوان تقریر کلکولیس مقصود
 نوجوانان دنیا کانفرنس (نیویارک)
 "، ہندوستانی مندوبین
 نیو ایجوکیشن فیلوشپ وفد، دورہ ہند
 ورزش، اسکیم، انگلستان مطالعاتی وفد برائے جرمنی
 "، تعلیمی اہمیت، مضمون
 ودیا بھون (اودے پور) کھلی ہوا کادرسہ تجربہ
 ودیا مندر (صوبہ ممالک متوسط) قضیہ، مسلم وفد
 چیف منسٹر مٹینگ
 ورلڈ اسٹوڈنٹ فیڈریشن جنرل سکریٹری دورہ ہندوستان
 ورلڈ فیڈریشن آف ایجوکیشنل اسوسی ایشنز، کانفرنس (جاپان)
 "، روکداد
 "،
 ہندوستانی زبان، اہمیت، تقریر گوکل چند نارنگ
 "، تدریس (مدراس)
 "، تدریسی پالیسی (مدراس)
- ۲ (۱)، جولائی ۲۳، ۴۴
 ۱ (۵)، مئی ۲۳، ۵۳-۵۵
 ۵۹ (۱)، جنوری ۶۹، ۳۷-۵۰
 ۵۷ (۵)، مئی ۶۸، ۲۷-۲۸
 ۳۱ (۱)، جولائی ۳۹، ۱۳۰-۱۳۱
 ۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۷-۵۸
 ۲۸ (۲)، اگست ۳۷، ۶۹۳
 ۵۷ (۳)، مارچ ۶۸، ۱۶۵-۱۶۶
 ۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۹
 ۳۰ (۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷-۳۷
 ۲۸ (۱)، جولائی ۳۷، ۵۹۹-۶۰۰
 ۲۶ (۶)، دسمبر ۳۷، ۱۰۴۵
 ۱ (۲)، فروری ۲۳، ۶۷
 ۲۸ (۱)، جولائی ۳۷، ۶۰۱-۶۰۲
 ۳۰ (۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷-۳۷
 ۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۹۵
 ۲۸ (۱)، جولائی ۳۷، ۵۹۶
 ۲۸ (۳)، ستمبر ۳۷، ۸۰۵
 ۲۸ (۶)، دسمبر ۱۹۳۷، ۱۰۴۲-۱۰۴۳
 ۳۰ (۴)، اکتوبر ۳۸، ۳۷-۳۸
 ۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۷-۸۷
 ۲۸ (۴)، اکتوبر ۳۷، ۸۹۱

۲۸۱، ۳۸، ستمبر (۳) ۳۰	ہندوستانی زبان، سلسلہ مضامین (سی۔ ایف اینڈریوز)	
۱۲۷، ۳۹، جنوری (۱) ۳۱	ہندوستانی طلبائے انگلستان، قیام غیر مفید	
۳۶۳، ۲۶، مئی (۵) ۷	" " ہائی کمشنر رپورٹ	
۱۰۴۴-۱۰۴۳، ۳۷، دسمبر (۶) ۲۸	" " "	
۴۴، ۲۳، جولائی (۱) ۲	ہندی ساہتیہ سمیلن انعام (پدما سنہا شرما)	
۶۰۲، ۳۷، جولائی (۱) ۲۸	یونیورسٹی تعلیم، آسام یونیورسٹی، تجویز	
۶۰۲، ۳۷، جولائی (۱) ۲۸	" اڑیسہ یونیورسٹی، تجویز	
	" بنارس ہندو یونیورسٹی، برلا	
۲۴۴-۲۴۳، ۲۳، اکتوبر (۴) ۲	تعلیمی وظائف	
۸۹۰، ۳۷، اکتوبر (۴) ۲۸	" " دستی کام اسکیم	
۶۳، ۲۴، فروری (۳) ۱	" " ذریعہ امتحان ہندی	
۱۰۹، ۲۴، فروری (۲) ۳	" " کان کنی و معدنیات شعبہ، قیام	
۲۹۴، ۲۴، جون (۶/۵) ۴	" " بین الاقوامی یونیورسٹی، قیام، تجویز	
۱۰۸-۱۰۷، ۲۴، فروری (۲) ۳	" " پٹنہ یونیورسٹی، ذریعہ امتحان	
	" " پنجاب یونیورسٹی، ہندوستانی	
۲۸۰، ۳۸، ستمبر (۳) ۳۰	وائس چانسلر، تقرر	
۶۰۲، ۳۷، جولائی (۱) ۲۸	" " ٹراونکور یونیورسٹی، قیام، تجویز	
۵۲، ۲۵، جنوری (۱) ۵	" " جرمنی، تعداد طلباء	
۲۸۱-۲۸۰، ۳۸، ستمبر (۳) ۳۰	" " "	
۶۷، ۲۳، فروری (۲) ۱	" " دمشق یونیورسٹی، افتتاح	
۳۲۵-۳۳۲، ۶۸، دسمبر (۶) ۵۸	" " دہلی یونیورسٹی، مسائل	
۶۰۲، ۳۷، جولائی (۱) ۲۸	" " سندھ یونیورسٹی، قیام، تجویز	
۸۰۴، ۳۷، ستمبر (۳) ۲۸	" " سوویت یونین، تربیت والدین یونیورسٹی	

یونیورسٹی تعلیم،	طفلس یونیورسٹی (سوویت یونین)،	
سرکاری امداد	۱ (۵) مئی ۲۳، ۵۳-۵۴	
"	عبری یونیورسٹی (اسرائیل) کارکردگی	۵۸ (۳)، ستمبر ۶۸، ۱۶۳-۱۶۶
"	کلکتہ یونیورسٹی، سائنس پروفیسر (میگھ ناتھ سہا) تقرر	۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۸۵
"	کیمرج یونیورسٹی اسٹوڈنٹ یونین صدر	
	(کمار منگلوم)	۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۲۸۲
"	لکھنؤ یونیورسٹی، انجمن امدادیہات، قیام	۳۰ (۳)، ستمبر ۳۸، ۲۸۱-۲۸۲
"	لندن یونیورسٹی وظیفہ برائے تحقیق	
	(پر بھت چندر سر بدھیکاری)	۲ (۴)، اکتوبر ۲۳، ۲۴۴
"	وشوا بھارتی یونیورسٹی، تعلیمی ماحول	۳۱ (۱)، جنوری ۳۹، ۱۲۷-۱۲۸
"	"، ٹیگور سالگرہ تقریبات	۳۰ (۱)، جولائی ۳۸، ۹۴-۹۵
"	ہندوستان، جائزہ ۱۹۴۱	۳۶ (۱)، جنوری ۴۲، ۱۲-۱۵
"	"، علاقائی یونیورسٹیاں، ضرورت	۲۸ (۴)، اکتوبر ۳۷، ۸۸۴

اشاریہ احوال و کوائف

انتظامیہ: افراد و ادارے

امیرجامعہ

خورشید عالم، گورنر گوا، تقرر

۸۶، ۹، ستمبر ۸۹ ۷۹-۸۰

یوم تاسیس تقریر

۸۴، ۱۲، دسمبر ۸۷-۸۵

ذاکر حسین، انتخاب

۴۹، جولائی ۶۳-۵۳-۵۳

وفات

۴۳۲-۴۲۹،۴۲۴ ۶۹ جون، ۵۹

"، بری، اندرا گاندھی تقریر

۶۱، ۶۰ جون ۳۲۱-۳۲۳

، صدر جی تقریر

۴۶۸ ۷۷، ۵، ۷۷

"، میموریل کمیٹی جلسہ

۳۵۸-۳۵۷ ۷۲ جون، ۶۵

 ϵ'' ϵ'' ϵ''

۶۳، ۶۴، جون ۷۱ ۳۳۱-۳۳۰

"، مسعود حسین خاں تقریر

۴۷۵ ۵، مئی ۷۸ ۷۷۱-۷۷۲

 ϵ'' ϵ'

۶۷، ۶۸، جون ۷۳ ۳۳۱-۳۳۲

 ϵ'' ϵ'

۸۸ ۶، جون ۹۱ ۸۰

، سالگرہ یوم پیدائش تقریبات

۶۳ ۳، مارچ ۱۹۲۰-۱۹۲۱

،" (تقاریر عابد حسین محمد مجیب)

۶۵ ۳، مارچ ۷۲-۱۶۴-۱۶۷

، "تقریر نور الحسن

۷۷ ۳، مارچ ۸۰-۱۷۹-۱۸۰

- ذاکر حسین، سالگرہ ۷۸، ۵، مئی ۸۱، ۲۷۲
- ، یادگاری عمارت، تنصیب سنگ بنیاد (وی وی۔ گری) ۶۴، ۵، نومبر ۷۱، ۲۳۳-۲۳۵
- عبدالحمید خواجہ، وفات ۴۸، ۱، جنوری ۶۳، ۳-۷۱، ۵۲-۵۲
- انتظام جامعہ
- تبصرہ، تبصرہ نگار، جامعہ رد عمل ۷، ۱، جولائی ۶۶، ۵۲۴-۵۲۵
- انجمن جامعہ
- جلسہ انجمن، روداد ۷۳، ۵، مئی ۷۶، ۲۸۰
- ، ، ۷۵، ۱۲، دسمبر ۷۸، ۶۰۶-۶۰۷
- پراکٹر جامعہ
- نعمت اللہ خاں، تقرر ۸۹، ۳، مارچ ۹۲، ۶۴
- پروووست
- عبدالمبین، تقرر ، ، ،
- خازن
- بشیر حسین زیدی، تقرر ۴۹، ۱، جولائی ۶۳، ۶۴
- مدحت کامل قدوائی، تقرر ۶۵، ۶، جون ۷۲، ۳۵۹-۳۶۰
- شیخ الجامعہ
- ذاکر حسین، تقریر ”جامعہ کیا ہے“ ۳۰، ۶، دسمبر ۳۸، ۳۷۹-۳۸۳
- علی اشرف، الوداعی تقریب ۸۶، ۶، جون ۸۹، ۲۷۹-۲۸۰
- ، یوم تاسیس تقریر ۸۲، ۱۲، دسمبر ۸۵، ۳۹-۴۰
- ، ، ۸۴، ۱۲، دسمبر ۸۷، ۷-۱۱

۸۴	۴، اپریل ۸۷	۱۸-۶	علی اشرف سالانہ رپورٹ	"
۸۶	۶، جون ۸۹	۷۹-۷۵	ظہور قاسم، تقرر	"
۷۵	۱۲، دسمبر ۷۸	۶۰۶-۶۰۵	قدوائی، انور جمال، تقرر	"
۷۶	۶، جون ۷۹	۳۲۶-۳۲۴	"، استقبالیہ انجمن اساتذہ	"
۷۸	۵، مئی ۸۱	۲۶۳-۲۶۶	تقریر: اسلام، پندرھویں صدی	"
۷۹	۶، جون ۸۲	۶۲-۵۷	"، ورکنگ و منز ہوٹل عمارت	"
۷۸	۴، اپریل ۸۱	۱۹۶-۱۸۴	سالانہ رپورٹ	"
۷۸	۸، اگست ۸۱	۵۰	سفر یورپ	"
۷۹	۲، فروری ۱۹۸۲	۷	شرکت امن کونسل کانفرنس	"
۷۶	۹، ستمبر ۷۹	۴۷۷	علالت	"
۷۶	۱۰، اکتوبر ۷۹	۵۳۶-۵۳۵	"	"
۵۱	۱، جنوری ۱۹۶۵	۵۴-۵۳	مجیب (محمد)، پدم بھوشن خطاب، اعلان	"
۵۱	۶، جون ۱۹۶۵	۳۱۹-۳۱۷	تفویض خطاب تقریب	"
۴۵	۵، مارچ ۱۹۶۱	۲۸۰	تقریر (اسلام) اسٹاف ٹریننگ اسکول	"
۵۰	۵، مئی ۱۹۶۳	۲۸۲-۲۸۱	"، (عالمی مسائل میں ایشیاء کی اہمیت)	"
۵۰	۵، مئی ۱۹۶۳	۲۸۳	"، (ہندوستان میں قومی یکجہتی)	"
۵۹	۱، جنوری ۱۹۶۹	۵۲-۵۱	"، (غالب صدی کلکتہ یونیورسٹی)	"
۵۰	۱، جنوری ۱۹۶۳	۵۵-۵۲	"، (یوم آزاد)	"
۴۷	۶، دسمبر ۱۹۶۲	۳۳۰-۳۲۶	"، (یوم تاسیس)	"
۶۴	۵، نومبر ۱۹۷۱	۲۷۳-۲۷۱	"، "	"
۵۰	۷، جولائی ۱۹۶۳	۳۹۵-۳۹۲	"، (طلبائے ٹیچرس کالج)	"
۵۶	۳، ستمبر ۱۹۶۷	۱۶۶-۱۶۴	"، (نئے طلباء سے خطاب)	"
۴۵	۲، دسمبر ۱۹۶۰	۶۳-۵۹	"، (جشن چہل سالہ)	"

۱۶۶-۱۵۸ ۱۹۶۱، ۳ ۴۵	مجیب (محمد)، تقریر، (جشن چہل سالہ)	
۱۸۹-۱۸۳ ۱۹۶۱، ۴ ۴۵	"	"
۳۰۶-۲۹۹ ۱۹۶۳، ۶ ۴۹	سالانہ رپورٹ (۱۹۶۳)	"
۲۴۴-۲۳۹ ۱۹۶۶، ۵ ۵۴	"، (۱۹۶۵-۶۶)	"
۲۵۶-۲۵۰ ۱۹۶۷، ۵ ۵۶	"، (۱۹۶۶-۶۷)	"
۲۵۸-۲۵۱ ۱۹۶۸، ۵ ۵۸	"، (۱۹۶۷-۶۸)	"
۲۴۸-۳۳۲ ۱۹۶۹، ۶، ۶۰	"، (۱۹۶۸-۶۹)	"
۲۹۳-۲۸۶ ۱۹۷۱، ۶، ۶۴	"، (۱۹۷۰-۷۱)	"
۳۰۷-۳۰۰ ۱۹۷۲، ۶، ۶۶	"، (۱۹۷۱-۷۲)	"
۳۲۳ ۱۹۶۲، ۵ ۴۶	سفر کنیڈا	"
۲۸۰-۲۷۹ ۱۹۶۶، ۵ ۵۳	سفر ترکی	"
۱۶۸-۱۶۲ ۱۹۶۷، ۳ ۵۶	سفر لندن، تقسیم ہند سیمینار	"
۵۶ ۱۹۷۳، ۱ ۶۷	علاقت	"
۱۱۱-۱۰۹ ۱۹۷۳، ۲، ۶۷	"	"
۳۲۴-۳۲۳ ۱۹۷۰، ۶ ۶۱	قیام امریکہ	"
۶۱۴، ۱۱، ستمبر ۱۹۶۱ ۴۵	مہمان پروفیسر میکگل یونیورسٹی	"
۲۷۷ ۱۹۷۳، ۵ ۶۸	مسعود حسین خاں، تقرر	"
۳۳۶-۳۳۵ ۱۹۷۳، ۶ ۶۸	استقبالیہ	"
۴۹-۴۶ ۱۹۷۴، ۱ ۶۹	"	"
۶۷۰-۶۶۹ ۱۹۷۶، ۱۲ ۷۳	"، تقریر (ابوالکلام آزاد ریسرچ انسٹی ٹیوٹ (حیدر آباد)	"
۵۵۳ ۱۹۷۶، ۱۰، اکتوبر ۷۳	توسیمی خطبہ (کشمیر یونیورسٹی)	"
۲۲۰ ۱۹۷۵، ۴، اپریل ۷۱	"، (انجمن قوم پرست مصنفین)	"
۲۱۲ ۱۹۷۷، ۴، اپریل ۷۴	"، (شاہ عبدالعزیز یونیورسٹی)	"

مسعود حسین خاں، توسیعی خطبہ (مہاتما گاندھی ریسرچ سنٹر) ۷۱ ۷۲، فروری ۱۹۷۵ ۱۱۰-۱۱۱

، " سالانہ رپورٹ (۱۹۷۲-۷۳) ۶۸ ۶۹، دسمبر ۱۹۷۳ ۲۹۸-۳۰۶

، " ، (۱۹۷۳-۷۴) ۷۱، فروری، ۱۹۷۵، ۹۸-۱۰۶

، " (۱۹۷۴-۷۵) ۷۳، جنوری ۱۹۷۶ ۵۲-۵۶

، " (۱۹۷۵-۷۶) ۷۳، دسمبر ۱۹۷۶ ۶۶۰-۶۶۷

، " (۱۹۷۶-۷۷) ۷۵، مئی ۱۹۷۸ ۲۲۳-۲۳۲

، " سفر حج ۷۴، جنوری ۱۹۷۷ ۴۲-۴۳

، " مستغنی ۷۵، ستمبر ۱۹۷۸ ۴۲۶

قائم مقام شیخ الجامعہ

عابد حسین ۴۶، نومبر ۱۹۶۱ ۵۵

فاروقی (ضیاء الحسن) تقریر (یوم تاسیس) ۷۳، نومبر ۱۹۷۶ ۶۰۷-۶۰۹

مجیب (محمد) تقریر (یوم تاسیس) ۳۰، دسمبر ۱۹۳۸ ۴۸۵-۴۹۱

مجلس تاسیس ۱۰، مئی ۱۹۲۸ ۷۷-۷۹

مجلس منظمہ

نئے ممبران، اعلان ۸۹، اپریل ۱۹۹۲ ۶۳

مرکزی یونیورسٹی قانون

اعلان ۸۶، ستمبر ۱۹۸۹ ۸۰

نائب شیخ الجامعہ

مشیر الحسن، تقرر ۸۹، مارچ ۱۹۹۲ ۵۳-۵۴

یونیورسٹی مساوی درجہ

اعلان ۴۷، جولائی ۱۹۶۲ ۵۳-۵۴

تعلیمی تقررات

پونٹس ان ریزیڈنس

فہمیدہ ریاض

۷۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۴-۵۵

۵۰ ۷، جولائی ۱۹۶۳ ۳۹۰-۳۹۲

جواہر لال نہرو انعام، قواعد و ضوابط
خان عبدالغفار خاں چیر پرو فیسر شپ

۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۸۳

قرۃ العین حیدر، تقرر
ڈاکٹر ذاکر حسین چیر پرو فیسر شپ

۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۸۳

ضیاء الحسن فاروقی، تقرر
ڈین اسٹوڈینٹس ویلفیر

۸۹ ۳، مارچ ۱۹۹۲ ۶۳

حسین یاسین صدیقی، تقرر
ریڈر شعبہ اردو

۷۳ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۶ ۵۵۴-۵۵۵

شمیم حنفی، تقرر

۴۸ ۱، جنوری ۱۹۶۳ ۵۲

سول ڈیفنس (قلیل المدنی) کورس
لکچرر شعبہ اردو

۷۳ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۶ ۵۵۴-۵۵۵

مظفر حنفی تقرر

وزیٹنگ پرو فیسر شپ

۷۶ ۱-۲، جنوری-فروری ۱۹۷۹ ۴-۵

قرۃ العین حیدر، تقرر

انتظامی و تعلیمی کوائف اساتذہ و کارکنان

آغا صاحب (آغا عبدالرشید) (کارکن کالج) وظیفہ یاب ۷۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۳-۶۱۵

انصاری (سعید) (پرنسپل استادوں کا مدرسہ)، وظیفہ یاب ۶۰ ۳، ستمبر ۱۹۶۹ ۱۶۳-۱۶۳

انصاری (شہاب الدین) (لابریرین)

۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۶۰ افلا کانفرنس، چیرمین ذیلی کمیٹی

۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۶۰ "، (محمد مرتضیٰ علی) (اسٹنٹ لائبریرین)

جمال الدین (ڈائریکٹر ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ)

ریورس پرسن (کشمیر یونیورسٹی)

۸۹ ۸، اگست ۵۹ ۶۰ شامل انسٹی ٹیوٹ مذاکرہ، شرکت

حنیف کیفی، (استاد شبہ) اردو ریورس پرسن

(کشمیر یونیورسٹی)

۱، جنوری ۳۸-۳۷

۸۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۷-۲۱۷ "، تکمیل پی۔ ایچ۔ ڈی

۸۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۳-۶۱۵ داتارام (مالی کالج)، وظیفہ یاب

۸۳ ۱۱، اکتوبر ۱۹۷۶ ۵۵۴-۵۵۵ زیدی (ابوالکلام قیصر) (شعبہ اردو)، "

۸۹ ۸، اگست ۱۹۹۲ ۵۹ "، (سینا) (شعبہ تاریخ و تمدن)

ریورس پرسن (کشمیر یونیورسٹی)

"، شامل انسٹی ٹیوٹ مذاکرہ، شرکت

"، (عنایت علی) ریورس پرسن (کشمیر یونیورسٹی) ۸۹، ۸ اگست ۱۹۹۲ ۵۹

شعیب اعظمی (شعبہ فارسی)

۸۸ ۴، اپریل ۱۹۹۱ ۳۱-۳۲ آل انڈیا پریس کانفرنس صدر

۸۸، ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۱ ۶۰ "، سدا عزازی صدر جمہوریہ ہند

شمیم حنفی (شعبہ اردو)

۸۹ ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۳۷-۳۸ ریورس پرسن (کشمیر یونیورسٹی)

شہناز انجم (شعبہ اردو) شرکت، اردو ریفریشنگ کورس

۸۹، ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۳۷-۳۸ (کشمیر یونیورسٹی)

صدیقی (عظیم الشان)، شرکت،

عصمت چغتائی اور جدید افسانہ مذاکرہ ۸۹، ۳، مارچ ۱۹۹۲ ۶۰

صدیق (محمد) (کارکن جامعہ کالج)، وظیفہ یاب ۷۳، ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۳-۶۱۵

صغرامہدی (شعبہ اردو) شرکت، عصمت چغتائی اور جدید افسانہ مذاکرہ ۸۹، ۳، مارچ ۱۹۹۲ ۶۱
عزیز الدین حسین (شعبہ تاریخ و تمدن)

شرکت شملہ انسٹی ٹیوٹ مذاکرہ ۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲ ۶۰

علوی (تنویر احمد) (شعبہ اردو) مستغنی، الوداعی جلسہ ۷۰، ۶، دسمبر ۱۹۷۴ ۳۳۵-۳۳۶
عنوان چشتی (افتخار الحسن)

(شعبہ اردو) دلی اردو اکادمی اوارڈ ۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲ ۵۷

فاروقی (خالد کمال) (اسٹنٹ لائبریرین)

افلاکانفرنس شرکت ۸۹، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۶۰

ماجد حسین (شعبہ جغرافیہ)

انڈین نیشنل کارٹوگرافک اسوسی ایشن صدر ۸۹، ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۴۸

ماجد علی خاں (شعبہ اسلامک اسٹڈیز)

رابطہ عالم اسلامی انعام ۷۵، ۹، ستمبر ۱۹۷۸ ۳۷۷

مجیب اشرف (شعبہ تاریخ و تمدن) ریسورس پرسن

(کشمیر یونیورسٹی) ۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲ ۵۹

نیر، شفیع الدین (شعبہ اردو)، وظیفہ یاب ۶۰، ۳، ستمبر ۱۹۶۹ ۱۶۳-۱۶۵

طلبائے جامعہ

انجمن اتحاد (جامعہ کالج) احیاء ۴۶، ۳، جنوری ۱۹۶۲ ۱۶۳-۱۶۵

انتخابات ۸۶، ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۶

۸۸، ۱۱، نومبر ۱۹۹۱ ۵۸-۶۰

"، (۱۹۹۱-۱۹۹۲)

۵۴، ۶، دسمبر ۱۹۶۶ ۳۳۲-۳۳۳

"، مسند نشینی

- انجمن طلباء اسٹیرنگ کمیٹی، الوداعی جلسہ، تقریر (محمد مجیب) ۴۵ ۶، اپریل ۱۹۶۱ ۳۳۶
- انجمن طلباء قدیم، انتخابات ۸۹ ۴، اپریل ۱۹۹۲ ۶۳-۶۲
- دعوت افطار، محفل مشاعرہ ۵، مئی ۱۹۹۲ ۶۶-۶۵
- شام غزل پروگرام ۸۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۶۷
- بزم جامعہ، افتتاحی تقریر، قدیم طالب علم عبدالعلیم احراری ۷۳ ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۱۱-۱۰۹
- رضامہدی، جواہر لال نہرو انعام ۵۰ ۷، جولائی ۱۹۶۴ ۳۹۲-۳۹۰
- ۵۰ ۱۱، نومبر ۱۹۶۴ ۶۲۳-۶۲۰
- صابر علی، مغربی بنگال گورنرس خطاطی ایوارڈ ۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۸۴
- طلباء جامعہ، ہندی اکیڈمی دہلی انعامات ۸۷ ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۰ ۵۶
- یوتھ فیسٹول انعامات، تقریب تقسیم، ۴۶ ۳، جنوری ۱۹۶۲ ۱۶۷-۱۶۶
- تقریر ڈاکٹر عابد حسین
- طلباء کونسل، استادوں کا مدرسہ ۷۳ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۶ ۵۵۶
- لدیہا سلیپ (روسی طالبہ شعبہ اردو) الوداعی جلسہ ۵۸ ۴، اکتوبر ۱۹۶۸ ۲۲۴-۲۲۰
- نئے داخلے، اعداد و شمار ۶۴ ۶، دسمبر ۱۹۷۱ ۳۳۶
- تعلیمی و ثقافتی سرگرمیاں
- اردو شعبہ، نئے طلباء، خیر مقدم ۷۷ ۹، ستمبر ۱۹۸۰ ۴۶۲-۴۶۱
- اردو خط کتابت کورس، مشاورتی کمیٹی قیام ۶۴ ۴، اکتوبر ۱۹۷۱ ۲۱۳-۲۱۱
- پیش رفت، رپورٹ ۶۵ ۳، مارچ ۱۹۷۲ ۱۶۸-۱۶۷
- ۶۷ ۵، مئی ۱۹۷۳ ۲۸۰-۲۷۹
- اردو مراکز ۴۵ ۹، جولائی ۱۹۶۱ ۵۰۴-۵۰۲
- ۴۸ ۲، فروری ۱۹۶۳ ۱۱۲-۱۰۶
- یورٹ منظور عبدالرحمن
- استادوں کا مدرسہ، وسکانسن یونیورسٹی اساتذہ گروپ ۷۵ ۸، جولائی ۱۹۷۸ ۳۸۱-۳۸۰

- ۴۸ ۴، اپریل ۱۹۶۳ ۲۴۳-۲۴۴ استادوں کا مدرسہ، ٹیگور ڈے تقریب، نمائش
- ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۳۶-۳۵ " جشن زریں تقریبات
- ۶۷ ۶، جون ۱۹۷۳ ۳۳۲ " سالنامہ بہ یاد ذاکر حسین، اشاعت
- ۴۸ ۴، اپریل ۶۳ ۳۳۲ " سائنس میلہ
- ۳۸۳-۳۱۲ ۶۲، جون ۶۶ ۳۶ " لٹری سوسائٹی جلسہ (تقریر گوپی چند نارنگ)
- ۳۲۶-۳۲۳ ۶۲، اپریل ۵ ۴۶ " (تقریر ظہیر احمد صدیقی ورشید حسن خاں)
- ۵۵-۵۲ ۶۳، جنوری ۱ ۵۰ " یوم آزاد (تقریر محمد مجیب)
- ۵۶-۴۹ ۶۷، جنوری ۱ ۵۵ " یوم اجمل (تقریر محمد مجیب، رادھا رمن)
- ۱۶۶-۱۶۵ ۱۹۶۲ ۳، جنوری ۳۶ " یوم انسانی حقوق (تقریر: جی راما چندرن)
- ۵۶-۵۵ ۱۹۶۱ ۱، نومبر ۳۶ " یوم جامعہ (تقریر قدیم طالب علم رانا جنگ بہادر)
- ۱۲۶-۱۲۵ ۱۹۷۰ ۵، نومبر ۶۵ اسکول آف سوشل ورکس، خاکہ
- اسلامک و عرب ایرائین اسٹڈیز شعبہ، افتتاح
- ۷۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۰-۶۱۲ (تقریر سعودی سفیر)
- ۷۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۲۱-۲۱۹ " فارسی ریسرچ اسکالرز سیمینار
- ۷۴ ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۷۳-۲۷۲ " مجلس مذاکرہ، قیام
- ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۷-۴۸ اکیڈمک اشاف کالج، سرگرمیاں، جائزہ
- ۸۹ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۶۳-۶۲ " ریفریشر کورس (اسلامک اسٹڈیز)
- ۸۹ ۸، اگست ۱۹۹۲ ۵۹-۵۸ " (سوشل ورک)
- ۸۸ ۱۱، نومبر ۱۹۹۱ ۵۸ " (عربی زبان)
- ۸۸ ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۶۱-۶۰ " (فارسی زبان و ادب)
- ۶۲ ۵، نومبر ۱۹۷۰ ۱۳۳ انجینئرنگ شعبہ، خاکہ
- ۸۶ ۴، اپریل ۱۹۸۹ ۷۱-۷۰ " فیکلٹی انجینئرنگ و ٹکنالوجی، تجارتی بیداری کیمپ
- ۸۱-۸۰ ۹، ستمبر ۱۹۸۹ انجینئرنگ شعبہ، ڈپلو کورسز

- ۶۲ ۵، نومبر ۱۹۷۰ ۱۱۸ بالک ماتا سنٹر، خاکہ
فیکلٹی تعلیم، دیکھئے استادوں کا مدرسہ
- ۳۰ ۶، دسمبر ۱۹۳۸ ۴۹۲ ادارہ تعلیم و ترقی، خاکہ
- ۶۳ ۴، اکتوبر ۱۹۷۱ ۲۰۹-۲۱۰ ڈاکٹر حسین انسٹی ٹیوٹ آف اسلامک اسٹڈیز، قیام
- ۵، نومبر ۱۹۷۱ ۲۷۲-۲۷۳ " تنصیب سنگ بنیاد عمارت
- ۸۶ ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۰-۷۱ " حلقہ مطالعہ
- ۸۶ ۲، فروری ۱۹۸۹ ۷۹ " "
- ۸۹ ۳، مارچ ۱۹۹۲ ۶۰-۶۱ " شام افسانہ (بہ اشتراک اردو اکادمی دہلی)
- ۷۳ ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۰۷-۱۰۷ ڈاکٹر ذاکر حسین لائبریری، نمائش (امیر خسرو)
- ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۶۲ " (جامعہ منزل یہ منزل)
- ۷۲ ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۳۳۶-۳۳۲ " (تصانیف جامعہ مصنفین)
- ۸۲ ۶، دسمبر ۱۹۸۵ ۴۹-۵۰ " (پروفیسر محمد مجیب)
- ۸۵ ۴، اپریل ۱۹۸۸ ۳۶ " (ڈاکٹر مختار احمد انصاری)
- ۷۴ ۱، جنوری ۱۹۷۷ ۴۹ " (اسلامی علوم)
- رورل انسٹی ٹیوٹ، خطبہ جلسہ اسناد
- ۴۶ ۵، مارچ ۱۹۶۲ ۳۲۷-۳۲۸ (اے-این-کھوسلہ)
- ۴۸ ۱، جنوری ۱۹۶۳ ۵۲ سول ڈفنس کورس
- ۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۸۰-۸۲ فارسی شعبہ، بزم طلبہ الوداعی تقریب
- ۷۰ ۲، اگست ۱۹۷۴ ۱۱۲ فیملی اینڈ چائلڈ ویلفیئر ٹریننگ سنٹر، تقسیم اسناد
- ۸۶ ۹، ستمبر ۱۹۸۹ ۸۰-۸۱ قانون فیکلٹی، قیام
- ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۴-۴۵ قدوائی ہوشل، جلسہ سیرت النبی
- ۸۸ ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۵۹ کمپیوٹر سنٹر (شعبہ فزکس) قیام
- ۴۶ ۷، مئی ۱۹۶۲ ۳۳۹ مدرسہ ابتدائی ایک دن کا مدرسہ

- " بچوں کی حکومت، مسند نشینی ۵۴، ۶، دسمبر ۱۹۶۶ ۳۲۸-۳۲۷
- " " " ۶۳، ۵، نومبر ۱۹۷۱ ۲۷۶-۲۷۴
- " تعارفی جلسہ (تقریر محمد مجیب) ۵۶، ۳، ستمبر ۱۹۷۷ ۱۶۸-۱۶۷
- مدرسہ ثانوی، ایک دن کا مدرسہ
- (ایرانی کلچرل اتاشی مدعو) ۴۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ ۳۳۹
- مردو لاسارا بھائی ہوٹل تعمیر (تقریر شیلاکول) ۷۹، ۶، جون ۱۹۸۲ ۵۷-۶۲
- ہندی شعبہ، ایم ایل چتر ویدی صدی تقاریب ۸۶، ۴، اپریل ۱۹۸۹ ۷۵-۷۴
- ثقافتی سرگرمیاں (جامعہ ملیہ)
- انجمن ترقی پسند مصنفین، شاخ جامعہ
- (تقریر مالک رام) ۶۰، ۳، ستمبر ۱۹۶۳ ۱۶۸-۱۶۷
- انجمن اساتذہ جامعہ، جلسہ
- (تقریر مالک رام) ۵۴، ۳، ستمبر ۱۹۶۳ ۱۶۶-۱۶۵
- انجمن ترقی اردو (شاخ جامعہ نگر)
- (تقریر محمد مجیب) ۵۰، ۱۰، اکتوبر ۱۹۶۳ ۵۶۶-۵۶۵
- ترکی رقص درویش ۸۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۷۰ ۷۱-۷۰
- جگر مراد آبادی ثرائی، عطیہ کنور مہندر سنگھ بیدی سحر ۶۱، ۴، اپریل ۱۹۷۰ ۲۱۵
- جامعہ ملیہ اسلامیہ - ماسکواسٹیٹ یونیورسٹی، ثقافتی معاہدہ ۸۸، ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۶۳-۶۲
- جلسہ سیرت النبی (یونین طلبائے کالج)
- صدر: بشیر حسین زیدی ۷۸، ۱، جنوری ۱۹۸۱ ۳۲-۳۱
- " (مجلس دینیات) (تقریر محمد طیب) ۶۷، ۵، مئی ۱۹۷۳ ۲۷۹-۲۷۸
- " تقریر پنڈت سندر لال ۳۹، ۶، دسمبر ۱۹۶۳ ۳۳۶
- " تقریر سراج الحسن (کیلاٹ ہاؤس ہوٹل) ۸۵، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۵-۴۴
- " (شعبہ تاریخ و تمدن) ۸۵، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۵-۴۴

- ۶۱، ۴، اپریل ۱۹۷۰ ۲۱۶ فرانس عطیہ کتب برائے کتب خانہ جامعہ
- ۸۸، ۴۲-۴۳، ۱۹۹۱ ۴۳ فراقہ دارانہ ہم آہنگی، پوسٹر سازی مقابلہ
- ۴۹، ۴، اکتوبر ۱۹۷۳ ۲۲۳-۲۲۱ گوشہ جگر، قیام، افتتاح
- ۵، ۱۱، نومبر ۱۹۲۵ ۳۸۴-۳۷۶ مشاعرہ جامعہ (صدر: مولانا محمد علی) رونداد
- ۴۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ ۴۶۳-۴۳۳ " (صدر: ڈاکٹر عابد حسین)
- ۴۸، ۴، اپریل ۱۹۶۳ ۲۴۶-۲۴۰ " (صدر: خواجہ غلام السیدین)
- ۶۳، ۵، مئی ۱۹۷۱ ۲۷۹-۲۷۶ " رونداد
- ۷۱، ۴، اپریل ۱۹۷۵ ۲۲۴-۲۲۳ مشاعرہ وکوی سمیلین (قومی یکجہتی سمی)
- ۷۳، ۴، اپریل ۱۹۷۶ ۲۲۴ " "
- ۴۹، ۴، اکتوبر ۱۹۶۳ ۲۲۳-۲۲۲ یوم اساتذہ جلسہ (صدر: ذاکر حسین) رونداد
- ۸۶، ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۶-۷۵ اسپورٹس اور ٹیمس
- ۸۸، ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۶۱ باسکٹ بال، نارتھ زون انٹرویو رشتی مقابلے
- ۸۸، ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۶۴ " "
- ۱۲ دسمبر ۱۹۹۱ ۶۴ " "
- ۸۹، ۳، مارچ ۱۹۹۲ ۶۲-۶۱ چودھری (صلاح الدین) چودھری (نینا)
- خیر مقدمی تقریب
- سڑک دوڑ (نمبر واسٹڈیم)
- ۸۷، ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۰ ۵۶ جامعہ طالب علم سندھ سنگھ
- ۸۷، ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۰ ۵۶ " پروین یادو
- ۸۸، ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۶۲-۶۱ کرکٹ، نارتھ زون انٹرویو رشتی مقابلہ
- ۸۳، ۲، فروری ۱۹۸۶ ۵۴-۵۳ ہاکی، نارتھ زون انٹرویو رشتی مقابلہ
- ۸۸، ۲، فروری ۱۹۹۱ ۳۶ " "

تعلیمی و ثقافتی سرگرمیاں بیرون جامعہ

- اجتبا ندوی (سابق استاد) اعزازی سند صدر جمہوریہ ۸۸، ۱۰، اکتوبر ۱۹۹۱ ۶۰
- اقبال (محمد) پیام اقبال: نظم (مجلہ کابل) ۱۹، ۳، ستمبر ۱۹۳۲ ۲۷۱
- اقبال صدی سیمینار، افتتاح
- (صدر: مسعود حسین خاں) ۷۴، ۴، اپریل ۱۹۷۷ ۲۱۶-۲۱۴
- الہلال (کلکتہ) عکسی ایڈیشن
- (اردو اکیڈمی، اتر پردیش) ۸۵، ۳، مارچ ۱۹۸۸ ۱۳
- امبیڈکر صدی انٹرویو نیورٹی تقریری مقابلہ (جامعہ) ۸۹، ۴، اپریل ۱۹۹۲ ۵۸-۵۵
- انٹرنیشنل فیڈریشن آف لائبریری اسوسی ایشنز کانفرنس ۸۹، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۶۰
- انڈین کونسل آف ہسٹوریکل ریسرچ، اضافہ ممبران ۸۴، ۱۱، نومبر ۱۹۸۷ ۴۸
- انجمن ترقی اردو (ہند) کل ہند اردو کانفرنس، رپورٹ ۸۵، ۵، مئی ۱۹۸۸ ۴۳
- انیس صدی کل ہند سمپوزیم، روئداد ۷۱، ۶، جون ۱۹۷۵ ۳۳۶-۳۳۰
- پوپ جان پال، دورہ ہند، استقبال دہلی ۸۳، ۳، مارچ ۱۹۸۶ ۷-۷
- تاریخی نوادرات، غیر قانونی برامدات، گرفتاری ۸۵، ۸، اگست ۱۹۸۸ ۴۰
- تعلیم بالغاں سیمینار (نیشنل فنڈ منٹل ایجوکیشن سنٹر) ۴۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ ۴۳۸
- جناب (محمد علی)، قیام پاکستان،
- اظہار تاسف، رپورٹ ۸۵، ۸، اگست ۱۹۸۸ ۳۹-۳۸
- دائرہ حمیدیہ (اعظم گڑھ) اپیل مالی تعاون ۶۷، ۶، جون ۱۹۳۷ ۳۳۶-۳۳۵
- دہلی میڈیول سوسائٹی، اغراض مقاصد ۷۴، ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۷۳
- سرور (آل احمد) مغربی بنگال اردو اکیڈمی انعام ۸۵، ۴، اپریل ۱۹۸۸ ۳۷
- سنٹرل بینک، شاخ جامعہ نگر، افتتاح ۷۰، ۲، اگست ۱۹۷۴ ۱۱۰-۱۰۸
- شبلی نعمانی کی تنقید نگاری، مقالہ عبدالمغنی ۸۵، ۵، مئی ۱۹۸۸ ۴۴-۴۳
- شیر شاہی سکے، دریافت (باندہ ضلع) ۸۴، ۱۱، نومبر ۱۹۸۷ ۴۸

- صالحہ عابد حسین، بہادر شاہ ظفر انعام، ۸۵، مارچ ۱۹۸۸ ۱۴
- "، غالب انعام، غالب انسٹی ٹیوٹ ۸۴، ۱، جنوری ۱۹۸۷ ۳۹ ۴۰
- ظفر و مزاح مذاکرہ بیاد احمد جمال پاشا و فکر تونسوی، لکھنؤ ۸۵، مئی ۱۹۸۸ ۴۴
- عالمی اردو کنونشن (پاکستان)، منصوبہ ۸۵، اپریل ۱۹۸۸ ۳۶
- غالب بین الاقوامی سیمینار و مشاعرہ، غالب انسٹی ٹیوٹ ۸۱، مارچ ۱۹۸۴ ۵۳-۵۶-۵۴
- غالب انعامات، غالب انسٹی ٹیوٹ ۸۵، مارچ ۱۹۸۸ ۱۳
- کتب خانہ اسکندریہ (مصر) تعمیر نو ۸۵، اگست ۱۹۸۸ ۳۹
- کھجورا، ہومندر، یونیسکو عالمی ورثہ، اعلان ۸۵، مئی ۱۹۸۸ ۴۴
- گھڑی برائے وزیر اعظم راجیو گاندھی (یو این پی ایف) ۸۴، ۱۱، نومبر ۱۹۸۷ ۴۸-۴۷
- مشیر الحق مرحوم، سند ڈی لٹ (وشو بھارتی یونیورسٹی) ۸۸، اپریل ۱۹۹۱ ۴۸
- مقبول احمد، بیگم مقبول احمد اعتراف خدمات ۸۸، ۱۱، نومبر ۱۹۹۱ ۵۶-۶۰
- مقبول فدا حسین، آل انڈیا کالی داس سیمان ۸۴، ۱۱، نومبر ۱۹۸۷ ۴۷
- کانفرنس، سیمینار، ورک شاپ (جامعہ ملیہ اسلامیہ) آزاد اور فارسی ادب سیمینار ۸۶، مارچ ۱۹۸۹ ۸۶-۸۵
- آزاد کے تیس صفحات مذاکرہ ۸۶، ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۰-۶۷
- ابراہیسی اور اصلاح سخن مذاکرہ ۸۸، اپریل ۱۹۹۱ ۴۸-۴۷
- اردو نصاب برائے یونیورسٹی ۸۶، اپریل ۱۹۸۹ ۶۹
- اردو کے افسانوی ادب ۸۶، ۲، فروری ۱۹۸۹ ۹۱
- اردو زبان، تدریس کے مسائل ۶۳، ۱، جنوری ۱۹۷۱ ۴۶-۴۴
- اردو نصابی کتب ورکشاپ ۸۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۷۳-۷۱
- اردو ادب میں زبان کے تخلیقی استعمال کے مسائل ۷۳، اپریل ۱۹۷۶ ۲۲۳-۲۲۲

- اساتذہ کے فرائض، جوابدہی، مذاکرہ
انڈین اسوسی ایشن آف اکیڈمک لائبریرین،
سالانہ کانفرنس
۸۶ ۳ مارچ ۱۹۸۹ ۳۲
- ۷۹ ۶ جون ۱۹۸۲ ۶۳
- انڈین نیشنل موومنٹ ورکشاپ
۸۶ ۲ فروری ۱۹۸۹ ۹۱-۸۲
- انیس صدی میں شمال ہند کے ادب، فکری انداز
ایودھیا مسئلہ، مذاکرہ
۷۴ ۵ مئی ۱۹۷۷ ۲۷۱-۲۷۳
- ۸۸ ۲ فروری ۱۹۹۱ ۳۶-۳۹
- بنیادی قومی تعلیم
تریل اور ادب مذاکرہ
۴۵ ۶ اپریل ۱۹۶۱ ۳۳۵-۳۳۶
- ۸۸ ۹ ستمبر ۱۹۹۱ ۵۳-۵۴
- تعلیم بالغاں، ترغیبی مواد ورکشاپ
تہذیبی قدروں کی اشاعت اور یونیورسٹی، مذاکرہ
۸۹ ۸ اگست ۱۹۹۲ ۵۸
- ۶۳ ۱ جنوری ۱۹۷۱ ۴۴-۵۶
- جامعہ کا تعلیمی زاویہ نظر، مذاکرہ (یوم تاسیس)
جامعہ ماضی کے آئینے میں، مذاکرہ (یوم تاسیس)
۸۴ ۱۲ دسمبر ۱۹۸۷ ۴۴-۴۵
- ۸۲ ۱۲ دسمبر ۱۹۸۵ ۴۱-۴۵
- حافظ شیرازی، عہد و شاعری
حیاتیات، جدید قومی سطحی سمپوزیم
۸۸ ۱ جنوری ۱۹۹۱ ۵۷-۵۸
- ۸۸ ۹ ستمبر ۱۹۹۱ ۵۵-۵۶
- خارجہ پالیسی، مذاکرہ
خلیجی جنگ، مذاکرہ
۸۸ ۴ اپریل ۱۹۸۹ ۴۳-۴۶
- ۸۸ ۳ مارچ ۱۹۸۹ ۵۶-۵۹
- ذاکر حسین انسٹی ٹیوٹ،
خواندگی مہم اور اردو اخبارات
۹۰ ۹ ستمبر ۱۹۹۳ ۴-۵
- ۸۸ ۳ مارچ ۱۹۹۱ ۶۰-۶۳
- ذاکر حسین کے تعلیمی نظریات، مذاکرہ
سماج اور سائنس و ٹکنالوجی، یونیورسٹیوں کا رول
۸۶ ۴ اپریل ۱۹۸۹ ۷۶-۷۴
- ۷۷ ۱۰ اکتوبر ۱۹۸۰ ۵۱۰-۵۱۴
- سیکولر ہندوستان میں مذہبی تعلیم، مذاکرہ
عہد حاضر میں کامن ویلتھ کی اہمیت، مذاکرہ
فرقہ پرستی، مباحثہ، قومی یکجہتی سیوا سستی
۸۴ ۴ اپریل ۱۹۸۹ ۷۲-۷۴
- ۷۷ ۱۱ نومبر ۱۹۸۰ ۵۷۳-۵۷۵

- فرقہ وارانہ ہم آہنگی، مذاکرہ
فرقہ واریت ہندوستان میں، مذاکرہ
فکر اسلامی کی تشکیل جدید، مذاکرہ
فلسطین، آزاد مملکت قیام، مذاکرہ
فہرست سازی اردو کتب، ورک شاپ
قومی اتحاد اور پسماندہ اقلیتی نوجوانوں کے کردار
قومی تحریک، تعبیر و تشریح
قومی تعمیر اور جامعہ، سمپوزیم
کارٹوگرافی، انٹرنیشنل کانفرنس
محمد علی اور ہندوستانی سیاست، سیمینار
مذہبی رواداری، مذاکرہ
مسلم خواتین ورکشاپ
مسلمانوں کے ملی تشخص کا مسئلہ، مذاکرہ
مسلمانوں کے سوشل ویلفیر کے مسائل
مطالعہ تعلیم، سیمینار
مولانا محمد علی بن الاقوامی، سیمینار
نئی تعلیمی پالیسی اور جامعہ، مباحثہ
ہندوستان کے مختلف ادب، مباحثہ
ہندوستان نوآبادیاتی اقتصادیات، مباحثہ
ہندی اردو ادب سیمینار
ہندوستان میں تہذیب اسلامی کا ارتقاء، سیمینار
خطبات جلسہ تقسیم اسناد جامعہ ملیہ اسلامیہ
جیکب (جارج) مدعو برائے خطبہ
- ۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۳۵
۸۷ ۲، فروری ۱۹۹۰ ۳۱-۳۲
۷۴ ۱، جنوری ۱۹۷۷ ۴۲-۵۰
۸۶ ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۲-۷۳
۷۳ ۴، اپریل ۱۹۷۶ ۲۲۲-۲۲۳
۸۶ ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۳-۷۴
۷۷ ۹، ستمبر ۱۹۸۰ ۴۶۰-۴۶۱
۸۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۴۰-۴۲
۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۸-۶۰
۷۶ ۱۰، اکتوبر ۵۳۵-۵۳۶
۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۵۲-۵۴
۸۴ ۱، جنوری ۱۹۸۷ ۳۹
۸۲ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۵ ۴۱-۴۸
۶۳ ۱، جنوری ۱۹۷۱ ۴۴-۵۶
۷۴ ۴، اپریل ۱۹۷۷ ۲۲۴
۷۶ ۳، مارچ ۱۹۷۹ ۷۰-۷۶
۸۲ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۵ ۴۸-۴۹
۴۶ ۵، مارچ ۱۹۶۲ ۲۳-۳۲۶
۸۶ ۴، اپریل ۱۹۸۹ ۷۶
۸۹ ۵، مئی ۱۹۹۲ ۵۹-۶۳
۷۸ ۱، جنوری ۱۹۸۱ ۳۶-۴۱
۶۸ ۵، نومبر ۱۹۷۳ ۷۷-۷۸

ڈھلوں (گردیال سنگھ) خطبہ جلسہ تقسیم اسناد، رپورٹ ۶۴ ۶، دسمبر ۱۹۷۱ ۲۹۴-۳۰۱

دیسائی (مرارجی)، " ۷۵ ۵، مئی ۱۹۷۸ ۲۶۷-۲۶۹

شاہ (مادھوری)، " ۷۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۲

شیوشنکر، " ۸۶ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۹ ۱۴۴

عبداللہ (شیخ محمد)، " ۷۳ ۱، جنوری ۱۹۷۶ ۵۲-۵۶

فخرالدین علی احمد، " ۷۱ ۲، فروری ۱۹۷۵ ۱۱۰-۱۱۱

گاندھی (اندرا) مدعو برائے خطبہ ۷۳ ۱۱ نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۵

"، خطبہ جلسہ تقسیم اسناد ۷۳، ۱۲، دسمبر ۱۹۷۶، ۶۵۳-۶۰۹-۶۶۸

ملگاؤ کر (ایس)، " ۵۴ ۵، نومبر ۱۹۶۶ ۲۸۰

خطبات خصوصی جلسہ تقسیم اسناد جامعہ ملیہ اسلامیہ

مامون عبدالقیوم، صدر مالدیپ، سند ڈاکٹریٹ اعزازی ۸۷ ۴، اپریل ۱۹۹۰ ۷-۹

یاسر عرفات، صدر فلسطین، " ۸۷ ۴، مئی ۱۹۹۰ ۳۳-۳۴

یادگاری و دیگر خطبات و مقالات

ابوالحسن علی ندوی، تقریر جلسہ سیرت النبی ۶۷ ۵، مئی ۱۹۷۳ ۲۷۸-۲۷۹

اجمل خاں میموریل تقاریر

سیدہ سیدین: الہلال ونی روشنی ۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۴۸

محمد حسن: تبدیلیوں کے درمیان نئی منزلیں ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۶۲-۶۳

اقتدار عالم خان: علی گڑھ تحریک --- ۸۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۴۲-۴۳

اگوانی (ایم۔ ایس) خلیجی جنگ ۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۵۴-۵۵

امتیاز احمد: ہندوستان میں عبادت گاہوں کے سیاسی و معاشی پہلو

۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۷-۵۸

انجینیر (اصغر علی): اسلام میں جدید رجحانات ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۶-۴۷

- انصاری (اسلوب احمد) شاعری اور شعری پیکر ۷۴ ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۶۹-۲۷۱
- "، (ظ) کورے کاغذ سے کالے کاغذ تک (دستفاسکی) ۷۳ ۹، ستمبر ۱۹۷۶ ۵۱-۵۰۲
- "، (محمد رضا): ملا نظام الدین ۶۱ ۶، جون ۱۹۷۰ ۳۲۴
- بیلیے فیلڈ (ولیم اے) وحدت دین
- اور اسلام کا وسیع مفہوم ۶۰ ۳، ستمبر ۱۹۶۹ ۱۶۶-۱۶۴
- پانڈے (بتمبھر ناتھ): ہندوستان کے
- مسلم حکمرانوں کی مذہبی پالیسی ۸۶ ۹، ستمبر ۱۹۸۹ ۸۱
- "، فرقہ وارانہ ہم آہنگی ۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۳۵
- جعفری (ایس۔ اے۔ ایچ): تشخیصی طریقہ تحفظ ۸۸ ۱۱، نومبر ۱۹۹۱ ۵۷-۵۸
- جنید انصاری میموریل لیکچر

- امتیاز احمد: ہندوستان میں عبادت گاہوں
- کے سیاسی و معاشی پہلو ۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۷-۵۸
- انصاری (غوث) خلیجی عرب ممالک میں
- مغربیت ۷۹ ۲، فروری ۱۹۸۲ ۷
- دوبے (لیلا) مسلم معاشرہ میں عبادات
- و معاملات ۹۰ ۱۲، فروری ۱۹۹۳ ۶۴
- جھا (سی۔ ایس): کامن ویلتھ کی اہمیت ۸۶ ۴، اپریل ۱۹۸۹ ۷۳-۷۴
- چوپڑہ (کے ایل) جسم و ذہن کا رشتہ ۸۸ ۹، ستمبر ۱۹۹۱ ۵۴
- "، امراض قلب ۸۶ ۴، اپریل ۱۹۸۹ ۶۵-۶۹
- حامد کشمیری: تقریر (میر تقی میر) ۷۷ ۳، مارچ ۱۹۸۰ ۱۸۲-۱۸۳
- حسن (محمد): تبدیلیوں کے درمیان نئی منزلیں نئی رہ گزر ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۶۳-۶۲
- خالد حامد، اسلام، عورت اور طلاق ۹۰ ۹، ستمبر ۱۹۹۳ ۴۸، ۲۹

خسرو (علی محمد): اسلامی نظام تعلیم ۷۷ ۹، ستمبر ۱۹۸۰ ۳۵۸-۳۶۰

خشونت سنگھ: ہندوستان کیلئے ایک نئے مذہب کی تلاش ۸۸ ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۶۳-۶۴

خلیق انجم: آثار الصنادید، نیا ایڈیشن (شعبہ تاریخ و تمدن) ۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۵۵-۵۶

داس گپتا (اشن): گاندھی: خیالات و فکر و عمل ۸۶ ۲، فروری ۱۹۸۹ ۷۹-۸۱

دتا (وی این): وطن پرست ہندوستانی مسلمانوں کی کشمکش

۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۵۹-۶۰

دوبے (لیلا): مسلم معاشرہ میں عبادات و معاملات ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۶۴

ذاکر (محمد): ن-م-راشد کی شعری حیثیت ۷۴ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۷ ۵۵۸-۵۵۹

رفیق ذکریا: آزاد ہندوستان میں مسلمانوں سے متعلق بعض افکار

۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۴-۵۶

نہرہ سیدین: کثیر جماعتی معاشرہ میں مسلمان ۸ ۱، اگست ۱۹۹۲ ۶۰

سرور (آل احمد) پروفیسر مجیب اور ہندوستانی مسلمان ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۶

فانی بدایونی ۷۷ ۳، مارچ ۱۹۸۰ ۱۸۰-۱۸۱

سری واستوا (اے-پی): دہلی یونیورسٹی لائبریری سسٹم ۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۶۳-۶۵

سوز (انوار علی خاں) اسلام اور انفرادی ملکیت ۷۴ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۷ ۵۶۰

سیدہ سیدین: الہلال اور ”نئی روشنی“ ۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۴۸

شکیل الرحمن: امیر خسرو کی حقیقت نگاری ۷۴ ۱۲، اپریل ۱۹۷۷ ۲۲۳-۲۲۴

شمل (اے-ایم): عالم اسلامی کی مقامی زبانوں

میں صوفیانہ شاعری ۷۷ ۱۱، نومبر ۱۹۸۰ ۵۷۰-۵۷۳

اقبال کی نظم گورستان شاہی کے حوالے ۷۷ ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۲۲۵-۲۳۱

غالب کی پیکر تراشی ۷۴ ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۲۲۵-۲۳۱

ہندوستانی پاکستانی انسانیات میں جرمنی کا حصہ ۷۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۶

شیخ (فرزانہ): ہندوستانی مسلمانوں کا تصور نمائندگی ۸۶ ۲، فروری ۱۹۸۹ ۸۱-۸۲

- صبح الدین عبدالرحمن: سلاطین ہند اور علماء و مشائخ ۴۶، ۶، اپریل ۱۹۶۲ ۳۸۱-۳۸۲
- صغرامہدی: اکبرالہ آبادی کی شاعرانہ حیثیت ۷۵، ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۸ ۴۹۳-۴۹۶
- طلال اسد: عالم عرب میں اسلامی بنیاد پرستی ۸۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۷۱
- ظہور قاسم: بحری آلودگی و اثرات ۸۸، ۶، جون ۱۹۹۱ ۸۲
- عابد حسین: ٹیکور (جامعہ کالج حلقہ مطالعہ) ۴۵، ۵، امرچ ۱۹۶۱ ۳۷۸-۳۷۹
- ہندوستان میں مذہبی قوم پروری ۴۸، ۸، اگست ۱۹۹۲ ۶۰
- عابد حسین میموریل لکچر

- زہرہ سیدین: کثیر جماعتی معاشرہ میں مسلمان ۸۹، ۸، اگست ۱۹۹۲ ۶۰
- عابدی (امیر حسن) منتخب سعید ۵، مئی ۱۹۹۲ ۶۷
- عبداللطیف اعظمی: علماء اور مسلم دانش وروں کی

- ذمہ داریاں ۷۴، ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۷ ۵۵۷-۵۵۸
- علوی (تنویر احمد): شاہ نصیر کی شاعری ۶۷، ۴، اپریل ۱۹۷۳ ۲۲۲-۲۲۳
- فاروقی (رافع اسماعیل): میں مسلمان کیوں ہوں؟ ۴۶، ۳، جنوری ۱۹۶۲ ۱۶۲-۱۶۳
- فاروقی (ضیاء الحسن): اسلام میں راسخ الاعتقادی،
- بیچ کی راہ ۸۷، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۵۵

- مجدد الف ثانی ۷۱، ۴، اپریل ۱۹۷۵ ۲۲۰-۲۲۲
- شمس الرحمن): جدید شعری جمالیات ۷۴، ۱، اپریل ۱۹۷۷ ۲۲۱-۲۲۲
- قدوائی (عبدالسلام) خطبہ عید الفطر ۶۴، ۶، دسمبر ۱۹۷۱ ۳۳۱-۳۳۵
- قرۃ العین حیدر: ”نشر“ ۸۹، ۴، اپریل ۱۹۹۲ ۶۱-۶۲
- گوپال (ایس): جواہر لال نہرو اور اقلیتیں ۸۵، ۴، اپریل ۱۹۸۸ ۳۶
- ماہر (کے پی): اسٹیم ٹر بائن اور اسکی تکنیک ۸۸، ۱۱، نومبر ۱۹۹۱ ۵۷-۵۸

محمد مجیب میموریل لکچر

اقتدار عالم خاں: علی گڑھ تحریک اور تاریخ نگاری ۸۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۴۲-۴۳
رفیق ذکریا: آزاد ہندوستان میں مسلمانوں سے

متعلق بعض افکار ۸۹ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۳-۵۶

سرور (آل احمد) پروفیسر محمد مجیب اور ہندوستانی مسلمان ۸۵ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۶

فاروقی (ضیاء الحسن): اسلام میں راسخ الاعتقادی، بیچ کی راہ ۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۵۵

مشیر الحق: قرآن کے تراجم، ۸۴ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۷ ۴۵

نظامی (خلیق احمد): صوفیاء اور ہندوستانی سماج ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۶۰-۶۲

نور احمد انصاری میموریل لکچر

داس گپتا (اشن): گاندھی، خیالات فکر و عمل ۸۶ ۲، فروری ۱۹۸۹ ۷۹-۸۱

دتا (وی۔ این) وطن پرست ہندوستانی

مسلمانوں کی کشمکش ۸۸ ۳، مارچ ۱۹۹۱ ۵۹-۶۰

گوپال (ایس): جواہر لال نہرو اور اقلیتیں ۸۵ ۴، اپریل ۱۹۸۸ ۳۶

مسعود حسین خاں: اقبال کی دو طویل نظمیں ۷۴ ۴، اپریل ۱۹۷۷ ۲۱۶-۲۱۹

مشیر الحق: قرآن کے تراجم ۸۴ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۷ ۴۵

مقبول احمد: اسلامی عہد وسطیٰ میں سائنس، کاعروج وزوال ۸۸ ۱۱، اکتوبر ۱۹۹۱ ۵۹-۶۰

نظامی (خلیق احمد): صوفیاء اور ہندوستانی سماج ۹۰ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۶۰-۶۲

نعیم (چودھری محمد): جدید اردو غزل ۷۳ ۹، ستمبر ۱۹۷۶ ۴۹۹-۵۰۱

نور الحسن انصاری میموریل لکچر

۸۹ ۵، مئی ۱۹۹۲ ۶۷

یوسف حسین خاں، اقبال اور حافظ

۷۰ ۶، دسمبر ۱۹۷۴ ۳۳۰-۳۳۳

مطبوعات: جامعہ ملیہ اسلامیہ

رسائل

پیام تعلیم، ذاکر حسین نمبر

" تجدید اشاعت

تعلیم و ترقی، خاص نمبر

جامعہ، اور جامعہ کی جوبلی

" اسلم جیرا چوری نمبر، اعلان اشاعت

" مجیب نمبر، ایک نظر میں

" اطلاع اشاعت

" " ۹، ستمبر ۱۹۸۶ ۲-۱

" محمد علی نمبر، زیر ترتیب

" تاخیر اشاعت

مطبوعات: مصنفین جامعہ

امیر علی (ہاشم): اسٹوڈنٹس قرآن، دن اینڈ ناؤ ۲۵، ۶، اپریل ۱۹۶۱ ۳۳۵

اوصاف احمد: بے چہرہ لوگ ۷۸، ۱، جنوری ۱۹۸۱ ۴۵-۴۴

پانٹھک (رادھے شیام): نائب صدر ذاکر حسین (ہندی) ۵۱، ۶، جون ۱۹۶۵ ۳۲۲-۳۲۱

کیفی (حنیف) اردو شاعری میں سانیٹ ۷۳، ۵، مئی ۱۹۷۶ ۲۷۹

رام پرکاش و عارف علی:

ماحولیاتی آلودگی اور حفظان صحت (انگریزی) ۸۸، ۱، جنوری ۱۹۹۱ ۵۸

- رفیق شاستری (محمد) مرتب: چھلکتے جام (ہندی) ۴۵، ۹، جولائی ۱۹۶۱ ۵۰۴
- ریاض خیر آبادی: چھلکتے جام (ہندی) ۴۵، ۹، جولائی ۱۹۶۱ ۵۰۴
- زیدی (مجاہد حسین) مرتب: فور شاہ بن قباد
الحسینی: تاریخ قطبی ۵۱، ۶، جون ۱۹۶۵ ۳۲۳
- سطوت رسول: کھیل سنسار ۷۷، ۹، ستمبر ۱۹۸۰ ۴۶۳-۴۶۲
- شعیب اعظمی: صحبت یار آخر شد ۷۷، ۹، ستمبر ۱۹۸۰ ۴۶۳-۴۶۲
- "، مرتب: پروانہ چراغ مزار خودیم ما ۷۳، ۵، مئی ۱۹۷۶ ۲۷۹
- عابد حسین: دی وے آف گاندھی اینڈ نہرو (انگریزی) ۴۵، ۶، اپریل ۱۹۶۱ ۳۳۳-۳۳۲
- "، نیشنل کلچر آف انڈیا (")
- عبدالخلیم ندوی: مراکز المسلمین التحلیہ فی الہند ۵۶، ۶، دسمبر ۱۹۶۷ ۳۳۴
- عبداللطیف اعظمی، اقبال، دانائے راز ۷۵، ۹، ستمبر ۱۹۷۸ ۴۲۹
- "، مرتب: مشاہیر کے خطوط اور ان کے مختصر حالات ۷۳، ۵، مئی ۱۹۷۶ ۲۸۰-۲۷۹
- "، مولانا محمد علی، ایک مطالعہ ۷۸، ۱، جنوری ۱۹۸۱ ۴۵
- عنوان چشتی (افتخار الحسن): تنقیدی پیرائے ۶۱، ۳، ستمبر ۱۹۶۹ ۱۶۰-
- "، تنقید سے تحقیق تک ۷۰، ۶، دسمبر ۱۹۷۴ ۳۲۵-۳۲۴
- "، ذوق جمال ۷۴، ۶، دسمبر ۱۹۶۶ ۳۳۳-۳۳۲
- "، اردو شاعری میں ہیئت کے تجربے ۷۲، ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۳۲۶-۳۲۵
- "، مرتب: احسن مارہروی: مکاتیب احسن ۷۵، ۷-۸، جولائی - اگست ۱۹۷۸ ۳۸۱
- فراق (برکت علی): بالغوں کی خواندگی: اصول و طریقہ تعلیم (ہندی) ۵۱، ۶، جون ۱۹۶۵ ۳۲۱
- قادری (عبداللہ ولی بخش): موجودہ تعلیمی مسائل ۵۱، ۶، جون ۱۹۶۵ ۳۲۱-۳۲۰
- کبیر احمد جانی: بازگشت ۷۳، ۵، مئی ۱۹۷۶ ۲۷۹

- "، مترجم: احمد کسروی: آذری
 ۴۶ ۱۹۷۹، ۲۶۱-۲۶۳
 "، "،: ریپکا: تاریخ ادبیات تاجکستان
 ۴۵ ۹، ستمبر ۱۹۷۸، ۲۳۸-۲۳۹
 مجیب (محمد): انڈین مسلمس، اشاعت
 ۵۵ ۳۳، مارچ ۱۹۶۷، ۱۶۵-۱۶۷
 مجیب (محمد): ذاکر حسین، اے بی اگری (انگریزی) ۶۵، ۶، جون ۱۹۷۲، ۳۵۸-۳۵۹
 "، "، زیر تصنیف
 ۶۳ ۴، اکتوبر ۱۹۷۱، ۲۱۱
 "،: ورلڈ ہسٹری، آور ہیریج (انگریزی)
 ۴۵ ۶، اپریل ۱۹۶۱، ۳۳۴-۳۳۵
 "، مترجم: آزاد: ہماری آزادی
 ۳۳۵
 محبت الحسن، کشمیر سلاطین کے عہد میں
 ۵۶ ۶، دسمبر ۱۹۶۷، ۳۳۳
 مظفر حنفی: نقد ریزے
 ۴۵ ۷-۸، جولائی اگست ۱۹۷۸، ۳۸۲
 نارنگ (گوپی چند) و مظفر حنفی: مرتب،
 وضاحتی کتابیات
 ۴۵ ۷/۸، جولائی اگست ۱۹۷۸، ۳۸۰
 "، "،
 ۴۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱، ۲۱۴-۲۱۶
 ۴۸ ۸، اگست ۱۹۸۱، ۵۰
 نظر برنی: چچے، ذوق نظر
 صدی تقریبات
 ڈاکٹر مختار احمد انصاری صدی تقاریب
 ۴۶ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۹، ۵۳۶
 "، سیمینار
 ۷۷ ۱۱، نومبر ۱۹۸۰، ۵۷۵-۵۷۶-۵۶۶
 "، یادگاری لکچر و نمائش
 ۸۵ ۴، اپریل ۱۹۸۸، ۳۵۱۳۶
 "، یادگاری ڈاک ٹکٹ رسم اجرا
 ۷۸ ۱، جنوری ۱۹۸۱، ۳۲-۳۳
 انیس صدی کل ہند سپوزیم
 ۷۳ ۵، مئی ۱۹۷۶، ۲۷۳-۲۷۸
 غالب صدی تقاریب، جامعہ پروگرام
 ۵۸ ۴، اکتوبر ۱۹۶۸، ۲۲۰-۲۲۱
 "، جامعہ تحفہ برائے کلکتہ یونیورسٹی
 ۵۹ ۱، جنوری ۱۹۶۹، ۵۱-۵۳
 ماکن لال چتر ویدی صدی تقریب
 ۸۶ ۴، اپریل ۱۹۸۹، ۷۳-۷۵
 محمد علی جوہر صدی تقریبات، تفصیل پروگرام
 ۷۵ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۸، ۳۹۳

مہمانان جامعہ

- آغا خاں چہارم (پرنس کریم آغا خاں) ۵۶ ۶، دسمبر ۱۹۶۷ ۳۳۳-۳۳۴
- ابوالحسن علی ندوی، تقریر: تاثرات دورہ یورپ ۵۰ ۱، جنوری ۱۹۶۳ ۵۱
- "، کتب خانہ جامعہ مسجد جامعہ میں ۴۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱
- ابونصر (شیخ): (شیخ مجیب الرحمن کے بھائی) ۶۴ ۳، ستمبر ۱۹۷۱ ۱۵۹
- آثر (نواب جعفر علی خاں) ۴۶ ۸، جون ۱۹۶۲ ۴۹۵-۴۹۳
- احسن علی خاں (پاکستان) ۷۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۹
- "، ("،) ۷۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۵
- احمد فراز (پاکستان) ۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۵۶
- اختر جمال (بیگم) (") ۷۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۹
- اردو ریفریشر کورس مندوبین، استقبالیہ ۹۰ ۹، ستمبر ۱۹۹۳ ۴۸-۴۷
- اسلم (محمد) (پاکستان) ۷۰ ۲، اگست ۱۹۷۴ ۱۰۸-۱۰۷
- اسمتھ (ویلفرڈ کینٹویل) (امریکہ) ۴۶ ۷، مئی ۱۹۶۲ ۴۳۷
- "، ۶۰ ۳، ستمبر ۱۹۶۹ ۱۶۶
- "، ۸۵ ۳، مارچ ۱۹۸۸ ۱۴
- اعجاز احمد (نیویارک یونیورسٹی) ۸۶ ۱، جنوری ۱۹۸۹ ۷۵-۷۴
- اعجاز حسین (الہ آباد یونیورسٹی) ۶۷ ۴، اپریل ۱۹۷۳ ۲۲۱
- افتخار عارف (اکیڈمی آف تھرڈ ورلڈ، لندن) ۷۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۶-۵۵
- اکبر علی خاں (قدیم طالب علم جامعہ) تقریر ۷۵ ۱۰، اکتوبر ۱۹۷۸ ۴۹۴-۴۹۳
- الازھر یونیورسٹی وفد ۸۹ ۵، مئی ۱۹۹۲ ۶۴-۶۵
- الازھر یونیورسٹی شیخ الجامعہ، عبدالحلیم محمود ۷۲ ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۳۲۸
- امیر خسرو سیمینار مندوبین ۷۳ ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۰۷-۱۰۷
- انتظار حسین (پاکستان) ۷۴ ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۷۴

- ۸۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۶۸-۷۰
 ۸۹، ۳، اپریل ۱۹۹۲ ۶۲
 ۸۶، ۳، مارچ ۱۹۸۹ ۸۳-۸۵
 ۷۳، ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۰
 ۸۹، ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۳۸
 ۸۹، ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۳۶-۳۷
 ۷۳، ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۰۸-۱۰۹
 ۳۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ ۳۳۷
 ۳۵، ۵، مارچ ۱۹۶۱ ۲۷۹-۲۸۰
 ۷۸، ۳، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۷
 ۸۹، ۱۹۹۲، ۵۸-۵۹
 ۸۶، ۳، مارچ ۱۹۸۹ ۸۲-۸۳
 ۷۶، ۶، دسمبر ۱۹۶۷ ۲۵۷-۲۶۵
 ۵۹، ۵، مئی ۱۹۶۹ ۳۵۸
 ۷۷، ۳، مارچ ۱۹۸۰ ۱۸۲
 ۸۸، ۲، فروری ۱۹۹۱ ۳۵-۳۶
 ۳۶، ۷، مئی ۱۹۶۲ ۳۳۷
 ۵۳، ۵، نومبر ۱۹۶۶ ۲۸۰
 ۸۷، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۵۶
 ۷۲، ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۷۳
 ۷۶، ۲، ۱، جنوری ۱۹۷۹ ۱-۳، ۸
 ۷۶، ۲، ۱، جنوری ۱۹۷۹ ۳
 ۷۹، ۲، فروری ۱۹۸۲ ۸
- "، ("،)
 انصاری (حیات اللہ)
 انور سدید (پاکستان)
 ایاد امین مدنی (سعودی اخبار نویس)
 ایبا کوخ (آسٹریا)
 ایرانی پارلیمانی وفد
 ایرانی ادیب، خانم بتول سعیدی
 ایرانی وزیر تعلیم و ماہرین تعلیم
 پاکستان وزیر تعلیم (حبیب الرحمن)
 پرے (بروس آر) (کیلی فورنیا یونیورسٹی)
 تاباں (غلام ربانی)
 تھارنز (ایلیس) (انگلستان)
 حارث (معین الدین) (قدیم طالب علم جامعہ)
 "، "،
 حقی (شان الحق) (پاکستان)
 "، "،
 رابنس (رچرڈ ایچ) (وسکان یونیورسٹی)
 رانا جنگ بہادر (قدیم طالب علم جامعہ): تقریر یوم تائیس ۵۳، ۵، نومبر ۱۹۶۶ ۲۸۰
 رضوی (وقار) (پاکستان)
 ریاض مجید ("،)
 سعودی عرب ڈپٹی مفتر امور حج (عبداللہ یونس)
 سلیمان گردزدانی وزاک ڈری بیکر (یوگوسلاوا اسکالرس)
 سلمان علی (پاکستان)

- سند رلال (پنڈت)، تقریر جلسہ سیرت
۴۹ ۶، دسمبر ۱۹۶۳ ۳۳۶-۳۳۴
- شام، وفد زیر قیادت وزیر اوقاف عبدالستار سید
۷۶ ۱-۲ جنوری۔ فروری ۱۹۷۹ ۴
- شاہین (ولی عالم) (کناڈا اردو اخبار نویس)
۸۸ ۴، اپریل ۱۹۹۱ ۴۷-۴۶
- شجاع خاور
۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۵۶
- شرکت بولو (انقرہ یونیورسٹی)
۷۳ ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۰۷-۱۰۸
- شہاب الدین دسنوی
۵۹ ۵، مئی ۱۹۶۹ ۳۵۸
- شیخ (منیر احمد) (پاکستان)
۷۸ ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۵
- صباح الدین عبدالرحمن (دارالمصنفین)
۵۰ ۸، اگست ۱۹۶۴ ۴۴۷
- صدیقی (ابوالیث) (پاکستان)
۷۶ ۲۰۱۔ جنوری فروری ۱۹۷۹ ۷
- صلاح الدین پرویز
۷۶ ۹، ستمبر ۱۹۷۹ ۴۷۹-۴۸۰، ۴۵۳
- طفیل ہوشیار پوری (پاکستان)
۷۸ ۹، ستمبر ۱۹۸۱ ۵۳
- عادل منصوری (احمد آباد)
۷۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۰
- عبداللہ (شیخ محمد)
۵۰ ۵، مئی ۱۹۶۴ ۲۸۱-۲۸۰
- عبدالماجد دریا آبادی
۴۹ ۳، ستمبر ۱۹۶۳ ۱۶۱
- عطیہ خلیل عرب (پاکستان)
۷۸ ۴، اپریل ۱۹۸۱ ۲۱۷-۲۱۸
- علوی (محمد) (احمد آباد)
۷۳ ۱۲، دسمبر ۱۹۷۶ ۶۷۲
- فرمان فتحپوری (پاکستان)
۷۷ ۳، مارچ ۱۹۸۰ ۱۸۳
- کاظمی (منظر) (پاکستان)
۹۰ ۹، ستمبر ۱۹۹۳ ۴۶-۴۸
- کویت ولی عہد و وزیراعظم (الشیخ الصباح السالم الصباح)
۶۲ ۱۱، نومبر ۱۹۶۴ ۶۲
- گاندھی (راج موہن) تقریر، یوم تائیس
۸۷ ۱۲، دسمبر ۱۹۹۰ ۳۱-۳۸
- لطف الرحمن (پاکستان)
۹۰ ۹، ستمبر ۱۹۹۳ ۴۷-۴۶
- لوپیز (سلواڈور پی) (شیخ الجامعہ فلی پائن یونیورسٹی)
۶۵ ۱، جون ۱۹۷۲ ۵۱
- عزالدین ابراہیم، مشیر ثقافت، متحدہ عرب امارات
۷۶ ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۳۲۸

- ماجدہ نسرین کٹونا (ہنگری) ۸۹، ۱، جنوری ۱۹۹۲ ۴۸
- محسن احسان (پاکستان) ۷۸، ۹، ستمبر ۱۹۸۱ ۵۶
- محمود سعیدی (اردو اکادمی، دہلی) ۷۸، ۹، ستمبر ۱۹۸۱ ۵۶
- معین الدین ندوی (مدیر معارف) ۵۰، ۸، اگست ۱۹۶۳ ۴۴
- "، " ۵۹، ۵، مئی ۱۹۶۹ ۳۵۸-۳۵۷
- مودود احمد (بنگلہ دیش) ۶۴، ۳، ستمبر ۱۹۷۱ ۱۵۹-۱۵۱
- ممتاز حسین (پاکستان) ۷۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۵
- منیر حسین (") ۷۴، ۵، مئی ۱۹۷۷ ۲۷۴
- نور حسین (بریڈیر) (پاکستان) ۷۹، ۲، فروری ۱۹۸۲ ۸
- وزیر آغا (پاکستان) ۸۶، ۳، مارچ ۱۹۸۹ ۸۵-۸۳
- یوسف مقریف (لیبی سفیر متعینہ ہندوستان) ۵، ۵، مئی ۱۹۷۹ ۲۶۱-۲۶۰
- یوم تائیس جامعہ تقریبات
- یوم تائیس، تقریبات (تقریر مولانا محمد علی) ۶، ۱۱، نومبر ۱۹۲۴ ۵۵۶-۵۵۵
- "، " (تقریر، حکیم اجمل خاں و ڈاکٹر انصاری) ۷، ۴، اکتوبر ۱۹۲۶ ۳۱۲-۳۱۰
- "، " ۷، ۵، نومبر ۱۹۲۶ ۳۹۵
- "، "، تنجاویز ۱۰، ۵، مئی ۱۹۲۸ ۷۷
- "، " (شرکاء: مالویہ، لاجپت رائے، اینی بسنٹ، آزاد) ۶۱۱، ۶، دسمبر ۱۹۲۸ ۷۹-۷۸
- "، " تقریر: شیخ الجامعہ ذاکر حسین ۱۳، ۶، دسمبر ۱۹۲۹ ۴۸۴-۴۸۳
- "، " اعلان انعقاد ۱۷، ۳، ستمبر ۱۹۳۱ ۲۳۰
- "، " (ڈرامہ: کھیتی) جرمانوس قبول اسلام ۱۷، ۵، نومبر ۱۹۳۱ ۴۲۴، ۴۲۳، ۴۲۱
- "، " مجوزہ پروگرام ۱۹، ۳، ستمبر ۱۹۳۲ ۲۷۶-۲۷۵
- "، " مشاعرہ، (جگر، حسرت، صفی، ثاقب وغیرہ) ۱۹، ۴، اکتوبر ۱۹۳۲ ۲۶۸-۲۶۷
- "، " اعلان پروگرام ۲۱، ۵، نومبر ۱۹۳۳ ۴۸۲

- "، "مشاعرہ، جلسہ خواتین، تقریر بیگم آصف علی ۲۱، ۶، دسمبر ۱۹۳۳ ۵۷۸-۵۸۰
- "، "تبدیلی تاریخ، اعلان ۲۳، ۱، جنوری ۱۹۳۵ ۸۹-۹۰
- "، "تقاریر: ڈاکٹر انصاری، خالدہ ادیب خانم،
- ڈاکٹر ذاکر حسین، ۲۳، ۲ فروری ۱۹۳۵ ۱۸۹-۱۹۲
- جلسہ خواتین: بیگم محمد علی، سروجی نائیڈو و شریک
- "، "رپورٹ (تقریر شیخ الجامعہ عابد حسین، سمپوزیم وغیرہ) ۲۶، ۲، دسمبر ۱۹۶۱ ۱۰۵-۱۱۲
- "، " (ڈاکٹر کرن سنگھ مہمان خصوصی) ۴۹، ۵، نومبر ۱۹۶۳ ۲۷۸-۲۷۹
- "، " (نمائش، مباحثہ، مشاعرہ، غزل، سمپوزیم) ۴۹، ۶، دسمبر ۱۹۶۳ ۳۳۶
- "، " (تقریر رانا جنگ بہادر) (قدیم طالب علم) ۵۳، ۵، نومبر ۱۹۶۶ ۲۸۰
- "، " (تقریر: معین الدین حدث) (قدیم طالب علم) ۵۶، ۶، دسمبر ۱۹۶۷ ۳۳۵-۳۳۶
- "، " (تقریر شیخ الجامعہ محمد مجیب ۶۳، ۵، نومبر ۱۹۷۱ ۲۷۱-۲۷۳
- "، " (تقریر: یوسف حسین خاں) (قدیم طالب علم) ۷۲، ۶، دسمبر ۱۹۷۵ ۳۳۲-۳۳۴
- "، " (تقریر قائم مقام شیخ الجامعہ ضیاء الحسن فاروقی) ۷۳، ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۰۷-۶۰۹
- "، " ۷۴، ۱۱، نومبر ۱۹۷۷ ۵۶۳-۵۶۶
- "، " (تقریر ضیاء الحسن فاروقی، مضامین، سوز و رشید الوحیدی) ۷۵، ۱۱، ۱۹۷۸ ۵۴۱-۵۴۸
- "، " ۷۷، ۱۱، نومبر ۱۹۸۰ ۵۶۸-۵۷۰
- "، " (تعلیمی میلہ، بیت بازی، تمثیلی مشاعرہ، وغیرہ) ۷۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۱ ۵۳-۵۴
- "، " ۷۹، ۱۱-۱۲، نومبر دسمبر ۱۹۸۲ ۶
- "، " (مضمون محمد عرفان) ۸۱، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۳ ۳۸-۴۲
- "، " ۸۰، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۵ ۳۸-۵۰
- "، " (تقریر: شیخ الجامعہ علی اشرف) ۸۲، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۷ ۷-۱۱، ۴۴-۴۶
- "، " (مشیر الحق و انس چانسلر کشمیر
- یونیورسٹی، مہمان خصوصی) ۸۵، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۸ ۴۴-۴۵

- "، " ۸۶، ۱۲، دسمبر ۱۹۸۹ ۱۴۳
- "، " (تقریر: شیخ الجامعہ ظہور قاسم، راج موہن گاندھی) ۸۶، ۱۲، ۱۹۹۰ ۳۳-۴۱
- "، " (صدر جلسہ امیر جامعہ ایم ایچ برنی
- تقریر شیخ الجامعہ مجیب رضوی) ۸۸، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۱ ۳۸-۴۶
- "، " (تقریر شیخ الجامعہ بشیر الدین احمد
- تمثیلی مشاعرہ، مہمان خصوصی مسعود حسین خاں) ۸۹، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۲ ۵۰-۵۸
- "، " (صدر جلسہ امیر جامعہ ایم ایچ برنی
- تقریر قائم مقام شیخ الجامعہ ایس پی روہیلا
- نمائش جامعہ منزل بہ منزل) ۹، ۱۲، دسمبر ۱۹۹۳ ۵۸-۶۴

یوم تاسیس جشن سیمیں

- تقریر ذاکر حسین، "پچیس برس گزر گئے" ۴۲، ۵، نومبر دسمبر ۱۹۴۶ ۵-۸
- تقریر شیخ الجامعہ جشن سیمیں (اشاعت ثانی) ۶۲، ۵، نومبر ۱۹۷۰ ۵۳-۷۱
- تقریر ذاکر حسین، جامعہ والوں سے ۴۲، ۵، نومبر دسمبر ۱۹۴۶ ۳-۴
- حشن چہل سالہ

- یوم تاسیس و جشن چہل سالہ، تقریبات، تجاویز ۴۵، ۱، نومبر ۱۹۶۰ ۵۹-۶۳
- "، " (صدر جلسہ کے ایل شری مالی، تقریر محمد مجیب) ۴۵، ۲، دسمبر ۱۹۶۰ ۵۹-۶۳
- "، " (صدر جلسہ راجندر پرشاد، تقریر محمد مجیب) ۴۵، ۳، جنوری ۱۹۶۱ ۱۵۸-۱۶۶
- "، " (تقریر محمد مجیب) ۴۵، ۴، فروری ۱۹۶۱ ۱۸۳-۱۸۹

جشن زریں

- یوم تاسیس و جشن زریں، تقریبات (تجاویز) ۶۲، ۴، اکتوبر ۱۹۷۰ ۱۷۳-۱۷۶
- "، " (تقریر محمد مجیب) ۶۲، ۵، نومبر ۱۹۷۰ ۷۲-۷۸
- "، " (سیمینار، نمائش، اجرائے ڈاک ٹکٹ) ۶۳، ۱، جنوری ۱۹۷۱ ۴۴-۵۶

یوم شہداں

(بیاد گاندھی جی اور دیگر مجاہدین)

" تقریر گوپی چند نارنگ

۷۷ ۳ مارچ ۱۹۸۰ ۱۷۸-۱۷۹

۷۷ ۲ فروری ۱۹۷۳ ۱۱۱-۱۱۲

۵۳ ۳ مارچ ۱۹۶۶ ۱۶۲

" (اسٹوڈنٹس یونین، استادوں کا مدرسہ)

تعزیتی جلسے (جامعی اصحاب)

آزاد (احمد علی) (استاد جامعہ، حیاتی رکن جامعہ) ۷۴ ۳ مارچ ۱۹۷۷ ۱۶۶-۱۶۷

۸۸ ۶ جون ۱۹۹۱ ۷۹

ابوالحسن (حافظ) (کارکن جامعہ)

النصاری (سعید) (استاد جامعہ و حیاتی رکن جامعہ) ۸۱ ۳ مارچ ۱۹۸۲ ۱۶-۱۸

۷۰ ۲ اگست ۱۹۷۳ ۱۰۲-۱۰۷

(حسین) حسان (ایڈیٹر پیام تعلیم)

۷۱ ۱ جنوری ۱۹۷۵ ۵۲-۵۶

حسین (محمد) عرف اتوا (سابق استاد جامعہ)

۷۳ ۲ فروری ۱۹۴۶ ۱۱۱-۱۱۲

رضوی (سفارش حسین) (سابق استاد جامعہ)

۸۸ ۶ جون ۱۹۹۱ ۷۸-۷۹

سجاد میرٹھی (زین العابدین)، "

۱۰ ۵ مئی ۱۹۲۸ ۸۰

سمیع الدین (طالب علم جامعہ)

۸۶ ۲ فروری ۱۹۸۹ ۹۲-۹۵

سید (اے-آر) (استاد جامعہ)

۷۸ ۹ ستمبر ۱۹۸۱ ۵۲-۵۳

شعیب خاں، (کارکن جامعہ)

عابد حسین، (سابق استاد جامعہ، حیاتی رکن جامعہ) ۷۶ ۱-۲، جنوری ۱۹۷۹ ۳-۶۵-۸

۷۱ ۱ جنوری ۱۹۷۵ ۵۲-۵۵

عبداللہ (ماسٹر) (سابق استاد جامعہ)

۵۰ ۳ مارچ ۱۹۶۳ ۱۶۳-۱۶۷

فیاض حسین (حافظ) (سابق خازن و حیاتی رکن جامعہ)

۷۶ ۷-۸ جولائی اگست ۱۹۷۹ ۲۲۱-۲۲۳، ۲۰۷

قدوائی (عبدالسلام) (سابق استاد جامعہ)

مجیب (محمد) (سابق شیخ الجامعہ و حیاتی رکن جامعہ)

۸۲ ۳ مارچ ۱۹۸۵ ۱۱

تعزیتی پیغام پرائم مفسر راہیو گاندھی

۸۲ ۳ مارچ ۱۹۸۵ ۷-۱۱

" تعزیتی جلسے و قراردادیں

"، خراج عقیدت اخبار و رسائل وغیرہ
مرتبہ مسیح الحسن

تقریقی جلسے (بیرون جامعہ اصحاب)

اختر (جانثار) (شاعر)

انس (یوسف یسین) (سعودی سفیر متعینہ ہند)

بخاری عطاء اللہ شاہ، (سیاسی و مذہبی رہنما)

بیگ (مرزا محمود) (سابق پرنسپل دلی کالج)

شوکت سلطان (سابق پرنسپل شبلی نیشنل کالج)

جوش ملیحانی (لکھورام) (اردو شاعر)

جے پرکاش نراین (سیاسی رہنما)

حفظ الرحمن سیوہاروی (ناظم جمیعة العلماء ہند)

در (پریم ناتھ) (شاعر)

راجندر پرشاد (سابق صدر جمہوریہ ہند)

راہی (معصوم رضا) (ہندی ادیب)

صالحہ عابد حسین ادیبہ و اہلیہ ڈاکٹر عابد حسین)

صدیقی (رشید احمد) (ادیب)

عبدالباقی جامعی (قدیم طالب علم و صحافی)

عبدالحق (بابائے اردو)

عبدالحلیم محمود (شیخ الازہر، مصر)

عبدالعظیم جامعی

(سابق شیخ الجامعہ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی)

عبدالماجد دریا آبادی (صحافی)

عبدالمجید ندوی (استاد جامعۃ الرشاد)

۸۲ مارچ ۱۹۸۵ ۲۴-۳۲

۴۳ ۹، ستمبر ۱۹۷۶ ۴۹۸-۴۹۹

۴۰ ۲، اگست ۱۹۷۴ ۱۱۰-۱۱۲

۴۵ ۱۱، ستمبر ۱۹۶۱ ۶۱۶

۴۳ ۱، جنوری ۱۹۷۶ ۵۱، ۵۶

۸۳ ۲، فروری ۱۹۸۶ ۵۱-۵۳

۴۳ ۲، فروری ۱۹۷۶ ۱۱۲

۴۶ ۹، ستمبر ۱۹۷۹ ۴۷۷-۴۷۸

۴۷ ۳، ستمبر ۱۹۶۲ ۱۶۵-۱۶۶

۴۳ ۱۱، نومبر ۱۹۷۶ ۶۱۲-۶۱۳

۴۸ ۴، اپریل ۱۹۶۳ ۲۴۱-۲۴۲

۸۹ ۴، اپریل ۱۹۹۲ ۵۹-۶۰

۸۵ ۳، مارچ ۱۹۸۸ ۱۴

۴۴ ۲، فروری ۱۹۷۷ ۱۰۳-۱۱۲

۸۸ ۴، اپریل ۱۹۹۱ ۴۸-۵۱

۴۵ ۱۱، ستمبر ۱۹۶۱ ۶۱۵-۶۱۶

۴۵ ۱۱، نومبر ۱۹۷۸ ۵۴۹-۵۵۱

۴۳ ۳، مارچ ۱۹۷۶ ۱۶۶-۱۶۸

۴۴ ۲، فروری ۱۹۷۷ ۹۸-۱۰۳

۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۷۸

- غلام السیدین (خواجہ) (برسی جلسہ) ۷۱ ۲، فروری ۱۹۷۵ ۱۱۱
- فخر الدین علی احمد (صدر جمہوریہ ہند)
- تقریر شیخ الجامعہ مسعود حسین خاں ۷۳ ۳، مارچ ۱۹۷۷ ۱۶۶-۱۶۲
- کرشن چندر (معروف ادیب) ۷۴ ۳، اپریل ۱۹۷۷ ۲۲۱-۲۱۹
- گاندھی (راجیو) (پرائم منسٹر جمہوریہ ہند) ۸۸ ۶، جون ۱۹۹۱ ۷۷-۷۶
- گاندھی (مگن لال) (صاحبزادہ مہاتما گاندھی) ۱۰ ۵، مئی ۱۹۲۸ ۸۰
- محمد ٹونکی (سابق ہیڈ ماسٹر یونیورسٹی اسکول علی گڑھ) ۷۰ ۳، اکتوبر ۱۹۷۰ ۲۲۳-۲۲۲
- مودودی (ابوالاعلیٰ) (عالم دین) ۷۶ ۹، ستمبر ۱۹۷۹ ۷۷-۷۶
- نہرو (جواہر لال) (پرائم منسٹر جمہوریہ ہند) ۵۰ ۵، مئی ۱۹۶۳ ۷۷-۷۶
- نیاز حیدر (شاعر) ۸۶ ۳، مارچ ۱۹۸۹ ۸۶
- وقار عظیم (ادیب و نقاد) ۷۳ ۱۲، دسمبر ۱۹۷۶ ۷۷-۷۶

اشاریہ

افسانے، انشائیے، ڈرامے، کہانیاں

نمبر شمار	تخلیق کار کا نام	عنوان	جلد نمبر	شمار صفحہ	سال	صفحات
۱	آسکر وائیٹ	شاہزادہ دلشاد ترجمہ اشفاق حسین	۱۹	۶	دسمبر ۱۹۳۲	۵۰۰-۴۸۹
۲	آصفہ مجیب	آخری رشتہ	۴۲	۱	جنوری ۱۹۴۷	۴۴-۲۶
			۴۴	۲	فروری ۱۹۴۷	۳۱-۲۷
۳	"	اتواری	۵۲	۵	نومبر ۱۹۶۵	۲۷۸-۲۶۵
۴	"	تاؤ	۵۹	۵	مئی ۱۹۶۹	۳۷۰-۳۵۶
۵	"	دوپیے	۴۵	۸	جون ۱۹۶۱	۴۳۳-۴۲۷
۶	"	میم صاحب	۵۰	۱۲	دسمبر ۱۹۶۳	۶۷۵-۶۶۷
۷	"	نقش ناتمام	۴۹	۳	ستمبر ۱۹۶۳	۱۵۸-۱۴۶
۸	حضرت آوارہ (فرضی نام)	تنگہ شریف	۸۲	۱۰	اکتوبر ۱۹۸۵	۴۶-۴۳
	یعنی آل عبا					
۹	"	خاں صاحب	۹۰	۷	جولائی ۱۹۹۳	۴۸-۴۶
۱۰	"	دیکھی سنی	۸۷	۸	اگست ۱۹۹۰	۳۹-۳۶
۱۱	"	کواچلا ہنس کی چال	۸۶	۳	مارچ ۱۹۸۹	۵۳-۴۸
۱۲	احسان الحق	بند کمرے	۵۳	۴	اپریل ۱۹۶۶	۲۲۳-۲۱۸

۵۴۵-۵۴۲ ۱۹۳۶	جون	۶	۲۶	ابانیل	۱۳ احمد عباس (خولجہ)
۲۹۱-۲۷۳ ۱۹۳۸	مارچ	۳	۲۹	حیات نو: انقلاب روس کا ایک پس منظر	۱۴ اختر (شیر محمد)
۴۶۵-۴۳۷ ۱۹۲۹	جون	۶	۱۲	ایثار کی فتح	۱۵ اسیراؤ (منیلیڈ)،
				ترجمہ: اسرائیل احمد	
۴۶۶-۴۵۰ ۱۹۲۶	دسمبر	۶	۷	عاشقی اور نان نفقہ	۱۶ اسٹرنبرگ (اگسٹ)
۲۶۳-۲۵۷ ۱۹۶۵	مئی	۵	۵۱	ڈو بتا سورج بڑھتے سائے	۱۷ اقبال (بیگم)
۵۰-۴۳ ۱۹۷۰	جنوری	۱	۶۱	خوشبوؤں کے رشتے	۱۸ امید (علی عباس)
۳۲۲-۳۱۵ ۱۹۷۱	جون	۶	۶۳	لحموں کی شام	۱۹ "
۳۳۹-۳۳۲ ۱۹۳۵	مئی	۵	۲۴	آہ! میرے بچوں کی قسمت	۲۰ انصاری (اختر)
۲۷۳-۲۷۱ ۱۹۳۶	مارچ	۳	۲۶	اسکول	۲۱ "
۲۷۴-۲۷۰ ۱۹۷۱	مئی	۵	۶۳	ایک شخص	۲۲ "
۱۵۶-۱۵۴ ۱۹۳۶	فروری	۲	۲۶	بڑھیا	۲۳ "
۱۰۹-۹۶ ۱۹۷۰	اگست	۲	۶۲	بہر و پیا: ایک ریڈیائی تمثیل	۲۴ "
۷۵۴-۷۵۱ ۱۹۳۶	"	۲	۲۷	خونی	۲۵ "
۳۲۰-۳۱۶ ۱۹۷۰	جون	۶	۶۱	غیر مرئی مہمان	۲۶ "
۱۴۲-۱۳۰ ۱۹۴۰	فروری	۲	۳۳	کسی کی کہانی چاند کی زبانی	۲۷ "
۱۰۲۲-۱۰۱۸ ۱۹۳۵	دسمبر	۱۲	۲۵	نازو	۲۸ "
۹۵۳-۹۵۱ ۱۹۳۶	نومبر	۵	۲۷	نصا بھکاری	۲۹ "
۱۷۶-۱۴۹ ۱۹۷۰	مارچ	۳	۶۱	یک نہ شد دوشد	۳۰ "
۹۳۶-۹۲۱ ۱۹۳۵	نومبر	۱۱	۲۵	ادا یا قضا	۳۱ انصاری (حیات اللہ)
۶۳۳-۶۲۳ ۱۹۳۶	جولائی	۱	۲۷	انوکھی مصیبت	۳۲ "
۳۰۸-۳۰۱ ۱۹۳۰	اکتوبر	۴	۱۵	بڑھا سود خوار	۳۳ "
۴۷۹-۴۷۰ ۱۹۳۴	دسمبر	۴	۱	بے خودی	۳۴ رو
۵۰-۴۶ ۱۹۳۱	جولائی	۱	۱۷	بیوقوف	۳۵ "
۱۶۳-۱۳۱ ۱۹۳۷	فروری	۲	۲۵	پاٹ: ریڈیو ڈرامہ	۳۶ "

۳۷	ایلیٹ (جارج)	آدم بیڈ	۳۳	۱۰	اکتوبر	۱۹۳۰	۸۱۸-۸۰۷
		ترجمہ و تلخیص: نور الحسن ہاشمی					
۳۸	باقی (عبدالقیوم خاں)	اقبال: غنائی تمثیل	۳۵	۲	اگست	۱۹۳۱	۹۷-۷۹
۳۹	" "	" "	۳۵	۳	ستمبر	۱۹۳۱	۱۶۹-۱۵۷
۴۰	" "	کسان	۳۳	۱	جنوری	۱۹۳۱	۵۹-۳۵
	" "	گراف اپسی: منظوم ڈرامہ	۳۳	۸	اگست	۱۹۳۰	۶۲۵-۶۰۸
۴۱	" "	بد چلن بیوی	۱۸	۳	مارچ	۱۹۳۲	۲۶۲-۲۵۹
۴۲	بیارنس	ریل کی سڑک اور قبرستان	۱۳	۱	جنوری	۱۹۳۰	۷۳-۵۷
		ترجمہ: اسرائیل احمد خاں					
A	" "	" "	۱۳	۲	فروری	"	۱۳۵-۱۳۹
۴۳	بیک (محمود) مرزا	ادبی مقالہ	۳۵	۱۱	ستمبر	۱۹۶۱	۵۸۳-۵۷۸
۴۴	"	لال ٹوپی	۴۷	۴	اکتوبر	۱۹۶۲	۱۹۸-۱۹۳
۴۵	پانٹھک (رادھے شیام)	ایک چشمہ چار آنکھیں	۵۵	۲	فروری	۱۹۶۷	۱۰۱-۹۶
۴۶	پریم چند	سوانگ	۲۳	۱	جنوری	۱۹۳۵	۶۶-۵۴
۴۷	"	شکوہ شکایت	۲۸	۱	"	۱۹۳۷	۵۰-۳۷
۴۸	"	کفن	۲۵	۱۲	دسمبر	۱۹۳۵	۹۹۶-۹۸۸
۴۹	"	معصوم بچہ	۲۳	۲	فروری	"	۱۷۸-۱۶۹
۵۰	ترجین یو	بھیک، "دولت مند، مزدور، بڑھیا، بڑھا	۱۰	۴	اپریل	۱۹۴۸	۶۴-۵۸
۵۱	ٹالسٹائی (لیو)	انجام بخیر، ترجمہ: محمد اسلم خاں	"	۲	فروری	"	۷۱-۶۰
۵۲	"	تین سوال	"	۵	مئی	"	۶۷-۶۲
۵۳	"	حیات انسانی کا تضاد	۱	۴	ستمبر	۱۹۳۴	۲۲۰-۲۱۳
		ترجمہ: لطیف الدین احمد					
۵۴	" "	خوش گپ	۲۷	۱	جولائی	۱۹۳۶	۶۱۶-۶۱۱
		ترجمہ و تلخیص: عبداللطیف اعظمی					
۵۵	" "	دو گز زمین	۹	۱	جولائی	۱۹۴۷	۶۴-۴۹

۵۶	نالشائے (لیو)	محنت، موت اور علالت	۱۲	۱	جنوری	۱۹۲۹	۶۷-۶۴
		ترجمہ: محمد اسلم خاں					
۵۷	ٹوپا (ایٹورناتھ) مترجم	اوتالی: ایک جاپانی قصہ	۱۶	۶	جون	۱۹۳۱	۴۲۷-۴۲۴
۵۸	نیگور (رابندر ناتھ)	افکار پریشاں، ترجمہ: تمنائی	۲۴	۴	اپریل	۱۹۳۵	۳۵۴-۳۵۰
۵۹	"	اور پھر کیا	۱۱	۲	اگست	۱۹۲۸	۴۳-۳۵
۶۰	"	ترجمہ: تمنائی	۱	۴	دسمبر	۱۹۳۴	۴۵۳-۴۴۷
۶۱	"	واپسی، ترجمہ: محمد ادریس	۴۵	۹	جولائی	۱۹۶۱	۴۹۰-۴۸۳
۶۲	جیلانی	ایک دن	۴۲	۱	جولائی	۱۹۴۶	۴۶-۳۴
۶۳	"	درون سینہ و بیرون وے	۴۱	۷	اپریل	"	۲۶-۲۰
۶۴	"	غلطی کا احساس	۴۴	۱	جنوری	۱۹۴۷	۳۵
۶۵	"	موت کب آئے گی	۴۲	۴	اکتوبر	۱۹۴۶	۳۹-۲۱
۶۶	چے خوف (آ-پے)	اندھیری رات	۱۷	۶	دسمبر	۱۹۳۱	۵۰۳-۴۹۷
		ترجمہ: وہاج الدین					
۶۷	"	انوکھا سبق، ترجمہ: عبدالغفور	۴۰	۳	دسمبر	۱۹۴۴	۳۴-۲۹
۶۸	"	پتا: اپنا دکھ کسے سناؤں؟	۱۸	۵	مئی	۱۹۳۲	۴۶۸-۴۶۱
		ترجمہ: منظور حسین					
۶۹	"	خفقان، ترجمہ: وہاج الدین	۱۶	۲	فروری	۱۹۳۱	۱۵۱-۱۴۵
۷۰	"	شادی کا پیغام، ترجمہ: محمد مجیب	۹	۲	اگست	۱۹۲۷	۱۴۷-۱۳۷
۷۱	"	آئیون میٹروی ایچ	۹	۶	دسمبر	"	۵۵-۴۹
		ترجمہ: محمد اسلم خاں					
۷۲	"	انتقام، ترجمہ: نصیر احمد	۲۱	۱	جولائی	۱۹۳۳	۵۲-۴۸
۷۳	"	بدمعاش	۶	۵	مئی	۱۹۲۶	۳۴۲-۳۳۶
۷۴	"	لمبی کے بچے	۱۰	۳	مارچ	۱۹۲۸	۴۸-۴۱
		ترجمہ: جلیل قدوائی					
۷۵	"	پاشا، ترجمہ: منظور حسین	۷	۵	نومبر	۱۹۲۶	۳۹۱-۳۸۵
۷۶	"	دکھڑا، ترجمہ: اشفاق حسین	۱	۴	دسمبر	۱۹۳۴	۴۸۸-۴۸۰

۳۹۲-۳۸۷ ۱۹۳۰	نومبر	۵	۱۵	دھونس	۷۷	چے خوف (آ-پے)
				ترجمہ: محمد مجیب		
۴۲۵-۳۹۸ ۱۹۲۶	جون	۶	۶	سر راہ، ترجمہ: منظور حسین	۷۸	"
۳۶۴-۳۵۳ ۱۹۳۲	اپریل	۴	۱۸	غربت، "	۷۹	"
۶۵-۴۹ ۱۹۲۸	جولائی	۱	۱۱	ماموں جان	۸۰	"
				ترجمہ: جلیل قدوائی		
۶۷-۴۹ "	اگست	۲	۱۱	" "	۸۱	"
۹۰-۷۳ "	۵-۳ ستمبر-نومبر	۵-۳	۱۱	" "	۸۲	"
۶۳-۴۹ ۱۹۲۹	جنوری	۱	۱۲	" "	۸۳	"
۲۵۹-۲۵۳ ۱۹۳۱	مارچ	۳	۱۶	مقرر، ترجمہ: وہاب الدین	۸۴	"
۳۱۵-۳۹۹ ۱۹۳۱	مئی	۵	۳۴	استانی	۸۵	حامد حسین
۱۴۰-۱۲۰ ۱۹۳۲	اگست	۲	۱۹	بدوی انصاف	۸۶	حسینی (ابو حمزہ)
۷۴-۶۶ ۱۹۳۳	"	۲	۳۹	جذباتی	۸۷	حسینی (علی عباس)
۱۴۰-۱۳۲ "	ستمبر	۳	"	دل بہلاوا	۸۸	"
۷۴-۷۲ ۱۹۳۱	جنوری	۱	۳۴	نقل	۸۹	"
۱۰۵۴-۱۰۴۰ ۱۹۳۵	دسمبر	۱۲	۲۵	کمزور پودا	۹۰	حیات اللہ (محمد)
۲۵۴-۲۵۰ ۱۹۳۳	مئی	۵	۲۰	رقابت	۹۱	خلیل احمد
۲۳-۹ ۱۹۲۸	جولائی	۱	۱۱	احساب اور سچائی	۹۲	دستا قیسکی
				ترجمہ: محمد مجیب		
۳۸۵-۳۷۵ ۱۹۲۳	دسمبر	۶	۲	جشن نوروز اور ایک محفل عروشی	۹۳	"
				" "		
۱۴۸-۱۴۳ ۱۹۲۷	فروری	۲	۸	کنیڈیا کا انجام	۹۴	ڈی نیوزیو (گبریل)
				ترجمہ: اسرائیل احمد		
۲۳۱-۲۲۱ "	مارچ	۳	۸	" "	۹۵	" "
۲۵-۲۲ ۱۹۸۴	اکتوبر	۱۰	۸۱	ہم وہاں ہیں جہاں	۹۶	ذاکر (محمد)
۲۸۴-۲۸۰ ۱۹۳۶	مارچ	۳	۲۶	موزہ	۹۷	ذاکر حسین

جلد و نمبر	۵۴۰	اشاریہ رسالہ جامعہ
۶۲-۵۹ ۱۹۲۸ " ۳ ۱۰	مسودہ قانون اردو شاعری، ۱۹۲۸	۹۸ رپورٹر (فرضی نام)
۳۲-۳۰ ۱۹۶۷ جنوری ۱ ۵۵	قطب مینار	۹۹ رضیہ سجاد ظہیر
۸۵۱-۸۳۰ ۱۹۳۵ اکتوبر ۱۰ ۲۵	روح مسکور	۱۰۰ رولان (روماں)
	ترجمہ: غلام السیدین	
۹۵-۸۹ ۱۹۶۲ اگست ۲ ۴۷	مہاوت	۱۰۱ رہبر (ہنس راج)
۴۸۰-۴۶۳ ۱۹۲۹ دسمبر ۶ ۱۳	بنیادی اصلاح	۱۰۲ روزلیا (ایفم)
۳۰۴-۳۰۰ " اپریل ۴ ۱۲	دلاری	۱۰۳ سجاد ظہیر
۲۲۰-۲۱۴ ۱۹۳۰ مارچ ۳ ۱۴	گرمیوں کی ایک رات	۱۰۴ "
۱۴۸-۱۴۴ ۱۹۶۶ ستمبر ۳ ۵۴	ایک خط	۱۰۵ سلام پھلی شہری
۳۸-۳۳ ۱۹۳۵ جنوری ۴ ۴۰	شاعر زدہ: ایک طنز	۱۰۶ سلیمان اریب
۵۴-۴۷ ۱۹۳۵ جون (۹) ۴	یہ احباب	۱۰۷ " "
۳۴۶-۳۴۴ ۱۹۳۳ اپریل (۴) ۲۰	شاعر عظیم	۱۰۸ سندرلینڈ (جے۔ ٹی)
۳۲-۲۶ ۱۹۹۰ مارچ (۳) ۸۷	دلچسپ ملاقات	۱۰۹ سوادیا (دگمبر)
۵۲۶-۵۰۵ ۱۹۲۶ جولائی (۱) ۷	گوری لتاں،	۱۱۰ سولوگب (تھیوڈور)
	ترجمہ: منظور حسین	
۲۰۸-۱۹۷ ۱۹۷۴ اپریل (۴) ۶۹	نور بانو	۱۱۱ سین گیت (اچیتھ کمار)
	ترجمہ: پشاجین	
۳۷-۲۸ ۱۹۷۳ جولائی (۱) ۶۸	دانش مندقاضی	۱۱۲ سینفورتھ (آرایم)
	ترجمہ: مرغوب عابدی	
۸۹۲-۸۸۸ ۱۹۴۰ نومبر ۱۱ ۳۳	جادوگرنی	۱۱۳ سید (جری احمد)
۴۹۰-۴۸۲ " جون ۶ ۳۳	دوکسان	۱۱۴ " "
۴۸۵-۴۸۴ ۱۹۲۶ جولائی ۱ ۷	سینورا کیارا	۱۱۵ —
۴۸۹-۴۷۹ ۱۹۴۱ جون ۶ ۳۴	بھید	۱۱۶ شا (برنارڈ)
	ترجمہ: نور الحسن ہاشمی	
۶۹-۴۷ " جولائی ۱ ۳۵	"	۱۱۷ " "
۱۴۷-۱۴۲ " اگست ۲ ۳۵	"	۱۱۸ " "

۲۲۶-۲۰۲	”	ستمبر	۳	۳۵	بہید	۱۱۹ شا (برنارڈ)
۳۵۲-۳۳۳	۱۹۳۲	اپریل	۴	۱۸	ترجمہ: نور الحسن ہاشمی	۱۲۰ شکسپر (ولیم)
۵۶۸-۵۵۵	۱۹۳۰	جولائی	۷	۳۳	خطابت کی سحرکاریاں	ترجمہ: محبت اللہ ندوی
۶۵۴-۶۳۲	۱۹۳۰	اگست	۸	۳۳	خودکشی	۱۲۱ شمش (ناصر الدین)
۶-۱	۱۹۲۳	مئی	۵	۱	”	” ” ۱۲۲
۲۳-۱۹	۱۹۹۱	فروری	۲	۸۸	ایسٹر کا خواب	۱۲۳ شوانز (ولیم)
۱۰۰-۸۹	۱۹۶۸	فروری	۲	۵۷	سالگرہ	۱۲۴ شہنازا انجم
۵۹۵-۵۸۷	۱۹۶۱	ستمبر	۱	۳۵	نخیں	۱۲۵ صالحہ عابد حسین
۶۲۶-۶۱۵	۱۹۸۰	دسمبر	۱۲	۷۷	فن کار	” ۱۲۶
۳۱۶-۳۰۴	۱۹۶۸	دسمبر	۶	۵۸	وقت وقت	” ۱۲۷
۲۱۰-۲۰۱	۱۹۶۲	اکتوبر	۴	۴۷	ہمے بھیا دیوتا	” ۱۲۸
۱۹۷-۱۷۸	۱۹۶۹	اکتوبر	۴	۶۰	یہ بھی شادی وہ بھی شادی	” ۱۲۹
۴۰۱-۳۹۷	۱۹۲۹	اپریل	۴	۲۹	تماشہ میرے آگے	۱۳۰ صدیقی (انور)
۵۷۷-۵۶۲	۱۹۳۹	دسمبر	۶	۳۳	سردی کی پتا	۱۳۱ صدیقی (حکیم اللہ)
۳۱-۲۷	۱۹۹۱	جنوری	۱	۸۸	ملکہ بہار	۱۳۲ صدیقی (صدیق احمد)
۴۰۴-۳۹۸	۱۹۲۹	نومبر	۵	۱۳	فیاض بوا لندھن والی	۱۳۳ صفرا مہدی
۷۹-۶۹	”	جولائی	۱	”	دو عینکیں	۱۳۴ عابد حسین
۷۱۷-۷۱۰	۱۹۳۵	ستمبر	۹	۲۵	عینک فروش	” ۱۳۵
۲۶۹-۲۵۵	۱۹۳۳	مارچ	۳	۲۰	کامیابی	” ۱۳۶
۲۷۳-۲۶۱	۱۹۳۵	”	۳	۲۴	زندگی	۱۳۷ عاشق حسین
۱۹۳-۱۷۱	۱۹۳۴	جون	۲	۱	سچائی کی پختگی	۱۳۸ عباسی (صادق علی)
۵۶-۴۷	۱۹۳۰	جنوری	۱	۳۳	قبل از طلوع	۱۳۹ عبدالحی خاں - مترجم
۳۷۵-۳۶۴	۱۹۳۵	اپریل	۴	۲۴	اسکول ماسٹر	۱۴۰ عبدالغفور
۶۲-۵۲	۱۹۹۲	اکتوبر	۱۰	۸۹	انوکھا ظلم	۱۴۱ عمر سیف الدین
					ترجمہ: محمد عاقل	
					رام بھروسے چاچا	۱۴۲ عیدن (عنایت حسین)

جلد: پنجم							
۱۶۳-۱۵۵ ۱۹۳۲	فروری	۲	۱۸	غریب خانے میں	۱۳۳	_____	
۲۶۹-۲۲۱ ۱۹۳۳	ستمبر	۴	۱	بیداری	۱۳۴	غلام السیدین	
۶۰۲-۵۹۶ ۱۹۳۶	جولائی	۱	۲۷	بندر کی آواز	۱۳۵	"	
۴۳۷-۴۳۹ ۱۹۳۵	جون	۶	۲۴	باز پرس	۱۳۶	فرو (جے-اے)	
				ترجمہ: محمد عاقل			
۱۵۴-۱۵۲ ۱۹۳۱	فروری	۲	۱۶	کوپرا اور انتخاب پارلیمنٹ	۱۳۷	فضل الرحمن	
۹۳۲-۸۹۳ ۱۹۳۷	نومبر	۵	۲۸	گوگلوں کی دنیا اور مولانا ہمزاد	۱۳۸	فضلی (فضل احمد کریم)	
۲۸۲-۲۷۸ ۱۹۳۳	دسمبر	۶	۳۹	کیمیائے ہستی	۱۳۹	قاری (حامد حسن) مترجم	
۲۲۲-۲۱۷ ۱۹۳۱	ستمبر	۳	۱۷	سزائے موت	۱۵۰	ق، ع، غ، فرضی نام	
						(یعنی قاضی عبدالغفار)	
۹۹۵-۹۷۹ ۱۹۳۶	دسمبر	۶	۲۷	بت تراش	۱۵۱	قریشی (اشتیاق حسین)	
۵۹-۴۷ ۱۹۳۳	جنوری	۱	۲۰	قاضی جی: رخصتی کی تیاریاں	۱۵۲	کاظم (محمد)	
				اور جہیز کا جائزہ			
۳۰۶-۳۰۲ ۱۹۶۵	جون	۶	۵۱	بوٹ جوتے	۱۵۳	کزنٹ سوف (ایف)	
				ترجمہ: بملیش کوہلی			
۵۱-۴۱ ۱۹۹۲	اکتوبر	۱۰	۸۹	بڑا دادا	۱۵۴	کنہائی (محمد یوسف)	
۷۹-۶۴ ۱۹۳۲	جنوری	۱	۱۸	بیداری کا انعام	۱۵۵	کوثر چاند پوری (کوثر علی)	
۱۰۵-۸۵ ۱۹۷۱	فروری	۲	۶۳	میری پہاڑیاں میرا گھر	۱۵۶	گری فیتھس (گلن)	
				ترجمہ: قیصر زیدی			
۵۸-۵۴ ۱۹۲۹	"	۲	۱۲	فاؤسٹ کے چند ورق	۱۵۷	گوئے	
				ترجمہ: عابد حسین			
۱۶۰-۱۴۷ ۱۹۲۹	اگست	۲	۱۳	ترجمہ: اسرائیل احمد	۱۵۸	لاگراف (سلمیٰ) باغی	
۲۳۹-۲۲۳ "	ستمبر	۳	۱۳	" "	۱۵۹	" " "	
۶۱۱-۶۰۳ ۱۹۳۹	جون	۶	۳۱	پریوں کی کہانیاں	۱۶۰	لطیف الدین احمد اکبر آبادی	
۵۶۴-۵۵۸ ۱۹۳۲	"	۶	۱۸	نقش دیوار	۱۶۱	لوکس (اے-وی)	
				ترجمہ: ایچ ایچ عثمانی			
۶۶-۶۲ ۱۹۸۹	مئی	۵	۸۶	چچا کامل کی یاد	۱۶۲	مجتبیٰ حسین	

۱۶۳	مجیب (محمد)	آشرم	۴۰	۲	نومبر	۱۹۴۴	۳۱-۱۸
۱۶۴	"	اندھیرا	۸	۵	مئی	۱۹۴۷	۳۹۶-۳۸۶
۱۶۵	"	ایک جھلک	۹	۳	ستمبر	۱۹۴۷	۲۱۰-۲۰۰
۱۶۶	"	انجام	۱	۱	مارچ	۱۹۴۴	۷۹-۲۸
۱۶۷	"	باغبان	۱۴	۴	اپریل	۱۹۳۰	۳۰۹-۲۸۵
۱۶۸	"	باغی	۶	۳	مارچ	۱۹۲۶	۱۹۹-۱۹۰
۱۶۹	"	"	۶	۴	اپریل	۱۹۲۶	۲۷۵-۲۶۸
۱۷۰	"	بے احتیاطی	۸	"	"	۱۹۴۷	۳۱۱-۳۰۷
۱۷۱	"	پتھر	۹	۵-۴	اکتوبر نومبر	۱۹۴۷	۱۱۹-۱۰۸
۱۷۲	"	تنہائی	۱۱	۲	اگست	۱۹۴۸	۲۱-۱۲
۱۷۳	"	چراغِ راہ	۱۴	۶	جون	۱۹۳۰	۴۷۲-۴۶۲
۱۷۴	"	خاں صاحب	۱۴	۳	مارچ	۱۹۲۹	۶۴-۵۱
۱۷۵	"	ڈرامہ	۷	۶	دسمبر	۱۹۲۶	۴۱۳-۴۰۱
۱۷۶	"	کیمیاء	۱۰	۶	جون	۱۹۴۸	۷۴-۶۱
۱۷۷	"	گرفتاری	۱۳	۴	اکتوبر	۱۹۲۹	۳۲۲-۳۱۵
۱۷۸	"	میری کوئی ماں نہیں	۸۳	۱۰-۹	ستمبر اکتوبر	۱۹۸۶	۳۴۰-۳۲۷
۱۷۹	"	نیامکان	۸	۱	جنوری	۱۹۴۷	۶۶-۵۷
۱۸۰	محمود علی خاں	دوامی حرکت	۸	۶	جون	۱۹۴۷	۴۶۸-۴۶۲
۱۸۱	ملار موزی توحیدی	رائے	۱۰	۲	فروری	۱۹۴۸	۵۱-۴۲
۱۸۲	"	قانونی زندگی	۱۱	۱	جولائی	۱۹۴۸	۷۱-۶۹
۱۸۳	"	ملار موزی صاحب کا خط	۱۴	۶	جون	۱۹۳۰	۴۶۱-۴۵۶
۱۸۴	منرو (ایچ ایچ)	موت کا پھندا	۶۸	۳	ستمبر	۱۹۷۳	۱۵۱-۱۴۲
ترجمہ: مرغوب حیدر عابدی							
۱۸۵	منظور حسین مترجم	بچہ	۱۶	۴	اپریل	۱۹۳۱	۳۲۳-۳۱۷
۱۸۶	" "	برسرِ پیکار	۷	۳	ستمبر	۱۹۲۶	۲۱۶-۲۰۱
۱۸۷	" "	ہم وطن	۱۶	۱	جنوری	۱۹۳۱	۷۳-۶۹

جلد پنجم	۲۰۹-۲۰۱	۱۹۳۱	نومبر	۵	۱۷	تلافی	۱۸۸ منقولہ
						ترجمہ: محمد رئیس احمد	
	۳۵۸-۳۷۷	۱۹۲۹	مئی	۵	۱۲	محبت کی جیت	۱۸۹ مویان
						ترجمہ: محمد حسین محوی	
	۳۴۰-۳۲۲	۱۹۳۶	اپریل	۴	۲۶	لاڈلا بیٹا	۱۹۰ ناصری (انصار)
	۳۵۴-۳۴۹	۱۹۳۳	اکتوبر	۴	۲۱	جنہم میں	۱۹۱ نصیر احمد جامعی
	۴۷۶-۴۷۱	۱۹۳۰	دسمبر	۶	۱۵	رستم پاشا	۱۹۲ " "
	۴۷۶-۴۷۱	۱۹۳۸	جون	۶	۲۹	روز جزا	۱۹۳ " "
	۷۲-۵۱	۱۹۳۹	جولائی	۱	۳۰	"	۱۹۴ " "
	۱۷۹-۱۶۳	۱۹۳۹	اگست	۲	۳۰	"	۱۹۵ " "
	۴۵۶-۴۴۲	۱۹۳۰	نومبر	۵	۲۱	صحیح انتخاب	۱۹۶ " "
	۵۶-۴۷	۱۹۳۶	جنوری	۱	۲۶	میرا ہیرو	۱۹۷ " "
	۳۰۹-۲۹۳	۱۹۲۶	اکتوبر	۴	۷	گمشدہ خط	۱۹۸ نووو (ایزیکو کیٹل)
						ترجمہ: اسرائیل احمد	
	۱۰۳-۹۰	۱۹۶۹	اگست	۲	۶۰	جیت یا ہار	۱۹۹ واقف (محمد ایوب)
	۲۷۲-۲۶۷	۱۹۲۹	اکتوبر	۴	۱۳	من کی موج	۲۰۰ وہاج الدین
	۲۴۹-۲۴۶	۱۹۳۲	ستمبر	۳	۱۹	سانچا تیرانا	۲۰۱ ہاشمی (بشیر احمد)
	۶۹-۶۷	۱۹۳۵	جنوری	۱	۲۴	کر جگ	۲۰۲ " "
	۳۴۳-۳۴۱	۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	مایا کے کھیل	۲۰۳ " "
	۳۴۹-۲۴۵	۱۹۳۲	اکتوبر	۴	۱۹	نظر کی لاگ	۲۰۴ " "
	۵۳۶-۵۳۲	۱۹۳۵	جولائی	۷	۲۵	دوڑ	۲۰۵ ہریک (فرانس)
						ترجمہ: عابد حسین	

اشاریہ وفیات

(شذرات، وفیات و کوائف میں مذکور افراد)

نام	کیفیت	جلد	شمارہ	مہینہ	سال	صفحات	جلد پنجم
نام	کیفیت	جلد	شمارہ	مہینہ	سال	صفحات	جلد پنجم
آبادی بیگم	والدہ علی برادران	۶	۱۱	نومبر	۱۹۳۳	۵۵۹-۵۵۸	
آزاد (احمد علی)	استاد و حیاتی رکن جامعہ	۷۴	۳	مارچ	۱۹۷۷	۱۶۸-۱۶۶	
						۱۸۸	
آصف مجیب	اہلیہ پروفیسر محمد مجیب	۸۲	۸	اگست	۱۹۸۵	۶	
آغا صاحب (عبدالرشید آغا)	کارکن جامعہ	۸۸	۸	اگست	۱۹۹۱	۹	
آکسفورڈ (لارڈ)	وزیر اعظم انگلستان	۱۰	۳	مارچ	۱۹۲۸	۵۵-۵۴	
آنند (ستیا پال)	سماجی کارکن	۹۰	۵	مئی	۱۹۹۳	۶-۳	
آفتاب احمد خاں (صاحبزادہ)	شیخ الجامعہ، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	۱۴	۱	جنوری	۱۹۳۰	۷۶	
ابوالحسن (حافظ)	کارکن جامعہ	۸۸	۶	جون	۱۹۹۱	۷۹	
ابوالعرفان خاں ندوی	استاد دارالعلوم ندوۃ العلماء	۸۶	۱	جنوری	۱۹۸۹	۷	
اثر (نواب جعفر علی خاں)	شاعر	۵۶	۲	اگست	۱۹۶۷	۶۲-۶۱	
اثر جلیلی (عبدالاحد)	شاعر	۷۸	۵	مئی	۱۹۸۱	۳۵۶	
اجمل خاں (حکیم)	امیر جامعہ	۱۲	۱	جنوری	۱۹۲۹	۷۵	
	سابق صدر انڈین نیشنل کانگریس						
احتشام حسین	استاد شعبہ اردو، لکھنؤ یونیورسٹی	۶۷	۱	جنوری	۱۹۷۳	۶-۳	
احمد جمال پاشا	ادیب، ایڈیٹر "اسکالر"	۸۳	۱۱	نومبر	۱۹۸۷	۶-۵	
احمد عباس (خواجہ)	صحافی و ادیب	۸۳	۷	جولائی	۱۹۸۷	۶-۵	

۲۴ ۱۹۳۹	جنوری	۱	۳۱	بیگم امیر جامعہ ذاکر انصاری	اہلیہ انصاری (مختار احمد)
۳۲ ۱۹۹۳	مارچ	۳	۹۷	استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	انصاری (مفتی محمد رضا فرنگی محلی)
۴۷-۴۶، ۶ ۱۹۸۸	جنوری	۱	۸۵	استاد فارسی، دہلی یونیورسٹی	انصاری (نور الحسن)
۳۷ ۱۹۹۱	دسمبر	۱۲	۸۸	کارکن جامعہ	انعام علی
۶-۳ ۱۹۸۱	نومبر	۱۱	۷۸	صدر مصر	انور السعادات
۵۴-۵۳ ۱۹۸۵	اکتوبر	۱۰	۸۲	شاعر	انور صابری
۶۲۲ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	استاد دارالعلوم ندوۃ العلماء	اولیس ندوی نگرانی
۲۳۰ ۱۹۷۴	مئی	۵	۶۹	صدر پاکستان	ایوب خاں (محمد) فیلڈ مارشل
۶-۵ ۱۹۸۲	جولائی	۷	۷۹	عالم دین	بخاری (سید عبدالوہاب)
۶۱۶ ۱۹۶۱	ستمبر	۱۱	۴۵	عالم دین	بخاری (عطاء اللہ شاہ)
۹۱ ۱۹۶۲	فروری	۵/۴	۴۶
۵۶۸-۵۶۲ ۱۹۲۶	جولائی	۱	۷	مستشرق	براؤن
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	شاعر	برق آشیانوی (موسیٰ کلیم)
۴-۳ ۱۹۸۲	نومبر، دسمبر	۱۲/۱۱	۷۹	صدر سوویت یونین	بریٹن (لیونڈ)
۲۸۶ ۱۹۷۵	دسمبر	۵	۷۲	شاعر	بکال آبادی (سکھ پور ساد)
۱۸ ۱۹۹۰	فروری	۲	۸۷	طالب علم جامعہ	بال احمد
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	اردو افسانہ نگار	ہونت سنگھ
۱۰۵۷-۱۰۵۶ ۱۹۳۷	دسمبر	۶	۲۸	سائنسدان	بوس (جگدیش چندر)
۲۸۶-۲۸۳ ۱۹۷۴	دسمبر	۶	۷۰	شاعر	بہزاد لکھنوی
۵-۴ ۱۹۸۲	نومبر، دسمبر	۱۲/۱۱	۷۹	بھودان تحریک رہنما	بھاوے (ونوبا)
۳۷ ۱۹۹۱	دسمبر	۱۲	۸۸	کارکن جامعہ	بھکاری
۴۳ ۱۹۸۴	دسمبر	۱۲	۸۱	اردو افسانہ نگار	بیدی (راجندر سنگھ)
۱۷۴-۱۷۳ ۱۹۷۷	اپریل	۳	۷۴	سماجی کارکن	بیدی (فریدہ)
۱۸۳ ۱۹۳۳	مارچ	۳	۲۰	استاد برلن یونیورسٹی	بیکر (کارل)
۵۳-۵۱ ۱۹۸۶	فروری	۲	۸۳	پرنسپل شبلی کالج	بیگ (شوکت سلطان)
۵۶، ۶-۵ ۱۹۷۶	جنوری	۱	۷۳	پرنسپل دہلی کالج	بیگ (مرزا محمود)
۶-۵ ۱۹۸۵	فروری	۲	۸۲	استاد انجمن اسلام اسکول، بمبئی	پرواز (عبدالرحمن)

۸۲۲ ۱۹۴۰	اکتوبر	۱۰ ۳۳	استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	احسن مارہروی
۵۶-۵۳ ۱۹۸۲	جون	۶ ۷۹	شاعر	احسان دانش
۲۸۶-۲۸۵ ۱۹۷۴	دسمبر	۶ ۷۰	مغنیہ	اختری بابی (بیگم اختر)
۰۴۵۴ ۱۹۷۶	ستمبر	۹ ۷۳	شاعر	اختر (جائنا اختر)
۴۹۹-۴۹۸				
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۷	مئی	۵ ۷۵	افسانہ نگار	اختر اورینوی
۴-۳ ۱۹۷۶	جنوری	۱ ۷۳	ادیب و نقاد	ادیب (مسعود حسن ضوی)
۲۲۹-۲۲۷ ۱۹۷۴	مئی	۵ ۶۹	رجسٹرار جامعہ و حیاتی رکن جامعہ	ارشاد الحق
۲۷۶ ۱۹۲۶	اپریل	۴ ۶	خاتون خانہ	ابلیہ اسلم جیراچوری
۶-۵ ۱۹۸۴	مئی	۵ ۸۱	صحافی "سٹینٹس مین"	اسٹینٹسن (ایان میلول)
۲۰۸، ۲۷۶ ۱۹۷۹	جون	۶ ۷۶	صحافی "تعمیر حیات"	الحق جلیس ندوی
۷۷ ۱۹۶۳	مئی، جون	۶/۵ ۴۸	مورخ، سابق طالب علم جامعہ	اشرف (کنور محمد)
۱۱۶-۱۱۵ ۱۹۷۵	مارچ	۳ ۷۱	استاد، شعبہ اردو والد آباد یونیورسٹی	اعجاز حسین
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۴	مئی	۵ ۶۹	بچوں کے شاعر	افسر میرٹھی (افسر حسین)
۵۲۰-۵۱۶ ۱۹۳۸	مئی	۵ ۲۹	شاعر و فلسفی	اقبال (محمد) سر
۲۵۰ ۱۹۴۳	جون	۶ ۳۸	کارکن جامعہ	اکبر علی (چودھری)
۸-۷ ۱۹۸۳	فروری	۲ ۷۹	کارکن جامعہ	اکبر علی
۳۷ ۱۹۹۱	دسمبر	۱۲ ۸۸	طالب علم جامعہ	اکرم (محمد)
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۳	مئی	۵ ۶۷	ادیب و مورخ	اکرام (شیخ محمد)
۶-۴ ۱۹۸۷	مئی	۵ ۸۴	ہندی ادیب	اگئے (سچد انند واتسان)
۶ ۱۹۸۵	جولائی	۷ ۸۲	سجادہ نشین درگاہ مجیبہ	امان اللہ بچلواروی
۹۰ ۱۹۶۲	فروری	۴ ۴۶	شاعر	امجد (احمد حسین)
۷۹-۷۷ ۱۹۲۸	اگست	۲ ۱۱	جج و مسلم رہنما	امیر علی (جسٹس)
۵۱۵-۵۱۴ ۱۹۸۰	اکتوبر	۱۰ ۷۷	استاد جامعہ	انصاری (جنید)
۸۱ ۱۹۶۳	مئی، جون	۶/۵ ۴۸	رفیق دارالمصنفین	انصاری (سعید)
۶-۴ ۱۹۸۴	مارچ	۳ ۸۱	استاد جامعہ و حیاتی رکن جامعہ	انصاری (سعید)
۷-۶ ۱۹۹۱	مارچ	۳ ۸۸	ادیب، مترجم	انصاری (ظ) (ظن حسین)

۲۳۱ ۱۹۲۴	اپریل	۴	۴	ماہر شطرنج	پریٹ (والٹر)
۲۲۹-۲۲۷ ۱۹۷۳	مئی	۵	۶۷	مصور	پکاسو
۴-۳ ۱۹۹۳	مارچ	۳	۹۰	شاعر	تاباں (غلام ربانی)
۲۸۵-۲۸۴ ۱۹۷۳	دسمبر	۶	۶۸	مورخ	تاراچند
۱۸۴ ۱۹۲۵	مارچ	۳	۵	رکس خورجہ	تمش (عبداللہ خاں)
۱۱۸-۱۱۷ ۱۹۷۱	ستمبر	۳	۶۴	شاعر	تسکین قریشی
۹۲ ۱۹۸۹	فروری	۲	۸۶	استاد جامعہ	تصدق حسین خاں
۹۰ ۶۲	فروری	۵/۴	۴۶	ادیب	تمکین کاظمی
۵۵ ۱۹۹۰	اکتوبر	۱۰	۸۷	والد استاد جامعہ، خالد سیف اللہ	توکل حسین
۲۲۹-۲۲۷ ۱۹۵۷	نومبر	۵	۷۲	مورخ	نوائین بی (آرنلڈ جوزف)
۸۲ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶-۵	۴۸	صحافی، ایڈیٹر رہنمائے تعلیم	جگت سنگھ
۵۶ ۱۹۶۰	نومبر	۱۱	۴۵	شاعر	جگر مراد آبادی (علی سکندر)
۱۷۴ ۱۹۶۸	اکتوبر	۴	۵۸	استاد دارالعلوم دیوبند	جلیل کیرانوی
۱۰۶-۱۰۴ ۱۹۸۱	فروری	۲	۷۸	شاعر	جمال (مسعود اختر)
۳۷ ۱۹۸۸	اپریل	۴	۸۵	صحافی، مدیر برہان	جمیل مہدی
۱۱۲ ۱۹۷۶	فروری	۲	۷۳	شاعر	جوش ملیحانی (لہجورام)
۴۳۰ ۱۹۷۹	ستمبر	۹	۷۶	سیاسی رہنما	جنے پرکاش زائین
۵۲ ۱۹۹۱	اپریل	۴	۸۸	والد استاد جامعہ سید جمال الدین	جیلانی (احمد الدین)
۲۸۶-۲۸۳ ۱۹۷۷	جون	۶	۷۴	ماہر لسانیات	چز جی (سنتی کمار)
۶-۳ ۱۹۸۳	مئی	۵	۸۰	صحافی، نیشنل ہیرو	چلتی راؤ
۱۰۷-۱۰۶ ۱۹۸۱	فروری	۲	۷۸	سیاست دان، سابق مرکزی وزیر ہند	چھاگلہ (محمد کریم)
۱۰۷-۱۰۶ ۱۹۶۲	فروری	۵/۴	۴۶	ادیب	حاجی لق لق (ابوالعلا چشتی)
۶۳-۶۱، ۵-۳ ۱۹۸۳	ستمبر	۹	۸۰	صحافی و سماجی کارکن	حارث جامعی (معین الدین)
۳۸۰ ۱۹۳۸	نومبر	۵	۳۰	والد حیاتی رکن جامعہ سید عابد حسین	حامد حسین
۵۰-۴۹، ۴-۳ ۱۹۶۴	جنوری	۱	۵۰	سابق جنرل منیجر مکتبہ جامعہ	حامد علی خاں
۴۷۳ ۱۹۳۰	جون	۶	۱۴	نواب رامپور	حامد علی خاں
۵-۳ ۱۹۷۱	جولائی	۱	۶۴	مورخ، استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	حبیب (محمد)

۱۱۲-۱۱۱	۱۹۷۱	اگست	۲	۶۳
۸	۱۹۹۱	اگست	۸	۸۸	کارکن جامعہ	حبیب احمد عرف بو
۴۸	۱۹۸۷	دسمبر	۱۲	۸۴	لابریرین، جامعہ اسکول	حبیب احمد خاں
۹۰	۱۹۶۲	فروری	۵/۳	۴۶	علی گڑھ تحریک حامی، مصنف 'حیات آفتاب'	حبیب اللہ خاں (خال بہادر)
۶۰-۵۹	۱۹۷۴	اگست	۲	۷۰	مجاہد آزادی، ایڈیٹر 'پیام تعلیم'	حسان جامعی (محمد حسین)
۳۸۵	۱۹۳۳	اپریل	۴	۲۰	سیاست داں	حسن امام
۲۷	۱۹۸۴	مئی	۵	۸۱	طیب	حسن مہدی (عرف بہن صاحب)
۵۲-۵۱	۱۹۹۱	اپریل	۴	۸۸	ادیب و شاعر	حسین نعیم
۵۲-۴۸، ۳	۱۹۷۵	جنوری	۱	۷۱	استاد جامعہ	حسین (محمد) عرف ابو
۱۲۲-۱۱۵	۱۹۶۲	ستمبر	۳	۴۷	مجلد آزادی درکن جمعیت العلماء ہند	حفظ الرحمن سیوہاروی
۱۶۶-۱۶۵						
۶-۵	۱۹۸۴	جون	۶	۸۱	استاد جامعہ	حکم چند شاستری
۴۰	۱۹۹۱	فروری	۲	۸۸	عزیز جامعہ کارکن	حمایت اللہ خاں
۴۹۹-۴۹۷	۱۹۳۷	جون	۶	۲۸	ترکی شاعر	حمید عبدالحق
۴۸۸-۴۸۷	۱۹۳۰	دسمبر	۶	۱۵	عالم دین	حمید الدین فراہی
۴	۱۹۸۸	ستمبر	۹	۸۵	شاعر	حنفی (عمیق)
۱۱۸-۱۱۷، ۱۱۵	۱۹۷۵	مارچ	۳	۷۱	شاعر	حیرت بدایونی (سید حسین)
۲۱۳-۲۱۲	۱۹۸۱	اپریل	۴	۸۷	استاد جامعہ	خلیق (محمد)
۲۸۵-۲۸۳	۷۳	جون	۶	۶۷	سیاسی رہنما	خلیق الزماں (محمد) چودھری
۳	۱۹۹۲	فروری	۲	۸۹	صحافی، مدیر "جنگ"	خلیق الرحمن (میر)
۲۷۸-۲۷۶	۱۹۷۸	جون	۶	۷۵	شاعر، استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	خلیل الرحمن اعظمی
۱۵	۱۹۸۸	مارچ	۳	۸۵	صحافی، ایڈیٹر "میسویں صدی"	خوشرگرمی (رام لہیا)
۵۰۷	۱۹۳۴	دسمبر	۴	۱	شاعر	خیال (نصیر حسین)
۱۱۷	۱۹۷۱	ستمبر	۳	۶۴	رکن، انجمن ترقی اردو	خیر بہروی
۲۴۷	۱۹۲۹	ستمبر	۳	۳	مجاہد آزادی	داس (جنت رناتھ)
۶۱۳-۶۱۲	۱۹۷۶	نومبر	۱۱	۷۳	شاعر	در (پریم ناتھ)

۹۰ ۱۹۶۲	۵/۴	۴۶	شاعر	دل محمد (خولجہ)
۶-۵ ۱۹۸۲	اکتوبر	۷۹	سابق مرکزی وزیر، ہند	دیش مکھ (سی-ڈی)
۲۷۶-۲۷۵ ۱۹۷۹	جون	۷۶	مصنف	ڈار (بشیر احمد)
۴۳۲-۴۳۱ ۱۹۶۹	جون	۵۹	سابق امیر جامعہ، سابق صدر ہندوستان	ڈاکر حسین
۵-۳ ۱۹۸۲	جولائی	۷۶	شیخ الحدیث مظاہر العلوم	ذکریا (محمد)
۲۴۲-۲۴۱ ۱۹۶۳	اپریل	۴۸	سابق صدر ہندوستان	راجندر پرساد
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۵	مئی	۷۱	سابق صدر ہندوستان	رادھا کرشنن (ایس)
۳۳۲-۳۳۱ ۱۹۷۵	دسمبر	۷۲	شاعر	راشد (ن-م)
۶ ۸۳	جولائی	۸۰	طالب علم جامعہ	راشد القادری
۶۰-۵۹ ۱۹۹۲	اپریل	۸۹	اردو و ہندی شاعر و ادیب	راہی (معصوم رضا)
۲۷۷-۲۷۶ ۱۹۷۹	جون	۷۶	استاد جامعہ عثمانیہ	رحمانی (فضل اللہ)
۲۸۵ ۱۹۳۵	اپریل	۲۴	عزیز امیر جامعہ ڈاکٹر انصاری	رضانواز جنگ
۶ ۱۹۷۶	جنوری	۷۳	سابق استاد جامعہ	رضوی (سفارش حسین)
۱۱۴-۱۱۱ ۱۹۷۶	فروری	۷۳
۶۲-۵۹ ۱۹۷۱	فروری	۶۳	شاعر	روش صدیقی (شاہد عزیز)
۸۰-۷۹ ۱۹۶۳	مئی/جون	۴۸	استاد عربی الہ آباد یونیورسٹی	زبید احمد
۸۰ ۱۹۶۳	مئی/جون	۴۸	ادیب	زور (محمی الدین قادری)
۴۰ ۱۹۸۷	ستمبر	۸۴	استاد جامعہ	زیدی (ابوالکلام قیصر)
۴-۳ ۱۹۹۲	اپریل	۸۹	سابق شیخ الجامعہ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	زیدی (بشیر حسین) کرنل
۶۴-۶۳				
۴۰-۳۹ ۱۹۹۱	فروری	۸۸	کارکن جامعہ	زیدی (حسین احمد)
۲۸۵-۲۸۳ ۱۹۷۴	دسمبر	۷۰	ساجی کارکن	سارابھائی (مرزا)
۱۸۸-۱۸۷ ۱۹۸۰	اپریل	۷۷	فرانسیسی فلسفی	سارتر (جین پال)
۶-۵ ۱۹۸۴	مئی	۸۱	شاعر	ساغر نظامی
۶۲۳ ۱۹۲۳	دسمبر	۴	برطانوی نمائندہ متعینہ مصر	سٹیک واری
۷۹-۷۸ ۱۹۹۱	جون	۸۸	سابق استاد جامعہ	سجاد (زین العابدین) قاضی

۵۶ ۱۹۸۳	نومبر	۱۱	۸۰	سابق استاد جامعہ	۶ سحر اور جامعہ (محمد)
۱۷۴-۱۷۳ ۱۹۷۳	اکتوبر	۴	۶۴	ادیب، ترقی پسند تحریک	۷ سجاد ظہیر
۱۱۸-۱۱۷ ۱۹۷۱	ستمبر	۳	۶۴	سیاسی رہنما	۸ سہری پرکاش
۷۹ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۴۸	مصنف	۹ سعید (مرزا محمد)
۶-۳ ۸۵	جولائی	۷	۸۲	استاد شعبہ دینیات علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	۱۰ سعید احمد اکبر آبادی
۳۹۶-۳۹۵ ۱۹۳۰	مئی	۵	۱۴	نواب بھوپال	۱۱ سلطان جہاں بیگم (بھوپال)
۱۶۸-۱۶۷ ۱۹۷۴	مارچ	۳	۶۹	کارکن جامعہ	سلیم (محمد)
۴۳ ۱۹۹۲	دسمبر	۱۴	۸۹	خاتون خانہ	اہلیہ سلیم (محمد)
۷۷-۷۶ ۱۹۲۸	اگست	۲	۱۱	ادیب	سلیم پانی پتی (وحید الدین)
۸۰ ۱۹۲۸	مئی	۵	۱۰	طالب علم جامعہ	سمیع الدین
۲۱۴-۲۱۳ ۸۱	اپریل	۴	۷۸	سابق کارکن جامعہ	سومنا تھ (پنڈت)
۵۰۸ ۱۹۳۴	دسمبر	۴	۱	سابق ممبر مجلس قانون ساز	سہروردی (عبداللہ)
۱۰۲ ۱۹۸۹	فروری	۴	۴۶	ادیب و صحافی	سید ایم ایچ (محمد حفیظ)
۹۵-۹۴ ۱۹۸۹	فروری	۲	۸۶	استاد جامعہ	سید (عبدالرفیق)
۶-۳ ۱۹۸۶	جون	۶	۸۳	فرانسیسی ادیب	سیمون دی بوا
۷۶-۷۵ ۱۹۲۷	جنوری	۱	۸	شاعر	شاد عظیم آبادی (محمد علی)
۶۶۶ ۴۰	اگست	۸	۳۳	وزیر اعظم ریاست حیدر آباد	شاد (سرکشن پرساد)
۵۵-۵۴ ۱۹۸۵	اکتوبر	۱۰	۸۲	شاعر	شاذ تمکنت
۶۴-۶۳ ۱۹۸۳	ستمبر	۹	۸۰	کارکن جامعہ	شا کرہ ندیم
۵۶ ۱۹۸۹	اکتوبر	۱۰	۸۶	استاد جامعہ	شاہد حسین
۶۲-۵۹ ۱۹۶۷	اگست	۲	۵۶	مدیر "ساقی"	شاہد دہلوی
۴-۳ ۱۹۹۰	نومبر	۱۱	۸۷	بیگم ذاکر حسین	شاہجہاں بیگم
۶-۵ ۱۹۸۴	جنوری	۱	۸۱	آزاد ہند فوج و سابق مرکزی وزیر، ہند	شاہنواز خاں، میجر جنرل
۲۲۹ ۱۹۳۱	ستمبر	۳	۱۷	طالب علم جامعہ	شبیر احمد
۴۸۲ ۱۹۳۳	نومبر	۵	۲۱	شریف (عبدالقدوس)
۵۳-۵۰ ۱۹۸۱	اگست	۸	۸۷	کارکن جامعہ	شعیب احمد خاں

۶-۵ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	عالم دین	شعیب عمری
۶۲۱ ۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	عالم دین	شفیع (محمد) مفتی
۶۰ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۲۸	شاعر	شمس لکھنوی (ابوالفضل)
۲۸۵ ۱۹۸۰	ستمبر	۹	۷۷	استاد جامعہ	شمس الحسن
۵۶۷ ۱۹۸۰	نومبر	۱۱	۷۷	اتالیق جامعہ اسکول	شمیم (طاہر خاتون)
۲۲۳-۲۲۰ ۱۹۷۵	اپریل	۴	۷۱	شاعر	شمیم کرہانی
۲۳۰ ۱۹۷۵	نومبر	۵	۷۲	صحافی "چٹان"	شورس کاشمیری
۲۴-۲۳، ۱۳۱ ۱۹۳۹	جنوری	۱	۳۱	خلافت تحریک رہنما	شوکت علی (مولانا)
۱۹۲ ۱۹۳۵	فروری	۲	۲۴	مجاہد آزادی	شیروانی (تصدق احمد خاں)
۲۸۸ ۱۹۳۵	مارچ	۳	۲۴
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	شاعر	صادق اندوری
۱۴، ۳-۳ ۱۹۸۸	مارچ	۳	۸۵	ادیبہ، اہلیہ ڈاکٹر عابد حسین	صالحہ عابد حسین
۳۳۶-۳۳۳ ۱۹۶۵	دسمبر	۶	۵۲	سفیر سعودی عرب برائے ہند	الصباح (عبداللہ سلیم)
۴-۳ ۱۹۸۸	جنوری	۱	۸۵	ناظم دارالمصنفین	صباح الدین عبدالرحمن
۵-۴ ۱۹۸۷	جون	۶	۸۴	خطاط و مصور	صادقین
۹۱ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶	صاحبزادہ شرر لکھنوی	صدیق حسن
۵۴-۵۰ ۱۹۸۱	اگست	۸	۸۷	استاد جامعہ	صدیقی (افتخار احمد)
۶۵-۶۲ ۱۹۷۷	فروری	۲	۷۴	استاد اردو، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	صدیقی (رشید احمد)
۷۸ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۲۸	صحافی	صدیقی (عبدالمتین شاہد)
۲۵۹-۲۵۷ ۱۹۸۱	مئی	۵	۷۸	صحافی "نئی دنیا"	صدیقی (عبدالوحید)
۳۶۲-۳۵۵ ۱۹۷۶	جولائی	۷	۷۳	استاد عربی، کلکتہ یونیورسٹی	صدیقی (زبیر)
۴۷-۴۵ ۱۹۸۲	جون	۶	۷۹	ادیب و صحافی	صدیقی (عتیق)
۵۶ ۱۹۸۹	اکتوبر	۱۰	۸۶	کارکن جامعہ	صدیقی (مسعود عالم)
۷۴-۷۳ ۱۹۲۸	مارچ	۳	۱۰	صحافی مدیر "المختطف" لبنان	صروف (یعقوب)
۶۲-۵۹ ۱۹۷۳	فروری	۲	۶۷	ایرانی دانشور	صفا (ذبیح اللہ)
۷۷ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۲۸	مصنف تاریخ کشمیر	صوفی (غلام محی الدین)
۲۸ ۱۹۸۸	دسمبر	۱۲	۸۵	سماجی کارکن	ضامن علی امر وہوی

۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	شاعر	ضیاء فتح آبادی
۶۲-۶۱ ۱۹۷۳	اگست	۲	۶۲	استاد فاری ہلی گڑھ مسلم یونیورسٹی	ضیاء احمد بدایونی
۲۸۳-۲۸۳ ۱۹۷۳	دسمبر	۶	۶۸	مصری ادیب	طہ حسین
۳۳۵-۳۳۳ ۱۹۶۵	دسمبر	۶	۵۲	بوہرہ رہنما	طاہر سیف الدین
۳۷ ۱۹۹۱	دسمبر	۱۲	۸۸	کارکن جامعہ	طاہر علی
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	صحافی "نفقوش"	طفیل احمد
۷-۲ ۱۹۴۶	جون	۹	۴۱	سماجی کارکن	طفیل احمد منٹھوری
۶-۵ ۱۹۸۳	ستمبر	۹	۸۰	مہتمم دارالعلوم دیوبند	طیب (محمد) قاری
۹۰ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶	ظفر (محمد)
۵-۴ ۱۹۹۰	جنوری	۱	۸۷	صحافی و ادیب	ظفر پیامی (دیوان بریندر ناتھ)
۹۰ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶	پرنسپل شیعہ کالج لکھنؤ	ظفر حسین (خال بہادر)
۱۸ ۹۰	فروری	۲	۸۷	خاتون خانہ	بیگم ظہور محمد خاں
۵۵۸-۵۵۵ ۱۹۷۸	دسمبر	۱۲	۷۵	استاد، حیاتی رکن جامعہ	عابد حسین (ڈاکٹر سید)
۶۰۳-۶۰۲	"	"	"	"	"
۷-۴ ۱۹۷۹	جنوری	۱	۷۶
۴۰ ۱۹۹۱	فروری	۲	۸۸	والدہ استاد جامعہ سید جمال الدین	عائشہ خاتون
۲۸۶ ۱۹۷۵	دسمبر	۶	۷۲	صحافی	عباسی (انیس احمد)
۲۶۳-۲۶۱ ۱۹۷۹	مئی	۵	۷۶	کارکن جامعہ	عباسی (علاؤ الدین)
۷۶ ۱۹۶۳	مئی رجون	۶/۵	۴۸	طبيب	عباسی (فرید احمد)
۱۹۰-۱۸۹ ۱۹۸۰	اپریل	۴	۷۷	سیاسی رہنما	عباسی (محمد عدیل) قاضی
۱۲۴ ۱۹۲۶	فروری	۲	۶	عالم دین، خلافت تحریک رہنما	عبدالباری فرنگی محلی
۱۱۸ ۱۹۷۱	اگست	۲	۶۴	استاد دارالعلوم دیوبند	عبدالحفیظ بلیاوی
۶۱۶-۶۱۵ ۱۹۶۱	ستمبر	۱۱	۴۵	بابائے اردو	عبدالحق (مولوی)
۹۱-۹۰ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶
۵۴۵ ۱۹۷۸	نومبر	۱۱	۷۵	شیخ الازہر مصر	عبدالخلیم محمود
۴۸-۴۵ ۱۹۷۵	جنوری	۱	۷۱	استاد جامعہ	عبدالحمی (ماسٹر)
۳۱۹ ۱۹۶۵	جون	۶	۵۱	عبدالحمی (خولجہ)

عبدالرب خاں	استاد جامعہ	۸۷	۱۱	نومبر	۱۹۹۰	۹
عبدالرزاق	استاد جامعہ و حیاتی رکن جامعہ	۸۷	۱	جنوری	۱۹۹۰	۴-۳
عبدالرشید	کارکن جامعہ	۸۴	۱۲	دسمبر	۸۷	۲۸
عبدالعلیم احراری جامعی	سابق شیخ الجامعہ علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	۷۳	۳	مارچ	۱۹۷۶	۱۶۸-۱۶۶، ۱۱۷
عبدالغفار خاں (خان)	مجاہد آزادی، سرحدی گاندھی	۸۵	۳	مارچ	۱۹۸۸	۳-۲
عبدالغفار خاں انبالوی	مجاہد آزادی	۷۳	۷	جولائی	۱۹۷۶	۳۴۲-۳۴۱
عبدالغفار مدھولی	استاد جامعہ	۷۹	۶	جون	۱۹۸۲	۵۳-۴۸
عبدالغفور	کارکن جامعہ	۷۷	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۰	۵۱۶-۵۱۵
عبداللہ (شیخ محمد)	سیاست داں کشمیر	۷۹	۹	ستمبر	۱۹۸۲	۶-۳
عبداللہ (سید محمد)	ادیب	۸۳	۱۱	نومبر	۱۹۸۶	۶-۵
عبداللطیف (ڈاکٹر سید)	ادیب علوم اسلامی	۶۴	۶	دسمبر	۱۹۷۱	۲۸۶-۲۸۵
عبدالماجد دریا آبادی	صحافی "سچ" و "صدق"	۷۴	۲	فروری	۱۹۷۷	۱۰۳-۹۸، ۶۱-۶۰
عبدالمجید خواجہ	سابق امیر جامعہ	۴۸	۱	جنوری	۱۹۶۳	۵۲-۵۱، ۷-۳
عبدالمجید ندوی	استاد مدرسہ الاصلاح اعظم گڑھ	۸۸	۶	جون	۱۹۹۱	۷۸
عبدالمعید خاں	صحافی مدیر "اسلامک کلچر"	۶۸	۶	دسمبر	۱۹۷۳	۲۸۶-۲۸۵
عبدالواحد سندھی جامعی	استاد جامعہ	۸۵	۳	مارچ	۱۹۸۸	۱۵
عبدالودود (قاضی)	ادیب و نقاد	۸۱	۴	اپریل	۱۹۸۴	۶-۳
عثمان (محمد)	استاد جامعہ	۲۰	۴	اپریل	۱۹۳۳	۳۸۱
عثمانی (عتیق الرحمن) مفتی	عالم دین و صحافی	۸۱	۷	جون و جولائی	۱۹۸۴	۵-۳
عدم (عبدالحمید)	شاعر	۷۸	۴	اپریل	۱۹۸۱	۲۱۰-۲۰۹
عرشی (امتیاز علی خاں)	لابریرین رضا لائبریری، راولپنڈی	۷۸	۳	مارچ	۱۹۸۱	۱۱۸-۱۱۵
.....	۷۸	۴	اپریل	۱۹۸۱	۲۰۸
عشرت لکھنوی (خوبہ عبدالرؤف)	شاعر و ادیب	۳۳	۸	اگست	۱۹۴۰	۶۶۶
مصمت چغتائی	ادیبہ	۸۸	۱۲	دسمبر	۱۹۹۱	۶۸-۶۷، ۵
علی اصغر بلگرامی	ماہر آثار قدیمہ و مورخ	۴۶	۴	فروری	۱۹۶۲	۱۰۲
عمران خاں (محمد)	عالم دین بھوپال	۸۳	۱۲	دسمبر	۱۹۸۶	۶

غفور علی	کارکن جامعہ	۸۶	۲	فروری	۱۹۸۹	۹۲
غلام ربانی	مورخ	۷۳	۱۱	نومبر	۱۹۷۶	۶۱۶
غلام السیدین (خولجہ)	ماہر تعلیم	۶۵	۱	جنوری	۱۹۷۲	۳۷-۳۵، ۶
غلام یزدانی	ادیب و مورخ	۴۸	۶/۵	مئی/جون	۱۹۶۳	۸۲
غیاث احمد گدی	ادیب و افسانہ نگار	۸۴	۱	جنوری	۱۹۸۷	۳۹
فارقلیط (محمد عثمان)	صحافی، مدیر "الجمعیۃ"	۷۳	۷	جولائی	۱۹۷۶	۳۳۱-۳۳۹
فاروقی (اختر حسین)	استاد جامعہ	۵۲	۲	اگست	۱۹۶۵	۱۱۲-۱۰۴
فاروقی (اظہر علی)	ادیب	۸۴	۱	جنوری	۱۹۸۷	۳۹
فخر الدین احمد	شیخ الحدیث، دارالعلوم دیوبند	۵۶	۶	جون	۱۹۷۲	۳۱۸
فخر الدین علی احمد	سابق صدر ہندوستان	۷۴	۳	مارچ	۱۹۷۷	۱۱۷-۱۱۵
فراق (برکت علی)	استاد جامعہ	۷۴	۲	فروری	۱۹۷۷	۱۱۲
.....						
فریدی (عبدالجلیل)	طیب، بانی مسلم مجلس	۷۰	۱	جولائی	۱۹۷۴	۵-۴
فضا (صدر الدین)	شاعر	۷۴	۴	اپریل	۱۹۷۴	۲۳۰
فضل الرحمن	عالم علوم اسلامی	۸۵	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۸	۴۸-۴۷
فکر تونسوی	ادیب و طنز نگار	۸۴	۱۰	اکتوبر	۱۹۸۷	۴۸
فہمی (شوکت علی)	صحافی، مدیر "دین و دنیا"	۹۰	۵	مئی	۱۹۹۳	۳
فیاض احمد (حافظ)	سابق خازن و حیاتی رکن جامعہ	۵۰	۳	مارچ	۱۹۶۴	۱۶۷-۱۶۴
فیصل (امیر)	شاہ عراق و اردن	۲۱	۴	اکتوبر	۳۳	۳۷۸
فیصل (شاہ)	سلطان سعودی عرب	۷۱	۴	اپریل	۱۹۷۵	۱۷۴-۱۷۱
فیض (احمد فیض)	شاعر	۸۲	۱	جنوری	۱۹۸۵	۶-۴
فیضی (آصف علی اصغر)	ماہر قانون اسلامی	۷۸	۱۲	دسمبر	۱۹۸۱	۴-۳
قابل اجیری	شاعر	۴۸	۶/۵	مئی/جون	۱۹۶۳	۸۰
قدوائی (انیس) بیگم	سماجی کارکن	۷۹	۸	اگست	۱۹۸۲	۵-۳
قدوائی (عبدالسلام)	ناظم دینیات جامعہ	۷۶	۸/۷	جولائی/اگست	۱۹۷۹	۳۳۱-۳۳۰، ۳۷۷
قریشی (اشتیاق حسین)	مورخ، ادیب	۷۸	۲	فروری	۱۹۸۱	۱۰۴-۱۰۳
قریشی (شعیب)	سابق نچہ پاکستان ہند	۴۸	۶/۵	مئی/جون	۱۹۶۳	۷۶

۲۸۴ ۱۹۷۴	دسمبر	۶ ۷۰	سابق وزیر اعلیٰ یوپی	کرپانی (سچیتا)
۱۷۳-۱۷۱ ۱۹۷۷	اپریل	۴ ۷۴	ادیب، افسانہ نگار	کرشن چندر
۲۲۱-۲۱۹				
۲۸۴ ۱۹۷۴	دسمبر	۶ ۷۰	مجلد اولیٰ سابق مرکزی وزیر ہند	کرشنا مینن (وی۔ کے)
۶-۳ ۱۹۸۴	فروری	۲ ۸۰	ادیب و نقاد	کلیم الدین احمد
۸۸ ۱۹۳۵	جنوری	۱ ۲۴	ترک، مشیر قانونی افغانستان	کمال عاطف
۱۶۶ ۱۹۷۸	اپریل	۴ ۷۵	سماجی کارکن، سابق صدر انجمن ترقی اردو	کنزرو (ہردے ناتھ)
۶-۵ ۱۹۹۰	جولائی	۷ ۷۷	طیب و افسانہ نگار	کوثر چاند پوری (علی کوثر) حکیم
۶-۳ ۱۹۸۴	دسمبر	۱۲ ۸۱	سابق وزیر اعظم ہندوستان	گاندھی (اندرا)
۷۸-۷۶-۳ ۱۹۹۱	جون	۶ ۸۸	"	گاندھی (راجیو)
۸۰ ۱۹۲۸	مئی	۵ ۱۰	عزیز مہاتما گاندھی	گاندھی (مکن لال)
۵۰۸ ۱۹۳۴	دسمبر	۴ ۱	سماجی کارکن	گڈوانی (آچارہ)
۱۷۳ ۱۹۲۴	مارچ	۳ ۳	انگریزی ادیب	گرے (ایلزبتھ)
۶۰۷ ۱۹۷۸	دسمبر	۱۲ ۷۵	سابق شیخ الجامعہ، دہلی یونیورسٹی	گنگولی (بی۔ این)
۱۲۲-۱۲۱ ۱۹۲۳	اگست	۲ ۲	برطانوی مستشرق	لائل (جیمس)
۶۲۰-۶۱۹ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲ ۷۳	فرانسیسی مصنف و سیاستداں	مارو (اندرو)
۳ ۱۹۹۳	مئی	۵ ۹۰	مصنف و نقاد	مالک رام بویجہ
۷-۶ ۱۹۸۷	فروری	۲ ۸۴	طالب علم جامعہ	مامون اعظمی
۱۷۴ ۱۹۶۸	اکتوبر	۴ ۵۸	استاد دارالعلوم دیوبند	مبارک علی (محمد)
۳ ۱۹۹۳	مئی	۵ ۹۰	ادیب، ناشر	متل (گوپال)
۴۶۰-۶-۴ ۱۹۸۸	جنوری	۱ ۸۵	ادیب و نقاد	مجنوں گورکھپوری (احمد صدیق)
۶-۳ ۱۹۸۵	مارچ	۳ ۸۲	سابق شیخ الجامعہ و حیاتی رکن جامعہ	مجیب (محمد)
۵ ۱۹۹۳	جنوری	۱ ۹۰	استاد جامعہ	محسنی (شمس الرحمن)
۲۷۸-۲۷۷ ۱۹۷۹	جون	۶ ۷۶	صحافی "تعمیر حیات"	محمد الحسنی
۱۰۶۰-۱۰۵۷ ۳۷	دسمبر	۶ ۲۸	طیب	محمد احمد خاں
۱۱۷-۱۱۵ ۱۹۷۴	ستمبر	۳ ۷۰	سابق بینا منظر علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	محمد نوکیلی جامعی
۲۲۴-۲۲۲ ۱۹۷۴	اکتوبر	۴ ۷۰		

۸۲-۷۸ ۱۹۳۱	جنوری	۱	۱۶	سابق امیر جامعہ، سابق صدر انڈین نیشنل کانگریس	۴ محمد علی جوہر
۲۳۰-۲۲۹ ۱۹۷۵	نومبر	۵	۷۲	مصنف و نائب صدر جمعیت العلماء	محمد میاں
۲۳۰-۲۲۷ ۱۹۷۱	نومبر	۵	۶۴	مجاہد آزادی و سابق مرکزی وزیر ہند	محمود (سید)
۲۸۰-۲۷۵ ۱۹۷۵	مئی	۵	۷۱	یہ ادرڈ اکثر ڈاکٹر حسین و سابق وزیر پاکستان	محمود حسین خاں جامعی
۷۶ ۱۹۶۳	مئی / جون	۶/۵	۴۸	ادیب	محمود طرزی
۲۸۶ ۱۹۷۵	دسمبر	۶	۷۲	ادیب	محمود صدیقی (محمد حسین)
۵۲ ۱۹۹۱	اپریل	۴	۸۸	کارکن جامعہ	مختار احمد
۸۸۳ ۱۹۳۷	اکتوبر	۴	۲۸	سابق صدر چیکو سلواکیہ	مسارک (نامس)
۱۷۴-۱۷۳ ۱۹۶۷	اکتوبر	۴	۵۶	استاد دارالعلوم ندوۃ العلماء	مسعود عالم ندوی
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۱	صحافی، مدیر ”دعوت“	مسلم (محمد)
۱۱۷-۱۱۵ ۱۹۷۵	مارچ	۳	۷۱	ادیب و نقاد	مسیح الزماں
۵۴-۴۸، ۴-۳ ۱۹۹۰	مئی	۵	۸۷	سابق شیخ الجامعہ کشمیر یونیورسٹی	مشیر الحق جامعی
۲۳ ۱۹۳۹	جنوری	۱	۳۱	صدر جمہوریہ ترکی	مصطفیٰ کمال پاشا
۷۶-۷۵ ۱۹۳۰	جنوری	۱	۱۴	مجاہد آزادی	منظہر الحق
۵-۳ ۱۹۷۵	جنوری	۱	۷۱	صحافی، مدیر ”معارف“	معین الدین احمد ندوی
۱۱۷-۱۱۶ ۱۹۷۵	مارچ	۳	۷۱	صحافی، مدیر ”ریاست“	مفتون (دیوان سنگھ)
۳۰۷-۳۰۶ ۱۹۲۴	مئی / جون	۶/۵	۴	سماجی کارکن، سابق شیخ الجامعہ کلکتہ یونیورسٹی	مکرجی (اسوتوش)
۷۷۸-۷۷۷ ۱۹۳۵	ستمبر	۹	۲۵	ادیب	ممتاز علی
۵-۳ ۱۹۸۶	نومبر	۱۱	۸۳	ادیب و استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	منظور حسین (خواجه)
۳۹ ۱۹۸۷	جنوری	۱	۸۴	ادیب و استاد علی گڑھ مسلم یونیورسٹی	منظور حسین (خواجه)
۹-۸ ۱۹۹۱	اگست	۸	۸۸	کارکن جامعہ	منظور سعید
۱۶۴-۱۶۳ ۱۹۷۲	مارچ	۳	۶۵	استاد جامعہ	منیر الحسن
۴۳۰-۴۲۷ ۱۹۷۹	ستمبر	۹	۷۶	عالم، بانی جماعت اسلامی	مودودی (ابوالاعلاء)
۶۲ ۱۹۶۷	اگست	۲	۵۶	سابق گورنر مہاراشٹر	مہدی نواز جنگ
۲۸۶ ۱۹۷۱	دسمبر	۶	۶۴	ادیب	مہر (غلام رسول)

جلد پنجم							
۲۵۳-۲۵۱ ۱۹۷۷	ستمبر	۹	۷۴	سابق صدر سائپرس	میکری ایس (آرچ بشپ)		
۲۷ ۱۹۸۴	مئی	۵	۸۱	شاعر	نازش پرتاپ گڑھی		
۱۶۲-۱۵۴ ۱۹۶۶	مارچ	۳	۵۳	سابق لائبریرین جامعہ ملیہ	نبی احمد (حافظ)		
۱۷۳-۱۷۳ ۱۹۶۸	اکتوبر	۴	۵۸	ادیب	نجیب اشرف ندوی		
۵۱۰-۵۰۷ ۱۹۷۶	اکتوبر	۱۰	۷۳	ہنگامہ شاعر	نذر الاسلام (قاضی)		
۷۶-۷۵ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۴۸	صحافی	نظامی (حمید)		
۳۱ ۱۹۹۱	جنوری	۱	۸۸	مورخ، سابق استاد جامعہ	نقوی (حمیدہ خاتون)		
۹۱ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶	ادیب	نواب علی		
۸۱-۸۰ ۱۹۶۳	مئی/جون	۶/۵	۴۸	شاعر	نوح ناروی		
۴-۳ ۱۹۹۳	اگست	۸	۹۰	مورخ، سابق گورنر مغربی بنگال	نور الحسن		
۵-۳ ۱۹۷۵	جنوری	۱	۷۱	پیر سٹر، سابق میسر دہلی	نور الدین احمد		
۱۱۸ ۱۹۷۱	ستمبر	۳	۶۴	سیاست دان، سابق وزیر مہاراشٹر	نوری (یاسین)		
۲۳۰-۲۲۷ ۱۹۶۴	مئی	۵	۵۰	مجلد آزادی، وزیر اعظم ہندوستان	نہرو (جواہر لال)		
۱۶۸ ۱۹۳۱	فروری	۲	۱۶	مجاہد آزادی	نہرو (موتی لال)		
۸۶ ۱۹۸۹	مارچ	۳	۸۶	شاعر	نیاز حیدر		
۶۲-۵۹ ۱۹۸۱	فروری	۲	۷۸	سابق استاد جامعہ	نیازی جامعی (نذیر)		
۵۶ ۱۹۸۹	اکتوبر	۱۰	۸۶	طالب علم جامعہ	نیر دانش		
۶-۵ ۱۹۸۷	جون	۶	۸۴	عالم استاد مدرسہ امینیہ	واصف (حفظ الرحمن)		
۶-۵ ۱۹۸۳	جولائی	۷	۸۰	شاعر	وجد (سکندر علی)		
۶۲۲-۶۲۱ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	استاد فارسی زبان و ادب	وحید مرزا		
۴۸-۴۷ ۱۹۸۷	اکتوبر	۱۰	۸۰	ہندی ادیب	ورما (مہادیوی)		
۲۸۶-۲۸۳ ۱۹۶۷	دسمبر	۶	۵۶	صوفی بزرگ	وصی اللہ (شاہ)		
۶۷۲-۶۷۰ ۱۹۷۶	دسمبر	۱۲	۷۳	ادیب، سابق استاد جامعہ	وقار عظیم		
۶ ۱۹۸۷	جولائی	۷	۸۴	ایڈیٹر "پیام تعلیم"	ولی شاہجہان پوری		
۶ ۱۹۷۶	جنوری	۱	۷۳	ادیب و صوفی	ولی الدین (میر)		
۹۱ ۱۹۶۲	فروری	۴	۴۶	شاعر	بادی مچھلی شہری		
۱۵ ۱۹۸۸	مارچ	۳	۸۵	ادیب	باشمی (جیلہ)		

۱۹۸۸	۳۶، ۳۷-۳۷	جنوری	۱	۸۵	صحافی، ادیب	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۹۶۹	۱۱۶-۱۱۸	ستمبر	۳	۶۰	بنگلہ ادیب، سابق مرکزی وزیر ہند	الباشمی (رحم علی)
۱۹۶۱	۶۵۸-۶۶۳	اکتوبر	۱۲	۳۵	سابق سکریٹری جنرل علامہ قوام متحدہ	ہمایوں کبیر
۱۹۷۲	۱۷۱-۱۷۳	اپریل	۳	۶۵	شاعر	بیر شولڈ (ڈاگ)
۱۹۹۲	۲۳	جنوری	۱	۹۸	کالرکن جامعہ	یحییٰ اعظمی
۱۹۶۸	۵۲-۵۶	جنوری	۱	۵۷	صحافی، مدیر "شاہراہ"	یعقوب (محمد)
۱۹۸۱	۱۰۱-۱۰۲	فروری	۲	۷۸	صحافی، مدیر "نیرنگ خیال"	یوسف جامعی
۱۹۷۹	۲-۵	مارچ	۳	۷۶	ادیب، مورخ، استاد جامعہ عثمانیہ	یوسف حسین (محمد) حکیم
						یوسف حسین خاں جامعی

چوتھا حصہ

ضمیمہ

اشاریہ ۱۹۹۴-۲۰۰۴ء

ضمیمہ

اشاریہ ۱۹۹۴-۲۰۰۴ء

مرتبین

شہاب الدین انصاری

تنویر عالم آفاقی

اداریے: شمیم حنفی

موضوعاتی نوٹ

۸-۷	۲۰۰۲	جولائی-ستمبر	۹۹	ابو الفضل صدیقی
۸-۷	۹۹	"	۹۶	ابولکلام آزاد
۸-۷	۲۰۰۰	جنوری-مارچ	۹۷	"
۶-۵	۹۵	اکتوبر-دسمبر	۹۲	اردو زبان
۶-۵	۹۸	اپریل-جون	۹۵	"
۶-۵	۲۰۰۱	"	۹۸	اردو کتابیں
۸-۷	۲۰۰۱	اکتوبر-دسمبر	"	بلونت سنگھ
۶-۵	۹۵	جنوری-مارچ	۹۲	تہذیب، عہد سرسید کی
۶-۵	۲۰۰۳	"	۱۰۰	ترجمہ کی اہمیت
۶-۵	۹۵	جولائی-ستمبر	۹۲	جامعہ ملیہ اسلامیہ
۶-۵	۲۰۰۰	"	۹۷	جامعہ ملیہ کی اردو خدمات
۶-۵	۹۳	مارچ-اپریل	۹۱	دانشوری
۶-۵	۹۷	اپریل-جون	۹۳	ڈاکٹر ذاکر حسین
۶-۵	۹۳	اکتوبر-دسمبر	۹۱	رسالہ جامعہ
۶-۵	۹۳	اگست-ستمبر	۹۱	سائنسی و تخلیقی فکر
۱۰-۷	۹۸	جولائی-دسمبر	۹۵	سرسید احمد خاں
۶-۵	۹۷	جنوری-مارچ	۹۳	شمس الرحمن فاروقی
۸-۷	۹۸	"	۹۵	غالب
۶-۵	۹۳	مئی-جولائی	۹۱	کتابیں، اشاعت
۹-۷	۹۶	جنوری-مارچ	۹۳	گاندھیاںئی فکر

تعزیتی نوٹ

۹۹	جنوری۔ مارچ	۲۰۰۲	۸-۷
۹۳	اپریل۔ جون	۹۶	۶-۵
۱۰۱	جولائی۔ ستمبر	۲۰۰۳	۶-۵
۹۶	جنوری۔ مارچ	۹۹	۵
۹۳	جولائی۔ ستمبر	۹۷	۶
۹۲	اکتوبر۔ دسمبر	۹۵	۶
۹۴	اکتوبر۔ دسمبر	۹۷	۶-۵
۹۳	جولائی۔ ستمبر	۹۶	۶
۱۰۱	اپریل۔ جون	۲۰۰۳	۶-۵
۹۶	جنوری۔ مارچ	۹۹	۶-۵
۹۶	"	"	۵
۹۸	"	۲۰۰۱	۸-۷
۹۹	"	۲۰۰۲	۹-۷
۱۰۱	اکتوبر۔ دسمبر	۲۰۰۳	۵
۱۰۱	اپریل۔ جون	۲۰۰۳	۶-۵
۹۳	جولائی۔ ستمبر	۹۶	۶-۵
۹۹	جولائی۔ دسمبر	۲۰۰۲	۸
۹۶	اپریل۔ جون	۹۹	۶-۵
۹۴	جنوری۔ مارچ	۹۷	۵
۹۹	اپریل۔ جون	۲۰۰۲	۹-۵
۹۳	جولائی۔ ستمبر	۹۶	۵
۹۴	"	۹۷	۵
۹۶	جنوری۔ مارچ	۹۹	۶
۵۵	"	۲۰۰۲	۵

آل احمد سرور

اختر الایمان

اشفاق احمد

اظہر انصاری

الیاس احمد گدی

انور جمال قدوائی

ایڈورڈ سعید

بشیر الدین

جگن نگاتھ آزاد

حجاب امتیاز علی (بیگم)

حیات اللہ انصاری

خلیل الرحمن اعظمی

سلامت اللہ

شکیل جہانگیری

ضمیر نیازی

ضیاء الحسن فاروقی

ضیاء الحسن ندوی

عبدالحمید (حکیم)

عبدالسلام (سائنسدان)

عبداللطیف اعظمی

علی اشرف

مجتبیٰ حسین زیدی

محب الحسن

محمد خالد اختر

۹۲	اپریل - جون	۹۵	۶-۵
۱۰۱	اکتوبر - دسمبر	۲۰۰۳	۶-۵
"	"	"	۶
"	جولائی - ستمبر	"	۶-۵
"	اکتوبر - دسمبر	"	۵
۹۳	جنوری - مارچ	۹۷	۶

محمد عاقل

مشفق خواجہ

معین احسن جذبی

نثار احمد فاروقی

نظر برنی

وحید اختر

شذرات: اختر الواسع

۱۰۱	اکتوبر - دسمبر	۲۰۰۳	۱۵-۷
-----	----------------	------	------

جامعہ ملیہ اسلامیہ - بڑھتے قدم

مضامین

آزاد (جگن ناتھ)	اردو شاعری میں گاندھی جی کا ذکر	۹۴	جنوری - مارچ ۹۷ء	۱۰۹-۱۰۲
-	جگر کی شاعری میں سماجی عناصر	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۵۱-۴۶
-	ڈاکٹر ذاکر حسین اور علامہ اقبال	۹۷	جولائی - ستمبر ۲۰۰۰	۱۶۱-۱۴۶
آصف فرخی	بدترین مصنف کے لیے اعزاز...	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۱۹۷-۱۹۶
آفتاب احمد	میر، غالب اور اقبال	۹۵	جنوری - مارچ ۹۸	۹۵-۲۹
-	قابل مضبوطی کتابیں	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۲۲۷-۲۲۴
-	کتاب امروز و فردا	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۶۶-۵۸
آمنت مورتی	قومی اکیڈمیاں اور کمال و ہنر کا فروغ	۹۴	اکتوبر - دسمبر ۹۷ء	۶۴-۵۸
(یو۔ آر)				
آنند (ملک راج)	مہاشو تیا دیوی ترجمہ سہیل احمد فاروقی	۹۴	جنوری - مارچ ۹۷ء	۱۵۶-۱۵۳
ابوبکر عباد	ممتاز شیریں کی طویل کہانیاں	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۱۴۳-۱۰۷
ابوالکلام قاسمی	خلیل الرحمن کا مثالی تحقیقی کارنامہ	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۹۳-۶۹
-	سر سید کا تہذیبی شعور	۹۵	جولائی - دسمبر ۹۸	۲۵۶-۲۴۲
-	کلام انیس میں پیکر تراشی کا نظام	۹۴	جولائی - دسمبر ۹۷ء	۸۸-۷۴

مضامین

آزاد (جگن ناتھ)	اردو شاعری میں گاندھی جی کا ذکر	۹۴	جنوری - مارچ ۹۷ء	۱۰۹-۱۰۲
-	جگر کی شاعری میں سماجی عناصر	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۵۱-۴۶
-	ڈاکٹر ذاکر حسین اور علامہ اقبال	۹۷	جولائی - ستمبر ۲۰۰۰	۱۶۱-۱۴۶
آصف فرخی	بدترین مصنف کے لیے اعزاز...	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۱۹۷-۱۹۶
آفتاب احمد	میر، غالب اور اقبال	۹۵	جنوری - مارچ ۹۸ء	۹۵-۲۹
-	قابل ضبطی کتابیں	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۲۲۷-۲۲۳
-	کتاب امروز و فردا	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۶۶-۵۸
آمنت مورتی	قومی اکیڈمیاں اور کمال و ہنر کا فروغ	۹۴	اکتوبر - دسمبر ۹۷ء	۶۴-۵۸
(یو۔ آر)				
آنند (ملک راج)	مہاشو تیا دیوی ترجمہ سہیل احمد فاروقی	۹۴	جنوری - مارچ ۹۷ء	۱۵۶-۱۵۳
ابوبکر عباد	ممتاز شیریں کی طویل کہانیاں	۹۹	اپریل - جون ۲۰۰۲	۱۴۳-۱۰۷
ابوالکلام قاسمی	خلیل الرحمن کا مثالی تحقیقی کارنامہ	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۹۳-۶۹
-	سر سید کا تہذیبی شعور	۹۵	جولائی - دسمبر ۹۸ء	۲۵۶-۲۴۲
-	کام انیس میں پیکر تراشی کا نظام	۹۴	جولائی - دسمبر ۹۷ء	۸۸-۷۴

۲۸۴-۲۷۰	۲۰۰۰ مارچ-جنوری	۹۷	مولانا آزاد کا (علمی یا تحقیقی) اسلوب نثر	ابوالکلام قاسمی
۵۵۶-۵۴۱	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	میر انیس کا تصور شعر	-
۵۴-۳۳	۹۹ جولائی-دسمبر	۹۶	مولانا آزاد اور البیرونی	ابوسلمان شاہجہان پوری
۱۰۳-۸۸	۹۴ اکتوبر-دسمبر	۹۱	نفسیاتی معالجے میں مسلمانوں کا حصہ	اجمل (محمد)
			ترجمہ: نذیر الدین مینائی	
۱۳۷-۱۳۷	۹۴ اگست-ستمبر	۹۱	لکھنے والوں کا تعارف (فارسی افسانہ نگار)	اجمل کمال
۴۶-۱۶	۹۸ جولائی-دسمبر	۹۵	سر سید احمد خاں، سفر نامہ زندگی کے جستہ جستہ واقعات	احمد (محمد) مرتب
۱۱۱-۹۵	۲۰۰۰ جولائی-ستمبر	۹۷	اردو کا ابتدائی زمانہ: ادبی تہذیب و تاریخ کے پہلو، ساحری، شاہی، صاحب قرانی (شمس الرحمن فاروقی)	احمد محفوظ
۶۴-۵۵	۲۰۰۰ اپریل-جون	۹۷	اردو کی ادبی تہذیب اور خواجہ حسن نظامی کی نثر	-
۱۹۸-۱۹۱	۲۰۰۱ مارچ-جنوری	۹۸	پھر اپنی صدا سنا دے، زندگی اور زندگی	-
۹-۷	۲۰۰۰ جولائی-ستمبر	۹۷	علی سردار جعفری کی یادیں	-
۲۴-۱۷	۹۹ اپریل-جون	۹۶	حکیم عبدالحمید	اختر الوداع
۴۷-۴۲	۲۰۰۰ اپریل-جون	۹۷	خواجہ حسن نظامی تصوف کی عملی تفسیر	-

۱۵۵-۴۴	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۹۹	سردار جعفری، نظریاتی وابستگی اور شعری تجربہ	اختر الواسع
۵۹-۵۱	۱۰۰	اپریل - جون ۲۰۰۳	۱۰۰	صوفی طریق فکر و تربیت	-
۳۳۳-۳۲۶	۹۵	جولائی - دسمبر ۹۸	۹۵	فکر سرسید کی عصری معنویت اور ہم	-
۱۵۷-۱۴۸	۹۶	جولائی - دسمبر ۹۹	۹۶	مولانا آزاد: کچھ دستاویزی حقائق	-
۱۹-۷	۱۰۰	جنوری - مارچ ۲۰۰۳	۱۰۰	مولانا آزاد کی تہذیبی و سیاسی بصیرت	-
۲۵۲-۲۲۷	۹۶	جولائی - دسمبر ۹۹	۹۶	راہل سانکر تیاگن	اخلاق احمد
۱۷۶-۱۶۶	۹۶	جولائی - دسمبر ۹۹	۹۶	دور جدید کا داعی قرآن	اخلاق حسین قاسمی
۲۴۰-۲۲۹	۱۰۰	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	ادیب (مسعود حسن میرانیس کی جذبات نگاری رضوی)	
۴۰-۱۵	۱۰۰	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	عربی ادب میں مرثیہ گوئی	ارشاد (رشید احمد)
۱۳۷-۱۲۳	۹۶	جنوری - مارچ ۹۹	۹۶	”مسدس حالی“ اور ”بھارت بھارتی“ کا تقابلی مطالعہ	..
۱۸۴-۱۶۵	۹۸	جولائی - دسمبر ۲۰۰۱	۹۸	-	..
۱۶۲-۱۴۰	۹۴	جولائی - ستمبر ۹۷	۹۴	مسدس حالی کا تنقیدی مطالعہ	..
۸۹-۶۳	۱۰۰	جنوری - مارچ ۲۰۰۳	۱۰۰	مسدس والی نظم مسکن بہ بھارتی کا تحقیقی و تنقیدی مطالعہ	..
۶۷-۵۵	۹۴	جنوری - مارچ ۹۷	۹۴	اندلس میں مسلمانوں کی فتح	ابن حق (محمد)

جلد پنجم	۵۷۲	اشاریہ رسالہ جامعہ
۱۵۳-۱۳۶	۹۲ جولائی-ستمبر ۹۵	رسالہ جامعہ کی عملی خدمات: اسحق (محمد)
		ہندی مسلم ثقافت کے فروغ میں سید
۳۱-۳۲	۹۶ جنوری-مارچ ۹۹	اشرف جہانگیر سمنانی کا حصہ
۴۵-۴۲	۹۸ جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	جہانگیر کو ارٹرز کا اوریکل (سلیم احمد) اسد محمد خاں
۲۹۵-۲۹۱	۹۲ جولائی-ستمبر ۹۵	آشا پورنادیوی اسد الدین (محمد)
۱۵۶-۱۵۰	۹۳ اپریل-جون ۹۶	البیر کامیو: بیگانہ اسد الدین (محمد)
۹۳-۹۰	۹۷ جولائی-ستمبر ۲۰۰۰	جرمن ناول اور کنٹر گراس کا ٹین کا ڈھول -
۸۰، ۶۳-۵۳	۹۱ اگست-ستمبر ۹۴	دماغ سازی اور پس انسانی سماج اسر (دیوندر)
۱۳۳-۱۲۳	۹۲ جنوری-مارچ ۹۵	حالی کا ”مقدمہ شعر و شاعری“ اور شعر و اسلم پرویز
		شاعری
۲۳۵-۱۹۳	۹۷ جنوری-مارچ ۲۰۰۰	مولانا آزاد اور عربی ادب اسماعیل (شیت محمد)
۹۵-۶۵	۹۸ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۱	بلونت سنگھ: شخصیت اور فن اشک (ایندر ناتھ)
۳۵۵-۳۴۳	۹۵ جولائی-دسمبر ۹۸	سر سید کی پیش بینی: ایک ذاتی نقطہ نظر اشفاق محمد خاں
۲۶۲-۲۵۶	۹۶ جولائی-دسمبر ۹۹	مولانا ابوالکلام آزاد: مذہب اور مسلمان -
۱۲۴-۱۱۰	۹۵ اپریل-جون ۹۸	نذیر احمد کے ناول اور ناقدین ادب -
۲۲۰-۲۷۹	۱۰۰ جولائی-دسمبر ۹۹	مراثی انیس کا ہندوستانی مزاج اطہر رضا بلگرامی
۱۲۲-۱۰۱	۹۶ جولائی-دسمبر ۹۹	آزاد کا طریق زیست ترجمہ مسعود الحق اعجاز احمد
۱۹۳-۱۸۸	۹۵ جنوری-مارچ ۹۸	غالب کی شاعری ترجمہ سہیل احمد فاروقی -
۵۲-۳۷	۱۰۱ جولائی-ستمبر ۲۰۰۳	اردو میں پیروڈی اعجاز حسین

۵۲-۴۶	مارچ-اپریل ۹۲	۹۱	فن خطاطی	اعجاز رائی
۱۳۸-۱۲۵	اپریل-جون ۹۵	۹۲	-	-
۲۰۶-۱۹۵	جنوری-مارچ ۹۸	۹۵	غالب کی شعری ترجیحات	افضال حسین
۸۸-۸۲	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کے ایک معاصر: مولوی مظہر اللہ	افضال الرحمن
			پنچھرا یونی	
۱۷۷-۱۵۰	اکتوبر-دسمبر ۹۶	۹۳	”روپ“ کی رباعیاں	افغان اللہ خاں
۱۳۸-۱۳۱	-	۹۳	فراق اور قدیم ہندوستانی فلسفہ	-
۲۰۶-۲۰۳	اپریل-جون ۲۰۰۴	۱۰۱	فن خوشنویسی	اقبال (نجم الدین)
۸۸۴-۲۸	اکتوبر-دسمبر ۹۵	۹۲	اردو نشاۃ ثانیہ کا ناتمام عمل: تاریخی پس منظر میں	اقدار عالم خاں
۶۵-۶۱	اپریل-جون ۹۶	۹۳	نئے تناظر، تاریخ نگاری میں	-
۲۰۶-۱۹۹	جنوری-مارچ ۹۵	۹۲	مابعد جدیدیت کے دور میں مسلمانوں کی شمولیت ترجمہ اختر الواسع	اکبر (ایس احمد)
۸۱-۶۹	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کا کردار	اکرام (محمد شیخ)
۳۶-۳۴	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	شاکر مہنی اور گاندھی ترجمہ شکور محسن مرزا	اکیدا (دیا کو)
۳۲۵-۳۱۲	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	عصر حاضر میں علی گڑھ تحریک کی معنویت	الطاف احمد اعظمی
۱۰۹-۶۳	اکتوبر-دسمبر ۹۷	۹۴	علامہ اقبال اور وحدت الوجود	-
۱۱۳-۸۲	جولائی، ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	علم اور روحانی تجزیہ: اقبال کا نقطہ نظر	-
۸۳-۳۷	جولائی-ستمبر ۹۹	۹۳	مولانا آزاد کی قرآنی بصیرت: ایک مطالعہ	-

جلد پنجم	۵۷۴	اشاریہ رسالہ جامعہ
۲۵۵-۲۰۸	۹۶ جولائی-دسمبر ۹۹	الطاف احمد اعظمی مولانا آزاد کی قرآنی بصیرت: ایک مطالعہ
۱۳۸-۱۲۸	۹۹ جنوری-مارچ	غالب اور ان کے عہد کی نثر الیاس شوقی
۲۰۰۲		
۱۶۷-۱۵۲	۹۲ اکتوبر-دسمبر ۹۵	اردو میں خود نوشت سوانح عمری کی صورت حال امتیاز احمد
۱۵۳-۱۳۰	۹۷ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	اردو ناول کا موجودہ منظر نامہ -
۱۳۹-۱۳۰	۹۴ جولائی-ستمبر ۹۷	اکرام اللہ کا ناول گرگ شب -
۲۳۳-۲۲۵	۹۸ جنوری-مارچ ۲۰۰۱	خلیل الرحمن کی تنقید -
۱۸۶	۹۹ جنوری-مارچ ۲۰۰۲	ادب اور بیسویں صدی ترجمہ مبین مرزا انتظار حسین
۶۲-۶۰	۱۰۱ جولائی-ستمبر ۲۰۰۴	اردو ادب کا نقصان، ترجمہ نقی حسین جعفری -
۳۵۹-۳۵۱	۱۰۰ جولائی-دسمبر ۰۳	انیس کے مریضے میں دوہرے معانی -
۳۲-۱۴	۹۸ جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	اک شہر ایک تہذیب -
۲۶۵-۲۵۷	۱۰۰ جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	رزمیہ میں ایک نئی جہت -
۴۱-۳۳	۹۸ جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	گولر کا پھول -
۵۶۴-۵۵۹	۱۰۰ جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	مزید ڈیڑھ بات انیس کے بارے میں -
۱۶۵-۱۶۲	۹۴ جنوری-مارچ ۹۷	واپس کلا سکیٹ کی طرف ترجمہ احمد محفوظ -
۱۵۲-۱۴۳	۹۵ جنوری-مارچ ۹۸	دیوان غالب مرتبہ مالک رام انصار اللہ (محمد)
۵۹-۵۷	۱۰۱ جولائی-ستمبر ۰۴	انصاری (اسلوب احمد) حرفے چند
۱۰۴-۸۵	۹۳ جولائی-ستمبر ۹۶	انصاری (طیب) ملک سیف الدین غوری

۱۶۴-۱۵۶	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	کرشن چندر کی افسانہ نگاری: ایک جائزہ	انوار احمد
۴۸-۴۱	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	فارسی ادب میں مرثیہ گوئی	انور (انور علی)
۱۲۱-۱۱۶	اپریل-جون ۹۶	۹۳	اختر الایمان کی شاعری	انور خاں
۱۰۶-۹۵	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	میر انیس کی دہلویت	انور سدید
۱۹۷-۱۹۶	اپریل جون ۲۰۰۰	۹۷	بلا تبصرہ (مراسلہ مولانا آزاد سے متعلق مضمون پر)	انور معظم
۱۷۴-۱۳۸	جولائی دسمبر ۹۸	۹۵	سید جمال الدین افغانی: سرسید کا ایک نقاد	-
۲۱۹-۲۰۷	جنوری-مارچ ۹۸	۹۵	غالب کی تمنا	-
۲۲۰-۲۱۳	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھی اور عرب مسائل ترجمہ سہیل احمد فاروقی	انیس (محمد)
۳۱۴-۳۸۱	جولائی دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	کلام انیس میں عناصر چہارگانہ مزید دیکھئے خلیل الرحمن اعظمی	انیس اشفاق
۱۶۷-۱۵۸	اگست-ستمبر ۹۴	۹۱	آر۔ کے۔ نارائن	انیس الرحمن
۲۹۹-۲۹۲	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	اسٹیفن اسپنڈر	-
۱۰۷-۱۰۵	مارچ-اپریل ۹۴	۹۱	کویتا ۱۹۹۳	-
۱۶-۷	اپریل-جون ۹۹	۹۶	ایک حقیقی قوم کی تعمیر۔ ترجمہ سہیل احمد فاروقی	اومن (ٹی۔ کے)
۱۲۲، ۱۳-۶	مئی-جولائی ۹۳	۹۱	ہمارا مسئلہ، ترجمہ جبین انجم	باچی (اشوک)
۴۸-۴۳	اکتوبر-دسمبر ۹۵	۹۲	ریاست اور ادیب، ترجمہ نذیر الدین مینائی	باردلوئی (نزل پر بھا)

۲۵۵-۲۰۸	جولائی-دسمبر ۹۹	۹۶	مولانا آزاد کی قرآنی بصیرت: ایک مطالعہ	الطاف احمد اعظمی
۱۳۸-۱۲۸	جنوری-مارچ ۹۹	۹۹	غالب اور اُن کے عہد کی نثر	الیاس شوقی
۲۰۰۲				
۱۶۷-۱۵۲	اکتوبر-دسمبر ۹۵	۹۲	اردو میں خود نوشت سوانح عمری کی صورت حال	انتیاز احمد
۱۵۴-۱۳۰	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	۹۷	اردو ناول کا موجودہ منظر نامہ	-
۱۳۹-۱۳۰	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۴	اکرام اللہ کا ناول گرگ شب	-
۲۳۳-۲۲۵	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل الرحمن کی تنقید	-
۱۸۶	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	ادب اور بیسویں صدی ترجمہ مبین مرزا	انتظار حسین
۶۲-۶۰	جولائی-ستمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	اردو ادب کا نقصان، ترجمہ نقی حسین جعفری	-
۳۵۹-۳۵۱	جولائی-دسمبر ۰۳	۱۰۰	انیس کے مرثیے میں دوہرے معانی	-
۳۲-۱۴	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	اک شہر ایک تہذیب	-
۲۶۵-۲۵۷	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	رزمیہ میں ایک نئی جہت	-
۴۱-۳۳	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	گولر کا پھول	-
۵۶۴-۵۵۹	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	مزید ڈیڑھ بات انیس کے بارے میں	-
۱۶۵-۱۶۲	جنوری-مارچ ۹۷	۹۴	واپس کلا سکیٹ کی طرف ترجمہ احمد محفوظ	-
۱۵۲-۱۴۳	جنوری-مارچ ۹۸	۹۵	دیوان غالب مرتبہ مالک رام	انصار اللہ (محمد)
۵۹-۵۷	جولائی-ستمبر ۰۴	۱۰۱	حرفے چند	انصاری (اسلوب احمد)
۱۰۴-۸۵	جولائی-ستمبر ۹۶	۹۳	ملک سیف الدین غوری	انصاری (طیب)

۱۶۴-۱۵۶	۲۰۰۱ جولائی-ستمبر	۹۸	کرشن چندر کی افسانہ نگاری: ایک جائزہ	انوار احمد
۴۸-۴۱	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	فارسی ادب میں مرثیہ گوئی	انور (انور علی)
۱۲۱-۱۱۶	۹۶ اپریل-جون	۹۳	اختر الایمان کی شاعری	انور خاں
۱۰۶-۹۵	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	میر انیس کی دہلویت	انور سدید
۱۹۷-۱۹۶	۲۰۰۰ اپریل-جون	۹۷	بلا تبصرہ (مراسلہ مولانا آزاد سے متعلق مضمون پر)	انور معظم
۱۷۴-۱۳۸	۹۸ جولائی-دسمبر	۹۵	سید جمال الدین افغانی: سرسید کا ایک نقاد	-
۲۱۹-۲۰۷	۹۸ جنوری-مارچ	۹۵	غالب کی تمنا	-
۲۲۰-۲۱۳	۹۶ جنوری-مارچ	۹۳	گاندھی اور عرب مسائل ترجمہ سہیل احمد فاروقی	انیس (محمد)
۴۱۴-۳۸۱	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	کلام انیس میں عناصر چہارگانہ مزید دیکھئے خلیل الرحمن اعظمی	انیس اشفاق
۱۶۷، ۱۵۸	۹۴ اگست-ستمبر	۹۱	آر۔ کے۔ نارائن	انیس الرحمن
۲۹۹-۲۹۲	۹۵ جولائی-ستمبر	۹۲	اسٹیفن اسپنڈر	-
۱۰۷-۱۰۵	۹۴ مارچ-اپریل	۹۱	کویتا ۱۹۹۳	-
۱۶-۷	۹۹ اپریل-جون	۹۶	ایک حقیقی قوم کی تعمیر۔ ترجمہ سہیل احمد فاروقی	اومن (ٹی۔ کے)
۱۲۲، ۱۳-۶	۹۴ مئی-جولائی	۹۱	ہمارا مسئلہ، ترجمہ جبین انجم	باچینی (اشوک)
۴۸-۴۳	۹۵ اکتوبر-دسمبر	۹۲	ریاست اور ادیب، ترجمہ نذیر الدین مینائی	باردلوئی (نزل پر بھا)

۲۸-۳۳ ۹۲ اکتوبر-دسمبر ۹۵ راجندر سنگھ بیدی کے فن سے آخری باقر مہدی

ادھوری ملاقات

۹۱-۶۱ ۱۰۱ جنوری-مارچ ۲۰۰۳ شفیق فاطمہ شعرا کے کلام کا ایک جائزہ -

۸۷-۶۱ ۱۰۱ اپریل-جون ۲۰۰۳ میرا آخری دوست: بیدی -

۵۴۰-۵۰۵ ۱۰۰ جولائی-دسمبر ۲۰۰۳ میرانیس کی زبان بخاری (سہیل)

۱۴۲-۱۲۸ ۱۰۰ جنوری-مارچ ۲۰۰۳ اقبال کی چند جغرافیائی اصطلاحات بدیع الزماں

۶۸-۵۳ ۹۹ جنوری-مارچ ۲۰۰۲ اقبال کے کلام کی چند قرآنی تلمیحات -

۵۰-۴۲ ۱۰۱ اپریل-جون ۲۰۰۳ اقبال کے کلام میں لا الہ سے ترتیب دیے -

گئے اشعار کی معنویت قرآن کی روشنی میں

۵۱ ۱۰۱ اپریل-جون ۲۰۰۳ اقبال کے کلام میں شخصیتوں سے منسوب -

اصطلاحات سے ترتیب دیے گئے اشعار

کے اشاریے

۱۴۸-۱۳۴ ۹۸ اپریل-جون ۲۰۰۱ اقبال کے متحد الخیال اشعار -

۱۹۶-۱۸۶ ۹۸ اپریل-جون ۲۰۰۱ حکیم محمد سعید برکاتی (مسعود احمد)

۱۴۹-۱۴۵ ۹۱ مئی-جولائی ۹۴ نسلی امتیاز کے خلاف ایک شاعر کا اعلان بروئس (ڈنيس)

جنگ۔ ترجمہ خالد نصیر ہاشمی

۱۸۵-۱۸۲ ۹۸ اپریل-جون ۲۰۰۱ ہیملٹ کی نئی ترتیب، تبصرہ میری بلوم بروک (پیٹر)

ترجمہ خیر النساء مہدی

۲۸-۲۵ ۹۳ اکتوبر-دسمبر ۹۶ فراق گورکھپوری: ایک ملاقات، ایک سبق بسم اللہ (عبدال)

۲۹۰-۲۸۷	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	ہری شنکر پر سائی	بسم اللہ (عبدل)
۳۱۵-۳۱۱	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	عیسیٰ پھر مصلوب ہوئے	بک (پرل ایس)
۱۹۷	جنوری-مارچ	۱۰۱	آرٹ، جنگ اور فسطائیت، ترجمہ شکیل	بنجامن (والٹر)
	۲۰۰۴		جہانگیری	
۴۶-۴۱	اکتوبر-دسمبر ۹۴	۹۱	رجب اور سنت سہیل احمد	بھارگو (کرشن ناتھ)
			فاروقی	
۱۷۴-۱۵۷	جنوری-مارچ ۹۹	۹۶	اردو دنیا کا پہلا بین الاقوامی شہر	بیک (حامد)
۱۹۵-۱۷۶	اپریل-جون ۹۹	۹۶	اردو میں ہانگو نگاری	-
۱۸۴-۱۵۵	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	۹۷	اردو کی قصہ نگاری / ناول نگار خواتین	-
۲۸-۲۶	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	الوداع آ رہے کے نارائن	-
۱۰۹-۹۴	اپریل-جون ۹۸	۹۵	نذیر احمد کے تمثیلی قصے	-
۱۴۳-۱۱۴	جولائی-ستمبر ۹۶	۹۳	یلدرم، منشا اور فیض: ترجمہ نگاری کے	-
			باب میں چند تفریحات	
۲۱۴-۲۰۷	جنوری-مارچ ۹۵	۹۲	مابعد جدیدیت اور مارکسیت، ترجمہ سہیل	پچوری (سدھیش)
۱۹۸			احمد فاروقی	
۹۰-۷۳	اپریل-جون ۹۶	۹۳	پطرس بخاری کا ایک نادر و نایاب مضمون	پطرس بخاری
			ترجمہ آصف ہمایوں، مرتبہ حامد بیک	
۱۸۴-۱۶۰	جنوری-مارچ ۲۰۰۳	۱۰۰	رشید احمد صدیقی کی تنقید نگاری	پنھان (محمد شاہد)
۳۰۵-۳۰۴	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	پریم چند کا خط مولانا محمد علی کے نام	پریم چند

۵۹،۵۲-۳۹	اکتوبر-دسمبر ۹۵	۹۲	آزادی کی کتنی آزاد ہے، ترجمہ شکوہ محسن مرزا	پیکر (ایپا)
۱۲۲-۱۰۷	مئی-جولائی ۹۳	۹۱	سیاہ فام جمالیات، ترجمہ سہیل احمد فاروقی	-
۱۱۱-۱۰۰	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھیائی اصول اور ہم عصر معاشرہ	پیریز (جی۔ ایل)
			ترجمہ سہیل احمد فاروقی	
۱۱۷-۱۰۹	اپریل-جون ۲۰۰۰	۹۷	خواجہ حسن نظامی کے قلمی چہرے	تابش مہدی
۲۱۵-۲۰۵	جنوری-مارچ ۰۳	۱۰۰	ابوالفضل صدیقی کی افسانہ نگاری	تجمل حسین خاں
۷۳-۶۸	اپریل-جون ۲۰۰۳	۱۰۰	ابوالفضل کے ناولوں میں زبان و بیان	
۲۱۱-۲۰۵	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل الرحمن اعظمی کا شعری اسلوب	-
۱۰۸-۹۷	اپریل-جون ۲۰۰۰	۹۷	خواجہ حسن نظامی کے انشائیے	-
۱۳۹-۱۳۸	-	۹۷	خواجہ حسن نظامی کی صحافت	-
۷۷-۷۱	-	-	خواجہ حسن نظامی کے قصوں کی اہمیت	-
۱۲۳-۱۱۰	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۴	ڈاکٹر ذاکر حسین بچوں کے ادیب کی حیثیت سے	-
۱۰۸-۱۰۰	اپریل-جون ۹۷	-	ڈاکٹر ذاکر حسین معلم کی حیثیت سے	-
۲۲۳-۲۱۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	زبان کی تدریس	-
۳۸۲-۳۷۵	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کا اسلوب	-
۳۷۴-۳۶۷	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کی تعزیتی تحریریں	-
۲۹۴-۲۹۳	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	بچے گوڑ بولے، اردو زبان و ادب کا شیدائی	-
۲۷۰-۲۶۴	جنوری-مارچ ۹۸	۹۵	غالب کی خطوط نگاری	-

۳۲۰-۳۱۳	۲۰۰۰ مارچ - جنوری	۹۷	مولانا آزاد اور طنز و مزاح	تجل حسین
۲۲۵-۲۱۳	۹۵ مارچ - جنوری	۹۲	مابعد جدیدیت : بعض تصورات اور ہندوستانی سیاق، ترجمہ سہیل احمد فاروقی	ترپانھی (ناگ منی)
۷۰-۵۸	۹۴ مئی - جون	۹۱	تاریخ کا مفہوم	تعظیم (محمد)
۱۶۳-۱۵۹	۹۳ اگست - ستمبر	۹۱	میر تخلیقی سفر، ترجمہ سہیل احمد فاروقی	تندوار (وجے)
۲۷-۱۸	۹۸ اپریل - جون	۹۵	اسلام میں انسانی حقوق : قاہرہ اعلانیہ ترجمہ مسرور علی اختر ہاشمی	تنظیم اسلامی کانفرنس (قاہرہ ۱۹۹۰)
۲۹۳-۱۸۵	۲۰۰۱ جولائی - ستمبر	۹۸	ترک تیموری ترجمہ یونس جعفری	تیور کورکان
۳۷-۱۹	۲۰۰۰ مارچ - جنوری	۹۷	ابوالکلام اور سرمد شہید ترجمہ سہیل احمد فاروقی	ٹرال (کرچین ڈبلیو)
۱۹۲-۱۸۳	۲۰۰۰ مارچ - جنوری	۹۷	قول فیصل	ثناء اللہ عمری (محمد)
۲۹-۲۳	۲۰۰۵ جون - اپریل	۱۰۲	ایک مقصد سے بندھے دو مسیحا	جابر حسین
۱۲، ۷	۹۷ اکتوبر - دسمبر	۹۴	سپاس نامہ (بخدمت ایڈورڈ سعید) ترجمہ سہیل احمد فاروقی	جامعہ ملیہ اسلامیہ
۸۰-۳۷	۲۰۰۰ جولائی - ستمبر	۹۷	دکن میں عزا داری اور مرثیہ نگاری	جعفر رضا
۱۳۳-۹۲	۲۰۰۱ جون - اپریل	۹۸	-	-
۶۰-۳۰	۹۷ جولائی - ستمبر	۹۴	ہندوستان میں عزا داری کے ابتدائی نقوش اور اردو کے اولین مرثی	-
۱۲۵-۱۱۰	۹۷ مارچ - جنوری	۹۴	مہاتما گاندھی، ہندوستانی اور ہم	-
۸۱-۶۸	۲۰۰۱ جولائی - ستمبر	۹۸	ہندوستان میں کلاسیکی روایات کی بازیافت	-

۱۰۰	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	۳۳۳-۳۵۰	انیس کی معجز بیانی	جعفری (علی سردار)
۹۱	مئی - جولائی ۹۴	۱۶۶-۱۶۸	جنوبی افریقہ کے تین شاعر	جعفری (نقی حسین)
۹۷	اپریل - جون ۲۰۰۰	۸۴-۹۰	خولجہ حسن نظامی کی روزنامہ نگاری	-
۹۱	اگست - ستمبر ۹۴	۱۷۶-۱۷۷	جگر مراد آبادی کا خط محمد احمد صاحب کے	جگر مراد آبادی
۱۷۹			نام (۱۹۴۱)	
۹۷	جنوری - مارچ ۲۰۰۰	۲۸۴-۲۹۴	”غبار خاطر“ کے حق میں رد عمل	جمال حسین
۱۰۰	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	۲۷۵-۲۸۵	مرثیے کی شعریات اور انیس کا فن	-
۹۳	اپریل - جون ۹۵	۱۰۶-۱۲۳	انقلاب دہلی ۱۸۵۷- ایک تہذیبی روایت:	جمال الدین
			خولجہ حسن نظامی کی نظر میں	
۹۱	اکتوبر - دسمبر ۹۴	۱۰۴-۱۱۴	عہد وسطی کے ہندوستان کی تہذیب میں	-
			فارسی زبان کی اساسی اہمیت	
۹۷	اکتوبر - دسمبر ۲۰۰۰	۹۹-۱۱۸	عصمت: سوانحی اور ادبی خاکہ	جمیل اختر
۹۹	جولائی - دسمبر ۲۰۰۲	۱۵۸-۱۶۰	ابوالفضل صدیقی کا ناول ”زخم دل“	جمیل جالبی
۱۰۰	اپریل - جون ۲۰۰۳	۶۰-۶۷	اردو میں تاریخی ناول نگاری	جنید حارث
۹۹	جولائی - دسمبر ۲۰۰۲	۱۳۹-۱۴۴	ابوالفضل صدیقی کی افسانہ نگاری	جوش (سلطان حیدر)
۱۰۱	اپریل - جون ۲۰۰۴	۱۵۹	ہندوستانی تہذیب کا فارسی پر اثر	جیلانی (عبدالسلام)
۹۱	۹۴	۲۰۱-۲۰۳	ایک نابغہ روزگار: سلیم الزماں صدیقی	چغتائی (سعید الظفر)
			(مرحوم)	
۱۰۰	جنوری - مارچ ۲۰۰۳	۱۴۷-۱۵۰	ادب اور ادیب	-

۵۷-۵۲	۲۰۰۲ جون-اپریل	۹۹	جوش ملیح آبادی: کچھ دوسروں کی زبانی کچھ خطوط کی	چغتائی (سعید النظم)
۳۱۱-۳۰۷	۹۸ جولائی-دسمبر	۹۵	سید احمد اکیسویں صدی میں	-
۶۲-۴۷	۲۰۰۳ جنوری-مارچ	۱۰۰	اقبال اور ٹیگور: ایک تقابلی مطالعہ ترجمہ صہیب عالم صدیقی	چغتائی (محمد اکرم)
۱۰-۷	۹۸ جون-اپریل	۹۵	اردو تعصب کی سیاست کا شکار	چکرورتی (دیبا شیش)
۲۰-۱۵	۲۰۰۴ اکتوبر-دسمبر	۱۰۱	تاریخ ہندوستان (از ذکاء اللہ)	حالی (الطاف حسین)
۲۵-۲۱	۲۰۰۴ اکتوبر-دسمبر	۱۰۱	حیات نذیر مرتبہ افتخار عالم	حالی (الطاف حسین)
۳۴-۲۶	-	-	علامہ نذیر احمد ایل ایل ڈی اور انسائیکلو پیڈیا آف اسلام	-
۱۴-۷	۹۷ جولائی-ستمبر	۹۴	احساب	حامد
۲۴-۲۳	۹۹ جنوری-مارچ	۹۶	حیات اللہ انصاری	-
۵۰۳-۴۷۱	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	میر انیس اور اسالیب اظہار	-
۱۱۰-۹۹	۲۰۰۳ جون-اپریل	۱۰۰	نقش فریادی ہے کس کی شوخی تحریر کا	حامد حسین
۱۷۵-۱۵۶	۲۰۰۵ جون-اپریل	۱۰۲	شمیم کرہانی کی شاعری	حبیب اللہ
۷۲-۶۵	۲۰۰۳ جولائی-دسمبر	۱۰۰	میر انیس کے مرثیوں میں موسیقی کے نورس	حبیب نثار
۳۸-۹	۲۰۰۰ جون-اپریل	۹۷	حسن اول	حسن مثنیٰ ندوی
۱۶-۷	۹۵ جون-اپریل	۹۲	جہاد کی روحانی اہمیت	حسین نصر

۲۲-۷	مارچ-اپریل ۹۳	۹۱	مذہب اور ماحولیات بحران۔ ایک مشرقی زاویہ نظر۔ ترجمہ انور صدیقی	حسین نصر
۲۵۲-۲۳۲	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	مغربی ثقافت کی جڑیں۔ ترجمہ نذیر الدین مینائی	-
۱۹۸-۱۸۸	جنوری-مارچ ۲۰۰۵	۱۰۲	مشترکہ تہذیب کی تشکیل	حنا آفرین
۲۷۴-۲۶۰	- ۲۰۰۴	۱۰۱	اجتماعی تہذیب اور طب یونانی کی روایت	حنفی (شمیم)
۲۳-۱۶	- ۲۰۰۴	۱۰۱	اردو، نئے پرانے ہزارے کی دہلیز پر: اندیشے اور امکانات	-
۹۵-۶۵	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	اردو کی ادبی روایت	-
۱۵-۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۴	۱۰۱	اردو ہندی تنازعہ: ایک نئے مکالمے کی ضرورت	-
۱۹۸-۱۸۵	جنوری-مارچ ۹۵	۹۲	اکبر کی معنویت	-
۱۷۶-۱۶۶	جنوری-مارچ ۹۷	۹۴	الیاس احمد گدی کا ناول فائر ایریا	-
۳۳۴-۳۳۶	جنوری-مارچ	۹۷	انڈیا ونس فریڈم	-
۲۰۰۰				
۵۹۱-۵۸۵	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	انیس اور ہم	-
۲۳۲-۲۳۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	۹۲	تقریر (خلیل الرحمن اعظمی کی کتاب آسمان اے آسمان کی اشاعت کی تقریب پر)	-
۳۷-۱۳	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	چھٹے دریا کو پار کرتے ہوئے	-

۱۳۷-۱۳۵	۹۷	۹۴	ڈاکٹر عبدالسلام: کچھ باتیں	حنفی (شمیم)
			کچھ سوچیں	
۸۳-۷۸	۲۰۰۰	۹۷	خواجہ حسن نظامی کی نثر اور اردو کلمچر	-
۱۳۳-۱۳۷	۹۶	۹۳	سرور صاحب	-
۲۹-۲۴		۱۰۱	عوامی ذرائع ترسیل، موجودہ ثقافت اور	-
	۲۰۰۴		زبان و ادب: چند بنیادی سوالات	
۲۶۳-۲۴۸	۹۸	۹۵	غالب کی اردو نثر	-
۱۶۱-۱۵۷	۹۷	۹۴	فاروقی کی تنقید نگاری سے متعلق چند باتیں	-
۱۵۸-۱۴۹	۹۶	۹۳	فراق اور نئی غزل	-
۲۵۳-۲۴۴	۹۶	۹۳	گاندھیائی فکر اور ہماری ادبی اخلاقیات	-
۲۶-۱۰	۲۰۰۰	۹۷	مجروح صاحب کی یاد میں	-
۱۲۶-۱۱۷	۲۰۰۱	۹۸	موت کی بانسری	-
۲۵۹-۲۵۵	۲۰۰۳	۱۰۱	میں کرن تھا، شب تار سے نکل آیا: عرفان	-
			صدیقی کی یاد میں	
۱۷۲-۱۵۴	۹۷	۹۴	غزل اس نے چھیڑی	حنفی (عمیق)
۱۷۹-۱۷۸	۹۴	۹۱	بیگم حسرت موہانی کا ایک خط مولانا محمد علی	حسرت موہانی (بیگم)
			کے نام	
۲۸-۱۸	۲۰۰۲	۹۹	امریکی نظام اور گیارہ ستمبر کے بھوت	خالد جاوید
۶۱-۴۹	۲۰۰۲	۹۹	بکسوں والی کوٹھری اور ابوالفضل صدیقی	-

جلد پنجم	۵۸۴	اشاریہ رسالہ جامعہ
خالد جاوید	نثر: انیس کے منظر نامے کا ایک وجودی کردار	۱۰۰ جولائی - دسمبر ۲۰۰۳ ۳۳۵-۳۵۸
خالد محمود	اردو میں کالم نویس کا فن: آزادی سے قبل	۱۰۲ اپریل - جون ۲۰۰۵ ۸۷-۹۹
-	شبلی نعمانی کا سفر نامہ روم و مصر و شام	۹۲ جنوری - مارچ ۹۵ ۱۷۰-۱۸۴
-	مولانا آزاد کی اردو شاعری	۹۷ جنوری - مارچ ۲۰۰۰ ۳۲۱-۳۲۷
خلیق انجم	سر سید اور عہد حاضر کی فرقہ وارانہ سیاست	۹۲ جنوری - مارچ ۹۵ ۵۷-۱۱۴
خلیل الرحمن اعظمی	بقلم خود	۹۸ جنوری - مارچ ۲۰۰۱ ۱۳-۱۴
خلیل الرحمن اعظمی اور انیس اشفاق	خلیل الرحمن اعظمی سے ایک گفتگو	۹۸ - ۸۵-۷۷
خورشید اکبر	سر سید اور اشراقیہ اقدار	۹۵ جولائی - دسمبر ۹۸ ۳۵۶-۳۶۶
خیر النساء مہدی	فارسی ادب میں نروان کا تصور	۹۵ اپریل - جون ۹۸ ۹۰-۹۳
دارو والا (کیکی)	ایک شاعر کی موت، ترجمہ خالد جاوید	۱۰۱ جنوری - مارچ ۲۰۰۳ ۲۵۰-۲۵۴
دانش (علی احمد)	میر انیس کی نو در یافت رباعیاں	۱۰۰ جولائی - دسمبر ۲۰۰۳ ۳۲۷-۳۳۲
دانی (ایس جی)	ویدک ریاضی: کتنی حقیقت، کتنا فسانہ	۹۱ اگست - ستمبر ۹۴ ۶۶-۸۰
دیدی	ترجمہ معین الدین	
(رمیش چندر)	ہندوستان کا بگڑا ہوا جینیس	۹۳ اکتوبر - دسمبر ۹۶ ۹-۱۵
دیش پانڈے (پی۔ ایل)	ترجمہ شکوہ محسن مرزا	
دیش پانڈے (پی۔ ایل)	ادیب اور قاری - ترجمہ مسعود الحق	۹۹ اپریل - جون ۲۰۰۴ ۱۰-۱۷
دیش (دیش)	گاندھی جی اور تہذیبوں کا تصادم	۹۳ جنوری - مارچ ۹۶ ۷۵-۸۱

۸۵-۷۵	جولائی - دسمبر ۹۹	۹۶	ڈگلس (آئن ہنڈرسن) آزادی زندگی کا ابتدائی دور ترجمہ کوثر مظہری	
۴۹-۴۳	اپریل - جون ۹۵	۹۲	ایہام گوئی اور اس کا رد عمل	ذاکر (محمد)
۵۸-۵۷	اپریل - جون ۲۰۰۱	۹۸	غزل کی تعریف	-
۱۳۵-۱۳۳	جولائی، ستمبر ۲۰۰۰	۹۷	معنی کی ترسیل - پیکر تراشی	-
۱۱۶-۱۰۹	اپریل - جون ۹۷	۹۴	بامقصد تعلیم - ترجمہ مسعود الحق	ذاکر حسین
۱۳۲-۱۱۷	-	۹۴	تعلیم اور اس کے مسائل	-
			ترجمہ مسعود الحق	
۱۳-۷	جولائی - ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	جامعہ ملیہ اسلامیہ	-
۱۳۴-۱۳۳	مارچ، اپریل ۹۴	۹۱	ڈاکٹر ذاکر حسین کے خطوط مولانا محمد علی	-
۱۳۸، ۱۳۷			کے نام	
۱۳۵-۱۳۳	اپریل - جون ۹۷	۹۴	ذاکر صاحب کی ایک نادر تحریر	-
			ترجمہ تجمل حسین خاں	
۱۳۲-۱۳۳	-	۹۴	یونیورسٹیاں اور سماج ترجمہ مسعود الحق	-
۱۵۱-۱۴۸	۹۵	۹۲	عکس قلمی نسخہ دیوان ذوق (ابتدائی دو صفحے)	ذوق دہلوی
۲۸۷-۲۵۴	جنوری - مارچ ۹۶	۹۳	اکبر کے چند شعر: وضاحت اور تجزیہ	ذوالفقار حسین (محمد)
۳۰۳-۲۰۱	جولائی - ستمبر ۹۵	۹۲	سر اس مسعود خط مولانا محمد علی کے نام	راس مسعود (سر)
			ترجمہ نذیر الدین مینائی	
۷۰-۶۵	اپریل - جون ۲۰۰۰	۹۷	خولجہ حسن نظامی: ایک عہد ساز شخصیت	راشد (راشد انور)

۳۳۵-۳۲۸	۲۰۰۰	۹۷	جنوری-مارچ	مولانا آزاد کے دو افسانے	راشد (راشد انور)
۱۰۰-۸۹	۲۰۰۱	۹۸	جنوری-مارچ	ایسا کہاں سے لاؤں...	راشدہ خلیل
۵۹-۵۳	۹۵	۹۲	اکتوبر-دسمبر	ادیب کی آزادی اور صارفانہ تہذیب	رامانگم (ایم)
				ترجمہ سہیل احمد فاروقی	
۸۷-۶۵	۹۹	۹۶	اپریل-جون	جامعہ ملیہ کے نامور فرزند: قاضی عبدالحمید	رحمانی (اکبر)
				زبیری	
۹۱-۷۳	۲۰۰۳	۱۰۰	جولائی-دسمبر	مراثی انیس اور ترجمے کے مسائل	رضا امام
۵۹-۴۴	۲۰۰۰	۹۷	جنوری-مارچ	ابوالکلام آزاد: سیاسی زندگی کا ارتقاء	رضوان قیصر
۱۹۳-۱۶۷	۹۶	۹۳	جنوری-مارچ	پان اسلام ازم: ہندوستان کی جنگ	-
				آزادی اور مہاتما گاندھی	
۱۴۷-۱۳۹	۹۴	۹۱	اکتوبر-دسمبر	ثقافتی سامراجیت اور ہندوستانی سماج	-
۲۹-۷	۲۰۰۴	۱۰۱	اپریل-جون	ادب میں مقصدیت کی تحریک	رضوی (سجاد باقر)
۶۰-۴۶	۲۰۰۱	۹۸	جولائی-ستمبر	حافظ کا ہم رقص: رضی اختر شوق	رضوی (عباس)
۹۹-۸۲	۹۷	۹۴	اپریل-جون	ٹوٹے بکھرتے خوابوں کی داستان	رضوی (مجیب)
۶۴-۴۸	۲۰۰۳	۱۰۰	جولائی-دسمبر	سنسکرت شعریات کی روشنی میں کلام انیس	-
۱۶۴-۱۵۶	۲۰۰۲	۹۹	جنوری-مارچ	سردار جعفری کی یاد میں	رضیہ (فصیح احمد)
۱۹۵-۱۸۹	-	۹۹	-	ہندوستان میں نئی نسل: نوجوان ادیب واقعیت	روتھ اشٹاکن (مرون)
				کی طرف دیکھتے ہیں۔ ترجمہ آصف فرخی	
۹۰-۸۱	۲۰۰۳	۱۰۰	اپریل-جون	جدید شاعروں کے مسائل	ریاض احمد

۱۸۷-۱۵۳	۹۵	جنوری- مارچ ۹۸	برہان قاطع سے متعلق غالب کے عہد کے علمی و ادبی معرکے	ریحانہ خاتون
۱۳۱-۱۲۶	۹۳	جنوری- مارچ ۹۷	ڈاکٹر عبدالسلام	زاہد (محمد)
۱۳۷-۱۳۱	۹۷	اپریل- جون ۲۰۰۰	خواجہ حسن نظامی کا طرز نگارش	-
۲۰۷-۱۷۷	۹۶	جولائی- دسمبر ۹۹	ابوالکلام آزاد کا تصور دین	زبیر شاداب خاں
۸۹-۸۲	۹۳	جنوری- مارچ ۹۷	عہد نوابین اودھ کے چند فارسی تذکرے	زہرہ خاتون
۲۰۳-۱۹۵	۹۳	اکتوبر- دسمبر ۹۶	فراق کی نثر نگاری	زیب النساء
۶۷-۵۸	۱۰۱	اکتوبر- دسمبر ۲۰۰۳	فیض پر غالب کے اثرات	زیدی (عراق رضا)
۱۰۹-۹۳	۱۰۱	اکتوبر- دسمبر ۲۰۰۳	علامہ آرزو لکھنوی اور ان کا فن	زیدی (مظفر حسین)
۳۱۰-۳۰۵	۹۳	جنوری- مارچ ۹۶	سانکس (مارجوری ای) گاندھی جی: معنویت کا مسئلہ	سانکس (مارجوری ای)
			ترجمہ نقی حسین جعفری	
۱۳۶-۱۳۱	۱۰۱	جولائی- ستمبر ۲۰۰۳	ادیب اور آج کی دنیا، ترجمہ شاہ عالم	سامی (بکیشم)
۶۵-۴۷	۹۵	اپریل- جون ۹۸	شاہ عبداللطیف کی شاعری	سبط حسن
۵۰-۳۳	۱۰۰	اپریل- جون ۲۰۰۳	ایک عہد ساز شخصیت: مولانا محمد شفیع	سجاد (محمد)
			داؤدی	
۱۳۱-۱۱۳	۹۸	جولائی- ستمبر ۲۰۰۱	منشواور روسی ادب	سجاد شیخ
۱۵-۱۱	۹۵	جولائی- دسمبر ۹۸	ابتدائیہ: سرسید میموریل سوسائٹی: ایک تجویز، ایک تحریک	سرور (آل احمد)
۲۵۶-۲۴۱	۱۰۰	جولائی- دسمبر ۲۰۰۳	انیس کی شاعرانہ عظمت	

۵۱-۴۳	۹۴	اپریل-جون ۹۷	ذکر صاحب کی دانش وری	سرور (آل احمد)
۳۳-۳۰	۹۴	جولائی-ستمبر ۹۷	ذکر ملا صاحب کا	-
۱۳۷-۱۲۰	۹۵	جولائی-دسمبر ۹۸	سر سید کا تصور اسلام	-
۱۴، ۱۳	۹۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	ہماری قومیت	-
۲۴-۱۶	۹۳	اکتوبر-دسمبر ۹۶	سری واستو (انجینی کمار) فراق کا شعری سفر	
۲۱۰-۲۰۰	۱۰۱	جنوری-مارچ	سری واستو (سونیل) شاعری کا مستقبل، مستقبل کی شاعری،	
۲۰۰۴			ترجمہ شاہ عالم	
۱۴۴-۱۳۴	۱۰۲	اپریل-جون ۲۰۰۵	شاعری اسطورا ظہار ہے: نظریہ سازی کی روایت	سعادت سعید
۶۰-۳	۱۰۱	جنوری-اپریل	تعریفوں کا تصادم، ترجمہ تحسین فراقی	سعید (ایڈورڈ)
۲۰۰۴				
۵۷-۵۳	۹۴	اکتوبر-دسمبر ۹۷	کورنگ اسلام-ترجمہ اختر الواسع	-
۷۰-۶۶	۹۳	اپریل-جون ۹۶	محمود درویش، ترجمہ شکوہ محسن مرزا	-
۵۲-۱۲	۹۴	اکتوبر-دسمبر ۹۷	ایڈورڈ سعید سے گفتگو	اورڈنز کی (سالو)
۱۲۶-۱۰۸	۹۴	-	اردو صوتیات: اصل کا تناظر	سکندر احمد
۸۲-۷۰	۹۴	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	سقوط حرف صحیح	-
۱۴۳-۱۱۳	۹۶	اپریل-جون ۹۹	پروفیسر محمد مجیب: اپنی نگارشات کے آئینے میں	سلامت اللہ

۴۲-۷	۹۷	۹۳	ڈاکٹر ذاکر حسین: شخصیت افکار اور کارنامے	سلامت اللہ
۱۱۳-۸۸	۹۹	۹۶	ڈاکٹر کنور محمد اشرف۔ دانشور، مجاہد، انسان	-
۱۶-۷	۹۳	۹۱	تعلیمی منظر نامہ: قومی یکجہتی: کدھر اور کہاں؟ ترجمہ مسعود الحق	-
۲۷۱-۲۶۳	۹۹	۹۶	مولانا ابوالکلام آزاد: تعلیمی افکار	-
۱۲۵-۱۱۶	۹۷	۹۷	مولانا آزاد کی انفرادیت	سراج الدین
۲۰۰۰				
۲۰۴-۱۸۳	۱۰۰	۱۰۰	پروفیسر آل احمد سرور اور علی گڑھ	سلطان احمد
۲۰۰۳				
۱۸۲-۱۴۳	۹۷	۹۷	مولانا ابوالکلام آزاد کی صحافت کے ابتدائی نقوش (نیرنگ عالم سے وکیل تک)	-
۲۰۰۰				
۱۳۰-۱۱۷	۱۰۰	۱۰۰	تجربیدی مصوری	سلطان برنی
۴۱-۲۳	۱۰۱	۱۰۱	نعتیہ شاعری میں ذکر احادیث رسول اللہ	سلطان شاہ (محمد)
۱۹۵-۱۷۵	۹۶	۹۶	شعری ترجمے کے آداب	سلیم قاضی
۴۷۰-۴۶۱	۱۰۰	۱۰۰	چراغ لے کے کہاں سامنے ہوا کے چلے	سلیم احمد
۲۶-۷	۹۳	۹۳	مسلمانوں کی آئندہ تعلیم	سلیمان ندوی
۱۷۵-۱۷۰	۹۳	۹۳	میں ایک ناقابل اصلاح بچہ تھا ترجمہ وہاج الدین علوی	سوامی ناتھن (جگدیش)

۹۸-۸۴	۲۰۰۲ مارچ-جنوری	۹۹	اردو ہندی کہانی کا پہلا پڑاؤ	سیما صغیر
۱۲۹-۱۱۹	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	۹۷	اشک کا افسانوی سفر	-
۱۸-۱۳	۲۰۰۰ مارچ-جنوری	۹۷	آزاد اور جامعہ ملیہ	سید (قاسم)
۱۳۶-۱۲۷	اکتوبر-دسمبر ۹۷	۹۴	اکبر کے شعری محرکات	شارب رد و لوی
۱۴-۷	جولائی-ستمبر ۹۶	۹۳	پشیمانی۔ اصل سیاست داں کی نشانی	شارد اپر شاد (ایچ وائی)
			ترجمہ مسعود الحق	
۴۴-۴۰	اپریل-جون ۹۹	۹۶	برٹولٹ بریخت کی شخصیت: ایک مختصر تجزیہ، ترجمہ خیر النساء مہدی	شام لال
۲۴۱-۲۳۳	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کا سیاسی شعور	شان محمد
۲۴۳-۲۳۰	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	ہندی ادب اور گاندھی، ترجمہ سہیل احمد	شاہ (رمیش چندر)
			فاروقی	
۱۴۰-۱۱۰	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	اختر الایمان کا فن	شاد عالم
۳۱۲-۳۰۲	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	مولانا آزاد کا اسلوب	-
۱۲-۹	۲۰۰۱	۹۸	ہر شخص تیرا نام لے، ہر شخص دیوانہ ترا	شاہد مہدی
۱۶۱-۱۴۴	اپریل-جون ۲۰۰۲	۹۹	اردو میں ادبی تاریخ نگاری کی روایت رام بابو سکسینہ سے قبل	شاہین اجمیری
				(معین الدین)
۲۰۰-۱۹۰	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۴	مرقع شعراء: چند مباحث	-
۴۶-۴۰	جنوری-مارچ	۱۰۰	یورپین اینڈ انڈیورپین پوئٹس آف اردو	-

۹۳-۸۹	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کے ایک مخلص مکتوب الیہ مولوی فرید الدین احمد	شروانی (الطاف حسین خاں)
۹۱-۶۷	اپریل-جون ۹۵	۹۲	سترہویں صدی کے ہندوستان کی ایک جھلک	شریف حسین قاسمی
۳۵۲-۳۳۶	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	مولانا ابوالکلام آزاد اور فارسی ادب	-
۱۸۱-۱۷۲	اپریل-جون ۲۰۰۱	۹۸	توفیق اکھیم	شفیق احمد خاں ندوی
۲۲-۱۲	جنوری-مارچ ۹۹	۹۶	مولانا ابوالحسن علی ندوی	-
۹۸-۸۸	اپریل-جون ۲۰۰۲	۱۰۱	مولانا عبدالسلام قدوائی: ایک مربی، علم و ادب اور خلوص و شفقت کا بحر بے کراں	-
۱۳۷-۱۳۹	اپریل-جون ۹۵	۹۲	تعلیم اور اخلاق-ایک تقابلی پس منظر ترجمہ معین الدین	شکلا (سریش چند)
۱۷۲-۱۶۲	اپریل-جون ۲۰۰۰	۹۷	خولجہ حسن نظامی اور قومی یکجہتی	شکیل جہانگیری
۱۲-۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	ابوالکلام آزاد اور ذاکر حسین	شکیل الرحمن
۱۷۱-۱۳۹	اپریل-جون ۲۰۰۱	۹۸	علمائے روہیل کھنڈ اور اردو نثر ۱۸۵۷ء سے قبل	شمس الہدیٰ
۷۵-۵۳	مارچ-اپریل ۹۲	۹۱	حصول علم کی لذت، ترجمہ شہاب الدین انصاری	شمس (اناماری)
۲۳-۱۳	مئی-جون ۹۲	۹۱	ہندوستان میں اسلامی ادب، ترجمہ شہاب الدین انصاری	-
۱۷۸-۱۶۶	جولائی-ستمبر ۲۰۰۲	۹۹	ابوالفضل صدیقی اور ان کا فن	شمیم احمد

۱۲۰-۹۹	جنوری-مارچ	۹۹	انیسویں صدی کے شعروادب میں احتجاج	شمیم احمد
۲۰۰۲			کاعضر	
۲۳-۹	جولائی-دسمبر ۹۹	۹۶	مولانا آزاد کی زندگی کا سفر	شورش کاشمیری
۲۰۰-۱۸۹	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید احمد خاں اور علی گڑھ تحریک کا تاریخی	شوکت اللہ خاں
			پس منظر	
۸۸-۸۶	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل الرحمن کی یاد میں	شہریار
۲۵۶-۲۴۳	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	۹۸	توقیت خلیل الرحمن اعظمی	شہزاد بانو
۴۶۴-۴۶۳	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	قفص رنگ	شیث (محمد اسماعیل)
۵۴-۲۷	جنوری-مارچ ۹۷	۹۴	الفارابی-ترجمہ اختر الواسع	شیروانی (ہارون خاں)
۹۲-۸۴	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۲	۱۰۱	ہمیں اس انقلاب دہر کا کیا غم ہوا اے اکبر	صادق الخیری
۱۶۵-۱۵۸	جولائی-ستمبر ۹۹	۹۶	بیگم مولانا ابوالکلام آزاد	صادقہ ذکی
۱۹۶-۱۸۶	جولائی-ستمبر ۲۰۰۰	۹۷	جامعہ ملیہ اسلامیہ: نشان منزل	-
۱۰۹-۹۰	جنوری-مارچ	۱۰۰	شیخ عبدالقادر بدایونی اور ان کی "منتخب	صبیحہ سلطان خاں
۲۰۰۳			التواریخ"	
۲۰۲-۱۷۳	اپریل-جون ۲۰۰۳	۱۰۱	"محضر نامہ"	-
۸۷-۶۴	جولائی-دسمبر ۲۰۰۲	۹۹	جہاں تازہ دیکھ کر	صدیقی (ابوالفضل)
۱۳۸-۸۸	جولائی-دسمبر ۲۰۰۲	۹۹	کہاں کے دیرو حرم	صدیقی (ابوالفضل)
۱۵۳-۱۴۹	اگست-ستمبر ۱۹۹۴	۹۱	مجروح سلطان پوری	صدیقی (انور)
۲۱۵-۲۱۳	مئی-جولائی ۹۴	۹۱	معین احسن جذبی	-

۱۵۰-۱۴۲	۲۰۰۴ دسمبر- اکتوبر	۱۰۱	حیات جاوید	صدیقی (رشید احمد)
۲۰۰-۱۹۷	۹۴ مئی- جولائی	۹۱	ڈاکٹر سلیم الزماں صدیقی	صدیقی (سلیم الزماں)
			بقلم خود	
۱۷۶-۱۵۱	۲۰۰۵ مارچ- جنوری	۱۰۲	شبلی کی تاریخ نگاری	صدیقی (ظفر احمد)
۱۴۲-۱۲۸	۹۸ مارچ- جنوری	۹۵	غالب کی فارسی شاعری اور ہمارے سوسال	-
۱۴۲-۱۲۶	۲۰۰۰ مارچ- جنوری	۹۷	مولانا آزاد کی شخصیت کے چند پہلو	-
۱۵۰-۱۰۱	۲۰۰۵ مارچ- جنوری	۱۰۲	اردو افسانہ: تہذیبی و سماجی منظر نامہ	صدیقی (عظیم الشان)
۲۰-۷	۱۹۹۵ مارچ- جنوری	۹۲	”افسانہ رنگین“ سے ”ڈانگ گرل“	-
			تک: افسانہ یا حقیقت	
۱۱۶-۱۱۱	۲۰۰۳ جون- اپریل	۱۰۰	انشائیہ- مضمون اور مقالہ	-
۶۴-۵۵	۲۰۰۰ دسمبر- اکتوبر	۹۷	بڑھاپے کی نفسیات اور پریم چند کے	-
			افسانے	
۱۰۹-۹۷	۹۷ جولائی- ستمبر	۹۷	ڈاکٹر عابد حسین کی ڈرامہ نگاری	-
۱۴۰-۱۱۸	۲۰۰۰ جون- اپریل	۹۷	خواجه حسن نظامی کی انشائیہ نگاری	-
۶۴-۵۳	۹۹ جون- اپریل	۹۶	ہندوستان کی تحریک آزادی اور ڈاکٹر	-
			مختار احمد انصاری	
۲۲۴-۲۱۲	۲۰۰۱ مارچ- جنوری	۹۸	خلیل الرحمن کا تنقیدی زاویہ نگاہ	صدیقی (عقیل احمد)
۱۰۴-۹۴	۹۴ مئی- جولائی	۹۱	نازک الملائکہ اور ان کا شعری سفر	صدیقی (فرحانہ)
۴۸-۲۴	۲۰۰۳ جولائی- دسمبر	۹۹	قلم گوید کہ من شاہ جہانم	صدیقی (نذر الحسن)

صدیقی (نور الاسلام) شہنشاہ اورنگ زیب: ماہر عالمگیری کے
۱۰۲ اپریل - جون ۲۰۰۵ ۲۰۸-۱۹۵
آئینے میں

”مجمع النفائس“ نقد و نظر کی روشنی میں -
۹۲ اپریل - جون ۱۹۹۵ ۶۶-۵۰
صغیر ابراہیم افسانے کے بدلتے ہوئے رنگ
۱۰۰ جنوری - مارچ ۲۰۰۳ ۲۳۰-۲۱۶
ایسی بلندی ایسی پستی -
۹۸ اپریل - جون ۲۰۰۱ ۴۰-۱۷
داستانوں کا عروج و زوال -
۱۰۱ اپریل - جون ۲۰۰۴ ۱۵۸-۱۴۳
فلکست ایک لازوال المیہ -
۱۰۲ جنوری - مارچ ۲۰۰۵ ۲۰۸-۱۹۹
”واردات“ کا تنقیدی مطالعہ -
۹۹ اپریل - جون ۲۰۰۲ ۱۰۶-۸۸

صفوی (آزرمی دخت) قرن سیزدہم میں ایران کا اہم نثری
۹۰ جنوری - مارچ ۹۸ ۱۲۷-۱۱۲
رجحان اور غالب کی فارسی نثر

ضیاء جالندھری مجسم محبت: ابوالفضل صدیقی
۹۹ جولائی - دسمبر ۲۰۰۲ ۲۳-۹
ضیاء الحسن ندوی مہجری عربی ادب
۹۱ مئی - جولائی ۹۴ ۹۳-۸۴
طالب (محمد) سماجیات کا مفہوم
۹۱ مئی - جولائی ۹۴ ۵۷-۵۲
ظفر اسلم نذیر احمد کا تصور اصلاح معاشرہ اور ”ابن
۹۲ جنوری - مارچ ۱۵۶-۱۵۰
الوقت“

۱۹۹۵

ظہیر خاں (انور) سردار جعفری
۹۳ جولائی - ستمبر ۹۶ ۱۶۹-۱۴۴
عابد حسین ذاکر صاحب
۱۰۰ اپریل - جون ۲۰۰۳ ۲۰-۷
وردھا کی تعلیمی کانفرنس -
۹۷ اکتوبر - دسمبر ۲۰۰۰ ۲۸-۱۶
عابدی (رفیعہ شبنم) سردار جعفری کا شعری سفر
۹۵ اپریل - جون ۹۸ ۱۵۲-۱۴۵

۱۵۳-۱۳۷	۹۴	اکتوبر-دسمبر ۹۷	کلام فراق میں زمانی تلازمات	عابدی (رفیعہ شبنم)
۱۲۹+۱۲۴	۹۴	جولائی-ستمبر ۹۷	پانچویں جہت سے رہائی ترجمہ محمد عارف	عابدی (رضی)
۳۱۰-۲۹۳	۹۶	جولائی-دسمبر ۹۹	مولانا آزاد کا نظریہ قومی تعلیمی پالیسی اور	عارفی (اشفاق احمد)

مذہبی تعلیم

۵۴-۴۷	۹۷	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	پریم چند میری نظر میں ترجمہ نظر برنی	عاقل محمد
۱۰۰-۷۹	۱۰۲	جنوری-مارچ	مختصر افسانے کا فن	عبادت بریلوی

۲۰۰۵

۳۲-۲۹	۹۹	اپریل-جون ۲۰۰۲	ذاکر صاحب سے متعلق کچھ یادیں	عباسی (اے-اے)
۲۹-۱۵	۹۴	جولائی-ستمبر ۹۷	ادب میں عدم توازن	عبدالباری
۶۰-۳۹	۹۳	اپریل-جون ۹۶	بیسویں صدی میں اسلامی نشاۃ ثانیہ	عبدالباری (سید)

اور اقبال

۱۷۸-۱۶۷	۱۰۰	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	میر انیس اپنے ماحول کے تناظر میں	-
۶۱-۴۷	۹۵	جولائی-دسمبر ۹۸	سر سید احمد خاں کی والدہ	عبدالحق (مولوی)
۲۴۷-۲۲۹	۹۵	جنوری-مارچ ۹۸	غالب: پیش رو اقبال	عبدالحق
۲۰۴-۱۹۹	۹۸	جنوری-مارچ ۲۰۰۱	زندگی اے زندگی: ایک تاثر	عبدالحمید
۵۴-۱۵	۱۰۲	جنوری-مارچ ۱۰۰۵	"لغات روزمرہ": چند معروضات	عبدالرشید
۱۴۴-۱۳۳	۹۴	جنوری-مارچ ۹۷	اسلام اور سائنس: ترجمہ نسیم انصاری	عبدالسلام
۱۷-۱۱	۹۵	اپریل-جون ۹۸	ہندوستان میں اسلامی مطالعات کے	عبدالعلیم

چند پہلو، ترجمہ عابد سہیل

عبدالواحد	اقبال اور مغرب	۱۰۱	جولائی - ستمبر ۲۰۰۴	۱۵۸-۱۴۹
عبدالودود	قاضی عبدالودود کے خطوط ڈاکٹر یوسف حسین خاں کے نام	۹۱	مارچ - اپریل ۹۴	۱۴۶-۱۳۵
عبداللہ غازی	علی گڑھ تحریک اور جامعہ ملیہ اسلامیہ	۹۲	جولائی - ستمبر ۹۵	۱۱۴-۱۰۲
عتیق اللہ	ادب میں کردار سے کرداریات تک	۹۲	اکتوبر - دسمبر ۹۵	۱۱۷-۹۶
-	اردو غزل کی روایت اور فراق	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۶	۱۰۹-۸۷
-	غالب کے کلام میں تطابق ہنسی کی صورتیں	۹۵	جنوری - مارچ ۹۸	۲۲۸-۲۲۰
-	متن اور قاری کی کشمکش	۹۳	جولائی - ستمبر ۹۶	۱۱۳-۱۰۵
عثمانی (شمس الحق)	آسمان سے آسمان: ایک تعارف	۹۸	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	۱۸۱-۱۷۶
-	شعر فراق کی کلید (جستجو کا پہلا قدم)	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۶	۱۲۲-۱۱۰
-	ظالم محبت کی کہانی	۱۰۱	جولائی - ستمبر ۲۰۰۴	۱۳۷-۱۲۷
-	فہم و نظر کا اسمبلاز: ابوالفضل صدیقی کی کہانیاں	۹۹	جولائی - دسمبر ۹۵	۳۳۹-۱۷۹
-	منٹو: ایک رویہ	۹۲	اکتوبر - دسمبر ۹۵	۹۵-۹۰
عثمانی (یوسف)	دکن میں ترجمے کی روایت	۹۶	اپریل - جون ۹۹	۱۷۵-۱۵۹
عرفان ظفر اعظمی	پروفیسر ضیاء الحسن فاروقی	۱۰۱	اپریل - جون ۲۰۰۴	۱۰۴-۹۹
عزیز احمد اور شفیق عقیل	عزیز احمد کا غیر مطبوعہ انٹرویو	۹۹	جنوری - مارچ ۲۰۰۲	۴۰-۳۲

۱۹۴-۱۷۹	۱۰۲	اپریل-جون ۲۰۰۵	عزیز الدین حسین (محمد) شبلی نعمانی- مضامین عالمگیر پر حواشی	
			ابوالکلام: ایک مطالعہ	
۵۵-۴۲	۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	لکھنؤ کی تاریخی عمارتوں کا فنی مطالعہ	-
۳۷-۱۷	۹۲	اکتوبر-دسمبر ۹۵	عسکری (محمد حسن) بیسویں صدی کا مزاج (۱) ترجمہ سہیل	
			احمد فاروقی	
۳۸-۲۱	۹۳	اپریل-جون ۹۶	(۲) -	-
۳۶-۱۵	۹۳	جولائی-ستمبر ۹۶	(۳) -	-
۱۴۶-۱۱	۹۴	اکتوبر-دسمبر ۹۷	(۴) -	-
۸۹-۷۴	۹۵	اپریل-جون ۹۸	(۵) -	-
۱۵۶-۱۳۸	۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	(۶) -	-
۳۲۵-۳۱۵	۱۰۰	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	سلام اور انیس	عقیل الغروی
۲۹۱-۲۸۷	۱۰۰	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	مطالعہ انیس کے نازک مراحل اور انیس	-
			کی شاعرانہ بصیرت	
۳۱۳-۲۹۵	۱۰۰	-	میر انیس کی مرثیہ گوئی	-
۱۴۷-۱۸۸	۱۰۰	جنوری-مارچ	اردو مرثیہ اور اصلاح معاشرہ:	علوی (تنویر احمد)
		۲۰۰۳	تہذیبی تقاضے اور تاریخی رویے	
۱۴۷-۱۴۱	۹۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	دور حاضر میں سرسید کی معنویت	-
۱۱۰-۹۶	۹۸	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۱	بلونت سنگھ کی افسانہ نگاری کے چند پہلو	علوی (وارث)
			”پودے“ اور ”پسلا پتھر“ کی روشنی میں	

۳۹-۳۴	۹۶	اپریل - جون ۹۹	علوی (وہاج الدین احمد) عبدالرحیم دہری
۳۴-۲۴	۹۱	مئی - جولائی ۹۴	تذکرہ غوثیہ -
۵۴-۴۸	۹۷	اپریل - جون ۲۰۰۰	کھوئے ہوؤں کی جستجو -
۱۲۳-۱۱۵	۹۲	جنوری - مارچ ۹۵	محمد حسین آزاد اور جدید نظم -
۱۵۹-۱۵۱	۱۰۰	جنوری - مارچ ۲۰۰۳	علیم الدین (محمد) رشید احمد کی خاکہ نگاری
۸۰-۷۴	۱۰۰	اپریل - جون ۲۰۰۳	کبھی لال کپور کی طنز نگاری -
۱۸۶-۱۷۶	۹۱	مئی - جولائی ۹۴	علی احمد پروفیسر علی احمد
۲۲۹-۲۲۱	۹۳	جنوری - مارچ ۹۶	عمر الحقائق گاندھی جدید عربی ادب میں ترجمہ سہیل احمد فاروقی
۶۴-۶۲	۹۵	جولائی - دسمبر ۹۸	عنایت اللہ دہلوی سرسید احمد خاں
۱۵۷-۱۴۲	۹۹	جولائی - دسمبر ۲۰۰۲	عندلیب شادانی ایک دستاویزی تحریر
۲۰-۷	۹۳	اپریل - جون ۹۶	غلام حیدر جامعہ: ماضی کا مستقبل
۲۴-۲۰	۹۳	جنوری - مارچ ۹۶	غلام السیدین سحر آفریں
۶۲-۵۲	۹۴	اپریل - جون ۹۷	فاروقی (خولجہ احمد) ذاکر صاحب ایک دانشور کی حیثیت سے
۸۳-۷۶	۹۱	مارچ - اپریل ۹۴	فاروقی (زبیر احمد) عربی ادب میں افسانہ نگاری
۱۰۱-۸۵	۹۲	جولائی - ستمبر ۹۵	ہندوستان میں علوم اسلامی کا ارتقاء: جامعہ ملیہ کے حوالے سے

۱۱-۷	۹۲	۹۹	جنوری - مارچ ۹۹	امرتیہ سین	فاروقی (سہیل احمد)
۱۶۷-۱۶۵	۹۱	۹۳	اگست - ستمبر ۹۳	دیوی پرساد مشر	-
۱۳۱-۱۳۸	۹۱	۹۳	مارچ - اپریل ۹۳	رام لعل کافن	-
۱۳۳-۱۲۸	۹۱	-	-	سیتا کانت مہاپاتر	-
۲۸۶-۲۸۱	۹۲	۹۵	جولائی - ستمبر ۹۵	شکتی چٹوپادھیائے	-
۲۱۲-۲۱۰	۹۱	۹۳	مئی - جولائی ۹۳	غلام فرید صابری	-
۱۶۷-۱۶۵	۹۱	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۳	کنز الورد اوئے	-
۳۹-۳۴	۹۳	۹۷	جولائی - ستمبر ۹۷	نصرت فتح علی خاں	-
۱۱۲، ۱۷۰-۱۶۸	۹۱	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۳	یو۔ آر۔ امت مورقی	-
۱۹۶-۱۹۴	۹۱	۹۳	مئی - جولائی ۹۳	یوجین آکسکو	-
۲۳۶-۲۳۴	۹۸	۲۰۰۱	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	خلیل الرحمن اعظمی کی یاد میں	- وجہل حسین خاں
۱۳۲-۱۱۲	۹۷	۲۰۰۰	جولائی - ستمبر ۲۰۰۰	سوار اور دیگر افسانے	فاروقی (شمس الرحمن)
۷۸-۵۶	۹۶	۹۹	جنوری - مارچ ۹۹	قدیم کلاسیکی اردو ادبی تہذیب اور تاریخ کے پہلو	-
۶۴-۴۷	۹۱	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۳	کارگاہ نیرنگ (داستان امیر حمزہ کا مطالعہ)	-
۳۷، ۱۶-۷	۹۲	۹۵	اکتوبر - دسمبر ۹۵	جامعہ کی پچھتر ویں سال گرہ	فاروقی (ضیاء الحسن)
۳۲-۲۱	۱۰۰	۲۰۰۳	اپریل - جون ۲۰۰۳	ڈاکٹر سید عابد حسین	-
۷۴-۵۵	۹۶	۹۹	جولائی - دسمبر ۹۹	سر سید، ابوالکلام اور علی گڑھ	-
۲۷۴-۲۶۷	۱۰۰	۲۰۰۳	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	میر انیس کی فصاحت بیان	فاروقی (نثار احمد)

۲۱۲-۱۹۸	فروری، مارچ ۹۶	۹۳	مہاتما: شخصیت کی تعمیر، جنوبی افریقی تجزیہ	فاطمہ میر
			ترجمہ نذیر الدین مینائی	
۳۳۰-۳۲۱	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	انیس: ترقی پسند شاعری کے ایک پیش رو	فاطمی (علی احمد)
۱۸۵-۱۶۲	جولائی-ستمبر ۲۰۰۰	۹۷	علامہ اقبال کا خطبہ الہ آباد: ایک تجزیہ	-
۱۴۰-۱۲۳	اکتوبر-دسمبر ۹۶	۹۳	فراق کا تصور عشق	-
۲۱۲-۲۰۴	-	۹۳	فراق گورکھپوری کی ایک نایاب اور گمنام کتاب "ہمارا سب سے بڑا دشمن"	-
۲۲۶	اکتوبر-دسمبر ۹۶	۹۳	اردو ہندی مسئلہ ترجمہ شمیم حنفی	فراق گورکھپوری
۲۲۵-۲۱۸	-	-	-	-
۲۱۵-۲۱۳	-	-	امراؤ جان ادا کے ہندی ترجمے کا دیباچہ۔	-
			ترجمہ عبدال بسم اللہ	
۲۱۷-۲۱۶	-	-	شری لکھ رام کی ہندی کتاب کا دیباچہ۔	-
			ترجمہ عبدال بسم اللہ	
۳۴-۳۹	-	-	باتیں	فراق گورکھپوری اور
				انصاری (ظ)
۷۹-۵۴	-	-	باتیں	فراق گورکھپوری اور حنفی
				(شمیم)
۵۳-۴۵	-	-	باتیں	فراق گورکھپوری اور
				رضوی (زبیر)

جلد پنجم	۶۰۱	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۸-۲۹	۹۳	فراق گورکھپور اور رما (کیشو چند)
۳۱۹-۳۱۵	۱۰۰	کلام انیس میں سہمی، بھری، منظری تشکیل: چند بنیادی اشارے
۱۵۴-۱۵۱	۱۰۱	”مقدمہ شعر و شاعری“: جدید اور تلخیص شدہ
۲۳-۳۸	۹۷	الندوہ اور مولانا آزاد
۱۰۶-۵۴	۹۵	سر سید اور علی گڑھ تحریک کے موافق اور مخالف
۱۶۵-۱۶۱	۹۹	ابوالفضل صدیقی کا فن
۱۰۳-۹۹	۱۰۱	حجاب امتیاز علی
۵۷-۴۰	۱۰۱	فیض کا ذہنی و فنی ارتقاء
۹۸-۶۵	۹۷	حیات اللہ انصاری کی ناول نگاری
۲۳۹	۹۲	احمد داؤد
۱۸۷-۱۷۷	۱۰۲	مشرکہ تہذیب، اردو اور جگن ناتھ آزاد
۴۰-۳۱	۹۱	شیخ عبدالحق محدث کا خاندانی پس منظر اور ان کی تعلیم و تربیت
۳۰۶-۲۹۳	۹۵	سر سید کی تعلیمی تحفظات، عورتوں کی تعلیم کے خصوصی حوالے سے
		قادر (صفدر امام)

۲۸۰-۲۷۲	۹۶	جولائی-دسمبر ۹۹	قادری (عبداللہ ولی بخش) مولانا آزاد کا نظریہ تعلیم
۱۳۹-۱۲۷	۱۰۱	جنوری-مارچ ۲۰۰۳	قاضی (عبدالماجد) معری کی شاعری میں ہندو فلسفے کی جھلک
۶۵-۶۲	۹۲	جولائی-ستمبر ۹۵	قدوائی (انیس) بیگم ڈاکٹر سید عابد حسین
۷۷-۶۶	۹۲	-	شفیق الرحمن قدوائی
۴۴-۲۵	۹۳	جنوری-مارچ ۹۶	شہید اعظم گاندھی جی کے حضور میں
۱۷۵-۱۷۲	۹۸	- ۲۰۰۱	قدوائی (صدیق الرحمن) آسماں اے آسماں کا شاعر
۴۲-۳۷	۹۲	اپریل-جون ۹۵	ادب میں حالی کے مرتبے کا تعین
۲۶۹-۲۶۳	۹۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	اردو کا ادبی کلچر اور ابوالکلام آزاد
۸۴-۷۸	۹۲	جولائی-ستمبر ۱۹۹۵	اردو میں دانشوری کی ایک روایت: جامعہ
			کا ایک دور
۸۳-۷۱	۹۱	مئی-جولائی ۹۴	پاکستان میں اردو ناول: 'اداس نسلیں'
			'بستی' اور 'خوشیوں کا باغ' کا پس منظر میں
۲۶۲-۲۵۳	۹۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	جب سے دیکھی ابوالکلام کی نثر
۴۱-۳۹	۹۷	اپریل-جون ۲۰۰۰	خولجہ صاحب کارنگ
۲۵-۱۵	۹۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۳	سرور صاحب، ایک دانش ور
۸۶-۸۰	۹۳	اکتوبر-دسمبر ۹۶	فراق کی شاعری میں عشق و وصل
۱۹۳-۱۸۷	۹۱	مئی-جولائی ۹۴	قدوائی (محمد غفران) جگدیش سوامی ناتھن
۳۳-۲۱	۱۰۲	اپریل-جون ۲۰۰۵	قرۃ العین حیدر ایک ملک دو دنیا

۲۳-۱۸	اگست-ستمبر ۹۳	۹۱	خانم جان کا سفر: "افسانہ رنگین" سے "ڈانگ گرل تک"	قرۃ العین حیدر
۵۵-۲۱	جنوری-مارچ ۱۹۹۵	۹۲	خانم جان کی توبہ	-
۱۸۹-۱۵۴	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	مایا بازار	-
۱۳۷-۱۳۴	مارچ، اپریل ۹۳	۹۱	قرۃ العین حیدر سے گفتگو	- اور علوی (وہاج)
				(الدین)
۲۰۵-۱۹۸	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	ازبک تہذیب و معاشرت کے چند پہلو	قمر رئیس
۴۶-۲۸	اپریل-جون ۹۸	۹۵	سمرقند و بخارا اسطری کی نظر میں	قمر غفار
۸۱-۶۸	اپریل-جون ۹۷	۹۴	فارسی زبان و ادب ہندوستان میں	-
۵۷۱-۵۶۵	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	حیات انیس کے دو سو سال	کاظمی (محمد رضا)
۱۱-۱۰۸	مارچ-اپریل ۹۳	۹۱	گیارہواں عالمی کتاب میلہ: ترجمہ سہیل احمد فاروقی	کاظمی (نکبت)
۱۰۰-۹۱	اپریل-جون ۹۶	۹۳	بخاری کی زندگی کا ایک دن، ترجمہ یونس اگاسکر	کانکر (اننت)
۱۲۲-۷۹	جنوری-مارچ ۹۹	۹۶	تفسیر مبیدی	کبیر احمد جاسی
۹۲-۵۹	اپریل-جون ۲۰۰۱	۹۸	حداائق الحقائق	-
۱۱۰-۱۰۵	اپریل-جون ۲۰۰۳	۱۰۱	اندونیشی ادب اور آزادی: حریت آموز شاعری کا مطالعہ	کلیم بہرامی

۹۶-۹۱	اپریل-جون ۲۰۰۰	۹۷	خواجہ حسن نظامی کے روزنامے	کوثر مظہری
۳۰۱-۲۹۵	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	تذکرہ: سیرت نگاری/خودنوشت سوانح	-
۱۶۹-۱۵۷	جنوری-مارچ ۱۹۹۵	۹۲	شبلی: اپنے عہد کے پس منظر میں	-
۱۸۲-۱۵۹	جولائی-ستمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	شعراقبال: ایک تہذیبی تناظر	-
۳۰۴-۲۸۸	جنوری-مارچ ۱۹۹۶	۹۳	گاندھی جی اور تلاش حق	-
۱۷۳-۱۷۱	فروری-مارچ ۱۹۹۴	۹۱	مظہر امام	-
۹۹-۸۹	جنوری-مارچ ۱۹۹۶	۹۳	گاندھی جی اور تعلیم برائے امن	گارڈنی (والٹر)
۷۴-۶۹	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھی جی اور ستیہ گرہ، ترجمہ نذیر الدین مینائی	گاندھی (ارون)
۵۹-۴۷	-	۹۳	گاندھی (راج موہن) فعال عدم تشدد کی طرف	-
۴۴-۳۳	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	۹۷	گاندھی (موہن داس) ہندوستان کی قومی زبان۔ ہندوستانی کرم چند	-
۳۲-۲۹	-	۹۷	ہندوستانی، ہندی اور اردو	-
۱۹۴-۱۷۴	اپریل-جون ۱۹۹۷	۹۴	گجراٹ (اندرکار) اردو اور اس کے مسائل	-
۱۱۶-۱۱۲	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھیائی فلسفہ حیات ترجمہ جبین انجم	لاٹھی (کملیش)
۲۶۴-۲۵۳	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	لارنس (ڈی-ایچ) و ہماری تعلیم اور تخلیقی اظہار (ایک ذکرہ)	لاٹھی (ڈی-ایچ)

۱۱۶-۱۱۲	مارچ-اپریل ۹۲	۹۱	لوہیز (ہنر) اور پرسننا شناس ناموں کی جستجو۔ ترجمہ خالد نصیر راجن (ایس) ہاشمی
۱۲۷-۱۱۷	-	۹۱	مارین (ثانی) اور ثانی مارین سے گفتگو۔ ترجمہ کلیر (ٹامس) انیس الرحمن
۳۵۷-۳۳۰	جولائی-دسمبر ۲۰۰۲	۹۹	دھواں ہوئے منظروں کا سفر مبین مرزا
۱۰۸-۱۰۱	اپریل-جون ۹۶	۹۳	پروفیسر رشید الدین خاں مجتبیٰ حسن
۱۱۹-۱۱۳	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سرسید کی مذہبی فکر ترجمہ محمد مہدی مجیب (محمد)
۲۷-۹	جنوری-مارچ ۹۸	۹۵	غالب کا زمانہ اور اردو کلام -
۱۵-۹	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۰	۹۷	گاندھی جی کہاں ہیں -
۱۸۹-۱۶۳	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۳	اردو صحافت میں مولوی بشیر الدین کا مجیب اشرف
حصہ			
۱۱۵-۹۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	مولانا آزاد اور متحدہ قومیت -
۱۶-۷	اپریل-جون ۲۰۰۱	۹۸	یوم آزادی ۱۵ اگست ۱۹۴۷: جامعہ سے متعلق کچھ یادیں -
۲۱۲-۱۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	۹۶	”تذکرہ“: ایک فنی جائزہ محافظ حیدر
۷۳-۶۶	جنوری-جون ۹۸	۹۵	عبداللطیف بھٹائی اور انگریزی محبوب ظفر
			شاعری: ایک تقابل
۷۷، ۶۱-۳۸	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	محسنی (شمس الرحمن) مجیب صاحب
۳۶-۷	-	۹۲	جامعہ ملیہ اسلامیہ -

جلد: پنجم	۲۰۶	اشاریہ رسالہ جامعہ
۳۰۰	۹۲ جولائی - ستمبر ۹۵	محمد علی (مولانا) مولانا محمد علی کا خط ایچکپلر کے نام ترجمہ نذیر الدین مینائی
۱۱۱-۹۶	۹۵ جنوری - مارچ ۹۸	مختار الدین احمد غالب کی ایک کیا ب تصنیف
۱۹۴-۱۸۷	۹۳ اکتوبر - دسمبر ۹۶	مرزا (شکوہ محسن) فراق کی تنقید کا پہلو
۱۴۳-۱۳۵	۹۲ اکتوبر - دسمبر ۹۵	شمس مینی -
۲۳۴-۲۲۶	۹۲ جنوری - مارچ ۹۵	- مابعد جدیدیت اور ادب
۱۹۵-۱۹۰	۹۲ جولائی - ستمبر ۹۵	- مکمل کیسون کا ناول "لوکنگ تھرو گلاس"
۲۲۶		
۳۱-۲۵	۹۶ جنوری - مارچ ۹۹	مسعود (اشعر) صلاح الدین محمود
۴۷-۳۶	۹۲ جولائی - ستمبر ۹۵	مسعود حسین ذاکر میاں: چند یادیں، چند باتیں
۱۶۴-۱۴۸	۹۱ اکتوبر - دسمبر ۱۹۹۴	مسعود الحق استاد بسم اللہ خاں
۲۰۹-۲۰۴	۹۱ مئی - جولائی ۹۴	- استاد نصیر ظہیر الدین ڈاگر
۲۰۸-۱۹۶	۹۲ جولائی - ستمبر ۹۵	- جدید ہندوستانی مصوری
۱۶۸-۱۴۶	۹۴ اپریل - جون ۹۷	- سماجی پس منظر اور تعلیم کے مقاصد
۴۸-۳۳	۹۱ اگست - ستمبر ۹۴	- ونیکوم محمد بشیر
۱۷۲-۱۶۹	۹۴ اپریل - جون ۹۷	مشیر الحسن (استقبالیہ) ڈاکٹر ذاکر حسین میموریل (لکچر)
۱۰۰-۸۶	۹۶ جولائی - دسمبر ۹۹	- ابوالکلام آزاد اور محمد علی
۱۹۶-۱۴۰	۱۰۱ جنوری - مارچ ۲۰۰۴	- "شریف" کلچر اور نوآبادیاتی عمل داری ایک مشنری اور ایک مولوی کا آ مناسا منا

مشیر الحق

سر سید اور ہندوستانی قومیت ترجمہ
اخترا الواسع

۱۸۸-۱۷۵ جولائی - دسمبر ۹۵

-

مولانا آزاد: حقائق اور قیاسات،
ترجمہ اختر الواسع

۱۳۷-۱۳۳ جولائی - دسمبر ۹۶

مصرا (ہنگ)

کچھ مشہور شاعر ہنگن کے بارے
میں - ترجمہ خیر النساء مہدی

۸۵-۸۱ جولائی - دسمبر ۲۰۰۰

مظہر امام

اقبال کی معنویت: تیسری دنیا کے لیے

۱۵۱، ۱۲۸-۱۱۸ اکتوبر - دسمبر ۹۵

مظہر مہدی

اسباب بغاوت ہند: سر سید اور نذیر احمد
کے جائزے پر ایک نظر

۱۳۸-۱۱۳ اکتوبر - دسمبر ۹۴

حالی: معاشر کی اصلاح کا تصور

۱۳۹-۱۳۳ جنوری - مارچ ۹۵

معصومہ میر

انیسویں صدی کے سر سید اور اکیسویں
صدی کی اردو

۳۹۱-۳۸۳ جولائی - دسمبر ۹۸

معین الدین

سر سید کا نظریہ تعلیم

۲۸۷-۲۷۵ جولائی - دسمبر ۹۸

مولانا ابوالکلام آزاد کا تصور تعلیم

۲۹۲-۲۸۱ جولائی - دسمبر ۹۹

منڈیلا (نلسن)

زندانی مقابل زندانی ترجمہ شکوہ محسن

۱۹۷-۱۹۳ جنوری - مارچ ۹۶

مرزا

مفتی (شاہدہ)

بلونت سنگھ کے سوانح اور ادبی ماحول

۶۰-۹ اکتوبر - دسمبر ۲۰۰۱

بلونت سنگھ کے نمائندہ افسانوں کا تجزیہ

۱۸۸-۱۱۱ -

مکرجی (فیروز)

عہد سرشار کا لکھنؤ ترجمہ مسعود الحق

۳۵-۲۳ مارچ - اپریل ۹۴

۱۰۵-۹۲	اپریل-جون ۹۵	۹۲	عہد سرشار کا لکھنؤ (۲) -	-
۸۷-۶۵	اکتوبر-دسمبر ۹۴	۹۱	اردو غزل میں احتجاج کی ناکامی کا جشن - ترجمہ و تلخیص معین الدین	کھیا (ہربنس)
۱۵۵-۱۳۲	جولائی-ستمبر ۲۰۰۱	۹۸	پروفیسر محمد مجیب اور خانہ جنگی	مناظر عاشق ہرگانوی
۶۴-۶۱	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۱	۹۸	میرے شوہر، بلونت سنگھ	منجوسنگھ
۱۷۱-۱۶۵	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	'ظ' کی کہانی 'جن' کی زبانی	منظور احمد
۱۵۲-۱۵۱، ۱۳۶	مارچ-اپریل ۹۴	۹۱	مولانا ابوالاعلیٰ مودودی کا خط مولانا محمد علی کے نام	مودودی (ابوالاعلیٰ)
۲۳۱-۲۲۷	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	اسپنڈر کی یاد میں ترجمہ شکوہ محسن مرزا	موریس (ڈام)
۳۶-۲۶	جولائی-ستمبر ۲۰۰۳	۱۰۱	علامہ نذیر احمد ایل ایل ڈی	مہدی افادی
۱۵۱-۱۴۴	اکتوبر-دسمبر ۹۵	۹۲	گوپی چند نارنگ سے ایک گفتگو	نارنگ (گوپی چند)
۱۴۴-۱۴۳	مئی-جولائی ۹۴	۹۱	سیاست بہ طور فلشن: ترجمہ نذیر الدین مینائی	نارنگ (ہریش)
۱۶-۷	اگست-ستمبر ۹۴	۹۴	انگریزی طرز کے ناول اور ہندوستانی ناول - ترجمہ سہیل احمد فاروقی	نامور سنگھ
۲۰۸-۱۸۵	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۱	'دل کی کہانی' مرتبہ عبدالستار	ناصر علی دہلوی
۲۱۳-۲۰۱	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۴	تحریر خلافت، ایک مطالعہ	نثار احمد
۱۹۵-۱۷۸	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۱	اردو افسانوی ادب میں راشد الخیری کا مرتبہ	نجم السحر

۱۷۷-۱۶۳	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	۱۰۱	راشد الخیری: شخصیت اور ماحول	نجم السحر
۲۰۴-۱۹۶	-	۱۰۱	'منازل سائرہ' کا تنقیدی مطالعہ	-
۳۶-۱۷	اپریل-جون ۹۵	۹۲	جدید سائنس اور اس کے نقاد: ترجمہ اسلم فرخی	نذیر احمد
۱۲۲-۱۱۱	اپریل-جون ۲۰۰۴	۱۰۱	فلیس ویٹلی: نیگرو ادب کی پہلی کنیز شاعرہ	نسیم احمد
۲۲۶-۲۱۳	جنوری-مارچ ۹۹	۹۶	شہر افسوس	نصرت چودھری
۱۳۹-۱۳۴	اپریل-جون ۹۶	۹۳	نظامی (خولجہ حسن نثار احمد فاروقی ثانی)	
۸۱-۶۳	اپریل-جون ۹۷	۹۴	نظامی (خلیق احمد) ذاکر صاحب کا تصور مذہب	
۲۳۲-۲۰۱	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	نظامی (ظفر احمد) سرسید کا سیاسی سفر	
۱۳۵-۱۱۶	جولائی-ستمبر ۹۵	۹۲	گاندھی جی اور جامعہ ملیہ اسلامیہ	-
۱۶۶-۱۱۷	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھی جی اور مسلمان	-
۹۶-۶۰	جنوری-مارچ ۲۰۰۰	۹۷	مولانا آزاد کا سیاسی سفر	-
۳۳-۲۵	اپریل-جون ۱۹۹۹	۹۶	نظامی (مسلم احمد) خولجہ تاج الدین ریزہ	
۱۸۳-۱۷۳	اکتوبر-دسمبر ۹۷	۹۴	شہید سلطان ٹیپو کے کتب خانے کے اردو مخطوطات	-
۱۱۷-۱۱۰	جنوری-مارچ ۲۰۰۳	۱۰۰	واقعہ انارکلی تاریخ کے آئینے میں	-
۴۵-۳۳	اپریل-جون ۲۰۰۲	۹۹	نظر برنی (مرتب) جامعہ ملیہ اسلامیہ کی سولہویں سالگرہ	
۵۲-۴۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	نعیم الدین ایک دوہے سے ایک غزل تک	
۵۸۳-۵۷۳	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	نقوی (احرار) انیس کے معترضین سے تبادلہ خیالات	

۱۲۰-۱۰۷	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	غالب اور انیس	نقوی (قدرت)
۱۵۲-۱۳۳	-	۱۰۰	میر انیس اور مرزا دبیر: حریف یا حلیف	نقوی (محمد)
۱۳۲-۱۲۱	-	۱۰۰	میر انیس کا جناب مفتی علامہ میر عباس	نقوی (محمد)
			سے تلمذ	
۶۸-۶۰	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھی اور مذہب	نندا (بی۔آر)
۸۸-۸۲	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	گاندھی جی کا فکری ارتقاء ترجمہ	نوریا (اتل)
			اقبال مہدی	
۱۱۲-۱۰۷	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید، اسلام اور مسلمان ترجمہ عابد حسین	نہرو (جواہر لال)
۱۹-۱۴	جنوری-مارچ ۹۶	۹۳	ایک سالک تلاش حق میں۔ ترجمہ شکوہ محسن مرزا	-
۱۸۵-۱۷۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	بیسویں صدی	نیازی (ضمیر)
۲۱۸-۲۱۴	جولائی-ستمبر ۹۷	۹۴	شفیع الدین نیر کا ایک یادگار خط	نیر (شفیع الدین)
۲۴۹-۲۱۱	جنوری-مارچ ۲۰۰۴	۱۰۱	توبۃ النصوح منظوم (از سید امیر حسن فروغ لکھنوی)	نیر مسعود
۱۰۱، ۸۶-۸۲	اگست-ستمبر ۹۴	۹۱	فارسی کہانی: ایک مختصر تعارف	-
۲۲۸-۲۲۱	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	نقد انیس کی سرگزشت	-
۱۴۳-۱۳۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	علامہ اقبال اور مسلم نشاۃ ثانیہ	نیشوفوز (نسیم)
۸۹-۸۶	جولائی-ستمبر ۲۰۰۰	۹۷	ارنٹ ہیمنگوے: صد سالہ جائزہ	نیگل (جیمس)
			ترجمہ آصف فرخی	

۱۵۵-۱۵۰	مئی - جولائی ۹۳	۹۱	افریقی ادب کی زبان، ترجمہ سہیل احمد	داتھیا گلو (گلوگی)
			فاروقی	
۲۸۰-۲۷۴	جولائی - ستمبر ۹۵	۹۲	یونیورسٹی کا مقصد - ترجمہ سجاد باقر	وائٹ ہیڈ
			رضوی	
۱۵۸-۱۴۴	اپریل - جون ۹۹	۹۶	فارسی ضرب الامثال کا اردو زبان میں استعمال	وجیہ الدین
۱۵۸-۱۵۱	اپریل - جون ۹۸	۹۵	نظام رام پوری	وجیہ (شار اللہ)
۱۴۹-۱۴۷	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	۹۸	لب مرگ پر نغمہ زندگی	وحید اختر
۲۷۹-۲۶۱	جولائی - دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	مطالعہ انیس کے چند مقامات	-
۲۷۴-۲۵۷	جولائی - دسمبر ۹۸	۹۵	سرسید کے معاشی افکار اور ترقیاتی منصوبے	وسیم (محمد) (شاہ)
۱۶۳-۱۵۰	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل الرحمن اعظمی: دور آخری کی شاعری	وقار حسین
۹۶-۸۹	جولائی - ستمبر ۱۹۹۷	۹۳	تخلیقی فکر، حدود و امکانات	ہاشمی (عبید الرحمن)
۱۹۰-۱۸۲	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل الرحمن اعظمی کا فنی و تخلیقی شعور	-
۱۶۱-۱۵۰	اپریل - جون ۲۰۰۰	۹۷	خواجہ حسن نظامی بحیثیت طنز و مزاح نگار	-
۱۱۵-۱۰۹	اپریل - جون ۹۶	۹۳	وقت کی معنویت (اختر الایمان کی شاعری کے حوالے سے)	-
۱۷۱-۱۶۳	جنوری - مارچ ۲۰۰۱	۹۸	خلیل صاحب: ذات کا افسانہ	ہاشمی (محمود)
۱۵۵.۵۱-۳۵	مئی - جولائی ۱۹۹۳	۹۱	برطانوی ہندوستان میں تعلیم کا ارتقا یورپی قوموں کی آمد اور ایسٹ انڈیا کمپنی کا زمانہ	ہاشمی (مسرور علی اختر)

۱۰۳، ۳۰-۱۷	اکتوبر-دسمبر ۱۹۹۴	۹۱	برطانوی ہندوستان میں تعلیم کا ارتقاء (۲)	ہاشمی (مسرد علی اختر)
۲۲۶-۲۰۹	جولائی-ستمبر ۱۹۹۵	۹۲	-	-
۲۹۲-۲۸۸	جولائی-دسمبر ۹۸	۹۵	سر سید کے تعلیمی تصورات	-
۳۱-۲۹	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	مال گودی کا موجد۔ ترجمہ آصف فرخی	ہری ہرن (گیتا)
۴۶-۴۱	جنوری-مارچ ۲۰۰۲	۹۹	محمد کمال میر انیس کی مرثیہ خوانی	ہمدانی (محمد کمال)
				الدین حسین
۱۶۶-۱۵۳	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	میر انیس کی نگاہ فقر شناس	-
۳۴۴-۳۳۳	جولائی-دسمبر ۲۰۰۳	۱۰۰	میر انیس کے تصور غربت کی اہم جہتیں	یاد (مشکور حسین)
۳۳-۳۰	اپریل-جون ۲۰۰۵	۱۰۲	دیسی سماج واد کا عزم	یادو (یوگیندر)
۱۳۴-۱۲۲	اپریل-جون ۹۶	۹۳	یادوں کا شاعر: اختر الایمان	یعقوب راہی
۱۰۷-۱۰۰	جنوری-مارچ ۲۰۰۴	۱۰۱	مصر میں جدید شاعری	یوسف (محمد)
۸۷-۷۰	اپریل-جون ۲۰۰۲	۹۹	”ابن الوقت“ کی اہمیت اور معنویت	یوسف سرمست

اشاریہ تخلیقی ادب

خاکے و کہانیاں

صفحہ	جلد	ماہ و سال	عنوان	مصنف
۱۳۶-۱۱۹	۹۱	اگست، ستمبر ۹۴	جشن مسرت ترجمہ اجمل کمال	آل احمد (جلال)
۹۹-۹۳	۹۱	مارچ، اپریل ۹۴	خواب ترجمہ عطا صدیقی	العجلی (عبدالسلام)
۳۶-۲۷	۹۷	جولائی، ستمبر ۰۲	سید انتظار حسین	اوصاف احمد
۶۷-۶۱	۹۸	جولائی، ستمبر ۰۱	طاہر ماموں	"
۱۷۸-۱۷۶	۹۹	جنوری، مارچ ۰۲	رام اوتار	"
۲۰۸-۱۹۷	۹۸	اپریل، جون ۰۱	پیر صاحب	"
۵۲-۴۵	۹۶	اپریل، جون ۹۹	ایلڈن رائیٹنگ	"
۴۸، ۵۲-۴۹	۹۱	اگست، ستمبر ۹۱	اگر جنگ ختم ہو جاتی ترجمہ مسعود الحق	بشیر (ونیکوم محمد)
۲۷۳-۲۵۶	۹۲	جولائی، ستمبر ۹۵	استاد کا مشن ترجمہ اعجاز احمد	پاؤنڈ (ایزرا)
۹۲-۸۵	۹۱	مارچ، اپریل ۹۴	بکاؤ کرامات ترجمہ عطا صدیقی	توفیق الحکیم
۱۲۶-۱۰۳	۱۰۱	اکتوبر، دسمبر ۰۳	میری ناتمام محبت	حجاب امتیاز علی
۱۰۳-۱۰۰	۹۱	مارچ، اپریل ۹۴	دسویں دن کا شیر ترجمہ عطا صدیقی	ذکریا تامر
۱۶۵-۱۵۶	۹۱	مئی، جون ۹۴	کتنے خوبصورت پھول ترجمہ خالد محمود	زونیل (جوزف)
۱۰۱-۸۷	۹۱	اگست، ستمبر ۹۴	داش آکل ترجمہ بذل حق محفوظ	صادق ہدایت
۱۱۸-۱۰۲	"	"	سیسے کا سپاہی ترجمہ اجمل کمال	علوی (بزرگ)

منظوم کلام (عنوانات)

۲۱۳-۲۱۳	۹۹	جنوری، مارچ ۰۲	صحرائی گلاب ترجمہ قمر رئیس	آبیک
۱۰۱-۹۰	۹۴	جنوری، مارچ ۹۷	فارسی غزل کے کچھ ترجمے	آصف نعیم

۱۳۶-۱۳۵	۹۳ اپریل - جون ۹۱	ذکر مغفور	اختر الایمان
۱۷۱-۱۶۹	۹۱ مئی - جون ۹۳	یہی وقت ہے - ترجمہ نقی حسین جعفری	بیولی (مزدواغ م)
۲۳۸-۲۳۷	۹۲ جنوری - مارچ ۹۵	(چند اشعار)	پروین شاکر
۱۷۵-۱۷۴	۹۱ مئی - جولائی ۹۳	دودنیائیں - ترجمہ نقی حسین جعفری	تولی (پیہیکان)
۸-۷	۹۷ اکتوبر - دسمبر ۲۰۰۰	گاندھی جی مہاراج	نیگور (راہندر ناتھ)
۳۱۸-۳۱۶	" "	السلام اے ہند کے شاہ شہیداں السلام	جوش ملیح آبادی
۲۱۷	۹۹ جنوری - مارچ ۰۲	اگر تم مجھ کو چاہو گے ترجمہ قمر رئیس	حاجی ایوا (آندین)
۲۷-۱۵	۹۸ جنوری - مارچ ۰۱	[دوسری ملاقات، سوداگر، ذاتیات، لمحے کی موت، میں گوتم نہیں ہوں، بدلتے موسم]	خلیل الرحمن اعظمی
۴۸-۴۱	۹۸ اپریل - جون ۰۲	تیرھواں قطعہ - جہنم - ترجمہ عزیز احمد	دانے
۲۱۶-۲۱۵	۹۹ جنوری - مارچ ۰۲	آشوب عرفان ترجمہ قمر رئیس	رؤف پرانی
۴۶-۴۴	۹۷ اکتوبر - دسمبر ۰۲	اونٹنی آزادی کے نئے سانس	ستیارتھی (دیوندر)
۱۹۹-۱۹۵	" اپریل - جون ۹۷	ذاکر صاحب پرتین نظمیں	سرور (اکل احمد)
۷۵-۷۴	۹۱ مارچ، اپریل ۹۳	تحصیل علم ترجمہ شہاب الدین انصاری	شمس (اناماری)
۹-۷، ۱۳-۱۱	۹۳ جنوری، مارچ ۹۶	گاندھی ترجمہ یوسف عامر	شوقی (احمد)
۲۳۶-۲۳۵	۹۲ جنوری - مارچ ۹۵	[مختب اشعار] مرتبہ مسعود الحق	ظہیر کاشمیری
۱۰۶	۹۱ مئی - جولائی ۹۳	آجاؤ افریقہ	فیض (فیض احمد)
۱۷۳-۱۷۲	" ۹۱	اوپن ہائر پارک کے کبوتر - ترجمہ نقی حسین جعفری	قتالی (اوسولڈ جوزف)
۲۱۴-۲۱۱	۹۹ جنوری - مارچ ۰۲	ایک محور حیات ترجمہ قمر رئیس	محمد علی
۲۰۹	" "	جوان سائے ترجمہ قمر رئیس	محمود (شاہ اسلام شاہ)
۱۷۳-۱۶۸	۹۱ اگست - ستمبر ۹۳	مسلمان	مشر (دیوی پرساد)
۷۲-۷۱	۹۳ اپریل - جون ۹۶	اندلس کے آسمان پر گیارہ ستارے ترجمہ شمیم حنفی	محمود درویش
۲۰۸-۲۰۶	۹۹ جنوری - مارچ ۰۲	روحوں کی بغاوت ترجمہ قمر رئیس	واحدوف (ارکن)
۱۵۰-۱۴۸	۹۳ جنوری - مارچ ۹۷	زبان کی موت	وحید اختر
۱۵۲-۱۵۱	" "	غزل	"

تبصرے

مصنف	عنوان و مبصر	جلد	ماہ و سال	صفحات
—	آج، سہیل احمد فاروقی	۹۱	اگست - ستمبر ۹۴	۱۹۱-۱۹۰
آصف فرخی	شہر علامات، شمیم حنفی	"	مارچ - اپریل ۹۴	۱۵۷-۱۵۵
آفتاب احمد	بیاد صحبت نازک خیالات، شمیم حنفی	۹۳	اکتوبر - دسمبر ۹۷	۱۸۸-۱۸۴
ابوالکلام قاسمی	شاعری کی تنقید، انیس الرحمن	۹۹	اپریل - جون ۹۴	۶۹-۶۷
"	مشرقی شعریات اور اردو تنقید کی روایت، شمیم حنفی	۹۱	مئی - جون ۹۴	۲۲۱-۲۱۹
اجمل کمال	کراچی کی کہانی، سہیل احمد فاروقی	۹۳	جنوری - مارچ ۹۷	۱۷۹-۱۷۷
احباب اردو مجلس	کلدیپ اختر: شخصیت اور فن، تجمل حسین خاں	۹۳	اکتوبر - دسمبر	۱۹۵-۱۹۳
(دہلی) مرتب				
اختر سعید خاں	طراز دوام، خالد محمود	۹۲	جولائی - ستمبر ۹۵	۳۱۳-۳۱۲
اختر الواسع و فرحت	دائے راز اناماری شمل، محمد اخلق	۱۰۱	اپریل - جون ۲۰۰۳	۲۱۵-۲۰۷
اللہ خاں - مرتبین				
ادا جعفری	جورہی سو بے خبری رہی، سہیل احمد فاروقی	۹۲	اکتوبر - دسمبر ۹۵	۱۳۲-۱۲۹
ارشاد خاں	نثار و احدی: شخصیت اور فن، شیت محمد اسلمیل	۹۶	اپریل - جون ۹۹	۱۹۸-۱۹۷
اقتدار محمد خاں	اسلامی نظام حکومت اور ایران، تجمل حسین خاں	۱۰۱	اپریل - جون ۲۰۰۳	۲۲۱-۲۲۰
اکبر (ایم۔ جے)	ہندوستان اپنے حصار میں، شمیم حنفی	۹۱	مارچ - اپریل ۹۴	۱۵۵-۱۵۳
اکبر الہ آبادی	جج اکبر مرتبہ حامد حسن قادری، تجمل حسین خاں	۹۹	اپریل - جون ۰۲	۱۶۳-۱۶۲
الطاف احمد اعظمی	فغان نیم شب، تجمل حسین خاں	۹۹	جنوری - مارچ ۰۲	۲۳۱-۲۲۹
امن (میر)	A Tale of Four Darvishes	۹۲	جولائی - ستمبر ۹۵	۳۱۹-۳۱۶
	ترجمہ محمد ذاکر، سہیل احمد فاروقی			
انور بھوپالی (نور الدین)	حدیث دل، تجمل حسین خاں	۹۴	جولائی - ستمبر ۹۷	۲۲۳-۲۲۲

۲۱۲-۲۱۱	۱۰۱	اکتوبر-دسمبر ۰۳	آئینوں کی نگری مرتبہ شمس الحق عثمانی، تجمل حسین خاں	انور خاں
۱۸۳-۱۸۲	۹۳	جنوری-مارچ ۹۷	مت سہل ہمیں جانو، سہیل احمد فاروقی	انور ظہیر خاں
۱۹۰-۱۸۸	۹۱	اگست-ستمبر ۹۳	سیاہ سیاہ، شمیم حنفی	باقر مہدی
۲۲۶	۹۳	جولائی-ستمبر ۹۷	اس کے لیے، تجمل حسین خاں	بانو سرتاج
۲۵۷-۲۵۶	۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	گماں کا صحرا، شمیم حنفی	توصیفی (صحف اقبال)
۱۷۷-۱۷۵	۹۱	اکتوبر-دسمبر ۹۳	تہذیب الاخلاق، شمیم حنفی	—
۲۳۶-۲۳۳	۹۹	جنوری-مارچ ۰۲	اردو کی پہلی کتاب (ہندی کے ذریعے اردو)، تجمل حسین خاں	جامعہ ملیہ اسلامیہ
۲۱۶	۱۰۱	اپریل-جون ۰۳	خط و کتابت اردو کورس کی دوسری کتاب، تجمل حسین خاں	"
۲۲۳-۲۲۱	۹۱	مئی-جولائی ۹۳	کچھ مشرق سے کچھ مغرب سے، سہیل احمد فاروقی	جعفری (نقی حسین)
۲۵۱-۲۵۰	۱۰۰	جنوری-مارچ ۰۳	معصوم ترانے، تجمل حسین خاں	حافظ (امجد حسین)
۱۳۳-۱۳۲	۹۲	اکتوبر-دسمبر ۹۵	شورشِ دوراں، سہیل احمد فاروقی	حمیدہ سالم
۲۱۱-۲۱۰	۱۰۱	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۳	مونولاگ، شکیل جہانگیری	خالد بن سہیل
۲۲۹-۲۲۷	۹۹	جنوری-مارچ ۰۲	برے موسم میں، شکیل جہانگیری	خالد جاوید
۳۰۸-۳۰۷	۹۸	جولائی-ستمبر ۰۱	ادب کی تعبیر، تجمل حسین خاں	خالد محمود
۱۷۸-۱۷۷	۹۱	اکتوبر-دسمبر ۹۳	ادبی مراحل، شمیم حنفی	خیر النساء مہدی
۲۵۸-۲۵۷	۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	مجھے بھی کچھ کہنا ہے، شمیم حنفی	"
۱۵۹-۱۵۷	۹۱	مارچ، اپریل ۹۳	مرقعِ دہلی، جمال الدین	درگاہِ قلی خاں
۲۳۹-۲۳۸	۱۰۰	جنوری-مارچ ۰۳	اردو نظموں میں قومیت اور وطنیت ۱۸۵۷ کے بعد، تجمل حسین خاں	دیرمنی (زیند رناتھ)
۲۲۰-۲۱۹	۱۰۱	اپریل-جون ۰۳	زرتیں، تجمل حسین خاں	رزاقی (محمد طاہر)
۲۳۷-۲۳۶	۹۹	جنوری-مارچ ۰۲	تاریخِ جنگِ آزادی ہند اٹھارہ سو ستاون، تجمل حسین خاں	رضوی (خورشید مصطفیٰ)
۳۱۲-۳۱۱	۹۲	جولائی-ستمبر ۹۵	فسادات کے افسانے، سہیل احمد فاروقی	رضوی (زبیر)
۲۵۹-۲۵۸	۹۶	جنوری-مارچ ۹۹	مسدِ دراجیں، شمیم حنفی	زیدی (زاہدہ)
				مترجم و مرتب

۲۲۶-۲۲۳	۹۳ جولائی-ستمبر ۹۷	ساحل (شرف الدین) ناگپور کا مسلم معاشرہ، تجمل حسین خاں
۱۵۳-۱۵۲	۹۲ اپریل-جون ۹۵	ساتو کوکی زاکا شجر گلنار، سہیل احمد فاروقی
۳۰۲-۳۰۱	۹۸ جولائی-ستمبر ۰۱	سعید (محمد) ادبی مقالات سعید مرتبہ مسعود احمد برکاتی، تجمل حسین خاں
۱۷۶-۱۷۵	۹۱ اکتوبر-دسمبر ۹۳	— سوغات (ساتویں کتاب)، شمیم حنفی
۱۳۹	۱۰۰ اپریل-جون ۰۳	شایاں (ذکاء الدین) منظر بہ منظر، تجمل حسین خاں
۲۵۶-۲۵۵	۹۶ جنوری-مارچ ۹۹	شرما (ریوتی سرن) تمھارے غم میرے غم، شمیم حنفی
۳۰۹-۳۰۸	۹۲ جولائی-ستمبر ۹۵	شکیل الرحمن ہندوستانی جمالیات، شمیم حنفی
۲۰۹-۲۰۸	۱۰۱ اکتوبر-دسمبر ۰۳	شمس بدایونی نقد و اثر، شمیم حنفی
۳۰۹-۳۰۸	۹۸ جولائی-ستمبر ۰۱	شہپر رسول اردو غزل میں پیکر تراشی، تجمل حسین خاں
۲۳۳-۲۳۲	۹۹ جنوری-مارچ ۰۲	صادقہ ذکی جستجو کیا ہے، تجمل حسین خاں
۱۳۱-۱۳۰	۱۰۰ اپریل-جون ۰۳	صدیقی (اعتماد) ریت کا دریا، تجمل حسین خاں
۲۱۹-۲۱۶	۹۱ جون-جولائی ۹۳	صدیقی (انور) شناس و شناخت، نقی حسین جعفری
۱۳۸-۱۳۷	۱۰۰ اپریل-جون ۰۳	صدیقی (ادریس) پانی کی موت، تجمل حسین خاں
۱۵۳-۱۵۲	۹۲ اپریل-جون ۹۵	صغرا مہدی پہچان، سہیل احمد فاروقی
۳۰۷-۳۰۶	۹۲ جولائی-ستمبر ۹۵	طالستانی (لیو) جنگ اور امن ترجمہ شاہد حمید، شمیم حنفی
۲۶۰-۲۵۹	۹۶ جنوری-مارچ ۹۹	ظہیری (عبدالرشید) پنڈت آنندزائن ملا: حیات و شاعری، تجمل حسین خاں
۱۵۶-۱۵۵	۹۵ اپریل-جون ۹۸	عبدالباری افکار تازہ، تجمل حسین خاں
۲۳۶-۲۳۵	۱۰۰ جنوری-مارچ ۰۳	کاوش نظر، تجمل حسین خاں
۲۳۸-۲۳۷	” ”	عبدالحمید سبز ہوا روشن ہے، تجمل حسین خاں
۲۲۹-۲۲۷	۹۳ جولائی-ستمبر ۹۷	عبدالرشید فارسی میں ہندی الفاظ، سہیل احمد فاروقی
۲۰۰-۱۹۹	۹۶ اپریل-جون ۹۹	عبدالوارث خاں اسلامی علوم میں ندوۃ المصنفین کی خدمات، سہیل احمد فاروقی
۱۵۷-۱۵۶	۹۲ اپریل-جون ۹۵	عتیق الرحمن سنہلی راستے کی تلاش، سہیل احمد فاروقی
۱۸۲-۱۸۰	۹۳ جنوری-مارچ ۹۷	عتیق اللہ ادبی اصطلاحات کی وضاحتی فرہنگ، وہاب الدین علوی
۳۰۶-۳۰۵	۹۸ جولائی-ستمبر ۰۱	عثمانی (شمس الحق) دراصل، تجمل حسین خاں
۲۳۳-۲۳۲	۹۹ جنوری-مارچ ۰۲	علوی (وہاب الدین) خود آگہی، تجمل حسین خاں

۱۵۵	۱۰۱	اکتوبر۔ دسمبر ۰۴	گلہائے داغ، آفتاب احمد صدیقی	عندلیب شادانی
۲۵۲-۲۵۱	۱۰۰	جنوری۔ مارچ ۰۳	مولانا آزاد: آزادی کی طرف، تجمل حسین خاں	فاروقی (ضیاء الحسن)
۳۱۱-۳۰۹	۹۲	جولائی۔ ستمبر ۹۵	مولانا ابوالکلام آزاد: فکر و نظر کی چند جہتیں، شمیم حنفی	"
۱۳۵-۱۳۳	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	میں رونا چاہتا ہوں، تجمل حسین خاں	فرحت احساس
۱۹۰-۱۸۷	۹۴	اکتوبر۔ ستمبر ۹۷	شیخ الاسلام مولانا حسین احمد مدنی، شمیم حنفی	فرید الوحیدی
۲۵۰	۱۰۰	جنوری۔ مارچ ۰۳	دو بدو، تجمل حسین خاں	فضل حسین
۱۹۸-۱۹۷	۹۴	اکتوبر۔ دسمبر ۹۷	فکر و تحقیق، تجمل حسین خاں	—
۱۳۳-۱۳۲	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	ادبی مقالات، تجمل حسین خاں	قادری (حامد حسن)
۱۶۵-۱۶۴	۹۹	اپریل۔ جون ۰۲	جامع التوارخ، تجمل حسین خاں	"
۱۶۸-۱۶۷	"	"	خلاصۃ التوارخ، تجمل حسین خاں	"
۱۳۲-۱۳۱	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	دفتر توارخ، تجمل حسین خاں	"
۱۶۷-۱۶۶	۹۹	اپریل۔ جون ۰۲	سفینۃ توارخ، تجمل حسین خاں	"
۲۴۵-۲۴۴	۱۰۰	جنوری۔ مارچ ۰۳	مجمع الکرامات، تجمل حسین خاں	"
۱۶۶-۱۶۵	۹۹	اپریل۔ جون ۰۲	میزان التوارخ، تجمل حسین خاں	"
۳۱۶-۳۱۴	۹۲	جولائی۔ ستمبر ۹۵	علیم صاحب، سہیل احمد فاروقی	قدوائی (سالم) مرتب
۲۳۹-۲۳۸	۹۹	جنوری۔ مارچ ۰۲	انتخاب کلام آغا شاعر قزلباش دہلوی، تجمل حسین خاں	قزلباش دہلوی
۲۳۱-۲۲۹	۹۴	جولائی۔ ستمبر ۹۷	اردو مرثیہ میر انیس کے بعد، سہیل احمد فاروقی	کاظمی (طاہر حسین)
۱۷۹-۱۷۸	۹۱	اکتوبر۔ دسمبر ۹۴	ایرانی تصوف، سہیل احمد فاروقی	کبیر احمد جاسی
۳۱۲-۳۰۹	۹۸	جولائی۔ ستمبر ۰۱	جواز و انتخاب، تجمل حسین خاں	کوثر مظہری۔ مرتب
۱۸۴-۱۸۳	۹۱	اگست۔ ستمبر ۹۴	جہیل جالبی: ایک مطالعہ، شمیم حنفی	گوہر نوشاہی
۱۵۴-۱۵۳	۹۵	اپریل۔ جون ۹۸	حیات بشیر، محمد عرفان	مجیب اشرف
۱۸۶-۱۸۵	۹۱	اگست۔ ستمبر ۹۴	دیوار و در کے درمیاں، شمیم حنفی	محمود سعیدی
۲۴۹	۱۰۰	جنوری۔ مارچ ۰۳	آدھی رات کی شبنم، تجمل حسین خاں	مرغوب عالم
۲۵۴-۲۵۳	۹۶	جنوری۔ مارچ ۹۹	مشعل: گولڈن جوبلی نمبر، سہیل احمد فاروقی	—
۱۴۰-۱۳۹	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	ثبات، تجمل حسین خاں	منظف اریٹ
۱۸۸-۱۸۶	۹۱	اگست۔ ستمبر ۹۴	علی گڑھ تحریک: سماجی اور سیاسی مطالعہ، شمیم حنفی	منظہر حسین
۱۶۰-۱۵۹	۹۵	اپریل۔ جون ۹۸	مضامین مقبول، محمد عرفان	مقبول احمد

۱۳۸	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	کہوٹل الہی سے، تجمل حسین خاں	منور رانا
۱۹۷-۱۹۶	۹۶	اپریل۔ جون ۹۹	خواجہ نظام الدین اولیا، سہیل احمد فاروقی	مومن (عبدالرحمن)
۲۵۴-۲۵۳	۱۰۰	جنوری۔ مارچ ۰۳	ہما، تجمل حسین خاں	میکش کاشمیری
۲۴۷-۲۴۶	”	”	راز الفت مرتبہ حسن احمد نظامی، تجمل حسین خاں	نظامی (صدیق احمد)
۱۵۶-۱۵۵	۹۲	اپریل۔ جون ۹۵	بھوپال ادب کے آئینے میں، سہیل احمد فاروقی	نعمان خاں (محمد)
۱۹۶-۱۹۵	۹۴	اکتوبر۔ دسمبر ۹۷	تحدیثِ نعمت مرتبہ عتیق الرحمن سنبھلی، تجمل حسین خاں	نعمانی (منظور احمد)
۲۰۸-۲۰۷	۱۰۱	اکتوبر۔ دسمبر ۰۴	میر و مصحفی، شمیم حنفی	نقوی (حنیف)
۱۷۰-۱۶۸	۹۹	اپریل۔ جون ۰۲	نور الرحمن، تجمل حسین خاں	نور الرحمن
۲۱۹-۲۱۸	۱۰۱	اپریل۔ جون ۰۴	مولانا قاری وجاہت اللہ قادری مجددی: حیات و خدمات، تجمل حسین خاں	وجیہی (شعائر اللہ خاں)
۲۱۸-۲۱۷	۱۰۱	”	کشف الفاظ، تجمل حسین خاں	واجد (ج۔ ع)
۲۳۱	۹۹	جنوری۔ مارچ ۰۲	میراثِ ہنر، تجمل حسین خاں	ہاشمی (عبید الرحمن)
۲۶۳-۲۶۱	۹۶	جنوری۔ مارچ ۹۹	میراثِ ہنر، سہیل احمد فاروقی	”
۱۳۷-۱۳۶	۱۰۰	اپریل۔ جون ۰۳	احتجاج کا دوسرا نام۔ باقر مہدی، تجمل حسین خاں	یعقوب راہی
۲۲۳-۲۱۹	۹۴	جولائی۔ ستمبر ۹۷	دیوان یقین مرتبہ فرحت فاطمہ، شاربِ ردولوی	یقین (انعام اللہ)
۱۹۴-۱۹۰	”	اکتوبر۔ دسمبر ۹۷	جدید اردو میں شاعری کا تقابلی مطالعہ، تجمل حسین خاں	یوسف عامر

کتابیات

- بدرالدین (محمد) رسالہ جامعہ میں ذاکر صاحب کی تحریریں ۱۰۰ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۳ ۲۳۱-۲۳۳
- تجمل حسین خاں اشاریہ ابوالفضل صدیقی ۹۹ جولائی۔ دسمبر ۲۰۰۲ ۶۲-۶۳
- نظر برنی وعلبدی (حسن جمل) مولانا ابوالکلام آزاد: وضاحتی بلیوگرانی ۹۷ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۰ ۳۳۵-۳۶۰
- ” خولجہ حسن نظامی: تصانیف کی وضاحتی بلیوگرانی ۹۷ اپریل۔ جون ۲۰۰۰ ۱۷۳-۱۹۵

شذرات واداریے

اخترا الواسع

موضوع	جلد	ماہ و سال	صفحات
۱۸۵۷	۱۰۴	اپریل۔ جون ۲۰۰۷	۶-۵
احمد فراز	۱۰۵	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۸-۷
اردو زبان	۱۰۲	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵	۱۱-۹
"	۱۰۴	" ۲۰۰۷	۶-۵
"	۱۰۲	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵	۱۰-۹
ایک بھاشا دو لکھاوٹ	۱۰۳	" ۲۰۰۶	۱۱-۹
بیسویں صدی: تشکیل اقدار	۱۰۵	اپریل۔ جون ۲۰۰۸	۷-۵
پریم چند اور اردو ہندی	۱۰۳	" ۲۰۰۶	۱۱-۹
جامعہ ملیہ اسلامیہ	۱۰۵	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸	۷-۵
ڈنمارک کارٹون اور رد عمل	۱۰۲	" ۲۰۰۵	۱۲-۹
شیخ عبداللہ اور تعلیم نسواں	۱۰۳	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶	۱۲-۹
عبدالجلیل خاں: اردو/ہندی ایک مصنوعی تقسیم (انگریزی)	۱۰۳	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۶	۱۱-۹
قرۃ العین حیدر	۱۰۴	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷	۷-۵
ماریشش میں اردو	۱۰۴	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۷	۷-۵
مواصلاتی اور اطلاعیاتی وسائل اور			
افہام تفہیم کے مواقع	۱۰۵	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸	۸-۵

ہندوستان: جمہوری اقدار سازی

کی ضرورت و اہمیت

۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۸-۱۷

شمیم حنفی

۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۷-۸ ڈاکٹر آفتاب احمد کی یاد میں

۱۰۲ ” ۲۰۰۵ ۸-۸ انور صدیقی کی یاد میں

چراغ انجمن حیرت نظر بودند

۱۰۳ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۶ ۸-۸ (منیر نیازی اور مکلیشور)

۱۰۱ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۵ ۸-۸ رشید حسن خاں کی یاد میں

رفتہ و لے نہ از دل ما

۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۸-۸ (احمد ندیم قاسمی اور خورشید الاسلام)

رفتہ و لے نہ از دل ما

۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۸-۸ (باقر مہدی، اختر سعید خاں، خلیق ابراہیم خلیق)

۱۰۲ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۸-۸ شان الحق حقی، امرتیا پریت، نزل و رما

۱۰۳ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۶ ۷-۸ ”مولانا روم“

مضامین

۱۹۴-۱۸۳	۲۰۰۶ جنوری۔ مارچ	۱۰۳	احتشام احمد ندوی	انارکلی
۸۹-۷۵	۲۰۰۸ جون۔ اپریل	۱۰۵	عرشی صاحب: علم اور تحقیق کا	اسحاق (محمد)
			امتیاز	
۳۱-۲۶	۲۰۰۶ جنوری۔ مارچ	۱۰۳	نثار احمد فاروقی	اسلم پرویز
۱۵۹-۱۵۲	۲۰۰۶ اکتوبر۔ دسمبر	۱۰۳	’شہید جستجو‘ اور ذاکر صاحب	اشفاق محمد خاں
۲۵-۱۳	۲۰۰۵ جولائی۔ ستمبر	۱۰۲	سماجی مسائل کی تشخیص و تحقیق،	اطہر رضا بلگرامی
			شمار یاتی اور وصفی	
۴۳-۲۳	۲۰۰۷ جنوری۔ مارچ	۱۰۴	ہندوستان کے رشتائی ادب کی	”
			عوامی جہتیں	
۱۱۵-۹۵	۲۰۰۶ جنوری۔ مارچ	۱۰۳	اورنگ زیب عالمگیر پر ایک	الیاس اعظمی (محمد)
			نظر	
۲۳۸-۲۳۰	۲۰۰۵ اکتوبر۔ دسمبر	۱۰۲	مثنوی فریاد داغ: ایک مطالعہ	امتیاز احمد
۶۳-۴۵	۲۰۰۸ جنوری۔ مارچ	۱۰۵	ملک سیف الدین غوری	انصاری (طیب)
۲۱۶-۲۱۰	۲۰۰۵ جولائی۔ ستمبر	۱۰۲	الکثرانی عہد میں کتاب ترجمہ	انور ادھا مہندر
			شاہ عالم	
۲۳۵-۲۳۱	۲۰۰۵ اکتوبر۔ دسمبر	۱۰۲	اسلام حقیقی معنی میں ترجمہ	انور مسعود
			مسرور ہاشمی	

جنوبید ایڈورڈ سعید مابعد نوآبادیاتی ۱۰۲ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵ ۲۱۶-۲۰۹
(شیونارائن سنگھ) فکر کے گاندھی

ایوب ندوی مولانا ابوالکلام آزاد کی عربی ۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۱۱۵-۱۰۰
صحافت ان کے عربی رسالہ
الجامعہ کے حوالے سے

باقرمہدی میر تقی میر اور ہم ۱۰۵ اپریل۔ جون ۲۰۰۸ ۲۲-۱۱
بدیع الزماں (محمد) اقبال کی پیام رسانی چاند ۱۰۲ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۱۱۹-۹۰
تاروں کی زبانی

” اقبال کے کلام میں الفاظ سے ۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۱۲۳-۱۱۹
مشتق اصطلاحوں کے جوڑے

” اقبال کے کلام میں حجازی ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۱۷۴-۱۴۹
سے ترتیب دیے گئے اشعار
کی معنویت

” اقبال کے کلام میں چند قرآنی ۱۰۴ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸ ۴۰-۲۱
تلمیحات

” اقبال کے کلام میں خودی سے ۱۰۴ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۷ ۱۲۳-۱۰۳
ترتیب دئے گئے مجموعہ وار
اشعار

بدیع الزماں (محمد) اقبال کے کلام میں سکندر اور ۱۰۵ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸ ۱۸۷-۱۷۵
اس سے وضع کی گئی اصطلاحیں

” اقبال کے کلام میں لا الہ الا ۱۰۳ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۶ ۱۸۶-۱۷۳
اللہ اور لا الہ

۱۸۶-۱۵۹	۲۰۰۵ دسمبر۔ اکتوبر۔	۱۰۲	نظم خضر راہ المیجر کے آئینے	بزمی (محمد نعیم)
			میں	
۲۱۷-۲۰۹	۲۰۰۶ دسمبر۔ اکتوبر۔	۱۰۳	تصور کا ارتقائی سفر اور عصر	بشری اعجاز
			حاضر	
۷۵-۵۵	۲۰۰۵ مارچ۔ جنوری۔	۱۰۲	اردو میں ہائیکو شاعری	بیگ (حامد)
۶۱-۵۰	۲۰۰۶ دسمبر۔ اکتوبر۔	۱۰۳	پریم چند کی عصری حسیت اور	"
			مستقبلیت	
۴۲-۳۰	۲۰۰۸ مارچ۔ جنوری۔	۱۰۵	" "	"
۸۰-۶۱	۲۰۰۶ مارچ۔ جنوری۔	۱۰۳	پطرس بخاری کا ایک نادر	"
			مضمون	
۹۱-۸۱	" "	۱۰۳	کا ایک اور نادر و	"
			نایاب مضمون	
۱۶۳-۱۲۹	۲۰۰۷ جون۔ اپریل۔	۱۰۴	مرزا غالب اور فنون لطیفہ	"
۱۲۹-۱۲۰	۲۰۰۵ ستمبر۔ جولائی۔	۱۰۲	مغرب سے ادبی اور علمی	"
			تراجم	
۸۶-۳۷	۲۰۰۵ جون۔ اپریل۔	۱۰۲	میرامن دہلی والے	"
۸۰-۶۷	۲۰۰۶ مارچ۔ جنوری۔	۱۰۳	ایک ہندوستانی کا ای۔ ایم	پطرس بخاری
			فورسٹر سے اظہار عقیدت	
۹۱-۸۲	" "	۱۰۳	کتب اور عالمی ثقافت	"
۲۹-۲۴	۲۰۰۵ جون۔ اپریل۔	۱۰۲	ایک بندھن سے بندھے دو مسیحا	جابر حسین
			(لوہیا اور جے پرکاش نرائن)	
۷۹-۶۵	۲۰۰۸ ستمبر۔ جولائی۔	۱۰۵	بلگرام کے تناظر میں تہذیب	جعفر رضا بلگرامی
			مجرم	

۲۰۱-۱۸۹	جولائی-ستمبر ۲۰۰۶	۱۰۳	جعفری (اختیار) آگرے کا تاریخی پس منظر	
۱۶۹-۱۲۳	اپریل-جون ۲۰۰۶	۱۰۲	جعفری (نقی حسین) تہذیبوں کا ٹکراؤ	
۱۸۲-۱۷۵	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۴	۱۰۳	جلیلی (علی احمد) جلیل کی درباری شاعری	
۵۹-۳۵	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۵	۱۰۳	حامد حسین دیوان غالب اور ڈاکٹر بجنوری	
۱۷۵-۱۵۶	اپریل-جون ۲۰۰۵	۱۰۲	حبیب اللہ شمیم کربانی کی شاعری	
۶۰-۳۹	اپریل-جون ۲۰۰۸	۱۰۵	حسن (محمد) تخلیقی عمل کی بازیافت کا سفر	
۱۰۲-۶۷	جنوری-مارچ ۲۰۰۸	۱۰۵	حسن عباس مثنوی نامہ شوق، تصنیف حکیم سلطان رام پوری	
۱۹۵-۱۸۸	جنوری-مارچ ۲۰۰۵	۱۰۲	حنا آفریں مشترکہ تہذیب کی تشکیل میں	
			اردو کی صوفیانہ شاعری	
۲۲-۹	اپریل-جون ۲۰۰۴	۱۰۴	حنفی (شمیم) انتظار حسین	
۶۸-۵۲	جولائی-ستمبر ۲۰۰۶	۱۰۳	”باقر مہدی	”
۲۵-۱۷	اکتوبر-ستمبر ۲۰۰۶	۱۰۳	”پریم چند کی فکری اور تخلیقی	”
			روایت	
۲۱-۱۱	جنوری-مارچ ۲۰۰۸	۱۰۵	”پریم چند کی معنویت کا مسئلہ	”
۲۹-۲۲	جنوری-مارچ ۲۰۰۸	۱۰۵	”پریم چند گوندان اور ہماری	”
			موجودہ حقیقت	
۲۵-۱۵	جنوری-مارچ ۲۰۰۶	۱۰۳	”شکیب جلالی	”
۷۳-۶۳	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۵	۱۰۳	حنفی (شمیم) عشق، زندگی کا شعور اور شاعری	
۲۰-۱۱	اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۷	۱۰۴	”گاندھیائی فکر اور ہماری ادبی	”
			اخلاقیات	
۵۱-۳۵	جولائی-ستمبر ۲۰۰۶	۱۰۳	”منیر نیازی	”

۲۰-۹	۲۰۰۷ مارچ-جنوری	۱۰۳	نظریاتی کشمش کا ایک دور اور	حنفی (شمیم)
			سردار جعفری	
۴۶-۲۷	۲۰۰۸ جون-اپریل	۱۰۵	غزل اس نے چھیڑی	حنفی (عمیق)
۲۱۷-۲۱۱	۲۰۰۸ ستمبر-جولائی	۱۰۵	جدید آرٹ کا پیش رو فرانسکوڈی	خالد بن سہیل
			گویا لویش	
۲۰۸-۲۰۴	۲۰۰۸ ستمبر-جولائی	۱۰۵	معجزہ فن کی ہے خون جگر سے	”
			نمود: صادقین	
۲۰۳-۱۹۹	۲۰۰۸ ستمبر-جولائی	۱۰۵	نقش ہیں سب ناتمام خون جگر	”
			کے بغیر: آذر زوبی	
۲۲۶-۲۱۸	۲۰۰۸ ستمبر-جولائی	۱۰۵	نئی مصورانہ اقدار کا بانی: سلوا	”
			ڈورڈالی	
۱۱۷-۱۰۷	۲۰۰۵ دسمبر-اکتوبر	۱۰۲	اردو صحافت میں ادبی تبصروں کی	خالد محمود
			اہمیت	
۹۹-۸۹	۲۰۰۵ جون-اپریل	۱۰۲	اردو میں کالم نویسی کا فن وار	”
			صورت حال آزادی سے قبل	
۴۰-۱۵	۲۰۰۶ جون-اپریل	۱۰۳	جامعہ: افراد و نظریات ترجمہ	خالدہ ادیب خانم
			مسعود الحق	
۲۰۵-۱۶۴	۲۰۰۶ دسمبر-اکتوبر	۱۰۳	واقعات بابرہ ترجمہ یونس	سخان خانان
			جعفری	(محمد عبدالرحیم)
۱۰۰-۷۱	۲۰۰۷ مارچ-جنوری	۱۰۴	واقعات بابرہ ترجمہ یونس	”
			جعفری	
۱۰۰-۷۱	۲۰۰۷ مارچ-جنوری	۱۰۴	”	”
۱۶۵-۹۱	۲۰۰۷ جون-اپریل	۱۰۴	”	”

خان خاناں	واقعات بابری ترجمہ یونس ۱۰۴	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷	۱۳۲-۸۹
(محمد عبدالرحیم)	جعفری		
"	"	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۷	۱۳۵-۱۰۳
"	"	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸	۱۱۹-۱۰۵
"	"	اپریل۔ جون ۲۰۰۸	۱۰۶-۱۰۵
"	"	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۱۳۶-۸۱
"	"	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸	۱۰۷-۲۳
دھر (ڈی۔ پی)	گلے ز خیابان جنت نظیر ۱۰۳	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶	۱۳۷-۱۳۷
(اقبال)			
ذاکر حسین	جامعہ ملیہ کیا ہے	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸	۱۲۰-۱۱۳
"	'مراسلہ' بنام نواب محمد منزل ۱۰۳	اپریل۔ جون ۲۰۰۶	۲۳-۲۲
	اللہ خاں		
"	"	۲۰۰۶	۱۰۳
ذکاء اللہ (محمد)	نئی دہلی کی تعمیر (بعد غدر)	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۴	۴۷-۴۲
ذوالفقار حسین	اکبر کے چند شعر: وضاحت ۱۰۴	۲۰۰۴	۱۰۰-۷۳
	اور تجزیہ		
راشد (ن۔ م)	ن۔ م راشد سے ایک مصاحبہ ۱۰۳	جولائی ستمبر ۲۰۰۶	۸۰-۷۱
	اور سعادت رشید		
رضوی (وقار احمد)	'رباعی' فارسی شاعری سے ۱۰۳	۲۰۰۶	۸۸-۸۳
	اردو شاعری تک		
رفیق (سعید احمد)	نظریہ زندگی اور فن ۱۰۵	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸	۱۸-۱۱
زیدی (عزیز)	موسیقی کے ارباب ثلاثہ ۱۰۵	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۱۸۲-۱۷۷
سحرین فر بخاری	تخیل اور ہیئت ۱۰۵	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸	۲۱۱-۱۸۸

۲۲۱-۲۱۸	۲۰۰۸ دسمبر۔ اکتوبر۔ ۱۰۵	روشنی کا سفر (جامعہ ملیہ اسلامیہ)	سرور حسین
۴۱-۲۳	۲۰۰۷ ۱۰۴	دہلی غدر سے پہلے	سری رام
۹۱-۷۷	۲۰۰۵ جولائی۔ ستمبر	سیاست، شاعری اور حسرت ۱۰۲	سعادت سعید
		موہانی	
۱۴۴-۱۳۴	۲۰۰۵ جون۔ اپریل	شاعری اسطور اظہار ہے: ۱۰۲	”
		نظریہ سازی کی اہمیت	
۱۶۹-۱۵۹	۲۰۰۶ جولائی۔ ستمبر	شاعری میں نیگرویت کا اظہار ۱۰۳	”
۱۰۴-۷۵	۲۰۰۵ دسمبر۔ اکتوبر	شعر و ادب میں انفرادی اور ۱۰۲	”
		تخصیصی کردار	
۲۱۰-۱۹۷	۲۰۰۶ جون۔ اپریل	ہمارا وژن اور ماضی کا امکان ۱۰۳	”
۸۶-۵۷	۲۰۰۷ جولائی۔ ستمبر	سر سید احمد کا تصور خدا: ایک ۱۰۴	سعید (محمد)
		جائزہ	
۱۹۸-۱۹۰	۲۰۰۵	زندگی میں کتاب کی اہمیت ۱۰۲	سنگھ (آر۔ پی)
		ترجمہ شاہ عالم	
۴۸-۲۹	۲۰۰۵	اردو داستانوں میں ظلم کی ۱۰۲	سہیل احمد خاں
		علامتی معنویت	
۹۶-۸۹	۲۰۰۶ ۱۰۳	رباعی، سانیٹ اور چینی ۱۰۳	”
		تہذیب	
۱۷۵-۱۶۴	۲۰۰۷ جون۔ اپریل	غالب کا ابتدائی کلام: مطالعے ۱۰۴	”
		کے چند پہلو	
۲۱۶-۲۰۶	۲۰۰۶ مارچ۔ جنوری	نسائی حسیّت کی بے باک ۱۰۳	سیمّا صغیر
		ترجمان: عصمت چغتائی	

”

عہد حاضر میں پریم چند کی ۱۰۳ اپریل جون ۲۰۰۶ ۲۲۳-۲۱۱
کہانیوں کی معنویت

شاہد مہدی مسلمانوں کا شانتی نکیتن ۱۰۵ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸ ۲۱۷-۲۱۵

شہاب الدین (محمد) معین احسن جذبی کا سفر حج ۱۰۴ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۷ ۱۸۳-۱۷۴

صدیقی (ابواللیث) مرزا یاس یگانہ چنگیزی ۱۰۴ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۷ ۱۹۵-۱۸۵

صدیقی (ظہیر علی) شہر رام پور کے چند مخطوطات ۱۰۵ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸ ۲۳۲-۲۲۸

صدیقی (عطا الرحمن) امروہہ تاریخ کے آئینے میں ۱۰۳ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۶ ۲۱۰-۲۰۲

صدیقی (عظیم الشان) اردو افسانہ: تہذیبی اور سماجی ۱۰۲ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵ ۱۳۷-۱۰۱

منظر نامہ

”

پریم چند کے افسانوں کا ۱۰۳ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۶ ۴۹-۲۶
گوشوارہ اور زمانی ترتیب

”

قدیم دکنی اردو کا ایک اہم ۱۰۵ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸ ۲۱-۱۱
شاعر محمد علی قطب شاہ

”

قرۃ العین حیدر کی افسانہ ۱۰۵ اپریل۔ جون ۲۰۰۸ ۲۰۲-۱۷۳
نگاری: پت جھڑ کی آواز کے

آئینے میں

صدیقی (نور اسلام) شہنشاہ اور نگ زیب مآثر ۱۰۲ ۲۰۰۵ ۲۰۸-۱۹۵
عالمگیری کے آئینے میں

”

فارسی کلاسیکی ادب کی ارزش ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷ ۱۵۱-۱۳۵
واہمیت

صدیقی (ظفر) شبلی کی تاریخ نگاری ۱۰۴ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵ ۱۷۳-۱۵۱

صغیر افراہیم سجاد ظہیر کی افسانہ نگاری ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۱۵۰-۱۴۰

”شکست“ ایک لازوال المیہ ۱۰۲ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵ ۲۰۶-۱۹۹

- ضیاء علیگ واجد علی شاہ کے عہد کے چند ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۸۳-۵۹
گمنام شاعر
- ضیاء الحسن ادبی تاریخ نویسی اور تاریخی ۱۰۵ ۲۰۰۸ ۱۶۹-۱۵۷
شعور
- ضیاء الدین احمد برنی مولانا محمد علی ۱۰۳ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۶ ۱۵۱-۱۳۳
- طارق رحمان اجنبی دنیاؤں کے باسی ۱۰۲ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۱۹۱-۱۵۳
(پاکستان کے اردو مدارس)
- طباطبائی (حیدر) فارسی ادب میں پیکار کہنہ و نو ۱۰۵ ۲۰۰۸ ۳۹-۲۵
- طیب (محمد) جامعہ ملیہ اسلامیہ قرول باغ ۱۰۵ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸ ۱۴۱-۱۳۳
میں
- عابدی (عذرا) ہندوستان میں مسلم خواتین کی ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۲۲۷-۲۱۸
تعلیم کا آغاز و ارتقاء
- عابدی (رفیعہ شبیم) سردار جعفری کی غزل ۱۰۲ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۵ ۲۲۹-۲۰۵
- عادل حیات اختر انصاری: ایک ہمہ جہت ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۷ ۱۷۳-۱۴۹
ادبی شخصیت
- عارف ہندی اور تحقیق اپنا معیار کھوتی جارہی ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۷ ۴۸-۲۵
جاوید انور ہے: رشید حسن خاں سے بات
چیت
- عابد حسین آرٹ ایک صنعت ۱۰۵ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸ ۱۶۲-۱۶۰
- عبادت بریلوی غزل کا مزاج ۱۰۴ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۷ ۱۶۵-۱۴۹
- ” مختصر افسانے کا فن ۱۰۲ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵ ۱۰۰-۷۹
- عبادت بریلوی میر کا تغزل ۱۰۳ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۶ ۱۳۵-۱۱۶

عبدالرشید	فارسی فرہنگوں میں ہندوی ۱۰۳	اپریل۔ جون ۲۰۰۶	۸۵-۱۲۰
	اردو مترادفات		
”	لغات روزمرہ: چند معروضات ۱۰۲	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۵	۱۵-۵۲
عزیز الدین	شبلی نعمانی: مضامین عالمگیر پر ۱۰۲	اپریل۔ جون ۲۰۰۵	۱۷۹-۱۹۳
حسین (محمد)	حواشی ابولکلام، ایک مطالعہ		
عقیل (معین)	تاریخ لکھنؤ کے خود نوشتہ ۱۰۵	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۴۲-۶۱
الدین	سوانحی ماخذ		
علاؤ الدین خاں	غیر مسلمانوں سے اورنگ ۱۰۳	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶	۱۱۶-۱۳۳
	زیب کے تعلقات		
علوی (سعود انور)	حضرت شیخ محمود شبستری اور ۱۰۲	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۵	۱۲۱-۱۵۵
	”گلشن راز“		
علی عباس جلال پوری	فلمی موسیقی ۱۰۵	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۱۸۳-۱۸۹
”	مغلوں کا فن مصوری ۱۰۵	۲۰۰۸	۱۶۳-۱۷۳
عمیر منظر	مولانا محمد علی جوہر کی صحافتی ۱۰۳	اپریل۔ جون ۲۰۰۶	۴۷-۵۶
	خدمات		
غازی (محمد طارق)	بحث، اجتہاد اور امور اجتہاد ۱۰۴	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷	۱۱-۱۴
”	مسلمانوں کی عصری نفسیات ۱۰۴	اپریل۔ جون ۲۰۰۶	۵۱-۸۸
فاروقی (سہیل احمد)	زندگی کی گہرائیوں سے گانے ۱۰۵	جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۸	۱۹۳-۱۹۸
	والا: نصرت فتح علی خاں		
فاروقی (ضیاء الحسن)	ذاکر صاحب اور ماجد میاں، ۱۰۵	اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۸	۱۵۵-۲۱۱
	خطوط کی روشنی میں		
فاروقی (محمد طاہر)	خون جگر کی نمود (اقبال کا ۱۰۳	جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶	۱۶۰-۱۷۳
	نظریہ فن)		

- فاطمہ حسن برصغیر کے ادب میں صنف ۱۰۳ ۲۰۰۶ ۲۰۵-۱۹۷
کے مسائل
- فیروز احمد مشترکہ تہذیب اردو اور جگن ۱۰۲ ۲۰۰۵ ۱۸۷-۱۷۷
ناتھ آزاد
- قادی (عبداللہ) جامعہ ملیہ اسلامیہ جامعہ نگر میں ۱۰۵ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۸ ۱۵۱-۱۴۲
ولی بخش
- قادی (محمد آصف) انیس دبیر کا قلم یا مزاحمتی شمشیر ۱۰۴ جنوری-مارچ ۲۰۰۷ ۶۷-۴۴
قادی (معین) ادب کا مستقبل ۱۰۳ جولائی-ستمبر ۲۰۰۶ ۳۱-۱۵
قرۃ العین حیدر آرٹ کی کہانی ۱۰۵ ۲۰۰۸ ۱۵۹-۱۴۱
ایک ملک دو دنیا (ملک راج ۱۰۲ اپریل-جون ۲۰۰۵ ۲۳-۲۱
آند)
- قریشی (جاذب) حسرت کی باغیانہ شاعری ۱۰۳ جولائی-ستمبر ۲۰۰۶ ۱۵۶-۱۴۶
کاظمی (منظر) امیر خسرو کی ہندی شاعری ۱۰۳ جولائی-ستمبر ۲۰۰۶ ۱۰۶-۹۹
مانک ٹالا ادبیات پریم چند اور مدن ۱۰۳ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۶ ۳۰۱-۲۶
گوپال
- مجنوں گورکھپوری چند قلمی لغزشیں ۱۰۳ جنوری-مارچ ۲۰۰۶ ۵۷-۴۶
اور فاروقی (نثار)
- مجیب (محمد) غالب کا زمانہ اور اردو کلام ۱۰۴ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۷ ۷۰-۵۱
تقسیم ہند کا پس منظر ترجمہ ۱۰۵ جنوری-مارچ ۲۰۰۸ ۱۳۵-۱۲۰
انور صدیقی
- مجیب اشرف پنڈت جواہر لال نہرو کا نظریہ ۱۰۵ جنوری-مارچ ۲۰۰۸ ۱۳۵-۱۳۶
تاریخ
- محسنی (شمس الرحمن) جامعہ ملیہ علی گڑھ میں ۱۰۵ اکتوبر-دسمبر ۲۰۰۸ ۱۲۸-۱۲۳

- محمود شیخ غیر اخلاقی شعور ادب ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷ ۵۹-۴۵
- مختار الدین احمد تین اہم غیر مطبوعہ خطوط ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۴۶-۴۱
- مزل اللہ ”مراسلہ بنام ذاکر حسین“ ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۴۶-۴۵
- خاں (محمد) مسینوں (لوئی) اسلام میں روح کا تصور ترجمہ ۱۰۵ اپریل۔ جون ۲۰۰۸ ۷۱-۶۳
- محمد ذاکر
- مشتاق تجلوی (محمد) غالب اور نسیم دہلوی ۱۰۴ اپریل۔ جون ۲۰۰۷ ۱۹۴-۱۷۶
- مشر (رام داس) کتاب ایک متبادل ذریعہ ۱۰۲ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۲۲۲-۲۱۷
- ترجمہ شاہ عالم
- مظہری (کوثر) خدا سے اقبال کی ہم کلامی ۱۰۴ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۷ ۱۴۶-۱۲۳
- مظہری (کوثر) شہر الہ آباد کا ایک شاعر گمنام ۱۰۵ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۷ ۱۷۱-۱۶۸
- عبدالحمید خاں
- ملک (محمد سلیم) انارکلی کا لسانی ارتقاء ۱۰۲ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۷۶-۵۹
- ” خولجہ غلام فرید اپنی ذات کے ۱۰۳ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۶ ۲۲۳-۲۱۸
- تناظر میں
- مناظر عاشق امجد نجمی کی غزل گوئی ۱۰۴ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۷ ۱۷۴-۱۶۶
- ہرگانوی
- نظامی (حسن احمد) اردو ادب اور زبان کے فروغ ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۱۹۴-۱۷۳
- میں پچھراؤں کا حصہ
- نظامی (مسلم احمد) شہید سلطان ٹیپو کے کتب ۱۰۵ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸ ۲۱۷-۲۱۵
- خانے کے اردو مخطوطات
- نغمی (ابوالحسن) ریاض خیر آبادی ۱۰۵ اپریل۔ جون ۲۰۰۸ ۱۰۱-۹۰

نقوی (مہتاب حید) چھوٹی عمر کا بڑا شاعر (تکلیب ۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۱۵۵-۱۴۵)
(جلالی)

نیر (عباس رضا) عرفان صدیقی کی شاعری میں ۱۰۲ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۵ ۲۰۱-۱۸۷
علامت کر بلا

وزیر آغا ولی کی شاعری ۱۰۳ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۶ ۱۱۵-۱۰۷
ہاشمی (عبداللہ شاہ) نعیم صدیقی۔ اقبال سے ذہنی ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷ ۱۶۸-۱۵۲
راہٹے کی ایک مثال

ہاشمی (عبید الرحمن) سودا بحیثیت مرثیہ گو ۱۰۵ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۸ ۱۶۷-۱۴۵
” ” ہم جزیروں میں رہتے ہیں ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۱۸۲-۱۷۷
(سچہ اندن کی نظمیں)

یوسف زئی (سحر) اردو میں طنز کی روایت ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۷ ۱۸۳-۱۷۱
یادو (گلاب چند) کتابوں کی تاریخ ترجمہ شاہ ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۲۰۹-۱۹۹
عالم

” کتاب کی اہمیت ترجمہ شاہ ۱۰۴ جولائی۔ ستمبر ۲۰۰۵ ۱۹۳-۱۹۲
عالم

یادو (یوگندر) دیسی سماج واد کا عزم (لوہیا) ۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۳۳-۳۰

تخلیقی ادب

انور عظیم اے دل بیتاب ٹھہر ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۴۵-۳۵
قرۃ العین حیدر ایک مکالمہ ۱۰۲ اکتوبر۔ دسمبر ۲۰۰۵ ۳۳-۱۵

تبصرے

سلیم احمد سلک معانی تبصرہ عادل صدیقی ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۲۳۳-۲۳۲

سوز (انوار علی نوائے سور تبصرہ اختر الواسع ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۲۲۹-۲۳۰ خاں)

عبدالقوی میں اردو ہوں ” ” ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۲۲۷-۲۲۸ دسنوی

کملاداس روح کے نغمے تبصرہ اسماء سلیم ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۲۱۹-۲۱۴ ترجمہ علی اصغر

مشیر الحسن خالدہ ادیب خانم تبصرہ جاوید رحمانی ۱۰۲ اپریل۔ جون ۲۰۰۵ ۲۱۱-۲۱۳ اور ہندوستان
ترجمہ مسعود الحق

نعمان (محمد) تلاش و جستجو تبصرہ اختر الواسع ۱۰۳ اپریل۔ جون ۲۰۰۶ ۲۲۸-۲۲۹

نعمان بھوپال میں اردو، تبصرہ اختر الواسع ۱۰۳ جنوری۔ مارچ ۲۰۰۶ ۲۳۱-۲۳۲ خاں (محمد) انضمام کے بعد

